SAMUEL SHEM

Romano *Dievo namai* autorius

MIESTELIO DVASIA

TYTO ALBA

SAMUEL SHEM

Miestelio dvasia

SAMUEL SHEM

Miestelio dvasia

ROMANAS

Iš anglų kalbos vertė
Vytautas Petrukaitis

VILNIUS 2009

UDK 820(73)-3
Sh-11

Samuel SHEM
THE SPIRIT OF THE PLACE
Kent State University Press, 2008

ISBN 978-9986-16-717-4

Skiriu trims kartoms:

Rose Fuchs Bergman
Janet Lynn Surrey
Katie Chun Surrey-Bergman

Jau keleri metai man neduoda ramybės
tikėjimas, kad žmogus gali skraidyti.

– Wilburis Wrightas laiške
1900 m. gegužės 13 d.

Pirma dalis

• • •

Venkite susidėti su užsieniečiais...

– *George'as Washingtonas (?)*

1

Italijoje net drovus amerikietis gali būti laimingas, ir Orvilis Rouzas jautėsi toks laimingas, koks tik gali būti vaikų neturintis vyras. Prieš dvejus metus jis nusiminė, kai jo spermai mėgintuvėlyje nepavyko apvaisinti žiurkėnės kiaušinėlio, ir medicinos mokslas paskelbė jį esant nevaisingą, bet dabar juto, kad jo gyvenimas gerokai pasitaisė.

Dabar, 1983-iųjų vasarą, jis irklais prilaikė raudoną valtį, o Celestina Polo stūmė ją nuo prieplaukos. Juodu nuplaukė jausdamiesi maloniai kaip ledu čiuožiantis žmogus. Orviliui visada būdavo nepaprastai smagu, kai leisdavosi į kelią ar kur nors išbėgdavo, todėl dabar džiugiai atsiduso. Pirmą kartą irklais užgriebė vandenį.

Kai ranka atsistūmė nuo šiurkščios prieplaukos lentos ir pajuto, kad valtis lengvai išplaukia į ežerą, Celestiną staiga apėmė bloga nuojauta. Ji visada nervindavosi, kai atitrūkdavo nuo žemės. Kupina nerimo ji įsitaisė ant lentų sėdynės.

– Šiandien nutiks du blogi dalykai.

– Ką?

– Ši diena bus negera, *caro*. Šiandien nutiks du blogi dalykai.

Orvilis nusijuokė. Per tuos metus, kai Indijoje studijavo budizmą, Celestina tvirtino mačiusi to, kas jį, gydytoją, piktino. Šimto trisdešimt dvejų metų vyrą. Jogą, gebantį perduoti ir skaityti mintis. Kitą jogą, gebantį kaboti ore, nors ir labai trumpai. Moterį, mokančią nuspėti ateitį. Celestina irgi bandė spėti ateitį. Keletą kartų išsakė savo spėjimus, bet nė vienas nevirto tikrove.

– Kol kas, vaikuti, – priminė Orvilis, – tu kiekvieną kartą klydai.

– Žinoma, aš klydu kiekvieną kartą, – atsakė ji. – Aš tik mokausi. Žinau, kad tau sunku patikėti, *dottore*, bet aš dar ne visai nušvitusi.

Ji nusišypsojo.

– Šiandien nutiks du blogi dalykai.

– Kalbi apie pinigus? Noriu pasakyti, jei kalbi apie pinigus – sutinku. Mes beveik skurdžiai. Mes negalim vis gyventi tuose brangiuose viešbučiuose ir...

– Nekalbėti man apie pinigus! Niekada nekalbėti man apie pinigus! Pinigai man nerūpi, ir jeigu tu...

– Taigi – pinigai tau nerūpi! Atrodo, nesupranti: jei duodi kam tą mažytę plastiko kortelę, iš tikrųjų vėliau turėsi mokėti. Su palūkanomis. Mafioziškomis palūkanomis. Tu pereikvojai sąskaitą, ir aš įlindau į skolas. Iki pat ausų. Mes beveik skurdžiai.

– Mūsų skurdas, – šelmiškai tarė ji, – tai mūsų turtai.

– O varge!

– O mūsų turtai – tai mūsų skurdas.

– Nuostabu!

– Tie du blogi dalykai – ne dėl pinigų, ne, – ji užsimerkė ir įkvėpė – pabrėžtinai giliai, apsimesdama medituojanti. – Ne dėl *American Express*.

Dar kartą įkvėpė.

– Net ne dėl *Diner's Club*.

Vėl įkvėpė.

Jis sukikeno. Ji atsimerkė ir jam nusišypsojo. Staiga švarplė tarp priekinių jos dantų jam pasirodė labai miela. Jis papurtė galvą.

– Tu beprotė.

– *Si, caro*, visiška beprotė, nes myliu tave.

– Gerai, pamėgink pažvelgti mano akimis. Tu esi *insano. Discumbobulo!*

Orvilis sugniaužė nuzulintas medinių irklų rankenas. Metė žvilgsnį per petį į mažytę San Džulijo salą Ortos ežere, mažiausiame iš šiaurės Italijos ežerų, tik dunksančią ne viduryje, bet lyg vaiko smėlio pilis nudrėbtą kiek į šalį nuo jo. Jis užgulė irklus.

Buvo po vidudienio. Kepino rugpjūčio saulė. Vanduo, toks pat ramus kaip oras, skleidė vos juntamą kvapą, panašų į drėgnos žemės. Kol kas diena buvo rami, nutvieksta skaistaus vasaros spindesio.

Netrukus jie nuplaukė toli nuo kranto. Anapus vandens į spalvingai nudažytą žaislą susitraukė senas Orta San Džulijo kurortinis miestelis. Virš jo, kyšančias šen ir ten tarp orių žalių kiparisų, Orvilis matė smailes dvidešimties koplyčių, dunksančių garsiajame piligrimų kelionių tiksle – Šventojo kalno viršūnėje. Orvilis nuleido akis nuo šio nedidelio kalno į pailgą Celestinos veidą – modiljanišką, įrėmintą švelnių it šilkas juodų, madingai trumpai kirptų plaukų, į tamsiai rudas akis, į baltą plonyčio permatomo audeklo suknelę, glotniai prilipusią prie krūtų, į parudusius kojų pirštus, kurie mylintis šį rytą taip smarkiai susipynė su jo – ji, kaip moteris, buvo aukšta, jis, kaip vyras, žemas – ir pajuto meilės antplūdį.

Jinai taip pat pajuto ir nusišypsojo. Šypsojosi žiūrėdama į trumpus kaštoninius jo plaukus su praplikusiu apskritimu viršugalvyje; į įdegusį veidą ir masyvią kaktą, į vanagišką sefardo nosį, plonas lūpas, trumpai kirptą barzdelę, akis, kurių spalvą, tokią pat kaip Viduržemio jūros, paryškino rožiniai marškiniai, ir į parudusius kojų pirštus. Ji šypsojosi iš viso to ir iš jųdviejų aistros.

– Darosi rimta, – tarė jis.

– *Allora*, mes juokiamės.

Ji pasilenkė į priekį, ir jo dėmesys nukrypo į vagą tarp krūtų. Kai Celestina staiga smarkiai sumygo jam kojos pirštus, jis sucypė iš skausmo.

– Taip rimta, *tesoro*, kad turim juoktis ir nesustoti.

– *Tesoro?*

– Brangenybe.

Šis žodis trenkė jam lyg kumštis. Jis paraudo.

Ar jį anksčiau kas nors yra taip mylėjęs? Ar jis pats kada nors taip mylėjo? Na, taip, kadaise vidurinėje mokykloje Niujorko valstijos Kolumbijos mieste patyrė pirmą meilę su nežyde, bet jo tėvai ją užgniaužė, o studijuodamas mediciną pamilo žydaitę ir iš išskaičiavimo ją vedė. Įsimylėjęs tais kartais, kaip ir dabar, patirdavo tą stulbinantį jausmą, kai atrodo, kad širdis – iš plunksnų ir deimantų ir kad ji žaižaruodama ima sklęsti krūtinėje, vos tik apie ją pagalvoji ar pamatai jos plaukų šepetį ar jos automobilį, ar jos kojų pirštus.

Bet čia buvo kas kita. Ši meilė stebino, bet tuo pat metu buvo pažįstama. Celestina pasakydavo tokių neįtikėtinų dalykų – kartais pažiūrėti visai kvailų, kitąsyk – kuo išmintingiausių, tarsi ji iš tiesų būtų supratusi vieną kitą gyvenimo paslaptį. Jos žodžiai būdavo tokie neįtikėtini, kad, rodės, nuo jų prasiplečia įprastos mintys, kurios dieną naktį sukdavosi jo galvoje. Ši meilė visada atrodė šviežia – gal todėl, kad Celestina buvo tokia nepanaši į kitas, bet podraug tokia pažįstama. O gal kaip tik šviežia todėl, kad atrodė tokia pažįstama ir, paėmusi jį už rankos, nuvedė ten, kur jis niekados nėra buvęs; ne tik nuvedė jį, besispardantį ir klykiantį, bet iš ten – į kažkokią keistai taikingą vietą. Ne, iki tol nieko panašaus jis nebuvo patyręs.

Štai ko tau reikėjo, pamanė Orvilis. Tu iš tiesų čia kažką radai. Kažką, kas bus ilgai, kažką nepaprastai gilaus. Dieve, būk geras – neleisk man visko sušikti!

– Žinai, – tarė jis, ir jo balsas tirtėjo kaip vilkutis prieš parvirsdamas, – tas... tas *tesoro* – gražiausias dalykas, kurį kas nors kada nors yra man sakęs.

Celestina paraudo, droviai šyptelėjo, bet nieko neatsakė.

– Aš labai tave myliu!

Juodu apsikabino, vienas kitą prisiglaudė ir prarado laiko nuovoką.

Riksmai!

Neirkluojama jų valtis pastojo kelią kitai. Orvilis paėmė irklus. Jos akyse irgi žvilgėjo ašaros.

Jie išplaukė į krantą ir susiėmę rankomis ėmė vaikštinėti po mažytę salą. Celestina atkimšo skardinukę su saldymedžio šaknų ekstraktu. Juodu dėjo mažyčius dribsniukus vienas kitam į burną. Aštrus našlaičių skonis ramino.

• • •

Viskas prasidėjo prieš keletą mėnesių Olandijos Vaudschoteno mieste. Orvilis dirbo sporto gydytoju Zeisto stovykloje – centre, į kurį treniruotis atvykdavo sportininkai iš visos Europos. Iki tol jis daug metų turėjo reikalų su sužeistais, ligotais ir negyvais kūnais – iš pradžių Naujojo Džersio miesteliuose, paskui, po skyrybų – baisiausių konfliktų zonose visame pasaulyje, kai dirbo organizacijoje „Gydytojai be sienų“. Gydytojo darbas šiurpioje aplinkoje nepraėjo be pėdsako. Praeityje, kai rankos nuolat iki alkūnių mirko kraujuje, kai stengdavosi grąžinti nosis maždaug į veidų vidurį ir ištiesinti kaulus, kad būtų bent jau ne kreivesni už golfo lazdos linkį, jis susimąstė, kaip žiauriai vyrai elgiasi su kitais vyrais, moterimis ir vaikais. Jis įsitikino, kad jam nepatinka ligos, o ypač įvairūs fiziniai ir protiniai trūkumai. Jis ėmė vengti visokių išsigimimų. Likęs tuščias viduje, jis nusibastė sveikti į Olandiją. Ten atsitiktinai rado darbą su sveikais kūnais. Būdamas sporto gydytojas, beveik metus dirbo su geriausiais Europos kūnais. Jis turėjo daugybę progų suartėti su kokia sportininke, kol ji su ko-

manda treniravosi Zeisto stovykloje, bet susilaikė. Kažkodėl jam tai atrodė beprasmiška. Bjauriai pasibaigusi santuoka ir pasaulyje matyti vaizdai, kurių negalėjo užmiršti, vis dar kėlė jam nepakeliamą skausmą.

Celestina Polo atvyko į stovyklą kaip jogos mokytoja ir Italijos moterų plaukimo rinktinės psichologė. Pirmą kartą Orvilis ją išvydo vieną rytą, kai auštant eidamas žvyruotu taku miške iškirstoje proskynoje tarp išlakių pušų pamatė vadovaujančią jogos ir meditacijos užsiėmimui. Kelios jaunos moterys užsimerkusios sėdėjo ratu aplink ją. Ji vienintelė nuo galvos iki kojų buvo apsirengusi baltai ir vienintelė sėdėjo tikra lotoso poza. Saulės spinduliai nušvietė vaiskią pajūrio lygumų ryto ūkaną. Pušų aromate buvo justi degančių smilkalų kvapas. Dūmai vinguriavo palei vienos pušies kamieną. Jam užgniaužė kvapą tas vaizdas: visiškai ramutėlė sėdinti moteris – kažkokia baltai vilkinti miškų dvasia sodrioje tų senų medžių žalumoje.

Pakerėtas tos akimirkos, jis įsmeigė akis ir sustojo nenorėdamas eiti toliau, kad jo batai nesudrumstų tylos žengdami palaidu žvirgždu. Jo dėmesį patraukė ne vien grožis ir tyla, bet veikiau ramybė. Į galvą atėjo jam neįprastas žodis: giedra.

Jis stovėjo nejudėdamas ir žiūrėjo; kitos moterys ėmė sukiotis. Ji nepajudėjo. Po kurio laiko ji ištiesė ranką ir rūpestingai paėmė į delną bronzinį puodelį. Kita ranka pakėlė nuo žemės medinį plaktukėlį, sudavė juo per puodelį ir neatitraukė, tad pasigirdo duslus, slopus garsas. Paskui sudavė visa jėga. Puodelis garsiai suskambo – kaip varpas, pranešantis, kad meditacija baigėsi. Tas tyras, skardus garsas, rodės, pažadino orą, pušis ir paparčius, pažadino ir jį patį. Ji laikė puodelį, kol šis nustojo skambėti. Tada padėjo jį ant žemės, suglaudė delnus prie smakro ir nežymiai nusilenkė kiekvienai iš moterų, šios – jai.

Tada jinai pamatė jį. Nė kiek nenustebusi – tartum būtų tikė-

jusis jį ten išvysti – ji atlaikė jo žvilgsnį. Tą akimirką abu pasijuto sukaustyti.

Ji nusilenkė jam. Jis nežinojo, ką daryti. Paskui šypsodamas, jausdamasis siaubingai nesmagiai, paskubomis sudėjo delnus po smakru ir jai nusilenkė.

Ganėtinai grakščiai ji atsistojo iš lotoso pozos. Kažką pasakė moterims itališkai, šios irgi atsistojo. Visoms pradėjus jogos pratimus ant pušų spyglių paklotės laukymėje, jis nuėjo. Nutiko dar kažkas. Tą akimirką jis tiek težinojo: kad nutiko dar kažkas, ir jis turi sužinoti kas. Juodu traukė vienas kitą it magnetas.

Jam jinai buvo balta drobė ir tamsios paslaptys, virtusios gyvomis pasaulyje, kokio jis niekados nepažinojo – į šį pasaulį jis išmoko nekreipti dėmesio dirbdamas prie Amerikos medicinos konvejerio. Jai jisai buvo vakarietiškas mokslas ir amerikietiškas optimizmas, besislepiantys po cinišku būdu, ir todėl jai magėjo pamatyti jo potencialą. Kiekvieną kartą kalbantis ji pasakydavo dalykų, kurie iš pradžių atrodydavo absurdiški, bet kai jų santykiai tapo intymesni, jie įgavo vis didesnę prasmę. Vieną dieną jam dingtelėjo, kad jos pasaulėžiūra veikiausiai apima ir jo, bet ne atvirkščiai. Ši mintis jį viliojo ir atrodė panaši į iššūkį. Jis dažnai nesuprasdavo, ką ji sako, o jos meditavimą suprato dar prasčiau. Bet už viso to švysčiojo prošvaistė jam atsiveriančių galimybių, ir jis juto, kad jos galėtų padaryti galą jo skausmui, cinizmui ir kančiai.

Viskas buvo užtvirtinta, kai juodu pasimylėjo. Jis buvo energingas it berniūkštis, ji impulsyvi ir podraug kantri. Iš pradžių čia ji taip pat stebino ir atrodė egzotiška. Bet kai juodu geriau vienas kitą pažino, tas kantrumas dingo, ir jiems beliko paprastas geidulingas malonumas ir žaismingumas dviejų žmonių, drįstančių turėti viltį – tarsi kažkokie Celestinos Indijoje išmokti dalykai būtų galėję juos apginti, kad jie neatsidurtų meilės malonėje.

Tuo metu kaip ir daugelis mūsų tokioje padėtyje Orvilis tarė sau: „Taip."

Drauge praleidę dvi gegužės savaites sporto centre, jie vienas dėl kito ėjo iš proto. Per pirmą mėnesį skyrium jie skambindavo vienas kitam mažiausiai du kartus per dieną, siuntinėjo gėles ir kvailas dovanėles.

Birželį Celestina grįžo į Amsterdamą – ten vyko atsiskyrimas, kuriam vadovavo mokytoja iš Indijos, moteris, su kuria Celestina studijavo ant Abu kalno mokytojos tėvynėje. Orvilis nuėjo į kelias paskaitas. Jam padarė įspūdį mokytojos įtaiga ir kaip puikiai viską suvokė Celestina, bet tie dalykai jam netiko. Prieš kiekvieną kalbą pusę valandos vykdavo meditacija – dalyviai sėdėdavo tylėdami ir „sekdavo savo kvėpavimą". Besėdint jam paskausdavo kelius ir nugarą, ir jis tiesiog kraustydavosi iš proto. Atrodė, kad užsiėmimas trunka visą amžinybę. Celestina jo paklausė, ką jis jaučia.

– Šiukšlės, – atsakė jis. – Mano galva pilna šiukšlių.

– Gerai.

– Gerai? Kas čia gali būti gera?

– Tai tiesa. Čia tavo karma.

– Šiukšlių karma?

– Tau tai dovana.

Orvilis sudejavo.

– Aš taip nemanau. Tu užsiimk tais dalykais, o aš stebėsiu.

– Tik ateik į paskutinę jos paskaitą rytoj. Mudviejų labui, gerai?

Ta paskutinė paskaita buvo apie psichologines kančias. Pasirodo, psichologinės kančios kyla iš to, kad lygini save su kitais. Pinkles čia spendžia tapsmo, o ne būties procesas. „Kai būtis sužydi, – sakė ji, – pasibaigia visos psichologinės kančios."

Paskiau, kai juodu susikibę rankomis ėjo į savo viešbutį *The Canal House*, abu tylėjo. Nė vienas nekalbėjo apie paskaitą, kol

parėjo į viešbutį. Jiems besėdint savo kambaryje, iš kurio atsivėrė vaizdas į Kaizersgrachto kanalą, Orvilis tarė:

– Žinai, turiu pripažinti, kad jos žodžiuose buvo tiesos. Turiu galvoje, mano gyvenimo požiūriu.

– Gerai, – nerūpestingai atsakė ji. – Kur vakarieniausim?

– Norėjau pasakyti, jos žodžiuose kažko yra – kažko naujo. Visą gyvenimą aš save su kuo nors lyginau, su kažkuo varžiausi, stengiausi būti kažkoks ypatingas. Jos žodžiai man buvo prasmingi.

– Žinau.

– Iš kur tu žinai?

– Aš stebėjau, kai jos klausaisi. Tavo ausys padidėja.

– Nori pasakyti, kad išgirdau, ką ji sako.

– Ne. Noriu pasakyti, kai klauseisi jos kalbant, tavo ausys iš tikro padidėjo. Tu kažką supratai, *si*?

– Taip.

– *Bene*. Dabar viską pamiršk.

– Ar negalim apie tai pasikalbėti?

– Ne.

– Kodėl?

– Žodžiai čia niekuo dėti. Žodžiai – dar ne viskas. Jei kas nors nutiktų, tai bus ilgam. Ar galim valgyti žuvų?

Jį nustebino, kad jinai nenori apie tai kalbėtis. Bet paskui jis suvokė, kad myli ją už tai – kad ji visuomet stebina. Būdamas su ja tą naktį jis juto širdy lengvumą – buvo laimingas. Naktis buvo nuostabi. Jie išties nuėjo vakarieniauti į žuvų patiekalų restoraną. Pėsčiomis ėjo per kuprotus tiltus virš kanalų, sukiojosi, kad nepakliūtų po dviračių ratais, pėdino grindinio akmenimis ir ilgesingai spoksojo į šviesų atspindžius vandenyje. Dar niekad jis nebuvo jautęs jai tokio artumo – atrodė, kad jų meilė nušviečia visą prakeiktą pasaulį.

Kitą rytą Orvilis įsodino Celestiną į traukinį, ir ji grįžo į Romą; jis pats planavo po kelių savaičių atvykti į Italiją atostogų.

Jai išvažiavus jis negalėjo pamiršti jos žodžių apie tai, kad šiukšlės galvoje – jo dovana, jo galimybė būti laisvam. Kai jis po kelių dienų paskambino ir pasakė, kad stengiasi trumpai medituoti, ji suspigo iš džiaugsmo.

– *Si, si,* – tarė ji, – to, ką supranti, niekada neužmiršti.

• • •

Liepą Orvilis nuvyko į Italiją. Juodu susitarė drauge praleisti ilgas atostogas. Jis nusprendė padaryti staigmeną – metė darbą Zeisto stovykloje. Jų atostogoms baigiantis jis pasakys Celestinai, kad keliasi į Romą norėdamas būti su ja.

Jie susitiko Venecijoje, išsinuomojo automobilį ir važiuodami iš rytų į vakarus per Dolomitines Alpes apžiūrėjo ežerus: grėsmingąjį Gardos, prigludusį Šveicarijos Alpių papėdėje, įstabųjį Lugano, ramųjį Komo, visų užmirštą Madžorės ir galop mažytį Ortos perlą – panašus į pavėluotai atėjusią į galvą mintį, jis yra itin dailus. Kartu praleistas laikas pagilino ir praplėtė jų meilę, tik juodu nesutarė dėl to, kad Celestina užsispyrė gyventi geriausiuose viešbučiuose ir valgyti prašmatniuose restoranuose.

Jie išsiaiškino, kad jų gimtadienius skiria vos dvi dienos: liepos 22-ąją jai suėjo trisdešimt ketveri, o jam liepos 24-ąją trisdešimt devyneri. Jis paklausė, ar ji tiki astrologija.

– Nieku gyvu! Manai, aš kokia lengvabūdė? Astrologija yra Naujojo amžiaus niekai tiems, kurie nori dvasiškai tobulėti greičiausiu keliu. Tikrasis kelias yra sunkus. Budos aštuonianaris kelias yra iš *uolos.*

Gimtadienio proga Orvilis dovanojo jai glotnų juodo marmuro ovalą, telpantį jos delne, su išraižytu užrašu

NIEKAS NĖRA IŠRAIŽYTA AKMENY

Jinai dovanojo jam rankinį laikrodį. Jo ciferblate vietoj visų dvylikos skaičių buvo žodis

DABAR

• • •

Dabar, pasivaikščioję po mažytę salą, jie po pietų atsisėdo išgerti vyno užkandinės pavėsinėje, supintoje iš muskatinių vynuogių. Šalia sėdėjo didelės italų šeimos nariai. Gydytojo Orvilio akys nustatė, kad šioje šeimoje visi neapsakomai nutukę. Italai valgė, juokėsi, kartais padainuodavo. Nuo vyno Orviliui ėmė svaigti galva. Vaizdai plaukė, driko, tarsi visos sudėtinės dalys – žmonės, kėdės, vyno taurės, šakutės, makaronai ir vynuogės – būtų kiek pakibusios ore. Orvilis užsimerkė ir pajuto karštį ant vokų, tartum pati saulė būtų ten deginusis.

Kilo sambrūzdis. Į stalą buvo patiekta buivolų pieno mocarelos sūrio, šviežio atgabento net iš Neapolio. Italų šeima tiesiog pašėlo ir puolė prie jo kaip rubuiliai lokiai prie medaus puodynės. Dideli balti luitai saulės atokaitoje vartėsi, kilo į orą ir dingo burnose slopindami griaudžiantį juoką.

Orvilis stebėjo, kaip šeimos tėvas lokys juokiasi ir mostaguoja rankomis, leisdamas garsus, tarytum dainuodamas „Ariją buivolų pieno mocarelai“, bet staiga garsas nutilo, ir vyriškis ėmė delnais mosuoti sau prieš krūtinę – iš pradžių lyg paklaikęs, paskui tarsi mirdamas. Jis paspringo sūriu. Akys jam ėmė šokti ant kaktos. Žmonės pradėjo klykti. Kažkas sudavė jam per nugarą. Nepadėjo. Orvilis žinojo, kad nuo trankymo sūris tik tvirčiau įstrigo trachė-

joje. Orvilis su Celestina prie jo pribėgo, ji skyrė jam kelią ir nustelbdama sąmyšį šaukė, kad jis gydytojas.

Kitų panika nuramino Orvilį. Jam net patikdavo, kaip laikas tokiomis akimirkomis ima slinkti lėčiau tarsi prieš automobilio avariją. Tuomet beveik patiki amžinybe, pamanė jis. Dar ramesnis nuo rožinio kiančio, jis sugriebė apkūnųjį tėtušį, kad pritaikytų Heimlicho metodą. Vargais negalais apglėbęs rankomis, Orvilis pridėjo kumštį prie diafragmos ir paspaudė. *Niente*. Paspaudė vėl. *Niente*. Orvilis įkišo pirštą vyrui į burną ir ėmė grabalioti po ryklę sūrio. Nerado. Vyras buvo besusmunkąs, mėlo, nustojo mostaguoti.

– Šiaudelį! – Orvilis suriko Celestinai. – Sakyk jiems, kad atneštų man šiaudelį.

– *Cannucia!* – sušuko ji padavėjui. – *Per favore una cannucia!*

Orvilis paguldė vyrą ant stalo, išsitraukė šveicarų armijos peiliuką ir atlenkė ploną geležtę. Prisiminė anatomiją. Pirštai pradėjo nuo smakro, paskui pasislinko žemiau iki trachėjos žiedinių raiščių virš Adomo obuolio, paskiau dar kiek žemiau iki žiedinės kremzlės – Orvilis žinojo, kad kitaip gali pridaryti bėdos – pažeisti prieskydines liaukas ar trachėjos arteriją. Laikydamas servetėlę iš abiejų pusių jis dūrė peiliu į trachėją. Ištryško skaisčiai raudonas kraujas. Orvilis išgirdo, kaip jam už nugaros kažkas susivėmė. Jis pajuto, kaip iš plaučių šniokšdamas išeina prigaravęs oras.

– *Cannucia!* – užgiedojo jis kaip didingai pasirodantis scenoje griežtas chirurgas, skelbiantis „Ariją šiaudeliui, tikėkimės, plastikiniam". Ištiesė ranką jo paimti, lyg šis būtų skalpelis. Celestina padavė jam šiaudelį. Jis buvo plastikinis, ne popierinis. *Bene*. Orvilis pasuko peilio smaigalį, šis įsirėmė į trachėjos kremzlę. Tada Orvilis paplatino angą, kol ji tapo pakankama šiaudeliui įkišti – taip būna, kai pjauni kalakuto kojos sąnarį ir pajunti, kaip kremzlė neatlaiko. Oras tuoj pat ėmė švilpti įeidamas ir išeidamas pro

skaidrų plastiko šiaudelį; storulis paraudo ir bandė kalbėti, bet neįstengė, nes oras negalėjo pasiekti balso stygų, vis dar paralyžiuotų gumulo buivolų pieno mocarelos sūrio, šviežio atgabento net iš paties Neapolio. Nupjaudamas nereikalingą galą ir pritvirtindamas šiaudelį lipnia juosta, jis svarstė, kad kažkokiam italų gydytojui nusišypsos laimė atlikti keblią užduotį – iškrapštyti sūrį iš viršaus.

Tėvas lokys ėmė komiškai mosikuoti rankomis – akivaizdu, kad prisikėlė iš mirusiųjų. Pasigirdo šūksmai „bravo", stebėtojai siuntė oro bučinius, o kol Orvilis su Celestina laukė garlaivio, visi vaišino kiančiu ir mocarela.

Juodu parlėkė į žemyninę šalies dalį kartu su besišypsančiu tėtušiu; storuliui įlipti į vieną iš tų ankštų greitosios pagalbos mašinų padėjo puošniomis uniformomis apsirengę sanitarai. Kalno šlaitu į savo viešbutį jie skriste užskrido. Kai prie durų Orvilis apkabino Celestiną, nustebo pajutęs, kad ji dreba.

– Kas nutiko? – paklausė jis.

– Man baisu, nes aš tai išpranašavau.

Ji atsisuko veidu į jį, ir jos akys spindėjo iš baimės.

– Tą tapšnojimą per petį gali pajusti bet kurią akimirką. Ypač, mano brangusis, didžios meilės akimirką.

– Šiandien mums pavojus nebegresia.

– Diena dar nesibaigė. Čia buvo tik pirmas negeras dalykas.

– Kalbant apie pranašystes – pradedantiesiems sekasi.

Pas registratorę laukė sesers telegrama Orviliui.

ŠIANDIEN RUGPJ 1 D MIRĖ MOTINA BANDŽIAU TAU SKAMBINTI LAIDOTUVĖS RUGPJ 3 D KAD SPĖTUM GRĮŽTI NAMO PASKAMBINK AŠ APMOKĖSIU MYLIU PENĖ

Jis pasijuto sukrėstas. Veidas išbalo. Orvilis atsisėdo.

Celestina įsmeigė į jį žvilgsnį.

– Mirė mano motina.

– O Dieve! – suriko ji ir persižegnojo.

Orvilis pamatė, kad jo patirtas šokas atsispindi jos akyse.

– Taigi. Dieve...

Celestina atsiklaupė priešais jį ir suėmė jo veidą delnais.

– Aš su tavim, brangiausiasis. Aš su tavim.

– Taip... taip, ačiū...

Orviliui širdis nusirito į kulnus suvokus, kad telegrama tikriausiai atėjo į sporto centrą Olandijoje rugpjūčio pirmosios vakare, beveik prieš dvi savaites.

– Velnias! Ką, po paraliais, man dabar daryti?

– Kvėpuok, – atsakė Celestina. – Aš tave myliu ir esu čia. Pajusk kvėpavimo ritmą.

2

– Kolumbija! Kita stotelė Kolumbija!

Buvo vėlyva kitos dienos popietė. Su geležies neišvengiamybe traukinys, iš Niujorko Grand centrinės stoties važiuojantis šiaurės kryptimi, nuvažiavo nuo estakados virš Hadsono upės atgal ant žemės. Orvilis metė žvilgsnį pro dešinį vagono langą. Kalvos viršūnėje pamatė Olaną – devyniolikto amžiaus peizažisto Frederiko Čerčo pastatytus rūmus su persiškais bokšteliais. Pamatęs jų fasadą, pagelsvintą besileidžiančios saulės, Orvilis pajuto apimant nostalgiją. Jis čiupo nuo lentynos palubėje kuprinę ir nuėjo į tambūrą. Už poros minučių jis bus namie.

Nebus. Traukinys sucypė, sulėtino greitį, sucypė dar kartą, tik kur kas garsiau, pasipurtė ir prisivertė sustoti.

Orvilis ir kiti keleiviai ėmė laukti. Niekas nieko nepranešė. Išsijungė oro kondicionierius. To ir reikėjo tikėtis, pamanė Orvilis. Nuskridau 6 400 kilometrų iš Ortos per Milaną ir Ciurichą iki Kenedžio oro uosto, nusigavau į Grand centrinę stotį, paskui palei Hadsono upę nuvažiavau 205 kilometrus - taigi keliavau visą dieną, o vos tik įvažiavome į pietinį šio sušikto miesteliūkščio pakraštį, kažkas sugenda.

Jis puikiai žinojo, kad Kolumbija - miestelis, kur kas nors vis genda. Per visuotinius renginius kas nors neišvengiamai lūždavo. Mokyklos mikrofonai nuolat išeidavo iš rikiuotės, vos tik kas nors pasakydavo: „Bandau: viens, du trys." Žuvusiųjų karuose atminimo dieną Kolumbijos kapinėse, vos tik būdavo pradedama cituoti Abrahamo Linkolno Getisberge kadaise sakyta kalba, sugriūdavo žiūrovų tribūnos. Pačiame vasaros įkarštyje viešajame teniso aikštyne visada perdžiūdavo vandens gėryklėlės, taigi kai po įnirtingos teniso partijos asfaltuotame aikštyne padai atrodydavo lyg ką tik iš skrudintuvės ištrauktas mėsainis, o liežuvis lyg bandelė, priėjęs prie gėryklėlės ir pasukęs čiaupą galėjai neabejoti, kad kas kas, o vanduo tikrai neištrykš. Kolumbiečiai įprato švelniai kalbėti apie buvusias avarijas, tokias kaip „didžioji 1937-ųjų avarija", kai per Padėkos dienos eitynes didžiulė penkių ašių betono maišyklė, priklausanti bendrovei *Universal Atlas* ir užmaskuota kalakuto kostiumu, sprogo priešais elektros bendrovės *Niagara Mohawk* jėgainę, todėl ištisas savaites miestas neturėjo elektros ir šilumos. Arba „1952-ųjų dinozauro avarija", kai Luiso Polo Džonaso sukurta natūralaus dydžio brontozauro skulptūra, gabenama į Pasaulinę mugę Niujorke, sulaužė baržos galą ir nugrimzdo - pabaisos kaklas kuo tikroviškiausiai kyšojo iš Hadsono upės.

Praėjus dar penkiolikai minučių Orvilis nebegalėjo ištverti alpiame vagone. Pamanęs, kad iki miesto tik apie pusantro kilome-

tro, jis nusprendė eiti pėsčiomis. Atidarė vagono duris ir iššoko ant žemės. Drėgmės persisunkęs karštis tvojo į veidą it didelė prakaituota ranka. Užsimetęs ant pečių kuprinę, šlaku dengta sankasa pasuko prie traukinio priekio. Bėgių buvo dvi eilės.

– Ei, bičiuli, to daryti nevalia, – tarė mašinistas. – Draudžia įstatymai.

– Tada paduok mane į teismą. *Ciao.*

Nuėjus vos kelis žingsnius Orvilį sukrėtė baisus oro gūsis – mašinistas įjungė sireną. Orvilis pakėlė tuščią alaus skardinę ir metė. Atsitrenkusi į garvežį, ji apgailėtinai barkštelėjo, ir Orvilis nužingsniavo toliau.

Smagiai jausdamasis pasaulyje be oro kondicionierių, tyliai, bet tvirtai statydamas sportbačiais *Nike* apautas kojas ant pabėgių, Orvilis iškėlė rankas į dangaus skliautą ir perbėgo jį akimis. Arčiausiai jo viršūnė buvo žydra, vakaruose, ten, kur dangus susiėjo su šviesiai purpurinėmis properšomis – mėlynesnė. Jos buvo taip aukštai, kad iš pradžių Orvilis pamanė, jog ten debesys, bet kai jo akys pasekė lygias jų bangeles šiaurėje, Olbanio pusėje, paskui pietuose, Rainbeko kryptimi, jis suvokė, kad tai Katskilio kalnagūbrio viršūnės. Jis giliai įkvėpė, permetė žvilgsniu kalnų šlaitus, paskui žalius, šešėliuotus priekalnius ir galiausiai įlankėlę prie Katskilio upės, kur dunksojo naftos cisternos ir švietė raudoni neoniniai *Mike's Pizza* ženklai. Galop išvydo ir pačią upę – sidabraspalvę, ištvinusią net už šimto šešiasdešimties kilometrų į šiaurę nuo žiočių, nešančią į jūrą savo sraunius vandenis tiesia, gilia ledyno palikta vaga.

Orvilis praėjo po daugiau nei pusantro kilometro ilgio Ripo van Vinklio tiltu; išlenktas rumbuotas jo pilvas panėšėjo į žiovaujančios katės gomurį. Vasaromis Orvilis ant šio tilto dirbdavo mokesčio rinkėju – naktinėje pamainoje nuo vidurnakčio iki aštuonių ryto, kad dieną galėtų žaisti golfą, o visą naktį skaityti. Tomis

tamsiomis valandomis žvelgdamas į automobilių vidų jis daug sužinojo apie gyvenimą – pavyzdžiui, kas vyksta automobiliuose ir kokia iš tikro trumpa yra naktis.

Jis išgirdo švilpiant – link jo iš Kolumbijos pietų kryptimi važiavo traukinys. Orvilis perėjo nuo vidinių bėgių ant bėgių arčiau upės ir žiūrėjo, kaip traukinys artinasi. Mašinistas jam mojavo ir iš pradžių Orvilis pamanė, kad sveikindamasis, bet kai traukinys praūžė pro šalį, suprato, kad mašinistas norėjo jį įspėti. Jis staigiai apsisuko. Į šiaurę važiuojantis traukinys, iš kurio jis neseniai išlipo, lėkė į jį. Švilpuko neišgirdo, nes jį užgožė ano traukinio ūksėjimas. Orvilis kojomis į priekį šoko į upę. Traukinys nudundėjo tolyn spiegdamas bepročio balsu.

Orvilis atsistojo akmenuotoje seklumoje jusdamas, kaip karštas oras gūsiais tvoskia jam į veidą. Traukinių sirenos aidu atsimušė nuo kalnų. Jis pažiūrėjo sau prie kelių ir naftos dėmėje pamatė plastiko atliekas, kurių pamatysi visose upėse: bakelį nuo tepalų *Valvoline* ir aplikatorių *Tampax*. Nubrozdinta alkūnė kraujavo. Skaudėjo, bet šiaip buvo sveikas. Užsiropštęs ant bėgių pajuto gaižų kreozoto dvoką.

Kreozotas. Aštri jo smarvė apsvaigino Orvilį. Jis bemat prisiminė, kaip būdamas šešerių vieną vasaros dieną aukštielninkas gulėjo apleistame, žole užžėlusiame lauke netoli savo namų Ten Brioko skersgatvyje. Stiprus kreozoto kvapas sklido nuo šalimais einančių geležinkelio bėgių. Būdamas vienas, jis spoksojo į dangumi plaukiančius debesis ir staiga jį apėmė jausmas, kad pasaulis, kurį mato, tėra dalis kažko daugiau. Pirmą kartą savo gyvenime jis pamatė esąs dalis kažkokios visumos, kažkokio ištiso pasaulio, su kuriuo yra susietas nematomomis gijomis. Jis pasijuto lengvesnis, gyvesnis, tarsi jo viduje būtų įsijungęs kažkoks mechanizmas. Jis pašoko nuo žemės ir kiek įkerta bėgdamas storomis kojomis pasileido namo papasakoti motinai. Įsiveržė į vidų ir pranešė ką

sužinojęs tuo metu, kai jam už nugaros – bum! – užsitrenkė durų tinklas nuo vabzdžių

Selma Ariel Fleišer Rouz, virš viryklės palinkusi žmogysta su prijuoste, nieko neatsakė.

Orvilis neatlyžo – prisitraukė prie jos kėdę, užlipo ant jos ir viską pakartojo iš lėto, garsiai, tarsi bandydamas kažką išaiškinti užsieniečiui.

– Yra kažkas dar! Mama, aš esu kažko kito dalis!

Selma, apstulbusi, kad jos sūnelis atsidūrė sulig ja, įsmeigė į jį akis. Jis pastebėjo, kad jos žvilgsnį sudrumstė kažkoks debesis. Motina atsiduso.

– Orvili, vaikuti, nieko daugiau nėra – vien tai, ką matai. Persirenk – eisime į Katskilio laukinių gyvūnų sodą.

Berniukas pajuto stiprų, veriantį skausmą krūtinėje ir ją suspaudė, kad skausmas praeitų. Šiaip taip susitvardė neapsiverkęs.

– Kas nutiko, zuikuti?

Ėmė kilti baimė, o skausmas malšti. Jis juto, kaip visas kūnas užtirpsta – taip nutikdavo burnai, kai eidavo pas dantistą Bašą. Nusuko akis į šalį. Jausdamas, kad motina išsigandusi ir susirūpinusi, atsakė:

– Nieko.

Tada apsisuko ir išbėgo pro duris.

Dabar, stovėdamas ant bėgių, jis suvokė, kad ta akimirka buvo vienas galas siūlų kamuolio, kuris vyniojosi visus tuos metus gyvenimo, praleisto bėgant, gyvenimo, per kurį jis neturėjo ramybės dėl nesibaigiančių klausimų. „O dabar ji negyva? – klausė jis savęs. – Ką, po velnių, tai reiškia?!“

Suvokęs, kad vėl bus nemalonumų: atvažiuos traukinys, Penė su Eime ateis jo pasitikti ir neras jo, Orvilio, jame, – paspartino žingsnį. Praėjus pro byrantį dviejų aukštų plytinį švyturį ir apėjus Pekoros kalną, atsivėrė vaizdas į šiaurę. Ten, kitapus pelkės, lyg

kailiu pasidengusios rūdžių spalvos ir purpurinėmis lauko gėlėmis bei auksiniais plačialapiais švendrais, prasidėjo Paradų kalva – aukšta virš upės dunksanti uola – o Kapinių kalvos aukštumose driekėsi jo gimtasis miestas Kolumbija.

Orvilį nupurtė drebulys. Kokia graži prislopinta vasaros pelkės spalvų paletė ir besimainantys miesto atspindžiai! Koks mažas atrodė miestelis – viso labo keli besileidžiančios saulės blyksniai, atsimušę nuo bažnyčios smailių, metalinių stogų, pažaliavusio varinio kupolo ant teismo pastato ir langų – apleistų gamyklų, devynaukščių daugiabučių ir Kinderhuko memorialinės ligoninės, patogiai įsitaisiusios prie pat kapinių. Toks mažas, toks nekaltas ir skurdus. Rodos, galėtum paimti jį į delną ir laimingas ten laikyti it kokį gyvą padarą, tarkime, kačiuką, ir abu būtumėte saugūs iki gyvenimo galo. Persmelktas jaudulio, Orvilis nužingsniavo miesto link.

Bet paskui diena parodė nagus. Orvilis nebuvo Kolumbijoje daugiau negu dvejus metus, todėl gerokai apsiriko vertindamas atstumą. Jis įsivaizdavo, kad viskas kur kas arčiau, negu buvo iš tikrųjų – tartum būtų matęs savo praeitį keleivio pusės užpakalinio vaizdo veidrodėlyje. Iš tikrųjų jam dar buvo likę keli kilometrai kelio. Saulė, besileidžianti už pritvinkusių debesų, užsikabinusių už Katskilio viršūnių, netrukus virto rausva opa. Pelkė virto klampyne, ir uodai ėmė kandžioti kūną – net marškiniai nesulaikė. Iššoko į navikus panašūs raudoni guzai, juos pašėlusiai niežėjo. Norėdamas atbaidyti uodus Orvilis užsirūkė pigų trumpą ir storą itališką cigarą *Parodi*. Šis turėjo tą pranašumą, kad vis gesdavo, tad jo užteko amžiams. Orvilis apsivilko dovaną, atsisveikinant gautą iš Celestinos – Italijos moterų plaukimo rinktinės medvilninį nertinį. Jis buvo Italijos vėliavos spalvų – raudonas, baltas ir žalias. Orviliui jos visada simbolizavo pomidorus, sūrį ir baziliką picoje. Jis užsidėjo ant galvos gobtuvą ir smarkiai suveržė virvutę,

palikdamas tik angą akims. Netrukus jis ėmė kepti. Šlapios kelnės lipo prie šlaunų ir einant jas tryne. Prakaitas kaklu tryško ant krūtinės, pilvo ir susitvenkė šakume. Italijoje jau buvo po vidurnakčio. Jo antinksčiai nustojo veikti, todėl nuovargis užliedavo jį bangomis.

Besikeikiantis, šnopuojantis, gobtuvu užsidengęs galvą ir rūkantis lyg garvežys Orvilis pagaliau išėjo iš už posūkio ir pamatė senąją geležinkelio stotį. Šalia bėgių riogsojo surūdijęs kranas – užmirštas sargybinis. Jo kablys tabalavo palei žemę. Stoties pastatas buvo baisiai apleistas, nusilupusiais dažais, aptrupėjusiomis plytomis. Ženkle buvo parašyta:

OLU B A

Gal čia koks atokus maro nusiaubtas prekybos uostas prie Karibų jūros? Niūrioje sutemoje žmonės atrodė panašūs į vaiduoklius. Orvilis apsidairė vildamasis, kad kas nors liko jo pasitikti.

Ne. Niekas jo nelaukė.

Laukiamajame rado gėryklėlę. Ištroškęs spoksojo į ją – iš pradžių viltingai, paskui prietaringai, galiausiai sulig kiekvienu lėtu, sėlinančiu žingsniu jos pusėn – kaltinamai. Pasuko čiaupą. Šnipštas.

Orvilis išėjo iš stoties ir įkalne pasuko į pagrindinę – Vašingtono – gatvę. Kaip maža viskas atrodo, pamanė jis, tarsi čia būtų vaiko žaislinis miestas. Miesto pradžioje per visą gatvę kabojo plakatas su vandenį čiurškiančiu išsišiepusiu banginiu ir užrašu:

SVEIKI ATVYKĘ Į KOLUMBIJĄ,

MIESTĄ, NUOSTABŲ KAIP BANGINIS

DMPMS

(Draugija mūsų puikiajam miestui saugoti)

Eidamas šiuo tiesiu kaip styga miesto nugarkauliu, naujutėliuose ženkluose, skelbiančiuose kiekvieną sankryžą, Orvilis matė tą patį išsišiepusį, vandenį švirkščiantį banginį. Kodėl banginiai? Jis miglotai prisiminė mokykloje sužinojęs, kad Kolumbija buvo banginių medžiotojų uostas ir kad Hadsone buvo nudobiama banginių. Pala! Banginiai gyvena sūriame vandenyje. Hadsone vanduo gėlas. Banginiai gėloje upėje?

Viską matydamas lyg pro miglą, Orvilis ėjo paskutinius metrus Vašingtono gatve, ir jį sustabdė vienas reginys.

Tuoj už sankryžos su 3-iąja gatve, priešais apleistą „Išsidažiusios damos" saloną, stovėjo Generolo Verto viešbutis. Kadaise jis buvo prabangus, bet dabar jau griuvo. Trijų aukštų, su devyniais langais kiekviename, plytinis. Dabar visi langai buvo užkalti lentomis arba išdaužyti, krito į akis grafičiai ir kulkų skylės, o keturių dorėninių kolonų prilaikomas klasikinis portikas buvo gerokai pakrypęs į dešinę. Sena iškaba skelbė: GENEROLO VE   VIEŠ   . Orvilis įsivaizdavo, kaip jo motina, Ligoninės savanorių pagalbininkių organizacijos pirmininkė, apsirengusi nuostabaus grožio žalsvai mėlyną atlasinę suknelę, per kasmetį pavasario labdaros renginį su savo mylimiausiomis savanorėmis iš šonų iškilmingai lipa prabangiais Verto viešbučio laiptais žemyn į pokylių salę.

Priešais viešbutį stovėjo trys piketuotojai, kiekvienas laikė rankose plakatą su užrašu „Vertą gelbėti verta". Jie ėjo ratu aplink geltoną plastiko kibirą aukoms. Viena iš piketuotojų buvo sena baltaplaukė moteris su lazdele. Kitas buvo berniukas akinamai skaisčiais lygiais raudonais plaukais; jam bestriksint ir besisukiojant jie verpetavo lyg vanduo. Trečia buvo panašaus amžiaus kaip Orvilis moteris, irgi lygių ir raudonų, tik kiek tamsesnių negu berniuko plaukų. Ji vilkėjo darbiniais marškiniais ir džinsais, buvo pasirišusi purpurinį šaliką. Moteris buvo šluba.

Orvilis kaip gydytojas be jokių pastangų suprasdavo kūnus,

kaip ūkininkai supranta žemę ir orus ar jūreiviai orus ir jūrą. Iš nuovargio sunkiai gaudydamasis jis vienu žvilgsniu aprėpė viską: raumeningą liemenį, ortopedinį batą, asimetrišką dubenį. Visa tai papasakojo jam lėtinės negalios istoriją – gal dėl vaikystėje patirtos traumos ar ligos. Nors buvo karšta, Orvilis ėmė drebėti. Kodėl, svarstė jis – pastaruoju metu ši mintis jam vis dažniau ateidavo į galvą – dabar man darosi taip sunku matant luošumą?

Trijulė tylomis suko ratus perregimoje prieblandoje.

Orvilis nuėjo toliau. Jo vaikystės mieste kelias nuo Vašingtono gatvės pradžios iki 4-osios, paskui ilga Hario Hovardo gatve ir pro Ugniagesio namą būdavo tolimas. Dabar žaisliniame jo susiaurėjusio akiračio mieste šis atstumas buvo visai menkas. Tuoj jis pasiekė miesto pakraštį, vienaukščių namų žemais stogais kvartalą ir savo sesers Penės namų duris.

Sušlapęs, nusibalnojęs, kruvinas, dvokiantis kreozotu ir visas sugeltas nuožmių vabzdžių, beveik dvi savaites pavėlavęs į motinos laidotuves ir apsirengęs kaip klounas, 1983 metų rugpjūčio 14 dieną daktaras Orvilis Rouzas parvyko namo į Kolumbiją.

3

– Motina padarė *ką?!* – sušuko Orvilis.

– Nurimk, – tarė jo sesuo Amelija Sara Rouz-Plotkin, pravarde Penė.

– Negaliu patikėti! Barbarė! Selma vestgotė! Važiuoju iš čia! Pirmu traukiniu grįžtu į Italiją.

– Tu būsi turtingas. Tavo kišenėse švilpia vėjai, tu paskendęs skolose...

– Verčiau jau mirsiu.

Orvilis sunkiai pakilo nuo minkštos sofos.

– Viso gero ir linkiu sėkmės.

– Būsi labai turtingas, – tarė Miltas, Penės vyras. – Po metų ir trylikos dienų.

Jie trys buvo grimzte nugrimzdę į minkštus baldus Penės ir Milto svetainėje, įrengtoje žemiau gatvės lygio, prieglobstyje, kur viskas buvo Amerikos pietvakarių indėnų stiliaus ir baltos bei „navahų baltos" – smėlio – spalvos. Tose vietose, kur buvo daugiausia vaikščiojama, baltą kilimą dengė vinilo takeliai. Orviliui dingtelėjo, kad Penė pasidarė beveik tokia pat pamišusi dėl tvarkos kaip jų motina. Baigiantis santuokai su Lile, Orvilis gyveno tokiame name Naujajame Džersyje. Ten netrūko nieko, net „švarių svečių rankšluosčių švariems svečiams" – šis posakis jam tapo savotiška pašaipia mantra.

Orvilis, Penė ir Miltas kalbėjosi apie liūdną įvykį – Selmos mirtį – ir guodėsi, kad galas buvo gailestingas: valant virtuvės grindis savo name prie Teismo aikštės ją ištiko sunkus širdies priepuolis. Tai priminė, kaip prieš dešimtį metų mirė jų tėvas Solas. Jį irgi pakirto širdies smūgis, taip pat gailestingai, kai įtemptose varžybose smarkiai smūgiavo šešioliktoje aikštelėje – kamuoliukas turėjo pasiekti ridenimo aikštelę įkalnėje, kitapus upelio. Brolis su seserimi sutarė, kad per laiką, praėjusį nuo mirties, jų tėvas įgavo švelnesnių bruožų, ir dabar abu vaikai prisimindavo apie jį beveik vien gera. Atrodė, kad po mirties „žaislų parduotuvės karalius" Solas buvo jiems artimesnis negu gyvas būdamas.

– Kiek turtingas? – paklausė dabar Orvilis išlipęs iš panašios į griovą svetainės ant vinilo takelio, patiesto ant briaunos, vedančios prie durų.

– Jei sudėsime visas vertybes, – atsakė Miltas, – gausi beveik visą milijoną.

– Gerai, aš liksiu.

Sesuo su vyru sužiuro į jį.

– Juokauju. Velniai rautų, iš kur ji traukė tiek pinigų?

– Pravartu keturiasdešimt metų turėti vienintelę mieste žaislų parduotuvę, – atsakė Penė. – Tėtis pardavė daugybę žaislinių lėktuvų.

– O „Linksmieji žydai" gerai pasiplėšė pinigėlių, – linksmai pridūrė Miltas. „Linksmieji žydai" buvo Solo investicijų ir pokerio klubas. – Žinai, kaip sako žmonės: jeigu investuosi viso labo dešimt gabalų į nerizikingas akcijas ir palauksi keturiasdešimt metų, užkalsi krūvą pinigų? Jie investavo ir užkalė. O per pastaruosius dvejus metus prezidentaujant Reiganui tik šimpanzė galėjo nepraturtėti. Žiūrėk, kaip niujorkiečiai atrado Kolumbiją – tai panašu į stebuklą. Jie griebiasi visko. Ypač vadinamieji menininkai, steigiantys senienų krautuvėles pavojinguose rajonuose prie 4-osios gatvės. Jie atvyksta čia bėgdami nuo šaudymo ir narkotikų Niujorke; mes parduodame jiems sumautą krautuvėlę su butu antrame aukšte, ir kas čia jų laukia? Šaudymas ir narkotikai!

Miltas taip nuoširdžiai nusijuokė, kad, rodės, jį ištiko mėšlungis.

– Be to, čia turime daug gėjų. Netrukus trys gėjų mekos bus San Fransiskas, Ugnies sala ir Kolumbija.

Orvilis įdėmiai pažvelgė į svainį. Aukštas jo kūnas buvo sudribęs, o polo žaidėjas ant rausvų Ralfo Loreno marškinėlių kaip reikiant išsitempė virš nemažų vyriškų krūtų. Miltas visuomet žaisdavo tenisą, ir Orvilis prisiminė, kad šiugždūs balti šortai anksčiau ne taip giliai įsirėždavo Miltui į kojas. Selma sužinojo apie Miltą per sinagogos seseriją. Penė, tuo metu bebaigianti Kolumbijos vidurinę mokyklą, buvo įsimylėjusi Polonijų Skomparcą, mielą vaikiną, bet nežydą. Iš šios padėties išgelbėjo Miltas. Jis atvyko iš Olbanio, iki kurio buvo valanda kelio garlaiviu, ir buvo

žūtbūt pasiryžęs tapti nepriklausomu apskaitininku kaip ir jo tėvas. Iš pradžių atrodė, kad Miltą visada kankina skausmas, bet jis buvo plepus. Dabar, šalia Penės, jis pažiūrėti nejuto skausmo, bet buvo toks pat nekalbus kaip anksčiau Solas šalia Selmos.

Keletą pastarųjų metų Miltas dirbo ne tiek apskaitininku, kiek, jo paties žodžiais, „nekilnojamojo turto vystytoju". Jis darė pinigus, o pinigai darė jį. Plikas, apskritaveidis, su nedrąsia šypsena, perauganČia į juoką, nuo kurio akys virsdavo linksmais plyšeliais, o didelė galva imdavo kinkuoti į šonus stebėdamasi gyvenimo turtais, Miltas dabar atrodė laimingas. Pagaliau, pamanė Orvilis, jis nuvijo nuo savo durų nesėkmės šmėklą. Štai prieš mane sėkmės įsikūnijimas. Kadangi visą gyvenimą Orviliui nedavė ramybės mintis, kad yra nevykėlis, jis dabar žvelgė į Miltą nepaprastai susižavėjęs ir klausė savęs: „Po velnių, kaip jam tai pavyko? Po paraliais – kur dingo tie laikai, kai Amerika buvo šalis, kur žmogaus padėtį visuomenėje lėmė jo gabumai?"

Selmos testamento sąlygose būta tam tikros elegancijos. Pusė turto atiteks Penei. Kita pusė, be to, šeimos namas ir automobilis – Orviliui.

Bet su išlyga.

Orvilis gaus pinigus, namą ir automobilį tik tada, jei nuolat gyvens tame name metus ir trylika dienų, pradedant nuo jo grįžimo dienos.

– Kam dar tos trylika dienų? – paklausė jis Penės ir Milto.

Juodu to nežinojo. Karalienės Viktorijos stiliaus namas, statytas devynioliktame amžiuje, buvo prie Teismo aikštės, miesto centre. Automobilis buvo gremėzdiškas 1981 metų *Chrysler New Yorker* – „didžiausias iš gaminamų kraislerių", paaiškino Miltas.

– Tavo bagažinė bus stulbinamai erdvi.

Nuo vinilo takelio žiūrėdamas į seserį ir svainį Orvilis paklausė:

– Gyventi *čia? Gyventi* čia?

– Mes čia gyvenam.

– Po mėnesio padėčiau šaukštą. Tai šantažas. Kaip ji galėjo šitaip su manim pasielgti?!

– Manau, Orvili Abrahamai, – atsakė Penė, – kad ji šitaip pasielgė iš meilės.

– Ar tu apie tai žinojai?

– Ne, man tai irgi buvo naujiena.

– O jeigu aš išvažiuosiu?

– Tada negausi nieko.

– Kam atiteks mano beveik milijonas?

Penė pažiūrėjo į Miltą, Miltas pažiūrėjo į Penę.

– Viskas? Antras beveik visas milijonas? Jūs gausit mano milijoną?

– Šiais laikais, – tarė Miltas, – milijonas nėra labai dideli pinigai.

– Suprask mane teisingai, – pridūrė Penė. – Mes labiau norėtume, kad čia gyventum, o ne kad mums atitektų tavo pinigai. Tiesa, Miltai?

– Be abejo, – patvirtino Miltas. – Tikrai. Tu juk šeimos narys. Taigi be jokių abejonių.

– O jeigu aš išvažiuosiu, kas nutiks namui?

– Jis stovės tuščias metus ir trylika dienų, – atsakė Penė. – Nei parduoti, nei išnuomoti jo negalima. O paskui jis atiteks mudviem su Miltu, ir mes galėsime jį parduoti.

– Automobilis irgi liks mums, – pridūrė Miltas. – Niujorkeris.

– Vadinasi, namas metus stovės tuščias?

– Heilė ir toliau jį valo, o Bazis taiso.

– Nieko nebus. Aš tik pagyvensiu savaitę – lankysiu jus ir Eimę.

– Nelankysi, – atsakė Penė.

– Ką turi galvoje?

– Eimė išvažiavusi į teatro stovyklą. Pirmą kartą stovyklauja

su nakvyne, ir aš tiesiog einu iš proto! – Penė išsitraukė nosinę ir apsiverkė. – Leisiu tau ją pamatyti, tik jeigu liksi.

– Ji mano dukterėčia. Man ji nepaprastai...

– Ji mano dukra, ir aš nepakęsiu, kad tu pasirodytum ir vėl dingtum, kai mus kamuoja toks sielvartas. Žinai, kokios jos su mama buvo artimos. Ji gerai pakėlė Selmos mirtį – kartais man dingteli, kad iš visos šeimos ji labiausiai subrendusi, – bet kai mums net nepavyko tavęs rasti, jos žvilgsnis pasidarė keistas ir ji tarė: „Toks įspūdis, kad ir Orvis mirė." Stovykloje jai sekasi gerai, bet aš vos ištvėriau, kai mamos nebeliko, tu neatsiliepei į mano telegramą ir skambučius, ir dar ją išsiunčiau...

Penė išsišnypštė nosį – tas chrrrr tiesiog apstulbino. Tada pakėlė akis į Orvilį ir tarė:

– Numaniau, kad tu atsisakysi. Bet šį kartą – pirmąsyk gyvenime – aš elgiuosi gudriai. Aš mažinu savo nuostolius.

– Pala. Po mūsų vakarykščio pokalbio tu net nepasakei Eimei, kad mane radai?

– Jei turėtum vaiką, suprastum.

Orvilis pasijuto lyg kumščiu gavęs į paslėpsnį ir pasisuko ant kulnų. Jis pamatė, kad sesuo turi tokią pat gyslelę skaudinti, kokią turėjo motina. Penė spoksojo į jį pakėlusi savo teisumu įsitikinusio žmogaus smakrą. Orvilio žvilgsnis sustojo ties jos kaklu ir jį juosiančiomis iškiliomis raukšlėmis. Kol buvo jauna, tas gulbės kaklas buvo jos pasididžiavimas ir džiaugsmas, tad Penė juo puikuodavosi su kolekcija vėrinių, kuriems neprilygo net Selmos; tas visada perdėm atvirai rodomas kaklas padėdavo atitraukti dėmesį nuo kiek per ilgo, per siauro veido, plonų lūpų ir truputį per arti nosies įstatytų rudų akių. Dabar dalį kaklo slėpė juoda karalienės Viktorijos laikų stiliaus palaidinukė su aukštais paraukais. Oda niekada nemeluoja. Jungiamojo jos audinio nebeliko. Jis išvydo, kad šios keturiasdešimt ketverių metų moters oda kaip šešiasde-

šimtmetės. Dabar, graužiama nerimo, ji buvo per liesa ir nervinga it koks paukštelis. Jis mintimis grįžo nuo jos kūno ir ligos istorijos prie jos pernelyg žvalios mergystės šiame pernelyg slogiame užkampyje, kur kultūrą atstojo kasmetis fortepijono rečitalis, atliekamas vidurinėje mokykloje kažkokio iš kito miesto atvykusio muzikanto – iki šiol negirdėto ir netrukus būsiančio užmiršto, ir kur artimiausias „mielas" žydukas gyveno Olbanyje už valandos kelio garlaiviu.

Taigi Orvilis pamindžikavo išgirdęs jos balse, nors ir labai pagiežingame, gaideles vyresnės sesers, kuri dažniausiai būdavo linkusi jam padėti. Jo įsiūtis atlyžo ir jis nusišypsojo.

Penė, pažadinta savo pačios pykčio, po šitų dvejų metų staiga geriau pamatė brolį. Ji pamanė, kad jis atrodo jaunesnis, gražesnis, sveikesnis, lieknesnis, nuostabiai įdegęs. Ji pastebėjo, kad jis nebenešioja akinių.

– Kontaktiniai lęšiai? – šypsodamasi paklausė. Orvilis linktelėjo. – Puikiai atrodai, Orvi. Motina būtų didžiavusis – turiu galvoje tavo išvaizdą.

– Ne visai. Nepamirškime Antro kaklaraiščio incidento.

Penė nusijuokė. Prieš keletą metų per Chanukos šventę Selma padovanojo Orviliui du kaklaraiščius. Jis užlipo į viršų ir grįžo vieną pasirišęs. Motina pasižiūrėjo, atsiduso ir tarė: „*Kitas* kaklaraištis tau nepatiko?"

– Gal ne visai, – pritarė Penė. – Tai klausyk, vaikuti, ko tau nepasilikus?

– Po velnių – ką aš čia veiksiu visus metus?! Žiūrėsiu televizorių? Žaisiu golfą?

– Žaisti golfą, – išminčiaus tonu tarė Miltas, – yra sveika.

Po šios pastabos visi iš pradžių nutilo, paskui stojo mirtina tyla. Orvilis pastebėjo, kad Penė šypsosi, ir suprato, kad ne iš Milto žodžių.

– Kas? – paklausė jis. – Nagi, sakyk.

– Nieko. Tiesiog kai ką prisiminiau. Bilas tavęs teiravosi.

Tada Orvilis suprato. Bilas Starbakas, senstantis miestelio gydytojas, buvo žmogus, atvedęs jį į mediciną.

– Oi, ne, – atsakė Orvilis traukdamasis atatupstas, rankomis gindamasis nuo jos, tarsi ji būtų kokia šmėkla ar būtų nutaikiusi į jį pistoletą – ar būtų šmėkla, laikanti rankoje pistoletą. – Tu nebūtum to padariusi – tu to nepadarei!

– Tau puikiai sektųsi, Orvi.

– Puikus bandymas, mergyte, – jis užsidėjo kuprinę ant peties. – Jei neleisi man pamatyti Eimės, tuoj pat iš čia dingstu.

– Neleisiu, bet tuoj pat išvykti tu negali. Kitas traukinys tik iš ryto.

– Permiegosiu parke ant suoliuko.

Jis atidarė duris.

– Mielai leisim tau permiegoti ant lovos mūsų namuose, nepažįstamasai, – tarė Miltas.

– Palauk! – šūktelėjo Penė. Orvilis laukė vis dar atsukęs jiems nugarą. – Imk.

Ji priėjo ir įkišo jam į delną du raktus.

– Čia raktai nuo namo ir automobilio. Aš tave pavešiu.

Orvilis įdėmiai pažvelgė į ją, paskui į Miltą.

– Miltai, noriu tavęs kai ko paklausti.

– Klausk.

– Kodėl banginiai?

– Nesupratau?

– Kodėl visur banginiai – plakate, gatvių ženkluose ir kitur?

– Todėl, kad banginiai yra mūsų atgimimo – Draugijos mūsų puikiajam miestui saugoti – logotipas.

– Taip, žinau. Bet kodėl banginiai, o ne kas kita?

Miltas nieko neatsakė.

– Koks ryšys tarp Kolumbijos ir banginių?

– Kolumbijos miestas įsikūrė dėl banginių. Jų nudobdavo upėje.

– Bet banginiai gyvena jūroje. *Sūriame* vandenyje. Hadsonas – upė. Jo vanduo *gėlas*.

– Aaa... Nežinau. Bet pasakysiu tau vieną dalyką, kurį žinau, nes esu nekilnojamojo turto vystytojas. Jie padeda. Tie banginiai padeda. Tų banginių dėka, velniai rautų, mūsų miestelis išgarsėjo.

• • •

Po vidurnakčio Orvilis jau klajojo po ištuštintą, išvalytą ir nulakuotą seną savo vaikystės namą. Per tą laiką jis sumažėjo, pasidarė panašus į namelį su mažyčiais kambariais, laiptais, langais ir tualetais iš „Alisos Stebuklų šalyje". Ant virtuvės stalo rado jam adresuotą laišką, rašytą motinos ranka, su pašto antspaudu „Kolumbija, rugpjūčio 13 d."

Laiškas buvo išsiųstas vakar, beveik dvi savaitės po jos mirties.

Norėdamas nusiraminti nuėjo į savo šventovę – ant plokščio skardinio stogo. Ten tarp savo draugų medžių – maumedžio, klevo ir buko – virš galvos kabant žvaigždėms (vaikystėje jis slapčia manė jas esant nepaneigiamais ženklais, kad esama to „kažko kito"), jis įsijungė žibintuvėlį ir atplėšė voką. Išėmęs iš jo padėjo į šalį kažkokį seną storą dokumentą ir atsivertė laišką. Šis buvo rašytas ranka, be datos.

Brangus sūnau,

antra valanda nakties. Mes, seniai, miegame prastai. Keista gauti numirėlio laišką, bet toks jau tas gyvenimas. Tu bastaisi

po Europą, bet nors nebesi man po padu, ir toliau nepaleisiu tavo paties labui. Mano testamento sąlygos bus tave nuliūdinusios, bet toks gyvenimas. Šitaip pasielgiau, kad grįžtum prie savo šaknų, susirastum moterį, suaugtum ir surimtėtum. Šiame pasaulyje gyvenama poromis – *deja*. Penė suaugo, gražiai susitvarkė gyvenimą, bet tik ne tu, pone Bjaurusis Išpuikėli. Kertu lažybų: vis dar nemoki bendrauti su žmonėmis, vis dar nemoki linksmintis. Gali atsisakyti mano sąlygos ir vėl išsidanginti, bet jei taip padarysi, prarasi didelį turtą. Siūlau tau gyvenseną, kurios kitaip niekados nepasirinktum. Kai tavo tėvas 1946-aisiais atitempė mane čia iš didmiesčio, pasibaisėjau. Kolumbijoje vertinami tik du dalykai: pinigai ir vidutinybės. Bet čia tu esi *žinomas*. Tu esi labai panašus į mane: drovus ir prietaringas, bet tu niekados nesilenkei gyvenimo vėjams.

Jis nustojo skaityti, nes apstulbo. Ji įsivaizdavo, kad jis panašus į ją?!

Tai štai tavo didžioji galimybė, mano padebesiuose skrajojantis zuikuti! Be to, galėsi gyventi šalia tos antros pasipūtėlės, savo sesers Amelijos, ir tos meilutės Eimės. Per tuos metus ir trylika dienų aš retkarčiais duosiu tau žinią, kaip – nesakysiu.

Su meile –
tavo motina

P. S. Pridedamas dokumentas yra tavo gimimo liudijimas, tikrasis. Tu gimei ne 1944 metų liepos 24-ąją, bet rugpjūčio 6-ąją. Rugpjūčio 5-ąją susapnavau baisų sapną. Jame regėjau

didelį juodą šunį ir vokiečių kareivį. Prikalbinau tavo tėvą papirkti karinių oro pajėgų registratorių iš Šiaurės Karolinos valstijos Fort Brago (ten broliai Vilberis ir Orvilis Raitai pirmą kartą lėktuvu pakilo į orą!), ir mums datą tavo gimimo liudijime ištaisė lakūnas ir klastotojas Arizona Lankvardas. O po metų per tavo tikrąją gimimo dieną – turbūt spėji, ką pasakysiu – buvo numesta atominė bomba! Tu man neatleisi, bet tavo tėvas, aš, registratorius ir Arizona buvome vieninteliai tai žinoję, o dabar mes visi mirę. Štai kodėl mudu su Solu, ko gero, elgdavomės keistokai ir liepos 24-ąją, ir rugpjūčio 6-ąją. Ar Liūtas geriau už Vėžį? Ar tu tiki horoskopais ir astrologija, dėl kurių visi eina iš proto? Kas nulemia mūsų gyvenimą – žvaigždės ar mes patys? Gera naujiena yra ta, kad esi jaunesnis, negu manai, – trylika dienų. Iki kito laiško, zuikuti, su meile – *aš!*

Orvilis iš nuostabos atvipusia žiauna žvelgė į medžių viršūnes, žvaigždes. Staiga jį apėmė be galo tikroviškas pojūtis, kad jinai čia pat, už jo, sklendžia it kolibris tamsiame sodriame ore aukštėliau stogo. Jis greitai pasisuko – taip žaisdami liestynes vaikai stengiasi prisėlinti vienam iš už nugaros ir jį paliesti. Jis galėjo prisiekti, kad trumputę akimirkos dalį ją matė – apsivilkusi tą žalsvai mėlyno atlaso vakarinę suknią lyg sparnais plasnodama rankomis ji skrido tolyn virš pažaliavusio varinio teismo pastato kupolo link Švč. Mergelės Marijos bažnyčios. Vaizdas atrodė grynai kaip iš Šagalo drobių ar Markeso knygų.

Puiku, pamanė Orvilis, tu matai mirusią motiną, skraidančią virš medžių viršūnių. Ir ji ketina parašyti vėl? Kas turi laiškus ir juos siunčia? Penė?

Jis atsistojo. Viską matė, tarsi būtų vykę tik vakar. Bet iš tikrųjų viskas ir vyko vakar – plaukiojimas raudona valtimi, pasivaikš-

čiojimas po salą su mylimąja Celestina. Orvilis pasisuko į teismo pastato kupolą ir tarė:

– Neišdegs, mama. Aš išvykstu.

4

GYD. V. STARBAKAS
Priėmimo valandos:
9–10, 13–15, ~~19–20~~
Treč. 9–10

Orvilis spoksojo į šią lentelę, kabančią lange Bilo Starbako kabineto, įsikūrusio nedideliame plytų name 5-osios ir Vašingtono gatvių sankryžoje. Kiek Orvilis prisiminė, lentelė visada buvo ta pati, tik dabar buvo išbrauktos vakarinės priėmimo valandos. Bilas sumažino darbo krūvį.

Buvo kitos dienos popietė. Penė vis dar nieku gyvu nenorėjo, kad jis pamatytų Eimę. Orvilis irgi dar labiau užsispyrė ir pareiškė jai, kad jau užsisakė bilietą į Italiją – lėktuvas išskrenda poryt. Galbūt, manė jis, žinodama, kiek daug juodu su Eime reiškia vienas kitam, Penė atlyš ir apsigalvos.

Kaskart grįžęs į Kolumbiją Orvilis apsilankydavo pas Bilą. Dabar atidarė duris, pasuko dešinėn į laukiamąjį, ir jį pasitiko gerai pažįstamas prakaito, tabako, pigių kvepalų, eterio ir skausmo kvapas. Mažas kambarys buvo sausakimšas, baldų per mažai, tad įstengiantieji tai daryti ramstė sienas. Klykė vaikai, kažkoks nevisprotis tauzijo apie FTB, seniai girgždėjo, dūsavo ir dejavo, o kažkoks itin prašmatniu kostiumu vilkintis liesas vyras – Orviliui dingtelėjo, kad jis gali būti tik niujorkietis – stovėdamas skaitė *The New Yorker*.

Bilas niekad neturėjo registratorės ar slaugytojos. Ateidavai,

atsisėsdavai, įsmeigdavai akis į duris su užrašu ĮEITI ir, kad ir koks nerimas ar skausmas kamuodavo, stengdavaisi sutelkti visą dėmesį į savo eilę. Orvilis atsistojo prie durų ir, stengdamasis nediagnozuoti kitų laukiančiųjų ligų, įsistebeilijo į ženklą RŪKYTI LEIDŽIAMA.

Atsidarė durys ĮEITI. Pasirodė Bilas, pasirengęs priimti kitą ligonį. Orvilis dabar kaip ir visada įsivaizdavo jį esant geraširdį Kliunkį Pliumpį iš „Alisos Stebuklų šalyje".

– Orvis? – Bilo veide pražydo drovi šypsena. – Nagi, nagi, nagi...

– Sveikas, Bilai. Galiu palaukti, kol ateis mano eilė.

– Mielieji, ar visi prisimenate *daktarą* Orvilį Rouzą? Neabejoju, neprieštarausite, jei jis užeis kelioms minutėms.

Per tą pirmą vos akimirkos žvilgsnį abu gydytojai sušoko vienas kito diagnozavimo šokį tikėdamiesi išvysti naujų senėjimo ar ligos požymių.

Orvilis apstulbo pamatęs ženklų, kad Bilo būklė per tuos dvejus metus gerokai pablogėjo. Prieš jį stovėjo žemas, ovalo pavidalo žmogutis, kurio šiugždūs balti marškiniai su segtuku prie jų prismeigtu kaklaraiščiu pūpsojo virš didelio pilvo, o susiglamžiusios laisvos tamsios kelnės dribo ant jo vienintelės duoklės madai – smailianosių itališkų batų. Ant plikės ir apskrito veido, gumbsančio ant spalvingo kaklo lyg kiaušinis ant taurelės, vešėjo tamsios senatvinės keratozės ir kiti senstančių žmonių odos daržo augalai. Ant smailios nosies švietė neseniai nudeginta bazaląstelinė karcinoma. Bilo akinių stiklai pastorėjo keliomis dioptrijomis – gal katarakta? Stiklai didino akis, tad atrodė, kad jos spokso iš gilaus vandens – didelės, klaidžiojančios, panašios... – į kieno daugiau, jei ne į banginio! Ta mintis nustebino Orvilį. Mergaitiškos Bilo lūpos dabar buvo pamėlusios – cianozės pėdsakas, ženklas, rodantis, kad kairiojo širdies skilvelio išstūmimo frakcija sumažėjusi. Vienintelis fizinis krūvis, tekdavęs šiam kūnui, buvo pokeris. O kadaise, pri-

siminė Orvilis, per Penės vestuves „Elnių“ klube, šis kūnas suko žmoną Babetę po salę stebėtinai lengvai, tiesiog sklęsdamas. Besišypsantis Bilas tada buvo tikras šokių meistras. Klausos aparatai abiejose ausyse atsirado neseniai. Kai juodu sveikinosi, Orvilis pajuto, kad Bilo ranka stipri kaip kadaise, bet joje atsirado kažkokio trapumo – atrodė, kad kaulai plūduriuoja po geibia oda.

Vesdamasis Orvilį į kabinetą Bilas uždėjo ranką jam ant peties. Kaip visada. Bilo prisilietimas būdavo nepaprastas, tiesiog stebuklingas. Galėdavai pamiršti, ką jis sakė apie tavo negalavimą ar kaip jį gydys, bet jo prisilietimą prisimindavai. Praėjus kelioms valandoms toje vietoje, kurią jis būdavo palietęs, vis dar jusdavai kažką ypatinga. Žiemą – šilta, vasarą – vėsu.

– Malonu tave matyti, sūneli, – tarė įsitaisydamas prie didelio užgriozdinto stalo su dar vienu ženklu RŪKYTI LEIDŽIAMA.

Žodžius jis tarė lėtai, apgalvotai, ryškiai kraipydamas lūpas, tarsi kiekvieną žodį formuotų atsargiai kaip kiaušinį, nes kitaip jis neišgyvens. Jau pasisveikindamas jis dvelktelėjo į Orvilio pusę šviežiais laiškiniais svogūnais. Be nikotino, Bilas dar buvo priklausomas nuo šviežių laiškinių svogūnų. Per jų sezoną pacientai iš kaimo nuolatos jais aprūpindavo. Bilas Starbakas, pravarde Svogūnas. Bilas iškratė iš *Camel* pakelio cigaretę, užsidegė ir su palengvėjimu lyg slibinas išpūtė du dūmų kamuolius. Matydamas tą vaizdą Orvilis visada prisimindavo, kaip Bilas atliko neplanuotą cezario pjūvį, kad Eimė ateitų į šį pasaulį.

Prieš dešimt metų, tą vasarą, kai mirė Solas, užsidariusi savo miegamajame Selma verkė ir be perstojo vapėjo: „Kaip jis galėjo šitaip su manim pasielgti?!“ Penės būklė irgi buvo prasta. Tuo metu internatūrą Naujajame Džersyje atliekantis Orvilis sužinojo, kad Penė gimdo, ir grįžo namo. Jam pasirodė, kad gimdymas vyksta lengvai, greičiau, negu galėjai tikėtis vaikų dar neturinčios moters atveju.

Bet staiga Bilas pasakė Orviliui:

– Kažkas negerai. Aš padėsiu.

Persigandęs Miltas visai išskydo ir jį ištiko katatonija – neįstengė nei žodžio ištarti, nei pajudėti. Kai Eimė gimė, Miltas tualete vėmė. Bilas, nuo galvos iki kojų apsirengęs žaliai kaip chirurgas, padavė naujagimę Orviliui.

– Turiu grįžti. Reikia šalinti visą gimdą.

Tą akimirką – pirmą tikrą akimirką savo gyvenime – Eimė buvo su Orviliu. Gulėdama jam ant rankų jinai *žiūrėjo* į jį. Mažylė baisiai raukšlėtu, raudonu, pažiūrėti jokio vargo nepatiriančios senutės veidu žiūrėjo jam tiesiai į akis. Ramiai spoksojo, ir tiek. O jis žiūrėjo į ją. Jo širdis sukosi aplink ašį it prinokęs vaisius ant kažkokio šonkaulių medžio, ir Orvilis pajuto įsimylėjęs. Jis niekados nepamirš to ypatingo ryšio, prasidėjusio nuo to, kad juodu žvelgė vienas į kitą.

– Aš vos gimusi įstrigau jūsų sąmonėje, dėde O., – dažnai sakys Eimė, augdama ne kartą girdėjusi šią istoriją, – kaip ančiukas motinai ančiai.

Ji buvo vienintelis šeimos narys, kurį jis mylėjo visa širdimi. Baigęs šalinti gimdą, Bilas išėjo kruvinas kaip mėsininkas ir rankos mostu paragino Orvilį eiti su juo į ligoninės automobilių aikštelę. Ten Bilas išsitraukė *Camel*, užsirūkė ir su palengvėjimu išpūtė pro šnerves tuos du dūmų kamuolius, panašius į slibino liepsnas.

– Plona lyg popierius, – tarė Bilas prikišęs smilių prie nykščio taip, kad šviestųsi tik mažytis tarpelis. – Gimdos sienelė buvo plona lyg popierius. Plonesnės, akytesnės gimdos kaip gyvas nebuvau matęs. Dar kiek, ir būtų trūkusi. Nesuprantu, kaip ji išnešiojo kūdikį tame popieriniame maiše. Sakyčiau, įvyko stebuklas.

– Kaip sužinojai, kad reikia padėti?

– Nežinojau. Man pasisekė. Čia ir yra gydytojo darbo bjauru-

mas: visada turi padaryti šimtaprocentinį sprendimą turėdamas tik penkiasdešimt procentų informacijos.

Nuo tada Orvilis su Bilu vadino Eimę stebuklu. Kiekvieną kartą, kai Bilas užsirūkydavo cigaretę ir su palengvėjimu atsidusdavo, Orvilis prisimindavo tą įvykį ir Eimę.

Dabar, sėdėdamas ant paciento kėdės, Orvilis dairėsi po kabinetą ąžuolo plokštėmis muštomis sienomis. Kadaise čia buvo šio nedidelio namo svetainė. Dar nuo vidurinės mokyklos laikų Orvilis sukiojosi prie Bilo – daug laiko praleisdavo su juo kabinete ir mokėsi to, ką daro miestelių gydytojai. Dabar šis kabinetas jam atrodė toks gerai pažįstamas, toks jaukus, tiesiog kaip tikrieji namai – šis žodis atėjo jam į galvą nesuteptas nė menkiausios pašaipos.

Virš židinio kabojo kiek pakrypusi į šoną elnio galva su keturiolikos šakų ragais, ant sienos – nuotrauka rūstaus žvilgsnio vyro su kaubojiška skrybėle ir ilgais, nukarusiais ūsais. Jis stovėjo sudėtomis ant krūtinės rankomis ir vienoje laikė revolverį, taikantį sau už ausies. *Jošijas Meisis, Kolumbijos daktaras, 1834–1861.*

– Žuvo per susišaudymą, – visada ganėtinai didžiuodamasis sakydavo Bilas. – Nušovė vyras, užklupęs lovoje su savo žmona, iškvietusia gydytoją į namus, che che.

Kampe stovėjo senas masyvus seifas – tokius matai vesternų smuklėse, o už apžiūros kambario širmos Orvilis pastebėjo metalinius ginekologinės kėdės kojų laikiklius. Visa tai – elnio ragai, gašlus kaubojus, smuklės seifas ir kojų laikikliai – kėlė įspūdį, kad atėjai pas gydytoją Laukinių Vakarų miestelyje. Bilui už nugaros stovėjo presuotos skardos lakštais dengta lubas siekianti spinta stikliniais šonais ir durimis. Atrodė, kad joje yra visko, pradedant apipelėjusiais senais vadovėliais, buteliukais su vaistais, dėžutėmis su išblukusiais nuo saulės šviesos raudonais kryžiais ir baigiant chromuotais įrankiais – padėtais ten prieš penkias minutes ar prieš penkerius metus.

– Užjaučiu dėl motinos mirties, Orvi, – pasakė Bilas lėtai tardamas žodžius. – Stiprus miokardo infarktas. Užgeso bemat. Žinau, kad judviejų santykiai buvo... ne idealūs, bet nuo to dabar, matyt, tik sunkiau. Užjaučiu. Nuoširdžiai užjaučiu, sūneli.

Nujausdamas Bilo rūpestį Orvilis pajuto, kaip dygus liūdesys sugniaužia gerklę, ima badyti lūpas, šnerves – ženklas, kad tuoj apsipils ašaromis. Tramdydamas jas suvokė, kad visą gyvenimą jį rūpestingai prižiūrėjo šis geras ir, ko gero, išmintingas seneliokas. Jis prisiminė, kaip sirgo vaikystėje: karščiuojantis kūnas tiesiog degė, Orvilis blaškėsi negalėdamas kvėpuoti ir matė haliucinacijas tą nesibaigiančią naktį tėvų lovoje bei spėliojo, ar tas dusinimo siaubas niekada nesibaigs, paskui neaiškiai suvokė, kad pasirodė daktaras Bilas, gaubiamas laiškinių svogūnų ir tabako debesies, pajuto, kaip vėsinantis stetoskopas nelyginant draugiškas plokščias delnas brauko po skausmo draskomą, karščiuojančią krūtinę, paskui kaip jį apverčia kniūbsčią, užpakaliu į viršų, jis įsikimba kažkam – Solui? – į ranką prieš leidžiant vaistus, adata keistai duria, sukeldama mažesnį skausmą, negu jis bijojo, bet kai jau pamanė, jog viskas baigta, nusvilino karštis, kuris, rodės, nesibaigs niekada – tartum sėdynė būtų virtusi įkaitusia keptuve – ir jis bandė priešintis tuos pojūčius sukeliančiai rankai, bet tuomet viskas išties baigėsi, Bilas masažavo skaudamą vietą, kol teliko bukas peršėjimas, jis veikė migdomai, ir Orvilis paniro į lengvą it pūkas miegą. Dar prisiminė, kaip paauglystėje vos buvo netampąs visišku nevykėliu – gaudavo vidutiniškus pažymius, buvo per žemas, apkūnus ir lėtas, kad priimtų į kokią nors komandą, ir pernelyg spuoguotas bei drovus, kad susigautų merginą – tada jis nenorėjo atsiverti Selmai, Solui ar Penei, ir jį siųsdavo patarimo pas Bilą.

Bilas niekada neduodavo jokio patarimo. Jis sėdėdavo, rūkydavo ir pasakodavo istorijas apie elnią su keturiolikos šakų ragais, apie mėgdavusį pyškinti iš revolverio gydytoją, apie ginekologo

kėdę ir apie tai, kas guli seife. Vasarą po nykios dešimtos klasės, kai Orvilis buvo beišsikraustąs iš proto – per pusę iš nuobodulio ir depresijos, Bilas ėmė visur vestis jį kartu, leido padėti priimant ligonius, vykti į iškvietimus užmiestyje, įgyti medicinos žinių. Koks metas tai buvo! Gimdymai, mirtys ir viskas tarp jų. Drovusis vaikinas atsivėrė geraširdžiam vyrui.

Orvilį sužavėjo gydytojo darbo tikroviškumas, stiprus ryšys su žmonėmis lemtingomis jų gyvenimo akimirkomis, dažnai padėdavęs jiems pasveikti. Vaikinui, kilusiam iš šeimos, kurioje tarp dūsavimo ir tylos, rodės, beveik nieko nevyksta, buvo neįmanoma patikėti, kad iš tikrųjų gyvenime kažkas vyksta, kažkas yra daroma.

Dabar, žiūrėdamas į senąjį gydytoją kitoje rašomojo stalo pusėje, Orvilis suvokė, kad tiek daug prisikentusiam dėl jauno mirusio neįgalaus sūnaus Bilui jųdviejų draugystė ne tik atvėrė naujų galimybių, bet ir jį atjaunino. Bilas įprato skambinti Orviliui, kai pasitaikydavo itin įdomus iškvietimas ar koks nelaimingas atsitikimas. Kartais vaikinui būdavo sunku ištverti – po avarijų matant nutraukytas kojas, rankas, krūtis ar išvirtusias žarnas. Vis dėlto į lavoninę Bilas jo nesivesdavo.

Ar kada nors jaučiau didesnę vidinę ramybę, svarstė Orvilis, kaip tada, kai mudu, priėmę dvynukus kažkokioje Dievo užmirštoje lūšnoje, kažkokiame giliausiame užkampyje, priešaušriu važiavome namo, ir sėdėjau šalia Bilo jo juodame kadilake? Tas žmogus jį užaugino. Po tos pirmos vasaros su Bilu Orvilis paskutinius mokslo metus Kolumbijos vidurinėje mokykloje pradėjo trokšdamas geriau išmokti biologiją, fiziką, chemiją, matematiką – ir geriau suprasti žmones. Nors jo nepaėmė į krepšinio komandą, tapo jos vadybininku, veikiau gydytoju. O kadangi gavo tas „Erelių žuvininkų“ krepšinio komandos vadybininko pareigas, nors jos ir buvo nelabai aukštos, ėmė pasigriebti ir merginų.

Bet jo pažymių pakako tik įstoti į Sirakūzų koledžą, kurį buvo numatęs kaip atsarginį variantą. Ten, toli nuo Bilo, jis ėmė rūkyti žolę, pasinėrė į apatiją ir septintojo dešimtmečio protestus stebėjo iš šalies. Mokslus jam pavyko baigti, bet nė viena Amerikos medicinos mokykla jo nepriėmė. Tada Bilas per seną savo draugą gydytoją iš Airijos įtaisė jį į medicinos mokyklą darbininkiškame, katalikiškame Dublino universiteto koledže. Čia Orvilis suklestėjo. Jam sekėsi praktinė medicina, be to, susipažino su Lile Vulf, anglų literatūros studente iš Niujorko universiteto, pagal mainų programą besimokančią snobiškame anglikoniškame Švč. Trejybės koledže, ir ją įsimylėjo. Jie susituokė, jis internatūros grįžo į Naująjį Džersį, ėmėsi savo praktikos, nesugebėjęs apvaisinti žiurkėnės kiaušinėlio stebėjo, kaip santuoka byra į šipulius, tada lyg patrakęs ėmė lakstyti po pasaulį.

Visa tai įvyko akies mirksniu.

Prie savo stalo sėdintis apdujęs nuo nikotino Bilas ramiai jam šypsojosi.

– Poryt išvykstu, – tarė Orvilis. – Grįžtu į Italiją.

– Į Italiją? Dievuliau!

Orvilis papasakojo jam apie Celestiną Polo. Bilas džiugiai šypsojosi.

– Žinau, kad sklinda gandas, neva aš liksiu čia, padėsiu tau su ligoniais, ir aš labai to norėčiau, Bilai, bet tai netiesa.

– Būtum beprotis, jei čia pasiliktum. Visada kartodavau Babetei: „Poryt iš čia išvykstu.“ Tuoj baigsis penkiasdešimt ketveri metai, kai čia dirbu. Che che. Atvykau čia 1929-aisiais. Prasti buvo metai. Babetė nori, kad mesčiau darbą ir išvažiuotume į Boka Ratoną, bet ką, velniai rautų, toks kaip aš gali veikti Boka Ratone? Žaisti golfą? Čiuožinėti banglente? Lakstyti po parduotuves? Sūneli, spruk, kol gali.

Jis užgesino nuorūką.

– Žinai, kokių žmonių čia ateina? Šiandien priėmiau merginą – na, žinai, vieną iš tų Niujorko puspročių. Ji kurį laiką stengėsi pastoti, ir praėjusią savaitę ultragarso tyrimas parodė, kad gimdoje kažkas yra. Taigi ji šiandien ateina pas mane ir sako: „Pasakiau Spaikui, kad mano gimdoje kažkas yra, o jis: „Puiku, tikriausiai mano kepuraitė su *Yankees* emblema. Po paraliais – kelios savaitės negaliu jos rasti!“

Jie abu nusijuokė.

Bilas ištraukė stalčių, išsiėmė laiškinį svogūną ir atsikando.

– Gerai atrodai, Orvi. Įsidėjai kontaktinius lęšius? Ir lieknesnis. Bėgioji?

Orvilis linktelėjo.

– Sakiau tau, kad tas dešinys kelis sugis be operacijos. Kūnas dažniausiai sugyja, jei tik nesikiši ir duodi jam laiko.

– Laiko tinktūra. Pats to mane išmokei. Daugybei žmonių išgelbėjau gyvybę stengdamasis nieko jiems nedaryti.

– Jau matei Eimę?

– Penė neleidžia. Nebent jeigu sutikčiau su ta motinos sąlyga.

– Taip, girdėjau apie jos testamentą – manau, visas miestas girdėjo. Nors pinigai dideli, būtum pamišėlis, jei sutiktum. Bet Eimę reikėtų pamatyti. Mūsų mažasis stebuklas tapo tikra aktore. Stovykloje jai davė pagrindinį vaidmenį Šekspyro pjesėje ir panašiai. Gaila, kad Penė nenori tau leisti jos pamatyti prieš išskrendant.

Bilas atsistojo – atrodė, kad nenoriai ir sunkiai. Uždėjęs ranką Orviliui ant peties išlydėjo iki vitražinio stiklo durų su užrašu IŠEITI.

– Atleisk dėl to gando, Bilai...

– Ką gi, gandų sklinda galybė. Vienintelis žmogus, iš tikrųjų žinantis, kas čia darosi, esu aš. Čia žmonės sako tiesą. Toks kaip aš turi galimybę pakelti dangtį, pažvelgti į vidų, pasižiūrėti kiaurai visų paistalų ir...

Bilas sunkiai sukosėjo ir ėmė dusti. Iš švokštimo ir gargimo Orvilis suprato – širdies nepakankamumas.

– Nitrogliceriną visada nešiojuosi.

Jis išsitraukė dėžutę tablečių, negrabiai pavartė ir visas išbėrė ant grindų. Bilas pažiūrėjo į jas, tarsi būtų pranykusios jūros gelmėse. Bandė pasilenkti, bet neįstengė.

Orvilis atsitūpė ir po vieną surankiojo nuo nusitrynusio linoleumo. Susigraudino pamatęs tuos smailianosius itališkus batus – dabar jie buvo nudremžti, nusilaupę, o vienas kelnių atvartas užsiraitojęs, ir Orvilis sunerimo pastebėjęs, kad putli kulkšnis kaip reikiant išpampusi virš juodų kojinių gumytės. Smarkus širdies nepakankamumas. Renkant tabletes Orviliui dingtelėjo, kas būtų atsitikę, jei čia jo nebūtų buvę. Jis padavė jas Bilui ir paklausė, ar šis turi savo gydytoją. Bilas susigėdęs nusišypsojo.

– Gydytojo, kuris pats save gydo, ligonis yra kvailys, – tarė Orvilis.

– Turi būti kvailys... – švokštė Bilas, – jei išbuvo čia... taip ilgai kaip aš. Išvykstu... po... – jis taip sunkiai gaudė kvapą, kad negalėjo baigti žodžio.

Orviliui ant peties gulinti ranka, kuri ką tik palaikė, dabar pati buvo reikalinga palaikymo. Nagai sulindo Orviliui į petį.

– Prasižiok, – paliepė Orvilis. Bilas prasižiojo. Fe – tas svogūnų dvokas! – Pakelk liežuvį, svogūnkvapi!

Orvilis pakišo nitroglicerino tabletę Bilui po liežuviu. Juodu ėmė laukti.

Bilas pradėjo lengviau kvėpuoti, tada nusišypsojo.

– Sėkmės, sūneli. Perduok gerų dienų nuo manęs Italijai – pats niekad ten nebuvau.

Jo ranka ant Orvilio peties palengvėjo, durys IŠEITI atsidarė, Orvilis išėjo, spragtelėjo senas užraktas, ir Orvilis atsidūrė sename koridoriuje. Jis dvejojo – grįžti ar išeiti.

Laukė beveik bijodamas, kad išgirs pargriūvantį kūną. Bet netrukus išgirdo prasiveriant duris ĮEITI – pasirodė kitas lankytojas. Kaip galiu palikti jį suktis šiame rate – seną, ligotą ir vienišą?

Išėjęs į lauką, užgriūtas to negailestingo drėgme persisunkusio vasaros karščio sunkenybės, jis suvokė, kad galbūt matė šį senuką paskutinį kartą.

5

Tos dienos pavakarę Penė su Orviliu sėdėjo ant suoliuko Teismo aikštėje priešais Selmos seną karalienės Viktorijos stiliaus namą su bokšteliais. Prie didelių neoklasikinių teismo rūmų kolumbietis su tamsiai žaliais darbo drabužiais ir beisbolo kepuraite, papuošta išsišiepusiu, vandenį švirkščiančiu banginiu, veltui bandė nuleisti JAV vėliavą.

Orvilis gurkšnojo kukurūzų viskį su ledukais. Nuo gėrimo ir organizmo patirto kelių laiko juostų skirtumo jautėsi apdujęs. Bandė skambinti Celestinai Polo, papasakoti apie padėtį namuose ir pranešti, kad atskris į Milaną poryt iš ryto. Kai ji nepakėlė ragelio savo bute Romoje, prisiminė, kad atsisveikinant ji sakė dalyvausianti atsiskyrime kažkokiame budistų ajurvedos centre Bjeloje, į vakarus nuo Ortos ežero. Ji užrašė centro pavadinimą ir telefono numerį ant lapuko, bet Orvilis jį pametė. Kad ir kaip stengėsi, prisiminti neįstengė. Orvilis velniškai jos pasiilgo. Oro uoste jis pasakė jai, kad metė darbą Olandijoje – kelsis gydytojauti į Romą ir kurs ateitį drauge su ja. Ji apsiverkė ir beprotiškai smarkiai jį apkabino. Juodu stovėjo taip susiglaudę, širdis prie širdies, kol jam atėjo metas lipti į lėktuvą. Jis dar ir dabar juto jos artumą.

Orvilis neatitraukė akių nuo kolumbiečio, tampančio už virvės vėliavą – ši dabar buvo įstrigusi stiebo viduryje. Orvilis mintimis paragino vyrą: *Trūktelėk smarkiau!* Vyras trūktelėjo smarkiau. *Dar smarkiau!* Vyras trūktelėjo dar smarkiau. Virvė trūko. Vėliava nuplasnojo žemyn. Vyras nubėgo jos gaudyti, bet vėliava sugavo jį ir apgaubė. Jis kūlė rankomis, kol išsivadavo iš audeklo, tada ėmė rėkti: „Velnias!" Jo riksmas aidu atsimušė nuo granitinio teismo rūmų fasado, nuo Selmos namo, paskui nuo pašto: „Velnias!.. Velnias velnias... – sau pavymui nulėkė 4-ąja gatvę, kirto Vašingtono ir atsitrenkė į kalkakmenio biblioteką, – ...velnias."

– Kas bus taip blogai, jei liksi čia ir padėsi Biliui? – paklausė Penė.

– Man tai bus tolygu mirčiai.

– Bet Kolumbija pasikeitė, Orvi. Plūsta niujorkiečiai. Kultūrinių renginių turime per akis. Net gatvių mugių. Nė nepastebėsi, kaip prabėgs tas laikas.

– Žiūrėk, Pene.

Jis parodė jai Celestinos dovanotą laikrodį su žodžiu DABAR vietoj skaičių.

– Visą gyvenimą šiame mieste, net šioje šalyje, žiūrėjau į ateitį, laukiau, kas bus toliau. Nenoriu, kad kas nors baigtųsi man nespėjus nė to suprasti – noriu, kad niekada daugiau to nebūtų. Nes tai ir gresia mirtimi. Dvejus metus buvau laisvas. Pastaruosius tris mėnesius pirmą kartą po tos katastrofos su Lile esu įsimylėjęs ir, po šimts velnių, neketinu visko sušikti...

– Įsimylėjęs? Ką?

– Tokią italę – Celestiną Polo.

– Gražus vardas. Papasakok man.

Orvilis daug jai papasakojo: apie romantiką, jųdviejų planus, Celestinos darbą.

– Tau juk baisiai patinka tie Naujojo amžiaus dalykėliai, – tarė

ji. – Ar gali įsivaizduoti – prekybos centre prie 9-ojo greitkelio mes net turime šiatsu masažo saloną?

Jis mintyse šyptelėjo.

– Tiesiog nekantrauju, kada ją pamatysiu. Jei liksi, ji galės čia atvykti.

Orvilis pavartė akis.

– Na, gerai – tada mes galėsime pas ją nuskristi. Mudu su Miltu prieš trejus metus keliavome po Toskaną. Ten taip nuostabu, kad gali mirti. O tų itališkų makaronų gardumėlis!

– Ką žinai apie mamos laišką?

– Kokį laišką, mielasis?

Orvilis jai papasakojo.

– Ką?! Jinai parašė tau laišką, ir kažkas jį dabar išsiuntė?

– Pene, labai svarbu, kad neslėptum to nuo manęs – tavo ir mano ateities labui. Čia tavo darbas? Ji davė tau išsiųsti tą laišką?

– Prisiekiu Dievu, kad aš skradžiai prasmegčiau ir visa kita – nieko apie tai nežinau, ne aš jį siunčiau, tik dabar pirmą kartą apie tai išgirdau. Prisiekiu.

– Eimės siela?

– Eimės siela.

Orvilis žinojo, kad Penė, kaip Selma ir net jis pats, yra prietaringa, ypač dėl dalykų, susijusių su judaizmu ir tokiais dalykais kaip siela. Selma nuolat stuksendavo į medį, mesdavo per petį druską, o jeigu ką nors užmiršusi turėdavo grįžti į namus, pasėdėdavo, suskaičiuodavo iki dešimties ir tik tada vėl išeidavo. Kartais tie dalykai panėšėdavo į kabalą. Šiaip ar taip, Orvilis suprato, kad Penė sako tiesą – apie laišką ji nieko nežino.

– Ačiū.

– Nėr už ką, bet aš negaliu tuo patikėti! Ji parašė tau laišką?!

– Ne vieną. Ji rašė, kad per tuos metus ir trylika dienų ji retkarčiais vis duos man žinią.

– Vadinasi, ji parašė pluoštą laiškų, kažkas juos turi ir juos siuntinės?

– Anonimiškai. Pirmas buvo su Kolumbijos pašto antspaudu. Gal numanai, kas tas žmogus?

– Galėtų būti kokia draugė, ko gero, Minkė Šenkberg. Galiu paklausti.

– Ne. Prisiek man, kad neklausi. Man baisu pagalvoti, kad dar kas nors sužinos. Prisieki? – prisispyrė Orvilis.

– Prisiekiu.

Penė akimirką mąstė.

– Ką ji rašo?

– Ne kažin ką. Galima sakyti, tuščiai plepa. Kritikuoja. Kaip paprastai.

– Kritikuoja ir mane?

– Ne. Net po jos mirties, brangioji sese, tu jai esi šventoji. Kritikuoja tik mane.

– Na, taip, jos ir mano santykiai buvo kitokie, – atsakė Penė. – Gal todėl, kad aš taip nesipriešindavau jai – bent jau ne į akis – ir niekados jos nepalikau, niekados taip toli neišvykau. Net į Sirakūzus – kaip tu. O paskui – į Dubliną. Aš tik važiuodavau į Olbanį su Miltu – kol jinai prikalbino jį keltis čia.

– Žinai, kai parvažiuodavau namo iš Sirakūzų, ji darydavo įrašus savo dienoraštyje prie virtuvės telefono: „Kada Orvilis parvyko, kada Orvilis išvyko“ – o apsilankymui pasibaigus suskaičiuodavo, kiek valandų ir minučių išbuvau namie. O kol čia būdavau, jei nebaigęs valgyti jos perkeptos jautienos krūtininės išeidavau kur nors su draugais, ji elgdavosi taip, tarsi būčiau įsmeigęs jai peilį į širdį. Laukdavo, neidavo miegoti, kol grįždavau. Kelionė atgal į Sirakūzus man visuomet būdavo peilis. Jausdavausi esąs blogiausias sūnus pasaulyje. Graužsaid kaltė. Kartą, kai išvažiuodamas palikau ją baisiausiai apsiašarojusią, neištvėriau. Nuvažia-

vęs iki Katskilio apsisukau. Bet kai grįžau į namus, ji šnekėjosi telefonu su Minke: juokėsi, pasakojo, kaip jai smagu buvo, kai pas ją svečiavausi. Ji suglumusi įsmeigė į mane žvilgsnį ir paklausė, ko grįžau.

Penė linktelėjo.

– Žinau. Visada matydavau skirtumą tarp „viešosios Selmos" – bendruomenės šulės, motinos, besididžiuojančios dviem nuostabiais vaikais – ir „privačiosios Selmos" – amžinai ujančios ir kaltinančios. Bet su manim ji niekada taip bjauriai nesielgdavo. Mes, taip sakant, pasiekėme susitarimą.

– Tau pasisekė. Kai palydėjo į traukinį man išvykstant studijuoti į Dubliną, jos paskutiniai žodžiai man buvo: „To diplomo reikia *man.*"

Penė nusijuokė.

Tada Orvilis papasakojo seseriai apie tai, kaip paskutinį kartą matė Selmą – prieš dvejus metus, visam laikui išvykdamas į Europą. Juodu sėdėjo svetainėje – dabar joje nebebuvo girdėti žaislų karaliaus Solo juoko ir jam įprastos retai ištariamų teiginių pabaigos „ir taip toliau". Tą popietę Orvilis atsivėrė Selmai – pasakė, kad jo santuoka su Lile baigėsi.

– Lilė niekada tavęs tikrai nemylėjo, zuikuti, – tada atsakė Selma. – Visados tai žinojau.

Orviliui pasirodė, kad sprogo galva ir į ją pribyrėjo smėlio. Susuko žarnas. Tokia jau buvo Selma: jei atsiversi bent per plyšelį, išplėš tau žarnas. Jusdamas, kaip jos dabar voliojasi prie batų, užsičiaupė. Tyla, vien statomojo laikrodžio tik... tak.

– Visiškas savanaudis, – pranešė ji. – Bėda ta, Orvili, kad esi visiškas savanaudis.

– Ačiū, kad atskleidei man šią paslaptį, mama, – stodamasis eiti atsakė jis.

– Kodėl nepakvietei manęs į Naująjį Džersį per trisdešimtąjį

gimtadienį? Girdėjau, kad įštaisei didžiules iškilmes, bet nepakvietei *manęs?* Savo motinos?

– Aš nenorėjau iškilmių, – atsakė jis klausdamas savęs: nejaugi nėra tariamų skriaudų ieškinio senaties? – Bet Lilė nepaklausė ir surengė.

– Bet tai buvo tavo gimtadienis. Labai svarbus. Trisdešimtmetis – tikrai labai svarbus įvykis.

– Gimtadienis buvo *mano*, mama!

– Galbūt, – pasipiktinusi atšovė ji, – bet be *manęs* jo nebūtų buvę.

Jis atsistojo ketindamas išeiti.

Selma atsiduso. Garsas buvo toks, tarsi kažkoks didžiulis daiktas būtų nugrimzdęs į kažką gilaus.

– Gal turi man kokių išmintingų žodžių?

Jam į galvą teatėjo mėgstamas Solo posakis – tiesą sakant, visai išmintingas.

– Nėr to blogo, kas neišeitų į gera – tiks?

Po šių žodžių Selma apsiverkė sveikąja akimi. Kai ji persirito per ketvirtą dešimtį, jai diagnozavo gerybinį smegenų auglį – akustinę neuromą. Šalindamas auglį chirurgas pažeidė veido nervą. Selma buvo subjaurota, nes viena veido pusė buvo paralyžiuota.

– Man baisiai šlykštu, – tą paskutinę dieną kartu su juo tarė ji, – kad verkiu tik viena akimi.

Visas viduje sudraskytas, Orvilis neapsakomai troško prie jos prieiti, apkabinti, prisiglausti prie savęs kaip kiekvienas geras sūnus – kaip kiekvienas normalus sūnus – guosdamas skausmo kamuojamą motiną. Neįstengė. Visa jo esybė stengėsi pajudinti kojas, kad šios eitų prie jos, bet jis bejausmiu veidu pasuko tolyn nuo jos. Orvilis išvažiavo.

– Aš ją nuvyliau, – dabar tarė jis Penei. – Niekad nebuvau pakankamai dėmesingas jai.

– Papasakok man apie tai. Kai gyvendama čia kasdien ją maty-

davau, tai negalėjo praeiti be pėdsako. Ne vienus metus du kartus per savaitę važinėjau į Olbanį į psichoterapijos sesijas. Turint galvoje mamos būdą, nuostabu, kad mudu negeriame stelazino.

– *Tu* negeri stelazino?

– O tu *geri?*

– Tik pajuokavau.

– Liaaaukis!

Ji žaismingai kumštelėjo jam per ranką. Paskui irgi atsiduso – bauginamai kaip Selma.

– Išvažiuoti taip lengva, o likti taip sunku.

– Iki šiol man tiek kartų teko daryti sunkius dalykus, kad užtektų visam gyvenimui...

– Pasakok apie tai Eimei.

– Leisk man ją pamatyti, tada papasakosiu. Elgiesi visai kaip mama.

– Nepradėk – nedrįsk! Ji dabar jau niekuo dėta. Dabar reikia galvoti apie mane, tave ir savo šeimą. Mūsų šeimą. Labai mažą mūsų šeimą čia, šiame Dievo užmirštame, sušiktame, mažame ir – kaip tu sakai – mirtiname miestelyje.

– Rodos, sakei, kad jis pasikeitė.

– Na, čia vis dar, galima sakyti, mirtinai nuobodu, bet nereikia, vaikuti. Liaukis nerimavęs. Pagyvenk ir pažiūrėk.

– Svajok toliau.

– Man nelabai sekasi, – liūdnai atsakė Penė. – Iš mūsų svajotojas visada buvai tu.

– Jeigu pasiliksiu, ji laimės.

– Painioji priekį su subine.

– Jeigu aš liksiu, ji pralaimės?

– Jeigu pabėgsi, ji laimės. Tu patvirtinsi jos įsitikinimą, kad esi blogas sūnus, taigi ji išloš. Be to, išlošim mudu su Miltu – finansiškai.

Jis įdėmiai į ją pažvelgė.

– Tau labiau patiktų, jei gautum tuos pinigus, ar ne?

– Miltui labiau patiktų, man ne – tikrai.

– Taip, tikiu.

Jis atsistojo norėdamas eiti.

– Celestina turi tavo telefono numerį. Jei paskambins, būk gera, nieko apie visa tai jai nepasakok. Tik užsirašyk jos numerį ir liepk paskambinti man į Selmos namus.

– Gerai.

– Ačiū.

Jis perėjo per gatvę ir įžengė į namus.

Išvargintas laiko skirtumo ir viskio septintą vakaro jis jau miegojo ant sofos. Kokią antrą ryto jis staiga atsisėdo įsitikinęs, kad netoliese kažkas yra. Nieko nepamatė, tada pirštų galiukais apėjo visus tuščius, švarius kambarius. Nieko.

Galop atsidūrė septyniakampiame bokštelyje, savo vaikystės miegamajame, iš kurio buvo matyti aikštė. Kambarys buvo tuščias, grindys neseniai nulakuotos. Dairantis aplinkui Orvilį apėmė tuštumos jausmas – jis tarsi iš naujo išgyveno visa, kas šiame kambaryje kadaise kėlė vienatvės pojūtį, liūdino ir varė iš proto. Nugara atsišliejo sienos, lyg ši galėtų apsaugoti, bet ėmė svaigti galva – tartum būtų stengęsis neprarasti pusiausvyros ant siūbuojančios vaikystės košmarų plokštumos. Orvilis užsimerkė ir vis dar atsirėmęs į sieną nuslydo ant grindų, suėmė rankomis kelius ir prisitraukė juos prie krūtinės. Ėmė galvoti apie visas valandas, visus metus, kuriuos vienišas praleido šiame šio miestelio kambaryje.

Kiek laiko nuėjo perniek! Po perkūnais, kiek laiko nuėjo perniek!

Neviltingas liūdesys užpildė krūtinę, pakilo gerkle. Širdis ėmė tankiai plakti, mintys tapo seklios it ežeras naktį ar laukas žiemą.

Ta sekluma driekėsi iki horizonto. Mirksėdamas jis dar kartą apsidairė po tuščią kambarį, prisiminė, kaip vienišas stengėsi suprasti, bet pats nebuvo suprastas. Pajuto netektis – kaip prarado galimybę būti narsus ir ryžtingas, o ne drovus, būti kupinas tikėjimo, o ne cinizmo, mylintis, o ne – tomis akimirkomis, kai jausdavo kam didžiausią artumą – kiaurai persmelktas baimės.

– Bergždžias, – sukuždėjo jis ir tuščiame septyniakampyje lakuotomis grindimis tylus aidas nuskambėjo beveik tuo pat metu: „Bergždžias."

– Kas bergždžias, zuikuti?

Jis pašoko ir apsidairė. Ji pleveno antrame aukšte įrengto bokštelio lygyje, viena ranka prisilaikydama auksinio bumbulo vėliavos stiebo viršūnėje. Vėl vilkėjo žalsvai mėlyna suknia, o šukuosena buvo šeštojo dešimtmečio mados, makiažas taip pat: antakiai paryškinti juodu pieštuku, blakstienos dažytos mėlynai, lūpdažis – šlykščios purpurinės spalvos, kokią matai žmogui įsiplėšus galvos odą. O jos veidas buvo gražus! Nesubjaurotas. Tai buvo Selma prieš operaciją. Ji sklandė, su viltinga išraiška laukdama atsakymo.

Orvilis sumirksėjo, pasipurtė, nusuko akis į šalį, paskui vėl pažvelgė į tą pusę. Ji vis dar buvo ten. Jis priėjo arčiau lango. Ji paleido stiebo bumbulą ir ėmė nežymiai kilti ir leistis, tarsi ją būtų nešiojęs vėjelio dvelksmas. Gal jis išprotėjo? Iš gydytojo patirties žinojo, kad netekusieji artimojo dažnai mato velionio vizijas savaites ar net mėnesius po jo mirties – ne tik mato vizijas, bet ir kalbasi su juo, lyg jis iš tikro būtų šalia. Tokius reiškinius žmonės kartais vadina apsireiškimais. Ar man kalbėtis su ja? Kodėl gi ne? Gal negyva ji kalbės maloniau?

– Štai kas bergždžia, – tarė jis stengdamasis, kad tonas būtų kuo ramesnis, ir rankos mostu aprėpdamas visą kambarį. – Visa tai. Mano gyvenimas čia.

– Luktelk sekundėlę, pone Didysis Šule. Mes nebuvome bergždi. Mudu su Solu užauginome du vaikus, vieną – labai daug pasiekusį, kitą – na, šiek tiek. Turime vieną vaikaitį. Laukėme vaikaičio ir iš tavęs, bet kur tau – tu nieku gyvu nenorėjai jo mums duoti. Nė *vieno!* Bergždžias esi *tu.*

– Eik lauk! – paliepė jis.

– Aš lauke.

– Duok man ramybę!

– Neišdegs.

– Tai ko tau reikia?

– Man reikia, kad tu duotum ramybę *man*! Suteikiau gyvybę tau ir tavo seseriai, o dabar tu vėl bėgi? Kaip ir visą savo gyvenimą. Bėgi nuo meilės. Bėgi, bėgi nesustodamas. Bėglys. O paskui sėdi čia, buvusiame savo kambaryje, ir paniuręs mąstai apie save. Paskutinis savanaudis. Gal dėl tavęs nesistengiau? Tau atiteks sunkiu triūsu uždirbti Solo doleriai, šis labai gražus namas, pagal individualų užsakymą pagamintas *Chrysler New Yorker*, nuvažiavęs vos penkiasdešimt keturis tūkstančius ir kelis kilometrus? O varge!

– Ką turi galvoje sakydama, kad turiu palikti tave ramybėje?

– Noriu pažiūrėti, ar tau užteks drąsos pasilikti, zuikuti. *Ciao!*

It koks Solo radijo bangomis valdomas naikintuvo modelis atlikusi ore statinės figūrą, Selma pilvu žemyn pikiravo aikštės link, paskutinę akimirką pakeitė kryptį ir ėmė be perstojo kilti ta stambia nosimi skrosdama orą kaip raketa, paskui atliko viražą aplink žalią varinį teismo rūmų kupolą, nuskrido tolyn ir pranyko.

Orvilis nubėgo laiptais žemyn ir išlėkė į gatvę.

Vasaros naktis buvo karšta, gaubiama ūkanos. Jo laikrodžio rodyklė stovėjo ties DABAR toje vietoje, kur kituose laikrodžiuose būna trejetas. Jis nuėjo Vašingtono gatve – miesto nugarkauliu, nugarkauliu kuprotojo banginio, kurio šonkaulius sudarė aštuonios tiesios kaip strėlė jį kertančios gatvės, pavadintos nuo 1-osios

iki 8-osios; vienoje pusėje jos visos suėjo į Pietų pelkę, per kurią jis atpėdino į miestą, kitoje – į Šiaurės pelkę, plytinčią Olbanio link. Kam reikėjo tokio taisyklingo plano? Keista, turint galvoje, kad mieste viešpatavo avarijos ir gedimai.

Orvilis pamatė atsidūręs priešais Generolo Verto viešbutį. Gatvėje, kurioje nebuvo nė gyvos dvasios ir tvyrojo mirtina tyla, jis įsispitrijo į pakrypusį pasmerkto viešbučio portiką. Jo visa dešinė pusė buvo apdribusi – lyg paralyžiuotas jo motinos veidas. Rodės, viešbutis kalba jam – neaiškiai, veldamas žodžius, kaip dažnai kalbėdavo motina, kai pusė lūpų ir liežuvio jos neklausė:

– Gelbėk mane! Aš merdžiu. Mane nori susprogdinti ir pribaigti. Tu juk gydytojas – išgelbėk mane! „Vertą gelbėti verta“, ar ne?

Orvilis apstulbęs sumirksėjo. Dabar dar ir kažkoks namas su manim kalba? Jis įsiklausė įdėmiau. Nė garso.

Parbėgo namo. Išgėrė dar kukurūzų viskio, užsirūkė tą pigų itališką cigarą ir įsijungė televizorių.

Rodė šokančias vienuoles, jas pertraukė „stebuklingos daržovių kapoklės“ reklama.

Suskambo telefonas. Jo širdis ėmė plakti tankiau.

– Klausau.

– *Caro?*

– Ačiū Dievui!

– Aš taip nerimavau, kai tu nepaskambinai.

– Pamečiau telefono numerį, užmiršau, kur tu apsistojusi.

– Pasakok man *tutto* – viską!

– Aš tave myliu! – springdamas žodžiais išpyškino jis.

– Ir aš tave myliu!

– Aš labai tave myliu!

– Ir aš tave. Baisiai išsigandau, nes tu nepaskambinai – gal mudviejų meilė tau baigta.

– Nieko panašaus! Aš jau turiu bilietą skristi atgal.

– O dabar visas mano kūnas kaista nuo tavo žodžių, nuo tavo dvasios. Iki pat kojų pirštų, *mio dito del piedes!* Kada ir kur parskrendi?

Orvilis jai pasakė.

– *Bene.* Pasitiksiu tave Milane. O dabar pasakok man *tutto, pronto.*

Jisai papasakojo Celestinai apie Selmos testamentą, bet, prisimindamas jos perspėjimą niekada nekalbėti apie pinigus, tepasakė, kad jeigu liktų, galėtų gauti kiek šlamančiųjų.

– Bet ji pareikalavo, kad pasilikčiau, nes...

– Kiek pinigų? – paklausė Celestina.

– Bet tu man liepei niekada...

– *Si, si,* bet čia *fatto* – faktas. Gali man pasakyti.

– Be trupučio milijoną dolerių. Be to, namą ir kraislerį.

Ragelyje stojo tyla.

– Alio! – šūktelėjo Orvilis. – Celestina? Alio! Girdi mane?!

– Girdžiu, *caro.* Pasakok man viską iki galo.

Orvilis kai ką jai papasakojo, bet ne apie beviltiškos tuštumos pojūtį, ne apie šiurpų Selmos Rouz laišką ir jos skrydžius, ne apie tai, kad jam pasirodė, jog Verto viešbutis su juo kalba. Jis vėl pajuto, kaip jį apninka tas tuštumos jausmas, bet apie tai nutylėjo – ėmė žvaliai plepėti apie Eimę, Penę, Miltą ir Bilą.

– Netveriu džiaugsmu, kad grįžtu pas tave, – tarė jis. – Liko mažiau negu dvi dienos! Aš jau skaičiuoju valandas.

– Ir aš. Bet kas negerai? – jos balse buvo justi nerimas.

– Viskas gerai.

– Ne, ne, sakyk man. Nujaučiu kažką *oscurita.* Tamsaus.

– Viskas gerai.

– Jaučiu tvirtai kaip geležį. Tuoj pat sakyk man.

„Kaip jai tai pavyksta? – nusistebėjo jis. – Kaip ji nujaučia tuos dalykus?“ Vis dėlto sakyti jai negalėjo.

– Aš myliu tave, – tarė Celestina, – o tu myli mane. Taigi pasakyk man.

– Na, aš mačiau mirusią motiną, skraidančią lauke prie mūsų namo. Du kartus.

– *Avemaria!* Pasakok toliau.

Orvilis papasakojo, ir net apie šiurpą, kurį patyrė, kai pasirodė, kad Verto viešbutis su juo kalbasi. Jis neužsiminė, kad Selma melavo, kada jis iš tikrųjų gimė, nes nenorėjo sugadinti to stebuklingo įspūdžio, patirto liepą kartu švenčiant gimtadienį.

– *Caro*, paklausyk manęs. Turi ten likti.

– *Ką?!* Aš negaliu čia likti!

– Privalai. Negrįžk čia.

– Aš jau turiu bilietą...

– Grąžink jį. Aš tavęs nematysiu. Nebandyk matyti mane.

– Todėl, kad aš išprotėjau? – paklausė jis juokais. Pusiau juokais.

– Todėl, *caro*, kad čia dovana. Jos dovana tau.

– Liaukis! Šitas miesteliūkštis – šūdinas užkampis! Aš čia mirsiu!

– Ir prisikelsi! Komposto krūvoje išdygsta sėkla. Šūde pražysta gėlė. Nepamiršk – *Jėzus* skraidė.

– Jėzus *skraidė?!*

– *Si, l'Ascensione*, – atsakė ji. – Jėzus skraidė dėl mūsų visų. Ketvirtadienį, Didįjį ketvirtadienį. Kentėdamas tarp kolumbiečių atneši jiems gydomąją sielvarto *essenza.*

– Jie to nesulauks.

– Jeigu tavo motina nebūtų skraidyti, aš sutikčiau. Bet ji skraido, net tavo gimto miesto pastatai su tavim kalbasi, todėl turi nemažai galimybių.

– Aš skrisiu į Europą. Ji galės skraidyti po Europą. Jai su Solu visuomet labai patikdavo kelionės į Europą.

– Abejoju, ar jai užteks degalų. Galiu lažytis, kad ji skraido tik ten.

– Negaliu čia likti. Aš grįžtu.

– Aš tavęs nematysiu.

– Aš pabelsiu tau į duris.

– Bet tu negali pabelsti man į širdį.

– Tu dėl pinigų – taip?

– Nekalbėk man apie pinigus! Niekada!

– Bet juk tu pati...

– Jei atskrisi, aš tavęs nematysiu. Bet jeigu liksi, aš atskrisiu.

– Ar ilgam laikui?

– Po velnių – iš kur aš galiu žinoti?! Dieve!

– Prižadi?

– *Si, si*, prižadu. Tu būsi turtingas amerikiečių gydytojas, aš būsiu šūdino užkampio sensacija – mokysiu jo gyventojus kvėpuoti. Ar ten yra buivolų pieno mocarelos?

– Atsivežk. Kada atskrisi?

– Pasižiūriu užrašus.

Orvilis girdėjo šlamant verčiamus puslapius.

– *Allora*. Nuo kitos savaitės mokysiu Romoje šešias savaites. Jogos ir meditacijos atsiskyrimas viešbutyje *Piazza Navone*. Mokiniai iš septynių šalių. Paskui aš atskrendu.

– Tikrai?

– *Si, si, certo*. Atsiųsk man bilietą.

– Po septynių savaičių? – nusiminė jis. – Atrodo kaip po visos amžinybės.

– Amžinybė yra dabar. Kol čia neatvažiuoji, myliu tave visa savo širdimi, krūtimis, speneliais ir kojų pirštais.

Jie išbučiavo vienas kitą į ragelį, prisižadėjo palaikyti kuo intymesnį ryšį ir baigė pokalbį.

• • •

Tą rytą Orvilis nuėjo pas Bilą Starbaką ir paspaudė jo vienaukščio namo durų skambutį. Babetė nusivedė į virtuvę. Ten Bilas atsisėdęs rūkė cigaretę ir skaitė „Kolumbijos šauklį".

– Bilai, aš nusprendžiau pasilikti ir tau padėti, – pranešė Orvilis.

– Tu išprotėjai!

– Bilai! – sušuko Babetė. – Mes galėsim vėl atostogauti Boka Ratone!

– Ne, ne, – tarė Orvilis. – Praktikos aš neperimsiu. Aš tik padėsiu. Dalimi etato. Kartais dieną, kai kada vakarais ar savaitgaliais. Dirbsime kartu.

– Luktelk, – atsakė Bilas per geltono plastiko stalviršį pirštais barbendamas kažką panašaus į fokstrotą. Ši žinia jį akivaizdžiai sujaudino. – Šitaip elgiesi todėl, kad tave verčia?

– Taip. Baisiausiai verčiamas, dievaži.

– Vadinasi, ne pats taip nusprendei?

– Ne. Kaip pats sakei, aš išprotėjau.

– Nieko nuostabaus, – nusišypsojo Bilas. – Supratau viena: kaskart, kai manai, kad darai sprendimą remdamasis faktais, po dešimties metų žvelgdamas į praeitį pamatai, jog nė velnio nenraukei apie tai, kas iš tikro dėjosi pasaulyje ir tavo gyvenime, dėl ko galėjai apsispręsti vienaip ar kitaip.

Jis giliai įtraukė *Camel* dūmą ir su pasitenkinimu išpūtė.

– Lieki, išvažiuoji – koks, po velnių, skirtumas? Bet jei liksi, gausi tą gražų kraislerį ir krūvą šlamančiųjų.

– Ir namą.

– Žinai, Orvi, žmònės kalba, kad tame name yra vaiduoklių.

– Vaiduokliai būtų tik į naudą.

Bilas nusijuokė.

– Gal šiek tiek pasismaginsime. Kaip kadaise?

– Gal, – niūriai atsakė Orvilis, – o gal ir ne.

– Girdi, Babete? Orvilis nė kiek nepasikeitė. Vis toks pats pokštininkas, – jis sukikeno. – Gerai, partneri, sutarta.

Juodu paspaudė vienas kitam ranką. Orvilis pasuko prie durų.

– Daktare Rouzai!

– Daktare Starbakai!

– Sūneli, – tarė Bilas. Ašaros gniaužė jam gerklę. – Dabar mano svajonė virto tikrove.

6

Po septynių savaičių Orvilis skubiosios pagalbos kabinete rūpinosi Kolumbijos šiukšlininku – šis įkrito į presuojančią savo šiukšliavežės dalį ir apatinę jo kūno dalį suplojo tiek, kad ji tapo durų plonumo. Baisiausia buvo tai, kad nelaimėlis pats žinojo mirsiąs. Jo riksmai ir keiksmai nesiliovė aidėję kabinose aplinkui. Niekas nenorėjo prie jo prieiti. Orviliui neliko kitos išeities, kaip pereiti, galima sakyti, prie nuotolinio gydymo: kartkartėmis užeidavo, suleisdavo morfijaus, ir tiek.

Buvo rytas spalio 12-osios, išskirtinės dienos kolumbiečiams – Kolumbo šventės. Netrukus turėjo prasidėti eitynės, kupinos pompastikos ir jaudulio. Orvilis prižadėjo Eimei nusivesti ją į renginį. Jis bandė viską baigti ir sklandžiai perduoti ligonius Bilui, kad galėtų lėkti į Penės namus pasiimti dukterėčios.

Kai jau ketino eiti iš šiukšlininko kabinos, kaip tikėjosi, paskutinį kartą, jam paskambino iš slaugytojų posto. Girdi, skubus reikalas.

– *Caro!*

– Celestina?

– *Si, si,* Celestina.

– *Cara!*

Juos pertraukė riksmai.

– Aš skubiosios pagalbos kabinete. Turi rėkti.

– Ką?

– Rėk! – sušuko jis.

Per tas šešias savaites, kol ji buvo atsiskyrime, juodu dažnai kalbėdavosi. Juodu vis dar karštai mylėjo vienas kitą. Net karščiau – dėl juos skiriančio atstumo ir aistringų pokalbių telefonu.

– Atsiskyrimas buvo *fantastico*, ir aš noriu paprašyti vienos paslaugos, *caro*.

– Kokios?

– Man reikia dar dviejų savaičių.

– *Ką?!*

Jo širdis apsivertė kūliais ir ėmė ristis į kulnus.

– Kam?

Girdėjo prastai, bet suprato, kad atsiskyrimas puikiai pavyko, todėl dalyviai užsivedė ir nusprendė pamėginti įsteigti grynai europietišką *sangha* – budistų bendrovę. Celestina kažką kalbėjo apie šveicarų bankininką iš Cugo, pusės dramblio Nepale savininką; jis per klaidą užklydo į *Piazza Navone* užsiėmimus (ne dramblys, o bankininkas), pasiliko, jam atsivėrė akys ir dabar, apdujęs ir kupinas filantropiškų ketinimų, kalbėjo apie finansinę paramą šiam sumanymui. Taigi ar Orvilis baisiai prieštaraus, jeigu ji atidės savo atvykimą į Kolumbiją dviem savaitėms?

– Pasakyk man konkrečią datą! – sušuko jis.

Ji kažką pasakė, bet jis neišgirdo.

– Ką? Negirdžiu tavęs.

– Ką?

– Šauk ir toliau! – suriko jis, kad nustelbtų mirštančiojo klyksmus. – Turi šaukti!

– *Ottobre* trisdešimtą, – sukliko ji. – Vos po dviejų savaičių.

– Gerai. Spalio trisdešimtą.

– Spalio trisdešimtą, *si, si*. Myliu tave!

– Ir aš tave myliu! – sušuko jis atsakydamas ir staiga susigėdo, nes kambaryje jau tvyrojo tyla – šiukšlininkas mirė.

– Ar matei motiną skraidančią? – suriko ji.

– Šaukti nebereikia, – normaliu balsu atsakė Orvilis.

– Gerai.

– Ne, nemačiau.

– Ir pastatai su tavim nesikalba?

– Tas viešbutis iš tikrųjų su manim nė nesikalbėjo. Tiesiog tai buvo... nežinau, bet nuo tada nieko nebuvo.

– Blogas ženklas, – tarė ji su nerimu balse. – Kažkas čia įtartina.

– Anądien gavau trečią motinos laišką. Jeigu daugiau nesulauksiu iš jos žinių, tai ir bus įtartina – per daug anksti jie bus nutrūkę. Vis dar nežinau, kas siunčia tuos laiškus.

– Vargšas Orvio, – paguodė ji. – Jam tenka vargti su tais *pazzi* kolumbiečiais.

Juodu prisipažino, kaip vienas kito pasiilgo ir kaip trokšta vėl pajusti susipinant savo kojų pirštus. Paskui prisiekė vienas kitam meilę, padejavo, kad šitokiam geismui kamuojant bus tiesiog neįmanoma ištverti dar dvi savaites, ir baigė pašnekesį.

Orvilis konstatavo, kad šiukšlininkas mirė, tada nusivilko žalią chirurgo švarką ir kelnes, apsivilko drabužius. Tuo metu, kai skubėjo pro duris į Bilo kabinetą, kaukdamas prilėkė greitosios pagalbos automobilis, ir iš jo buvo išneštas nedidelis krauju srūvantis kūnas su prijungtomis žarnelėmis.

– Vienuolikmetė, – pranešė greitosios pagalbos sanitaras. – Peršauta devynmečio.

Orvilis apsisuko ir nusekė paskui neštuvus. Kiek vyresnė už Eimę. Miela mergaitė; šūvis kliuvo į krūtinę, ir atrodė, kad nuken-

tėjusioji tuoj mirs. Jau dabar jos veidas buvo pamėlęs, netrukus jis mirtinai išbals. Orvilis visomis išgalėmis ėmėsi jos gelbėti. Jis darė visus įprastus dalykus, bet niekas nepadėjo. Orvilis glumo. Atrodė, kad kulka nelietė širdies nei aortos ar tuščiosios venos, bet širdis dirbo iš paskutiniųjų, tarsi mergaitė skęstų, ir nors plakė, kraujo pumpavo mažai. Mergaitė geste geso.

Jos tėvai laukė kitapus širmos.

Kas čia per velniava?! Orvilis pajuto šmėstelint paniką – kad nepastebėjo kažko, kas galėtų ją išgelbėti, kad nepadarė to, ką privalėjo. Slaugytojos nutilo, vengė jo žvilgsnio ir laukė, kol jis sugalvos, ką dar bandyti. Viena slaugytoja, mergaitės tėvų draugė, sėdėjo su jais. Motina meldėsi. Tėvas žingsniavo pirmyn atgal. Orvilis suvokė, kad gija, jungianti juos visus – mergaitę, tėvus, slaugytojas – tuoj trūks.

Palinkęs virš sužeistosios jis stebėjo ir laukė. Iki šiol ne kartą buvo atsidūręs panašiose padėtyse, įvairiuose bjauriuose pasaulio taškuose, šalia mirštančių žmonių, dažnai – nuo kulkos. Dabar, jeigu nusišypsos laimė, ji nemirs.

Laikas ėmė slinkti lėčiau.

Staiga Orvilis pasijuto traukiamas atgal, lyg kas būtų uždėjęs ant peties ranką. Jis suvokė, kad ta jėga kažkuo panaši į Celestiną. Ji traukė atgal tam, kad jis gerai *pamatytų* – pamatytų mergaitę, jos krūtinę, širdį, pamatytų... Taip! *Ne* širdis. Širdiplėvė. Tikriausiai kulka prapjovė perikardą. Kraujas tekėjo į jį ir, negalėdamas iš jo ištrūkti, spaudė širdį lyg prie dugno prispaustą plaukiką. Vyko širdies tamponada.

Jis paskubomis pritaisė prie EKG aparato laido storą adatą ir atsargiai įstūmė ją tarp šonkaulių, kol širdies srovė parodė, kad adata palietė širdiplėvę. Tada stumtelėjo adatą, pradūrė plėvę ir, šniokšdamas kaip oras iš mocarelos tėtušio trachėjos, skaisčiai raudonas kraujas su mažytėmis krešulių razinomis išlėkė pro atvi-

rą adatos galą; širdis, lyg kylantis į paviršių plaukikas, ėmė iki galo plėstis ir trauktis; Orvilis stebėjo, kaip išbalusi mergaitė pamėlsta, o paskui ir parausta. Jis kurį laiką dar stebėjo mergaitę ir laukė, kol nebeliko jokių abejonių. Ji gyvens.

Jis priėjo prie tėvų. Jų akyse matė klausimą.

– Ji gyvens, – tarė jis.

Juodu griūte griuvo vienas kitam į glėbį.

– Galite užeiti jos aplankyti.

Šaukdami: „Ačiū Dievui! Ačiū Dievui!", jie nubėgo pas ją.

Orvilis pasirūpino, kad medikų sraigtasparnis nugabentų mergaitę į Olbanio medicinos centrą – ten kardiochirurgas pašalins kulką. Išeinant iš ligoninės jam dingtelėjo, kaip jai pasisekė: net infekcijos grėsmė buvo menka, nes kulka įsminga į kūną karšta, taigi sterili. Tik tada, kai atsisėdo prie kraislerio vairo, ėmė drebėti.

„Pala, – pamanė. – *Kodėl* į ją šovė devynerių metų berniukas?"

Nesugalvojęs atsakymo privažiavo – veikiau priplaukė – prie namo, kur buvo Bilo kabinetas, praėjo pro pilnutėlį laukiamąjį ir įžengė pro duris ĮEITI. Bilas jau buvo pradėjęs pamainą ir su cigarete rankoje klausėsi Treisės Libovski. Orvilis pažinojo ją vidurinėje – ji mokėsi žemesnėje klasėje. Miela, mokyklos orkestre grojo fleita. Ji kalbėjosi su Bilu apie savo penkerių metų sūnų Volį – jis visai nustojo klausyti tėvų. Ji sutriko ir nežinojo, kaip su juo susitvarkyti.

– Volis netinkamai elgiasi. Kandžioja kitus vaikus, nenori skaityti, staiga ima niršti, be to, niekada neišmiega iki ryto.

Iš balso jutai, kad ji kupina kartėlio ir kad sūnaus elgesys jai įgriso.

– Bet blogiausia – kakutės. Jis nekakoja nei į puoduką, nei į unitazą. Naktį kakoja į lovą, prabunda pats ir žadina mus. Jis kakoja kur pakliūva: po valgomojo stalu, už sofos, o vakar pridirbo į tėvo motociklininko šalmą.

Ji pasisuko į Orvilį.

– Bet tėvas tai pastebėjo tik tada, kai užsidėjo šalmą ant galvos.

Orvilis nesusilaikęs nusišypsojo.

– Nebeturiu jėgų, – prisipažino Bilui Treisė. – Džefris grasina skirtis. Volis mus pribaigs. Galima pamanyti, kad jis ateivis iš kitos planetos ar dar kas. Jis laukiamajame.

– Vesk jį čia, – liepė Bilas.

Orvilis susikaupė pasirengdamas susitikimui su mažuoju ateiviu.

Į kabinetą įėjo gražus berniukas: skaisčių mėlynų akių, strazdanota nosimi, šilkinių šviesių plaukų – jų garbinys sukosi ant kaktos – žodžiu, tikras angelas. Orviliui parūpo, ką darys Bilas.

– Sveikas, mažasis išdykėli, – pasisveikino Bilas paduodamas berniukui saldainį ant pagaliuko. – Gal pasikalbėkime apie tavo kakojimą?

Berniukas nieko neatsakė. Bilas pradėjo kalbėti. Berniukas, rodės, klausosi. Bilas kalbėjo toliau. Netrùkus, Orvilio ir Treisės nuostabai, berniukas irgi prašneko.

– Voli, – ėmė aiškinti Bilas, – svarbiausia yra darbas. Tavo mama dirba Kolumbijos vaisių ir daržovių saugykloje, ar ne?

Volis linktelėjo.

– O tavo tėtis dirba Skomparcos namų griovimo ir baldų apmušimo bendrovėje, ar ne?

Berniukas vėl linktelėjo.

– Tai štai, sūneli, *tavo* darbas yra kakoti į puoduką. Aš duosiu tau kakojimo sulčių, pagamintų vien tau, kad padėtų.

Jis padavė jam buteliuką.

– Išgerk jų kas vakarą – *kiekvieną* vakarą, supranti?

Volis linktelėjo.

– O šitų išgerk kas rytą.

Bilas padavė jam gražų buteliuką. Ant etiketės buvo parašyta: „Starbasolio eliksyras.“

– Kaskart, kai pakakosi į puoduką, gausi žvaigždę!

Bilas padavė jam paketėlį su žvaigždėmis. Mažasis Volis vos galėjo išlaikyti tokią gausybę dovanų.

– Susitarėm?

Berniukas linktelėjo.

– Dirbk savo darbą. Pasimatysime kitą savaitę – galėsi parodyti man savo žvaigždes.

Volis pašoko nekantraudamas pradėti ir išrūko pro duris IŠEITI.

Stovėdamas tarpduryje Orvilis tarė Treisei:

– Jis gražus.

– Taip, – pritarė ji ir pirmą kartą jos akys nušvito. Paskui netikėtai ryžtingai pridūrė: – Tam yra pagrindas.

Didžiai nustebęs Orvilis pajuto, kaip jį it plunksnelė palyti tai, apie ką kalbėdavo Celestina... gal dvasia? Jis nusišypsojo Treisei ir vėl išvydo mintyse linksmą mokinukę, grojančią fleita. Kaip Starbakas uždėjo ranką jai ant peties ir išlydėjo pro duris IŠEITI.

Perduodamas reikalus Bilui, Orvilis papasakojo jam apie pacientus, dėl kurių jam neramu, baigdamas berniuko peršauta mergaite.

– Šaunuolis! – pagyrė Bilas. – Dievuliau, sunku buvo diagnozuoti – juolab tokiomis sąlygomis. Velniškai sumaniai padirbėjai, Orvi!

– Kam visi tie pistoletai, Bilai?

– Nesuprantu, ką nori pasakyti.

– Kam reikia šitiek šaunamųjų ginklų? Prieš savaitę ligoninės automobilių aikštelėje šovė į darbininką emigrantą, šiandien į tą mergaitę. Atrodo, kad čia būtų Laukiniai Vakarai, Bilai.

– Taip ir yra. Tik čia ne taip taikliai šaudo, che che. Velniai rautų, ar matei, kaip anądien pirmoji šalies ponia pareiškė, kad dabar nešiojasi pistoletą. Kalbama, kad netrukus kiekvienas amerikietis

turės šaunamąjį ginklą – du šimtai penkiasdešimt milijonų pistoletų ir šautuvų.

– Bet *devynerių* metų berniukas su pistoletu?

– Ginklas, aišku, buvo ne jo. Galbūt tėčio. Bet toks amžius – neįprastas. Tai ne tendencija, tikrai ne.

– Kol kas, – atsakė Orvilis.

• • •

Dirbdami savo darbą gydytojai blaškosi tarp abejingumo ir atjautos. Prieš daugel metų Naujajame Džersyje Orvilio yrančios santuokos su Lile Vulf trauma atsiliepė jo darbui su ligoniais ir pakreipė svarstyklių lėkštę į abejingumo pusę. Studijuodamas mediciną suprato, kad jo gydytojo praktiką nuo vedybinio gyvenimo turi skirti siena, bet tuomet ši siena ėmė griūti. Darbe jis darėsi vis abejingesnis, be to, ėmė vis labiau dygėtis savimi, ir tai pradėjo veikti santuoką. Jis pareidavo namo paniuręs, riaumodavo lyg lokys. Netrukus nebematė jokių gerų Lilės savybių – vien jos niekingumą, šykštumą, perdėtą tvarkingumą ir švarumą. Toks pat buvo ir jo požiūris į pasiturintį Naująjį Džersį. Nevaisingumas galutinai parklupdė Orvilį. Jo neviltis persimetė ir į jo darbą. Norėdamas apsaugoti ligonius nuo savo abejingumo, gydytojas pabėgo.

Tačiau baikštūs vyrai širdies gilumoje turi drąsos. Būdamas šešiolikos, aukščio bijantis Orvilis paprašė darbo ant Ripo van Vinklio tilto – keturiasdešimt aštuoni metrai virš Hadsono upės. Trisdešimt šešerių, bijodamas mesti žmoną ir gydytojo praktiką su pasiturinčiais ligoniais, strimgalviais puolė į baisiausias situacijas, kokiose tik gali atsidurti gydytojas. Nežinia kodėl: gal norėdamas išpirkti kaltę Lilei ar iš nihilistiško susinaikinimo įniršio, ar hemingvėjiškai norėdamas išbandyti iškreiptai suvokiamą savo vyriškumą, o gal tiesiog todėl, kad norėjo – po visų tų švarių sve-

čių rankšluosčių švariems svečiams – pajusti purvą ir skurdą – jis kiek kojos įkerta pasileido skausmo ir kančios link. Pasiėmęs juodą krepšį, su „Gydytojais be sienų" vietoj skėčio, jis dirbo tokiuose siaubinguose taškuose kaip Haitis, Madagaskaras, Ruanda, Somalis, Libanas ir Rytų Timoras. Galų gale atsidūrė Bikinio atole, Ramiojo vandenyno salose, kur buvo išbandyta vandenilinė bomba. Ten varlės neturėjo sėklidžių, driežai buvo su paukščių sparnais, paukščiai dėjo kiaušinius trapiais it stiklas lukštais, o žmonės gimdavo ne su visais pirštais, keliais ar trūkusiais gomuriais arba su įskilu stuburu; tie nelaimėliai atsisėdę svarstydavo, kodėl jų vaikai žvairi, serga kraujo vėžiu ar jau mirė.

Orvilis nusprendė, kad savo darbą padarė. Tik nuo to mažai kas pagerėjo.

„O Kolumbija?" – dabar klausė jis savęs, privairuodamas į plūdurą panašų mirusios motinos kraislerį prie Penės namo vežtis į eitynes Eimės. Nuo tada, kai ėmė dirbti su Bilu, Kolumbija jį stebino. Šis miestelis savaip buvo nė kiek ne geresnis už kitas vietoves, kuriose jis pabuvo. Jo Sachalino sala.

Alkoholis ir smurtas. Čia žaisdavo ne vien su pistoletais ir peiliais, bet dar ir su kirviais ir grandininiais pjūklais. Žudymai tokie pat šiurpūs kaip Angoloje. Pusalkaniai žmonės kaip Trečiajame pasaulyje. Automobilių avarijos, įspūdingos kaip Vokietijos autostradose ar varganuose Indijos keliuose – ištisas kolumbiečių šeimas metalo, kraujo, kaulų ir smegenų koše paversdavo koks girtas vaikigalis su penkių tonų sunkvežimiu. Devyniasdešimtmečiai, vairuojantys šešiolikos kilometrų per valandą greičiu, susidurdavo su šešiolikmečiais, lekiančiais devyniasdešimties kilometrų greičiu. Nesibaigiantis narkotikų gausybės ragas, kuriuo būtų galėjęs didžiuotis Rytų Bronksas ir Peru šamanai. Nepaisant rūkymo epidemijos – nutukimo epidemija. „*Džiaukis*, kad jie rūko, – aiškino Bilas. – Įsivaizduok, kokie stori jie būtų, jei nerūkytų."

Lytinis smurtas ir iškrypimai. Net kaimo vietovėse, kur šlaitus dengė vešlios žalios žolės – mėlynžiedės liucernos ir motiejukai – kur miškuose augo galiūnai ąžuolai, klevai, kaštonai ir pušys, kur upeliai sruveno lyg besitaškantys vaikai, žėrė deimantus krisdami kriokliais ir kaupėsi į skaidriai mėlynus duburius bei vėsius sodriai purpurinius ežerus, kur galėjai išgirsti tokius pavadinimus kaip Baš Bišo krioklys ir Rolifo Janseno Kilo upė ir kur tarsi geri seneliai, laikantys visa tai daikte, dunksojo Katskilio kalnai ir tekėjo Hadsonas, taigi tuose įstabiuose kampeliuose, kur Orvilis atplukdydavo savo kraislerį, iškviestas į nuskurdusius ūkius ir gyvenamųjų automobilių priekabų rajonus, jis matė daugybę žvėriškumo, pederastijos, žaginimų, pedofilijos ir šiurpiai apleistus vaikus – kai juos pamatydavo, paaiškėdavo, kad tai dešimtmečiai su penkiamečių kūnu ir protu. O priimamajame pacientai, besisukantys tame pragariškame ĮEITI–IŠEITI rate, patvirtindavo tai, ką rodė viena po kitos atliktos gydytojų apklausos: aštuoniasdešimt procentų jų neturėjo jokių fizinių ligų, kurias būtų buvę galima nustatyti. „Taigi aštuoniasdešimt procentų laiko savo kabinetuose mes, medikai, gydome šmėklas“, – mąstė Orvilis.

Kodėl Bilui taip prastai sekėsi? Turtingesni ir dažnai sveikesni kolumbiečiai ir niujorkiečiai nebesikreipė į Bilą. Jis buvo senas, pusaklis, puskurtis, jo kabinetas buvo pasenęs, netvarkingas. Jis nebeišduodavo draudimo polisų – nenorėjo pildyti tų gausių formų kryžiažodžių. Ėmė grynaisiais, čekiais, natūra, lyg koks degalinės patarnautojas visuomet nešiojosi storą pluoštą banknotų, tvarkingai sudėliotų pagal nominacijas didėjančia tvarka. Jis nežinojo naujausių medicinos technikos laimėjimų. Nesamdė registratorės, tad turėdavai sekti savo eilę – tai buvo peilis gerai uždirbantiems jauniems, prabangą mėgstantiems klientams. Be to, Bilas rūkė ir dažnai dvokdavo svogūnais.

Bilui kenkė dar ir tai, kad vis labiau pasikliovė savo paties ypa-

tingu vaistu – starbasoliu. Ištisus dešimtmečius Bilas pats jį gamino. Supilstytas į buteliukus, jis kvepėjo pušimis, o skonis buvo tarp vyšnių skonio mikstūros nuo kosulio ir kokakolos. Itin sunkiais atvejais jį buvo galima leisti. Niekas, net Orvilis, nežinojo jo sudėties. Bet Bilas nepaprastai tikėjo šiuo vaistu. Dažnai neskirdavo jo iki kritinio momento – teigdavo, esą tada jo poveikis maksimalus.

– Bet tai placebas, tiesa, Bilai? – vieną dieną paklausė jo Orvilis.

Bilas nieko neatsakė.

– Čia tik placebo poveikis?

– Kas čia bloga, jeigu jis turi poveikį? Be to, jis dar niekam nepakenkė. Dažniausiai nuo gydymo ligonių būklė blogėja. Net antibiotikai kuo toliau, tuo labiau kenkia žmonių giminei. Tu tik palauk, sūneli. Ateis diena, kai niekas tau nepadės – tada, ko gero, būsi pasirengęs starbasoliui.

– Savo ligoniams ar sau?

– Taigi. Che che.

Todėl labiau pasiturintieji, tarp jų ir Miltas su Pene, nustojo lankytis pas Bilą. Dabar jie važiuodavo beveik valandą į turtingą uždarą Spuk Roko rajoną. Ten labai aukštas ir gražus jaunas gydytojas Edvardas V. Šapira, iš pažiūros nužengęs tiesiai iš komiško televizijos serialo apie labai aukštą ir gražų jauną gydytoją uždarame turtuolių rajone, patiekdavo per televiziją rodomų disnėjiškų vaistų kartu su šviežia kava – su kofeinu arba be. Iš žmonėms gyvybę kainavusių Šapiros klaidų Orvilis netruko suvokti, kad tokio prasto gydytojo juodu su Bilu kaip gyvi nėra matę. Iš tikrųjų šis gražuolis gydytojas puikiai būtų tikęs plakatams, tiek raginantiems remti psichinius ligonius, tiek smerkiantiems profesinei etikai nusižengiančius medikus. Žodžiu, blogesnio nė būti negalėjo. Bet, kaip dažnai pasitaiko medicinoje, blogiausias lupo daugiausia.

Kiti kolumbiečiai kreipdavosi į Bilą, o dabar dar į Orvilį. Dauguma jų buvo neturtingi, gimę ir augę šiame mieste, nemaža jų dalis spalvotieji. Gebantys paeiti sužeistieji ir gebantys paeiti sunerimusieji. Orvilį slėgė kiekviena diena ligoninėje ir nesibaigiančiame Bilo kabineto ĮEITI–IŠEITI–ĮEITI rate kaip ir kiekvienas vakaras, kai vykdavo pagal iškvietimus.

Jis ir vėl dirbo savo darbą. Ir vėl mažai kas nuo to gerėjo.

• • •

Orvilis sustabdė kraislerį prie šaligatvio plokštėmis grįsto tako priešais Penės ir Milto namus ir nuspaudė klaksoną. Orviliui jis buvo šlykštus ir per garsus, tad jį nuspaudęs paskui visada gailėdavosi. Kaip paprastai, jis vėlavo.

Eimė šovė pro duris ir su šypsena veide atskuodė taku prie jo. Kaip visada ją pamatęs Orvilis nušvito.

Kai pasimatė per Penės vakarėlį jo grįžimo proga, juodu suspigo vienas kito vardą, ir jinai puolė jam į glėbį. Jie laikėsi apsikabinę taip ilgai ir smarkiai, kad vakarėlio triukšmas pranyko, ir jie tegirdėjo smilkiniuose tvinksinčias savo širdis. Paskui jie atsitraukė vis dar apsikabinę ir smalsiai pažvelgė vienas kitam į akis. Orvilis pamatė, kad jos akys vėl tokios pat plačiai atmerktos kaip ir tada taip stebuklingai gimus, o Eimė išvydo savo brangųjį daug ką piktinantį dėdę, šalia kurio ji visuomet rasdavo saugią užuovėją. Juodu nenusuko akių – jisai mėlynų, jinai rudų – ir tą akimirką pasijuto esą saugūs, du paukščiai, pagauti oro duobėje. Apsaugoti nuo siautingo, pagal visas taisykles surengto Penės vakarėlio. Pasijuto namie.

Penė leido Orviliui matytis su Eime sekmadieniais po pietų ir trečiadieniais vakare. Sekmadieniais po pietų vykdavo jojimo pamokos Spuk Roko medžiotojų klube, po jų – vaidinimo pamokos

Operos teatre prie 4-osios gatvės, joms pasibaigus – vakarienė su Pene ir Miltu kinų restorane, priklausančiame dviem vyrukams iš Niujorko, kurie dar buvo ir „Unikaliosios" senienų parduotuvės šalimais savininkai. Trečiadienio vakare Eimė lankydavo matematikos pamokas mergaitėms, o po jų turėdavo valandą laisvalaikio. Kitomis popietėmis Eimė irgi ištisai būdavo pamokose.

– Kam visos tos pamokos? – Orvilis kartą paklausė Penės. – Nejaugi vaikai nebeišeina į lauką pažaisti, ir tiek?

– Per daug pavojinga. Pernai gatvėje buvo pagrobta mergaitė – prie pat savo namų.

Orvilis prisiminė Etiopiją. Vyko karas, visi buvo alkani. Bet vaikai žaisdavo.

– Visos motinos dabar taip elgiasi – leidžia vaikus į pamokas. Aš stumiu laiką automobilyje – dėkoju Dievui už grotuvą. Tik pamokomis galima įveikti jų priklausomybę nuo televizoriaus.

Penė jam nusišypsojo suprasdama, kad jis klausia kaip patyręs gydytojas, per vargus išsiugdęs saiko jausmą.

– Ji labai džiaugsis galėdama būti su tavim, Orvi. Ji eina dėl tavęs iš proto. Po to, kai pernai praleido su tavim savaitę Paryžiuje, nuolat mums prikaišioja: „Dėdė O. šitaip nesakytų, o jeigu būtų čia, ir jums neleistų šitaip kalbėti!" Aišku, ji bando šitaip mus paveikti, bet vis tiek... Jai reikia, kad patartum, broliuk. Tau irgi bus smagu. Pamatysi.

Dažniausiai išties būdavo smagu. Turbūt todėl, kad Orvilis niekada Eimei nepatarinėjo. Po teisybei, dažnai būdavo atvirkščiai. Eimės pasitikėjimas savimi jį stulbino, o išgirdę jos balsą paukščiai kildavo iš medžių. Sekmadienis po sekmadienio stovėdamas arklių mėšle ir stebėdamas Eimę jojančią ant kuinų, į kuriuos jis žiūrėjo kaip į paraplegikus arklio kailiu, išsekęs beveik keturiasdešimtmetis vyras jausdavosi kaip jaunas tėvas, pagaliau sulaukęs atžalos. Retkarčiais įžambiuose spalio pavakarės saulės spindu-

liuose šešėlis, sakantis: „Ji ne tavo“, nusidriekdavo nuo jo kojų prie jos balne. Bet tai buvo tik šešėlis, ne jausmas – šis slypėjo giliai viduje.

– Sveikas, dėde! – dabar tarė Eimė atsisėsdama, apsikabindama jam kaklą ir smarkiai prisiglausdama.

– Sveika, Eime.

Orvilis vienu žvilgsniu aprėpė ją visą – kepuraitė su *Yankees* emblema, iš po kurios išlindusi kaštoninių plaukų uodega, medvilninis sportinis nertinis su banginuku ir užrašu „Leviatano aktoriai“ (jos dramos būrelio pavadinimas), lieknos, ilgos kojos, apmautos džinsais ir apautos sportbačiais *Reebok* – ir pajuto meilės antplūdį.

Ji atsitraukė. Akimirką abu žiūrėjo vienas kitam į akis. Jie visuomet taip darydavo – rodydavo drąsą. Jis pamatė, kad dukterėčia susirūpinusi suraukia kaktą.

– Kas nutiko? – paklausė ji.

– Nieko. Man viskas gerai.

– Neapsimetinėkit, nes pasigailėsit!

– Gerai, – nusijuokė jis. – Tiesiog dirbu gydytoju – štai ir viskas.

– Tada papasakokit daktarei Eimei. Kurioj vietoj tamstytei skauda?

Jis nusijuokė.

– Baik. Šiandien užteks kalbų apie mediciną. Važiuojam į tas eitynes.

Ji automatiškai užsisegė saugos diržą – tuo skyrėsi jųdviejų kartos. Susiraukusi pažvelgė į jį.

– Nagi, dėde O., užsisekite diržą.

Jis užsisegė ir nuvairavo griozdišką kraislerį prie Selmos namų Teismo aikštėje – ten bus sakomos kalbos.

Jie atvažiavo tuo metu, kai Kolumbo dienos eitynės ėjo į pabaigą. Liko vienintelis laivu paverstas sunkvežimis. Jis turėjo vaizduoti visus tris Kolumbo laivus – *Niña*, *Pinta* ir *Santa Maria*. Sunk-

vežimiu važiavo mero žmonos pusbrolis Varšuvas Golopčikas, apsirengęs Kristupu Kolumbu. „Erelių žuvininkų" dūdų orkestras grojo bandomąją „Kolumbija, vandenyno perle" versiją. Klounas Mirksnius – miestelio girtuoklis – rodė pokštus, kurie neprajuokino net mažiausių kolumbiečių. Meras Amerikas Skomparca atsistojo ant teismo rūmų laiptų ruošdamasis sakyti kalbą.

Orvilis su Eime juto minioje augant įtampą. Vietiniai nervingai traukėsi nuo kabančių virš galvų žibintų, medžių šakų ir laidų. Pulkelis smagiai nusiteikusių niujorkiečių su baltojo vyno taurėmis rankose garsiai šnekučiavosi.

Amerikas paleido banalybių srautą, turėjusį atstoti kalbą. Baigdamas jis „kreipėsi Kolumbo dienos proga" prašydamas aukoti pinigų „mūsų įstabiam nuskurdusiam miesteliui" ir atidengė bure uždengtą sunkvežimio „stiebą" – didžiulį termometrą su virtine vertikaliai išdėstytų spalvotų lempučių. Jos turėjo rodyti, kaip sekasi rinkti lėšas – tikslas, aišku, 14 920 dolerių. Tą sumą žymėjo auksinis banginukas stiebo viršuje. Šis termometras stovės aikštėje iki 1984 metų sausio 1-osios.

– Taigi, – išdidžiai tarė Amerikas, – su didžiuliu malonumu uždegu švieseles ir taip skelbiu rinkliavos pradžią.

Jis nulenkė jungiklį. Lemputės, kaip ir turėjo, užsidegė. Kolumbiečiai ėmė džiugiai šaukti. Bet tada šviesos žybtelėjo, pasigirdo tylus pokšt, o paskui pratisas pffffff. Lemputės užgeso.

Besilinksminantys niujorkiečiai, pamanę, kad čia ne gedimas, o keistas pokštas, iškrėstas per šią įdomią liaudies šventę, ėmė kikenti, ploti ir pakėlę taures šaukti: „Bravo, bravo!" Tuo tarpu vietiniai kolumbiečiai, tarp jų ir Eimė su Orviliu, greitai pasitraukė toliau, nes suprato, kad prasideda dar vienas Kolumbijos avarijų prakeiksmo epizodas, ir baiminosi blogiausia.

Meras, pamanęs, kad mikrofonas irgi sugedo, suniurnėjo:

– Velnias! Šitam supistam mieste niekas niekada gerai neveikia.

Jo žodžiai nugriaudėjo virš aikštės.

Niujorkiečių kikenimą pertraukė staiga pasigirdęs sprogimas sunkvežimyje. Kažkas suriko:

– Dujų balionas!

Akimirksniu tariamą laivą apgaubė liepsnos. Kolumbas paliko sunkvežimį. Jis krito ant žemės ir ėmė raitytis, kad užgesintų liepsnojančius drabužius. Orvilis liepė Eimei niekur neiti ir puolė prie jo.

Eitynėse dalyvavę ugniagesiai apipurškė viską putomis. Netrukus Amerikos atradimo iškilmės atrodė panašios ne tiek į didvyrišką lėšų rinkimo vajų, kiek į naujos pagerintos skalbimo priemonės reklaminį klipą.

Orvilį nuo galvos iki kojų aptaškė putomis, ir jam teko jas nusigrandyti, kad pamatytų padegėlį. Ištiesęs ranką prie savo juodo krepšio pamatė, kad Eimė šalia, irgi aplipusi putomis. Ji jau spėjo atidaryti krepšį ir kišo jam stetoskopą. Kadangi ugnis jau buvo užgesinta, Orvilis neprieštaravo, kad ji čia, šalia jo, ir jai nusišypsojo. Paėmęs stetoskopą, sušuko: „Tvarsčių ir pleistro!“ Eimė juos padavė. Kartais, kai būdavo kartu trečiadieniais ir sekmadieniais, jį iškviesdavo skubiais atvejais. Tada Eimė važiuodavo drauge, sukiodavosi prie šalies, kol jis rūpinosi ligoniais, jo klausinėjo, smalsavo. Ji atrodė bebaimė, matydama traumas išlikdavo šaltakraujiška ir greitai išmoko jam talkinti. Netrukus Orvilis aptvarkė apsvilusį kolumbietį.

Iš laivo neliko nieko, aukometras buvo visiškai suniokotas, o meras siaubingai tūžo.

– Demokratų darbas! – sušnypštė jis Orviliui į ausį. – Rinkimų metai, todėl jie nuodija mums gyvenimą!

Varšuvas apdegė nesmarkiai. Daugiau apdujęs ir susigėdęs negu sužeistas, dvokiantis kaip dešrelės, nevykusiai pačirškintos dujinėje kepsninėje, jis prisispyrė eiti su Orviliu ir Eime į Bilo pri-

imamąjį toliau gydytis. Eimė įsikibo Orviliui į ranką. Jis pažiūrėjo į ją. Kaip jinai ištįso, pamanė jis, pasidarė ilgakojė kaip Penė. Plačiai atmerktos rudos jos akys degė jauduliu, atsiradusiu talkinant. Plaukai, išlindę iš po beisbolo kepuraitės, jai žingsniuojant maskatavo it kumelaitės uodega. Orviliui dingtelėjo, kad riebų lyg kūdikio smakrą ji bus paveldėjusi iš Milto, bet daugiausia bruožų buvo Penės ir liekno Solo. Ir gal – tik gal – turi kažkokią kruopelę savo pamišusio dėdės – ką tik ji tai parodė nepabūgdama gyvenimo vėjų.

7

Nuo pat tada, kai Orvilis grįžo namo, laikėsi sausra – tokios baisios niekas neprisiminė. Lietus – tikras lietus – iškrisdavo retai. Negana to, kad buvo sausa, dar ir spigino karščiai. Dabar, baigiantis spaliui, obuoliai vyto ant medžių, karvės geibo, vištos kraustėsi iš proto, pasiutę skunkai, meškėnai, o retkarčiais ir rudosios lapės puldinėjo net kiemuose, vyšnios perdžiūvo, persikai pasidarė lyg šikšniniai, o vynuogės susitraukė ir buvo kaip niekada panašios į razinas. Ūkininkai tylėjo, dažnai – paniurę, o jų žmonos ėjo į Bilo ir Orvilio priimamąjį nė nemėgindamos slėpti veikiau devynioliktam amžiui tinkančios isterijos ir melancholijos.

Vaikystėje Orvilis buvo storulis, bet nuo tada gerokai sulyso. Jį pribloškė, kaip išstorėjo amerikiečiai – galima sakyti, siautė kažkokia antsvorio epidemija. Nutukę jo ligoniai negalėjo pakelti nesiliaujančio karščio. Jų negalavimai peraugo į ligas. Cigarečių buvo parduodama keleriopai daugiau. Ištisos šeimos įžengdavo į kabinetą rūkdamos kaip senoviniai garvežiai: pusantro šimto kilogramų tėtis, apsivilkęs netikro atlaso striukę su užrašu „Er-

las", žmona („Mardžė"), kuriai užlipus ant svarstyklių rodyklė prašokdavo gerokai už šimto dešimties kilogramų padalos, ir du paaugliai, panašūs į mėsos prikimštus balionus („Džunioras" ir „Pegė"), visi bandantys pasisemti jėgų iš nikotino. Kažką labai panašaus, svarstė Orvilis gydydamas jų įsivaizduojamų ligų požymius, juodu su Lile matė „Disnėjaus pasaulyje" per pusbrolio vestuves – ištisas gentis amerikiečių šeimų, apsirengusių kaip kėglių varžybų komandos. Į juos žiūrint atrodė, kad visi prariję po rutulį. Nikotinas suteikdavo jiems energijos, bet lietaus negalėjo atnešti.

Orvilis su Bilu irgi leipo. Orviliui patikdavo lietus – visoks. Šiuo atžvilgiu Olandija buvo rojus. Jam patiko gyventi žemiau jūros lygio, kur kasdien pliaupdavo, ilgai vaikštinėti tarp aukštų, tiesių visžalių medžių už Zeisto. Ten nuo dulksnos pušys imdavo skleisti tokį stiprų kvapą, kad, rodės, gali jį kramtyti. Todėl Orviliui būdavo sunku, kai iš dangaus nenukrisdavo nė lašo. Babetės gujamas Bilas dirbo trumpiau, o naktį retai važiuodavo pagal iškvietimus. Atrodė, kad jis ėmė dirbti gerokai aplaidžiau, ir Orviliui nuolat teko taisyti jo klaidas.

Užtat netrukus atskris Celestina! Poryt. Pirmadienį, spalio 30-ąją, Orvilis atvairuos savo kraislerį į Kenedžio oro uostą jos pasitikti. Jos bilietas atgal – be datos. Per paskutinį pokalbį prieš dvi dienas ji sakė galbūt pasiliksianti visiems metams. „Tai bent vaizdelis bus! – pamanė jis. – Celestina tarp kolumbiečių? Tik neišvirskit iš koto!"

Bet pirma jam reikėjo atlaikyti pobūvį.

– Amžinai tu kiurksai namie, – nusprendė Penė, o jeigu ji ką nuspręsdavo, ginčytis buvo beviltiška.

Orvilis laukė jos smūgio. Jinai įkalbino jį ateiti į kviestinę vakarienę tą vakarą Henrio Skunerio namuose. Šis gyveno kitame didingame, sename karalienės Viktorijos laikų stiliaus name – pui-

kiai restauruotame, išdažytame ryškia rausvai oranžine spalva su tamsiai raudonais apvadais ir stovinčiame už lygiai 134 žingsnių nuo Selmos namo, kitoje Teismo aikštės pusėje. Vienintelis keistas dalykas, susijęs su kvietimu į Skunerio vakarienę, buvo tas, kad sadistas ir mušeika Henris kadaise pavertė nemažą dalį Orvilio vaikystės tikru pragaru.

Vakarienė baigėsi, svečiai sėdėjo prie stalo ir šnekučiavosi. Pokalbio dalyviai buvo artimai pažįstami: Penė su Miltu, Henris su Nelda Džo ir Orvilis su moterimi, kurią Penė pasikvietė kaip „paną“ jam – Feite Šenkberg O'Herlihi. Žaidžiant su ja rūsyje daktarus prie riaumojančios krosnies ir žiurkėmis dvokiančios malkų krūvos, jis pirmąkart patyrė erekciją būdamas ne vienas. Dabar Feitė, religinga žydė, vilkėjo suknele su gilia iškirpte ir liemenėle, keliančia per daug saulės gavusias, susiraukšlėjusias krūtis į viršų – šis vaizdas priminė Orviliui hebrajišką posakį „deginamoji auka“. Per vakarienę Orviliui vis atrodė, kad netoliese sklando motina. Jis retkarčiais vogčia žvilgtelėdavo pro langą ir nužvelgdavo dangų, bet jos nepamatė.

Išlaikytas portveinas ir geriausias brendis ėjo aplink raudonmedžio stalą ant sidabrinių padėklų su kraštais; Henris pasiūlė tikrų Havanos cigarų ir sunkias sidabrines žnyples jų galams nukirpti. Orvilį labiausiai stebino, kokia rafinuota buvo vakarienė. Jis užaugo pirmųjų emigrantų antros kartos šeimoje. Ji menkai laikėsi Senojo pasaulio ritualų, o jos požiūrį į Naująjį nulėmė iš reklamų susidaryta nuomonė apie išorę. Svarbiausia jo šeimai buvo, kaip atrodo automobilis, apdarai ar žmogus. Apie vyrą buvo sprendžiama iš jo kaklo storio, apie moterį – nelygu jos grožis, tarsi tiems žmonėms būtų buvę svarbiau, kad vyrų kaklai nebūtų liesi, o moterys nebūtų negražios kaip Senojo pasaulio žydiškuose miesteliuose, negu sužinoti sudėtingą tiesą apie individą. Orviliui buvo keista šitaip prašmatniai vakarieniauti visai šalia namų. Ir

dar sulaukti tokių vaišių iš Skunerio?! Iš vaikiščio, kuris šiame neregėto vulgarumo miestelyje buvo vulgariausias iš visų? *Mousse saumon** ir *coq au vin***, tarp jų – gomurį glostantis aviečių šerbetas, patiekti sadistiško gašlūno ir antisemito Skunerio, Orvilio žiniomis, vienintelio mokinio, kada nors išmesto iš Kolumbijos vidurinės mokyklos.

Orvilis spoksojo į kitapus stalo sėdintį Skunerį. Matydamas jį suaugusį – stambaus sudėjimo, kampuoto veido, tvarkingai sušukuotų baltų kaip Andžio Vorholo plaukų ir keistų tamsių akių – kuo puikiausiai prisiminė tą patį dvylikos metų chuliganą ta pačia masyvia figūra ir tų pačių jam siaubą varydavusių akių. Žiūrėdamas į tą besišypsantį vyrą jis norom nenorom matė tą bjaurų vaikigalį.

Orvilis susigriebė čiupinėjąs iškilų rando audinį ant sprando. Kartą, kai buvo dvylikos, nuėjo į šokius Karmelio kalno bažnyčios rūsyje, kur buvo įleidžiama tik nusiavus batus. Jis sėdėjo priekinėje eilėje ir žiūrėjo, kaip mergaitės viena su kita šoka greitą šokį. Staiga pajuto, kaip sprandą perveria deginantis skausmas. Jis pašoko ant kojų, apsisuko ir atsidūrė akis į akį su išsišiepusiu Skuneriu – šis laikė cigaretės nuorūką, kurią ką tik užgesino Orviliui į sprandą. Dabar Skuneris provokavo jį atsiteisti. Didesnis, tvirtesnis, stipresnis – pirmas berniūkštis Orvilio rajone, kuriam užaugo gaktos plaukai, pirmas, pradėjęs prekiauti nepadoriais atvirukais iš Meksikos, – Henris, rodės, kada panorėjęs pasigaudavo Orvilį, jį primušdavo ir įspėdavo: jeigu pasiskųs motinai ar tėvui, kitą kartą prilups smarkiau. Persigandęs Orvilis niekada tėvams nepasakojo. Tada Skuneris ėmė reikalauti iš jo pinigų „apsaugai“.

Jis prisiminė, kaip septintoje klasėje per matematikos pamoką

---

* Lašišos putėsiai (*pranc.; čia ir toliau pastabos vertėjo*).

**Gaidiena, troškinta su vynu (*pranc.*).

šalia sėdintis Skuneris patapšnojo jam per ranką. Kai Orvilis pasisuko, pamatė, kad Henris išsitraukęs pimpalą ant suolo viršaus šalia liniuotės – tikrai ne tam, kad išspręstų matematikos uždavinį. Kitą kartą Skuneris su kitu mušeika per skautų pratybas liuteronų bažnyčios rūsyje nusitempė Orvilį į tualetą „pasižiūrėti, kaip atrodo žydo pimpis". Jie nusmaukė jam kelnes, šaipydamiesi apžiūrėjo, paskui prigrasino ir paleido.

Tam tikra prasme blogiausia būdavo žaidžiant krepšinį berniukų klube Pietų 3-iojoje gatvėje. Orvilis labai mėgo krepšinį. Skuneris irgi žaisdavo – varžovų komandoje. Žaisdavo it dramblys porceliano parduotuvėje – nustumdavo varžovus į šalį alkūne, spardydavo į kelius. Orvilis žinodavo: jei Skunerio komanda pralaimės, Henris jo lauks, todėl rungtynėms baigiantis stengdavosi pralaimėti. Jei pergalė būdavo neišvengiama, tiksint paskutinėms sekundėms jis pasiruošdavo, tad rungtynių pabaigą skelbiantis švilpukas būdavo kaip starterio šūvis lenktynėse, ir Orvilis kaip patrakęs pasileisdavo pro persirengimo kambarį, laiptais žemyn ir Kalėjimo skersgatviu link teismo rūmų, o Skuneris – jam iš paskos. Jeigu pasivydavo, atimdavo pinigus ir / arba primušdavo.

Henrio valdos buvo už 4-osios gatvės. Jis buvo neturtingas ir gyveno su tėvu – šis naktimis dirbo apsauginiu dokumentų apsaugos bendrovėje *Iron Mountain* prie Tivolio. Mažytis jų namelis buvo prie Šiaurės pelkės, tarp neturtingų emigrantų iš Italijos, Vengrijos ir Ukrainos būstų, vos už gatvės nuo miesto dalies, kurioje gyveno juodaodžiai, prie Spalvotųjų piliečių klubo. Henris gyveno prastojoje miesto dalyje ir neturėjo žaislų; Orvilis gyveno gerojoje, o žaislų turėjo visą krautuvę.

Prieš grįždamas rugpjūtį Orvilis nebuvo matęs Henrio Skunerio daugiau kaip dvidešimt metų. Orvilis buvo lygos nugalėtojų „Erelių žuvininkų" krepšinio komandos vadybininkas. Komandos starto penketas – juodoji žvaigždė Vizas, puikus centro puolė-

jas aukštas ūkininkas Konopskis, gerai grūmęsis po krepšiais visai dar vaikas Skomparca, taikliai mėtęs iš toli dantisto sūnus Bašas ir Tomis Klainas iš „Banginių riebalų ir dujų“ bendrovės, labai staigus ir sumanus žaidėjas, – Skuneriui leido suprasti, kad jeigu kabinėsis prie Orvilio, jam bus šakės. „Ereliai žuvininkai“ buvo labai populiarūs. Bilietus į jų rungtynes būdavo sunku gauti. Henris Skuneris pasivogė krūvą bilietų į svarbias rungtynes su Trojos komanda, jais spekuliavo, įkliuvo ir buvo išmestas iš mokyklos.

Paskutinį kartą Orvilis matė Skunerį, kai su starto penketu nuo sporto salės laiptų žiūrėjo, kaip šis kiūtina tolyn; į šaldytuvą panašus jo kūnas judėjo tarsi ant ratukų, bet baltaplaukė galva nebuvo nulenkta. Prieš įeidamas į mišką taku, kad išvengtų lanksto aplink Kliko tvenkinį ir nusigautų į pavojingą, skurdų Žemutinės gatvės rajoną, jis atsigręžė, iškėlė komandai didįjį pirštą, lūpomis parodė, bet balsu neištarė: „Dėjau ant jūsų skersą!“ ir dingo už medžių.

– Skelbiu tostą, – dabar tarė Henris stodamasis nuo stalo ir iškeldamas portveino taurę. – Už daktarą Orvilį Rouzą – sveikas sugrįžęs į namus – ir už atminimą puikios kolumbietės, moters, į kurią žiūrėdamas vaikystėje dažnai gailėjausi, kad ji ne mano mama, nes motinos aš, galima sakyti, neturėjau. Kalbu apie tavo mamą – tavo ir brangiosios Penės – apie Selmą Rouz.

– Už Orvilį ir Selmą Rouzus! – sušuko visi.

– Už nuostabią porą! – riktelėjo Miltas.

Visų akys nukrypo į Orvilį – ką jis atsakys? Po to, kai vaikystėje Skuneris nuolat grasino: „Jei kam nors pasiskųsi, ypač savo motinai – užmušiu!“, išgirdęs tą pataikūnišką tostą, nuo kurio Orvilis vos neišvėmė putėsių, gaidienos, šerbeto tarp jų ir dviejų taurių vyno, jam tik vargais negalais pavyko suimti save į nagą, atsistoti, pamiršti dabartinį Skunerio dviveidiškumą ir prabilti.

– Ačiū, Henri. Vėl būti čia po tiek metų man tiesiog puiku, ir esu be galo dėkingas tau už gerus, net įstabius žodžius apie mano...

mūsų motiną. Vakaras buvo nuostabus, be galo puikus. Mudu su Pene esame labai už jį dėkingi.

Tiek užteko. Pašnekesys rutuliojosi toliau. Orvilis sėdėjo patyliukais gerdamas vyną, kol kalboms nutrūkus Penė, akivaizdžiai sunerimusi, kad Orvilis su niekuo nesišneka, paklausė:

– Apie ką mąstai?

– Ai... – atsakė netikėtai užkluptas Orvilis – mat buvo paskendęs svajonėse apie Celestiną Polo ir dvidešimt koplyčių, stovinčių tarp kiparisų ir paminklinių akmenų Šventojo kalno viršūnėje, į kurią vis traukė piligrimai. – Aš... eee... tik galvojau, kodėl banginiai?

– Dieve brangus! – apsimesdamas pasibaisėjęs tarė Miltas. – Jis vėl apie tuos savo banginius!

– Kodėl tau rūpi banginiai, brangusis? – paklausė Nelda Džo, reto grožio, tik truputį per plokščia nosimi elegantiška blondinė iš Talsos.

Ji dirbo aerobikos instruktore Skunerio sveikatingumo komplekse prie 9-ojo greitkelio, prekybos centro kaimynystėje. Žiūrint į ją dėmesį iškart patraukdavo krūtinės ir sėdmenų raumenys – tas kūnas Orviliui priminė sportininkes Zeisto stovykloje ir moteris, per televiziją rodančias mankštos pratimus. Ji vilkėjo nerūpestingai krintančią panašaus į šilką audeklo smėlinę suknelę su iškirpte. Ši rodė ne vien stambokų deimantų vėrinį, bet ir du liemenėlės neslepiamus spenelius, kurie kauštelėjusiam Orviliui atrodė sulig muskatinėmis vynuogėmis.

„Tai nesiseka! – pamanė jis. – Ji gydosi pas sociopatą daktarą Edvardą R. Šapirą.“

– Turėjau galvoje, – pridūrė Nelda Džo, – ar mes kalbam, velniai rautų, apie Mobį Diką?

– Kadangi Kolumbijos herbe pavaizduoti banginiai, svarsčiau, kodėl *banginiai?*

– A, supratau, – atsakė Nelda Džo. – Tau rūpi, *kodėl* banginiai?

– Kolumbija buvo bamgimių medžiotojų uostas, – paaiškino Feitė – jai jau pynėsi liežuvis. – Jų nudobdavo upėje.

Neseniai šlykščiai nutrūko Feitės santuoka – su ja, matyt, ir blaivybė.

– Bet banginiai gyvena jūros vandenyje, tiesa? – paklausė Orvilis. – O upėje vanduo gėlas, tiesa?

Visi patvirtino jį sakant tiesą.

– Tai kaip čia yra?

Niekas nežinojo. Pokalbis vėl nukrypo prie žinomų dalykų. Netrukus Orvilis per pranešimų gaviklį gavo iškvietimą. Skuneris palydėjo jį iki durų.

– Jaučiu, kad šįvakar nesmagiai čia jautiesi, – tarė Henris. – Nuo tada, kai grįžai, manęs vengi, bet aš noriu, kad žinotum du dalykus. Pirma: aš suprantu kodėl. Antra: aš atsiprašau.

– Viskas gerai, – atsakė Orvilis. – Aš tikrai...

– Ne, viskas nėra gerai, toli gražu. Aš turiu pelnyti tavo pagarbą.

Aparatukas pyptelėjo paskutinį kartą.

– Turiu eiti.

– Metas dar ankstus. Tikiuosi, greitai baigsi ir gal grįši?

– Pasistengsiu.

– Tikiu.

Henris spaudė Orviliui ranką, kaip tai daro patyrę politikai: delnas rinkėjo delne, o kita ranka kuo draugiškiausiai spaudžia alkūnę. Orvilis tada prisiminė Bilą rodžius, kaip seni gydytojai šitaip daro nieko neįtariantiems pacientams norėdami užčiuopti alkūninės ataugos duobę – ar nėra sifilio mazgų.

– Prieš tau išeinant su savo kilnia gydytojo misija, noriu pasakyti dar vieną dalyką, – pridūrė Henris.

– Kokį?

– Žmonės keičiasi.

– Kai kurie nesikeičia.

– Kaip sakė Šekspyras, „praeitis yra praeitis“.

– Henri, – matydamas tose akyse sadistą atsakė Orvilis, – jis sakė: „Praeitis tėra prologas.“

– Ir „spektaklis – štai ko reikia!“ Nenoriu, kad mes ir toliau kivirčautume.

Orvilis pastebėjo šią klaidą – senasis Skuneris išlindo į paviršių. Bet tada nustebo pamatęs, kad pro Henrio akis neprasprūdo, jog jis pastebėjo.

– Turės praeiti kažkiek laiko, Orvi, kol pelnysiu tavo pagarbą. Aš sutinku – jei sutinki tu.

Orvilis nieko neatsakė.

– Dabar mes vienoje komandoje.

– Kokioje?

– Kolumbijos. Amerikos. Pasaulio. Juk dabar mes pasijutome pasaulio dalimi, – nusišypsojo Skuneris. – Žinai, per pastaruosius porą metų tavo mama tapo man artima, labai artima. Nuostabi moteris.

Orviliui šmėstelėjo šleikšti mintis: laiškus siunčia jis.

– Retkarčiais vis užsukdavau pas ją į namus pasižiūrėti, kaip laikosi. Išgerdavome arbatos, pasišnekučiuodavome. Jei šįvakar nebegrįši – nieko baisaus. Man ir taip daug reiškia, kad tu apskritai atėjai.

• • •

Juokingiausia, skubiosios pagalbos kabinete bandydamas tvarkyti šeštadienio vakaro skerdynių Kolumbijoje padarinius galvojo Orvilis, kad atrodo, jog Skuneris kalbėjo nuoširdžiai.

Žmonių gydymas išgėrus panašus į akrobato vaikščiojimą lynu be apsauginio tinklo. Įkišęs paauglei, perdozavusiai mamos valiu-

mo ir Barbadoso romo, pipirmėčių skonio ledinuką ir taip ją išgelbėjęs, Orvilis bandė atgauti psichinę pusiausvyrą.

Paskui jo laukė ponia Deit, į isteriją puolusi Kolumbijos advokato žmona. Lenas grįžo namo girtas. Ponia Deit pasitiko jį ant tako priešais namus ir plūdo, kol pastebėjo jo pikapo gale nukirstą moters galvą. Moters kūną motorizuotieji policininkai netrukus rado ties staigiu posūkiu gerokai už Omio. Orvilis suleido poniai Deit raminamųjų ir ėmėsi trejų metų berniuko, įsikišusio į ausį kukurūzų spragėsį.

Vaikas klykė. Orvis stengėsi būti geras. Jis paprašė sunerimusios jaunos motinos palaikyti išsigandusį berniuką, o pats bandė iškrapštyti spragėsį zondu. Nepavyko. Tada Orvilis pamėgino ištraukti jį siurbtuku – vėl nesėkmingai. Bandė tą ir aną, vaikas vis labiau šėlo ir klykė, o motina stengėsi jį nulaikyti. Tą akimirką Orvilis pajuto, kad visas sveikatos apsaugos pasaulis apsiverčia, kaip būna, kai nesiseka ir supyksta netikėtumų dievai. Apimtas nevilties, suirzęs, jis išsikvietė slaugytoją, kad pririštų rėkiantį, besiskeryčiojantį berniuką prie nešynės, kad galėtų geriau prieiti prie ausies. Motina paprieštaravo. Pacientų daugėjo. Atmosfera skubiosios pagalbos kabinete tapo siurrealistiška, juolab kad atėjo žinia, jog vežami nukentėjusieji dar vienoje automobilių avarijoje. Nelaimių jau buvo iki valios, kitos dar tik baudėsi įvykti, o Didysis Gydytojas Rouzas niekaip neįstengė ištraukti to prakeikto spragėsio vaikui iš ausies, tad visi ėmė elgtis bjauriai, Orvilis taip pat.

– Sveikas, mažasis išdykėli, che che.

Bilas. Jis prišlepsėjo prie lovos ir pūsdamas svogūnų kvapą uždėjo vieną ranką ant peties motinai, kitą – Orviliui.

– Ką čia veiki? – paklausė Orvilis, bet iškart suprato, kad jį tikriausiai bus iškvietusi vyriausioji slaugytoja.

– Aš? Matai, man ausy įstrigo spragėsis... che che. Sveika, Glorija, – kreipėsi į motiną Bilas, paskui pamojavo raudonu pliušiniu

meškiuku berniukui ir tarė: – Sveikas, Bendžiuk. Štai atnešiau tau raudoną meškiuką.

Berniukas liovėsi spiegęs ir ištiesė ranką prie žaislo.

– Žinai, Glorija, gydytojo darbe viena iš sunkiausių užduočių yra ištraukti spragėsį vaikui iš ausies. Gali apimti baisiausia neviltis – ar ne, daktare Rouzai?

Orvilis pyktelėjo išgirdęs kritikos gaideles. Bet iškart pajutęs Bilo rankos šilumą ant savo peties, tarsi toji sakytų jam: „Ramiau, tai tik kukurūzų spragėsis, kad jį kur velniai!" – nurimo.

– Tai jau tikrai, – atsakė.

– Nori, kad aš pamėginčiau? – pasisiūlė Bilas.

– Prašom.

Palinkęs prie ausies Bilas išsitraukė iš kišenės kažkokį savadarbį daikčiuką iš chromuotos geležies ir gumos, paskui nenustodamas žaisti su berniuku pasikrapštė ausyje ir it arfos styga tyliai zvimbtelėjęs spragėsis išlėkė lauk. Orvilis apstulbo. Jau norėjo klausti, kaip, velniai rautų, Bilas tai padarė, bet jį iškvietė pas nukentėjusiuosius avarijoje. Bilo rūpestis ir įgudimas įkvėpė jam jėgų tvarkytis su sužeistaisiais – nė vienas jų nebuvo sunkiai sužalotas. Jis pasikalbėjo su artimaisiais džiaugdamasis, kad turi jiems gerų naujienų. Netikėtumų dievai padarė tai, ko iš jų buvo tikimasi.

Po pirmos nakties Orvilis išėjo iš ligoninės ir parvažiavo kraisleriu su skysčiu aušinamu vairo stiprintuvu į Teismo aikštę. Kitapus jos pobūvis vis dar vyko visu smarkumu. Iš verandos sklido gintarinė šviesa, namo vidus tviekste tvieskė. Pro vielinio tinklo nuo vabzdžių skylutes į šiltą rudens naktį sklido garsus juokas.

„Ar grįžti? – svarstė Orvilis įsukdamas į keliuką prieš motinos namą. – Ne."

Miego dar nenorėjo, tad pasiėmė butelį alaus, išėjo į lauką ir atsisėdo prieangyje. Karštą, ramią naktį – galėjai pamanyti, kad per

pirmą bobų vasarą atėjo antra – paskutinis pulkelis nuo tokių orų sutrikusių svirplių čirpė kiek įmanydami, lyg rytojus jau nebeateitų – jiems, ko gero, taip ir bus. Orvilis žiūrėjo į kitą aikštės pusę, kur tebevyko pobūvis. Noro vėl prisidėti neturėjo, bet niekaip neišėjo iš galvos Henris Skuneris.

Henris buvo tikrų tikriausias Getsbis: jo praeitis buvo žinoma, dabartį gaubė paslaptis. Orvilis žinojo, kad tada, kai dingo miške, Skuneris įstojo į karinį jūrų laivyną, iškilo kaip raketa, tarnavo Vietname, baigė vidurinę, paskui koledžą bei verslo mokyklą ir, jo paties žodžiais, „suvaidino svarbų vaidmenį slaptose žvalgybos ir valstybės saugumo operacijose". Netrukus po to, kai Orvilis prieš dvejus metus paliko Ameriką, Skuneris grįžo namo į Kolumbiją su stulbinančio grožio gana turtinga žmona, turinčia nenustygstantį šokėjos kūną, ir su dviem sūnumis, Henriu jaunesniuoju ir Maksu. Abu buvo stambūs ir šviesiaplaukiai – du kompaktiški tos pačios markės šaldytuvai.

Henris nusipirko vieną brangiausių namų mieste, prie pačios puošniausios aikštės, ir su filipiniečių brigada jį rekonstravo. Per rekordiškai trumpą laiką ir be jokių avarijų namas tapo ne tik dailus, bet ir atitiko meto, kai buvo statytas, dvasią. Du filipiniečiai, vyras ir žmona, liko dirbti Skuneriams. Pora prižiūrėjo vaikus ir atliko visus namų ruošos darbus. Pobūviams jie gamindavo puikius įvairių šalių valgius ir juos patiekdavo, apsirengę iškrakmolytais baltais drabužiais. Be sveikatingumo centro, Henris dar įkūrė bendrovę su Miltu – „Skuneris ir Plotkinas, nekilnojamojo turto vystytojai" – ir ji nešė milžiniškus turtus. Tarp niujorkiečių sklido kalbos, kad į tuos žmones reikia kreiptis ne vien nekilnojamojo turto klausimais, bet ir dėl finansavimo bei visų kitų reikaliukų, kuriuos galėjo sutvarkyti Skuneris, turintis naudingų pažinčių visuose lygmenyse. Skuneris su Plotkinu smarkiai prisidėjo prie DMPMS veiklos. Dabar Henris buvo visuomenės šulas, ligoninės

ir banko valdybų narys, Pramonės ir prekybos rūmų, episkopalinės bažnyčios tarybos ir miesto tarybos narys.

– Mano miesto tarybos narys? – dabar balsu svarstė Orvilis. – Tas šūdžius – mano miesto tarybos narys?!

– Kas čia bloga, pone Didysis Daktare? Jis malonus, nors ir ne žydas.

Selma sklendė žemai virš tako priešais namus, palei pat prieangio kraštą, vilkinti geltonu sijonėliu, su kuriuo žaisdavo golfą, ir raudona palaidinuke, ant galvos užsidėjusi rožinę kepuraitę su purpuriniu kutu. Rankoje laikė golfo lazdą.

– *Tu?!*

– Taip, o tu neblogai padirbėjai ligoninėje, nors kalbėkime atvirai – galėjai kur kas maloniau elgtis su ta moterimi ir jos sūnumi. Stenkis parodyti šiek tiek švelnumo, gerai? Žinau, tavo būdo žmogui tai sunku, bet stenkis.

– Ar davei savo laiškus Henriui, kad siuntinėtų? Juos siunčia jisai?

– Laiškus? *Moi?* – Ji koketiškai nusišypsojo, visu veidu – jos veido nervas dar nebuvo perpjautas arba sugijo po mirties. – *Adios*, vaikuti! Žiūrėk savęs!

Ji ėmė kilti vis aukščiau ir dingo.

Orvilis sėdėjo prieangyje spoksodamas į tamsų dangų, kuriame ji pranyko. Nuoširdus juokas iš Skunerių namo grąžino jį į tikrovę. Staiga jis pasijuto vienišas, atstumtas.

Jis perėjo per aikštę ir grįžo į pobūvį. Visus rado ąžuolo plokštėmis muštame darbo kambaryje. Jis buvo apstatytas skoningais brangiais poliruotais senoviniais baldais. Henris stovėjo priešais židinį. Kažkas per tą laiką pasikeitė. Užuot kalbėjęsi vienas su kitu, visi klausėsi Skunerio. Visi dėmesingai jo klausėsi. Maža pasakyti dėmesingai – kupini susižavėjimo ir pagarbios baimės. Net Feitė – nors siūbavo į šalis, ir ta klausėsi. Kas čia vyko?

Pasirodo, buvo svarstomi pasaulio reikalai. Kažkas paklausė apie teroristų neseniai susprogdintas jūrų pėstininkų kareivines Beirute, kai žuvo 250 karių. Skuneris kurį laiką tarnavo Beirute, tad jis atsakė:

– Mūsų šalis yra didžiausia už gėrį kovojanti valstybė istorijoje. Blogiukai negali to pakęsti. Štai kodėl taikos palaikymo pajėgas – mūsų narsiuosius kovotojus – ištiko ši tragedija.

Praėjus dviem dienoms po šio teroristų išpuolio, prezidentas paskelbė, kad JAV ginkluotosios pajėgos įsiveržė į Grenadą. Daugelis amerikiečių pamanė, kad greitai senstantis patriarchas apsiriko kalbėdamas – be abejo, jis turėjo omenyje Libaną. Juk taip lengva supainioti Libaną su Grenada. Abu žodžiai trijų skiemenų, skamba labai panašiai, niekas gerai nežino, nei kur viena šalis, nei kur kita. Bet ne – įsiveržta į Grenadą, kad ir kur ji būtų. O Skuneris tiksliai žinojo, kur Grenada, mat tarnavo ir ten: „Salelė Karibų jūroje, ten pavojinga Kastro šalininkų klika stato aerodromą.“

Skunerio atsakymai buvo ramūs, kvalifikuoti, kuklūs, trumpi, kupini pasitikėjimo savimi ir tinkami televizijos auditorijai. Televizijos magija akivaizdžiai padarė jam poveikį. Jis net keletą kartų pasirodė televizorių ekranuose – komentavo dabartinę krizę. Taigi jau buvo televizijos įžymybė. Sumaniai išnaudodamas pastarojo meto ryšius su nacionalinio saugumo ir žvalgybos tarnybomis Skuneris tapo autoritetu ir žvaigžde.

„Mes visi penki prieš jį keliaklupsčiaujame“, – dingtelėjo Orviliui.

Henris atrodė didesnis, aukštesnis ir viršesnis už kitus. Orviliui net pasirodė, kad įžvelgia jo veide blizgesį – šlovės blizgesį, liekantį televizijos studijoje nuo kamerų; kažką panašaus moters skruostuose matai rytą po vakarėlio. Orvilis pasibaisėjo supratęs, kad kitą kartą, kai Skuneris vėl kalbės per televiziją, šis proce-

sas pasikartos, stebuklingųjų televizijos dulkių nusės ant veido daugiau, tad Henris galės daugiau jų dalyti čia, namie, akis į akį su svečiais. Netrukus Skunerio turėsi klausytis dar įdėmiau negu dabar.

O jeigu kas nors iš to būrelio nesutikdavo, Henris išklausydavo, paskui švelniai, bet tvirtai pakreipdavo pokalbį sau norima linkme.

Šitaip viskas tęsėsi, kol Nelda Džo tarė:

– Kai kas nori, kad mūsų Henris šįmet kandidatuotų į Kongresą, bet aš pasakiau – tik tada, jeigu nupirks man ferarį ir savaitės kelionę į Veneciją, o berniukams po devyniasdešimt keturių centimetrų įstrižainės televizorių į jų kambarius.

– *Visa* kortelę paimsi? – paklausė Henris.

Visi nusikvatojo.

– Kodėl į Kongresą? – paklausė Miltas. – Ko čia prasidėti su tokiais niekais?

– Sventa tieša, – pritarė Feitė, – kandidatuok, velniai rautų, į Paltuosius rūbus.

Henris pamąstė.

– Kada nors gal. Dabar mano darbas – padėti mūsų mielam gimtajam miesteliui. Kalbėkime atvirai, mano bičiuliai, mes, kolumbiečiai, turime bėdų. Neseniai meras sakė mums, miesto tarybos nariams, kad kolumbiečiai – PNBPV žmonės. Žinot, ką reiškia P-N-B-P-V?

Svečiai paklausė, ką reiškia PNBPV.

– Piliečiai, Nusistatę Beveik Prieš Viską!

Visi nusijuokė.

– Kiekvienas mūsų turime dirbti tai, kas jam skirta. Niekas to geriau nežino už mūsų gerąjį daktarą. Jis mato blogiausias mūsų puses ir kartu su tuo šauniu senuku Bilu Starbaku velnioniškai stengiasi padaryti mus geresnius.

Svečiai išsiskirstė. Orvilis stebėjosi, kaip puikiai Skuneriai baigė vakarėlį – išsivadavo iš svečių lėtai, bet labai tinkamais žodžiais, tarsi nieku gyvu nenorėdami, kad tie išeitų. Henris pasiūlė Miltui ir Penei greitu laiku su vaikais ateiti į šaudymo varžybas ir vakarėlį su kepsniais virš žarijų Lenkų sportininkų federacijos klube.

– Turite šaunamųjų ginklų? – didžiai nustebęs paklausė Penės Orvilis.

– Tokiais laikais tiesiog privalai turėti. Bandome sudominti Eimę, bet pagal amžių Skunerių berniukai jai netinka, vienas – per mažas, kitas – per didelis, todėl nenori žaisti nė su vienu, – žvilgsniu ji parodė puikiai suprantanti tuos dalykus. – Kol kas.

– Ir Miltas turi? – apstulbęs paklausė Orvilis.

– Tik šautuvą elniams šaudyti, kai ateina medžioklės sezonas, – atsakė Miltas. – Ir devynių milimetrų pistoletą.

– Žydai su šaunamaisiais ginklais! – piktinosi Orvilis. – Kaip tai atrodo?!

– Paklausk to izraeliečio! – sušuko girtas Miltas. – Paklausk narsių motinų. Dvi akys už akį! Keli dantys už dantį! Holokaustas nebepasikartos!

Feitė taip smarkiai timptelėjo Orvilį už rankos, kad šis prarado pusiausvyrą ir trenkėsi į sunkią senovinę viso kambario aukščio indaują atsikišusiu viduriu. Ji grėsmingai susverdėjo, tarsi irgi būtų pasigėrusi, ir vos nevirto ant grindų.

– Ėhė! Pavojinga! – tarė Orvilis. – Prisišauksi nelaimę. Reikia tvirčiau ją pastatyti, Henri.

– Ačiū, daktare! – netverdamas džiaugsmu atsakė šis. – Mano darbininkas rytoj ją sutvarkys.

Pats svirduliuojantis nuo svaigalų Orvilis neaiškiai pajuto, kad, visiems verandoje atsisveikinant su nuostabiaisiais Skuneriais, Feitė smarkiai prie jo glaudžiasi.

– Henri, – pašaipiai tarė Orvilis, – tu esi didis amerikietis.

– Ačiū, senas drauge, – palaikęs jo žodžius komplimentu padėkojo Henris. – Negaliu apsakyti, kaip daug man reiškia, kad šįvakar atėjai į mūsų namus. Padaryta pradžia – gera pradžia – ir aš nekantriai lauksiu šios draugystės tęsinio.

– Užsukite dar kartą mūsų aplankyti, daktare, – tarė Nelda Džo apkabindama jį taip smarkiai, kad jis pajuto, kaip tos vynuogės prisispaudžia pro ploną jos suknelės ir jo marškinių audeklą – muskatinės vynuogės, įstatytos į standžias it mangai krūtis. – Arba aš neatstosiu nuo jūsų nė per žingsnį!

– Neprieštarausiu, – nė pats nepajuto, kaip atsakė Orvilis.

– Ei, judu – elkitės gražiai! – sušuko Skuneris.

– Elkitės negražiai! – Orviliui ir Feitei pavymui sušuko Nelda Džo. – Nežiopsokit! Pajuskit, kaip dega riebalai!*

Eidamas per aikštę ir prilaikydamas Feitę, Orvilis atsigręžė į Henrį ir Neldą Džo – susiglaudusius, vienas kitą apsikabinusius po tuo auksiniu šviesos verandoje rutuliu. Juodu mojavo linkėdami jiems sėkmingo sekso.

Orvilis buvo girtas ir velniškai norėjo moters, Feitė buvo girta ir mielai būtų pasimylėjusi. Bet ne. Jis pernelyg juto Celestinos artumą. Orvilis paguldė Feitę į senąją Penės lovą, pats atsigulė į savąją. Kol girtas miegas lyg didžiulis akies vokas užslinko virš praėjusios dienos, jis dar spėjo pagalvoti: esu jaunas žmogus, ir kažkur mano praeityje slypi šviesi ateitis. Sunku dirbti gydytoju miestelyje, kurį niekini. Ir kodėl, po šimts pypkių, Henriui Skuneriui rūpi pelnyti mano pagarbą?

* „Feel the burn!“ – aerobikos entuziastės aktorės Jane Fondos išpopuliarinta frazė.

8

Zuikuti,

sveikas! Kaip laikaisi? Įsivaizduoju, kad jaučiuosi gerai. Danguje juk negali būti blogiau negu žemėje, ar ne? Negaliu įsivaizduoti savęs pragare.

Per tą laiką tu jau įsikūrei, tad galime patogiai įsitaisyti ir pasišnekėti. Tavo sesuo visados kalbėjo su manimi, tik ne tada, kai paauglystėje bendravo su tuo berniuku Skomparca – nors jis katalikas, bet malonus. Bet tu niekada nesikalbėdavai su manimi. Noriu paklausti: kodėl visose Solo darytose šeimos nuotraukose tu niekur nesišypsai? Jis visada ką nors sakydavo, kad mes šypsotumės – kokią įprastą frazę „Tuoj išlėks paukščiukas" ar vieną iš savo bukų juokelių. Bet tu niekados nenusišypsodavai, nieku gyvu. Gal tave kamavo depresija? Tiesiog pamaniau paklausti tavęs.

Lažinuosi, kad jau turi merginą. Spėju ir viliuosi, kad ta laimingoji yra Rebeka Šapiro, to malonaus jauno gydytoja sesuo. Ji nėra patraukliausia mergina, bet protinga. Tik ypatinga mergina gali tapti nepriklausoma apskaitininke, sutinki? Jos brolis gydytojas sakė, kad ji lovoje tigras, tad galėtum ja pasidomėti. Tigrė. Bet užteks apie ją. Tikiuosi, rasi malonią žydaitę – tik ne tą Feitę Šenkberg! Kartoju – neprasidėk su ja. Nors žydė, bet kekšė. Bent vieną kartą paklausyk manęs. Čia kaip su desertu – per daug nesveika.

Orvilis pasidygėjęs padėjo laišką. Jam smilksėjo galvą. Buvo sekmadienis, diena po Skunerio pokylio, vienuolika valandų ryto. Orvilis jautėsi šūdinai. Atrodė, kad per liežuvį naktį perėjo visa armija, o dabar ji žygiavo smegenų vingiais ir vagomis, o vietoj išviečių naudojo smegenų skilvelius.

Iš ryto žiūrėti Feitei į akis buvo sunku. Ryškioje šviesoje plastinės operacijos pėdsakai – pataisyta nosis ir smakras – gydytojo akiai buvo pernelyg akivaizdūs. Jie sėdėjo priešingose stalo pusėse ir pusryčiavo: gėrė stiprią kavą, aspiriną, rūkė cigaretes, o per pusę perpjautų greipfrutų nepalietė.

Feitė norėjo plepėti, Orvilis nenorėjo. Jis stengėsi būti mandagus, bet jautė, kad jeigu neišgrūs jos per dvidešimt minučių, suvarys jai – o gal sau pačiam – į širdį dantytą greipfrutų šaukštą. Jis vogčiomis nusiuntė iškvietimą sau į pranešimų gaviklį neva dėl skubaus atvejo, prižadėjo Feitei netrukus pasimatyti ir išlydėjo pro duris.

Tada paėmė laišką ir skaitė toliau:

> Meilė yra daugialypis dalykas, bet šiame pasaulyje netrūksta Solų. Niekada tau nesakiau, bet kai tik gimė Penė, aš nusprendžiau, kad su Solu gyventi nebegaliu. Bet išsiskirti neįstengiau. Gal bailiai pasielgiau? Tuo metu vyko karas, o Solas, nors ir turėjo daug trūkumų, sugebėjo uždirbti šiek tiek pinigų. Bet niekada jam nedovanosiu už tai, kad atsitempė mane į Kolumbiją.
>
> Neabejoju, kad dirbi su Bilu. Turiu galvoje, ką dar gali veikti – prekiauti žaislais? Bilas krikščionis, bet malonus. Malonus žmogus, siaubingas gydytojas. Kreipiausi į jį, kai ėmė skaudėti kirkšnį. Jis davė man to starbasolio tepalo, tad net į visokius renginius eidavau kvepėdama pušimis, o paaiškėjo, kad man išvarža! Šitiek metų mane kankino svaigulys ir spengimas. Bilas klaidingai nustatė diagnozę – atseit man kažkas negerai su vidine ausimi. Tada nuvažiavau į Sinajį ir ten man diagnozavo smegenų auglį. Tai dar viena priežastis, dėl kurios sugrąžinau tave į namus: kolumbiečiams reikia geros sveikatos priežiūros. Bet aš tau rašau dėl kitko – dėl savižudybių.
>
> Ar žinai, kad mano šeimoje tai dažnas reiškinys? (Solo giminėje apstu apgailėtinų pamišėlių optimistų.) Žinai tetą Ber-

nisę, kuri neva parkrito virtuvėje? Nieko panašaus. Įkišo galvą į orkaitę ir atsuko dujas. Prisimeni gimtinėje mano tėvo tėvą Abrahamą? Kai pasiekė didžiausią sėkmę pardavinėdamas odas Rusijos armijai kare su Japonija, tariamai žuvo mūšyje. Netiesa. Persipjovė gerklę. Ar žinai, kaip aš liūdėdavau, kai nesulaukdavau iš tavęs jokios žinios – nei atviruko, nei skambučio? Juolab kad žinojau, jog pyksti ant manęs. Man irgi kildavo noras žudytis, gali neabejoti. Seni žmonės daug galvoja apie mirtį. Senatvė – ne lepšiams. Ypač kai esi subjaurota ir neįgali todėl, kad perpjovė tiek nervų. „Ar turite kokių hobių?" – kažkas manęs paklausė anądien. „Ne, aš turiu daktarų." Solas labai stengėsi, visur mane vežiojo, bet į svajonių kelionę – į Rusiją plaukti laivu Volgos upe – taip ir nenusivežė. Taigi savižudybė. Tu niekuomet manęs nesupratai, niekuomet. Aš buvau drąsi ir gerai informuota. Apie gyvenimą gerai nesužinai, kol miršti, ir dabar (ne šią akimirką, bet *dabar*) aš jau žinau. Taigi skaityk kiekvieną žodį taip, tarsi jis būtų išraižytas akmenyje kaip kadaise Pradžios knyga, ir deramai su manim elkis – tau tai bus pirmas kartas!

Su meile –
Mama

Orvilis metė laišką į šalį. Įsipylė viskio su ledukais ir atsikimšo alaus – atrodė, kad vienas ir kitas atskirai nepadės – ir pažiūrėjo pro virtuvės langą, ar motina neskraido kur netoliese.

Skraidė, tiksliau, sklandė. Pasirengusi į kelionę – su rudu vilnoniu švarku ir sijonu, išeiginiais bateliais, tamsiai mėlyna skrybėlaite be kraštų. Ji atrodė išvargusi, susivėlusi. Orvilis įsmeigė į ją akis.

– Aišku, aš pavargusi, lėliuk. Aš ką tik parskridau iš pakrantės.

– Iš Meksikos įlankos? Iš Neapolio vilų?

– Iš Vakarų pakrantės, iš Holivudo. Nelengva perskristi visą šalį ant šluotkočio, cha cha!

Ji nusklendė virš teismo rūmų varinio kupolo.

Negyva ir dar juokauja? Kadangi tą dieną dirbo Bilas, Orvilis pakėlė ragelį ir paskambino Celestinai į Romą galutinai susitarti dėl jos atvykimo kitą dieną.

Ilgai niekas neatsiliepė.

– *Ja? Ja? Sprechen?*

Vyro balsas – apsiblausęs tarsi ką tik pažadintas. Romoje buvo penkios vakaro.

– Celestina? Celestina Polo? Ar Celestina yra?

– Paliaukit.

„Velnias!" – nusikeikė mintyse Orvilis ir ėmė laukti. Laukti teko ilgai.

Šlamėjimas, ko gero, patalų.

– *Pronto?* – balsas Celestinos.

– Čia aš.

Jam ėmė tuksėti širdis.

– Dabar nelabai geras metas kalbėtis.

– Gerai, – Orvilis bandė išlikti ramus. – Aš tik norėjau įsitikinti, kad viskas gerai.

– Bloga naujiena.

– Kokia?

– Luktelk, *per favore.*

Celestina nunešė telefoną kitur ir uždarė duris. Jis pajuto širdį nusiritant į kulnis kaip tada su Celestina Ortoje, kai gavo telegramą apie motinos mirtį.

Ji vėl prašneko.

– Rytoj atskristi negaliu.

– Ką nori pasakyti? Privalai atskristi! Tu neturi kitos išeities – tik atskristi.

– Aš vykstu į Nepalą.

– Į Nepalą?! – rėkte suriko jis. – Su *vokiečiu?*

– Šveicaru.

– Negali. Aš to nepakęsiu. Aš atskrisiu pats.

– Viskas ne taip, kaip manai. Bankininkas yra pusės dramblio savininkas. Nuošaliame slėnyje, kur knibžda jogų ir vienuolių. Tokia proga pasitaiko kartą gyvenime – tai dvasinė kelionė. Plaustu. Rizikos kapitalas visos Europos *sanghai!* Ne man, o *dharmai**. Toks gyvenimas, *caro*, gyvenimas – jei nepagriebsi, liksi be nieko.

– Pala. Luktelk.

Orvilis įkvėpė.

– Aš kvėpuoju.

– Gerai. Girdžiu tavo geidulingą kvėpavimą net per telefoną.

– O kaip mudu?

– Aš vis dar myliu tave visa širdimi.

– Tada skrisk! Atvyk čia! Nevyk į Nepalą!

– Aš grįšiu. Aš atskrisiu pas tave. Pažadu.

– Tu žadi jau trys mėnesiai!

– Bet atrodo, kad vos vakar buvome Ortoje, ne?

– Ne. Atrodo, kad tai buvo prieš metus! Negaliu patikėti, kad šitaip su manim elgiesi. Dėl vokiečio?

– Šveicaro. Per karą jie buvo neutralūs.

– *Aname* kare jie buvo neutralūs.

– Jaučiu, kad tau skaudu, bet aš...

– Viskas paprasta, pupa. Aš tave myliu. Atskrisk.

Ji pratrūko raudoti.

– Brangiausiasis, man dūžta širdis.

– Tada atskrisk. Dabar pat.

---

* Dharma – hinduizme ir budizme – doros kelias, gyvensena ir etinė sistema, randami savyje per kontempliaciją, o ne iš išorinio pasaulio.

Ji sudvejojo.

– Rytoj skrendu į Nepalą. Kai grįšiu, gal...

– Ne. Jei neatskrisi rytoj, viskas baigta. Griebk arba liksi be nieko.

– Tada liksiu be nieko dabar. Bet tai viso labo dabar. *Carissimo, arrivederci!* Niekada neužmiršk, kad...

– Ne, turėjau galvoje...

– ...tai dovana.

Ji ėmė raudoti.

– Bet aš negaliu gyventi...

Celestina padėjo ragelį.

Orvilis stovėjo apstulbęs, telefonas pypsėjo jam į ausį. Jis tiesiog paklaiko pajutęs, kad privertė ją apsispręsti, kai ji dar dvejojo, ir lyg patrakęs surinko jos numerį vėl. Telefonas skambėjo be perstojo. Orvilis surinko dar kartą. Telefonas vėl skambėjo be perstojo. Jis padėjo ragelį.

Žudytis? Jis turėjo barbitūratų, švirkštą, geras venas. Šovė keista mintis: nusižudyčiau, bet nenoriu, kad motina džiaugtųsi.

Ėmė vaikštinėti po negyvus namus. Niekaip negalėjo sustoti.

Viskas byra. Reikia dingti iš šių namų. Bėgti.

Išėjęs pro lauko duris su juodu krepšiu pamatė jį vėl pribloškusį vaizdą. Skunerių Šeima Grėbia Lapus. Du šviesiaplaukius berniukus po kiemą vaikėsi atletiška šviesiaplaukė motina; visi trys nėrė į didžiulę lapų krūvą ir pažėrė į rudens orą vaivorykštę, o baltaplaukis tėtis tuo metu stovėjo netoliese ir šypsojosi, laikydamas vienoje rankoje grėblį, kitoje pypkę, iš kurios kilo gundančių, net sveikų dūmų siūlelis, tarsi siekdamas didesnio gėrio – gal net visuotinio. Skuneris pamatė Orvilį ir linksmai pamojo, kviesdamas kaimyną prisidėti prie sekmadienio linksmybių.

Kažkoks išsilydžiusio pavydo impulsas smogė Orviliui į saulės rezginį, mažyčiai filigraniški nervai suliepsnojo ir užgniaužė kva-

pą. Stengdamasis nuslėpti savo reakciją nuo Skunerio, susverdėjo ir pakėlė juodą krepšį kaip dingstį neateiti.

Skuneris iškėlė abu nykščius, paskui sugniaužtą kumštį – „Sėkmės!“ Pypkės kotas rodė į dangų.

Sudaužyta į šipulius širdimi, jausdamasis permatomas ir nenumanydamas, kas jis dabar yra ir ką daro, tik žinodamas esąs mirtinai sužeistas ir vienas su skausmu, Orvilis mašinaliai pakėlė kumštį ir nusišypsojo.

Įsėdo į kraislerį, uždarė panašias į karstą duris ir jį apėmė neapsakomas pasidygėjimas savimi. Iš visų jėgų tvojo į vairą ir pajutęs malonų skausmą kumščiuose užriko ant savęs: „Šūdžiau! Šikniau! Liurbi!“

• • •

Be tikslo važinėdamas po tai, kas jam pasirodė be galo nykus ir šlykštus užmiestis, kartais siusdamas, rėkdamas ir trankydamas vairą, o kitąsyk jausdamasis toks pat liūdnas ir vienišas kaip jo gydyti ligoniai, kurie mirė neturėdami jokio žmogaus šalia – galų gale visame pasaulyje neatsirado nė vienos gyvos dvasios! – Orvilis bandė nepasiduoti panikai. Jis atsidūrė greitkelyje 9H, pravažiavo Lindenvaldo dvarą, prezidento Martino Van Bureno – kad ir kas jis buvo – namus, o paskui lėkė pro nedidelį tvenkinį. Jo krante stovėjo du keisti mažyčiai seni namai, vienas – plytinis, kitas apkaltas baltomis dailylentėmis. Pats nesuprato, kodėl sustojo, apsisuko ir grįžo prie jų.

Automobilių aikštelėje Orvilis pamatė seną, apdaužytą fordo universalą su medžio imitacijos šonais. Ant buferio buvo etiketė su užrašu VERTĄ GELBĖTI VERTA. Ant plytinio namo buvo iškaba LEIKASO VAN ALENO NAMAS, 1737. Ant namo, apkalto baltomis dailylentėmis, buvo užrašas IKEBODO KREINO

MOKYKLA, XIX A. Sena moteris žilais plaukais, netvarkingai sušukuotais į kuodą, mostu pakvietė jį į namą.

Laisvą pusdienį savižudiškai nusiteikęs Orvilis neturėjo noro bendrauti su senutėmis išsipešiojusiais kuodais, todėl įsėlino į mokyklą.

Vienintelis nedidelis kambarys. Eilės vaikiško dydžio medinių stalų ir kėdžių, o iš kairės – lenta, virš kurios kabo devyniolikto amžiaus JAV vėliava, Džordžas Vašingtonas, Abrahamas Linkolnas, Šuo ir Katė. Kitame kambario gale – du pusiau praviri aukšti langai. Tais laikais, kai Orvilis mokėsi, visos klasės buvo netvarkingos, todėl jose būdavo arba per šalta, arba per karšta. Šitoje buvo per karšta. Pro šimtmečio senumo langą buvo matyti siūbuojantys raudonieji klevai ir popieržieviai beržai.

Orvilis įkišo piršto galiuką į griovelį, išraižytą stalviršyje, ir perbraukė juo per Kupidono širdį ir strėlę, jungiančią kažkokius Dž. S. ir S. B. Pajutęs priplūstantį liūdesį dėl šių seniai mirusių vaikų ir to, kas dabar buvo bemirštą jo paties viduje, pažiūrėjo į langus, turinčius atsarginių išėjimų paskirtį, pakėlė rankas prie smakro ir palietė skruostus pirštais, tarsi jie galėtų išlaikyti viską vietoje, tvarkingai, įkvėpti gyvybės.

Paskui rankos nusileido prie šonų ir bejėgiškai nukaro. Nosis užsikimšo, burną ėmė sausai perštėti – ženklas, kad tuoj pasipils tikros ašaros, ir pirmą kartą nuo skyrybų su pirma meile – net nuo pačios skaistybės – jis pralaimėjo kovą ir stovėjo su riedančiomis iš akių ašaromis. Orvilis jautė praradęs savo vietą pasaulyje – Celestinos nebėra, Lilės nebėra, nėra net tikrų draugų; nebeliko kur bėgti, bet ir dėl ko likti taip pat. Jam nebeliko jokios vietos pasaulyje, bet liko marios laiko.

Staiga jis pajuto esąs ne vienas ir pasisuko. Jam iš dešinės kampe prie rašomojo stalo sėdėjo moteris.

Jų žvilgsniai susitiko ir neišsiskyrė. Blausioje šviesoje, sklin-

dančioje iš langų vakarų pusėje, jos akys žvilgėjo vaiskiai žaliai. Jos plaukai buvo skaisčiai raudoni, susegti į mergaitišką uodegą, o oda, kaip būdinga raudonplaukiams, buvo kreminė su retomis strazdanomis. Moteris buvo liekna, bet gili apskrita berankovės suknelės iškirptė atidengė iškilius pečių ir kaklo raumenis. Akis buvo rūpestingai išsidažiusi pieštuku bei šešėliais, ir tai atrodė keista: kam vienišai savanorei dažytis akis sekmadienio popietę, kai gali sutikti nebent keletą senučių mėlynais plaukais ir bukagalvių drimbų, ieškančių nemokamų pramogų savo vaikams. Putlios skaisčiai raudonos lūpos buvo sučiauptos, galva smalsiai pakreipta. Kambaryje atrodė siaubingai tylu, tarsi laikas būtų sustojęs ir palikęs vietoj savęs kažką kita.

Orvilis nusišluostė skruostus. Susigėdęs, kad moteris pamatė jį šitaip atsiveriantį, priėjo ir atsistojo priešais mokytojo stalą.

– Kyla aibės prisiminimų, – tarė jis kiek įmanydamas nerūpestingiau.

– Žinau. Man irgi. Todėl, kad kruopščiai restauruota. Turite klausimų?

„Kodėl jūs tokia stulbinamai graži? – dingtelėjo jam. – Ir kodėl jūsų balsas lyg muzika? Ir kodėl nenešiojate vestuvinio žiedo?“ Bet jis droviai teištarė: „Ne.“

– Jei turite, drąsiai klauskite.

Ji guviai nusišypsojo ir vėl ėmė vartyti savō knygą – storą didžiulį tomą, prirašytą smulkiu šriftu.

Nenorėdamas skirtis Orvilis ėmė ieškoti ko nors – bet ko – kas įtrauktų ją į pokalbį. Pastebėjo virš jos stalo kabančią seną graviūrą, vaizduojančią banginio medžiotojų iš laivo žeberklu pašautą banginį. Keturi doleriai. Eimei jis gali patikti.

– Atleiskite.

Moteris pakėlė akis.

– Ar galėčiau įsigyti tokią graviūrą?

– Žinoma. Viena turėtų būti čia pat.

Ji pasilenkė ir ėmė raustis kartoninėje dėžėje ant grindų. Orvilis nesusilaikė nepažiūrėjęs į suknelės iškirptę ir pamatė tarp tų sveikų raumenų sveikas alebastro baltumo krūtis, besiveržiančias iš baltos liemenėlės lyg vandenyne besiritančias bangas. Orvilis nusuko akis. Ji peržiūrėjo tūtas su graviūromis ir išraudusiu veidu vėl atsisėdo tiesiai ant kėdės.

– Jūs išsirinkote populiariausią graviūrą. Ko gero, visas pardavėme. Jei turite laiko, galiu paieškoti drabužinėje.

– Taip, laiko turiu.

Jis stebėjo, kaip ji susikaupia, tvirtai uždeda abi rankas ant stalo, vos ne pakelia save ir ima eiti tolyn nuo jo į kitą kambario pusę – Dieve, ji šlubuoja?! Jo širdis prisipildė užuojautos, sulig kiekvienu jos žingsniu, rodės, remdamasi jam į šonkaulius, skatindama, kad jai pavyktų. Tai, ką jis palaikė suknele, iš tikrųjų buvo palaidinukė. Kad paslėptų koją – gal vaikystėje persirgto poliomielito padarinys, nes tada, kai buvo maža, vakcinos dar nebuvo? – ji visados mūvės kelnėmis. Kaip skaudu tai matyti! Regėti, kaip ši nepaprastai graži jo amžiaus moteris – pažiūrėti pačiame jėgų žydėjime – įgudusiais judesiais sunkiai atsiremia trumpesne ir galbūt suplonėjusia koja, stato iš šlaunies, tartum tuoj griūtų, bet tada įsiremia sveikąja koja, tvirtai atsistoja ir vėl šlubčioja tolyn tarp suolų. Orvilis buvo priblokštas ir sujaudintas. Dar labiau jaudino tai, kad sukorė tą kelią tolyn nuo jo neatsigręždama, neprašydama pagalbos, nieko neslėpdama ir žinodama, kad ją mato. Panašiai ir jis ką tik atliko kelionę į širdgėlą jai matant, bet jis manė esąs vienas, ir tai jam padėjo. Negana to – ji ėjo oriai. Orvilis pajuto, kaip jam vėl ima plyšti širdis.

Jis apsimetė apžiūrinėjąs kitus žemėlapius, plakatus ir juokingus suvenyrus, tokius kaip švytinčiais oranžiniais dažais išdažyta banginio pavidalo kepurė su pelekais vietoj ausų, ir išgirdo ją

paršlubčiojant atgal – kibilkšt, kibilkšt – paskui džiugiai sušunkant: „Mums pasisekė!“

Jis pasisuko ir į jos šypseną atsakė savąja. Moteris padavė jam standžiai susuktą banginio graviūrą, grįžo prie stalo, vėl atsirėmė į jį rankomis ir atsisėdo ant kėdės. Ji sukėlė Orviliui tokią stiprią reakciją, kad jam tik vargais negalais pavyko apsimesti abejingam. Jis ištiesė jai penkis dolerius, ji davė vieną grąžos. Ką daryti toliau?

– Kodėl banginiai? – paklausė Orvilis norėdamas ilgiau su ja pabūti.

– Kas?

– Kodėl banginiai?

– Kodėl banginiai *ką?* – kantriai paklausė ji, tarsi jis būtų nenuovokus mokinys, kuriam sunkiai sekasi mokslai.

Orvilis pasijuto kaip vienuolikmetis berniukas, flirtuojantis su bendraamže; iš to troškimo būti kartu su ja taip būgštavo, kad jo žodžiai atrodė kaip silpnapročio.

– Kodėl Kolumbijoje visur tie banginiai? Herbe, gatvių ženkluose? Aš čia užaugau. Nebuvau mieste dvidešimt metų ir vis klausinėju kolumbiečių: „Kodėl banginiai?“, o jie visi atsako: „Juos medžiojo upėje.“ Tiek man aiškino ir vietos mokykloje. O aš sakau: „Bet banginiai gyvena sūriame vandenyje, ar ne? O Hadsone vanduo gėlas, tiesa?“ Tada kolumbiečiai atsako: „Ėėė...“

Ji sukikeno.

– Paskui jie pagalvoja kiek ilgiau ir atsako: „Ėėėėėė...“

Ji nusijuokė – pasigirdo Mocarto pasažai. Jųdviejų žvilgsniai susitiko. Ji ėmė juoktis garsiau ir net susilenkė dvilinka. Jos juokas buvo užkrečiamas, ir Orvilis ėmė juoktis drauge. Galop ji nustojo ir išraudo – raudonis persimetė iš veido į gerklę, krūtinę ir tas dailias krūtis.

– Jūs tikrai norite sužinoti?

– O *jūs* žinote?

– Aš žinau.

– Išgelbėjote man gyvybę.

Tie žodžiai, matyt, ją nustebino.

– Aš tik pajuokavau, – tarė Orvilis. – Papasakokit man.

Lyg norėdama susikaupti ji užsimerkė, giliai įkvėpė, paskui iš lėto iškvėpė.

– Viskas prasidėjo nuo Amerikos nepriklausomybės karo, suprantate?

– Prisimenu jį.

– Gerai. Gerai, kad prisimenate Amerikos karus. Taigi per tą karą Nantaketo banginių medžioklės laivynas atsidūrė Britanijos karinio jūrų laivyno valioje, ir šis jį sunaikino. Po karo turtingi Nantaketo pirkliai nusprendė nenorį, kad tai pasikartotų. Jie sudarė būrį ieškoti giliavandenio uosto, kuriame negrėstų užpuolimas. Jie kvakeriai, taikingi, dvasingi žmonės. Labai taupūs. Labai turtingi. Jie siunčia delegaciją iš Nantaketo į šią pasaulio dalį tristiebiu banginių medžioklės laivu ieškoti naujų namų. Būrys apiplaukia Long Ailandą, vos nenusiperka ūkio Manhatane, prie Rytų upės, ir apsistoja Kingstone – tada jis vadinosi Ezopu. Vieną 1784 metų dieną ekspedicija apiplaukia upės vingį toje vietoje, kur šiandien yra Kolumbija. Nuobodu?

– Labai įdomu.

– Mano draugai sako, kad per daug kalbu apie istoriją. Toks mano darbas. Esu miesto istorikė. Mano pavardė – Miranda Brak.

– Orvis Rouzas. Esu gydytojas, dirbu pas Bilą Starbaką. Laikinai.

– A, – tarsi nustebusi tarė ji. – Pas mieląjį Bilą. Girdėjau, kad jis gavo pagalbininką. Pasirodo, jus.

– Taip, bet aš nenumaniau, kad Kolumbija turi miesto istoriką.

– Pati to išreikalavau. Kitąmet Kolumbija minės dušimtąsias metines. Įtikinau kolumbiečius, kad ta proga galime prisivilioti

turistų ir uždirbti pinigų. Atlyginimas nekoks, tačiau bent jau turiu darbą. Be to, papildomai dirbu tą patį savanore, be atlygio – geras, ar ne?

Juodu vėl nusijuokė.

– Taigi tuo metu čia nebuvo Kolumbijos – tik dvi krautuvės ir keltas. Tiesą sakant, geriau grįžti toliau į praeitį. Henris Hadsonas prišvartuoja savo laivą „Pusmėnulis“ čia – *galbūt* čia – 1609 metais.

Ji dirstelėjo į laikrodį.

– Netrukus turėsiu eiti. Pateiksiu jums glaustą versiją – kaip *Reader's Digest*, gerai?

Orvilis linktelėjo.

– Tai štai. Turtingi, aristokratiški olandai įsikuria čia septyniolikto amžiaus viduryje. Jiems reikia ne upės kranto, o pelkių ir dirbamųjų žemių, todėl jie pasistato kaimą už kelių kilometrų į šiaurės rytus, prie Spuk Roko. „Spuk“ pavadinime kilęs iš senos indėnų, man rodos, irokėzų, legendos. Pakrantė priklauso dviem besivaidijančioms prasčiokų olandų šeimoms, turinčioms mohikanų kraujo. Yra dvi prieplaukos, dvi krautuvės – žodžiu, visko po du, bet prekyba menka. Taigi abi šeimos dar labiau nuskursta. Būrelis mohikanų, išvytų iš savo genties todėl, kad yra girtuokliai, už svaigalus dirba krovikais. Olandams krautuvininkams priklauso Šiaurės ir Pietų įlankos bei uola, kurią mes vadiname Paradų kalva. Ta vietovė vadinama Klaverako prieplauka dėl molingų uolų, olandiškai *klavers*. Jos ir dabar kyšo iš Šiaurės pelkės. „Rak“ olandiškai reiškia plotą.

Moteris pažiūrėjo į jį tarsi norėdama įsitikinti, ar jis vis dar klausosi. Orvilis atsirėmė į vaikišką suolą ir tarė:

– Aš seku. Pasakokite toliau.

– Vieną dieną upe prieš srovę atplaukia milžiniškas tristiebis banginių medžioklės laivas ir čia prisišvartuoja. Iš jo išlipa balta-

odžiai vyrai su pilkais namie austo audeklo kostiumais ir aukštomis kvakerių skrybėlėmis. Olandiškai jie nemoka. Olandai nekalba angliškai. Niekas nesupranta, kaip kalba mohikanai. Seto Dženkinso vadovaujamiems kvakeriams patinka tai, ką pamato: du giliavandeniai uostai šiaurėje ir pietuose, apsaugoti vertikalios uolienos atodangos, dunksančios virš upės, įlankos ir kalnai. Taigi jie pasiūlo...

– *Vertikali uolienos atodanga?* – paklausė Orvilis. Šis žodžių derinys kažkodėl jam labai patiko.

Moteris nusišypsojo.

– Taip, vertikali uolienos atodanga, – ji metė žvilgsnį į jo pusę. – Taigi... jie nusiperka tą sklypą ir bemat įsikuria, nes tą dieną iškrovė iš laivo keletą namų. Trisdešimt naujųjų savininkų iš Nantaketo sudaro miesto valdžią. Jie pradeda viską iš pradžių – kuria savo utopiją.

– Utopiją? Čia?

Jinai nusijuokė iš jo nuostabos – šiek tiek Listo *ostinato* figūrų.

– Pala, – dingtelėjo jam. – Jie iškrovė namus iš laivo?

– Jie išardė keletą namų Nantakete ir iš naujo surinko čia. Pasižiūrėkite į Kertiso namą Vašingtono ir 1-osios gatvių sankryžoje. Ant jo stogo – aptvarėlis grįžtantiems iš jūros laivams stebėti, nors iki vandenyno du šimtai penki kilometrai. Taigi jie kuria savo utopiją, pirma – dideliuose popieriaus lapuose, paskui ant žemės. Gatvės idealiai taisyklingos ir...

– Štai kodėl gatvės išdėstytos kvadratais! – nušvito supratęs Orvilis.

– Taigi – gatvės išdėstytos kvadratais. Penkios ilgos gatvės, aštuonios jas kerta skersai, kampai lygiai devyniasdešimties laipsnių. Tarp gatvių skersgatviai šiukšlėms ir kroviniams vežti. Ir kvakeriai parodo nepaprastai lakią vaizduotę – skersines gatves pavadina 1-ąja, 2-ąja, 3-iąja...

– Paskubėkite, įtampa tiesiog nepakeliama! – pajuokavo jis.

Ji sukikeno.

– Nuo 4-osios iki 8-osios! Šiaip ar taip, jie rekonstruoja banginių medžioklės laivų uostą. Pradeda kvakerių susirinkimus, puoselėja kvakerių kultūrą, žodžiu, Bičiulių draugija* veikia.

Matyt, pati susimąstė, ir tas pavadinimas jai patiko.

– Puikus pavadinimas – kaip manote?

– Taip. Manote, tokie dalykai įmanomi?

– Istorija rodo, kad tik trumpą laiką.

– Kodėl aš nemačiau jokių šitų kvakerių paveikslų?

– Jie nepripažino – ir dabar nepripažįsta – atvaizdų. Banginių medžioklės pramonė – spermacetas, naudojamas kaip riebalai ir kvepalams, ūsai korsetams – traukia įvairius kitus verslus, susijusius su laivyba, tokius kaip virvių pynimas ir...

– Iš to ir kilo Virvių skersgatvio pavadinimas?

– Taip. Virvių skersgatvyje kanapių pluoštas ištempiamas šimtą metrų ir pinamos virvės. Kvakeriai įsikuria geografiniu požiūriu idealioje vietoje: čia patenka žemės ūkio gaminiai iš rytų, mediena iš Katskilio kalnų vakaruose, yra galimybė gabenti prekes prieš srovę ir pasroviui tarp Olbanio ir Naujojo Amsterdamo. Utopija gauna Kolumbijos pavadinimą ir ima sparčiai augti. Praėjus penkeriems metams mieste jau keturi tūkstančiai gyventojų. Tai trečias pagal dydį uostas Rytų pakrantėje. O uosto šerdis yra...

– Banginiai! Tie mieli banginiukai!

– Taip! Laivai siunčiami į visą pasaulį – į pietų Atlantą iki pat Ugnies Žemės, į Ramiojo vandenyno pietus, į Japoniją. Galėjai pereiti per visą Pietų įlanką deniais laivų, prišvartuotų vienas šalia kito ir laukiančių, kada bus iškrauti.

– Bet ten ne įlanka, o pelkė.

– Įlanką po kelių dešimtmečių pražudė geležinkelis. Bet štai įdomioji dalis – ironija. Ironijos *visada* būna.

---

* Šitaip save vadina kvakeriai.

Ji sąmokslininkiškai primerkė akis.

– Miestas, tas „geras“ miestas, kur gyvena griežti, dorovingi, tvarkingi, religingi žmonės, kaip ir visi sparčiai augantys miestai, ima traukti „blogus“ tipus: lošėjus, vagis, sukčius ir kekšes. Kvakeriai traukia kekšes!

Miranda nusišypsojo, paskui atsiduso.

– Bet mes turime baigti. Tuoj baigsis sūnaus futbolo rungtynės. Žinot: vėluoti nevalia.

– Ne, – atsakė Orvilis iš pradžių nustebęs, paskui nuliūdęs. – Po teisybei, nežinau.

– Aišku, – atrodė, kad Miranda pajuto jo liūdesį – tą nematomą giją, jungiančią visus jo poelgius. – Atleiskite, bet aš išties turiu važiuoti.

– Bet jūs nutraukėt pasakojimą įdomiausioje vietoje.

Ji sukikeno, susirinko daiktus ir atsistojo. Jie nekalbėdami priėjo prie durų.

– Labai norėčiau išgirsti daugiau, – tarė Orvilis atidarydamas jai duris.

– Ką gi – jums pasisekė, nes mes priėjome tik iki 1803 metų. Gyvenu senajame Statsų name prie upės į šiaurę nuo miesto. Rasite mane telefonų knygoje.

– Aš visada būnu kabinete arba ligoninėje. Kartais – motinos name prie Teismo aikštės.

Abu atkreipė dėmesį, kad nepastebimai prasidėjęs lietus dabar smarkiai barbena į skardinį mokyklos stogą. Sužaibavo. Dvidešimt vienas, dvidešimt du, dvide... – driokst! Sugriaudėjo perkūnas, dangumi nusirito dundesys tarabuuuum! Paskui – aidas nuo kalnų ir aido aidas.

– Ripas van Vinklis su savo vyrais žaidžia kėgliais Katskilio kalnuose, – perrėkdamas griausmą sušuko Orvilis.

– Tikrai? – sušuko Miranda.

– Taip man aiškino mokykloje.

– Bent jau sužinojote vieną tiesą.

– Gal įsikibsit man į ranką?

– Ačiū, nereikia.

Ji išskleidė skėtį.

– Norite palįsti?

– Ne. Man labai patinka lietus!

Miranda klausiamai į jį pažiūrėjo, paskui nusijuokė.

Orvilis nerūpestingai nužingsniavo prie kraislerio galvodamas apie Hendelio „Vandens muziką". Lietus tiško atsimušęs į pliką lopą jo viršugalvyje, užliejo akis, tekėjo skruostais, nuplovė šiurkščius druskos likučius, kiaurai permerkė barzdelę, baltus marškinius ir rusvai žalsvos spalvos kelnes. Šlapi drabužiai priminė jam Olandiją ir Celestiną Polo.

Orvilis pajuto plūstelint sielvartą ir perštėjimą ašarų latakuose. Bet neapsiverkė. Atrodė, kad širdis irgi šlapia, visi pojūčiai taip pat, tad kai užuodė kažkokį visžalį medį, pirmiausia pagalvojo apie starbasolį, bet kvapas sklido nuo giraitės pagaliau permirkusių ir atsigavusių dygiųjų eglių, ir pasijuto laimingas – laimingas kaip šuns nosis pavasarį. Aišku, tai buvo keista, nes jau artinosi žiema. Jo žvilgsnis pakilo eglės kamienu iki šakos palei viršūnę – ten tupėjo didelis paukštis ir gūžėsi nuo liūties. Juodu su paukščiu spoksojo vienas į kitą pro lietaus ir tariamos evoliucijos skraistę. Paukštis sukaupė drąsą, pašoko, pakilo į šlapią orą ir ėmė skristi ratu šaižiu balsu klykdamas kry kry, tad žmogus suprato, kad tai raudonuodegis suopis.

Sulytas suopis pasviręs šonu sukosi virš žmogaus, tarsi būtų įsikibęs į sukamos ant lazdos lėkštės kraštą. Juodu buvo surišti to paties reginio.

Ką regėjo žmogaus akys? Skrendantį neaiškų pavidalą, kažkokį sapnų suopį.

Ką regėjo suopio akys? Padarą, per didelį, kad būtų galima suėsti, ir per daug prilipusį prie žemės, kad reikėtų bijoti.

Žmogus ir paukštis, daktaras ir suopis, bendrosios praktikos gydytojas ir raudonuodegis, Orvilis Abrahamas Rouzas ir Bevardis, akimirką šoko bendros, bet skirtingos kūrinijos šokį, o paskui paukštis nuskrido tolyn ir virto taškeliu, palikęs keletą raudonų uodegos plunksnų lyg viltis įstrigusių vyro ir moters atmintyje bei vaizduotėje – galbūt amžiams, mat tokiomis akimirkomis taip jau būna.

Orvilis atsisuko atgal. Palindusi po skėčiu Miranda jau buvo netoli savo automobilio. Jis dar kartą perskaitė etiketę ant buferio: VERTĄ GELBĖTI VERTA. Štai kur ją matė! Ji buvo ta šluba moteris tarp piketuotojų priešais Generolo Verto viešbutį pirmą jo vakarą gimtajame mieste.

– Vertą gelbėti verta? – sušuko jis jai pro žliaugiantį lietų.

– Ką?

– Vertą gelbėti verta?

– Taip! Verta, tikrų tikriausiai!

Antra dalis

• • •

Niekas neatsako už savo veidą,
kol sulaukia keturiasdešimties.

– Abrahamas Lincolnas (?)

9

Kitą sekmadienio popietę Miranda Brak važiavo į Kolumbiją – Verto viešbutyje ji turėjo susitikti su ponia Tar, Orviliu ir jo dukterėčia Eime. Orvilis paskambino jai kitą rytą po pažinties mokykloje ir pasakė norintis vėl su ja pasimatyti. Ar kito sekmadienio popietė tiks?

– Galėtume pasikalbėti daugiau apie istoriją, – tarė jis. – Pradedant 1803 metais.

– Kam kalbėtis, kai galime susipažinti su ja praktiškai, – atsakė ji. – Turiu galvoje, jei norėtum, galėtume aplankyti kokią istorinę vietą. Pažadėjau poniai Tar – savo bendrininkei iš Amerikos revoliucijos dukterų draugijos – kad valandą piketuosiu su ja priešais Verto viešbutį. Galime pradėti nuo ten.

– Sutarta.

Miranda vis dar jautėsi pakiliai po tos popietės mokykloje. Kaip maža mergaitė, nujaučianti, kad rytoj laukia puikūs dalykai, ji prastai miegojo, o atsibudo anksti, net anksčiau už sūnų Krėjų. Visą savaitę ji bandė lyginti, koks iš tikrųjų yra Orvilis, su tuo, ką apie jį sakė jo motina.

Selma pasakojo, kad 1961-ųjų vasarą, kai Orviliui buvo šešiolika, ji grįžo namo po smegenų operacijos Olbanio medicinos centre. Į ligoninę ji išvažiavo būdama graži moteris. Po dviejų mėnesių grįžo su viena veido puse apmirusia, viena akimi užsiūta, su turbanu ant nuskustos galvos. Tada buvo įprasta nesakyti vaikams, kokia operacija tau atlikta, ir neleisti jiems lankyti tavęs ligoninėje. Ji buvo silpna, kamuojama depresijos ir norėjo mirti,

bet, Selma prisipažino Mirandai, nenusižudė tik dėl vaikų, mat „norėjo pamatyti, kaip jie suauga ir surimtėja".

Kai tą birželį grįžo namo, Solas kaip įmanydamas stengėsi padėti, bet... buvo golfo sezonas. Jos duktė Penė, baigusi mokytojų koledžą ir dabar dykinėjanti bei susitikinėjanti su Miltu Plotkinu Olbanyje, prisibijojo ja rūpintis. Miltas ketino išvykti į kibucą pagal Bet Elo sinagogos vasaros programą ir pakvietė Penę vykti kartu – girdi, smagiai leisią laiką prie Negyvosios jūros. Selma ragino Penę vykti ir leistis merginamai Milto. Pasak Selmos, „ji aukojo savo laimę dėl vienintelės dukros vienintelės galimybės būti laimingai".

Taigi liko vien Orvilis. Tą vasarą jis pirmą kartą įsimylėjo – merginą iš Kolumbijos, vardu Lauricija. „Maloni, bet lietuvė", – pareiškė Selma. Ji manė, kad sūnus pagaliau baigia atsikratyti drovumo: susirado draugų krepšinio komandoje, ėmė bendrauti su Bilu Starbaku. Galų gale Orvilis suklestėjo; jo dienos ir naktys buvo kupinos nuotykių.

„Bet žinai ką? – kalbėjo Selma. – Nors ir kaip viliojo labai jaudinantis jo gyvenimas, Orvilis buvo mano pagalbininkas. Diena po dienos, savaitė po savaitės mano sūnus sėdėdavo šalia manęs prieangyje ir padėdavo man iš naujo išmokti valdyti veidą ir smegenis. Aš jam be perstojo kartojau: nelik su manim šiandien. Išeik pažaisti su draugais, paplaukioti Takoniko ežere, važiuok į Katskilį pažaisti golfo su Solu, bendrauk su Bilu. Gali net eiti į pasimatymus su Lauricija – tik nieku gyvu neaukok savo vasaros man. Gali eiti kur nori, zuikuti. Lėk!" Be galo nuolankiai Selma pažiūrėjo Mirandai į akis ir tarė: „Ir žinai ką? Tas vaikinas nenorėjo nė klausytis. Jis likdavo namie. Likdavo ir rūpindavosi motina. Mano sūnus mane prižiūrėjo."

Kai Miranda suvokė, kas tą popietę mokykloje apsiašarojęs stovėjo priešais, jai suspaudė širdį, ir akimirksniu viskas tapo aišku.

Jis verkė, kadangi neseniai mirė mylima motina. Jis taip ją mylėjo, tad argi galėjo atitokti vos per tris mėnesius? Juolab kad nespėjo į laidotuves. Tada Miranda suprato: visą jo gyvenimo esmę, tą sąsają tarp rūpinimosi motina ir to, kad rado geraširdį seną daktarą, su kuriuo galėjo bendrauti, nulėmė ta pagalbos vasara, ta vasara, per kurią drovus berniukas išmoko užjausti kitus ir tapo tuo, ką Miranda laikė retenybe pasaulyje – išties rūpestingu žmogumi. O dabar jis dar ir rūpestingas gydytojas? Miranda jau seniai turėjo reikalų su gydytojais, tad žinojo, kad rūpestingų šios profesijos atstovų pasitaiko itin retai.

Tačiau Miranda nieku gyvu nebūtų prisipažinusi Orviliui sužinojusi apie jį iš Selmos ar net kad pažinojo jo motiną. Mat Miranda tiesiog mylėjo paslaptis. Nuo mažų dienų paslapčių saugojimas sudarė jos esybę. Viskas rimtai prasidėjo, kai jai buvo kiek mažiau negu septyneri. Tą dieną eidama iš svetainės į verandą tėvų namuose Floridoje, Boka Grandėje, ji pargriuvo. Miranda nustebusi atsistojo, bet kai bandė eiti, vėl parkrito. Poliomielitas pasirodė jos gyvenime ir jau niekada nepasitraukė. Kaip medis augdamas apsiveja kuolą, taip ir mergaitė augo aplink luošąją galūnę. Dėl paralyžiaus ji išaugo aukštesnė, stipresnė, raumeningesnė.

Tačiau Miranda išaugo kitokia. Kiti vaikai žiaurokai šaipydavosi iš jos šlubavimo bei plieninio įtvaro, ir todėl ji išsiugdė geležinę valią. Išmoko slėpti savo įniršį, laikyti jį po septyniais užraktais. Po karo jos tėvas pašto tarnautojas, ir motina mokytoja persikėlė iš Minesotos į Meksikos įlankos pakrantę. Jų šaltas šiaurietiškas uždarumas susiliejo su pietiečiams būdingu pagarbumu; šeimoje pyktis virto mandagumu, nuoskaudos buvo slepiamos po apsimestu susidomėjimu. Miranda išmoko slėpti plieninio įtvaro paslaptį po kelnių kiška, o kojos paslaptį – po automobilių prietaisų skydais, rašomaisiais ir kitokiais stalais bei prekystaliais. Tik retkarčiais kažkas atvirai atkreipdavo dėmesį į tas paslaptis, pa-

vyzdžiui, kai koks žiūrovas užgesus šviesoms negalėdavo praeiti pro ją teatro eilėje, ir jai tekdavo garsiai ir žeminamai pasakyti: „Atleiskite, aš neįgali. Jūs turėsite apeiti iš kitos pusės.“ Kitas – nematomas plieninis įtvaras jos viduje – net neleido prašyti ženklo, leidžiančio statyti automobilį neįgaliesiems skirtose vietose.

Miranda ėmė manyti, kad pasaulyje, kuris jai dažnai atrodė negeranoriškas, slaptumas pasiteisina. Būdama atvira, sakydama tiesą, tampi pažeidžiama. O pažeidžiama – vadinasi, bejėgė. Apie tai negalėjo būti nė kalbos. Taigi slaptumas jai tapo tariama drąsa.

Jos vyras, Krėjaus tėvas, buvo tikras, ne tariamas drąsuolis. Šis jaunas inžinierius dirbo keliose naftos platformose Meksikos įlankoje. Juodu susipažino, kai jis atostogaudamas savaitę gyveno viename Boka Grandės viešbutyje, kur ji dirbo padavėja, kad užsidirbtų istorijos magistrantūros studijoms Talahasyje. Mirandai visuomet labai patiko istorija: iš pradžių, kai su tėvais lankydavosi istorinėse vietovėse, paskui, kai ėmė ją studijuoti. Jaunuolis neregėtai patraukė ją savo aistra – veiklai ir jai. Jis visada mėgo riziką – nuo greitų automobilių iki greitų katerių, paskui iki greitų lėktuvų – galiausiai iki figūrinio skraidymo lėktuvais, naudojamais filmų triukams atlikti.

Netrukus po to, kai Krėjui sukako dveji, Mirandos vyras parodė per didelę drąsą. Per aviacijos šventę Klirvoteryje (Miranda atsisakė joje dalyvauti) tribūnose sėdinčių šimtų žiūrovų akivaizdoje jis pakilęs atliko nutrūktgalvišką salto pernelyg arti žemės, ir lėktuvas sudužo. Abu Mirandos tėvai tada jau buvo mirę, tad iš artimųjų ji teturėjo dvejų metų sūnų ir senmergę tetą, gyvenančią Šiaurės Dakotos valstijos Grand Forkso mieste. Taigi prieš trejus metus Miranda su Krėjumi persikėlė į paveldėtą vieno dėdės namą ant Hadsono kranto šiauriau Kolumbijos. Vaikystėje ji dalį vasaros praleisdavo tuose namuose ir ten jai labai patikdavo. Juodu su Krėjumi buvo neturtingi, bet per daug nesiskundė.

Miranda apsiprato su netikėtos vyro mirties tragedija, bet apsiprato irgi ne taip kaip kiti žmonės. Ji niekad apie tai nekalbėdavo – nebent Krėjui ar dar kam nors paklausus. Vyro žūtis atsidūrė jos paslapčių skrynioje. Per ketverius metus nuo vyro mirties ji suvokė, kad tam tikra prasme paslaptys yra melai, pasakojami pasauliui, ir kad už kiekvieną reikia mokėti. Bet jai kaina už šią paslaptį buvo priimtina. Dabar jos tariamą drąsą gaubė tikra baimė. Ji atsivėrė pasauliui ir pargriuvo, atsivėrė mylimam vyrui ir jo neteko.

Taigi kai Orvilis paskambino pirmadienio rytą ir pakvietė pasimatyti dar kartą, ji susijaudino ir išsigando. Ji bijojo to savo jaudulio. Argi kalbėdamas apie savo darbą pas Bilą Starbaką jis nesakė, kad dirba tik laikinai? Nors ir kaip atsivėrė jam tą pirmą kartą, negalėjo sau leisti laikino vyro. Ji baiminosi ne vien to, kad ją paliks. Jos sūnus buvo visas jos gyvenimas.

Be to, dar buvo Selma. Dvi moterys susipažino maždaug metai prieš Selmos mirtį Kolumbijos zoninėje bibliotekoje. Miranda dirbo archyvuose – rinko medžiagą disertacijai. Savanore pasisiūliusi Selma dirbo vyriausiąja bibliotekininke. Pamačiusi subjaurotą Selmos veidą Miranda atvėrė jai savo širdį. Jos įsikalbėjo. Paaiškėjo, kad Selma dalyvauja keliuose visuomeniniuose projektuose Kolumbijoje ir Kinderhuko apygardoje. Ji pareiškė, kad Miranda puikiai tiktų į tikslią bibliotekos rekonstrukciją planuojančio komiteto narius. Miranda sutiko.

Po vieno susirinkimo Selma pasikvietė Mirandą pas save išgerti arbatos. Vairuodama kraislerį iš Vašingtono gatvės Selma padarė lankstą per 2-ąją gatvę, užuot 4-ąja važiavusi tiesiai Teismo aikštės link. Miranda paklausė kodėl.

– Esu prietaringa, – prisipažino Selma. – Niekada nevažiuoju pro Verto viešbutį. Tai vienintelis projektas, prie kurio nesu prisidėjusi.

– Kodėl?

– Viešbutis man primena, kai vis dar buvau graži. Kai atsikraustėme čia 1946-aisiais, visi iškilmingi renginiai vykdavo vieninteleje vietoje – Verto viešbutyje. Tuo metu jis buvo ištaigingas. Tuo metu siūlydavausi savanore visur, kur tik mane priimdavo, o kai kam nors vadovaudavau – ligoninės savanorėms pagalbininkėms, bibliotekai, net Moterų savanorių organizacijai (pirma žydė jos vadovė – įsivaizduoji?!) – visi renginiai vykdavo ten. Abu – viešbutis ir aš – buvome gražūs. Po operacijos aš į jį niekada nebegrįžau.

Tą popietę ir vakarą dvi moterys pasikalbėjo iš širdies. Jos suartėjo dėl savo fizinių trūkumų. Ne vien dėl subjauroto veido ir sunykusios kojos – abi suvokė, kaip tas gyvybės medis bando augti aplink įkaltą kuolą. Jaunesnei moteriai reikėjo dar daug metų, kol apsipras su patirta nuoskauda. Ji nenorėjo apie ją kalbėtis, bet suprasdama klausėsi vyresniosios.

Selma, ištvėrusi konfliktus su dukra ir vis ilgesnius vienintelio sūnaus pabėgimus, be to, pajutusi užsimezgant meilę vienintelei vaikaitei, patikino Mirandą, kad gyvenimo geismas privers ištverti mylimo žmogaus netektį. Mirandai pasirodė, kad Selma pernelyg atlapaširdė – drįsta atskleisti tiesos esmę. Selmai Miranda pasirodė pernelyg drovi – todėl galima ja pasikliauti. Abi buvo dukros ir motinos. Abi neteko vyrų. Tie vyrai tiesiog sklandė aplink jas ore.

Selma papasakojo Mirandai, koks Orvilis buvo geras jai po operacijos ir savo testamento sąlygas – kad gaus pinigus, namą ir automobilį, jei be pertraukos išgyvens ten metus ir trylika dienų. Kodėl dar trylika dienų? Selma šelmiškai nusišypsojo, bet neatsakė.

Iš pradžių tai išgirdusi Miranda apstulbo. Selmos poelgis atrodė perdėtai valdingas ir keistas. Bet toliau klausantis Selmos pasakojimo, kaip prieš porą metų jos sūnus išvyko „bastytis po pasaulį“ ir kaip ji „kiekvieną dieną apie jį galvoja ir jai atrodo, kad ją graužia

baisiausias rėmuo pasaulyje“, tie žodžiai rado atgarsį Mirandos viduje, nes ji panašiai ėmė žiūrėti į savo pačios šešiametį sūnų Krėjų. Šis ėmė tolti nuo jos. Selmos skausmas rodė, kur ją kamuoja savas, tik mažesnis. Miranda susitapatino su ja kaip su sūnaus motina. Ji žavėjosi Selmos ryžtu – ta moteris buvo ne iš kelmo spirta.

Miranda matė beribį Selmos troškimą suteikti sūnui galimybę grįžti namo pas artimuosius ir suprato: kad ir kokios keistos atrodo jos testamento sąlygos, ko gero, jos duos vaisių. Juk kaskart, kai Krėjus nenorėdavo būti su ja ar nenorėjo jos artumo, jai norėjosi mirti – gal ne?

Kai Orvilis įėjo į mokyklą, Miranda sėdėjo prie stalo ir spoksojo į didžiulę 1848 metais išleistos Eliso „Kinderhuko apygardos istorijos“ faksimilę. Paprastai ją skaitydavo taip įnikusi, kad prarasdavo laiko nuovoką ir susigriebdavo nemieganti trečią valandą nakties manydama, jog dar tik kokios vienuolika; o prieš kelias savaites ji vos nepamiršo parvežti Krėjaus iš Gento, kur jis žaidė pas savo draugę Stefę. Bet tą popietę ji niekaip negalėjo įžvelgti žodžių prasmės. Ji skaitė tą pačią vietą dar ir dar kartą. Miranda nerimavo dėl sūnaus. Ypač jai buvo neramu dėl to, kad pastaruosius ketverius metus jis neturėjo tėvo ar jokio kito vyro, kuris nuolatos būtų šalia. Jinai jautė jį apvilianti. Pastaruoju metu jai atrodė, kad jis lėkte lekia jai iš rankų.

Tą pačią popietę, tik anksčiau, ji savo namuose surengė šeštą Krėjaus gimtadienį. Susirinko devyni berniukai ir Stefė. Krėjus su savo draugu Maksiu Skuneriu – šis neseniai susilaužė riešą ir jis buvo sugipsuotas – žaidė su beisbolo žaidėjų kortelėmis. Krėjus mainais atidavė vieną Maksiui, bet paskui nusprendė norįs ją atsiimti. Maksis nenorėjo jos grąžinti. Juodu susiginčijo. Teo Geigeris (jo tėvai turėjo antrinių žaliavų verslą), geriausias Krėjaus draugas, bandė įsikišti, bet staiga Krėjus iš visų jėgų trenkė Maksiui per sugipsuotą riešą. Miranda buvo priblokšta: sūnus anks-

čiau niekada nieko panašaus nebuvo padaręs. Maksis patyrė ne tiek skausmą, kiek nuostabą. Apsiverkė ne jis, o Krėjus. Miranda sukrėsta iškentė iki vakarėlio galo, kol buvo suvalgytas tortas ir įteiktos dovanėlės svečiams.

Maksio mama Nelda Džo supyko apie tai sužinojusi.

– Seniai tau norėjau pasakyti, Miranda, – tarė ji prie durų prieš išsivesdama sūnų namo. – Turi kažką daryti su sūnumi, nes jis nesivaldo. Tam berniukui reikia šalia vyro, kad jį pamokytų.

Mirandai visuomet atrodė, kad po tėvo mirties augina Krėjų gana neblogai, bet abejonės jos niekada neapleisdavo. Staiga liko vien tos abejonės. Rodės, jos, kaip motinos, pasaulis ima griūti. Kokia motina nori, kad jos sūnus būtų žiaurus?

Po pobūvio Krėjus su keliais berniukais turėjo važiuoti žaisti futbolo Staivesanto prieplaukoje.

– Ar vis dar nori ten važiuoti, Krėjau? – paklausė Miranda.

– Taip, tik nenoriu, kad ten būtum.

Neparodžiusi nuoskaudos ji atsakė „puiku“, nuvežė jį su draugais ir, bijodama minties, kad bus viena, paskambino poniai Tar ir susitarė su ja budėti tą pavakarę Ikebodo Kreino mokykloje.

Istoriniuose objektuose ji visuomet jausdavosi saugesnė, net saugi. Ji sėdėjo vienintelėje mokyklos klasėje ir jautėsi kiek saugesnė, bet širdis virė krauju – dėl to, kad yra prasta motina ir kad šventė sūnaus gimimo dieną, kuri aidu atsiliepė tuštumoje, kur gulėjo jo miręs tėvas, dėl netekčių ir nesėkmių savo gyvenime – ir tada į klasę įėjo Orvilis. Jis manė esąs vienas. Tokiomis akimirkomis, dingtelėjo jai, pamatai žmogų tokį, koks jis yra iš tiesų. Kai Orvilis ją pastebėjo, jo ašaros giliai ją sujaudino. Jo akys buvo nepaprastai atviros. Po kelių minučių, kai suvokė, kas jis, pajuto jam nuoširdžią užuojautą – sūnus verkė motinos.

Kai grįžo į futbolo aikštę, nieko neberado – tikriausiai Staivesanto prieplaukoje lyti pradėjo anksčiau. Miranda pažiūrėjo

į permirkusią aikštę, pamatė užmirštus šlaputėlius oranžinius sportinius marškinėlius. Turbūt Krėjų namo parvežė Maikas Fredriksonas, Ziko tėtis. Šaunuolė, moterie, pamanė ji. Dar vienas nedidelis įrodymas, kad esi Netikusi Vieniša Motina. Ji išlipo iš automobilio, išskleidė skėtį, atsargiai užlipo ant ištryptos vejos, pakėlė našlaičiais likusius marškinėlius ir parmaknojo atgal.

Liūčiai nesiliaujant parvažiavo namo ir priešais savo namus pamatė Maiko pikapą. Jame sėdėjo juodu su Ziku. Miranda padėkodama pamojavo, ir Fredriksonai nuvažiavo. Krėjaus kambaryje antrame aukšte degė šviesa.

Miranda įėjo į vidų ir sušuko stačių, siaurų laiptų apačioje:

– Krėjau!

Tyla, paskui:

– Ką?

Kuo galėdama žvaliau ji sušuko:

– Aš grįžau, mielasis.

– Gerai, mama.

Pauzė. Ji sulaikė kvapą.

– Pažiūrėk ant stalo.

– Gerai.

Ant virtuvės stalo gulėjo užklijuotas laiškas, skirtas „Mano mamai". Miranda jį atplėšė. Ant akyto šviesiai violetinio braižomojo popieriaus skiautės didžiosiomis spausdintinėmis raidėmis, kurių kraštus vos galėjai įžiūrėti, juodu spalvikliu buvo užrašyta: BUK GERA PAMATIK MANO ŠYRDI.

• • •

Dabar, po savaitės, privažiavusi prie Verto viešbučio, Miranda vis dar juto, kaip krūtinę šildo šis prašymas ir Krėjaus psichologinis atsparumas – jos pačios taip pat. „*Mudviejų* atsparumas, – pama-

nė ji. – Aš timptelėjau mane su sūnumi siejančią giją. Jis tai pajuto ir atsiliepdamas truktelėjo savąjį galą."

Ponia Tar iš Amerikos revoliucijos dukterų draugijos, baltus plaukus susisukusi į kuodą, kuris sulig kiekvienu jų piketavimo mėnesiu Mirandai atrodė vis amžinesnis, jau buvo pasikabinusi ant nugaros ir priekio plakatą, skelbiantį VERTĄ GELBĖTI VERTA, bet atrodė, kad labiau gelbėti reikia ją pačią. Kibirėlis aukoms buvo rūpestingai padėtas ant šaligatvio; geltonas plastikas kriokte kriokė į gaivų saulėtą, bet vėjuotą lapkričio orą. Nors Miranda pavėlavo penkiolika minučių, Orvilis su Eime dar nebuvo atvažiavę.

Miranda nepažinojo Eimės, o su Pene ir Miltu buvo bendravusi labai mažai. Po to nuoširdaus pokalbio jiedvi su Selma kartu dalyvavo kelių komitetų posėdžiuose ir darbuose, retkarčiais išgerdavo arbatos, bet tokio intymumo daugiau nepasiekė. Atrodė, tarsi jos tą kartą būtų pasakiusios visa, ką reikėjo, o gal net per daug. Miranda gyveno už kelių kilometrų nuo Kolumbijos, o visi jos draugai – Kinderhuke, todėl su Selma ne darbo reikalais nesimatydavo. Taigi tas trumpas jų ryšys liko jųdviejų paslaptis.

Štai kodėl Mirandai sunku buvo pakelti netikėtą Selmos mirtį. Per stebėtinai gausias laidotuves stovėdama gedėtojų pakraštyje ji jautėsi kaip visai svetima. Tarp šeimos narių ji dairėsi Orvilio ir apstulbo, kad jis nepasirodė, nors buvo toks artimas jai. Gedėtojams einant iš kapinių Miranda slapta pasiklausė ir sužinojo, kad Orvilis kažkur Europoje ir su juo neįmanoma susisiekti. Viena važiuodama namo po Selmos laidotuvių ji nustebo, kad ją apėmė toks liūdesys.

Kitą dieną po laidotuvių Mirandai į duris paskambino Selmos tarnaitė Heilė – žema, apkūni rudo gymio moteris su akiniais storais lęšiais, tvarkinga languotos vilnos suknele ir stilinga raudona šiaudine skrybėle. Ji laikė rankose didelę kartoninę dėžę su Skom-

parcos kraustymo ir laidojimo paslaugų bendrovės ženklu. Heilė paaiškino, kad Selma patikėjo jai slaptą užduotį. Prieš mirtį Selma parodė Heilei sandariai uždarytą dėžę su Skomparcos bendrovės ženklu. Prie jos buvo prilipdytas užrašas „Heilei“. Jei Selma mirtų, Heilė privalėjo tuoj pat nunešti dėžę Mirandai – adresas buvo pridėtas. Selma privertė Heilę prižadėti niekam niekada nepasakyti, kad ji tai padarė. Heilė ir aptiko virtuvėje negyvą Selmą. Moteris nesutriko, įdėjo dėžę į savo automobilio bagažinę, grįžo į namus ir paskambino Bilui Starbakui.

– Dabar, kai ji paliko šį pasaulį, – tarė Mirandai Heilė keldamasi eiti, – savo užduotį įvykdžiau. Nežinau, kas dėžėje, bet ji skirta jums vienai.

Prie durų ji padvejojo.

– Ponia Rouz buvo keistoka, bet labai stipri.

– Labai. Taip – stipri ir keista.

– Amen.

Miranda atidarė dėžę. Viršuje gulėjo Selmos laiškas jai.

Brangioji Miranda,

sveika! Aš jau negyva. Tikiuosi, esi sveika. Tikiuosi, aš irgi sveika. Ar žodis „sveika“ tinkamas kalbant apie Anapilį? Mūsų rabinas nieko nežinojo – net negalėjo man pasakyti, yra dangus ar ne. Malonus žmogus, bet storas.

Atskiroje užklijuotoje dėžėje nuo batų yra penki tūkstančiai dvidešimties dolerių kupiūromis – mano slaptas palikimas tau. Mudviejų santykiai su Solu visada buvo įtempti, todėl aš savo pinigus laikydavau atskirai – jei kartais nuspręstume skirtis. Suskaičiuok juos. Heile aš pasitikiu, bet su pinigais – ką gali žinoti...

Didžiojoje dėžėje guli suvyniotos įrėmintos nuotraukos ir pluoštelis laiškų nuo manęs sūnui Orviliui. Jie adresuoti jam į

mano namus prie Teismo aikštės. Visi užklijuoti ir ant jų priklijuota dvigubai daugiau, negu reikia, pašto ženklų (dėl viso pikto – jei JAV pašto tarnyba pakels tarifus – tai organizacijai vadovauja malonūs žmonės, bet airiai). Ant kiekvieno laiško – geltonas lapelis su numeriu (jie sunumeruoti eilės tvarka) ir kelintiniu skaičiumi savaitės nuo tada, kai Orvilis grįš į miestą, rodantis, kada kiekvienas laiškas turi būti išsiųstas. Ant pirmo laiško užrašyta: „Išsiųsti dieną prieš jam atvykstant"; ant antro – „Išsiųsti praėjus trims savaitėms nuo jo grįžimo" ir taip toliau. Jie turi būti išsiųsti kas dvi ar trys savaitės per metus ir trylika dienų. Tam laikui praėjus tai, kas liks toje gražioje dėžėje, turi būti paštu nusiųsta Orviliui. Šiukštu niekuomet neišsiduok, kad laiškus siuntinėji tu!

Miranda apstulbo. Na ir keistenybė! Kodėl aš? Tą vieną kartą mes pasikalbėjome iš širdies, paskui dar kelis kartus ne taip nuoširdžiai, kartu dirbome savanorėmis bibliotekoje, bet tai ir viskas. Kodėl *aš?* Keista.

Žinau, brangioji, tau gali pasirodyti keista, bet šį svarbiausią pageidavimą palieku tau. Nors kartu praleidome nedaug laiko, žinau, kad galiu tavimi pasitikėti. Tas vakaras, kai mudvi kalbėjomės, buvo toks nepaprastas! Mes abi nusipelnome, kad mums patapšnotų per nugarą – jei aš vis dar *turiu* nugarą. Jei šią akimirką esi sujaudinta taip, kaip jaudinuosi aš rašydama šias eilutes, brangioji, būk gera – išsiųsk tuos laiškus ir niekada niekam nepasakok.

Čia mano paskutinis noras.

Tu esi motina. Turi sūnų. Mudvi kalbėjomės apie sūnus. Manasis liko namie ir manimi rūpinosi. Atsidėkodama leidau jam išvykti, išskristi iš lizdo. Bet jis nuskrido per toli ir nepajė-

gė grįžti. Mano testamentas ir tie laiškai – iš tikrųjų tai meilės laiškai, nes juose visa, ko jam taip ir nepasakiau, – turi padėti jam suprasti, nuo ko jis išskrido, ir galbūt padėti jam rasti kelią atgal.

Dabar paprašysiu tavęs dar vieno dalyko. Išeik į lauką. Pažvelk į dangų, įsivaizduok mane, tada padėk ranką ant uolos, Biblijos ar mielojo mažylio Krėjaus raudonplaukės galvos ir pasakyk: „Aš prižadu." Gal tavęs neišgirsiu – ar mirusieji tebeturi ausis? – bet aš žinosiu. Arba, gink Dieve, žinosiu, kad neprižadėjai. Padaryk tai dabar. Nusiteik džiugiai. Leisk tuos pinigus!

Su meile –
tavo Selma

P. S. Neatplėšk ir neskaityk laiškų. Meilės laiškai, motinos rašyti sūnui, yra šventi, bet kitiems atrodo sentimentaloki ir kvailoki. Įsivaizduok panašius savo laiškus tam gražuoliui Krėjui.

Miranda padėjo laišką. Neįtikima! Ji atplėšė dėžę nuo batų. Skaičiuodama banknotus pastebėjo, kad iš pradžių jie buvo šiugždesni, naujesni, paskui labiau aptrinti, senesni – kai kurie atrodė kadaise buvę suglamžyti, gal slėpti kišenėje ar piniginėje tarp monetų. Lygiai penki tūkstančiai. Krėjui ir jai tų pinigų ilgai užteks. Ji apmąstė Selmos sumanymą. Tam tikra prasme jis buvo meistriškas. Jis turėjo kažkokios širdies logikos. Ir kaip ji galėjo atsisakyti vykdyti paskutinį Selmos norą?

Ji uždarė didžiąją dėžę, nutempė ją į palėpę ir užkišo už didelės skrynios, kurioje laikė vaikystės Boka Grandėje relikvijas ir savo santuokos atminus. Paskui jausdamasi kvailai nuėjo prie upės,

atsisėdo ant didžiulio riedulio, uždėjo ant jo ranką, pakėlė akis į ūkanotą rugpjūčio padangę ir, prisiminusi, kaip vaikystėje įsivaizduodavo dangų – angelus plunksnų sparnais, baltais choristų apdarais, su auksiniais nimbais virš galvų – tarė:

– Gerai, Selma, aš prižadu.

Po dviejų savaičių, kai bibliotekoje ieškojo informacijos, viena iš savanorių bibliotekininkių užsiminė, kad Selmos sūnus Orvilis turi kitą dieną grįžti. Tą popietę Miranda nuvažiavo į Kolumbiją ir išsiuntė pirmą laišką.

• • •

– Atleisk, kad pavėlavau, – atsiprašė dabar Orvilis, kai su Eime išlipo iš kraislerio priešais Verto viešbutį. – Bilas ir taip turėjo daug darbo, o jį dar iškvietė – taigi turėjau likti ir jam padėti.

Miranda vilkėjo baltu žvejo nertiniu ir megzta kepure, pabrėžiančia jos skaisčiai raudonus plaukus. Orviliui ji atrodė stulbinamai.

– Bet štai mes ir čia.

– Džiaugiuosi, – atsakė ji.

Palaikė Orvilio odinė striukė buvo prasegta, tad buvo matyti balti marškiniai, o ekstravagantiškas purpurinis kaklaraištis plaikstėsi stipriame vėjuje, todėl vyriškis atrodė linksmas ir nerūpestingas.

Tyla – ta paralyžiuojanti tyla, pažįstama tik droviems žmonėms.

Iniciatyvos ėmėsi ponia Tar – ji supažindino kiekvieną su kiekvienu. Paskui ji pradėjo eiti ratu, Miranda nusekė jai iš paskos. Jai pavymui – nesmagiai besijaučiantis Orvilis, o šiam įkandin – džiugiai nusiteikusi Eimė.

– Ar viešbutyje nebūdavo demonstruojamos mados? – paklausė Orvilis.

– Tikrai taip! – patvirtino ponia Tar. – Durys užrakintos, bet galite pažvelgti į vidų.

Pro palinkusią portiko angą ji nusivedė juos prie lango šalia lauko durų. Į fojė vedė lenkti didingi laiptai – dabar iš jų tebuvo likučiai. Orvilis miglotai prisiminė matęs Selmą nulipant šiais laiptais su ta žalsvai mėlyna vakarine atlaso suknele, su kuria dabar skraidžiojo. Raudonmedžio turėklai buvo beveik sveiki, bet daugelio juodo graikinio riešutmedžio pakopų nebebuvo – tikriausiai jas pavogė ir pardavė narkomanai. Fojė buvo prišnerkšta – mėtėsi alaus skardinės, visokie vienkartiniai indai ir įrankiai; voliojosi sutrintas miegmaišis ir laužo nuodėguliai. Vieninteliai viešbučio svečiai dabar buvo narkomanai, benamiai ir žiurkės.

– Madų demonstravimai buvo labdaros renginiai, – aiškino ponia Tar, – organizuojami Moterų savanorių ir Ligoninės savanorių pagalbininkių organizacijų. Keletą renginių organizavo tavo motina. Aš jos labai pasiilgstu.

– Jūs kalbate apie senelę Selmą? – nustebusi paklausė Eimė.

– Taip, širdele. Kai dar nebuvai gimusi. Vis dar matau, kaip gražiai ji atrodydavo, lipdama laiptais žemyn ir vieną po kitos pristatydama kitas merginas.

Eimė susimąstė.

– Gaila, kad nemačiau jos... turiu galvoje – gražios.

– O – ji buvo dieviška! – šypsodama atsakė ponia Tar. – Vėsu. Paėjėkime.

Ji kitų priekyje ėmė žingsniuoti siaura elipse. Vėjas ėmė stiprėti.

– Kodėl Vertas? – Orvilis paklausė Mirandos.

– Kodėl Vertas *ką?* – atsakė ši savo klausimu, ir jos akys sublizgo.

– Dėde O.! – perrėkdama vėją sušuko Eimė. – Kodėl mes piketuojame?

– Todėl, Eime, – jai šypsodama atsakė Miranda, – kad tavo tėvas nori viešbutį nugriauti ir pastatyti prekybos centrą.

Eimės lūpos susičiaupė į nedidelę raidę „o".

– Mano tėvas?

– Plotkinas ir Skuneris bando jį nugriauti.

Eimė susimąsčiusi įdėmiai pažvelgė į apgriuvusį viešbutį.

– Jis nori nugriauti šį... šį gražų istorinį viešbutį, kuriame mano senelė Selma buvo manekenė? Koks *šlykštukas!*

Suaugusieji nusijuokė. Miranda pažiūrėjo į Orvilį ir pamerkė akį.

– Miltas dėl pinigų nugriautų savo motiną! Kaip mes galime jam sukliudyti?

– Taip, kaip darome dabar, – atsakė Miranda.

– Žygiuojam!

Jie vėl ėmė sukti ratus. Bet pakilo vėjas – šaltesnis ir stipresnis, pernelyg ankstyvas oro srautas iš Kanados, Katskilio ir Berkšyro tarpukalnės, it kokio piltuvėlio nukreiptas į Hadsono slėnį, o iš ten į Kolumbiją. Nušniokštęs virš miesto kupros jis virto viesulu, sūkuriuojančiu tarp Šiaurės ir Pietų pelkių, plėšiančiu skaisčius mirštančius Kolumbijos rudens lapus ir varginančiu nepasiruošusius žmones. Plakatai ant priekio ir nugaros tapo burėmis; smarkūs gūsiai pasigavę juos kilnojo. Ponia Tar ir Miranda laikėsi įsikibusios medinių plakatų kraštų, tarsi įsistvėrusios laivo stiebo. Orvilis padėjo joms stumtis prieš vėją, o einant pavėjui išsilaikyti ant kojų.

– Man šalta! – ėmė šaukti Eimė. – Baigiu sustirti į ožio ragą!

– Ir aš! – nustelbdama vėjo gūsį suriko Miranda. – Baikim.

– Užeikime į Amerikos revoliucijos dukterų draugijos būstinę, – pasiūlė ponia Tar. – Išgersime karšto šokolado.

Masyvus plytinis būstinės pastatas buvo visai šalia, ir netrukus jie jaukiai įsitaisė bibliotekoje ir apgniaužę puodelius šildėsi rankas. Miranda ir Orvilis porą kartų droviai vienas kitam nusišypsojo.

Orvilis nustebo pamatęs po šitiek metų du milžiniškus banginio žandikaulius. Lyg kokia kaulinė arka jie buvo pastatyti priešais

knygų išdavimo stalą. Jis prisiminė, kaip vaikystėje stovėjo po jais: stalas it koks milžinas dunksojo virš jo, o ant sienos iki pat lubų buvo prikabinėta paveikslų tų baisių banginių aštriais dantimis. Jis paklausė moters, ar negalėtų paimti viena knyga daugiau negu įprasta – labai prašau, tik *viena* knyga daugiau. O kai moteris neleido, išgirdo, kaip Selma, lyg dar didesnis milžinas jam už nugaros, ima su ja ginčytis, šaukti mirtinoje bibliotekos tyloje taip, kad jam norėjosi sulįsti į kurį nors grindų plyšį. Staiga kuo ryškiausiai prisiminė tą naktį, kai jam pasirodė, kad Verto viešbutis su juo kalbasi ir – dar blogiau – mintyse išvydo Celestiną Polo Nepale su šveicarų bankininku ir puse dramblio plaukiančius plaustu, medituojančius ir besimylinčius. Tada pasijuto visai bjauriai. Per jį ėmė ristis ilgesio ir sielvarto bangos. Jis žinojo, kad skausmą tegali numalšinti du dalykai: alkoholis ir tai, ko jį išmokė pati Celestina – taisyklingas kvėpavimas. Pirmojo nebuvo, o pastarasis dar skaudžiau ją priminė, taigi tik pakenkė. Apimtas nevilties, bet bijodamas, kad sugadins visą šią šiltą, jaukią ir smagią atmosferą, Orvilis su apsimestu susidomėjimu paklausė:

– Ką gi. Kodėl Vertas?

– Kodėl *kas?* – pridėdama delną prie ausies paklausė ponia Tar. – Kaskaskas?

Ji buvo Orvilio pacientė, tad jis žinojo, kad ji gerokai neprigirdi.

– Kodėl Vertas? – garsiau pakartojo jis žiūrėdamas į Mirandą ir tikėdamasis, kad ji pagelbės.

– Kodėl Vertas *ką?* – kaip ir tą popietę mokykloje paklausė ji.

– Kas jis toks buvo ir kuo nusipelnė viešbučio?

Miranda droviai nusišypsojo. Juodu grįžo prie pokalbio mokykloje. Dabar jausdama, kad jis dar labiau ją traukia, Miranda mielai pagavo jo nuotaiką – net pačiai lengviau pasidarė.

– Viljamas Dženkinsas Vertas gimė 1794 metais Karstų gatvėje pirmųjų iš Nantaketo čia atsikėlusių kvakerių šeimoje. Būdamas

aštuoniolikos, 1812 metais, ima dirbti raštininku Gadikės pašarų ir grūdų bendrovėje 8-ojoje gatvėje – seikėja miežius ir avižas, taigi jam tenka dažnai kilnoti sunkenybes. Darbas jam velniškai nuobodus. Traukdamas į šiaurę kariauti 1812 metų kare, Teismo aikštėje apsistoja generolas Vinfildas Skotas su septyniais šimtais kareivių puošniomis uniformomis, su žvilgančiais naujausiais šautuvais ir daugybe stambių, sveikų žirgų, su būgnais ir dūdelėmis.

Eimė su Orviliu beveik vienu metu paklausė:

– Koks karas tai buvo?

– Amerikiečių su britais ir indėnais. Vertas bėga iš namų ir stoja į kariuomenę. Generolų Apokalipsio Smito ir Skoto armijoje jis tampa didvyriu per Niagaros mūšį, vadovauja indėnų skerdynėms prie Čipevos ir tampa ketvirtu Vest Pointo kariūnų komendantu. Jis negali nustygti, todėl pabėga toliau skersti indėnų, šįsyk Floridoje per Seminolų karą – Leik Verto miestas Floridoje pavadintas jo garbei. Visą devyniolikto amžiaus penktąjį dešimtmetį jis vadovauja skerdynėms, šį kartą meksikiečių per karą su Meksika.

– Fe! – pasibjaurėjo Eimė. – Žudė Amerikos čiabuvius? Koks šūdžius!

– Bet dažniausiai viską valdo šūdžiai, Eime, – tarė ponia Tar.

– Tai jau tikrai! Mokykloje berniukai vaikšto po koridorius būreliais, kad niekas negalėtų pro juos praeiti, ir rėkia: „Berniukai – jėga! Berniukai – jėga!“ O mes atsakome: „Berniukai – kaka! Berniukai – kaka!“

– Šaunuolės! – pritarė ponia Tar. – Gaila, kad mes, mergaitės, mano laikais neturėjome tiek drąsos.

– Kai buvau maža, – pasakojo toliau Eimė, – mes dar jiems skanduodavome: „Mergaitės koledže studijuoja, kad būtų gudruolės, berniukai laksto kaip pašėlę, kad galvos būtų tuštutėlės.“

– Ko gero, – nusijuokdama atsakė Miranda, – tai pasakytina apie generolą Vertą. Jis kvailas, bet labai išvaizdus. Žmonės sako, kad jis – gražiausias vyras Amerikos kariuomenėje. Balne jis atrodo tiesiog nuostabiai, be to, puikiai šoka. Populiariausias to meto šokis yra generolo Verto kvikstepas. Amerika įsimyli šį karį. O čia, jo gimtajame mieste, šis viešbutis, geriausias visoje Kinderhuko apygardoje, pavadinamas jo vardu. Viešbutyje apsistoja garsenybės: politikai, gastrolių atvykę operos dainininkai, pramonės magnatai. Dėl savo talento skersti, dėl to, kad šauniai atrodo ant žirgo ir puikiai šoka, jis yra tinkamiausias kandidatas į prezidentus. Bet jis turi... – Miranda šelmiškai nusišypsojo, – lemtingą trūkumą. Jis buvo vienas kvailiausiai pasipūtusių, egocentriškų žmonių istorijoje ir dėl to nusirita žemyn. Žinot posakį „pjauti šaką, ant kurios pats sėdi“? Jis bando pasiglemžti visus pergalės Meksikos kare laurus: pats priima kapituliaciją ir nustumia į šešėlį tą patį generolą Vinfildą Skotą, kuris kadaise ištraukė jį iš čia, iš Kolumbijos, kai Vertas dar buvo niekas, ir leido jam išgarsėti. Kai Skotas ima jį barti, Vertas rašinėja į laikraščius tulžingus, save aukštinančius laiškus, o savo geradarį drabsto purvais. Valdantieji duoda atkirtį: išsiunčia jį į nuošaliausią kampelį – stiprinti naujos sienos su Meksika. O kad jį pagerbtų, pirmą fortą Teksase pavadina jo vardu.

– Fort Vertas? – paklausė Eimė. – Buvau ten su tėvais. Baisiai neįdomu. Tiesiog bjauru nuo visų tų golfo aikštynų. Miltas ten žaidžia.

– Labai įdomi istorija, – tarė Orvilis. – Berniukui iš Kolumbijos nusišypso laimė.

– Ne per didžiausia, – atsakė Miranda. – Jis miršta cholera San Antonijuje nespėjęs sužinoti apie suteiktą garbę.

– Didis amerikietis, – nusišaipė Orvilis.

–.Tiesą sakant, – atsakė Miranda, – beveik toks.

– O didžių esama?

– Pažiūrėk į Džordžą Vašingtoną. Neįtikėtinas žmogus. Po Nepriklausomybės karo galėjo tapti diktatoriumi, antru Napoleonu, bet grąžino šalį liaudžiai. Vadovavo taip, kad netaptume puspročių respublika.

– Vadinasi, dabar turime normalią respubliką, tik vadovaujamą puspročio? – šaipėsi toliau Orvilis.

Būrelis linksmai gurkšnojo karštą šokoladą ir plepėjosi apie puspročius, indėnus, banginių nasrus ir karus, o stūgaujantis vėjas barškino didžiulius langus namo, pastatyto aštuoniolikto amžiaus pabaigai ir devyniolikto amžiaus pradžiai būdingu architektūros stiliumi. Tada Mirandai atėjo laikas važiuoti pasiimti Krėjaus po futbolo. Eimė su Orviliu ketino baigti sekmadienio popietę kaip paprastai „Hadsono" užkandinėje 7-osios gatvės parke. Visi patiekalai ten buvo kepami taukuose – kaip Orvilio, o dabar dar ir Eimės vaikystėje.

– Ir jis palaidotas ant Kapinių kalvos? – paklausė Orvilis visiems skirstantis.

– Oi, ne! – pasibaisėjo ponia Tar. – Jam tai būtų pernelyg žema. Jis palaidotas po obelisku Manhatane, tarp 5-osios ir 25-osios gatvių. Obeliske išraižyti visi jo mūšiai: Čapultepeko, Vera Kruso, Lundiz Leino, Čipevos, Čorobusko – ganėtinai melodingi pavadinimai, ar ne?

Visi pritarė, kad šie pavadinimai – neįtikėtinai melodingi.

– Istorijos ironija, – įsiterpė Miranda, – yra ta, kad niekas to obelisko nepastebi. Jis atsidūrė viduryje žiedo, kuriuo be perstojo važiuoja transporto priemonės, šaligatvio, galima sakyti, nėra. Jeigu obeliską ir pastebėtum, ten toks pašėlęs, triukšmingas eismas, kad retas praeivis stabteli. Jeigu tik mesi akį, pamanysi, kad tai kažkokia relikvija, pavogta iš kokio nors kapo Egipte. Niekas neskaito, kas parašyta ant obelisko. Vargšas Vertas.

Ponia Tar vieną po kito nuspaudė senus elektros jungiklius; visi garsiai sutarškėjo.

– Kalbant apie viešbutį, – kreipėsi į Mirandą Orvilis. – Ar yra kokia nors galimybė laimėti?

– Bemaž jokios. Mes kreipėmės su peticija, kad jį įtrauktų į nacionalinį istorinių objektų registrą, todėl kurį laiką jis dar stovės. Jį restauruoti kainuotų pusę milijono. Kolumbiečiai nori, kad jis būtų nugriautas. Daugiausia mus remia kiti apygardos gyventojai, bet jų nuomonė neturi reikšmės. Federalinė valdžia sutiko apmokėti du trečdalius griovimo išlaidų. Mes laukiame nacionalinio istorinių objektų registro sprendimo.

– Viešbutis galėtų tapti atgimusio miesto centro puošmena, – tarė ponia Tar. – Senovės gerbėjai mūsų pusėje, bet jų nedaug.

– Tai kokios jūsų galimybės? – paklausė Orvilis.

– Dėde O.! – šūktelėjo Eimė. – Jūs norėjote pasakyti, kokios mūsų galimybės, tiesa? Jūs juk su mumis, ar ne?

– Visiškai. Kokios mūsų galimybės?

– Maždaug lygios nuliui, – atsakė Miranda. – Net jeigu viešbutis bus pripažintas istoriniu objektu, jeigu niekas neras pinigų jam restauruoti, meras vis tiek galės jį nugriauti. Tada Plotkinas su Skuneriu galės įsteigti įeisiantį į istoriją naujutėlį „Pirk pigiau“ prekybos centrą.

– Ak, tie šlykštukai! Turime jiems sukliudyti.

– Iš esmės, – kalbėjo toliau Miranda, – padėtis beveik beviltiška – sutinkate, ponia Tar?

– Taip, po teisybei, visai beviltiška.

– Tai kodėl mes tai darome? – paklausė Orvilis.

Miranda pajuto palengvėjimą. Staiga kalba pakrypo į dalykus, dėl kurių ji neturėjo nė menkiausių abejonių. Tarsi jos būtų paklausę: „Kam bandyti eiti?“ ar „Kam bandyti gimdyti vaikus?“ ar „Kam bandyti neįsimylėti ar nustoti mylėjus?“

Jau žinodamas, kokios menkos perspektyvos, Orvilis nustebo, kad atsakant jos balsas buvo žvalus ir melodingas – kaip prieš savaitę toje nykioje mokykloje, kai juodu viltingai flirtavo.

– Nejaugi, daktare Rouzai, – paliesdama jam ranką ir žiūrėdama tiesiai į akis atsakė ji, – mes viską darome vien dėl rezultatų?

10

– Babetė šįryt sakė: kadangi tau labai gerai sekasi praktika, ir jau ateina šalčiai, tai gal mudviem su ja reikia truputį paatostogauti Boka Ratone. Net nežinau... Norėjau pasakyti, ką, velniai rautų, tokiam seniui kaip aš veikti Boka Ratone? Keistas vardas – Boka Ratonas – ar ne?

– Žiurkės nasrai, – nuramintas atsklidusio laiškinių svogūnų kvapo atsakė Orvilis.

– Tikrai? Babetė eina iš proto dėl gyvūnų, bet abejoju, ar labai myli žiurkes, che che. Ji sumanė praleisti ten Padėkos dienos šventes kartu su kitais, žiemai atsikeliančiais į šiltesnius kraštus. O paskui grįžtume Kalėdoms. Būtume išvykę tik porą, na, gal tris savaites. Ką pasakysi?

– Aha, – atsakė Orvilis atsilošdamas ant Bilo kėdės už senojo rašomojo stalo. Bilas sėdėjo paciento kėdėje ir atrodė kiek praradęs orientaciją. – Nori apsikeisti vietomis?

– Ką sakai? Ne. Savotiškai gera būti šitoj pusėj. Klausykit, daktare, jaučiu skausmą kirkšny dešimt ar penkiolika metų ir... che che.

Jis išpūtė du dūmų kamuolius, mėšlungiškai sukosėjo, jo skruostai kiek pamėlo, paskui vėl atgavo rausvą spalvą. Tada, rodydamas cigarete į Orvilį, Bilas kalbėjo toliau:

– Prižadėjau tau, kad neteks užsikrauti visos naštos, Orvi, tad

jeigu atsisakysi, aš irgi galėsiu atsakyti Babetei ir, po paraliais, būsiu laimingas.

– Žmonių ateina gan nedaug, Bilai. Dėl manęs gali išvykti trims savaitėms.

– Velnias! Beveik gaila, kad sutikai. Sakiau Babetei, kad galiu atlaikyti Boka Ratone dvi, tris savaites, o paskui man smegenys plyš. Gerai, jei grįšime pirmą gruodžio savaitę?

– Keliaukit, Bilai.

– Bijojau, kad taip pasakysi.

– Kada išvykstat?

– Poryt. Aišku, kartoju tai daugiau kaip penkiasdešimt metų, tad dar pažiūrėsim.

Iš tikrųjų jis išvyko jau kitą dieną – prieš dvi savaites – ir nuo tada darbe prasidėjo nemalonūs dalykai.

Orvilis netrukus suvokė, kad Bilas nepapasakojo jam apie elnių medžioklės sezoną: girti medžiotojai neįžaibydami posūkių ir vingių duobėtuose miškų keliukuose rėždavosi į medžius – degdavo automobiliai ir žmonės juose. Po nesėkmingos medžioklės grįžę namo medžiotojai imdavo pyškinti į artimuosius ir draugus. Orviliui kartais atrodydavo, kad kolumbiečių trofėjais dažniau tampa kiti kolumbiečiai negu elniai. Vieną dieną medžiotojas sumedžioja namų dujų balioną – šešių žmonių šeima išlekia į orą. Kitą dieną medžiotojas nusitaiko į mokyklos autobusą – vaikai patenka į stiklo krušą. Nors tik vienas netenka akies, vis dėlto... Į lauke skalbinius džiaustančias namų šeimininkes suvaromos statinės šratų. Keletas kolumbiečių nutraukė savo pačių kūnų dalis: kojos ar rankos pirštą, pėdą ar koją, ranką iki alkūnės ar iki peties, galvą – taip, net galvą – ir liko žiojėti didžiulės žaizdos.

Išsekintas visų tų dalykų, Orvilis dirbo lyg pamišęs ieškodamas kūrybingų sprendimų, kad paėmęs tai, kas liko nutraukus, nuplėšus kūno gabalus, ištraukus žarnas ir atsivėrus toms baisioms žaiz-

doms, Niujorko senienų mėgėjų žodžiais, *padarytų meną* – tai yra kūnus, bet nebūtinai žmones. Dėl nuovargio ir to, kad visą dėmesį buvo nepaprastai sukaupęs į darbą, Celestinos Polo netektis dabar kankino su didesniais pertrūkiais. Orvilio sąmonė buvo aptemusi – nušvisdavo tik dėl tų jėgų įkvepiančių skerdynių ir sekmadienio popiečių su Miranda ir Eime – ir savo nuovargį jis nešiojo ant kupros it prakeiksmą, netverdamas pasipiktinimu. Jis ėmė atvirai kritikuoti medžiotojus ir medžiokles, o tai smarkiai įpykdė kolumbiečius. Jis pastebėjo, kad vis dažniau ginčijasi su pacientais. Negerai, sakydavo jis sau, bandydamas nurimti po dar vieno pikto pokalbio Bilo kabinete ar ligoninėje, tikrai negerai. Juk gydytojai turi būti neutralūs – ar ne?

Pagieža apnikdavo jį net per tas kelias brangias sekmadienio popietės valandas – vieninteles laisvas per visą savaitę. Kol lankydavo istorinius objektus su Eime, Miranda ir net griežtąja ponia Tar, viskas būdavo daugmaž gerai, bet dažnai jis sutikdavo savo pacientus. Šie kalbėdavo apie savo ar kieno kito bėdas arba klausdavo jo požiūrio į elnių medžioklę. Nors ir kaip jis stengdavosi kantriai klausytis ir mandagiai atsakinėti, juto, kad jam tai nepavyksta – pats sau atrodė geriausiu atveju šaltas ir oficialokas, blogiausiu – stačiokiškas ir net šiurkštus. Jis nerimavo dėl to, kaip į visa tai žiūri Miranda.

Tarsi nebūtų užtekę to sunkiai pakeliamo darbo krūvio, Orvilį dar apiplėšė. Prieš kelias savaites ankstų rytą, kai aplankęs ligonį 4-ojoje gatvėje ėjo atgal prie kraislerio, plieninė ranka apglėbė iš už nugaros kaklą, ir akyse pasidarė tamsu. Sąmonę atgavo ligoninėje; į jį susirūpinęs žvelgė faras Pakis Skomparca. Iš Orvilio krepšio buvo pavogti švirkštai ir medikamentai. Įtariamųjų nebuvo. Diagnozė: smegenų sukrėtimas. Orvilis pamanė gausiąs progą šiek tiek pailsėti, bet tą patį rytą jį ištraukė iš lovos ir ratukais nuvežė į skubiosios pagalbos kabinetą pasirūpinti 135 kilogramų

jaunuoliu. Šis dėl milžiniškos medžiotojo liemenės raudonais ir baltais langučiais atrodė kaip į deformuotą erdvę patekusi šunų ėdalo *Purina* reklama. Vaikinas buvo medžiotojas; jis atsivijo elnią į pelkę ir ten įklimpo. Teko jį traukti šulinių gręžimo įrenginiu. Jo kūno temperatūra buvo 30,5 °C. Nors buvo stengiamasi paskrudinti jį, kad atgytų, išgelbėti nepavyko.

Vienintelis geras dalykas, susijęs su apiplėšimu, buvo tas, kad Orviliui į namus atnešė vieną raudoną rožę ir atviruką, vaizduojantį Verto viešbutį buvusioje didybėje, su užrašu: „Taisykis! Su švelniais jausmais – Miranda."

Miranda dvejojo, kaip pasirašyti. Per tuos kelis sekmadienius, kai lankė istorines vietoves su Orviliu ir Eime, ji pajuto, kad jisai ima jai vis labiau patikti. Miranda vis stengėsi pastebėti gerumo ir užjautos ženklų – pasak Selmos, šias savybes jis parodė, kai liko ja rūpintis. Ji nusprendė juos pamačiusi – ne vien iš jo elgesio su dukterėčia, ja pačia ir ponia Tar, bet ir iš bendravimo su pacientais, su kuriais dažnai susitikdavo. Miranda stebėjo jį atsakinėjant į jų klausimus – atvirai, kuo rūpestingiausiai, kantriai ir užjaučiamai, nors jie atimdavo iš jo brangų vienintelės laisvos popietės savaitėje laiką. Mirandai jis pasirodė geraširdis, kilnus, mylintis žmogus, kaip ir jinai besistengiantis įveikti kažkokį drovumą. Pamačius šią Orvilio pusę, geri Mirandos jausmai jam sustiprėjo. Ji ketino pasirašyti „su meile", bet vos tik rašiklis palietė storą popierių, ją vėl apniko baimė. Baimė dėl to, kad jis tada pasakė „laikinai" – vadinasi, jai ir jos sūnui jis čia bus tik laikinai. Baimė, kad ir vėl bus palikta. Taigi po nemenkų dvejonių „meilė" virto „šiltais jausmais".

Orvilis mintyse lyg neregys pirštais per Brailio rašto žinutę perskaitė tuos žodžius – „su švelniais jausmais" – ir vėl išgirdo melodingą jos balsą. Tie trys žodžiai, rodės, reiškia daug. Jis nešiojosi atviruką kišenėje vargdamas su ištisą parą nesiliaujančių skerdynių padariniais ir galvoje vis klausydamasis tos jos balso

muzikos. Ji neparašė „su meile", bet jaučiant vis augantį įsiūtį, kad įsivėlė į tokią velniavą jau vien apsiimdamas gydyti kolumbiečius, jie guodė.

• • •

Kitą sekmadienio rytą Orvilis atsibudo numigęs vos dvi valandas. Iš pradžių pajuto nusmelkiant skausmą dėl Celestinos, bet iškart po to – įsiūtį dėl naujausio motinos laiško. Jis laukė jo, kai grįžo namo iš ligoninės trečią valandą nakties. Bet paskui jį nuramino... taip, šilti jausmai Mirandai dėl to, ką jis suvokė kaip jos žemiškumą, pastangas gyventi vos ne laikantis istoriško tikslumo, jos *autentiškumą*. Tuo ji buvo nė kiek nepanaši į Celestiną su jos pabėgimais dėl kažkokios neaiškios *karmos*, *dharmos* ar dar kokio velnio, su jos paslaptimis, netikėtumais ir melais. Su jos išdavyste – kaip pažintis su turtingu bankininku jos „tik dar dvi savaites, *caro*" pavertė amžinybe.

Diena prasidėjo prastai: visą naktį tvyrojęs ūkas atnešė žvilgantį pirmą sniegą ir ledą. Vairuoti ir vaikščioti buvo pavojinga. Naktį vėjas pūtė nuo cemento gamyklos *Universal Atlas*, pro legendinį Keitivilio kaimą, todėl visas miestelis buvo nuklotas cemento dulkių. Ne vien medžiai, namai ir automobiliai, bet ir patys kolumbiečiai, kastuvais valantys sniegą ar barstantys druską, virto apdulkėjusiais, vaiduokliškais šešėliais. Cemento dulkės sumišo su ore esančia drėgme ir padengė lauke pernakt paliktų automobilių bei sunkvežimių priekinius stiklus plona cemento plėve. Vanduo neįstengė jos nuvalyti. Pašalinti ją tegalėjai ištirpdydamas actu, todėl visas miestas skleidė kvapelį, panašų į prarūgusių salotų.

Valydamas priekinį kraislerio stiklą actu, Orvilis žiūrėjo, kaip apdulkėjusių kolumbiečių procesija vingiuoja apledėjusia, slidžia Teismo aikšte į Švč. Mergelės Marijos bažnyčią mišių. Jis įsivaiz-

davo tų žmonių plaučių alveoles – ką tas cemento šūdas pridarė jų visų, taip pat jo, kvėpavimo organams.

Istorinė vieta, kurią jie buvo numatę aplankyti šį sekmadienį, buvo kvakerių maldos namai už Karstų gatvės, vedančios iš Teismo aikštės. Pirmą kartą po kelių sekmadienių Eimės nebus kartu. Ji repetavo prieš numatytą per Kalėdas „Vasarvidžio nakties sapno" premjerą, režisuojamą Grynio Selerso. Po to pirmo karto prie Verto viešbučio Eimė tiesiog fanatiškai užsidegė noru jį išgelbėti. Vos prieš savaitę „Kolumbijos šauklys" pirmame puslapyje išspausdino Eimės, Mirandos ir ponios Tar nuotrauką, kai jos piketavo būsimoje Milto ir Skunerio svajonių statinio vietoje.

Miltas baisiausiai įsiuto, Penė surūgo. Eimė atsisakė su jais kalbėtis. Sutuoktiniai pasikvietė Orvilį pietų, kad šis ką nors patartų. Kol jis su Pene sėdėjo prie stalo, Miltas pasivėdėjo Eimę į požeminę svetainę. Orvilis su Pene stebėjo, kaip vos besitvardantis Miltas kantriai aiškina padėtį dukrai. Jo rankos braižė logiškus finansinius miesto plėtros scenarijus smėlio spalvos baldų ir sienų fone. Galop jis atsilošė kėdėje parodydamas laukiąs, ką atsakys duktė.

– Tau iš burnos dvokia, – atrėžė Eimė, išrūko iš svetainės ir nudulkėjo aukštyn, į savo kambarį.

– Nuo šiol – jokių žirgų ir sušiktų repeticijų su tuo neūžauga homiku Selersu. *Niekada!* – nebesusivaldė Miltas.

– Kaip gali susitikinėti su *ja?!* – užriko ant Orvilio Penė, nustelbdama kriokiantį Miltą.

– Aš su ja nesusitikinėju, tiesiog lankau su ja...

– Patikėk manimi ir Miltu, ji – kietas riešutėlis!

– Dėl Dievo meilės – argi tai blogai?

– Tokie kliudo pažangai! – užriko Miltas. Matyt, pats nustebintas savo žodžių, jau ramiau pridūrė: – Ir panašiai.

– Ko trūksta šiam pasauliui, Miltai? Dar vieno „Pirk pigiau" prekybos centro?

– Taip.

– Tada linkiu tau sėkmės, Miltai. Tikiuosi, uždirbsi krūvą pinigų.

– Kaip sako žydai, Orvi: „Ak, kad iš tavo lūpų Dievui į ausį!"

Dabar, priešais kvakerių maldos namus, Orvilis atkišo ranką padėdamas Mirandai išlipti iš automobilio. Šaligatvis ir takas į pastatą buvo apledėję. Jusdamas, kaip ji šliejasi į jį, prisiminė tą metą, kai motina, svaigstant galvai nuo dar nediagnozuoto smegenų auglio, staiga susvirduliuodavo ir trenkdavosi į jį ir iš visų jėgų įsikibdavo. Jį, berniuką, tai sukrėsdavo.

Miranda, per savo gyvenimą atsišliejusi daugybės rankų, daug ką įžvelgė šiame gerojo samariečio prisilietime. Dabar ji pajuto, kad viduje jį kamuoja prieštaringi jausmai, ir prisiminė Selmos žodžius, kaip sūnus padėdavo jai išlaikyti pusiausvyrą. Bet Miranda galvojo dar apie daug ką. Per savaites, praėjusias nuo Krėjaus raštelio: „Buk gera pamatik mano šyrdi", kartais jis išties leisdavo jai tai padaryti, bet dažniausiai ne. Jam, matyt, ėmė patikti įrodinėti ir jis tapo mažu advokatu. Vaikų turinčios jos draugės jai sakė, kad šešiamečiams būdingas toks elgesys – šitoks bandymas argumentais išsisukti nuo menkiausio jos prašymo. Bet jai tai buvo labai bjauru. Ji, kaip istorikė, mintyse vadindavo juos Krėjaus karais: Kasdienis karas keliantis į mokyklą ar Didysis karas dėl televizoriaus išjungimo, ar karas „Suvalgyk obuolį", ar Kasmetis karas dėl žieminio palto rengimosi. Jai rūpėjo, ar Krėjus nujaučia, kad ji kitaip pradėjo leisti sekmadienio popietes. Anksčiau ji pasilikdavo stebėti jo futbolo rungtynių, bet pastaruosius kelis sekmadienius to nebedarė. Miranda jam nesakė kodėl. Dėl savo polinkio į paslaptis ir nenorėdama įvelti sūnaus į šią trumpą laikiną istoriją su Orviliu ji juto būsiant geriau ją slėpti.

Atskirai nuo kitų, tik vienudu, Miranda su Orviliu jaudinosi, kad vėl matys vienas kitą šį sekmadienį. Bet kai susitiko gatvėje akis į akį, ant jų nusėdo drovumo dulkės, ir juodu abu papilkėjo.

Vieni pirmą kartą nuo tada, kai susipažino mokykloje, be ponios Tar ar Eimės, kurios būtų galėjusios atstoti actą, vienas kitą matė aptrauktą balsva savo paties vidinio nerimo plėve.

Juodu narsiai bandė pasipriešinti savo pačių prigimčiai. Patys sau sakė: „Sveikindamasi žiūrėk jam į akis" ar „Tarstelk porą žodžių apie jos išvaizdą ar drabužius" ir panašiai. Bet abu jautėsi nesmagiai. Vos po kelių žingsnių apledėjusiu šaligatviu nerimtas plepėjimas virto grėsminga tyla. Abiejų mintyse sukosi: „Ką, po velnių, galvojau, kai į šį klausimą atsakiau „taip"?" ar „Na, gerai, pabandysiu mandagiai ištverti šį paskutinį sekmadienį, o tada viską baigsiu" ir panašūs dalykai. Netardami nė žodžio jie įėjo į kvakerių maldos namus.

Tai buvo vienintelis kambarėlis. Du langai prie durų, kiti du – priešingoje pusėje išeinantys į Kalėjimo skersgatvį. Seni, nuzulinti, lakuoti suolai sudarė kvadratą, kurio viduryje buvo tuščia. Suolai buvo uždengti tamsiai mėlynomis pagalvėlėmis. Kampe stovėjo plastikinis vaiko triratukas. Kolumbijoje buvo likęs vos vienas kitas kvakeris. Čia penki sėdėjo ant kvadratu sustatytų suolų – tarsi žiūrovai aplink ringą jau seniai uždraudus boksininkų kovas. Jie sėdėjo ir tylėjo. Miranda su Orviliu prie jų prisėdo.

Senyvas vyras prašneko apie merginą, prieš porą dienų vakare girto vairuotojo partrenktą prie Belso tvenkinio. Orvilis matė sumaitotą kūną ir konstatavo, kad mergina negyva. Vyras papasakojo aukos istoriją. Mergina buvo pavyzdinga tikinčioji, dalyvavo kvakerių taikos misijose Centrinėje Amerikoje su kitais Taikos liudytojais. Šie iš pradžių protestavo prieš tai, kad prezidentas Ronaldas Reiganas 1981-aisiais, per pirmą pusmetį valdžioje, panaudojo CŽV nužudant išrinktus Panamos ir Ekvadoro prezidentus Omarą Torichosą ir Chaimę Roldosą, o vėliau – slapčia vadovaujant kontrų karui Nikaragvoje. Po Niksono ir Vietnamo Orvilis manė, kad blogesnių dalykų būti nebegali, bet matant, kas vyksta

dabar ir kaip apsukriai tai neigiama, buvo akivaizdu, kad prasideda blogesni dalykai.

Kažkokia moteris kalbėjo apie tai, kad reikia organizuoti nesmurtinį vietos gyventojų protestą prieš prezidento sumanymą pagaminti dar penkis tūkstančius branduolinių bombų ir dislokuoti Europoje naujas tarpžemynines balistines raketas *Peacekeeper*.

Vėl tyla. Juodu išėjo anksti, kiti liko sėdėti. Dabar, vėl lauke, Miranda su Orviliu jautėsi ne tik drovūs, bet ir paniurę. Kol kas diena ėjo tuščiai. Abiem reikėjo spręsti vienintelį klausimą: kas toliau?

– Kaip tau patiko? – paklausė ji vien tam, kad *ką nors* pasakytų.

– Mintys be perstojo tik fit fit fit fit, galiausiai – *gelbėkit!* Esu meditavęs ir geriau.

– Užsiimi meditacija?

– Anksčiau. Nuo tada, kai grįžau iš Italijos, retai. O Italijoje medituodavau.

– Kuo ji buvo var̃du?

Orvilis apstulbo.

– Celestina Polo.

Iš to, kaip Orvilis ištarė jos vardą, jinai suprato, kad jis ją myli, ir pamanė: na, gerai, moterie, judviejų niekas nesieja – elkis kilniai.

– Kaip pasakytų mano sūnus, „daro įspūdį“.

– Kadaise darė ir man. Dabar viskas baigta. Dėkui mano motinai ir Kolumbijai.

– Ką turi galvoje?

Orvilis papasakojo jai apie testamento sąlygas ir kaip Celestina delsė, o paskui paliko jį dėl bankininko šveicaro. Jis nepapasakojo jai apie Selmos laiškus ir kaip ji skraido ar apie tai, kaip jam pasirodė, kad Verto viešbutis jį kalbina.

Tada nutiko keistas dalykas. Tas įdėmus ir smalsus jos žvilgsnis jį išjudino. Jis papasakojo jai, kaip pragariškai sunku grįžus į Kolumbiją gydyti miestiečius. Kalbėjo apie šaunamuosius gin-

klus, apie nesibaigiančias girtų vairuotojų sukeltas automobilių avarijas, po kurių iš Taikos liudytojų, per visą gyvenimą nepadariusių nieko bloga, lieka vien kraujo, kaulų, žarnų ir smegenų košė ant grindinio, apie alkoholį ir narkotikus, apie apiplėšimus ir smurtą, tokius baisius, kokių tik įmanoma kur nors pamatyti, ko gero, net ne ką nusileidžiančius rodomiems per televizorių – ir jis kalbėjo apie tai, kad visi iš pažiūros neigia, jog tokių dalykų apskritai esama.

– O visa tai kuopti tenka man! – sušuko stovėdamas žvarboje. – Mane kviečia jų susiūti, sudėti jiems kaulus, konstatuoti jų mirtį. Mane kviečia, kai reikia tikrovės dozės, ir man nuo to darosi bloga! Ar žinai, kiek privargsti, kol susiuvi žaizdą – ką jau kalbėti apie tai, kai tenka tvarkyti kulkos nuplėštą koją? Kiek metų – sunkumų, begalinės drausmės metų – reikia tam išmokti? Aš kasdien dedu didžiules, tiesiog antžmogiškas, pastangas, o jie nė piršto nepajudina! Kolumbiečiai valgo mėšlą, drybso kaip kiaulės ir rūko tiek, kad nuo nikotino visą laiką šiek tiek apsinešę, o tuo metu karcinogeninės dervos maišosi su polichlorintais bifenilais iš upės bei cemento dulkėmis ir ardo jiems plaučius bei kepenis. Tada jie sako: „Rupūs miltai, turbūt reikia eiti pas gydytoją!“

Orvilis bandė sustoti, bet neįstengė.

– Ironija štai kur: kolumbiečiai tariasi darą, kaip geriau jiems, bet iš tikrųjų daro viską, kad kuo labiau sau pakenktų! Tikras kolumbietis visada sau priešas. O kas mano miesto tarybos narys? Kas tikriausiai kandidatuos į Kongresą? Henris Skuneris, mano vaikystės neonacistas. Man gana! Kolumbiečiai iš visiško savanaudiškumo daro sau blogiausia, kas tik įmanoma, ir aš, velniai rautų, daugiau nenoriu būti jų lopytoju! Ne žmonės, o apgailėtinos nuolaužos! Jiems nerūpi niekas – kiekvienas galvoja tik apie save. O pasirūpinti artimu? Savo kaimynu, miestu? Mudu su Bilu bandome rūpintis kūnais ir galbūt protais, bet mes tik gydome

simptomus, o ne tai, kas svarbu – ne sielas. Taigi mes tik vejame iš bezdalų virves! Vien tavo ir ponios Tar pastangų neužtenka – kad ir kokia puiki moteris ji būtų. Dievas žino: vaikai, šio pasaulio Eimės, čia irgi bejėgiai. Taigi man užteks. Man liko devyni mėnesiai su trupučiu bandyti gelbėti tas žmonių nuolaužas, o paskui aš dingsiu. Kiekvieną dieną man kyla noras viską mesti ir vėl iš čia bėgti, nes vienintelis geras dalykas, kurį radau čia, esi *tu!*

TU... Tu...tutuuųu – nusirito aidas Karstų gatve.

Miranda pajuto, kaip kažkas zvimbteli viduje, ir staiga visi pojūčiai sustiprėjo, paaštrėjo. Pirmą kartą po vyro mirties suprato, kad vyras ją myli. Orvilis susigėdęs nusuko akis į šalį, tarsi jusdamas, kad jos neteko – tą akimirką, kai ją rado! Ji neteko žado.

Orvilis neabejojo viską sugadinęs. Stojusi tyla jam buvo peilis. Jis žiūrėjo, kaip privažiuoja pikapas; lipdukas ant jo priekinio buferio skelbė: VAIRUOTOJAS PINIGŲ NETURI – JIS VEDĘS, ant užpakalinio: MANO SŪNUS BUVO IŠRINKTAS MĖNESIO KALINIU.

Jis atsigręžė į Mirandą norėdamas atsisveikinti. Jo nuostabai, ji šypsojosi ir, rodės, stengiasi nesusijuokti.

Jam nepasirodė – ji iš tiesų stengėsi nesusijuokti.

– Taip, – tepasakė ji.

– Taip?

– Taip!

– *Kas* taip?

– Pataikei kaip pirštu į akį. Taip ilgai, kaip kas nors prisimena ar kiek siekia rašytiniai šaltiniai, kolumbiečiai buvo kaip tik tokie, kaip tu juos apibūdinai. Du šimtus metų tai buvo pats niekingiausias, savižudiškiausias miestelis, kokį kas nors yra matęs. Jis dėl to net yra žinomas! Renku apie tai medžiagą savo disertacijai – „Kolumbijos dvasia“ – ir kuo daugiau sužinau, tuo labiau esu linkusi pritarti tavo požiūriui.

Miranda pažiūrėjo į jį, stovintį su atvipusia žiauna, išpūstomis akimis, ir nusijuokė – šįsyk laisviau.

– Ką reiškia ta tavo išraiška? Negali patikėti? Abejoji?

– Ne, ne, ne – tikiu!

– Taigi! Kartais sėdžiu, skaitau dokumentus ir sakau: „Dieve brangus, jie taip nepadarė!“ Supranti, tai siau... – ji nesusitvardė ir balsu susijuokė. – Tai *siaubinga!*

Miranda sulenkė ranką per alkūnę, kad jis prilaikytų. Orvilis ją suėmė.

Ji sėdo prie vairo, ir juodu nuvažiavo Vašingtono gatve, paskui 4-ąja į Kolumbijos zoninę biblioteką – dviejų aukštų pastatą su dviem vienodais sparnais iš tašytų kalkakmenio blokelių. Vidudienio šviesoje šie tviskėjo auksu. Kai jie išlipo iš automobilio ir pasuko prie durų, Miranda jam papasakojo, kad biblioteka buvo pastatyta 1818 metais kaip elgetynas pavėluotai ir labai nenoromis vykdant valstijos 1778 metų įstatymą, vertusį miestus rūpintis savo skurdžiais. Vėliau, 1830-aisiais, čia įsikūrė pirmieji Amerikoje bepročių namai, mat laikantis kvakerių tradicijos buvo stengiamasi humaniškai elgtis su pamišėliais. Paskui, kai 1850 metais Jutikoje buvo atidarytas valstijos beprotnamis, čia buvo įkurta Kolumbijos moterų akademija. Čia garsusis Henris Aris mokė jaunas damas tapyti, o vėliau – Orvilis tikriausiai prisimena iš vaikystės – pastatas virto našlaičių prieglauda.

– A, našlaičių prieglauda... – žiūrėdamas į pastatą naujomis akimis tarė jis. – Prisimenu. Tada ji atrodė grėsmingai.

Orvilis padėjo Mirandai užlipti granito laiptais prie durų, saugomų dviejų akmeninių liūtų. Jam pasirodė, kad tai miniatiūrinės kopijos liūtų priešais Niujorko viešąją biblioteką, kur jis susitikdavo su buvusia žmona Lile kaskart, kai juodu būdavo didmiestyje.

Miranda išsitraukė raktą, atrakino duris ir įjungė šviesas. Tada

nusivedė jį laiptais į viršų prie mažyčio kambarėlio su užrašu „Archyvai". Stalai čia buvo nukrauti bloknotais ir mašinėle spausdintais rankraščiais.

– Čia aš dirbu, – tarė ji. – Sėskis.

Juodu atsisėdo priešingose stalo pusėse.

Miranda jam papasakojo, kad ankstyvojoje olandų ir indėnų istorijoje buvo apstu kvailysčių. Keltas buvo pastatytas rytiniame Hadsono krante toje vietoje, kur tiesiausią kelią kitapus pastojo Midlgraund Fletso sala. Vandens malūną prie Kliko tvenkinio grūdams malti suko upokšnis, kuriame sausais rugiapjūtės mėnesiais buvo per mažai vandens, kad galėtų jį pasukti. Tada ant to paties upokšnio buvo pastatytas didesnis malūnas, bet šis veikė dar prasčiau. Milžiniškas Von Hogebomo vėjo malūnas, taip pat grūdams malti, pastatytas pačioje Kapinių kalvos viršūnėje, puikiai gaudė vėjus, bet buvo taip aukštai, kad jį pasiekti galėjo vos vienas kitas kinkinys. Tačiau, priminė Miranda, tais laikais tokios kvailystės nebuvo neįprastas dalykas. Juk Naujasis pasaulis tik mokėsi. Kolumbijos dvasia buvo unikali kitkuo: juokinga susinaikinimo gyslele.

– Anąsyk sustojome ties 1803 metais, – linksmai tarė Miranda. – Religinė kvakerių utopija nervingai egzistuoja greta seksualinio kekšių balagano. Reikalai klostosi prastai. 1837 metais miestelis bankrutuoja. Kai kolumbiečių paprašo mokėti didesnius mokesčius, jie atsisako. Užuot taip padarę, jie parduoda miestelį juosiančią žemę Spuk Roko kaimui. Tai garantuoja, kad nuo to laiko miestelis iš bankroto niekuomet neišsikapstys – jis neteko turto, iš kurio buvo surenkami didžiausi mokesčiai.

– Kolumbiečiai pasmaugė Kolumbiją?

– Taiklus posakis, kur nors jį pritaikysiu. Netrukus Kolumbija tampa žinoma kaip „nusibaigęs miestas". Ignacijus Džonsas, grįžęs į gimtąjį miestą 1847-aisiais, rašo prisiminimus „Kur link eini, Kolumbija?"

Miranda atsivertė kažkokią knygą ir perskaitė: „Visur prasismelkiantis apatiškas vangumas ir ramybė kaip per šabą lyg marška kabojo virš gatvių, kurias prisiminiau kaip judrias, gyvas, šurmuliuojančias. Kolumbiečiai bendram labui nenori rizikuoti nė skatiku." Ji užvertė knygą ir pasakojo toliau.

– 1859 metais vienas ieškotojas iš Titusvilio Pensilvanijos valstijoje randa naftos, ir netrukus banginio riebalai tampa beverčiai. Kvakeriai ima kraustytis iš Kolumbijos. Likusiems kolumbiečiams geležinkelio bendrovė pasiūlo pinigų, kad nutiestų bėgius per dvi gilias įlankas, bet taip būtų amžiams prarasta galimybė Kolumbijai tapti uostu. Miestiečiai, aišku, pinigus paima. Įlankos tampa pelkėmis, jose ima veistis kenksmingi vabzdžiai. Baigiantis Pilietiniam karui visi kvakeriai išsidanginę – miestas paliktas kekšėms ir lošėjams. 1866 metais gaisrai suniokoja beveik visą Vašingtono gatvę. Kolumbiečių paprašo įsigyti obligacijų, kad būtų nupirktas ugniagesių automobilis su garo varikliu – jis pakeistų rankinius siurblius. Jie balsuoja „prieš". Kitais metais miestas savo reikmėms išleidžia trečdalį to, ką bet kuris kitas to paties dydžio miestas. 1876-aisiais mokyklose vietų užtenka tik pusei vaikų, daug jų neina į pamokas ir vis dažniau nusikalsta. Kai kolumbiečių paprašo pritarti vertybinių popierių emisijai, kad pastatytų daugiau mokyklų ir įdarbintų daugiau mokytojų, jie balsuoja „prieš". Kolumbija – paskutinis miestas valstijoje, įsteigęs švietimo valdybą ir viešąją biblioteką. Dvidešimto amžiaus pradžioje Andrus Karnegis dalijo pinigus dykai kiekvienam Amerikos miestui, kad statytųsi bibliotekas. Net mūsų mažytis Floridos valstijos Boka Grandės miestelis su devyniasdešimt trimis gyventojais tų pinigų paėmė ir pasistatė biblioteką. Kolumbiečiams buvo pasiūlyta pinigų, bet jie balsavo „prieš". Žinai, kada šis pastatas virto biblioteka?

– Niekada apie tai nesusimąsčiau. Gal kai mokiausi vidurinėje?

– Tūkstantis devyni šimtai šešiasdešimt pirmaisiais! Biblioteką įsigijome paskutiniai valstijoje. Patys paskutiniausi, – ji sumišusi papurtė galvą. – Bet, mano galva, labiausiai stulbinantis dalykas yra kolumbiečių požiūris į šviesą. Štai ir priėjau prie šviesos.

– Papasakok man.

– Nuo 1797-ųjų gatves apšviečia dujiniai žibintai. Bet kolumbiečiai nenori leisti pinigų, kad jie visą laiką šviestų. Taigi jie uždegami tik tomis naktimis, kurias „Valstiečio kalendorius" prognozuoja būsiant tamsias. Na ir kas, kad tomis naktimis, kai mėnuo šviečia skaisčiai, gali užslinkti debesys, imti lyti ar snigti. Žibintai nešviečia. Ateina 1855-ieji, miestas vėl nebeturi pinigų ir nutraukia dujų tiekimą gatvių žibintams. Kolumbiečiai piktinasi, kol jų paprašo mokėti tam tyčia skirtą mokestį. Jie atsisako. Gatvės lieka tamsios. Naktimis po jas bastosi mažamečių chuliganų gaujos. Gaisrus gesinti sunkiau.

Miranda nutilo ir pamerkė akį.

– Bet dar ne viskas prarasta. Galop kolumbiečiai susivienija!

– Ačiū Dievui.

– Jie paprašo daugiau policininkų ir ugniagesių.

– Nieko nuostabaus.

– Miesto taryba sutinka.

– Mes išgelbėti!

– Ji pasiūlo šiek tiek padidinti mokesčius, kad galėtų mokėti naujiems policininkams ir ugniagesiams.

– Kas už tai nemokėtų? – paklausė Orvilis. – Niekas neatsisakytų, ničniekas!

– Ir kaip balsuoja kolumbiečiai? – paklausė Miranda.

– Na, pagaliau jie spjauna į savo užsispyrimą ir balsuoja „už".

Miranda nusišypsojo ir papurtė galvą. Tada abu balsu tarė:

– Jie balsuoja „prieš"!

Juodu sukikeno, ir Miranda pasakojo toliau:

– Kolumbija lieka prasčiausiai apšviestu miestu prie Hadsono upės – o gal net visoje Amerikoje ir net visame civilizuotame pasaulyje.

– Tai kas nutinka, kai mano gimtojo miesto gyventojams leidžiama pasirinkti – uždegti tą vieną žvakutę ar gyventi tamsoje?

– Jie pasirenka tamsą. Šviesa dega tik Daimondo gatvėje, kekšynuose. Kvakeriams išvykus Kolumbija suklesti kaip kekšių miestas.

– „Nuo banginių iki kekšių – viena amerikietiška istorija."

– Tačiau 1953 metais gubernatorius Diujis uždaro kekšynus. Taigi prieš tris dešimtmečius Kolumbija galutinai praranda visą spindesį. Miestas paskęsta tamsoje. Miestas, kuriam kažkuriais paskutinio aštuoniolikto amžiaus dešimtmečio metais pritrūko vos vieno balso, kad būtų paskelbtas Niujorko valstijos sostine, dabar miręs.

Miranda smalsiai į jį pažvelgė.

– Tu gimei čia?

– Ne.

– O kada čia atsikėlei?

– Tūkstantis devyni šimtai keturiasdešimt šeštaisiais.

– Aišku...

Orviliui jos išraiška pasirodė panaši į gedėtojų per laidotuves.

– Kodėl klausi?

– Iš visų prastų savižudiškos miestelio istorijos tarpsnių, ko gero, pasirinkai patį blogiausią.

– Puiku, – atsakė jis apsimesdamas nudžiugęs. – Žinai, aš prisimenu Daimondo gatvę. Naktį ji išties būdavo skaisčiai apšviesta. Matydavome prašmatnius automobilius su Masačusetso, Naujojo Džersio ir net Kanados numeriais. Pro atvirus langus sklisdavo muzika. Moterys visada būdavo išsičiusčiusios – vyrai taip pat. Kekšes gydė daktaras Starbakas. „Du doleriai už iškvietimą, – sakydavo jis, – arba imdavau natūra. Iš ten niekada neišėjau tuščiomis."

– Taip, gatvė garsėjo visame pasaulyje, – tęsė pasakojimą Miranda. – Įvedus sausąjį įstatymą Džekas Daimondas, pravarde Kojytės, turėjo ten barą, kuriame buvo nelegaliai prekiaujama svaigalais, ir didelį kazino. Pažiūrėk į jį.

Miranda padavė jam Niujorko centrinės geležinkelio stoties bilietą.

– Jeigu Centrinės stoties konduktorius matydavo, kad važiuoji į Kolumbiją, pažymėdavo tavo bilietą štai taip.

Orvilis pažiūrėjo.

– Širdutės pavidalo skyle?

– Šimtą metų Kolumbijos pavadinimas buvo nuodėmės sinonimas.

– Tai štai kur šuo pakastas! – Orvilis buvo apstulbintas. – Kaskart, kai manęs paklausdavo, iš kur esu, *niekada* nesakydavau, kad iš Kolumbijos. Visuomet atsakydavau: „Iš vieno miestelio į pietus nuo Olbanio." Ir niekados nežinojau kodėl. Gal man buvo liepta nepasisakyti? O gal jeigu pasakydavau, iš kur esu, iš manęs juokdavosi?

– Labai nemalonu jums pranešti, daktare Rouzai, – apsimesdama rimta tarė Miranda, – bet nuo tada, kai buvo uždaryti kekšynai Daimondo gatvėje – kiek jums tada buvo, gal kokie dešimt? – jūs augote mieste, gyvenusiame be šviesos.

– Kaip man džiugu! – Orvilis išsišiepė iki ausų. – Aš nesusipykau su protu... Kai mane pjovė nuobodulys, kai mane mušė, kai turėjau taikytis su avarijomis, žmonių šykštumu ir menkyste, kai jaučiausi ne toks kaip kiti ir net negyvas – pamišėlis buvau ne aš!

– Taigi. Šio miestelio gyventojai visada buvo ganėtinai niekingi ir trenkti.

Bet tada Orvilis suprato savo žodžių prasmę, ir staiga jie pasirodė rimtesni ir priminė jam tą tuštumos pojūtį, patirtą, kai grįžęs į Kolumbiją pirmą vakarą pamatė išvalytą savo miegamąjį ir atsi-

šliejęs nugara sienos slydo, kol sukniubo ant kietmedžio grindų. Jis prisiminė, kokia nykuma, dvasinė tuštuma apniko ir kaip apėmė jausmas, kad visas gyvenimas nuėjo perniek. Jis amžinai buvo supančiotas su motina. Su gyva, su mirusia. Dabar jis sėdėjo ir kurį laiką tylėjo.

– Turi suprasti, – galop tyliai prašneko. – Čia augdamas... širdies gilumoje... visada jutau, kad kažkas su manim labai negerai.

Miranda pagalvojo apie savo pačios sūnų – koks jis nepaprastai jautrus jai ir kitiems, kaip lengva jį įskaudinti ir kaip pastaruoju metu jis priešinasi jos pastangoms kaskart, kai ji bando jam padėti ar net parodyti jam savo meilę. Ji pajuto, kaip ją užlieja liūdesio banga, ir atsigręžė į Orvilį.

– Toks jautrus vaikas kaip tu nieko kito čia negalėjo jausti.

Juodu vienas kitą suprato. Jie sėdėjo tame mažyčiame kambaryje, ir jame buvo ankšta nuo istorikės pastangų suprasti ir miestelėno palengvėjimo, kad yra suprastas. Šiame kambaryje mūro sienomis kadaise glaudėsi vienas elgeta, o gal dešimt, paskui pamišėlis ar penki, vėliau – jauna dama, besimokanti tapyti, paskui – pamestas kūdikis ar vaikas, o dabar buvo sudėtos apie visa tai pasakojančios knygos. Jiems besėdint blausi žiemos saulė klajojo po suverstus popierius, o paskui nekrustelėdama įsmigo į seną stalviršį iš Bikrafto skaldyklos kalkakmenio, išmarginto trilobitų dar tais laikais, kai Kolumbija, kaip ir Orlandas, buvo atogrąžų lagūna. Abu juto tą pačią širdgėlą ir patys to nežinodami suvokė, kokia artima meilei yra širdgėla.

– Visa tai vyksta ir šiandien, – pagaliau prašneko Miranda. – Miltas su Henriu elgiasi taip kvailai! Jie tik paskutiniai ilgoje virtinėje mulkių, darančių galą miestui ir sau patiems dėl greitų pinigų. Vienintelė išeitis būtų miestelį atkurti. Paversti jį antikvarų rojumi, interjero dekoratorių Meka. Antikvarų krautuvės privilioja turtuolius, tada kaip grybai po lietaus ima dygti nedidelės

tvarkingos užeigos, kur gali išgerti kapučino, suvalgyti itališkų makaronų su saulėje džiovintais pomidorais ir išgerti stiklą šardonė. Antrus namus čia įsigytų televizijos žvaigždės. Pavėpsoti į jas trauktų turistai. Miestelis būtų žinomas, nes apie jį kalbėtų. Plotkinas ir Skuneris mano elgiąsi racionaliai, savo pačių valia. Jie nesuvokia, kad juos stumia nematomos istorinės jėgos, senoji slapta miestelio dvasia.

– Jinai stumia ir mus? Tave ir mane?

– Be abejo.

Ji tvarkingai sudėjo popierius.

– Turiu pasiimti Krėjų.

– Kada aš susipažinsiu su Krėjumi?

– Gal kitą sekmadienį? Po futbolo?

– Puiku.

– Dar vienas dalykas, – tarė ji suimdama stalčiaus rankeną. Patraukė. Stalčius nepajudėjo. Patraukė smarkiau. Stalčius ir vėl nė iš vietos. Orvilis ištiesė ranką ir pabandė jai padėti. Rankena nulūžo, stalčius išlėkė, ir popieriai pasklido po visas grindis. Juodu susižvalgė ir nusijuokė. Ji pakėlė spalvotą nuotrauką.

– Norėjau, kad pamatytum. Čia Kolumbijos miesto antspaudas. Aštuonioliktо amžiaus.

Juodu suglaudė galvas ir žiūrėjo kartu. Antspaudas buvo apskritas, panašus į jūros vaizdą pro iliuminatorių. Neptūnas su žeberklu rankoje sėdėjo apsižergęs banginį, šiam iš nugaros tryško fontanas. Fone moteris kažką darė paukščiui. Orvilis paklausė, kas čia pavaizduota.

– Oficialiai sakoma, kad undinė, glostanti balandį.

Virš šio taikaus marinistinio vaizdelio, papuoštas festonais it koks įmantrus kaspinas ant dovanos, lanku buvo išriestas užrašas – moto, skelbiantis: *et decus et pretium recti*. Orvilis paklausė, ką tai reiškia.

– Ir garbė, ir atlygis doriesiems.

Juodu vėl nusijuokė, paskui praėjo pro knygų išdavimo stalą ir laiptais išėjo ant lauko laiptų su katinų dydžio liūtais šonuose. Jie pasirengė pasitikti šaltį, bet dabar – stebėtina – jis buvo veikiau gaivus ir žvalinantis negu grėsmingas, tad siausdamiesi nuo jo apsiaustais visai nežvarbo ir jautėsi net visai maloniai. Einant prie jos automobilio, Mirandos ranka, uždėta ant Orvilio, abiem kėlė ką tik atsiradusios pažinties įspūdį. Miranda atsisėdo, nuleido langelį ir pažiūrėjo į jį.

– O tu žinai, – paklausė jo, – kas 1960 metais pagaliau ėmė vadovauti kovai, kad būtų įsteigta ši biblioteka?

– Nežinau. Kas?

– Viena kolumbietė Selmos Rouz pavarde.

– Ką?! – sušuko jis apstulbęs, jusdamas smegenyse kažką panašaus į minčių griūtį. – Selma Rouz? Ne *mano* Selma Rouz, nieku gyvu! Tikriausiai kokia kita Selma Rouz?

– Ne. Tavo mama. Kova buvo ilga, sunki, ir nors ji turėjo labai mažai galimybių, laimėjo.

Besisukančioje galvoje Orvilis bandė suderinti šį akivaizdų Selmos altruizmo įrodymą su viskuo, ką buvo patyręs gyvendamas su ja ir iš jos laiškų, kur visas dėmesys buvo tiesiog negailestingai nukreiptas į save pačią. Jam nepavyko. Jis stovėjo šaltyje ir jam atrodė, kad kai kurie jo smegenų vingiai tiesinasi. Jei ne laiškas kišenėje, ko gero, būtų nusijuokęs. Orvilio veidu šmėstelėjo debesis. Orvilis norėjo, kad jis praslinktų pro šalį, ir iš visų jėgų stengėsi, kad taip nutiktų.

– Taip, tavo mama, – pakartojo ji ir laukiamai į jį pažiūrėjo.

– Mano mama, – galop tarė jis bergždžiai bandydamas paslėpti kartėlį. – Papasakosiu tau apie savo mamą. Vakar gavau laišką nuo savo mamos.

– Laišką?

– Kol negavai laiško nuo savo mirusios mamos, negali sakyti, kad gyvenai.

Orvilis nusimovė pirštines ir šąlančiais pirštais ėmė raustis kišenėse.

– Prirašė man jų visą pluoštą. Liepė išsiųsti po jos mirties. Ant jų Kolumbijos pašto antspaudas, vadinasi, kažkas iš vietinių juos turi ir siuntinėja, tik nežinau kas. Pasiklausyk šito.

Orvilis perbėgo jį akimis ieškodamas vietos, kurią galėtų skaityti nesigėdydamas. Kaip paprastai, pradžia buvo nebloga, tad perskaitė ją balsu:

Sveikas, zuikuti!

Žvilgtelėjo į Mirandą – ši šypsojosi – tad skaitė toliau:

Ar kaito ausys? Gyriau tave. Niekada nesakau niekam nieko bloga apie tave – nors pats žinai, kad yra *aibės* blogų dalykų!

– Žodis „aibės“, – nesistengdamas slėpti paniekos tarė jis Mirandai, – pabrauktas.

Jo tonas ją nustebino. Ji nepastebėjo nieko labai baisaus – Selmai būdinga maniera, ir tiek. Žinoma, keistoka, bet juokingai keista, o ne įžeidžiamai.

– Skaityk toliau.

Dabar išbuvai čia beveik keturis mėnesius. Smagu, ką? Įsivaizduoju, kad šią akimirką – nesvarbu, kur esu – danguje ar toje karštojoje vietelėje, – turėčiau jausti kažką pasiekusi. Manau, talkini Bilui kaip mylimas ir puikus mūsų mažojo miestelio gydytojas. Mano gyvenimo filosofiją galima apibendrinti dviem glaustais pamokymais, kuriais reikia vadovautis:

NA IR *KAS?*

ir

KAS *TOLIAU?*

Pirmas tinka praeičiai. Antras dar geriau tinka ateičiai. Dievas žino: dabarties negali pakeisti. Tu visuomet murkdeisi dabarties purve, užuot rūpinęsis praeitimi ir ateitimi. Kai pagalvoji, tai *labai keista.* Vienas iš paskutinių laiškų, kuriuos man parašei – nepamiršk, kad parašei jų nedaug, – buvo apie tavo budizmo filosofiją. Atrašiau tau, kad tai nuostabu. Dabar, kai esu negyva, galiu pasakyti tau tiesą...

Prisiminęs, kas parašyta toliau, Orvilis nustojo skaitęs: sakinys baigėsi žodžiais „...tai buvo tik dar vienas tavo *visiško savanaudiškumo* pavyzdys!“

– Toliau – bjauriau, – su dar didesniu kartėliu tarė jis Mirandai.

– Laiškas išties keistokas, – tarė ji, – netgi juokdariškas, bet negi tau jis iš tikro atrodo toks bjaurus?

– Bjaurus? Paties bjaurumo dar nežinai! Matytum trečią pastraipą!

– Gerai. Paklausykime trečios pastraipos.

Bet Orvilis skaitė laišką vėlai naktį ir pajuto, kaip peilis pasisuka žarnose, taigi žinojo, kad toliau rašomi pernelyg žeminantys dalykai ir skaityti jų kitiems negalima. Jis pritūpė prie automobilio langelio ir tylomis perbėgo tą vietą akimis.

Visada norėjau pasakyti tau dar kai ką. Kaip pabėgai nuo manęs. 1961-ųjų vasarą, kai grįžau po galvos operacijos, beveik nemačiau, negirdėjau, vos paėjau ir kalbėjau, tą ilgą vasarą be perstojo prašiau, *maldavau* tavęs likti su manim. O kaip tu pasielgei? Pabėgai. Tu taip ir nepasilikai. Tau buvo nė motais, ir aš niekuomet tau nedovanosiu. Štai kodėl surašiau

tokį testamentą, mano bėgliuk. Mano testamentas toks, kad šįsyk tu *liksi*. Jis neleis tau pabėgti, bent kartą gyvenime privers tave likti, kai to visai nenori. Kaip likau aš. Jei pabėgsi dabar...

Mirandos balsas grąžino jį į tikrovę. Jis pamatė žiūrįs tiesiai į šviesiai žalias akis, įrėmintas raudonų plaukų. Tos atogrąžų vandenyno bangų palei krantą spalvos akys buvo kupinos nerimo.

– Ką sakei? – paklausė jis.

– Viskas gerai, – atsakė ji. – Gali man skaityti. Norėčiau išgirsti.

– Ne. Per daug, velniai rautų, pažeminimo.

Mirandą vėl suglumino tokia perdėta reakcija į tai, kas jai – žinant, kaip Selma mylėjo sūnų, – pasirodė kaip iš esmės rūpestingos, mylinčios motinos laiškas. „Bet, – pamanė ji, – gedėti mylimo žmogaus yra sunku. Visokių netikėtų jausmų ir minčių kyla be galo keistomis akimirkomis ir tave nustebina. Dievas žino: visą tą pyktį ir kartėlį aš irgi išgyvenau – kai žuvo Džo, kai mirė mano tėvai. Jam dabar sunku."

Ji nusimovė pirštinę, iškišo ranką pro šoninį langelį ir priglaudė delną jam prie skruosto. Jis atrodė ledinis.

Delnas prie jo skruosto buvo šiltas, net karštas – ne tiek ramino, kiek jaudino.

– Pažinojai ją? – paklausė Orvilis.

– Ne.

11

Visą tą naktį Miranda vartėsi lovoje klausinėdama savęs, kodėl atsakė „ne". Gal paskambinti jam ir pasakyti tiesą?

Prieš dvi dienas ji užlipo į palėpę, kur paslėpta gulėjo dėžė su Skomparcos kraustymo ir laidojimo paslaugų bendrovės ženklu. Paėmė nuo krūvelės viršaus Orviliui adresuotą užklijuotą laišką. Ant voko buvo užrašas: „Išsiųsti trečio mėnesio po jo atvykimo trečią savaitę." Ji nuvažiavo į miestą ir įmetė laišką į pašto dėžę – taigi antspaudas bus tikrai Kolumbijos. Ligi tol ji taip darė jau penkis kartus. Kuo slapčiausiai. Atsargiai. Su pirštinėmis. Patikrino, ar neįstrigo pašto dėžės dangtelis, ar grįžo į pradinę padėtį.

Tuos tris mėnesius, kol dar nepažinojo Orvilio, juto tam tikrą pasitenkinimą būdama Selmos meilės tarpininke, padedančia užglaistyti nesantaiką, atsiradusią tarp Selmos ir jos sūnaus. Ji įsivaizdavo, kad laiškai tokie, kaip juos apibūdino Selma: motina juose pasakojo toli esančiam sūnui visa, ko negalėjo išsakyti, kai juodu buvo drauge. Laiškai turėjo padėti sūnui pasijusti artimesniam jai, padėti jam įveikti savo skausmą.

„Jeigu kada nors Krėjus išvyks, o aš negalėsiu su juo susisiekti ir mirsiu, – vidury nakties klausė savęs Miranda, – kažin ar bus žmogus, kurio galėsiu paprašyti padaryti tą patį dėl manęs? Šitoks sumanymas juk nuostabus, ar ne?"

Visą tą naktį ją graužė jos paslaptis. Kodėl ji neatsakė: „Taip, mes buvome pažįstamos. Mudvi dirbome tuose pačiuose komitetuose. Bet artimiau jos nepažinojau." Kodėl ji negalėjo tiesiog imti ir pasakyti to, ką diktavo sveikas protas? Ko ji taip sutriko?

Be abejo, ji žinojo taip atsakiusi dėl savo paslapties, nes atsakyti net „taip" būtų buvę pavojinga – paslaptis galėjo iškilti į aikštę. Bet ji suvokė šitaip pasielgusi veikiau todėl, kad žinojo, kokia trapi yra meilė – apskritai ir ši, ką tik užsimezgusi tarp jųdviejų.

Gulėdama ir negalėdama užmigti ji klausinėjo savęs: „Ką būčiau jam pasakiusi: aš tik pradedu tave įsimylėti ir, beje, tuos laiškus nuo mirusios tavo motinos slapčia siuntinėju aš?

Kaip dabar galiu jam tai pasakyti? Viskas pernelyg trapu, per-

nelyg nauja. Be to, daviau pažadą Selmai. Paėmiau iš jos pinigus – penkis tūkstančius dolerių! Prisiekiau padėjusi ranką ant riedulio prie upės. Pažadas lieka pažadas, paslaptis – paslaptis. Jis niekada nesužinos. Tebūnie, kaip yra. Be to, nenoriu, kad ji dabar įsiterptų tarp jo ir manęs.

Bet argi ne žiauru slėpti tokius dalykus nuo žmogaus, kurį myli?

Taip, žiauru. Pasakysiu jam. Dabar."

Ji pakėlė ragelį.

Padėjo atgal.

Vėl pakėlė ir surinko numerį.

Padėjo atgal.

Pakėlė dar kartą, surinko numerį ir sulaukė, kol kitame gale atsiliepė.

– Klausau.

Jisai.

Miranda padėjo ragelį.

12

– Tu myli daktarą Rouzą?

Šis klausimas kuo netikėčiausiai pasigirdo nuo užpakalinės fordo sėdynės Mirandai vežant Krėjų į paskutines sezone futbolo rungtynes.

Krėjui neseniai sukako šešeri. Tą sekmadienio rytą Miranda apsimestinai atsainiai pasakė jam, kad daktaras Rouzas susitiks su jais per rungtynes ir kad ateis pas juos į namus vakarienės. Krėjus pajuto ją apsimetinėjant ir nieko neatsakė. Jis suprato, kad motinai kažkas darosi; dabar paaiškėjo, kad tas kažkas yra daktaras Rouzas, ir jam tai nė kiek nepatiko. Ketverius metus augdamas netoli Ko-

lumbijos jis retkarčiais matydavo namie pasirodančius vyrus. Dauguma kalbėjo garsiai, žemais balsais, kvepėjo keistu muilu ir dvokė alumi. Viskas visada prasidėdavo nuo vakarienės. Per vakarienę jis visuomet žiūrėdavo televizorių kitame kambaryje. Vyrai dažnai tebebūdavo namie, kai jis eidavo miegoti, o kai ryte pabusdavo, dažniausiai jų nepamatydavo. Nė vienas nesirodė daugiau kaip kelis savaitgalius. Jis dėl to neišgyveno. Jam buvo ir taip sunku, kad ten, kur turėjo būti tėvas, žiojėjo tuštuma. Dar sunkiau buvo, kad motina rodė dėmesį kažkokiam vyrui, kai jis irgi buvo šalia.

– Ne, nemyliu, – atsakė Miranda ir tvirčiau sugniaužė vairą.

– Tai gerai.

– Vis tiek būk jam malonus, sutarėm?

Orvilis atvažiavo į rungtynes kaip įprasta gydytojams – pavėlavęs, jau baigiantis pirmajam kėliniui. Gruodžio pradžios diena buvo keistai šilta. Aikštelė, įrengta žolėtoje įduboje šalia Kolumbijos vidurinės mokyklos sporto salės, tiek atsileido, kad virto vaikams visai malonia purvyne. Stovėdamas ant įdubos krašto ir žiūrėdamas žemyn, Orvilis pastebėjo prie šoninės linijos raudonus Mirandos plaukus. Greta spiečiaus dėl kamuolio besipešančių berniukų – matyt, tokio amžiaus jie dar nesuvokia perdavimo sąvokos – stovėjo kitas raudonplaukis. Orvilis pamanė, kad tai tikriausiai Krėjus, ir ėmė jį stebėti.

Išstypęs berniukas buvo greitas, koordinuotų judesių. Besivejant kamuolį lygūs jo plaukai maskatavo į šalis – atrodė, kad jam ant galvos uždėtas dubenėlis su raudonu vandeniu. Bet Orviliui susidarė įspūdis, kad jis nenori veltis į peštynes dėl kamuolio – spirdavo jį tik tada, kai atriedėdavo atsimušęs nuo kitų kojų. Kadaise, dirbdamas „Erelių žuvininkų“ krepšinio komandos vadybininku, Orvilis suprato, kad apie žmogų gali pasakyti beveik viską iš to, kaip jis žaidžia. Šitas berniukas buvo baikštus.

Stačiu žolėtu šlaitu Orvilis nulipo prie šoninės linijos. Sveiki-

nantis su Miranda širdis šiek tiek pasisuko krūtinėje. Pirmą kartą jų pasisveikinime buvo daugiau meilės negu nuogąstavimo.

Visi Krėjaus komandos berniukai vilkėjo marškinėliais su Skunerio sveikatingumo centro logotipu. Jų treneris buvo Henris. Jis džiugiai pamojo Orviliui. Teisėjas sušvilpė – baigėsi pirmas kėlinys. Berniukai pasileido už aikštelės ir apspito Henrį, stovintį netoli Mirandos ir Orvilio. Krėjus nežiūrėjo nei į motiną, nei į Orvilį. Skuneris išdalijo žaidėjams apelsinų ketvirčius, primindamas Orviliui, kaip jis pats tai darydavo per „Erelių žuvininkų" komandos rungtynių pertraukas.

Stengdamasis, kad Krėjus nepastebėtų, Orvilis įdėmiai jį nužiūrėjo, gydytojo akimis ieškodamas motinos genų įtakos ir tėvo genų pėdsakų. Raudoni plaukai, be abejo, buvo paveldėti iš jos, tik šviesesni, labiau panašūs į apelsinus negu į braškes kaip jos – jie priminė Orviliui prinokusius persimonus vasaros saulėje Lago del Ortos turguje. Akys irgi buvo motinos, tokios pat skaisčiai žalios, blakstienos ilgos ir tamsios – labai gražu. Blyški oda išdavė melanino stygių, ir Orviliui norėjosi pribėgti prie berniuko ir įspėti jį *visados* – net ne vasarą – vengti tiesioginių saulės spindulių. Strazdanoti skruostai, daili nosis, ne tokios putlios kaip motinos lūpos, suteikiančios jam malonią, kiek paukštišką išvaizdą, ir smakras su duobute. Kiti bruožai, matyt, buvo paveldėti iš antros pusės, mat berniukas pagal savo amžių buvo aukštas, aukščiausias iš visų žaidėjų, didelių rankų ir pėdų. Tos rankos prašyte prašėsi krepšinio kamuolio. Stebėdamas jį žaidžiantį ir valgantį apelsino skiltelę Orvilis juto tarsi į spyruoklę suspaustą energiją ir nenustygstantį būdą, bet juos užgožė ta baimė visa galva pulti į žaidimą. Nuostabus vaikis.

Kol vaikai čiaumojo apelsinus, Henris nesiliovė juos mokęs. Jis nesmarkiai parideno kamuolį prieš save šaukdamas: „Miklios kojelės! Miklios kojelės!", tada pirštų galiukais atliko nedidelį miklių

kojelių šokį – stulbinamai grakščiai, turint omenyje panašų į šaldytuvą jo sudėjimą. Paskui vėl spirtelėjo kamuolį. Jam riedant jis vėl sušuko: „Miklios kojelės! Miklios kojelės!“ Suskirstęs berniukus po du, liepė perdavinėti vienas kitam kamuolį šūkčiojant tuos pačius žodžius kaip jis ir šokant pirštų galiukais. Kol berniukai treniravosi, jis priėjo prie Mirandos ir Orvilio.

– Sveikučiai! Džiugu jus matyti.

Jis pasisveikino su Orviliu kaip politikas – suimdamas jo delną abiem savaisiais, o Mirandą apkabino.

– Orvi, tu juk žaisdavai krepšinį, ar ne?

Orvilis pastebėjo ant Henrio žando kažką panašaus į šviežią mėlynę.

– Truputį. Iki Vengrijos revoliucijos pralaimėjome visas rungtynes. Paskui pasirodė Brunas Balogis. Nuo to laiko visa mūsų strategija buvo perduoti kamuolį Brunui. Daugiau nepralaimėjome nė vienų rungtynių.

– Nuostabi šalis, ar ne? Mes priimame visus. Tikras tautų lydomasis katilas. Vieną gražią dieną, Miranda, atskleisiu tau gilią, tamsią mūsų Orvio paslaptį. Vidurinėje buvo tikras kietuolis. Galima sakyti, didžiausias erelis žuvininkas tarp „Erelių žuvininkų“.

Visi nusijuokė.

– Beje, puiki nuotrauka – ta, kur jūs marširuojate dėl Verto viešbučio. Džiugu matyti, kad ne aš vienas kažką darau dėl mūsų miesto. Mažoji Eimė rado tikslą, ir tai puiku. Aišku, Miltas nesidžiaugia, bet gal galime padidinti jam valiumo dozę, daktare?

– Dabar jis gauna įstatymų leidžiamą maksimalią dozę. Pridėjus vieną miligramą jis gali virsti žmogumi.

Henris pratrūko kvatoti ir pritariamai kraipyti galvą.

– Labai juokinga. Taip, Eimė dabar turi tikslą, o jos tėtis nusiminęs. Bet čia juk Amerika, tiesa?

Miranda su Orviliu patvirtino, kad tiesa. Teisėjo švilpukas pa-

skelbė antro kėlinio pradžią, ir Henris grįžo vykdyti trenerio pareigų.

– Kokia ironija! – Orvilis tarė Mirandai. – Visai netoli nuo čia, ant kalvos, kur takas nuo sporto salės durų mišku veda aplink Kliko tvenkinį į 6-ąją gatvę, paskutinį kartą mačiau Henrį, kai jį išmetė iš mokyklos už tai, kad spekuliavo bilietais į krepšinio rungtynes. Prieš dingdamas miške jis parodė mums nepadorų gestą. Tada atrodė visai kaip jo sūnus dabar. Keista: žiūrėdamas į visus tuos suaugusiuosius, kuriuos kadaise pažinojau, matau, kokie jie buvo vaikystėje – tarsi šis miestas būtų vaikų. Ir pats miestas susitraukė. Dabar jis atrodo lyg žaislinis.

– Žinau. Jaučiu tą patį, kai grįžtu į savo gimtąjį miestelį. Kelintais metais tai įvyko?

– Šešiasdešimt antrais. Jis buvo mušeika, chuliganėlis. Į viską nusispjovė ir įstojo į karinį jūrų laivyną.

– Žmonės keičiasi.

– Taip, palyginti su pirmais septyniolika metų, jis pasikeitė net per daug. Vaikystėje jis buvo pabaisa – ne tik man, gali klausti ko nori. Paskui pertrūkis – kiek, dvidešimties metų? O dabar elgiasi tik deramai. Bendruomenės šulas.

Iš futbolo aikštelės pasigirdo cypsmai. Berniukai sugriuvę į krūvą voliojosi po purvą cypdami it linksmi paršeliai.

– Atleisk, – tarė Orvilis. – nenorėjau paversti šios malonios dienos...

– Ne, ne, – nuramino Miranda uždėdama delną jam ant alkūnės. – Suprantu, ką nori pasakyti. Čia yra svarbus – gal net svarbiausias – istorijos klausimas: ar mes esame tokie pat, kokie kadaise atrodėme?

– Taigi. Taip, mes visi.

– Taip.

Ji švelniai spustelėjo jam ranką.

– Bet manęs – skirtingai negu tavęs – neslegia iš Henrio patirtos nuoskaudos. Man jis tik tėvas ir treneris – beje, puikus treneris. Berniukai eina dėl jo iš proto. Atrodo, kad jis geras tėvas. Krėjus ir Maksis draugai. Jie puikiai sutaria. Per visą laiką susipešė vos vieną kartą, tą dieną, kai susipažinau su tavim – Krėjus sudavė Maksiui per gipsą. Keista, nes, mano žiniomis, jis niekam nėra sudavęs.

– Kam reikėjo gipso?

– Susilaužė ranką. Maksį dažnai ištinka visokios bėdos. Jos ištinka abu Skunerių sūnus – atrodo, kad jie amžinai ką nors nusibalnoja ar įsipjauna. Vyresniajam jo broliui Džuniorui dvylika. Peštukas. Matyt, jis daro įtaką Maksiui, o šis savo ruožtu Krėjui. Man dėl to neramu, bet apskritai paėmus...

Iš purvyno pasigirdo šauksmai: du berniukai ėmė mojuoti vienas kitam kumščiais. Spiečius pasidalijo į priešiškai nusiteikusius du. Berniukas, vilkintis marškinėliais su Šmerco vaistų bendrovės logotipu – Orvilis pažino, kad tai Mauzo ir Feitės Šenkbergų įsūnis korėjietis, – pastūmė Maksį, šis užkliuvo už Krėjaus, ir berniukai vienas ant kito griuvo į purvą.

Maksis pašoko ant kojų pasirengęs muštis. Jis jau buvo begriebiąs korėjietį Šenkbergą, bet tą akimirką nuo šoninės linijos pasigirdo keistas šaižus švilpesys, panašus į arbatinio. Henris stovėjo susikišęs į burną du pirštus. Maksis sustojo lyg ištiktas šoko, paskui apsisuko ir nupėdino prie Henrio.

Abu treneriai įklampojo į aikštelę ir sutaikė žaidėjus. Rungtynės baigėsi. Berniukai negarsiai pasveikino varžovus ir išsiskirstė pas tėvus. Orvilis nustebo suvokęs, kad beveik visus juos pažįsta iš savo darbo Bilo kabinete. Jis žinojo jų slaptąsias puses, buvo matęs juos nuogus tiek tiesiogine, tiek emocine prasme. Žinojo jų paslaptis. Dažnai girdėjo juos žmonėse meluojant, kokie jie sveiki, kokie laimingi, kokie šaunūs lovoje. Pasak Bilo, „šiame

kambaryje mes pakeliame dangtį ir pamatome tiesą". Skuneriai neidavo pas Bilą ar jį. Jie trenkdavosi į Spuk Roką pas lupikautoją Edą Šapirą.

Krėjus – purvinas karys – priėjo prie jų; raudonų jo plaukų dubenį margino juodi rėžiai. Į Orvilį jis nepažiūrėjo.

– Krėjau, – tarė Miranda, – čia daktaras Rouzas. Pameni, sakiau tau, kad jis važiuos su mumis į namus vakarienės?

Krėjus nieko neatsakė, tik pasislėpė už jos. Žemai nunarino galvą. Akis nudelbė dar žemiau.

– Sveikas, Krėjau. Vadink mane Orviu.

Krėjus vėl nieko neatsakė ir iš žolėtos įdubos nubėgo šlaitu į automobilių aikštelę. Skuneris rinko kamuolius, naudotus „miklių kojelių" pratimui, ir kimšo juos į didelį tinklinį maišą; rinko ir popierinius puodelius bei iščiulptas apelsinų skilteles – visai kaip, pamanė Orvilis, jis tvirtina šalinąs iš mūsų šalies ir mūsų pasaulio šlykščius komunistus. Jiedviem nueinant Henris žvaliai jiems pamojo.

Orvilis padėjo Mirandai lipti slidžiu žolėtu šlaitu. Netrukus jo kraisleris važiavo paskui jos fordą 9-uoju greitkeliu iš Kolumbijos šiaurės link.

Automobilyje Miranda paklausė Krėjaus:

– Ar smagu buvo?

Nuo užpakalinės sėdynės pasigirdo iškalbinga tyla.

– Man pasirodė, kad vis dar bijai kovoti dėl kamuolio su kitais vaikais, brangusis.

– Taip. Man labiau patinka laukti, kol jis atsilaisvina, o tada jį spirti.

– Kodėl?

Pauzė.

– Man nepatinka, kai mane stumdo ir grumdo.

Anksčiau, galvodama, kad jis būtų drąsesnis, jeigu turėtų tėvą, Miranda ragindavo jį labiau rizikuoti, bet nieko iš to neišėjo. Tiesą

sakant, ji nežinojo, kaip to pasiekti. Bet dabar, atsidėkodama už atvirumą, ji tik sumykė ir nieko daugiau nesakė.

Jie išsuko iš greitkelio į provėžuotą žvyrkelį, einantį lygiagrečiai su Kinderhuko upokšniu. Šokinėdamas aukštyn žemyn it aerobikos pratimus atliekantis banginis, didysis Orvilio kraisleris važiavo iš paskos pro apsnigtus laukus, saugomus sulūžusių kukurūzų stiebų. Staiga prieš akis atsivėrė vaizdas: upokšnis, tekantis po geležinkelio estakada, o ši rėžė priekinį planą lyg kadro apačia, įsiliejo į šen ir ten ledų kaustomą Hadsoną. Tolumoje Katskilio kalnai be jokių pastangų kilo į beribį aukštį. Vienišo gatvės žibinto šviesa ryškiai nušvietė ledą, ir šis atrodė susiglamžęs – pilkšva antklodė, užtiesta virš vandens, kad visi gyvi padarai po ledu sulauktų pavasario jaukiame šaltyje.

Mirandos namas glaudėsi ties upokšnio ir didžiosios upės santaka. Kelias baigėsi prie geležinkelio bėgių; toje vietoje buvo apskrita aikštelė transporto priemonėms apsisukti, juoduojanti nuo seno šlako. Namas jaukiai glaudėsi nuožulnaus kukurūzų lauko pakraštyje; jį saugojo trys išlakios pušys. Pastatas buvo dviejų aukštų, pirmas – iš masyvių akmens luitų, antras – iš patamsėjusios nuo vėjo ir lietaus medienos. Jame kyšojo keturi erkeriai priekyje ir du vakarinėje sienoje, nukreiptoje į upę ir kalnus. Akmuo buvo sviesto geltonio kalkakmenis – tokius pat Orvilis matė Kotsvoldo kalvose Anglijoje, Dolomitinėse Alpėse ir Kolumbijos zoninės bibliotekos pastate. Atsimušę į namą žemai kabančios žiemos saulės spinduliai darė jį švelnų, tiesiog auksinį. Priešais pastatą stovėjo vienas iš tų mėlynų istorinių ženklų.

STATSŲ NAMAS

PASTATYTAS PULKININKO ABRAMO STATSO 1654–1664 M.

ČIA 1609 M. RUGSĖJO 17 D. IŠLIPO Į KRANTĄ

HENDRIKAS HADSONAS

Krėjus nubėgo žole ir šmurkštelėjo pro neužrakintas duris. Orvilis padėjo Mirandai eiti apledėjusiu taku, nuklotu iš skalūno plokščių pramaišiui su žole. Viduje jis pamatė virtuvėlę ir svetainę žemomis lubomis. Jos priminė jam šimtmečių senumo namus Europoje. Nors tvyrojo netvarka, ji darė tik įstabiai jaukų įspūdį. Ant virtuvės stalo buvo išmėtyti laikraščiai. Įmantriame narvelyje su besisukančiais veidrodžiais ir mažyčiu varpeliu, kabančiu ant ryškiaspalvės plastiko grandinėlės, purpsėjo porelė zebrinių amadinų. Orvilis pamatė puspilnį katės dubenėlį, kriauklėje gulinčias neplautas lėkštes; čiaupas lašėjo. Jokio lizolio, stiklo valymo ir medžio blizginimo priemonių, kuriomis Penė, padedama Selmos tarnaitės Heilės, periodiškai užtvindydavo motinos namus. Lizolio niekada neužtekdavo ilgam – namai netrukus virsdavo tuo, ką Penė vadindavo kiaulide. Orvilio vaikystėje Heilė buvo namų siela. Ta vaiko ūgio juodaodė moteris burunduko veidu, su milžiniškais akiniais juodais rėmeliais į Rouzų šeimyną žiūrėdavo vos ne glumdama. Jos sūnus Vizas buvo vienas geriausių Orvilio draugų. Pastaruoju metu Orvilis retai matydavo Heilę, mat buvo apsivertęs darbais, be to, Vizas vėl vargo su priklausomybėmis, parsivežtomis iš Vietnamo, o Heilės vyras Klaivas turėjo psichologinių problemų, susijusių su darbu Geigerio metalo laužo sąvartyne. Orvilis nudžiugo pamatęs, kad Mirandos namai – tikri, gyvenami, o ne parodai. Čia besitvarkančiai moteriai rūpėjo vien esminiai dalykai: maistas, apdarai, pastogė, augintiniai. Jokių vinilo kilimėlių. Jokių švarių rankšluosčių švariems svečiams.

– Mama, ar galiu pažiūrėti televizorių?

– Ne televizorių – vaizdajuostę. Dar kartą atnešiau tau „Džiunglių knygą“.

Krėjus nuskubėjo į svetainę.

– Bet pirma išsimaudyk! – jam pavymui sušuko Miranda. – Tu purvinas nuo galvos iki kojų.

– Oi, mama!

– Girdėjai, ką sakiau. Gali prisileisti vandens ir įlįsti. Aš pradėsiu gaminti vakarienę ir padėsiu, kai būsi pasiruošęs. Nė mirktelėti nespėsi, ir viskas bus baigta.

– *Aš* spėsiu, – paprieštaravo jis, bet pradėjo rengtis drabužius ir lipti į viršų.

Miranda užkūrė malkomis kūrenamą krosnį, ir ji netrukus ėmė skleisti šilumą, primenančią, kad esi mirtingas: karštis prie pat nugaros bemat virto vėsa. Miranda su Orviliu pradėjo gurkšnoti jo atsineštą šardonė ir ėmė taisyti vakarienę. Krėjus sušuko, kad jau pasiruošęs, ir Miranda nuėjo į viršų jo maudyti.

Po to, ką ji pavadino „trumpiausiu maudymusi istorijoje", Krėjus grįžo prie televizoriaus. Jis įdėjo kasetę, atsisėdo per porą pirštų nuo ekrano ir per petį užriko:

– Ar galiu valgyti priešais televizorių?

– Taisyklę žinai.

– Taip, bet šis vakaras ypatingas, nes turime svečią.

– Tas svečias norėtų, kad valgytum su mumis, ar ne, daktare Rouzai?

– Taip, labai norėčiau, – atsakė jis garsiai, kad išgirstų Krėjus. – Vadink mane Orviu.

– Bet maaama – todėl aš ir noriu valgyti priešais televizorių!

Miranda pažvelgė į Orvilį ir gūžtelėjo pečiais.

– Na, gerai.

– Valio! – sušuko Krėjus, nutilo ir nustojo judėti – vien akys lakstė.

Vakarieniaudami juodu atsipalaidavę kalbėjosi apie viską, tik ne apie save ir galimą meilę; pernelyg daug laiko jie skyrė Hendrikui Hadsonui.

– Jo vardas Henris, o ne Hendrikas, – aiškino jinai. – Jis anglas, ne olandas. Jis plaukiojo ne su Anglijos vėliava, bet su olandams

priklausančios Rytų Indijos bendrovės. Kelionė čionai virsta katastrofa. Jis bando pasiekti Molukų salas, kitaip dar vadinamas Prieskonių. Iš pradžių jis nuplaukia visiškai priešinga kryptimi, Norvegijos pakrante tiesiai į šiaurę. Laivas vos neįšąla leduose. Įgula sukelia maištą. Jis apsisuka ir vėl nuplaukia visai ne ten – per Atlantą į vakarus – ir randa šios upės žiotis. Jis mano upe atplauksiąs į vadinamąją Įnirtingąją srovę, o iš jos – į Prieskonių salas. Įnirtingoji srovė, žinia, yra visiškas melas, britų tyrėjo Deiviso pramanas.

– Man patinka, kaip tu pasakoji, – tarė Orvilis. – Tu apie praeitį visuomet pasakoji esamuoju laiku.

– A... Gal todėl, kad nemėgstu kalbėti apie dabartį – kartais ji būna tokia įtempta. Istorija man lengviau.

– Man irgi. Nuo tada, kai sutikau tave.

Miranda išraudo.

– Pulkininkas Statsas, chirurgas ir kailių pirklys... – jų žvilgsniai susitiko, ir ji nusijuokė. – Pulkininkas – kailių pirklys...

Jie vėl išraudo ir susijuokė.

– Eina šikt tas pulkininkas Statsas!

– Ne, ne, – dėdamasis kalbąs rimtai paprieštaravo Orvilis. – Pulkininko Statso vaidmuo čia be galo svarbus.

Miranda nusišypsojo ir jos skruostuose pasirodė duobutės.

– Ar Henris Hadsonas tikrai čia išlipa į krantą?

– Ką turi galvoje sakydamas „tikrai"?

– Turiu galvoje, kad jis išlipo čia, o ne kitur?

– Manai, kad yra toks dalykas kaip „tikra" istorija?

– Be abejo.

– A... Ką gi. Kai mokau istorijos, per pirmą pamoką prašau mokinių parašyti vieną sakinį ir juo apibūdinti vakarykščią orą. Užrašau savo pačios sakinį. Keleto mokinių atsakymus perskaitau balsu. Visi jie apibūdino tiksliai: „Buvo saulėta diena" arba „Visą

dieną švietė saulė.“ Tada perskaitau savo apibūdinimą: „Diena buvo tamsi, be perstojo pliaupė lietus.“ Iškeliu mokiniams lapą su savo sakiniu ir sakau: „Išliks štai šitas.“

– Vadinasi, tikros istorijos nėra?

– Mažos istorijos negali būti netikros.

– Mažos istorijos?

– Tokių žmonių kaip mes.

– A... – palinksėjo jis. – Taip, tokių žmonių kaip mes.

Žiūrėdama į jį Miranda sutriko ir kažkodėl prisiminė Tolstojų.

– Jei tikėsime Tolstojumi, didžioji istorija – vienaskaita – ta, kuri surašoma knygose ir yra vadinama istorija, iš esmės yra kelios mažos, bet labai svarbios istorijos. Kai kažkas paklausė Napoleono, kaip jis renkasi generolus, jis atsakė: „Renkuosi tuos, kuriems sekasi.“ Abejotina, ar čia išties jo žodžiai, bet vis tiek...

– Man tai priimtina, Miranda.

Kreipdamasis į ją vardu pajuto kažkokį intymumą. Malkų liepsnos šiluma ir kvapas, baltojo vyno šiluma, pirmą kartą menkiau juntamas nerimas dėl to, kaip atrodo kito akyse – visa tai darė geidulingumo, net seksualumo įspūdį. Juodu sėdėdami ilgai kalbėjosi.

„Vien to, kas lokiui svarbiausia, ieškok, tik to, ką gali paimt iš motinos Gamtos, pamiršk savo vargus ir negandas, brolau!“ – pertraukė juos filmo garsai iš gretimo kambario.

Miranda stebėjo, kaip Orvilis pasisuka ir žiūri. Buvo aiškiai matyti, kad jis neįpratęs, kai šalia vaikas ir tenka rūpintis dviem, trim ar visa dešimčia dalykų iš karto.

Orvilis dvejojo. Jis norėjo užmegzti ryšį su Krėjumi, bet tuo pat metu norėjo, kad berniukas išgaruotų, ir jis galėtų apkabinti Mirandą.

– Norėčiau pamėginti dar kartą pakalbinti Krėjų, – tarė jis.

– Puiku.

Ji atsistojo; nuo vyno buvo mažumą apgirtusi.

– Surenkime nedidelį išpuolį į Krėjaus kraštą.

Krėjus vis dar sustingęs sėdėjo per pusę sprindžio nuo ekrano. Rankoje laikė šakutę su makaronais, pilna lėkštė gulėjo ant kelių. Lygūs raudoni jo plaukai spindėjo.

Orvilis kelis kartus pabandė patraukti jo dėmesį kreipdamasis: „Sveikas, Krėjau."

Nieko. Berniukas į jį nė nepažiūrėjo.

Miranda stebėjo šį vaizdą, matė, kad Orvilis, kaip ir visi vaikų niekada neturėję vyrai, nevykusiai persistengia. Ji pajuto jam gailestį ir dar didesnę meilę dėl tų tuščių pastangų.

– Tiek to. Bala nematė, – tarė ji paliesdama jam ranką.

Bet Orvilis neatlyžo. Jam pačiam labai patiko „Džiunglių knyga" – žiūrėjo šį filmą prieš daug metų, kai prižiūrėdavo Eimę. Mėgstamiausi iš visų gyvūnų jam buvo drambliai. Viename epizode dramblių vadas pulkininkas Hatis padaro kažką kvaila savo sūnui, mažiausiam drambliui, paskutiniam jų virtinėje, ir pulkininko žmona Vinifreda duoda jam pylos. Mokantis tekstą atmintinai Orvilis pakartojo Vinifredos žodžius kartu su ja, tiksliai pamėgdžiodamas jos toną, primenantį rūsčios, senos karalienės Viktorijos laikų matronos: „Užsičiaupk, pasipūtęs senas pliurpa!"

– Ššš! – sušnypštė Krėjus. – Per jus praklausiau!

Jis nuspaudė mygtukus „stabdyti", „persukti atgal", „paleisti".

Miranda ištiesė Orviliui ranką ir išsivedė jį ten, kur nebuvo matyti televizoriaus.

– Iki, Krėjau, – nerūpestingai tarstelėjo Orvilis.

Tyla.

– Man labai pasisekė, – nusišaipė Orvilis.

– Tu ne pirmas. Beveik pusė dešimtos. Mudu su juo kaupiame jėgas tam, ką vadinu Kasdieniu karu prieš einant gulti.

Juodu nusijuokė.

– Jis – pelėda. Jeigu leisčiau, neitų miegoti iki vidurnakčio. Pastaruoju metu ne juokais privargstu, kol jį paguldau.

– Norėčiau likti, bet Bilas išvykęs, todėl turiu dar aplankyti pacientus ligoninėje.

– Kitą kartą.

– Nenorėjau...

– O aš noriu.

Jis suprato, ką ji turi galvoje, ir paėmė jos ranką.

– Aš jam nepatinku? O gal jis manęs bijo? Ar jam tiesiog nė motais?

– Spėju – suprask, aš tik spėju – jį bijant, kad neatsirastų kokių jausmų, nes jie gali tapti per stiprūs.

Orvilis su palengvėjimu atsiduso.

– Taip – kaip ir mes visi.

Jis paspaudė jai ranką jusdamas liūdesį, kad tenka palikti ją, berniuką ir tuos apverstus, bet jaukius namus.

Atsisveikindami prie lauko durų, kur jų negalėjo matyti Krėjus, jie apsikabino. Iš pradžių glaudėsi lyg žmonės ant vėjo ir bangų nešamo gelbėjimosi plausto, bet paskui intymiau. Jis pajuto prie megztinio prigludusias jos krūtis, jinai – jo pirštus. Jie lietė jai nugarą, paskui it kokie iliuziški plaukai ėmė braukti per vos juntamas sprando įdubas. Stovėdami šalia žiemos žvarboje, vos per kelis žingsnius nuo berniuko nugaros, jie juto darantys kažką draustina, seksualaus.

– Gal galėčiau pasilikti? – paklausė Orvilis.

– Kada nors liksi, – ji net sudrebėjo nuo apėmusio geismo, bet paskui sudvejojo. – Juk taip?

– Taip.

13

Sveikas, partneri,

Bokoje puiku. Babetė laksto po parduotuves, o mes žaidžiame bridžą su malonia pora – Volfgangu ir Kene Vistomis iš Altūnos miesto Pensilvanijoje. („Jei Dievas norėtų padaryti Amerikai klizmą, – sako Volfis, – įkištų ją Altūnoje.“) Jie pradeda kelionę aplink pasaulį. Oras nuostabus. Starbasolis veikia net mažomis dozėmis. Grįšiu kiek vėliau, negu planavau. Žiūrėk, kad gerosios Kolumbijos skaistuolės būtų laimingos – visos trys. Che che.

Tavo drg. Bilas

Didžiulis atvirukas, vaizduojantis nepaprastai vaizdingą saulėlydį su paplūdimyje styrančia palme, panašia į sprogusios balistinės raketos pėdsaką, buvo datuotas gruodžio 17-ąja. Orvilis gavo jį per Kūčias. Praėjus dienai, kada tikėjosi grįšiant Bilą, Orvilis bandė jam paskambinti. Name, kuriame jis gyveno, niekas neatsiliepė. Išvaduotam nuo pareigos rūpintis kolumbiečiais Bilui atsakiklio nereikėjo.

Orviliui nerimą kėlė tai, kad Bilas tiksliai nenurodė grįžimo datos. Pats Orvilis prietaringai žiūrėjo į datas. O gruodžio 17-oji buvo itin palanki diena: ketvirtadienį, 1903 metų gruodžio 17-ąją, lygiai 10.35, Šiaurės Karolinoje, prie Kil Devil Hilo, Orvilis Raitas pakilo keturis metrus nuo žemės ir išsilaikė ore dvylika sekundžių – tai buvo pirmas žmogaus skrydis istorijoje. Tačiau tai, kad Bilas parašė per aštuoniasdešimtąsias šio svarbaus žmonijai įvykio metines, kitam Orviliui atrodė bloga lemiantis ženklas. Nuotaikos nepataisė nė „Kolumbijos šauklio“ antraštė: TARYBA

SVARSTYS VIŠTŲ PRIE KINDERHUKO EŽERO KLAUSIMĄ. Kokių minčių jam kilo? Vištos turi šansų. Bet kam tai rūpi? Jis buvo įsimylėjęs.

Nors Orviliui teko vargti su nukentėjusiais per šventinio laikotarpio skerdynes, juodu su Miranda matydavosi kiek galėdami dažniau. Jie papasakojo vienas kitam savo gyvenimo istoriją – cenzūruotas versijas, kurias galima pasakoti nebe pirmai meilei. Orvilis papasakojo jai apie Lilę ir žiurkėnę, mokslinį savo nevaisingumo įrodymą. Neužsiminė apie pokalbius su sklandančia motina, juo labiau apie Celestiną – ši, suvokė jis, irgi skrajojo padebesiuose. Nuo tada, kai tą žvarbią dieną priešais biblioteką jis perskaitė Selmos laiško ištrauką Mirandai, o ši pasakė nematanti jame nieko bjaurus, jis suprato darysiąs klaidą, jeigu apskritai kalbės Mirandai apie Selmą. Lilė visuomet niekino anytą ir teigė, neva jų santuoka subyrėjo į šipulius dėl to, kad Selma nuolatos būdavo šalia, visur kišo nosį ir bandė viską kontroliuoti. Pamatęs Mirandos reakciją į laišką, Orvilis prisiekė niekada daugiau neįsileisti Selmos į šią jų meilę. Jis davė sau žodį niekada apie ją nekalbėti, net nepranešti Mirandai, kai gaus dar vieną Selmos laišką. Jo mintyse ant tų durų dabar kabojo didelis užrašas NEĮEIKI, MAMA. Selma bus jo paslaptis.

Miranda papasakojo jam apie tragediją, ištikusią nutrūktgalvį jos vyrą, ir kaip ji persikėlė į Kolumbiją iš Boka Grandės. Bet ji niekada nepasakojo apie poliomielitą ir slėpė viską, kas buvo susiję su Selma, ne vien laiškus, bet ir tai, kad Selma jai sakė, koks „šventasis“ buvo jos sūnus, likęs šalia, kai ji siaubingai subjaurota taisėsi tą ilgą vasarą. Kai juodu su Orviliu tapo artimesni, ji jausdavosi keistokai kaskart, kai vogčia važiuodavo į Kolumbiją išsiųsti dar vieno Selmos laiško. Bet ką ji galėjo padaryti? Juk ji elgėsi kilniai. Nors jai atrodė keista, kad jis niekada daugiau neužsimena apie motiną, tai buvo tik į naudą – Selma jiems netrukdė.

Kaskart, kai juodu susitikdavo, Krėjus būdavo šalia. Į Orvilio „Sveikas, Krėjau“ jis ir toliau atsakydavo tylėdamas nudelbtomis akimis. Dabar, Kalėdų dieną, važiuodamas su Eime pas Mirandą apsikeisti dovanomis, jis juto palengvėjimą. Jis susitarė su vienu vietos chirurgu: šis Kalėdų dieną pavaduos jį iki vidurnakčio, Orvilis jį – Naujųjų metų dieną, o Miranda susitarė, kad Krėjus pernakvos pas Maksį Skunerį. Pagaliau jie galės pabūti vienudu.

Savaitėms bėgant Miranda vargo dėl tų romantiškų santykių. Tarp jųdviejų liepsnojo kūniška ugnis, ir jai labai patiko, kad, nepaisant savo drovumo ir daktaro cinizmo, jis pasižymėjo įstabia energija, buvo jai jautrus, nuoširdžiai domėjosi ja ir istorija – plačiąja ir siaurąja prasme. Tačiau sustiprėjus potraukiui kilo abejonių. Ji be perstojo girdėjo balselį viduje sakant: abejoju, abejoju. O abejojo ji Orvilio nuoširdumu ir kodėl niekada neužsimena apie tą faktą, kad rugpjūtį išvyks. Iš savo patirties žinojo abejonių pavojus – kaip jos abejonės atskiria ją nuo jas keliančio žmogaus, nuo to žmogaus pasaulio ir nuo pasaulio apskritai. Taip nutiko ir su jos vyru po to, kai jie susipažino viename Boka Grandės viešbutyje. Mergindamas ją jis visaip ramino. Ji spyriojosi. Galop ji atsikratė savo abejonių. O dabar buvo viena. Per ketverius metus po jo mirties ėmė suprasti, kad jis melavo dėl jos ir Krėjaus žadėdamas nerizikuoti. Triukus atliekantis pilotas *nerizikuoja?!*

Ji juto, kad su Orviliu negali veikti neapgalvotai. Vidinis balsas kartojo: jis juk išvyks, tiesa? Kentėsi ne tu viena, bet ir tavo sūnus. Galiausiai Krėjus atsilieps ir pasakys jam „sveikas“. O vos tik pasakai „labas“, tavęs jau laukia siaubas, kai bus ištarta „sudiev“.

Kai tą Kalėdų dienos popietę atvažiavo Orvilis su Eime, Miranda pasijuto neapsakomai laiminga.

– Labai džiaugiuosi, kad atvažiavai, Eime, – tarė ji. – Turbūt nerimauji – juk šįvakar premjera?

– Nelabai. Grynis Selersas sako, jei kas nenusiseka, vadinasi,

viskas gerai, blogai, kai viskas per daug gerai. Šekspyro tekstas nesvarbu – jis postmodernistinis.

– Vargšas Šekspyras! – tarė Miranda. – Susipažink, čia mano sūnus Krėjus. Krėjau, čia Eimė.

– Sveikas, Krėjau. Kokia šauni eglė! Mano tėvai nešvenčia Kalėdų.

– Tikrai? – išpūtė akis Krėjus. – Tai gal jie Grinčai?

– Žydai. Mums net draudžiama tarti tą vardą... ėėė... Jėzus Kristus.

– Bet juk Jėzus buvo žydas – tiesa, mama?

– Taip, kol atsivertė.

– Smagumėlis, dėde O. Pirmos Kalėdos mano gyvenime. Rodyk man *viską*, Krėjau!

Miranda džiūgavo. Per kelis pastaruosius sekmadienius, praleistus su Eime kovojant dėl Verto viešbučio, Miranda truputį įsimylėjo Eimę. O Eime atsakė jai visa jėga vienuolikmetės, subrendusios kaip kita šešiolikmetė ir radusios žmogų, atstojantį jai motiną. Eimė pasakė Orviliui: „Mama ir Miranda – nelyginant dvi skirtingos gyvūnų rūšys!“

Buvo įteiktos dovanos. Orvilis dovanojo Mirandai auksinę grandinėlę su pakabučiu – auksiniu banginiu su deimanto akimi. Miranda dovanojo jam kopiją šekerių sektos 1823 metais išleistos knygos „Geros manieros: dorovingo elgesio vadovas“. Eimei tai pasirodė labai juokinga; ji pasigriebė knygą ir savo aktorės balsu garsiai perskaitė ištrauką iš skyriaus „Gyvenimas kaip dorovinis bandymas“, paskui iš Džordžo Vašingtono „Šešiasdešimties mandagumo taisyklių“.

– „Nesišaipyk iš nieko, – kandžiu balsu perskaitė ji, – nors ir būna pagrindas.“

– Nesišaipyk iš nieko, – mėgdžiojo Krėjus. – Nesišaipyk iš nieko! Fui, kaip bjauru!

– Pasiklausykit dar! – tarė Eimė atversdama antraštinį puslapį. – „Daktarui Rouzui su dėkingumu už tai, kad taip maloniai lydėjai mane meilės...“ Oi... – Eimė susigėdusi nutilo. – Atsiprašau. Čia asmeniška, ar ne?

– Viskas gerai, Eime, – parausdama ramino Miranda. – Štai dovana tau nuo mūsų.

Ji padavė Stanislavskio raštų pirmo tomo „Apie vaidybą“ pirmąjį leidimą. Eimė džiugiai suspigo ir teatrališku gestu prispaudė knygą prie širdies. Orvilis dovanojo Krėjui „Džiunglių knygos“ vaizdajuostę – „dabar turėsi savo“.

Kai visi sutraukė keletą kalėdinių giesmių, išgėrė su prieskoniais pakaitinto sidro, atėjo metas skirstytis: Eimei – į teatrą, Krėjui – pas Skunerius. Krėjus susirinko viską, ko prireiks nakčiai – drabužių, pliušinį meškiuką, taip pat „Babaro“ ir „Džiunglių knygos“ vaizdajuostes. Paėmė į rankas kuprinę ir mažesnį pintą anties pavidalo krepšį. Kai visi rengėsi paltus ir avėsi batus, jis stumtelėjo Mirandą prie Orvilio, o pats pasislėpė už jos.

– Drąsiau, Krėjau, – tarė Miranda. – Pats jam paduok.

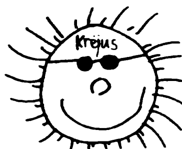
Krėjus iš visų jėgų papurtė galvą.

– Bet juk jis nuo tavęs, ne nuo manęs.

Krėjus vėl papurtė galvą.

– Na, gerai.

Miranda padavė Orviliui atviruko dydžio piešinį.

– Ačiū, Krėjau. Jis gražus. Man labai patinka.

Krėjus nieko neatsakė, bet paskui dirstelėjo iš už Mirandos kelnių ir sekundės dalį pažiūrėjo tiesiai į akis Orviliui. Šis be galo susijaudino, todėl pasistengė nė menkiausiu ženklu to neparodyti, kad neatbaidytų berniuko. Iš pradžių Miranda nudžiugo, paskui suabejojo, bet galop nusprendė, kad vis dėlto reikia džiaugtis.

• • •

Vėliau tą vakarą, kai Miranda su Orviliu kartu ėjo griūvančio Operos teatro Vašingtono gatvėje tarpueiliu, jie sukėlė sensaciją, mat pirmą kartą viešai pasirodė drauge. Penė pamojo jiems prisėsti šalia jos su Miltu ir šiltai su abiem pasisveikino. Miltas reagavo šaltai.

– Sunku patikėti, – sušnabždėjo Orviliui Penė. – Nuostabu!

– Kas? – pakuždomis paklausė jis.

– Ko gero, pradėjai bendrauti su žmonėmis? Mama sakė numirsianti ir nespėsianti to pamatyti – taip ir nutiko. Bet aš visuomet sakiau, kad tam tereikia tinkamos moters.

– Man rodos, sakei, kad Miranda – netinkama moteris.

– Miltui – taip. O aš – agnostikė. Beje – to nepasakysi apie Feitę Šenkberg.

Pradėjus gesti šviesoms, didingai įėjo Skuneriai – besišypsantys, mojuojantys. Abu atrodė nuostabiai: Henris su savo šiugždžia balta paradine jūrų laivyno karininko uniforma, Nelda Džo – su šilkine raudona suknele, prilaikoma siauručių petnešėlių, ir todėl Orviliui panaši į gyvą reklamą to, ką valgė ar gėrė, o gal savo aerobikos klubo ar plastikos chirurgo. Ir ko gi ten ėmė pūstis tvirtųjų Kolumbijos vyrų kelnės – iš patriotizmo ar geismo? Skuneriai iki ausų vienas kitam šypsojosi, galėjai pamanyti, kad jie tik tą dieną įsimylėjo.

Miranda pasilenkė ir Orviliui virš kelių kreipėsi į Penę.

– Argi tau ne smagu, kai matai du žmones šitaip besišypsančius vienas kitam?

Penė rimtai pamąstė.

– Ne, – sausai atsakė ji. – Man labai smagu, kai jie abu atsigręžia ir nusišypso *man*.

Užgeso šviesos. Buvo vaidinamas „Vasarvidžio nakties sapnas". Na, ne visai. Fėjas vaidino Pragaro angelai, įsimylėjėlius – kabukio teatro aktoriai, kaimiečius – gėjai. Pjesė buvo gerokai sutrumpinta, sunkiai galėjai suprasti, kas yra kas ir ką vaizduoja dekoracijos.

Bet Eimė puikiai vaidino fėjų karalienę Titaniją. Ji buvo vienintelis vaikas scenoje, ir Orvilis susijaudino matydamas, kaip narsiai ir maloniai ji pasirodo prieš gausybę žiūrovų. Atrodė, kad ji turi tam reikalingą gyslelę ir balsą. Kai Titanija ėmė glostyti Metmenį (apsirengusį asilu), tyras jos balso ir teksto nuoširdumas („Argi bent vieno iš mūsų nėra apmulkinusi meilė?"– pamanė Orvilis) privertė žiūrovus nutilti.

Miegok, tave aš rankomis apglėbsiu,
Jūs, elfai, išsiskirstykit... Šalin!
Taip tvirtą ąžuolą kvapnus vijoklis
Apraizgo švelniai. Gebenė daili
Taip glėbia skirpstui jo rankas gumbuotas.
O, kaip aš myliu, dievinu tave!*

Miranda paglostė Orviliui ranką, kurią laikė suspaudusi, ir priglaudė galvą jam prie kaklo.

Tačiau tą švelnumo akimirką dėmesio centre atsidūrė baikeris, įvažiavęs į sceną tikru *Harley-Davidson*, ir likusią spektaklio dalį žiūrovai stebėjo suglumę ir pasišlykštėję.

* Viljamas Šekspyras, „Vasarvidžio nakties sapnas", *Raštai*, 4 t., Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1963. Vertė A. Miškinis.

Tada Niujorko antikvarai „įsikirto". Per salę persirito kuždesys: „Jie šaiposi – iš *mūsų!*"

Spektaklis truko keturiasdešimt dvi minutes, bet Orviliui ir Mirandai pasirodė, kad veikiau dvi valandas. Jam pasibaigus niujorkiečiai pašoko ant kojų ir sukėlė audringas ovacijas.

– Moku keturiasdešimt žalių už valandą tam susišikusiam neūžaugai Gryniui Selersui už tokio karališko smirdalo kaip šitas pamokas?! – pasiskundė Orviliui Miltas.

Kai aktoriai priiminėjo sveikinimus, Eimė jų paklausė:

– Kaip jums patiko?

Orvilis su Miranda atsakė, kad spektaklis ir jos vaidyba buvo puikūs.

– Taip? Tikrai?

– Tikrai, – patvirtino Orvilis. Miranda linktelėjo.

– Jėga! Ar girdėjot? Kalba, kad rodysim jį Niujorke!

Orvilis paspaudė ranką miniatiūriniam Selersui. Grynį jis pažinojo iš vaikystės laikų – prie nieko nepritampantį berniuką tėvai išsiuntė mokytis į privačią parengiamąją mokyklą Tokijuje – be to, kaip gydytojas – vyras buvo tiesiog įsivaizduojamų nusiskundimų meistras, o įvairiausių lytinių nuotykių patirdavo tiek, kad būtų galėjęs didžiuotis net ištvirkęs venecijietis.

– *Grazie, grazie*, – dėkojo Selersas. Kažkodėl jis kalbėjo vien savaip įsivaizduojama italų kalba. – *Por della granda apprecionissimo del'arte.* Jaučiuosi labai pakiliai, bet toli gražu ne sveikas, *dottore.* Jausmai tiesiog liejasi per kraštus, *cosi confuso!*

• • •

Grįžę į Mirandos namus jie pakūrė krosnį, atsisėdo šalia ant sofos svetainėje sijų laikomomis žemomis lubomis ir gurkšnojo brendį. Žiūrėdami pro groteles į ugnį jie kalbėjosi apie idiotišką pastaty-

mą. Orvilis glostė jai kaklą, pečius, ir jos veidas ėmė švytėti. Juodu vis dar buvo išsipuošę, tad Orvilis jautėsi kaip paauglys per mokyklos šokių vakarą: be galo jos norėjo, bet bijojo per greitai nueiti per toli. Dabar, kai taip aiškiai buvo juntamas fizinis ryšys tarp jųdviejų, ji irgi drovėjosi. Tuo pat metu jinai juto, kad jeigu jie tuoj neliks nuogi, ji plyšte plyš.

Jų žodžiai įgavo netikrumo – taip atsitinka, kai ima vyrauti geiduliai. Kai galiausiai jie pasibučiavo, per abiejų lūpas persirito kibirkštis – sausame kambaryje susikaupė statinis krūvis – ir abu nusijuokė. Nedrąsiai lyg išbarti, bet uolūs mokiniai, pasiryžę baigti ką pradėjo, jie vėl ėmė bučiuotis. Kibirkštis ėmė silpti, o jų vienišumas užleido vietą alkiui.

Miranda atsistojo, paėmė Orvilį už rankos ir nusivedė prie siaurų laiptų. Nepratusi prie svaigalų, ji truputį svirduliavo. Jis, irgi kauštelėjęs, puolė ją prilaikyti apglėbdamas ranka juosmenį. Sukišę veidus, prisispaudę kūnais, jie išvydo vienas kito akyse geismą, ir tada jų lūpos netikėtai kibiai susiglaudė, liežuviai susilietė. Jaudulio žaibas perbėgo nuo kojų pirštų iki viršugalvio, paskui atgal. Jis atsagstė jai palaidinukę ir nunėrė nuo pečių. Kadangi apie laiptus buvo baisu net pagalvoti, jis švelniai padėjo jai atsigulti ant kilimo. Aistrą jam kurstė lyg pro miglą suvokiamas jos luošumas. Jis nusirengė visus drabužius, ji nusimovė kelnes. Glaustydamasis prie jos kaklo, ranka atsegė liemenėlę, padėjo Mirandai ją nusimesti ir menkoje šviesoje, sklindančioje iš pamirštos krosnies, pamatė, kaip pakyla į viršų jos krūtys. Jo pirštai užčiuopė glotnius it šilkas iškilimus, tada jo lūpos švelniai lyg vaizduotėje palytėjo sustandėjusius spenelius. Jis apkabino ją, delnais prispausdamas stiprius plačiuosius raumenis, ir ne išgirdo, bet veikiau pajuto ją kuždant – ji sakė jam tuoj pamesianti galvą, norinti ištęsti šį malonumą, mėgautis, ragino paskubėti.

Miranda apsivijo rankomis jam kaklą, ir jos krūtys pajuto plau-

kelius ant jo krūtinės. Ji juto jo artumą, ir tas artumas nešė ją it bangos ketera vandenyne. Bet tada jis sustojo.

Jo ranka palietė jos sumenkusią koją.

Pirštais jis užčiuopė aštrų blauzdikaulį, sunykusius raumenis ir norom nenorom pajuto istoriją šios moters, kurią buvo bepradedąs mylėti, ir kokia liūdna ta istorija, ir pyktį dėl to, kad ji tokia liūdna. Jam atrodė, kad greta mato tos moters kūną ir jos sielą, mato kaip gydytojas ir kaip mylimasis – jį mokė skirti tuos du dalykus jau nuo pirmo skrodimo. *Dieve, kokia suvytusi tos mergaitės koja!* Jis nieko negalėjo su savimi padaryti, nes jo, gydytojo, protas ėmė derintis prie jos ne tik kaip prie žmogaus, bet ir kaip prie pacientės, ne vien prie mylimo žmogaus kūno, bet ir prie jo istorijos. Mintyse iškilo simptomai, diagnozė, gydymas, sielvarto prislėgti tėvai, metų metus darantys dėl jos viską, ir ji pati, neįtikėtinai narsi ir velniškai besistengianti, fizinė terapija ir baimė, kad niekados nebevaikščios, elektroninės viruso mikrogramos ir daktaro Džonaso Salko nuotraukos.

Miranda pajuto jo šoką. Ji paėmė jo delną, vis dar klausiamai gulintį jai ant blauzdos ir švelniai priglaudė sau prie lūpų, paskui prie krūties, tarsi šitaip savotiškai bandydama išdildyti kadaise patirtą kančią. Kita ranka paglostė jam skruostą, surado lūpas.

– Ar mums nereikėtų apie ją pasikalbėti? – paklausė Orvilis.

– Ne. Dar ne.

– Aš noriu.

– Aš nenoriu.

Ji nosimi pakuteno jam ausį, jo pirštais pasukiojo sau spenelį. Pabučiavo jį dar kartą, bet dabar jis atsakė ne taip karštai. Miranda paglostė jam pilvą.

– Man gali... to reikėti, – tarė jis.

Jos pirštai nuslinko žemiau, iki varpos.

– Žinote, daktare Rouzai, netyčia sužinojau, kad jums to nereikia.

Jis nusijuokė ir pajuto palengvėjimą. Dabar buvo visiškai pasiruošęs mylėtis, bet jos trapumas šaukte šaukė mintyse lyg perspėjimas apie alergiją, didelėmis raidėmis užrašytas ligonio kortelėje. Lytinę jo galią slopino tie trapūs kaulai – blauzdikaulis ir šeivikaulis – kurių rentgenogramas matė slenkant prieš akis.

Bet nemažą gyvenimo dalį praleidusi su tomis rentgenogramomis Miranda išmoko pažinti to savo trapumo ribas ir įžvelgti jo baimę kituose žmonėse. Taigi ji ėmėsi vadovauti ir jį lytėdama stengėsi jam pasakyti matanti savo rentgenogramas kur kas aiškiau, negu kada nors galės jis, ir kad dėl malonumo ji nesulaužys nieko – nei savo kaulo, nei savo sūnaus, nei savo sielos. Miranda paėmė jo delną ir vidine sveikosios šlaunies puse braukė juo iki tos pikantiškiausios vietos, visiškai pasiruošusios jį priimti po visų tų savaičių žaidimų vien akimis. Tada ji apsižergė jį ir išleidusi atodūsį ėmė kilnotis, lyg vis dar būtų nešama tos vandenyno bangos.

– O Dieve! – sušnabždėjo jinai. – Paskubėk!

Ji buvo beužgniaužianti iš burnos besitaikantį ištrūkti riksmą, bet susigriebė, ką daro, ir sušuko:

– Krėjaus nėra namie! Niekas mūsų negirdi!

– Taip!

Ji ėmė smarkiau į jį duotis ir džiugiai, gosliai šaukti. Jis irgi nebesitvardė ir ėmė rėkti. Juodu staugė it du žvėrys; dvi amadinos narvelyje jiems atsiliepė. Galop ji susmuko ant jo jausdamasi, tarsi grimztų į šiltą gryniausios meilės vonią.

Jam atrodė, kad virš jo įsitaisė dviese: stipri, lanksti, jaudulinga moteris standžiomis krūtimis – ant krūtinės – ir liesa, gležna mergaitė – ant kojos. Užlietas švelnumo – jau manė niekados nebegalėsiąs tokio patirti, nes buvo per daug išvargintas savo patirties – priglaudė tą moterį ir mergaitę prie krūtinės, prie savo gyvenimo.

Kai jie jau buvo beužsnūstą, ji prašneko:

– Nuostabūs banginiai, ar ne?

– Taip, mieliausioji, nuostabūs šlapi banginiai.

• • •

Pranešimų gaviklis pažadino Orvilį antrą nakties – kažkoks skubus atvejis gimdymo skyriuje. Miranda beveik nepasijudino, kai jis atsikėlė, susirado drabužius ir atsisveikindamas pasiglaustė. Blausioje baigiančių užgesti žarijų šviesoje jis įžiūrėjo baltą kaip alebastras veidą, tvirtą petį, o plaukus ir į raudoną vynuogę panašius spenelius nupiešė jo vaizduotė. Jis džiugiai atsiduso ir išėjo į ledinę naktį, kuri negalėjo jo paliesti – kol užpakalis trenkėsi į ledo kubu virtusią kraislerio sėdynę ir jis sušuko iš netikėtumo – smagaus netikėtumo, nes jis tik priminė jam, kad yra gyvas.

Slaugytoja iškvietė jį priimti dvynukų. Orvilis rūpinosi sutuoktiniais per visą moters nėštumą, jai pirmą. Jie buvo neturtingi juodaodžiai; Orvilis šiek tiek abu pažinojo, kai dar buvo vaikai, mat draugavo su Heile ir jos sūnumi Vizu. Jie gyveno prie pat geležinkelio bėgių lūšnų rajone tarp Šiaurės pelkės ir Hadsono upės. Bilas niekada nesivargino su draudimu, ir iki dabar Orvilis irgi atsikratė to blogio. Taigi pora buvo ligoninėje labdaros pagrindais.

Kai jis pasirodė, gimdymas buvo besustojąs. Kas čia darosi? Jis priėmė šimtus kūdikių Dubline, Nacionaliniuose gimdymo namuose Holiso gatvėje. Kūdikis kas valandą, ištisus metus. Orvilis pasigerdavo su kitais medicinos studentais O'Dvajerio aludėje kitapus gatvės. Jie išvirsdavo pro duris girti ir keikdavosi, kad uždaro taip anksti – pusę dvylikos – svirduliuodami stovėdavo drėgnoje naktyje, spoksodavo į gimdymo namų pastatą ir vienas kito klausinėdavo: „Ką darysim – ištrauksim keletą kūdikių ar einam tiesiai miegot?" Jie užvažiuodavo išklerusiu liftu į paskutinį

aukštą, priimdavo porą kūdikių ir įsitaisydavo miegoti ant čiužinių pirmame aukšte už priėmimo skyriaus sienos.

Orvilis išmanė apie gimdymą, bet šįsyk reikėjo susimąstyti. Ar prijungti lašelinę su vazopresinu, kaip įprastai buvo daroma Dubline? O gal daryti cezario pjūvį? „Visada privalai padaryti šimtaprocentinį sprendimą turėdamas tik penkiasdešimt procentų informacijos", – nuolat kartodavo Bilas. Orvilis patikrino, ar veikia vaisiaus monitorius, ir išėjo iš gimdymo skyriaus neseniai iškilmingai atidarytame (tai padarė Henris Skuneris) Gimdymo korpuse, pavadintame Selmos Rouz, Ligoninės savanorių pagalbininkių organizacijos įkūrėjos, vardu. Jis vėl išsitraukė lapą su gimdyvės parametrais, užsidegė tą pigų itališką cigarą ir atsisėdo visko apgalvoti kambaryje, iš kurio atsivėrė vaizdas į miestą.

– Sveikas, bičas.

Ji palengva sūpavosi už ketvirto aukšto lango, tarsi plūduriuotų jūroje su gelbėjimosi ratu. Apsirengusi rusvai žalsvos spalvos lakūno kombinezonu kaip Amelija Erhart*, ant galvos – odinė kepurė su ausimis ir stilingai atsmaukti ant pakaušio apsauginiai akiniai.

– O, Dieve!

– Čia ne Dievas – čia *aš!* – Ji smigo žemyn lyg sakalas keleivis. – Antroji oro dama!**

– Dink iš čia!

– Aš ne čia. Tu esi čia, ne aš. Sveikinu su Chanuka.

– Sveikinu su šventomis Kalėdomis.

– Nesityčiok iš manęs – nedrįsk! Mes – Senojo Testamento tauta, gal užmiršai?

– Tu – Senojo, aš – Naujojo. Daugiausia Naujojo.

---

* Amelia Earhart (g. 1897, 1937 m. dingo be žinios) – pirma Amerikos aviatorė ir pirma moteris pasaulyje, viena perskridusi per Atlantą.

** Amelia Earhart buvo vadinama Pirmąja oro dama.

– Jėzus? Iš „Supaprastintos Biblijos“?

– Tau labiau patiktų „akis už akį“?

– Gali neabejoti. Šiuo klausimu aš palaikau Penę ir tą simpatingąjį Plotkiną! Holokaustas nepasikartos! Aš vis prašau, kad man leistų grįžti kaip sabrai.* Tos izraelietės merginos kietos. Visai kaip ševrolė sunkvežimiai.

– Ne tokios kietos kaip tu.

– Ko ten, velniai griebtų, lygini su manimi?! Tokios kaip *tu*. Ar verkei manęs? Ar išliejai bent vieną mažulytę ašarėlę? Aš – tavo motina. Aš miriau, o tu toks savanaudis, kad negali net paverkti dėl...

– Daktare Rouzai!

– Mes lipam į lėktuvą, zuikuti. Pasimatysim vėliau.

– Klausau.

– Kažkas negerai, – išgirdo naktinę slaugytoją sakant. – Ateikite greičiau.

Velniškai negerai, suvokė Orvilis. Giltinė tapšnoja kūdikiams per petį. Orvilis paaiškino turėsiąs daryti cezario pjūvį. Pora sutiko. Jis greitai nusimazgojo rankas ir atliko operaciją. Dvyniai berniukai. Vienas buvo gerai išsivystęs, energingas ir klykė. Kitas sirgo mikrocefalija – galva buvo ne didesnė kaip lėlės, tik lūpos, nosis ir akys buvo suspaustos į daiktą, o kaktos visai nebuvo, todėl panėšėjo į varlę. Liemuo ir kojos – normalūs, bet su uodegos liekana. Vaizdas buvo baisus, bet negalėjai atitraukti nuo jo akių, lyg būtum žiūrėjęs į kažkokį eksponatą stiklainyje su formaldehidu medicinos muziejuje.

Gimdymo skyriaus slaugytoja buvo labiau įpratusi matyti kolumbiečių kūdikius, gimusius su visa įgimtų trūkumų įvairove. Tokių naujagimių skaičius gerokai viršijo šalies vidurkį. Visi buvo įsitikinę (o kaltieji neigė), kad taip yra dėl polichlorintų bifenilų ir

* Sabra – gimusi Izraelyje *(jidiš)*.

kitokių nuodingų šūdų, verčiamų į upę bendrovės *General Electric*, išlaistomų ant vaismedžių ar prasisunkiančių pro geležinkelio sankasą su kreozotu, kuriame mirkydavo pabėgius dar Orvilio vaikystėje. Ir dar dėl amžinai sėdančių cemento dulkių. Nenormalūs Apgar skalės balai buvo norma. Orvilis dar nebuvo prie to pripratęs.

Slaugytoja nunešė sveikąjį naujagimį tėvui, palikusi Orvilį laukti, kol mirs kitas. Laimė, kol Orvilis baigė siūti nusilpusiai gimdyvei pilvą, kūdikis patyliukais taip ir padarė. Orvilis nuėjo pas tėvą. Šis vis dar laikė sveikąjį naujagimį – negrabiai kaip visi tėvai, pirmąkart paėmę kūdikį į rankas. Slaugytoja jau buvo jam pranešusi, kad dvynys mirė.

– Kas atsitiko? – paklausė sukrėstas vyras.

– Kitas kūdikis išgyveno vos kelias minutes. Jis buvo apsigimęs.

– Ar galiu jį pamatyti, daktare?

Orvilis sudvejojo. Vyresnis gydytojas jame, gerasis senas daktaras Starbakas, propaguojantis starbasolį ir tėvišką išmintį, būtų patapšnojęs jam per petį ir taręs: „Ne, sūnau, verčiau neleisk." Jaunesnis gydytojas paplojo jam už norą, nors žinojo, kad išvystas vaizdas niekada neišdils tėvui iš atminties.

– Žinoma, galite, – atsakė Orvilis. – Tik noriu, kad žinotumėt: niekados to neužmiršit.

– *Jo*. Aš noriu jį pamatyti.

Slaugytoja paėmė sveikąjį kūdikį, ir Orvilis su tėvu kartu nuėjo pasižiūrėti į dvynį. Jis buvo apipraustas, tad atrodė geriau, ne toks bauginantis. Tėvas ištiesė ranką ir palietė gerai išsivysčiusį petį, paskui susiplojusią galvelę. Paskui pats palenkė galvą ir persižegnojo.

– Vardan Dievo Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios. Amen.

Jis pažiūrėjo į Orvilį drėgnomis, sielvartingomis akimis.

– Ačiū, – tarstelėjo.

– Jums taip pat, – atsakė Orvilis. Jis pajuto vyrą turint stiprybės žiūrėti į dalykus, nuo kurių didžiuma žmonių nusisuka.

– Manau, jinai irgi norės jį pamatyti.

– Prašom.

Tėvas paėmė į rankas negyvą naujagimį ir nunešė motinai.

Orvilį per pranešimų gaviklį iškvietė pasirūpinti žmogumi, perdozavusiu narkotikų, iš Palaimos bokšto socialiai remtinų asmenų mikrorajono, auka, subadyta normalioje šeimoje, nukentėjusiais automobilio avarijoje ir keliais ypatingais Kalėdų atvejais, tarp jų – Niujorko valstijos Austerlico miestelyje gyvenančiu piemeniu, įsitikinusiu, kad neseniai jam kaukolėje įstatyta metalinė plokštelė priima „Laisvosios Europos“ radiją.

Vėliau, per pertraukėlę, jis išėjo į automobilių aikštelę. Ten išsitraukė iš kišenės iki pusės surūkytą itališką cigarą ir degtukus. Naktis buvo vėsi. Miestelis buvo apledėjęs, šaltų patalpų kvapas tvyrojo ore, kuris, rodės, įtemptas nelyginant ausies būgnelis ir todėl viską girdi. Orvilis galvojo apie negyvą dvynį, kuris visada bus beveik šalia ir sklandys kaip ir visi mirusieji, galvojo ir apie gyvąjį dvynį. Galvojo apie Mirandą, jos istorijas, jųdviejų glamones ir garsiai sukuždėjo:

– Šita istorija išliks.

14

Artinantis Naujiesiems, kaskart, kai Orvilis pasilabindavo: „Sveikas, Krėjau“, berniukas į jį pažiūrėdavo. Sykį jis, ko gero, net kažką atsakė, bet per tyliai, tad Orvilis nesuprato ką.

Miranda su Orviliu Naujuosius sutiko Kolumbijai labai svarbiame renginyje – vakarėlyje su šokiais ir maudynėmis Skunerio sveikatingumo komplekse, prekybos centro prie 9-ojo greitkelio kaimynystėje. Juodu susitarė su Eime, kad prižiūrės Krėjų ir liks

nakvoti. Krėjui patiko, kai ateidavo Eimė, o šiai patiko vaidinti vyresniąją seserį. Taigi Miranda ir Orvilis su jais atsisveikino ir pasakė pasimatysią jau kitais metais. Vaikai buvo taip įnikę į darbą – Krėjus rašė pirmą romaną, o Eimė jam padėjo – kad beveik nepastebėjo, kaip suaugusieji susirengė, o paskui ir išėjo.

Orvilis ir toliau negalėjo atsistebėti Henriu Skuneriu. Henris surengė panašų pobūvį pirmais metais, kai grįžo į Kolumbiją; šis antras tapo kone gaire miestelio istorijoje. Atėjo kiekvienas bent kiek svarbesnis asmuo, nors buvo keletas ir visai nesvarbių kolumbiečių. Maistas – visa, ką galėjai valgyti pasiėmęs nuo stalo, einančio per visą kambario ilgį – buvo kolumbietiškų ir viso pasaulio šalių virtuvių mišinys: jautienos kepsniai ir skrudintos bulvytės, lašiša ir salotos, tailandietiški ryžių makaronai ir kiaulienos šonkauliai, kepti bananai ir omletas su jūros gėrybėmis, romo kokteilis *Knickerbocker* ir mineralinis vanduo *Perrier*, pepsi ir geriausi amerikietiški vynai. Aplinka buvo dar neregėta Kolumbijoje: visur žvilgėjo chromas ir veidrodžiai, telkšojo vos ne olimpinio dydžio baseinas, viename jo gale burbuliavo garuojančio vandens sūkuriai. Saunos su atskiromis drabužinėmis buvo iškvėpintos preparatais iš Švedijos. Galėjai ne tik nemokamai kilnoti svarmenis, bet ir naudotis ligi tol Kolumbijoje neregėta kūno lavinimo įranga: firmos *Nautilus* suoleliais ir žingsniuokliais bei labai moderniškais jėgos treniruokliais (su garantija, kad jie nelūš) – kilnoti jais svarmenis buvo taip pat lengva kaip žiūrėti televizorių. Beje, atrodė, kad vakarėlio leitmotyvas ir yra televizija – ne vien dėl keturių ekranų (po vieną kiekvienam kanalui), sukabintų viena eile priešais dviračius-treniruoklius ir bėgtakius – bet ir dėl šeimininkų, Henrio ir Neldos Džo.

Orvilis įsitaisė įprotį, kurį vadino „Skunerio stebėjimu". Dabar jis stebėjo, kaip Henris, vilkintis smokingu su rausvu gvazdiku atlape, glotniai sušukuotais baltais plaukais, lyg ratukinėmis pa-

čiūžomis čiuožė šen ir ten, pildydamas taures, glostydamas svečių *ego*; sveikindavosi, kaip jau buvo patyręs Orvilis: abiem delnais suimdavo ranką, paskui tuo pačiu judesiu stumtelėdavo žmogų į šalį, kad galėtų sveikintis su kitu – visai kaip televizijos viktorinos vedėjas. Orvilis stebėjo ir Neldą Džo. Prie Henrio priderintais platinos spalvos plaukais, apsivilkusi šviesiai violetine glaustinuke, iš pažiūros iki begalybės besidriekiančia virš ja aptemptų krūtų, ir gėlėtu mini sijonėliu, taip pat aptempusiu atletišką, nepaprastai apvalią kūno apačią, ji šypsodamasi įkalbinėjo abiejų lyčių žemesnės padėties kolumbiečius išmėginti treniruoklius. Nelda Džo panėšėjo į moterį, šeštą ryto per televizorių rodančią tau, kaip gerinti savo kūną, savo gyvenimą, savo pasaulį. Oklahomietiški jos juokeliai buvo užkrečiami. Iš visų pobūvio dalyvių didžiausią pasisekimą neabejotinai turėjo Nelda Džo.

Orvilis su Miranda drovėjosi ir jautėsi esą ne savo vietoje. Kadangi dar mokydamiesi mokykloje ne vienus metus per šokius taip ir nerado partnerio, dabar spaudėsi prie sienos ir su niekuo nebendravo. Trumpą tarpsnį jie liko vienudu.

– Jau tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt ketvirtieji – įsivaizduoji? – paklausė Orvilis.

– Taip, – atsakė Miranda ir pacitavo Orvelą: – „Gyvename pasaulyje, kuriame bemaž neįmanoma išgyventi, jei esi doras.“

Bet mažame mieste nuo kitų akių nepasislėpsi, juolab kad jie tiesiog spinduliavo ką tik pajaustą laimę. Taigi žmonės juos surado, tempė prie savęs, kalbino ragauti maisto, šnekėtis, elgtis kaip visi.

– Visada žinojau, kad judu skirti vienas kitam, bičiuli, – kalbėjo Henris purtydamas Orviliui ranką, prieš tai europietiškai – į abu skruostus – pabučiavęs Mirandą. – Tavo mama būtų labai patenkinta!

Kiek nenoromis Henris paleido ranką, atvedė jį Neldai Džo ir nuėjo prie kito svečio.

– Judu žiūrėkit man, kad blogai elgtumėtės! – savo pietietiška tartimi pamokė Nelda Džo ir pamerkė akį.

Penė labai sureikšmino tai, kad juodu drauge, ir kalbėjo apie tai turbūt atviriau, negu ketino, nes buvo apgirtusi nuo šampano.

– Negaliu patikėti, mažasis broliuk, kad tu *smaginiesi*. Žinai, Miranda, jis niekada neatsipalaiduodavo, negalėdavo tiesiog imti ir smagintis. Matai, jis visuomet turi galvoti. Niekad nemaniau, kad jis linksminsis, juolab su tavim, Miranda, nes – prašau atleisti – tu toks pat kietas riešutėlis kaip ir jisai.

Penė nuėjo, o Orvilis ir Miranda pažiūrėjo vienas į kitą vartydami akis. Paskui ji grįžo.

– O jūsų įtaka Eimei – tiesiog *nereali*. Ir toliau taip ją veikit.

– Jeigu tik nekalbėsime apie tuos socialistinius dalykus ir panašiai, – žiaumodamas tortilją įsiterpė Miltas. – Tai bent gausios vaišės, ką?

Jis nusekė žvilgsniu praeinančią pro šalį Neldą Džo.

– O maistas neprastas. Chacha.

Nuo juoko, matyt, kažkokia mintis tapo aiškesnė.

– Henrio laukia puiki ateitis, Orvi. Tikrai puiki ateitis.

Svečiai įsišėlo. Kolumbiečiai pliuškenosi ir dūko baseine, kilojo svarmenis, šoko trankiai grojant senoms ir naujoms melodijoms.

– Atleisk, – tarė Miranda, – bet aš nešoku.

– Ačiū Dievui. Aš irgi. Žinai, nuostabus dalykas: net vienas kito mirtinai nekenčiantys žmonės šnekasi, linksminasi drauge.

– Taip, toks jau...

Muzika nustelbė visus garsus.

– Ką? – sušuko Orvilis.

– Toks jau tų mažų miestelių gyvenimas! – rėkte atsakė ji.

– Bendruomenė yra?

– Ne, galima sakyti, nėra. Nuo tūkstantis septyni šimtai devyniasdešimtųjų...

Staiga muzika nutilo, ir Mirandos išrėkti „tūkstantis septyni šimtai devyniasdešimtųjų" nuskambėjo kaip bepročio klyksmas. Visi į ją atsigręžė, paskui nusijuokė ir nuskubėjo pasitikti 1984-ųjų. Vos tik atsirado proga, Orvilis su Miranda išėjo iš pobūvio, ir juos pasitiko arktiškai rami naktis.

Orvilis tvirtai suėmė jos ranką.

– Atsargiai, visur apledėję.

– Ačiū.

Prie automobilio Orvilis pakėlė akis į žvaigždes ir parodė į skaisčius brangakmenius Oriono dirže ir karde – Betelgeizę ir septynias padūmavusias seseris Plejades – paskui perskaitė trumpą, bet malonią paskaitą mitologijos tema. Tad juodu apsikabino ir pasibučiavo, jis atidarė dureles ir padėjo jai įlipti.

Kai parvažiavo į Mirandos namus, pižama apsivilkusį Krėjų rado ant grindų – jis miegojo prisispaudęs prie krūtinės didelę knygą. Eimė miegojo ant sofos. Baltas televizoriaus ekranas šnypštė, nes vaizdajuostė buvo seniai pasibaigusi.

– Gal tiesiog leiskime jiems miegoti čia? – paklausė Orvilis.

– Gerai.

Jis paėmė ją už rankos ir pasuko prie laiptų.

– Palauk, mielasis. Pažiūrėk bent akimirką. Žiūrėk kartu su manim.

Jie drauge žvelgė į tą gražų reginį – miegančius vaikus.

– Mama?

– Taip, brangusis, Orvis irgi čia.

Krėjus mieguistu žvilgsniu pažiūrėjo į juos abu.

– Kelkis ir į lovą.

– Noriu perskaityti šią knygą.

Jis pakėlė knygą su drambliais – dviem suaugusiais ir trimis jaunikliais oranžiniame viršelyje – „Babaras ir jo vaikai".

– Tik ne visą, – atsakė Miranda rengdamasi ginčui. Krėjui rei-

kėdavo visko arba nieko. – Labai vėlus metas, balandėli, o knyga pernelyg ilga...

– Gerai, bet su sąlyga, kad Orvis man ją paskaitys.

Orvis neapsakomai nudžiugo.

– Mielai.

Krėjus atsistojo ir užlipo laiptais, suaugusieji jam iš paskos. Berniukas atsigulė į lovą ir jaukiai įsitaisė. Nežinantis, kaip turi elgtis tėvas, Orvilis atsisėdo ant lovos krašto. Krėjus mostu paragino jį atsigulti šalia, Orvilis paklausė, bet tada išgirdo:

– Ne, ne. Noriu rankytės.

– „Rankytės"? Maniau, nori apie dramblius?

– Ne, turiu galvoje, gulk ant rankytės.

Krėjus atsisėdo, apsisuko, paėmė Orvilio ranką ir padėjo taip, kad galėtų pats ant jos patogiai atsigulti.

Miranda iš tarpdurio stebėjo juodu – kiek sutrikusį vyrą ir mieguistą berniuką. Ir vienas, ir kitas to ištroškę, pamanė ji.

Orviliui prie skruosto prigludusi kūdikių šampūnu ištrinkta Krėjaus galva kėlė tokius jausmus, kad jis vos įstengė sukaupti dėmesį į skaitymą. Kaip tėvas, pamanė jis. Visai kaip tėvas.

– Man irgi labiausiai patinka drambliai.

Skaitydamas Orvilis susigriebė, kad šią knygą apie Babarą pats be galo mėgo vaikystėje. Kai priėjo šešioliktą puslapį, tą vietą, kur mažylė Flora praryja barškutį, parausta kaip burokas, karalienė Celestė nesėkmingai bando barškutį išmušti tapšnodama per kuprą (Heimlicho metodas dar nebuvo žinomas), bet galop beždžionė Zefira žaisliuką ištraukia – Orvilis pamatė prisimenąs kiekvieną smulkmeną ir net kaip puslapyje išdėstyti aštuoni piešiniai! Šis epizodas priminė jam buivolų pieno mocarelą ir Celestiną, bet pats nustebo ir pajuto palengvėjimą, kad prisiminimas nebekelia skausmo.

Miranda atsišliejo durų staktos. Matydama mylimą vyrą, ban-

dantį elgtis kaip tėvas, pajuto, kad širdy darosi lengviau, ji ima kilti kartu su visa jos esybe, tad jai ėmė rodytis, jog turi įsikibti į duris, antraip nusklęs aukštyn. Jos veidas išraudo, akys pritvinko ašarų, širdis prasiskleidė it neseniai išdygusi tulpė. Orvilis peržengė ribą, lyg deimantu nubrėžtą plieno paviršiuje – ribą, skiriančią tėvą nuo ne tėvo – ir tą akimirką ji nebejuto nei baimės, nei dvejonių. Visas jo drovumas dabar buvo išnykęs. Miranda pajuto, kaip sveikasis jos klubas įsiremia į durų apvadą to seno namo, regėjusio tikriausiai viską, išgirdo balsą savo viduje, sakantį: „Gal vis dėlto Dievas yra."

Gulėdamas ant vyro rankos Krėjus pajuto, kaip miego antklodė jį uždengia.

– Užteks, – žiovaudamas suniurnėjo jis, paskui kilstelėjo galvą ir pečius, kad Orvilis galėtų ištraukti ranką. Tada pasivertė ant šono, susirangė po antklode ir vienos rankos pirštais ėmė maigyti kraštą apdriskusių minkštų marškinėlių su užrašu „Mano marškinyčiai".

Miranda priėjo prie jo ir pabučiavo.

– Labos nakties, saldžių sapnų. Aš tave myliu.

– Labanakt, Krėjau, – pridūrė Orvilis.

Jokio atsakymo iš po antklodės – tik kažkas panašaus į kikenimą.

– Sveikas, Krėjau, – tarė Orvilis.

– Sveikas.

– Sveikas *kas?*

– Sveikas, *Orvi.*

– Oi, kaip man patinka tas žodis! – nudžiugo Orvilis.

Krėjus iškišo nosį iš po antklodės, dirstelėjo į Orvilį, paskui į Mirandą visa išraiška klausdamas: „Beje, kas tas pamišėlis?"

Apačioje, ant virtuvės stalo, jie rado Krėjaus romaną. Kiekvienas puslapis buvo iliustruotas piešiniu.

ŠO

Romanas

Autorius Krėjus Brakas

Šo giveno gatvej
Nes neturėjo
Namu

Jis esdavo šliuškas

1 diena jis nuejo i parka.
Kaškoks viras pasake aš parvešiu tave namo

Viras ejo kol prejo
Automobili. Šo ejo jam iš paskos

Taigi viras nusiveže ji
I savo namus.

Kai viras privaževo prie namo
Šo apsisuko ir pažiurejo atgal.

PABAIGA

15

Dviem į poledinę žūklę išsiruošusiems kolumbiečiams ir jų šuniui šovė geniali mintis. Ėjo į pabaigą sausis. Hadsoną kaustė ledas. Nors dauguma kolumbiečių nieko nesugaudavo upėje, kai

ji nebūdavo užšalusi, jie įsivaizdavo, kad tada, kai ją dengia gero sprindžio storio ledas, žuvys pasirodys vėl. Sunkiausia poledinėje žūklėje buvo ne nesušalti. Juk jie išgers nemažai alaus, o šis šalti neleis, be to, jie iš savo namelių nusineš ant ledo nešiojamas dujines krosneles. Sunkiausia buvo gręžti ledą. Daugelis Kolumbijos vyrų turėjo meilės romaną su vidiniu degimu. Jie dažnai atrodydavo sutrikę, kai jų rankos nebūdavo apglėbusios drebančio vairo – automobilio, sunkvežimio, furgono, traktoriaus, buldozerio, pastatų griovimo krano ar sniego plūgo. O bene saldžiausia šio meilės romano akimirka ateidavo, kai jų rankos glamonėdavo grandininį pjūklą. Tačiau per patį viduržiemį šis įrankis reikalavo iš įkaušusių kolumbiečių kiek daugėliau nuovokos, kad ledas būtų perpjautas nenusirėžus kojos piršto, pėdos ar visos kojos.

Brėkštant tai žiauriai šaltai dienai tiems dviem į poledinę žūklę išsiruošusiems kolumbiečiams ir jų šuniui šovė geniali mintis – dinamitu išsprogdinti eketę užšalusioje upėje. Jie pikapu užvažiavo ant ledo prie seno apleisto švyturio. Visi trys išlipo. Jiems pavyko išsiaiškinti, kuris dinamito lazdos galas turi padegamąją virvelę, todėl vos tramdydami jaudulį pasveikino vienas kitą, kokie kūrybingi ir sumanūs yra. Vienas palaikė dinamito lazdą. Kitas uždegė virvelę savo cigaru. Virvelė ėmė degti spragėdama ir skleisdama neryškią šviesą. Kolumbietis toli numetė uždegtą dinamito lazdą. Ji aukštu spragsinčiu lanku nuskriejo prie yrančio švyturio.

Du girti kolumbiečiai stebėjo, iš pradžių – suglumę ir šiek tiek patenkinti, kad pasaulyje esama tvarkos, paskui pasibaisėję, kai šuo pasileido bėgti paskui dinamito lazdą, ją pakėlė ir atrūko prie jų. Įsivaizduokite bėgantį šunį. Įsivaizduokite bėgančius kolumbiečius. Įsivaizduokite, kaip greitai bėga šuo. Įsivaizduokite, kaip lėtai bėga kolumbiečiai.

• • •

Tuo metu, kai įvyko sprogimas, Orvilis prie Mirandos virtuvės stalo buvo bebaigiąs „kiaušinio pokštą“ prieš veždamas Krėjų į pradinę mokyklą 6-ojoje gatvėje.

– Kiek? – paklausė Orvilis Krėjaus laikydamas kvadratėlį Krėjaus pusryčių omleto saujoje. Katės ir paukščiukai taip pat jį stebėjo.

– Vienas!

– Miranda?

– Du.

Orvilis švystelėjo vieną gabaliuką omleto į orą ir pabandė sugauti burna. Pirmo nesugavo. Antrą pavyko.

– Ir vėl! – šūktelėjo Krėjus. – Aš niekada nebelaimiu.

– Laimėjai vakar, – priminė Orvilis pasilenkdamas į priekį ir demonstratyviai pabučiuodamas Mirandą į lūpas.

Tas, kuris atspėdavo teisingai, gaudavo Orvilio bučinį. Jei neatspėdavo nė vienas, jis turėdavo pabučiuoti savo atvaizdą veidrodyje. Krėjus valgė pusryčius atbulais dantimis, nes nenorėjo eiti į mokyklą. Kai visi trys ėjo pro duris, paskambino iš ligoninės – pranešė apie sprogusius žvejus ir jų šunį. Orvilis atsakė važiuojąs.

Vos užsidarė kraislerio durys ir suburzgė variklis, Krėjus tarė:

– Ar galim pažaisti gyvūnų spėlionę?

Šį žaidimą sugalvojo Krėjus. Vienas turėdavo sugalvoti kokį gyvūną, kiti du jį atspėti. Po penkto klaidingo spėjimo reikėdavo padėti spėjantiesiems.

– Orvi, tu sugalvok pirmas, – pasiūlė Krėjus.

– Gerai.

– Sugalvojai? – paklausė Krėjus.

– Dar ne.

Orvilį visada stulbino, kad Krėjus mąsto taip greitai, palyginti su juo. Šešiamečio smegenys prieš trisdešimt devynerių metų

sustabarėjusią mąstyseną. Augimas prieš irimą. Jis patylėjo tarsi galvodamas, paskui tarė:

– Sugalvojau. Bet įspėju, Krėjau: šįsyk atsakymas sunkus. Labai sunkus.

– Aš bandau pirmas, gerai, mama?

– Bandyk.

– Ar tai... – Krėjus nutilo susigriebęs, kad nenumano, kaip baigs pradėtą sakinį. – Tinginys?

Orvilis apsimetė apstulbęs.

– Tu sakei... tinginys?

– Taip! – Krėjus iš to susijaudinimo net pašoko nuo sėdynės.

– Tu nesakei... tinginys, ką?

– Sakiau, sakiau! Mama, juk girdėjai, kaip sakiau?!

– Negaliu patikėti! – atsakė Orvilis. – Aš tikrai galvojau apie tinginį.

– Aš žinojau!

– Kaip tau pavyksta, Krėjau?

– Aš visada atspėju, ką tu sugalvoji.

– Tai jau tikrai, – nutaisęs rimtą veidą pritariamai palingavo galva Orvilis.

– Dabar mano eilė, – tarė Krėjus ir pagalvojo. – Gerai, spėkit.

Miranda sėdėjo ir mintyse šypsodama klausėsi. Orvilis užmezgė ryšį su Krėjumi juokeliais. Krėjui jie dažniausiai patikdavo, bet retkarčiais jo veide matydavai sąmyšį, nes jis nesusigaudydavo, ar Orvilis juokauja, ar kalba rimtai. Eimė – Krėjus dabar vadino ją Didžiąja Seserimi – anądien jam pasakė:

– Supranti, Krėjau, dėdė O. labai mėgsta juokauti, todėl kartais neįmanoma suprasti, ar jis kalba rimtai, ar ne.

Miranda žinojo, kad per daug juokauti yra pavojinga. Matyt, Orvilis dar nesuvokė, kad vaikams reikia žinoti, kaip į juos žiūri aplinkiniai. Ji nuolatos primindavo sau, kad Orvilis niekada ne-

buvo tėvas. Jis nepraleido daugiau kaip šešerių metų karo su vaiku apkasuose, nepatyrė pažeminimo, savo neišmanymo pojūčio ir, dar baisiau, įsiūčio, kuris yra neatsiejama tėvystės dalis. Jis akivaizdžiai nežinojo, kaip turi elgtis tėvas. O bendravimo su Krėjumi instrukcijos jam niekas negalėjo surašyti. Matant, kaip Orvilis taiko atgyvenusius savo paties tėvo bendravimo metodus, darėsi liūdna ir graudu.

Kaip Orvilis nenorėdavo prisidėti prie Krėjaus ir jos, kai jie balsu dainuodavo viešumoje ar net automobilyje! Kai reikėdavo tvirtybės, jis atrodydavo baisiai drovus, o kai reikėdavo nuolaidumo – pernelyg griežtas. Tačiau blogiausia buvo tai, kad Orviliui baisiai stigo kantrybės, būtinos su vaiku, pavyzdžiui, kai kur nors skubant Krėjus staiga susigriebdavo negalįs išvažiuoti be kažkokio žaislo, bet negalėdavo jo rasti, ar kokios knygos, ar pamatydavo kieme slieką ir imdavo tuščiai gaišti laiką. Orviliui sunku buvo suvokti, kad turint vaiką svarbu ne vien, ką su juo veiki, bet ir tai, ko nedarai, į ką nekreipi dėmesio ar kaip elgiesi po to, kai jau susimauni.

Orvilis nesuvokė dar kai ko: nuo to, kad jis būdavo šalia, Mirandai netapdavo gerokai lengviau, nes jai tekdavo rūpintis ne vien Krėjumi, bet ir juo. Be to, atsirasdavo visokios įtampos tarp Krėjaus ir Orvilio, tarp Krėjaus, jos pačios ir Orvilio bei tarp jos ir Orvilio. Negana to, jai visą laiką teko slėpti, kad ji be perstojo rūpinasi jais abiem.

Bet jai labai patiko, kad jis, taip sakant, šoko į vandenį su Krėjumi, o pamatęs, kad gylis jam virš galvos, kapanojosi stengdamasis iškilti į paviršių. Dėl jo energijos kai kas pasitaisė: mažiau būdavo konfliktuojama Kare dėl kėlimosi iš lovos ir Kare dėl važiavimo į mokyklą nesivėlinant. Užtat Didieji mūšiai einant miegoti virdavo tik smarkiau. Krėjus taip džiaugėsi, kad jo gyvenime pasirodė tėvą atstojantis žmogus, kad Čiūčialiūlia peštynės tapo dar įnirtinges-

nės. Krėjus nenorėdavo likti atskirtas nuo mamos ir tėčio pasaulio – kas galėjo jį už tai smerkti?!

• • •

Jiems važiuojant į Kolumbiją, apniuko. Buvo viena iš tų bjaurių dienų, kai krito daug cemento dulkių, nes vėjas pūtė nuo cemento gamyklos. Pastatai ir apsitūloję kolumbiečiai buvo virtę pilkais, vaiduokliškais pavidalais, o acto smarvė – gaižiu pritemusio pasaulio fonu. Orvilis išleido Krėjų prie mokyklos 6-ojoje gatvėje, Mirandą – prie bibliotekos 4-ojoje ir nuvažiavo į skubiosios pagalbos kabinetą.

Dinamitas pertvarkė gyvybinius ryšius tarp dviejų žvejų ir jų šuns. Jis nutraukė priekinę šuns pusę ir apatinę vieno vyro pusę. Abu buvo negyvi. Antras kolumbietis buvo gyvas, tik ranka iki peties atrodė lyg išdarinėta girto mėsininko, į kirkšnį buvo sulindusi sidabrinė sagtis, ir jis isteriškai žliumbė.

– Naidželai! Naidželai! – kriokė žvejys. – Naidželai!

– Užjaučiu. Jūsų draugas mirė, bet jūs turite susiimti!

– Draugas? *Draugas?!* Naidželas buvo mano šuo!

Pjaustydamas, raižydamas, lopydamas ir taikydamas atskiras dalis, kad sukurptų ranką, naudingą bent jau tiek, kiek talidomido aukos atauga, Orvilis bandė mintyse atkurti, kas įvyko ant užšalusio Hadsono. Matyt, tuo metu, kai šuo buvo beatiduodąs dabar jau negyvam kolumbiečiui dinamito lazdą, gyvas likęs kolumbietis puolė ne ant lazdos, kad išgelbėtų dragužį, bet ant dragužio, kad išsigelbėtų pats. Kaip dar sagtis su išraižyta Dž. Roudzo pavarde galėjo sulįsti į kirkšnį vyrui Uliso Stoiberio pavarde?

Menininkai savo kūrinių nebaigia, o tik anksčiau ar vėliau juos meta, nusprendę, kad jau gana prie jų dirbti, pamanė Orvilis pėdindamas nuokalne į Hendriko Hadsono užkandinę 8-ojoje išger-

ti kavos. Eidamas pastebėjo, kad tuščia vitrina šalia niekada nebeatidaromos saldumynų krautuvės – vaikystėje joje jis pirkdavo ant ilgo siūlo suvertus cukrinius saldainius; ko gero, tie patys vis dar kabojo už lango – dabar buvo išpuošta raudonu, baltu ir mėlynu audeklu bei nauju plakatu:

BALSUOKITE UŽ AMERIKĄ!
BALSUOKITE UŽ SKUNERĮ!

Iš garsiakalbio sklido „Vėl atėjo džiugios dienos“ melodija. Stoviniavo susirinkusi minia. Orvilis prikiūtino arčiau. Paaiškėjo, kad vyksta iškilmingas Henrio Skunerio rinkimų į Kongresą kampanijos būstinės atidarymas. Senstantis dabartinis kongresmenas, seniai einantis šias pareigas, respublikonas, turintis fašistinių polinkių, naują jauną žmoną ir *Alfa Romeo*, traukėsi iš posto ketindamas užsiimti lobistine veikla. Taigi Respublikonų partijos pirminiuose rinkimuose rugsėjį galėjo dalyvauti kas nori. Skuneris buvo tam pasirengęs.

Orviliui bežiūrint margaspalvis krokodilas žieminiais apdarais apsitaisiusių vaikų – jų iškvėptas oras pakibdavo virš galvų it balionai su tekstu karikatūrose – 7-osios gatvės parku atrėpliojo prie Skunerio būstinės. Vaikus lydėjo mokytoja. Iš raudonų plaukų Orvilis pažino apsimuturiavusį Krėjų – jis ėjo poroje su Maksiu Skuneriu. Pirmokams buvo gyvai rodoma demokratijos pamoka. Krėjus pamatė Orvilį, sušuko ir mojuodamas kvietė prieiti. Orvilis paklausė. Besiartindamas pamatė Henrį, Neldą Džo ir paauglį Henrį jaunesnįjį. Vienplaukiai, be švarkų jie stovėjo ant šaligatvio dulkiname žvėriškame šaltyje. Maksis ištrūko iš voros ir pribėgo prie Henrio. Šis paėmė jį ant rankų ir aukštai iškėlė. Pastebėjęs Orvilį Henris plačiai išsišiepė ir pamojo prieiti arčiau.

Kodėl, dingtelėjo Orviliui, Henris iš pažiūros labai nudžiunga mane pamatęs?

Renginys atrodė chaotiškas, mėgėjiškas. Muzika grojo per garsiai, vaikai šūkavo ir kvailiojo, pirštinėtos rankos laistė iš puodelių punšą, kavą ir karštą šokoladą, iš jų krito ant žemės sausainiai ir spurgos. Nelda Džo ir Henris jaunesnysis be tikslo slankiojo tarp besigrumdančių kolumbiečių ir Niujorko antikvarų. Niekas nieko neorganizavo. Siautė visiška netvarka.

Henris pakratė jam ranką šaukdamas:

– Džiugu, kad galėjai ateiti į atidarymą, Or...

Pro pilkas cemento dulkes staiga prasimušė prožektoriaus spindulys. Filmuoti pradėjo Olbanio televizijos stoties kamera. Sušvito fotoaparatų blykstės. Henris nusišypsojo kamerai ir aparatams. Televizijos prožektorius užgeso. Henris nuėjo spausti kitos rankos.

Orvilis kurį laiką stovėjo stebėdamas, kaip jam pasirodė, apgailėtiną Skunerio rinkimų vajaus pradžią. Net Skuneris Didysis neapsaugotas nuo Kolumbijos dvasios, pamanė jis. Tačiau eidamas Vašingtono gatve į Bilo kabinetą jis negalėjo atsistebėti, kad kažko neįvyko – jokios avarijos ar nelaimingo atsitikimo. Ir tik priėjęs kabinetą 5-ojoje suprato, kad jį išdūrė.

Jis apsisuko ir nubėgo atgal. Muzika jau nebegrojo. Vaikai buvo išsiskirstę. Henris buvo vienas kabinete – tiesus sėdėjo prie stalo metaliniu viršumi, rodos, atgabentu tiesiai iš Geigerio sąvartyno armijos atliekų krūvos. Rūkydamas cigarą Henris įdėmiai skaitė tvarkingai sulankstytą *Wall Street Journal*.

– Henri, tu negali naudoti...

Orvilis negalėjo atgauti kvapo, tad mintyse dar kartą priminė sau, kad būtina mesti svorį, o tam reikia nustoti valgius kaip kolumbiečiai ir nustoti rūkyti.

– Sveikas, daktare Rouzai! – žvaliai pasisveikino Skuneris. – Sėskis, sėskis.

– Henri, tu negali naudoti manęs per televiziją.

– Ką čia šneki, drauguži?

– Ta televizijos vaizdo kamera filmavo mane, kai spaudžiau tau ranką, prisimeni?

Henris linktelėjo.

– Negalima to rodyti per televiziją. Neleisiu tau sudaryti įspūdį, kad remiu tavo kandidatūrą rinkimuose į Kongresą.

– Tikrai? – iš veido jis atrodė toks nustebęs ir įskaudintas, kad Orvilis net susiraukė. – Ką gi... – Henris vėl pražvalėjo. – Jei žinočiau, kaip tu nusistatęs, neleisčiau jiems filmuoti.

Šįsyk Henris nepastebėjo, kad Orvilis atkreipė dėmesį į jo gramatikos klaidą.

– Nieko baisaus, Orvi. Turiu vyruko iš televizijos numerį štai čia.

Henris jį surinko ir palaukė.

– Akseli? Čia Henris... Taip, ačiū. Klausyk, nenaudok nieko, kur kadre yra daktaras Orvilis Rouzas, gerai? Kaip jis atrodo?

Henris pataikaujamai jį apibūdino.

– Jei parodysi tą gabalą juostos, niekada daugiau negausi iš manęs išskirtinio interviu, aišku? Puiku.

Jis padėjo ragelį.

– Viskas sutvarkyta.

– Gerai.

Skuneris jį nužvelgė.

– Pala. Manai, kad aš viską surežisavau?

Orvilis neatsakė.

– Kaip galėjai pagalvoti, kad aš be tavo leidimo...

– Lengvai.

– Manai, tavo, kaip miesto daktaro, parama tiek daug reiškia...

Jis nutilo.

– Taip, supratau. Taip, ji reikštų daug – vis dėlto miesto daktaras ir panašiai.

– Turiu eiti, Henri. Laukia darbai.

– Būk man atlaidesnis, Orvi, gerai? Pats žinai: tarp mudviejų daugiau panašumų negu skirtumų.

– Nemalk šūdo.

– Mudviem reikėtų atsisėsti, pasišnekučiuoti, viską atvirai iškloti, užbaigti ir judėti į priekį. Mes juk niekada to nepadarėme, tiesa?

– Kodėl mes turėtume taip daryti?

– Todėl, kad esame vienoje valtyje, mat grįžome į šitą miestelį, į šitą šūdiną skylę, iš plačiojo pasaulio! Mes abu norime padaryti jį geresnį, tiesa?

– Šitą šūdiną skylę?

– Kas taip sakė? – paklausė jis dairydamasis į nuogas sienas. – Tik ne aš. Ne iš manęs tai išgirdai.

– Todėl mes ir nesusėdame drauge.

Orvilis išėjo. Grįžęs į kabinetą įsitaisė ant Bilo kėdės. Ant stalo tarp pašto pamatė atviruką: sfinksas, palmė, džalabija apsirengęs arabas laiko kupranugarį, ant jo joja du apkūnūs turistai iš Vakarų, vyras ir moteris. Orvilis atvertė kitą pusę.

> Sveikas, partneri,
>
> prisidėjome prie Volfgango ir Kenės Vistų jų kelionėje aplink pasaulį. Pirmas sustojimas – Egiptas. Karšta! Uodai sulig mažu vaiku. Babetė viduriuoja, bet kol kas starbasolis gerai padeda. Maistas šlykštus – net Kairo makdonaldse.
>
> Sėkmės.
>
> Bilas

Orvilis atitraukė žvilgsnį nuo atviruko ir pamatė spoksąs tiesiai į negyvas akis elnio su keturiolikos šakų ragais.

– Man šakės.

Tą vakarą Miranda, Orvilis ir Krėjus susėdo valgyti prie jos virtuvės stalo. Krėjus pirmą kartą valgė su jais, o ne priešais televizorių. Krėjus akivaizdžiai buvo neįpratęs, kad vakarieniaujant reikia kalbėtis, todėl teko jį įkalbinėti, kol jis prašneko apie dieną mokykloje.

– Šiandien per pamokas pradėjau savo naują romaną. Jis vadinasi VSĮV.

– Visi į V? – nustebo Orvilis. – Ką tai reiškia?

Miranda žinojo, todėl sulaikė kvapą.

– Tai reiškia „valdomąjį skrydį į vietovę“. Taip mirė mano tėtis. Žuvo per VSĮV. Sudužo su savo akrobatiniu lėktuvu. Turiu tėčio ir lėktuvo nuotrauką. Ar galiu eiti nuo stalo ir ją atnešti, mama?

– Žinoma, – atsakė Miranda, nustebinta ir sūnaus noro parodyti nuotrauką, ir jo mandagumo.

Juodu su Orviliu vos spėjo susižvalgyti, o Krėjus jau grįžo su įrėminta fotografija. Raudonas ir geltonas akrobatinis lėktuvas joje visas žvilgėjo; šalia stovėjo vyras, meiliai, lyg glostydamas moterį, uždėjęs ant jo ranką. Šalia lėktuvo jis atrodė mažas, bruožus buvo sunku įžiūrėti. Smėlio spalvos plaukų kupeta, rausvi skruostai, ryžtingas smakras, šypsena. Tvirto, savimi pasitikinčio oreivio įspūdį dar labiau stiprino lakūno akiniai nuo saulės ir odinis švarkas.

– Labai gerai sugalvojai, Krėjau, – tarė sujaudintas Orvilis.

– Taip, bet savo romanui turiu žinoti, kodėl lėktuvas sudužo. Bėda ta, kad paklausti jo, kodėl žuvo, galėčiau tik tada, jeigu nebūtų žuvęs. Galėčiau paklausti, jeigu būtų gyvas, bet tada jis nebūtų žuvęs. Kažkaip painu.

– Labai, – pritarė Orvilis.

– Aš irgi norėčiau žinoti, Krėjau, – tarė Miranda.

– Gerai, – Krėjus pakeitė temą. – Dabar jūs papasakokit apie savo dieną.

Orvilis papasakojo juokingą istoriją apie tai, kaip berniukas atsinešė į jo kabinetą augintinį paršelį, nes šis ėmė ne taip kriuksėti. Miranda jiems papasakojo, kaip ji su ponia Tar aptiko Amerikos revoliucijos dukterų draugijos būstinės palėpėje seną Kinderhuko apygardos žemėlapį, dydžio sulig dviem stalo teniso stalais ir nubraižytą senoviniu stiliumi: sodus vaizdavo vaismedžių, o ūkius – kukurūzų eilės.

– Jėga, – tarė Krėjus. – Aš jau pavalgiau. Mama, ar dabar galiu eiti žiūrėti televizorių?

– Be abejo.

Krėjaus elgesys, pasikeitęs dėl to, kad namie buvo Orvilis, ją stulbino.

Sūnus įsijungė televizorių, bet netrukus grįžo.

– Man šovė viena mintis. Galėčiau paklausti jo kapo. Kur jis palaidotas, mama?

– Misisipės valstijoje, Avalone.

Miranda buvo jam tai sakiusi jau keletą kartų.

– Ar galim nuvažiuoti prie jo kapo ir paklausti?

– Žinoma. Jei manai, kad esi tam pasirengęs.

– Aš pasirengęs. Ar Orvis irgi galės važiuoti?

– Aišku, galės, saulele, – jos balsas drebėjo.

– Mes visi trys? Jėga!

Krėjus grįžo prie televizoriaus.

– Ar žinai, kaip tai neįtikėtina? – išpūtusi akis paklausė Miranda.

– Nežinau. Kaip?

– Pirmas toks kartas. Aš tiesiog... aš tiesiog apstulbusi.

– Norėčiau išgirsti daugiau apie jį.

Miranda iš lėto apmąstė jo žodžius. Jai atrodė, kad jis tiesia

ranką prie jos paslapčių skrynios. Viduje įvyko nedidelis karas, paskui derybos, ir buvo pasiektas kompromisinis sprendimas.

– Taip, kada nors. Kažin ar aš jau pasirengusi kalbėti apie savo... sakykime taip: savo istoriją iki Kolumbijos.

Jusdamas jos viduje vykstančią kovą Orvilis atskleidė savo paties paslaptį.

– Žinai, kalbant apie tai, kad jis nori paklausti jo kapo... Negana to, kad gaunu tuos motinos laiškus – retkarčiais aš... – jis nutilo neįstengdamas prisipažinti matantis ją skraidant, tad tepasakė: – Aš su ja kalbuosi.

Bet staiga jam tai pasirodė pernelyg intymu ir jis pasigailėjo išsidavęs.

– Taip, – nerūpestingai tarstelėjo Miranda. – Po tėvų mirties aš irgi su jais kalbėdavausi. Pirmais metais jie keletą kartų atėjo pas mane, kai buvau beužmieganti. Atrodydavo, kad jie kambaryje, ir aš su jais kalbėdavausi. Ką tu jai sakai?

– Ne tiek svarbu, ką sakau *aš* – svarbiau, ką įsivaizduoju ją sakant man ir...

– Ei, Orvi, žiūrėk! – sušuko Krėjus. – Tave rodo per televizorių!

Jie nuskubėjo prie televizoriaus. Rodė Orvilį, rankos paspaudimu besisveikinantį su Henriu Skuneriu. Orvilis jau buvo papasakojęs Mirandai apie Skunerio pažadą, o dabar juodu matė jo išdavystę. Orvilis pasidygėjo, bet tuo pat metu negalėjo paslėpti nuostabos. Reginys, kuris jam pasirodė padrikas ir apgailėtinai mėgėjiškas, su nevalyvu kandidatu ir nemalonia minia po apniukusiu dangumi, iš pagrindų pasikeitė.

Kamera sukūrė tvarkos ir profesionalumo pasaulį. Henris Skuneris atrodė nuostabiai – atkišta krūtinė, plati šypsena, stilingi marškiniai ir kaklaraištis, baltus plaukus kedena vėjas; nors be kepurės ir žieminio palto, nepabūgęs šalčio, nuo kurio visi apsitūloję iki ausų. Viskas kėlė energingumo įspūdį. Tam tikro amžiaus žiū-

rovams jis negalėjo nekelti asociacijų su Džonu F. ar Robertu Kenedžiais. Rodomame epizode pasitikintis savimi, ryžtingas Henris laikė suėmęs ranką ir alkūnę Orviliui. Fone subtiliai grojo „Laimink, Dieve, Ameriką". Orvilis, pristatytas kaip „miesto daktaras", atrodė išblyškęs, pavargęs ir – taip, nevalyvas, bet vaizdo kamerų užfiksuotas kaip tik tą akimirką, kai buvo besikeičiąs – pakylėtas iš tos kasdienės nuobodaus, įgrisusio darbo rutinos. Akivaizdžiai matei, kaip vienas žmogus, spausdamas ranką ir alkūnę kitam, įtraukė šį į be galo reikšmingo Kolumbijos, o gal net visos Amerikos istorijai įvykio verpetą. Paskui rodė Neldą Džo su Henriu jaunesniuoju ir kaip tėvas aukštai iškelia ant rankų Maksį – visi šeimos nariai buvo tokie pat telegeniški kaip ir jos galva. Nors muzika fone buvo vos girdima, ji įkvėpė viltį. O išvis keisčiausia buvo tai, kad pati diena atrodė visai kitaip. Ji buvo šviesi, kelianti ūpą, nušviesta pro debesis prasimušančių angeliškų spindulių – džiugių, tiesiog bibliškų.

O kai Henris prašneko, įspūdis buvo magiškas. Koks balsas! Kur jie buvo girdėję tą balsą anksčiau? Kimokas, bemaž kaimietiškas, bylojantis apie atvirumą ir tikrumą – nei Orvilis, nei Miranda negalėjo prisiminti, kad toks balsas būtų sklidęs iš Skunerio su juo kalbantis. Lyderio balsas, balsas, paskui kurį galėjai sekti – Balsas.

– Ak, tu šikniau! – sušuko į ekraną Orvilis. – Ak, tu šliuže!

– Orvi!? – subarė jį Miranda spustelėdama ranką ir galva rodydama į Krėjaus pusę.

– Ko tu čia, Orvi? – paklausė išsigandęs Krėjus.

Ekrane pasirodė vaistų nuo rėmens reklama.

– Šiaip sau, Krėjau. Atsiprašau.

– Bet man patinka, kai tave rodo per televizorių. Ko tu siunti?

– Aš gi sakiau – *šiaip sau!*

Krėjus akivaizdžiai nusiminė. Orvilis pasijuto siaubingai.

– Klausyk – atleisk man.

Krėjus nusigręžė, vėl įniko į televizorių.

– Kodėl judviem su Krėjumi ko nors nepažaidus? – pasiūlė Miranda.

Krėjus atsigręžė, pažiūrėjo į ją, paskui į Orvilį. Atrodė, kad svarsto.

– Ar padėsi man surinkti bombonešį B-52?

Orvilis vos susilaikė nesudejavęs. Solo žaislų krautuvė – dėl Selmos aistringo pomėgio skraidyti – prekiavo lėktuvų modeliais. Daugel metų per kiekvieną gimtadienį jis gaudavo dovanų naują lėktuvo modelį, kad galėtų jį surinkti, priklijuoti lipdukus ir nudažyti. Orvilis ilgainiui ėmė šlykštėtis tuo užsiėmimu. Baigti jo gaminiai niekada nebūdavo panašūs į paveiksliukus ant modelių dėžučių. Bet kokią kitą išeitį jis turėjo dabar?

Juodu ėmė rinkti bombonešį, bet netrukus Krėjus ėmė inkšti ir kritikuoti Orvilio darbą.

– Ne, tu darai ne taip! Leisk man pačiam!

– Krėjau, – nuo virtuvės stalo šūktelėjo Miranda, – elkis gražiai, aišku?

Jie kurį laiką vėl dirbo, paskui Krėjus vėl ėmė skųstis:

– Ne, tu nemoki teisingai klijuoti lipdukų. Amžinai darai tai ne taip, kaip reikia!

Jis apsiašarojo, metė ant grindų lėktuvą, užbėgo laiptais į savo kambarį ir užtrenkė duris.

Stojo tyla. Orvilis su Miranda žiūrėjo vienas į kitą.

– Gal man pas jį nueiti? – paklausė Orvilis.

– Duok jam šiek tiek laiko.

– Jaučiuosi klaikiai.

– Žinau. Viskas gerai. Tu tik palauk.

Juodu sėdėjo tylėdami ir įtempę ausis klausėsi, ar neišgirs viršuje kokių garsų. Sugirgždėjo atidaromos Krėjaus kambario durys. Juodu sulaikė kvapą. Gal lips žemyn? Tyla. Jie užlipo patys, Orvilis pirmas. Laiptai sugirgždėjo.

Trinktelėjo durys. Paskui smarkiau. Ant durų lipnia juosta buvo pritvirtintas naujas užrašas:

PRAŠIČEU NETRUGDITI

– Bent jau parašė „prašyčiau“, – pakomentavo Miranda.

– Taip, bet kodėl jis rašo mums kažkokių ateivių kalba?

Ji nusijuokė ir jį apkabino. Tada juodu nuėjo į miegamąjį, nusirengė ir atsigulė į lovą.

Kažkas pabeldė į lauko duris – kartą, paskui dar kelis.

– Kas čia, po galais? – staiga išsigandusi paklausė Miranda.

– Aš atidarysiu.

Jis apsirengė, nulipo laiptais, įjungė lauke šviesą ir atidarė duris. Henris Skuneris. Atrodė prastai ir kvepėjo prastai – prakaitu, svaigalais.

– Žinau, žinau, – tarė jis. – Galiu įeiti?

– Ne. Nešdinkis iš čia!

– Žinau: manai, kad aš šunsnukis, bet...

– Šunsnukis ir melagis...

– ...bet tu juk girdėjai, kai skambinau tam pydarui ir...

– Manau, kad kitame laido gale nieko nebuvo.

– Taip manai?

Atrodė, kad Henris tuoj susmuks be gyvybės ženklų. Orvilis instinktyviai sugriebė jį už rankos. Susidarė įspūdis, kad Henris stengiasi patekti į namus.

– Ar galiu užeiti?

– Ne! – Orvilis ryžtingai uždarė duris, išėjo į lauką ir atsistojo tiesiai prieš jį.

Viršuje atsidarė langas.

– Orvili, kas ten?

– Niekas.

– Velnias! – girto žmogaus balsu sušuko Henris. – Čia aš, Mimiranda! Galiu užeiti?

– Ne! – atrėžė Orvilis. – Aš susitvarkysiu pats, – pridūrė jai. – Grįžk į lovą.

– Gerai.

Ji uždarė langą ir išjungė viršuje šviesą.

Staiga Orvilis pamatė Skunerį iš arti. Gydytojo akis pastebėjo išsiplėtusius smulkius nosies kapiliarus – nuolatinio alkoholio vartojimo požymį – netekusią stangrumo, vyresnio negu jo amžiaus žmogaus odą, riebalų kapšelius ant užkritusių vokų, bylojančius apie tai, kad jau nuo seno šios šeimos nariai turi bėdų dėl cholesterolio pertekliaus. Prie susiglamžiusių baltų marškinių buvo prilipęs spagečio siūlas, švietė raudona dėmė. Plaukai susišiaušę, lūpos atvipusios, smakras geibus – Orvilis suvokė, kad kameros ne tik visa tai paslėpė, bet ir sukurdamos Skunerį didingesnį kažką iš jo atėmė ir tikrovėje paliko menkesnį.

– Atėjau čia pelnyto atlygio... tfiu, atitaisyti skriaudos... jetitararai.

– Visada buvai šliužas, toks ir likai, tad nėr čia ko tau aiškintis.

– Štai, – Skuneris išsitraukė iš marškinių kišenės popieriaus lapą. – Paskambinau, velniai rautų, į televizijos stotį, nusiunčiau į ją ir į „Kolumbijos šauklį“ šitą laišką. Čia parašyta, kad tai nereiškia, jog tu mane remi.

Orvilis paėmė laišką, suglamžė ir numetė į šalį.

– Spauda čia laisva, – postringavo toliau Henris. – Tų niekšų aš negaliu valdyti. Aš išpirksiu kaltę tau. Mes kartu tvarkysim reikalus, žaisim golfą. Noriu pelnyti tavo pagarbą.

– *Kodėl?* Kodėl, po perkūnais, tu vis kalbi apie tai, kad turi pelnyti mano pagarbą?

– Todėl, kad tuomet jausčiau, jog mano didysis brolis vis dėlto mane myli.

– Susitvarkyk gyvenimą, Henri. Velniai rautų, susitvarkyk gyvenimą!

– Stengiuosi, bičiuli, – jo akys buvo drėgnos. – Dievaži, stengiuosi.

– Važiuok namo.

Henris nepasijudino. Tarsi kalbėdamas su šunimi Orvilis įtaigiai pakartojo:

– *Važiuok. Namo.*

– Nepaprastai gerbiu tave, Orvi. Net sapnuoju tave – ar žinojai?

– Po velnių – iš kur galėjau tai žinoti?!

– Sapnai malonūs. Juose tu esi mano draugas.

Nebeliko Balso – kimaus, geraširdžio, pasitikinčio savimi, reikalaujančio dėmesio. Vietoj jo liko tik paprastas balsas, niekuo nesiskiriantis nuo visų kitų.

– Labanakt.

Orvilis apsisuko, įėjo į vidų, uždarė duris ir užgesino šviesą. Klausėsi, kada vėl užsives prašmatnus *Grand Marquis* modelio sedanas, bet nieko neišgirdo – kaip jam pasirodė, visą amžinybę. Galiausiai automobilio variklis sučiaudėjo, padangos sugirgždino žvyrą, ir visi garsai ėmė tolti.

Miranda pasitiko jį laiptų viršuje ir paėmė už rankos. Jie įkišo nosį į Krėjaus miegamąjį, paskui grįžo į lovą.

Orvilis vis dar jautėsi siaubingai pasielgęs su berniuku. Miranda bandė jį raminti kalbėdama, priglausdama prie savęs, glostinėdama, kol jo dvejonės ir pyktis užleido vietą prisilietimo kerams.

O Krėjus? Berniukas išsijungė kaip elektra nuspaudus mygtuką, o kad užmigo, suprato tik tą akimirką, kai pabudo.

16

Zuikuti,

kaip laikaisi? Įdomu, kaip laikausi aš. O labiausiai man rūpi, kaip mirsiu. Tikiuosi, greitai. Bet ko aš tikiuosi – nesvarbu, nes dabar viskas baigta. Ne dabar šios akimirkos prasme, bet *dabar*. Kai jau esu mirusi.

Ko gero, vis dar apmaudauji dėl mano testamento. Dėl to, kad neleidžiu tau kelti sparnų metus ir trylika dienų. Ką gi, labai gaila, pone Šule Užsispyrėli. Tėvas žino geriausiai* – juokai. Motina žino geriausiai yra Dievo tiesa. Labai žmogiška, kai motina nori, kad sūnus gyventų normaliai, ypač jei jis išklydo iš vėžių. Bet tik dėl tavęs negaliu to norėti, kur tau! Nė vienoje Solo spalvotoje nuotraukoje tu nesišypsai. Nė vienut vienutėlėje. Tai gana iškalbinga...

– Kodėl aš skaitau tą laišką toliau? – paklausė Orvilis elektrinės krosnelės.

Ši neatsakė. Laišką jis gavo ryte ir pradėjo jį skaityti. Jis iškart sunervino, Orvilio laukė sunki diena, todėl padėjo jį į šalį. Dabar, šeštą vakaro, manė įstengsiąs jį atlaikyti.

Tu neprisimeni savo vaikystės. Aš prisimenu kiekvieną jos sekundę. Buvai labiausiai užsispyręs vaikas visame rajone, nekalbus, paniuręs. Ne taip kaip senas tavo draugas Henris Skuneris. Žavus vaikas, o dabar – nuostabus vyras! Žinai, kad jis grįžo ir daug pasiekė. Bendruomenės šulas. Vedė mielą mergi-

* Komiškas radijo ir televizijos serialas tokiu pavadinimu buvo populiarus XX amžiaus šeštajame ir septintajame dešimtmetyje.

ną. *Zaftik**, bet baptistė. Šiąnakt (dabar trečia valanda nakties) noriu paplepėti su tavimi apie mažutėlį tavo beribio savanaudiškumo atvejį, kuris be galo mane įskaudino.

Judu su Lile negalėjote turėti vaikų. Nenormalu. NA IR *KAS?* (Kad galėčiau turėti tave, leidau Bilui Starbakui prapūsti man kiaušintakius – vajetau, koks skausmas! Geras žmogus, prastas gydytojas.) 1981 metų liepos 24-ąją mudu su Solu šokome į niujorkerį – malonus automobilis, ar ne? O jau bagažinės erdvumas! Galėtum mirti. (Aš ir miriau!) – ir nuvažiavome į Džersį švęsti to, ką manai buvus tavo 37-uoju gimtadieniu. Tvyrojo toks karštis, kad galėjai apsivemti. Sodų valstijoje dvokas nosį riečia. Tavo namuose nešvaru. Visa tai mes iškenčiame. Valgyti einame į miestą. (Lilė niekada negamina.) Užsukame į kinų restoraną. Dainuojame „Su gimimo diena" – Solui ir man labai sunku, nes iš tikrųjų tai ne tavo gimimo diena. Tu apmoki sąskaitą. Mes esame dėkingi.

Automobilyje tu pasižiūri į užpakalinio vaizdo veidrodėlį ir pasakai mums, kad judu ketinate įsidukrinti mergaitę, turinčią pusę negrų kraujo. Iki rytojaus privalote apsispręsti ir jau paklausėte Lilės tėvų nuomonės.

Mudu su tėvu vos neišvemiam kiniško maisto. Bet mes tvardomės. Mintyse klausiu: KAS *TOLIAU?* Solas bando elgtis konstruktyviai. Aišku, sako jis, kadangi ji pusiau negrė, ji negali būti žydė, tad, aišku, kai apsilankysite pas mus Floridoje, ji negalės gyventi mūsų kooperatiniame name, todėl turėsite apsistoti motelyje ir taip toliau. Bet šiaip, sako Solas, tai nuostabu.

Tada tu pradedi klykti. Lilė griebiasi savo gudrybės – ašarų. Mes priblokšti iš karto nutylame. Parvažiuojame į jūsų toli

* Maloniai apkūni ir graži *(jidiš)*.

gražu ne švarius namus. Niekas nekalba. Aš laukiu tinkamos progos. Galop po to, kai tu išgeri dvi dideles taures škotiško prieš miegą, nutveriu tave vieną koridoriuje ir sakau: „Mane neapsakomai įskaudinot, kad pirma pranešėt Lilės tėvams, o ne mums." Tu tiesiog imi kraustytis iš proto. Ilgiausiai visa gerkle rėki. Žinodama mūsų šeimos istoriją, nerimauju, kad bandysi žudytis. Kaip paprastai, kai pakviečiu tave pasikalbėti, tu pabėgi. Bėgi iš namų. Aš tokia pavargusi, kad sveikojoje mano akyje jau trejinasi, bet ar aš einu miegoti? Ne, laukiu tavęs. Budžiu kaip motina – sėdžiu, kaip sėdėdavau visas tas naktis, kai tu mokydamasis vidurinėje lakstei su ta šiksa* Lauricija, kol įsitikindavau, kad parsiradai namo gyvas ir sveikas. Nepaisydama tų siaubingų dalykų, kuriuos pasakei man, savo motinai. Kodėl aš taip darau? *Po šimts velnių, kas dar gali taip elgtis?!* Taigi miegoti neinu.

Todėl, kad esu mylintis, geras, rūpestingas žmogus. Tavo žiniai: esu ir gera motina. Gal tau tai bus naujiena. Bet tik paklausk Penės, Eimės ar Henrio Skunerio. Atlik nedidelę apklausą.

Su meile – Mama

Orvilis pažiūrėjo pro virtuvės langą į medžių viršūnes kieme, tikėdamasis, kad ji ten bus ir jis galės ją iškoneveikti. Bet nebuvo. Kolumbijos sinoptikas išpranašavo tam metų laikui nebūdingą šiltą ir saulėtą dieną; vietoj jos atėjo siaubinga viduržiemio pūga. Palei Hadsono upę atslinkusios arktinio oro masės susidūrė su žemo slėgio sritimi, atšliaužusia nuo Karolinų, ir staiga gausų sniegą atnešė gūsingas vėjas – tokiam pučiant neskraidytų net mirusios

* Nežydė *(jidiš)*.

motinos. Orviliui kilo pagunda mesti laišką į šiukšliadėžę, bet visus septynis ankstesnius laiškus jis išsaugojo, įdėjęs į Bilo seifą, tad ir šį įsikišo į savo juodą krepšį.

Barkšt! Vėjas trenkė į langą šaką. Verčiau sprukti pas Mirandą, kol čia neįstrigau. Įėjo Heilė. Apsisiautusi paltu ruošėsi namo. Atsistojo prie jo, tokia žema, kad jos viršugalvis tesiekė jam pažastį. Visą popietę ji rankiojo butelius nuo alaus, cigarų nuorūkas, išmėtytus drabužius ir Kolumbijos siaubingo greitojo maisto likučius bei pakuotes. Heilė jam primindavo daug gerų dalykų iš praeities. Juodu vėl tapo artimi: ji virdavo valgyti, paskui jie sėdėdavo ir žiūrėdavo televizorių ar klausydavosi Džono Herto, pravarde Misisipė, jos mėgstamiausio bliuzo atlikėjo. Heilės mėgstamiausia daina buvo: „Kai baigsis mano bėdos šiam pasauly, įmeskit kūną į jūros gelmes, nereiks už laidotuves ir karstą mokėt, undinės su manim per amžius švęs." Orviliui labiausiai patiko: „Supuvo bulvienojai, vynuoges šalna pakando, bliuzas – ne kas kita, kaip gera moteris, apie kurią vis galvoji." Jis sėkmingai gydė jos artritą starbasoliu. Heilės sūnus Vizas lankė Anoniminių alkoholikų draugijos susirinkimus, mechaniko ir elektriko gyslelę turintis vyras Klaivas sugalvojo, kur pritaikyti visokį šlamštą iš Geigerio sąvartyno, todėl neseniai jam paaukštino pareigas. Heilė dabar jautėsi smagiau.

– Daktare O., – tarė ji, – gal patikrinsite nekrologą, kurį rašau laikraščiui?

Orvilis jį peržiūrėjo. „Terensas Džonsas viresnysis, Šilojo baptistų bažnyčios narys. Vasario 18-ąją Dievas įžengė į Savo sodą ir viskuo gėrėjosi. Didžiai susidomėjas Dievas nusprendė pasikviesti mūsų Terensą. Taigi artimieji, tegul vakardienos prisiminimai, visi iki vieno, padeda jums užjausti ir susitaikyti su tuo, kad įvyko taip, kaip norėjo Dievas. Teras gryšta namo."

– Heile, jis gražus, – pagyrė Orvilis. – Aš nekeisčiau nė žodžio.

Ji nusišypsojo ta burunduko šypsena, kuria jis negalėdavo atsigrožėti.

– Pasakyk: manai, kad Selma grįžo namo?

– Vargu. Čia ji palaidota, bet niekada nesijautė kaip namie. Ji sakydavo, kad jos namai kadaise buvo Bronkse, Vakarų Tremonto aveniu 219-asis namas, bet jo seniai nebeliko. Paklausiau jos apie dangų. Ji man atsakė, kad pagal žydų tikėjimą tokio dalyko nėra! Nėra *dangaus?!* Taigi manau, kad dabar jai ten labai nesmagu ir...

Sučirškė durų skambutis. Heilė nuėjo atidaryti.

– O, Viešpatie! – Orvilis išgirdo ją sakant.

– Sveika, Heile. Malonu vėl tave matyti.

Orvilis suakmenėjo. *To balso niekada neužmirši.* Netrukus virtuvėje pasirodė ji – buvusi žmona Lilė Vulf.

Kaip ji pasikeitusi – senesnė, liesesnė. Turtingesnė. Turtingesnė dėl stilingos plokščios audinių kailio skrybėlės be atbrailų ir pilkšvai rudo palto su audinių apykakle, elegantiškai krintančio ant batų. O jau batai! Glotnūs, žvilgantys aukštakulniai dryžuotais kietmedžio padais. Iš Celestinos Orvilis žinojo, kad tokie gaminami Italijoje ir kainuoja milijardus lirų. Ant peties buvo pasikabinusi juodos odos rankinę. Vienoje tamsia pirštine apmautoje rankoje gniaužė siaurą viršuje suglamžytą popierinį maišelį – neabejotinai su gėrimo buteliu. Kitos, nuogos rankos nagai buvo skaisčiai raudoni kaip ir putlios lūpos. Dešimties centų monetos dydžio deimantas atspindėjo blėstančią saulėlydžio šviesą. Nedrįsdamas sutikti jos žvilgsnį Orvilis spoksojo į deimantą ir pamatė jo briaunose lauke siaučiančios pūgos snaiges, žybčiojančias šen ir ten nelyginant angelai, sprunkantys nuo baugios tamsos. Lilė atrodė gerai. Tiesą sakant, net nuostabiai, tik kažkaip naujai, rafinuotai. Kai ryžosi pažvelgti į tamsiai rudas akis, Orvilis net atsirėmė į raudono plastiko ruošos stalo viršų. Stojusioje ilgoje tyloje Orvilis

iš senstelėjusio jos veido bandė suprasti, ko ji atėjo. Keista buvo pajusti nusmelkiant meilę šiai moteriai, įtikinusiai, kad jo nieku gyvu neįmanoma mylėti ir kad jis pats negali mylėti.

– Sveikas, – tarė Lilė.

Balsas pasodrėjęs, pažemėjęs. Ji nusiėmė audinių kailio skrybėlę. Juodi plaukai buvo trumpesni ir atrodė ne sušukuoti atgal, o kiek pašiaušti malonaus vėjelio. Kvepalai sakyte sakė „brangūs". Heilė atsiprašė ir išėjo.

– Ką čia veiki? – paklausė Orvilis.

– Važiavau į Olbanį pasirašyti sandorio, bet Takoniko kalnuose ėmė vis smarkiau snigti, tad užsukau pas tave. Susitikimas tik rytoj ryte.

Orviliui dingtelėjo, ar ji nesiruošia likti pas jį nakvoti.

– Nesijaudink, – ramino ji, – aš permiegosiu viešbutyje.

– Nebūtina. Gali likti čia. Vietos per akis.

– Pažiūrėsim. Girdėjau apie tavo motiną. Na, žinai, viena bobutė sakė.

– Ta bobutė – Penė?

– Taip. Būčiau atsiuntusi atviruką, bet...

– Nenorėjai pasitikėti paštu.

Abu nusijuokė. Po studentiško romano metų Dubline Lilė grįžo į Niujorko universitetą, Orvilis toliau studijavo medicinos mokykloje. Meilė per atstumą nesiklijavo. Jų ryšiai nutrūko. Praėjus keliems mėnesiams Lilė atsiuntė laišką: po dešimties dienų ji ištekanti už vyresnio vyro, dirbančio Strite. Orvilis nustebo, kai sužinojo, kad šitaip vadinamas Volstritas. Graužiamas širdgėlos vestuvių dieną jis sėdėjo O'Dvajerio aludėje stengdamasis nusilakti iki žemės graibstymo su bendramoksliais. Galantiškai, kaip tikras geilas, liejo ašaras į *Guinness* alaus bokalą. Po geros savaitės atitoko. Su Lile baigta amžiams.

Bet paskui kartą po vidurnakčio lėtine obstrukcine plaučių

liga sergantis paštininkas įkėblino į Nacionalinių gimdymo namų kambarį pirmame aukšte, kur miegodavo medicinos studentai, ir padavė jam laišką. Ant jo buvo spaudas „įteikti į rankas", bet pašto ženklai buvo pažymėti prieš dešimt dienų, Lilės vestuvių dieną. Orvilis atplėšė ir perskaitė laišką. „Nekreipk dėmesio į ankstesnį laišką. Neįstengiau žengti to žingsnio. Vis dar myliu vien tave ir mylėsiu amžinai. Atleisk man. Su meile – Lilė." Kodėl laiškas taip ilgai pas jį ėjo? Lilė užmiršo išsiųsti jį oro paštu. Tai buvo pirmas pasaulyje laiškas, turėjęs būti įteiktas į rankas, keliavęs jūros paštu. Laiškas tingiai plaukė per Atlantą, pasiekęs Korko uostą buvo skubiai nugabentas per visą Airiją Korko–Dublino greituoju traukiniu, o galiausiai paskubomis atneštas jam naktinės pamainos paštininko, dūstančio nuo deguonies stygiaus.

Dabar Lilė nusivilko paltą ir atidengė kitus turtus. Elegantiško kirpimo kostiumėlis su šviesiais ruoželiais, iš kišenės kyšo du nosinaitės kampai; ant kaklo – visa aukso girlianda su keliomis deimantų akimis. Pilvukas plokščias, papai nuostabūs, skruostikauliai neslepiami riebalų, plaukai kuo glotniausi, skanūs kvepalai, draugiškos kibirkštėlės akyse.

– Viskas atrodo tokie maži! – stebėjosi ji. – Miestas, šis namas, virtuvė.

Orvilis sunerimo: suvokė, kad jam taip nebeatrodo. Viskas jam dabar atrodė normalaus dydžio ar net dideli.

– Ne man. Tai koks reikalas?

– Jokio reikalo neturiu, – atsakė ji ne taip supratusi jo klausimą. – Man ne juokais pasidarė baisu važiuojant per pūgą ir...

– Ne, ne – turėjau galvoje, koks reikalas Olbanyje? Koks sandoris?

– A... – ji nusijuokė jau šiek tiek mažiau įsitempusi. – Perkame akcijas bendrovės, gaminančios santechnikos įrangą. Bendrovė spyriojasi.

Nėra ko stebėtis, pamanė jis. Tuo metu, kai jis pabėgo į Europą, ji buvo ką tik baigusi verslo mokyklą ir ieškojo darbo.

– Vadinasi, ėmeisi verslo?

– VK.

Ji pastebėjo, kad jis suglumęs.

– Verslo kapitalas.

– Štai kaip? Juokinga, ar ne? Dar neseniai tokia buvo Vietkongo santrumpa.

– Dirbu *Drexel* firmoje, – kalbėjo ji toliau, matyt, nepastebėjusi jo pašaipos, ir tai jį šiek tiek nuliūdino. – Turiu reikalų su aukšto rizikos laipsnio obligacijomis. Pinigai tiesiog pasakiški. Reiganas nuostabus. Galima pagalvoti, kad jis davė mums leidimą *spausdinti* pinigus. Žmonės kalba, kad iki antros jo kadencijos pabaigos rinkų kursai pašoks tūkstančiu procentų. Neįtikėtini dalykai. Kai pasiūlau savo obligacijų, turiu su lazda gintis nuo kišančių už jas pinigus.

Visa tai Orviliui atrodė keista. Kai Dubline susipažino su Lile, ji studijavo anglų literatūrą Niujorko universitete. Labiausiai ją domino kritika – kai jų santuoka iširo, Orviliui tai pasirodė labai tinkama. Ji turėjo gabumų, bet skaičiuoti neįstengdavo. Jos čekių knygelę galėjai skaityti kaip romaną.

– Tu mane stebini, – tarė jis. – Tau niekada labai nesisekė skaičiuoti.

– Ir dabar nesiseka, – ji nusišypsojo. – Tai daro vyrukai su trumpais pieštukais ir žaliai dažytais akių vokais. Verslas – tai pažintys. Baimė ir godulys. Svarbiausia – ką pažįsti ir su kuo...

Ji nebaigė sakinio. Paėmė rudo popieriaus maišelį ir tarė:

– Atnešiau mums dovaną.

– *Bushmills.**

– Kas gi daugiau?

* Airiškas viskis.

Ji ištraukė kampuotą butelį su gryno gintaro spalvos skysčiu.

– Daug keliavau, bet Dublino vengiau. Mūsų Dublino.

– Kartą į jį grįžau.

Jos veide šmėstelėjo nuoskauda.

– Pasimatyti su senais draugais gydytojais – Toniu ir Noeliu. Prisimeni juos?

Orvilis paėmė butelį.

– Gersi gryną ar su ledukais?

– Gryną. Gal kartais turi alaus užsigerti?

Orvilis jo turėjo. Jie įsitaisė gerti prie virtuvės stalo. Jinai norėjo pasakoti prisiminimus apie Dubliną. Iš pradžių jam tai nepatiko – kaip žmonėms nepatinka, kai kas nors ima pasakoti, kokie jie buvo vaikystėje. Tačiau ji taip užsispyrė prisiminti senus laikus, kad netrukus jis irgi susigundė. Tas tarpsnis buvo kur kas paprastesnis negu koks kitas jų praeityje ir nepalyginti paprastesnis už dabartį.

Tuo metu jis atliko akušerijos praktiką Nacionaliniuose gimdymo namuose Holiso gatvėje. Vieną dieną ji atėjo į seną mažą ligoninės auditoriją klausytis paskaitos apie Džeimsą Džoisą. Kadangi juodu buvo vieninteliai amerikiečiai, atsisėdo šalia. Ji nieko neišmanė apie mediciną. Jis nieko neišmanė apie literatūrą. Ji jam papasakojo, kad trijų „Uliso“ skyrių veiksmas vyksta šioje ligoninėje – tais laikais ji vadinosi Horno namais.

– Kas yra „Ulisas“? – paklausė jis.

Netrukus jie tapo neperskiriami. Ji sukiojosi tarp medicinos studentų. Juodu eidavo į vakarėlius, vykusius *Mater* (taip buvo vadinama *Mater Misericordia* – kiti gimdymo namai snobiško anglikoniško Švč. Trejybės koledžo filiale), o vakarus leisdavo visose, kokiose tik galėjo, aludėse. Ji paaiškino, kad Džoisas irgi trumpai studijavo mediciną Dublino universiteto koledže. Orvilis perskaitė „Ulisą“ ir su ja aplankė knygoje minimas vietas, pradedant

Houto kyšuliu ir baigiant Leopoldo Blumo namu (Eklzo gatvė 7) akmens anglimis pradvokusiame, drėgname šiauriniame Dubline, perėjo aukštų metalinių arkų pėsčiųjų tiltu per Lifio upę, vaikščiojo Šv. Stepono parku, autobusu nuvažiavo į Dokį, Sandikouvą ir prie Martelo bokšto, kur Dedalas pradeda savo dienos trukmės odisėją.

Įsimintiniausios jų praeities akimirkos sutapo – abu prisiminė, kaip vieną savaitgalį traukiniu važiavo į Golvėjų, nusipirko Džeko B. Jeitso akvarelę „Motociklo lopšelis" ir pirmą kartą pasimylėjo pigiame viešbutuke, pro kurio langus buvo matyti Golvėjaus įlanka. Kitą dieną nedideliu nešvariu žvejų laivu juos nuplukdė į Aranmoro salą, esančią už kokių trisdešimties kilometrų. Kapitonas prisispyrė, kad jie papietautų su juo. Vaišino konservuota dyzelino skonio kiauliena. Paskui juodu vaikščiojo tyliomis akmenų sienomis apjuostomis gatvelėmis paskutinės didelės salos prie Atlanto kranto ir abu raugėjo dyzelinu. Šliaužė į pastatytas iš akmens pirmųjų krikščionių atsiskyrėlių trobeles. Korėsi į viršūnę statmenų uolų, atsigręžusių į vakarus – į jų gimtąją šalį. Juodu įsimylėjo.

– Selma juk tikrai mirė, ar ne? – klausė dabar Lilė.

Na, pamanė jis dirstelėdamas pro langą, čia tai keblus klausimas!

– Norėjau pasakyti, kad užjaučiu, – pridūrė ji nusprendusi jį tylint todėl, kad jį užgavo. – Bet pasakysiu atvirai: sunkiai galiu patikėti, kad ji kada nors galėjo iš tikro mirti.

– Tikrai mirė. Gal nori truputį pasėdėti – vietoj šivos?*

– Po to, ką ji pridirbo? – atšovė Lilė. – Būk geras, nereikia!

– Vis dar siunti, ką?

– Žinai, kuo daugiau galvojau apie mudu ir ją, mielasis, ir kas

* Šiva – judėjų septynių dienų gedulas mirus artimam giminaičiui.

mums nenusisekė, tuo labiau įsitikinu, kad dėl daug ko kalta jinai. Kartais man atrodo, kad mielai apsivyniočiau ja šluotą ir išvalyčiau grindis! Judviejų su motina santykiai turėjo būti draudžiami Helsinkio susitarimais!

– Cha! Taikliai pasakei!

Orvilis pajuto, kaip jam staiga ima patikti ji ir visa ši situacija, bet iškart ėmė graužti kaltės jausmas. Vis dėlto šie Lilės pašmaikštavimai apie Selmą jam buvo prie širdies. Ko gero, Lilė šiuo atžvilgiu yra jo sąjungininkė. Jis atsilošė, įpylė jai ir sau daugiau viskio ir tarė:

– Papasakok daugiau.

17

Miranda nerimavo. Orvilis turėjo ateiti pas ją vakarienės jau prieš dvi valandas. Ji sėdėjo prie telefono ant virtuvės stalo ir laukdama svarstė, ar išdrįsti ir paskambinti. Nereiktų jo trukdyti, pamanė. Bet nuo tos minties jautėsi tik dar labiau supančiota pagarbos, kurią turėjo rodyti vyrui, nes ji, moteris, kadaise buvo taip auklėjama. Ką daryti?

Vėjui nagais krebždenant senojo namo langus, drebiant sniegą ir virstant nesiliaujančia pūga, ji kažkodėl ėmė nerimauti labiau negu paprastai. Tikriausiai jis turi darbo, tiek daug darbo, kad negali paskambinti, samprotavo ji. Ji barbeno pirštais į medinį stalviršį prisimindama pirmą kartą, kai puolė į paniką todėl, kad vėlavo jos sūnus.

Maždaug prieš metus ji leido Neldai Džo nusivežti Krėjų ir Maksį į kažkokią šventę kitame Hadsono upės krante, Atėnuose, o paskui pavakarieniauti pas vieną iš Neldos Džo draugių. Krėjus turėjo grįžti iki pusės septynių. Septintą Miranda bandė pri-

siskambinti Neldai Džo arba Henriui. Nepavyko. Nelda Džo paprastai skrupulingai pranešdavo, jeigu pasikeisdavo planai. Turbūt kažkas negerai.

Pusė aštuonių. Keturios minutės po pusės aštuonių. Kada reikia skambinti į policiją ir į ligonines? Mintyse matė, kaip automobilis nulekia nuo Ripo van Vinklio tilto. Ar namuose įvyksta buitinis sprogimas. Pavyzdžiui, dujų baliono. Ar kažkas lūžta. Ar Krėjų pagrobia dėl išpirkos. Prieš devynias paskambino į policiją ir į Kinderhuko memorialinę ligoninę bei Katskilio osteopatijos kliniką.

Prikaustyta prie telefono virtuvėje rėkė ant jo, kartais net apsiverkdavo, o sykį net puolė ant kelių ir ėmė melstis. „Dieve, prašau Tavęs, Krėjus – visa, ką turiu. Jeigu jis mirs, aš nusižudysiu, o Tu juk nenori, kad *tai* slėgtų Tavo sąžinę, tiesa?“

Galop suskambo telefonas. Miranda stvėrė ragelį, sugniaužė rankoje.

– Klausau!

– Jums skambina iš Kolumbijos policijos.

Mirandai sustojo širdis.

– Dėl atminimo fondo...

Ji vos nenualpo, bet paskui suvokė, kad pareigūnas prašo paaukoti pinigų žuvusiems Kolumbijos policininkams ir jų artimiesiems.

Tik po pusės dešimtos telefonas suskambo vėl. Nelda Džo.

– Pamečiau laiko nuovoką, brangute, – žvaliu balsu kalbėjo ji, – nes jiems buvo labai smagu.

Miranda pratrūko raudoti ir be perstojo kartojo:

– Ačiū Dievui! Ačiū Dievui!

Nelda Džo atsiprašinėjo – suglumusi ir šiek tiek suirzusi:

– Širdele, aš juk niekada nevėluoju. Nejaugi manimi nepasitiki?

– Baisiai persigandau kaip tik dėl to, kad paprastai tavimi galima visiškai pasitikėti!

Dabar, prisimindama, kaip tąsyk laukė Krėjaus, nusiramino. Laukiant Orvilio pojūčiai buvo visai kitokie. Krėjus dabar buvo čia pat, gretimame kambaryje, ir joks pavojus jam negrėsė. Nėra ko nė lyginti.

Bet praėjo dar viena valanda, Krėjus ruošėsi miegoti ir klausinėjo, kur Orvilis. Pūga įsismarkavo, tad Mirandai pasidarė dar neramiau. Jam nebuvo būdinga nepaskambinti.

Paskutinį kartą jinai kalbėjosi su juo ryte, kai jis paskambino kaip kasdien pasiteirauti, kas naujo. Jis atrodė prastos nuotaikos. Miranda paklausė kodėl.

– Gavau dar vieną motinos laišką. Man nelengva.

– Žinau.

Ji nustebo: Orvilis kurį laiką neužsiminė apie Selmą.

– Tikrai?

– Ar žinau, ką reiškia netekti mylimo žmogaus? Be jokios abejonės žinau.

– Tikiu. Kartu vakarieniausim?

Ji pasisiūlė ką nors išvirti. Jis sakė pasistengsiąs ateiti anksti. Vilties maža, atsakė ji, bet stenkis. Juodu palinkėjo vienas kitam geros dienos ir baigė pokalbį.

Dabar, vis dar laukdama prie telefono, Miranda nerimavo. Jis būdavo šlykščios nuotaikos kaskart, kai gaudavo Selmos laišką. Tada atžariai kalbėdavo su ja ar Krėjumi arba ciniškai, net paniekinamai atsiliepdavo apie savo ligonius, ir tai ją trikdė, kadangi nesiderino su labiausiai jai patinkančiu jo bruožu – atjauta. Miranda puikiausiai žinojo, kokias nuotaikų kaitas patiria sielvartaujantis žmogus gedėdamas artimųjų, ir gailėjosi negalinti padėti. Kartais ji klausdavo, kaip jam sekasi išgyventi jos mirtį, bet jis nenorėdavo apie tai kalbėti. Gal taip buvo tik geriau. O gal ir ne.

– Mama, – šūktelėjo Krėjus priėjęs prie virtuvės stalo. – Aš noriu gulti. Kur Orvis?

– Nežinau, balandėli. Paskambinsiu jam.

Ji pakėlė ragelį ir surinko numerį.

• • •

Orvilis su Lile vis dar gėrė ir šnekėjosi virtuvėje, kai suskambo telefonas. Po antro pyptelėjimo Orvilis pažiūrėjo į laikrodį. Velnias! Palaukė, kol pyptelėjo dar kartą. Susigėdo, tarsi būtų išdavęs ne Mirandą, o Lilę.

– Atsiprašau.

Jis nuskubėjo laiptais į viršų, į savo septyniakampį miegamąjį, ir ten pakėlė ragelį.

– Klausau.

– Sveikas. Aš sunerimau. Dėl tos pūgos. Tau viskas gerai?

– Taip, kuo puikiausiai.

– Aš laukiau. Išviriau vakarienę. Kodėl nepaskambinai?

– Na, žinai, turėjau daug darbo. Praradau laiko nuovoką. Klausyk, per tokią pūgą niekaip negalėsiu pas tave šįvakar nusigauti.

– Kas nutiko?

– Eee... nieko. Nieko nenutiko.

– Tu vis dar susinervinęs dėl motinos laiško?

– Ne, ne, ne tai. Jį jau pamiršau.

– Tai kas yra?

– Mano buvusi žmona pasirodė, – kiek patylėjęs atsakė jis. – Labai netikėtai.

Mirandai sugniaužė širdį. Bandė nuslėpti skausmą tylėdama.

– Miranda? Alio! Alio! Ar girdi mane?

– Galima sakyti, girdžiu.

– Klausyk, labai atsiprašau. Ji ką tik užsuko. Mes nesimatėme dvejus metus. Ji važiavo į Olbanį, užklupo pūga, tad užėjo pas mane.

– Puiku, – šaltai tarstelėjo Miranda.

– Palauk – viskas ne taip, kaip tu manai.

– Skambinu ne vien dėl savęs. Dėl Krėjaus. Jis neina miegoti, kol su tavim nepasikalbėjo.

Orviliui širdis nusirito į kažkokią baisią prarają.

– Duok jam ragelį.

Perduodamas dviem sprindžiais žemiau telefonas trakštelėjo.

– Sveikas, Orvi.

– Sveikas, Krėjau.

– Nepasakysi: „Oi, kaip man patinka tas žodis!“?

– Oi, kaip man patinka tas žodis!

– Ar galime pažaisti gyvūnų spėlionę?

– Jau vėlus metas.

– Tik vieną kartą. Tu sugalvok gyvūną, o aš spėsiu. Prašau!

– Gerai.

– Sugalvojai?

Orvilis mintyse suskaičiavo iki penkių.

– Sugalvojau, bet įspėju tave: bus labai sunku.

– Ar tai... sakalas keleivis?

Orvilis vėl suskaičiavo iki penkių.

– Tu pasakei... sakalas keleivis?

– Taip!

– Tu juk nepasakei... sakalas keleivis, tiesa?

– Pasakiau, pasakiau! *Žinai*, kad pasakiau!

– Neįtikėtina. Aš tikrai buvau sugalvojęs sakalą keleivį.

– Aš žinojau.

– Kaip tau pavyksta?

Orvis truputį patylėjo.

– Orvi, tu tikrai buvai jį sugalvojęs?

– Tikrai.

– Turiu galvoje – tikrai, tikrai?

– Taip, tikrai, tikrai.

Krėjus žiovaudamas atsakė:

– Aš visada atspėju, ką tu sugalvoji. Labanakt.

– Labanakt. Saldžių sapnų.

Orvilis išgirdo, kaip trakšteli telefonas, vėl perduodamas dviem sprindžiais aukščiau Mirandai.

– Apsivilk pižamą, Krėjau. Aš ateisiu ir tau paskaitysiu.

Berniukas nuėjo į savo kambarį.

– Vieną dieną, – tarė ji Orviliui, – jis tave demaskuos.

– Kas tada?

Ji nieko neatsakė.

– Manai, neturėčiau jam įteigti, kad turi stebuklingų galių?

– Kai sužinos tiesą, tau bus sunku pasiekti, kad vėl imtų tavimi tikėti.

– Na, ką tu – tai tik žaidimas.

– Labos nakties.

– Palauk. Myliu tave. Paskambinsiu vėliau.

– Ačiū.

Miranda padėjo ragelį. Sukrėsta ji stengėsi lipti laiptais kuo atsargiau.

Viduje draskomas Orvilis grįžo į apačią pas Lilę.

– Kuo ji vardu? – paklausė ji.

– Miranda.

– Tu ją myli?

– Taip. Ir ne.

– Ką tai reiškia?

– Taip, dabar jau sugebu mylėti. Ne, kadangi dar nesugebu. Esu neįgalus.

– Turi meilės negalią?

– Neabejoju, kad sutiktum su manim.

– Nebūk toks įsitikinęs. Dveji metai praėjo. Daug kas galėjo pasikeisti.

Lilė jam nusišypsojo.

– Viskas gerai. Aš turiu bankininką. Viską susumavus, abiem apsukta galva.

Orvilis pažiūrėjo į Lilę. Jos akyse kaip kadaise pasirodė šiluma. Jis galėjo prisiekti matąs, kad jos drėksta, tarsi jose būtų tirpę kažkas kieto ir šiurkštaus. Ji nudelbė akis į taurę su viskiu.

Jų prisiminimai apie Dubliną ir šnekos apie Selmą sužadino jam jausmus. Apie santuoką ir skyrybas jie vengė kalbėtis. Finansiniu požiūriu, jie išsiskyrė švariai. Tuo metu dėl savo kvailoko elgesio jis jautėsi toks prasikaltęs, kad atidavė viską Lilei. Jis manė, kad viltį turės tik atsisakęs viso, kas jam yra brangu. Jis pabėgo pasiėmęs vien savo juodą krepšį, kuprinę su panda ir užrašu „Pasaulio laukinių gyvūnų globos fondas", įvairius tualeto reikmenis ir raminamųjų, puikų peiliuką su daugybe kitų įrankių ir pluoštą mokėjimo kortelių.

Ilgesingi jų abiejų prisiminimai apie Dubliną paskleidė apgailėtinoje virtuvėje šiek tiek magijos, tačiau kalbos apie Selmą – tik šiek tiek pagiežos. Selmos kare Orvilis ir Lilė spaudėsi tame pačiame ankštame apkase. Selma karą laimėjo, bet niekada negali pamiršti kovos draugo, kurio jame netekai. Orvilis žinojo: Selma negalėtų pakęsti to, kad juodu šitaip apie ją kalba, todėl būgštavo, ar ji nepasirodys. Gal Lilė irgi ją matytų. Todėl jis retkarčiais dairėsi pro didelius senus virtuvės langus į papilkėjusį nuo sniego dangų. Bet ne. Matyt, oro sąlygos net Selmai buvo per daug atšiaurios. Vienintelės dvasios kambaryje buvo jų pačių, tų laikų, kai buvo jaunesni, o jam – dar ir Mirandos. Jam buvo baisiai nesmagu, kad ką tik šitaip su ja pasielgė.

– Nuostabu, kas buvo tarp mūsų, – tarė Lilė. – Kurį laiką.

– Taip, buvo nuostabu, – pritarė jis. Nė pats nepajuto, kaip jam išsprūdo būtasis laikas.

Rodės, ji to nepastebėjo ir toliau kalbėjo šiltai, vos ne mįslingai.

– Turiu galvoje svajones.

Ji atsiduso, bet nebe taip liūdnai, tarsi kažkas būtų ją paguodę.

– O kaip viską glaustai apibendrinti? Kažin ar pati bandyčiau dar kartą.

Žiurkėnė. Staiga žiurkėnė jam virto drambliu šiame kambaryje. Tas prakeiktas padaras galutinai patvirtino, kad jis nevaisingas, sudaužė jų svajonę turėti vaikų. Dabar jis, nors ir pamirštas, šmėkšojo lyg koks milžinas. Lilė žiūrėjo į jį tarsi kažko tikėdamasi. Ar ji kalbėjo rimtai? Jis pasijuto įkliuvęs į spąstus. Su Lile pernelyg dažnai taip pasijusdavo – spaudžiamas jis neatsilaikydavo prieš aštrų jos būdą. Tas spąstų pojūtis pasireikšdavo tuo, kad kambary įsivyraudavo nepaprasta ramybė, o jausmai be galo sustiprėdavo – rodės, ištiesęs ranką gali juos užčiuopti, bet jeigu išdrįsi bent piršteliu prie jų prisiliesti, visas kambarys – kur ten kambarys, visas, velniai rautų, namas! – sugrius taip pat juokingai, kaip viskas griūva Kolumbijoje per tas avarijas miestiečių maišalynėje. Tokiomis viltingomis, bet pragariškomis akimirkomis viskas įgauna tokią didelę reikšmę, kad nedrįsti nusukti akių ar pažvelgti į ją, pasimuistyti ant kėdės ir net kvėpuoti. Viską gali pakeisti vienintelis žvilgsnis, judesys, žodis, garsas. Tokios akimirkos kadaise tiesiog sekindavo.

– Gana, – žvaliai tarė Lilė. – Noriu šiek tiek pasilinksminti.

Ji atsistojo, priėjo prie jo, pasilenkė, pabučiavo į lūpas ir atsisėdo jam ant kelių.

– Nuostabu, mielasis, po šitiek metų vėl pamatyti tavo akis. Nebenešioji tų akinių storais lęšiais. Buvau pamiršusi, kokio gražaus mėlio tavo akys. Gerai padarei įsidėdamas kontaktinius lęšius. Akys baisiai mane jaudrina.

– Tu irgi puikiai atrodai. Tiesiog žavingai. Puikios formos.

– Taip, aš mankštinu kūną. Daug.

Jinai vėl jį pabučiavo – pražiotomis lūpomis, krutindama liežuvį. Paskui prasisegė dvi viršutines šilkinės palaidinukės sagas,

paėmė jo delną ir uždėjo ant liemenėlės. Jis sukišo pirštus po audeklu, užčiuopė nedidelius sustandėjusius spenelius ir prisiminė – net sunku patikėti – Korko miestą! Buvo bekylantis geismas, bet Orvilis jam priešinosi. *Tu juk myli Mirandą, šūdžiau! Liaukis!*

Bet dabar, apgirtęs ir įsijaudrinęs, jis negalėjo atsispirti smalsumui, kurį jam žadino Lilė. Sena meilė suko jam vidurius ir žemiau. Nepaisant visų pastangų, jis vėl buvo beatsiveriąs jai, šiai moteriai, kurią mylėjo ilgiau ir karščiau negu kurią nors kitą, pirmai moteriai, kuriai leido palįsti po jo drovumo šarvais. Jis ėmė tirtėti, ir tai jam priminė, kaip jis kadaise tirtėdavo jiedviem pradedant mylėtis – taip reagavo jo simpatinė nervų sistema.

– Kas nepatinka? – žiūrėdama į jį su kažkokiu lūkesčiu paklausė Lilė.

– Viskas patinka.

Jis išsivadavo iš jos glėbio.

– Nebijok. Gali man sakyti. Ką jauti?

Orvilis jautė baimę, ir ji neleido jam pasakyti, kokios emocijos apėmė. Vidinis balsas kuždėjo: *Nieko gero nebus, jei nesusilaikysi. Svarbiausia – dar viskam nesibaigus bus klaiku. O tas viskas nesibaigs – niekada.* Jis nieko neatsakė.

– Ar gali man pasakyt?

– Galvoju apie tą žiurkėnę. Kaip ji mus pribaigė.

– *Žiurkėnę?* – ji pamirksėjo tarsi stengdamasi matyti aiškiau. – Žiurkėnė tebuvo simptomas.

– Ko?

– Neurozės. Mano, tavo. Visokių niekų, likusių nuo ankstyvos vaikystės. Aš kovoju su savo neuroze. Ant kušetės. Lankau psichoanalizės sesijas. Jau išsiaiškinau viską apie ankstyvą vaikystę. Žinau, kas sukelia tą liguistą mano būseną. Žinau, kas esu, ko noriu. Žiūrėk – aš parodžiau iniciatyvą. Anksčiau juk *niekados* to nedariau, tiesa?

– Tiesa.

– Supratau viena: man nereikia vaiko, kad sužinočiau, kas esu.

Tas jos pareiškimas, jos stiprybė ir pasitikėjimas savimi išmušė jį iš pusiausvyros. Nejučia pagalvojo, ar jam pačiam reikia vaiko, kad sužinotų, kas esąs. Krėjus. Krėjų jis myli. Tai jis žinojo. Galėjo jai tai pasakyti, bet ji neklausė.

– Kalbant visai atvirai, – kalbėjo ji lyg kokia sąmokslininkė pamerkdama akį, – kateksis* tavo atžvilgiu šįvakar mane pačią stebina.

– Kateksis?

– Vieno *id* kitam *id*, vaikuti, – nusijuokė ji. – Potraukis iš ankstyvos vaikystės.

Ji apkabino jam kaklą ir nusišypsojo.

– Dabar žinau, kas esu. Žinau visas mažiausias savo kerteles. Ir ne vien švariąsias. Aš pasirengusi.

– Aš ne.

– Žinoma, ne, mielasis, – raminamai atsakė ji. – Tu visas putoji. Tai vadinama žydo kalte dėl motinos.

– Tau šitie dalykai jau praeitis, ar ne?

– Atsikračiau ant kušetės. Rūpi mano bankininkas, mano naujas mylimasis? – ji patylėjo, paskui išdidžiai pridūrė: – Jis vokietis.

– A... – Lilė visada nekentė vokiečių. – Nuostabu.

– Be galo. Tai rodo, kaip aš nusiritau. Šįvakar klausydamasi tavo kalbų apie Selmą supratau, kad ji vis dar neišeina tau iš galvos. Ji vis dar sukiojasi čia, ar ne?

Ak, kad žinotum!

– Nuodija tau *ego*. Savo *ego* aš susitvarkiau. Tau reikia susitvarkyti savąjį. Tada tapsime visavertėmis asmenybėmis. Bus du stiprūs *ego*. Abu laimėsime. Psichoanalizė atveria beribes galimybes.

---

* Psichoanalizėje – libido energija, nukreipta į kokią idėją, asmenį ar daiktą.

Orviliui pasidarė šalta. Pokšėjo vamzdžiai – šimtmečio senumo radiatoriai trukdė jiems paklusti termostatui. *Taip ir aš iš pažiūros amžinai atsilieku nuo savo gyvenimo.* Jis ilgėjosi tos geismingos motiniškos šilumos, kaip paukštis vėlyvą rudenį delsdamas skristi į šiltuosius kraštus ilgisi įsivaizduojamos saulės. Bet iš gydytojo patirties jis žinojo, kad tarp tikrovės ir ilgesio žioji didžiulė praraja, nedaug besiskirianti nuo skrydžio ir kryčio. Jis prisiminė, kas nutiko jam ir Celestinai Polo viešbutyje, iš kurio buvo matyti Lago del Orta. Į jų kambarį įskrido žvirblis. Mažytis, jaunikis. Galbūt pirmą kartą išskridęs iš lizdo. Žvirbliukas lyg patrakęs plasnojo po kambarį ieškodamas, pro kur išskristi. Galop netekęs jėgų nutūpė ant marmurinės židinio atbrailos. Orvilis švelniai paėmė jį į ranką. Paukštis buvo mažytis, stebėtinai lengvas, tarsi būtų vien iš plunksnų. Jei nebūtų drebėjęs, būtum galėjęs palaikyti dvasia. Jo akys žvilgėjo lyg plikšala. Orvilis nusinešė jį į balkoną, pakėlė delną aukštai į dangų tartum siūlydamas gerų žmonių auką skrydžio dievams ir paleido paukščiuką. Šis gulėjo jo delne negyvas. Jis nugaišo iš siaubo.

– Gali pasirodyti keista, – tarė Lilei Orvilis, – bet aš pasukau kita kryptimi.

– Kokia?

– Jaučiu, kad per daug įnikau į save. Bandau nukreipti savo žvilgsnį kitur, rasti kitų dalykų.

– Geee...rai, – atsakė ji akivaizdžiai apimta kažkokio įtarimo. – Kas tie kiti dalykai?

Jis pats nežinojo, bet atsakė:

– Dvasinis pasaulis.

Šį žodžių derinį vis vartodavo Celestina, bet Orvilis jį pasiskolino, kaip kitas skolinasi draugo automobilį, kai sugenda jo paties.

– O varge!

Neslepiama jos panieka jam priminė, su kokia panieka jis iš

pradžių žiūrėdavo, kai Celestina kalbėdavo apie dvasinius dalykus. Priminė ir tai, ką italė sakė per vieną iš ilgų jų pašnekesių po glamonių. „Froidas tėra pokštas, žiaurus pokštas. Viso labo dar vienas šventeiva *patriarca*, *caro*, atiduodantis blogą energiją pasauliui, *ego*, savojo „aš“ energiją. O savasis „aš“ yra praeitis. Jeigu sutelksi dėmesį į praeitį, gyvensi vien savo vargais. *Allora*, tuomet nuolatos lyginsi save su kuo nors kitu ir jausies už jį geresnis ar blogesnis. Visuomet sieksi kuo tapti, o mūsų laisvė glūdi pačiame mūsų buvime.“

– Tiek to, – atsakė jis dabar. – Tu nesuprastum.

– Pamėgink ir pažiūrėk.

– Užuot gilinęsis į save ir savo praeitį, iš jos vaduojuosi.

– Bėgi?

Jis pasijuto lyg gavęs smūgį žemiau juostos. Tuo Lilė seniai jį kaltino – Selma taip pat.

– Turėjau omenyje, – bandydamas atgauti kvapą atsakė jis, – pastangas pamilti.

– Ką?

– Dabar – Mirandą ir Krėjų. Kai susipažinau su tavim – tave. Mes buvome taip įsimylėję, kad užmiršome save pačius. Prisimeni?

– Krėjų?

– Jos sūnus. Jam šešeri.

Ji sėdėjo nieko nesakydama. Akys pritvinko ašarų. Orvilis pajuto užplūstant seną meilę jai – veikiau užuojautą jai už tai, ką išgyveno, ką ištvėrė. Ji buvo ne iš tų, kurie pasiduoda be kovos.

Lilė tiesė ranką prie popierinės nosinaitės, kliudė taurę, išliejo viskį ir piktokai tarstelėjo:

– Velnias!

Ji atsistojo – greičiau, negu jis manė ją gebant, čiupo popierinių rankšluosčių ritinėlį, nuvalė balutę, paskui tą vyšninio stalviršio dalį, galiausiai visą stalą. Vėl atsigręžė į jį.

– Tariant trumpai? – paklausė. – Aš likau, tu pabėgai. Kur man miegoti?

– Palūkėk...

– Klausiu kur?

– Viršuj. Miegamieji keturi. Rinkis kurį nori.

– O kur miegosi tu?

– Čia, apačioje. Ant kušetės.

– Labai juokinga!

– Man išėjo netyčia.

– Taigi.

Ji susirinko daiktus.

– Kelią rasiu pati.

– O viršuj?

– Irgi rasiu.

Ji nusisuko.

– Lile?

– Ką?

– Aš gailiuosi.

– O aš nesigailiu.

– Visa tai neįtikėtinai liūdna.

– Taip, liūdna, – pritarė ji, – bet aš nebesitikiu laimės.

– Tikrai?

– Tikrai. Tik pakenčiamo lygio neurozės, kad su ja būtų galima gyventi.

– Labos nakties.

– Sudiev.

Ji nuėjo koridoriumi. Orvilis išgirdo ją kūkčiojant. Ji grįžo ir atsistojo tarpduryje.

– Didžioji mano klaida buvo ne ta, kad įsileidau tave į savo gyvenimą, – prašneko drebančiu balsu, – tikrai ne ta. Mylėjau tave visa širdimi, ir mudu padėjome vienas kitam pabėgti – beveik – nuo

savo artimųjų, o tai labai daug reiškė. Ne, mano didžioji klaida buvo ta, kad įleidau motiną į mudviejų gyvenimą. Nori žinoti, kieno tai darbas, kas mums viską sušiko? Ne aš, ne tu ir tikrai ne kažkoks prakeiktas graužikas. Tavo motina. Ji ir toliau tai daro. Sudiev.

Miegoti ant kušetės nebuvo malonu. Auštant pabudęs išgirdo Lilę lipant laiptais žemyn. Jis gulėjo svetainėje nuo pagirių plyštančia galva ir prisimerkęs žiūrėjo pro koridorių į virtuvę apsimesdamas miegąs. Lilė atsistojo prie ruošos stalo virtuvėje su rašikliu rankoje. Žvilgtelėjo į Orvilį pasižiūrėti, ar pabudęs.

Nebuvo girdėti nė garso. Snigti nustojo. Vėjas nurimo. Tamsą ėmė raižyti ryški rausva šviesa. Lilė tuoj išeis.

Jis gulėjo nejudėdamas, draskomas prieštaringų jausmų. Senasis Orvilis žūtbūt norėjo atsimerkti, naujasis nenorėjo.

Lilė baigė rašyti. Vėl pažiūrėjo į jį, sudrebėjo – galbūt iš šalčio – ir jis pajuto, kad net žengia porą žingsnių į jo pusę. Tada greitai nusisuko, neatsigręždama nuėjo prie užpakalinių durų, nustūmė jomis nemenką pusnį ir išėjo.

Orvilis atsisėdo. Trinktelėjo automobilio durelės. Suburzgė variklis. Ji nieku gyvu neišvažiuos, pamanė Orvilis. Padėsiu. Priėjo prie užpakalinių durų ir sudvejojo. Bala nematė!

Išgirdo padangas, besikasančias į sniegą; po kurio laiko jos sukibo su tvirtu pagrindu.

Orvilis netikėtai sau pačiam pajuto užplūstant gailestį. Pala – reikia dar kai ką pasakyti! Išėjo pro užpakalines duris į aukštas pusnis kieme taikydamas basas pėdas į jos pėdsakus.

– Ei, Lile, palauk! – sušuko iš kiemo.

Pavėlavo. Kažkaip jai pavyko išvažiuoti neįklimpus, ir didelis naujas jos *Saab* pralėkė per pusnį, suneštą toje vietoje, kur keliukas nuo jo namo kirtosi su Karstų gatve.

Lilės nebeliko. Jis stovėjo neapsnigtame plotelyje, kur stovėjo jos automobilis, tarsi prie ką tik supilto, bet dar gėlėmis nepapuoš-

to kapo sniegu nuklotose kapinėse ir stebėjosi, ko jam taip liūdna dabar, kai viskas galų gale baigėsi. Paskui iš žvėriškai gnaibančio šalčio susigriebė esąs ne tik basas, vienplaukis, bet dar ir vienomis apatinėmis kelnėmis. Orvilis įėjo į vidų.

Virtuvėje ant stalo gulėjo jos laiškelis.

Brangusis O.,

mane drasko jausmai. Nesu tokia tvirta, kokia bandžiau pasirodyti. Daviau įžadą – „Kol mirtis mus išskirs“ – ir jis tebeglūdi kažkur mano pasąmonėje. Vis dar myliu tave, bet dabar žinau, kad viskas baigta. Todėl, kad tu pasikeitei ir esi taip giliai įklimpęs su ta savo Miranda. Ir su tuo savo Krėjumi. Pagaliau man viskas baigėsi. Verkiu, bet tai nesvarbu.

Su meile –

Aš

Orvilis spoksojo į laišką, į užtiškusių ant jo ašarų dėmes, kai suskambo priekinių durų skambutis. Per nugarą perbėgo viltis, per kojas – baimė. Jis užsimetė drabužius, nuėjo koridoriumi ir atidarė duris.

Henris Skuneris. Gražus paltas, be kepurės, akinamai balti plaukai. Jam už nugaros – milžiniškas jo karinis džipas su priekyje pritvirtintu sniego plūgu. Variklis ritmingai riaumojo it šuoliui pasirengęs žvėris.

– Sveikas, drauguži. Reikia pagalbos išvažiuoti?

– Ačiū, nereikia.

– Įsitikinęs? Ten, kur stovėjo tavo draugės automobilis, nuogas lopinėlis, pravažiuosi, bet tas prakeiktas kraisleris velniškai sunkiai kasasi per sniegą. Mes juk negalime leisti, kad miesto daktaras užklimptų ir neišvažiuotų, ar ne?

Orvilis žiūrėjo į jį, į tas žvalias tamsias doro piliečio akis, kol

apėmė keistas jausmas, priminęs jam, kaip Mauglį akimis hipnotizavo smauglys Ka „Džiunglių knygos“ vaizdajuostėje, ir vieninteliai žodžiai, pasigirdę, kaip jam pasirodė, iš labai toli, buvo:

– Gerai. Ačiū.

– Pinigų neimsiu, – džiugiai atsakė Skuneris ir nuboglino laipteliais tais per dideliais solidžiais ilgaauliais, kokiais buvo apsiavę astronautai mėnulyje, perklampojo taką užklojusias gero metro pusnis ir įsėdo į savo džipą, panašų į mėnuleigį. Henris nuleido langelį – pro jį pasigirdo optimistinės Koplando* didžiosios Vakarų simfonijos melodijos – ir sušuko Orviliui:

– Nesijaudink, drauguži. Atsiųsiu savo žmogų, kad nuvalytų takus.

18

Miranda sėdėjo ant grindų savo namo palėpėje. Virš galvos plačiai žiojosi surūdijęs jos tetos skrynios antvožas. Tarsi, pamanė ji, norėdamas pirštu prikišamai parodyti, kokie abejingi žmonių istorijai daiktai. Jie tik rūdija, o mes mirštame.

Palėpė ėjo per visą namo ilgį, nuo nedidelio erkerio, pro kurį buvo matyti dvi vienišos pušys, iki kito tokio pat, išeinančio į upę. Pro šį skverbėsi įkypi vasario popietės saulės spinduliai, keturiais trapezoidais krintantys ant plačių grindlenčių – visai kaip su pertraukomis krito daugiau negu tris šimtus dvidešimt metų. Buvo šeštadienis. Miranda buvo namie viena. Krėjus išvažiavo su Eime žiūrėti, kaip ji repetuoja „Vestsaido istoriją“ privačioje Spuk Roko

* Aaronas Coplandas (1900–1990) – garsus amerikiečių kompozitorius.

mokykloje, kurioje ji mokėsi. Penė pasiėmė Krėjų pirmą valandą, parveš trečią. Miranda kruopščiai viską suplanavo. Jai reikėjo kelias valandas pabūti vienai ir paliūdėti. Iki pusės ištraukta iš skrynios, jai ant kelių plaikstėsi motinos vestuvinė suknia – atlasinė, puošta nėriniais. Miranda per savo vestuves irgi vilkėjo šia suknia. Ji siekė grindis, tad tą dieną paslėpė jos koją. Buvo ketvirtos jos vyro žūties metinės.

Miranda matė, kaip viena mirtis aidu pakartoja kitas. Pirmą kartą po vyro mirties kai kas trukdė jai sielvartauti. Šalia skrynios gulėjo Skomparcos kraustymo ir laidojimo paslaugų bendrovės emblema papuošta kartoninė dėžė, o joje – Selmos laiškai. Ta įkypai krintanti ant grindlenčių šviesa Mirandai priminė ne Floridos saulę, bet rudens šviesą, žaidžiančią ant stalviršio iš trilobitų išmarginto Bikrafto skaldyklos kalkakmenio tą popietę, kai užsimezgė Orvilio ir jos meilė. Dabar prisiminimai buvo dvilypiai – mirusio vyro ir kito, galima sakyti, mirusio jai prieš dvi dienas, vyro, kurį ji pamilo. Abu šie vyrai ją apvylė. Blogiausia buvo tai, kad jie netesėjo jos sūnui duoto pažado.

Gal dėl tų minčių buvo kaltas jos nuovargis. Krėjus kaip visada vasarį persišaldė, tad per jo kosėjimą ir čiaudėjimą dvi pastarąsias naktis abu beveik nesumerkė akių. Išvargusi, kamuojama širdgėlos, jinai juto, kad pasikeitė net jos būdas: bemat užsiplieksdavo, bet negreitai atleisdavo. Kartais kliūdavo Krėjui. Kai jis išvažiavo su Eime ir Pene, jai pasirodė, kad sūnus pajuto šiokį tokį palengvėjimą iš jos ištrūkęs. Dėl to jai irgi truputį skaudėjo širdį. „Keisčiausia, – sukosi neaiški mintis pervargusioje, bet ne mieguistoje galvoje, – kad iš visų daiktų palėpėje tie, kurie susiję su Orviliu, man svarbesni negu mirusio vyro. Gal aš bandau išvengti savo santuokos ir jos pabaigos skausmo?“

Ji dar nesimatė su Orviliu po to ne itin malonaus pokalbio telefonu, kai jis pasakė, kad pas jį buvusi žmona. Jis paskambino

kitą rytą ir pasakė tą vakarą pas ją atvažiuosiąs. Jo balsas ragelyje atrodė kitoks – tolimas, kupinas to, ką ji palaikė nepripažinta kalte – ir ji pajuto, kaip ritasi, garma žemyn. Vakarop jis paskambino iš ligoninės (fone buvo girdėti šauksmai ir sirenos) ir pasakė, kad negali atsiginti darbų. Balsas buvo išvargęs, pašaipus. Po vidurnakčio paskambino dar kartą. Jo balsą ragelyje gožė greitosios pagalbos automobilių garsai ir šiurpūs riksmai. Žmonės miršta, kalbėjo jis, bet „man nenuskilo – per lėtai, kad galėčiau išvažiuoti". Pas ją nepasirodys, užsuks kitą dieną. Artinosi jos vyro žūties metinės – Miranda nieko apie tai jam nesakė – todėl lengvabūdiškas jo cinizmas kalbant apie mirtį jai nelabai patiko.

Paskutinį kartą Orvilis paskambino prieš valandą. Iš nuovargio jo balsas buvo šaižus. Dabar jis savo kabinete, nemiegojęs visą naktį; atvažiuosiąs ne vėliau kaip po valandos.

– Nesivargink, – tarė ji.

– Niekada? – jis atrodė sunerimęs.

– Ne, ne – turiu galvoje, taip greitai. Nusnausk, susitvarkyk. Aš turiu kai ką padaryti. Pasimatysime per vakarienę, tarkime, šeštą?

– Krėjus namie?

Miranda staiga pajuto apmaudą. Orvilis prisiviliojo Krėjų ir dabar gavo sūnaus teikiamus pranašumus, nors neatliko tikrųjų tėvo pareigų. Ji tarėsi pati esanti dėl to kalta, tad, užuot jį aprėkusi, atsakė:

– Iki to laiko turėtų grįžti.

– Puiku. Pasiilgau jo... – padvejojo tūkstantąją sekundės dalį, bet Miranda spėjo pajusti – ...taip pat.

Ak, tu pydare! – knietėjo jai atkirsti, bet padėjo ragelį.

Ji vėl nukreipė dėmesį į skrynią, į Džo. Žiūrinėjant jų vestuvių nuotrauką, skaitant jo meilės laiškus, jos širdis iš naujo pajuto viską – tą meilę, švelnumą, viltį ir kaip ji pirmą kartą atskleidė visas savo paslaptis vyrui.

Ji tyliai pravirko, bet paskui rauda tapo kartesnė, pikta. Ji ėmė daužyti kumščiais per dulkėtas grindis šaukdama: „Koks tu šiknius! Ko gero, tyčia taip padarei, suski! Nes negalėjai pakęsti, kad esame laimingi, ar ne? Tau trūko rizikos?!" Jai draskė širdį ta jo kvailystė ir vienatvė, kuriai ją pasmerkė. „O tavo sūnus, tešlagalvi?! Pažiūrėk, ką pridirbai savo sūnui! Ar žinai, kad net laimingiausiomis akimirkomis jis atrodo lyg vaikas, kuriam širdyje išplėšta skylė?! Ar žinai, kad matydama, kaip jis trokšta to kito šūdžiaus, Didžiojo Daktaro Rouzo, suprantu, jog kiekvieną dieną, kiekvieną minutę jį kamuoja klausimai: „Kodėl, mama, kodėl? Kas jis buvo, mama, koks jis buvo?" Manai, galiu jam atsakyti? Kažin ar kada nors gerai tai žinojau! Čia juk *mūsų* sūnus. Jis eis per pasaulį ieškodamas tavęs, Džo, o ką aš galėsiu jam pasakyti? Kad tu, velniai rautų, pats buvai tikras mažvaikis, todėl negalėjai pasidalyti juo su manimi?! O dabar aš vėl darau tą pačią klaidą? Po paraliais!"

Miranda apsidairė. Palėpė, rodės, sumažėjo – lyg būtų lėlių name. Skrynia panėšėjo į lėlių namo skrynią. Suknia buvo nebe iš nėriniuoto atlaso, bet popierinė.

Jausdamasi nelaiminga ji apglėbė pati save ir ėmė siūbuoti pirmyn atgal, prisiminusi – pagaliau! – kaip Džo ją apkabindavo, kaip juodu kvailiodavo ir kokie kvaili buvo, kokie jauni, ir tada it banga ją parbloškė širdgėla, atėjusi netikėtai ir neišvengiamai kaip visada, ir ji tyliai raudojo – rimdama, laukdama, kol ji ims malšti, ir pajuto, kad širdgėla ima virsti viso labo liūdesiu.

– Ar čia kas yra? Miranda!

Ji krūptelėjo ir pasižiūrėjo į laikrodį. Kodėl kaip tik šią dieną jis atėjo per anksti? Kad jį kur velnias!

Pro pravirą palėpės įėjimo angą išlindo Orvilio galva.

– Miranda! – dairydamasis palėpės prieblandoje sušuko jis vėl su nerimu balse.

– Ką?

– Tau nieko neatsitiko?

– Nieko.

– Pamačiau tavo automobilį prie namo, bet tavęs niekur nebuvo matyti, todėl...

Jis pastebėjo vestuvinę suknelę ir didelę kartoninę Skomparcos kraustymo ir laidojimo paslaugų bendrovės dėžę.

– Kas yra?

– Kiek dabar valandų?

– Tuoj trys.

– Rodos, sakiau šeštą. Vakarienės.

– Du ligoniai greitai padėjo šaukštą, be to, man pavyko susitarti, kad kurį laiką pavaduotų.

– Nenumigai?

– Ne.

Jo akys ėmė apsiprasti su tamsa. Jos akyse jis įžvelgė sielvartą.

– Atrodai klaikiai. Galiu užlipti?

– Ne!

– Kas atsitiko?

– Nieko. Eik iš čia. Aš nulipsiu po penkių minučių.

– Noriu padėti.

– Būk geras – eik iš čia.

– Atsiprašau, kad neatvažiavau anksčiau. Aš vienas dėl visko kaltas. Norėjau atvažiuoti, stengiausi kiek įmanydamas, bet...

– Po velnių, tu čia niekuo dėtas – visiškai niekuo!

Ji pamatė, kad jis nusiminė, ir pasijuto siaubingai. Ištiesusi ranką į jo pusę tarė:

– Eikš. Atsiprašau. Klausyk.

Miranda giliai įkvėpė.

– Aš... šiandien mano vyro mirties metinės.

Pamatė jo veide nuostabą, paskui pajuto, kad jis susigėdo.

– Aš... – pradėjo Orvilis ir nutilo. – Aš labai užjaučiu... labai nuoširdžiai užjaučiu. Netrukdysiu tau.

Jis buvo belipąs žemyn.

– Ne! Eikš čionai.

Jis dvejojo.

– Sakau gi – eikš!

– Man pasirodė, norėjai, kad eičiau iš čia.

– Dabar noriu, kad būtum su manim.

Bet staiga ji prisiminė Selmos laiškus, tad jam užlipus pastūmė Skomparcos dėžę toliau į tamsą.

– Neužsigauk galvos.

Jis atrepečkojo prie jos jausdamasis kaip didelis šuo. Vis dar stovėdamas keturiom paklausė:

– Nori pasikalbėti apie jį su manim?

– Nenoriu. Sėdėk šalia manęs, ir tiek.

Ji nusišypsojo.

– Tupėt! Sakau, tupėt! Šaunuolis!

Lengviau atsidusęs jis atsisėdo. Vos juodu įsitaisė vienas šalia kito, lauke nuskardėjo klaksonas. Netrukus jie išgirdo, kaip kažkas atidarė, paskui užtrenkė duris, ir keli balsai ėmė juodu šaukti.

– Jie grįžo, – tarė Miranda. – Eime.

– Ne, ne. Tu pasilik. Aš eisiu vienas.

– Krėjus nežinos...

– Troškau jį pamatyti. Einu, gerai?

– Su juo Eimė.

– Dar geriau. Nulipk, kai būsi pasiruošusi.

Orvilis nusiropštė kopėčiomis ir susitiko Krėjų, kai šis bėgo siaurais laiptais į viršų.

– Sveikas, Krėjau!

– Sveikas, Orvi!

– Oi, kaip man patinka tas žodis!

Krėjus šoko jam į glėbį ir ne tiek apkabino, kiek ėmė dusinti nelyginant imtynininkas varžovą. Sučiaudėjo Orviliui į ausį, paskui dar kartą.

– Še, – tarė Orvilis išsitraukdamas popierinę nosinę iš kairės kelnių kišenės, kur visada laikydavo jų atsargas. – Išsišnypšk nosį.

– Dėde O.!

– Eime, saulute!

Orvilis nusinešė Krėjų laiptais žemyn pas Eimę ir Penę. Sesuo sukiojo tarp pirštų automobilio raktelius. Kaip visada atrodė, kad ji žingsniu toliau tos vietos, kur tuo metu buvo. Labai skubanti.

– Labai skubu, – tarė. – Turiu lėkti.

– Lėk. Kaip pavyko repeticija, Eime?

– Puikiai!

– Gerai vaidinai?

– Dar kaip! – Eimė pažiūrėjo į jį. – Atrodote prastai!

– Tau reikėtų pabūti mano kailyje.

– Ar geriat vitaminus, kuriuos jums daviau?

Orvilis linktelėjo.

– Negeriat! Juk sakiau, kad...

– Eikš, Eime, – paragino Penė. – Mes vėluojam.

Jiedvi išvažiavo.

Krėjus kosėdamas patampė Orvilį už kojos.

– Orvi, parašiau tau dar vieną romaną.

Jis įspraudė Orviliui į ranką popieriaus lapą.

MANO BYČIULIS ORVIS

Autorius ***Krėjus*** 6 miatu ir 1

Tu esi mano byčiulis aš esu tavo byčiulis

Mes abu byčiuliai kartu

Net tada kai bunam atskirai
Mes vis tiek galim buti kartu
Štai taip
Jaigu aš esu vienas tu esi su manim
Jaigu tu esi vienas aš esu su tavim
Štai kaip!

– Vaje, kaip nuostabu! Ačiū.
– Ar galim kartu pažiūrėti vaizdajuostę?
– Žinoma. Kol tavo mama nulips į apačią.
– Kodėl tik iki tol?
– Todėl, kad turiu su ja pasikalbėti.
– Amžinai tu kalbi su ja!
Jis vėl apčiaudėjo Orvilį.
– Še, išsišnypšk dar kartą. Klausyk, romanas puikus.
– Taip, bet mano vaizduotė nebe tokia didelė.
– Tikrai?
– Tikrai. Kai buvau mažas, turėjau didelę vaizduotę. Labai didelę – štai tokią! – jis plačiai išskėtė rankas. – O kai paaugau, ji susitraukė.
– Tikrai?
– Taip. Ji būna didelė, kol neini į mokyklą. O tada tave išmoko visokių dalykų, kol jie užkemša visą galvą, ir vaizduotė ima vis trauktis ir trauktis, kol tampa visai maža. Štai tokutė, – jis parodė tarpelį tarp dviejų pirštų. – Taigi dabar mano vaizduotė tik tokia.
– Nemanau, kad ji tokia maža. Manau, ji vis dar įspūdinga.
– Ne tokia maža kaip suaugusiųjų, bet vis tiek maža. Kai visiškai suaugi, ji pranyksta. Paleisiu „Bembį“. Pabūk su manim per baisiąją vietą.
Bet Orvilis negalėjo. Bembio motina tebebuvo gyva, kai nulipo Miranda. Krėjus pareikalavo, kad jis žiūrėtų drauge, nes jam buvo

pernelyg baisu žiūrėti, kaip medžiotojai nušauna Bembio motiną. Orviliui knietėjo pabūti su Miranda ir sutvarkyti nebaigtą reikalą. Mirandai irgi reikėjo pasikalbėti. Krėjus užsiraukė ir nusisuko į televizorių. Miranda pasiūlė eiti pasivaikščioti prie upės.

Vasario galo popietė buvo šalta, saulė netoli laidos. Tamsūs medžiai, krūmai ir geležinkelio estakada virš upokšnio baltų laukų fone atrodė ryškūs lyg fotografijos negatyvas. Ir Miranda, ir Orvilis buvo pervargę, jų pojūčiai iškreipti, sudirgę. Jis pasiūlė jai parankę, ji įsikibo. Pro storus žieminius paltus vienas kito nejuto.

Juodu atsargiai kulkšnojo apledėjusiu keliu prie aikštelės mašinoms apsisukti priešais Hadsoną, kur susikirto kelias, upokšnis ir geležinkelio bėgiai. Sniegas buvo gilus. Tik šen ir ten baltą jo paviršių margino juodi sniego plūgo išjudinto šlako taškeliai. Dabar vėjas pūtė iš vakarų, nuo kalnų. Upokšnis buvo užšalęs ir nutilęs, upė – beveik užšalusi ir nutilusi. Nebuvo matyti jokių laivų ir paukščių. Nieko nebuvo ir girdėti – vien vėjas, besisukantis grumbančiose jų ausyse.

Orvilis tylėjo suteikdamas Mirandai galimybę kalbėti. Ji nieko nesakė. Jis pabandė nuraminti Mirandą dėl Lilės apsilankymo, tad papasakojo jai beveik viską, kas nutiko.

– Bet ji tikrai išvažiavo? – šaltokai paklausė Miranda.

– Taip.

– Ir neketina grįžti?

– Ne. Ji įsimylėjusi save ir savo psichoanalitiką – mano minėta tvarka, – jis pasvarstė. – Ir dar kažkokį vokietį. Vokietį ji laiko pažanga.

– Beje, kiek metų tai moteriai?

– Pagal amžių – trisdešimt aštuoneri. Psichoanalizės požiūriu – treji ar ketveri.

– Ir tu neturi planų vėl su ja sueiti?

– Nieku gyvu! Ką čia šneki?! Aš nekaltas, kad ji užsuko.

– Tu kaltas, kad nesimatei su manim dvi dienas...

– Dvi dienas aš mačiau vien kolumbiečių gabalus ir nuoplėšas, – jis giliai įkvėpė. – Gerai, gerai. Klausyk, ji mane metė. Ir nuo to laiko elgiuosi kaip bailys, paskutinis bailys. Aš – šlykštynė. Sakiau, kad gailiuosi, ir iš tikro gailiuosi. Ar negali tiesiog viską imti ir pamiršti?

– Mulki! Tikiesi, kad moteris, kuri tau neabejinga, taps bejausmė?

Jis susimąstė.

– Tavo viršus.

Mėgdžiodama prokurorės toną ji tarė:

– Toliau. Tu nesikalbėjai su ja apie banginius, tiesa?

– Gal išprotėjai?! Banginiai priklauso tik mudviem.

– Ką gi. Informaciją gavau. Nuo šiol tai praeitis.

Ji draugiškai kaip anksčiau suspaudė jam ranką ir, atsišliejusi jo, iš lėto nusivedė prie upės ant geležinkelio bėgių. Sausame, šaltame ore Katskilio kalnai atrodė arčiau. Nors Hadsonas buvo beveik dviejų kilometrų pločio, dabar, užtrauktas ledo, tik su siaura vandens juosta, kuriai neleido užšalti pakrančių apsaugos kateriai, atrodė kur kas siauresnis.

– Jo mirtis turbūt kelia tau didelį skausmą, – tarė Orvilis.

– Taip, didžiulį.

Jie paėjėjo keletą žingsnių palei bėgius. Šalia surūdijusių plieninių sijų estakados pradžioje juodu atrodė kaip nykštukai.

– Nori apie jį pasikalbėti?

– Jis buvo nutrūktgalvis. Aš imu galvoti, kad širdies gilumoje jis nekentė savęs. Negalėjo pakęsti, kad jį myli, – ji padvejojo. – Ar kad yra mylintis... ar... ne...

Ji nutilo.

– Pasivaikščiokime.

Jie atsargiai užlipo ant estakados ir pradėjo eiti per ją neapsnig-

tu tarpu tarp vienos iš dviejų bėgių eilių, arčiau upės. Gaiviame ore kreozoto dvokas buvo aštrus ir priminė Orviliui tą vaikystės lauką, kuriame jis pirmą kartą pasijuto esąs kažkokios neaprėpiamos visumos dalelė.

– Man ramybės neduoda ne tavo santykiai su ja, – prisipažino Miranda, – bet tavo ir Krėjaus santykiai.

Ji per paltą pajuto, kad jis įsitempia.

– Man neramu dėl jo. Matei, koks jis ką tik buvo su tavim – nesimatęs vos dvi dienas? Jis trokšta tėvo, o dabar, nežinia, į gera tai ar į bloga, tėvą jam atstoji tu. Man tai kelia baimę, net siaubą. Nežinau, kaip jis išgyvens, kai tu išvažiuosi... kada? Po penkių mėnesių?

– Penki mėnesiai – ilgas laiko tarpas.

– Kai turi vaiką, penki mėnesiai prabėga nepastebimai. Mirkteli – ir jam jau šešeri. Dar kartą mirkteli – ir jam dešimt, dvidešimt!

– Per penkis mėnesius daug kas gali nutikti.

– Bet praeis dar penki mėnesiai, ir tada tu dingsi?

– Penki mėnesiai? Aš vos ištempiu iki dienos galo! Kaip aš galiu planuoti taip toli į priekį?

– Bet aš privalau planuoti. Aš jo mama.

Jinai nutilo ir atsigręžė į jį.

– Nori, kad aš likčiau, bet...

– Pradėjau to norėti, bet galbūt nenoriu. Nežinau...

– Nenori, kad likčiau?

– Noriu, kad apie tai prašnektum. Tu niekada apie tai nekalbi.

– Tikrai to nori?

– Noriu, bet iš tavo reakcijos suprantu tik viena: kad noriu to visai be reikalo.

– Pala, pala...

– Aš laukiau ir...

DDDDUUUUUNNNNDDDDUUUUNNNNNDŪŪŪŪNNN!

Iš visų pusių pasigirdo šiurpus kauksmas. Juodu įsitempė lyg gavę po antausį ir pamatė traukinį, atlekiantį palei upę nuo Kolumbijos. Išvažiavęs iš posūkio jis skriejo į estakadą tiesiai link jų; garsas vis stiprėjo, tarsi lėktų vis greičiau, norėdamas juos pasiekti ar pralenkti savo paties aidą, atsimušusį nuo kalnų būgno odos. Dar vienas kauksmas, rodės, išsiveržė iš estakados žiočių į juos, ir tapo aišku, kad šiame gyvenime traukinys niekaip negalės sustoti laiku.

Juodu sustingo vienas šalia kito ant pabėgių krašto tarp bėgių ir plieninių tilto sijų. Laikas sulėtėjo, paskui ėmė bėgti. Orvilis suprato, kad jie turi laiko vos vienam žingsniui. Į katrą pusę jį žengti? Link antros bėgių eilės? Šokti nuo estakados ant užšalusio upokšnio žemai apačioje?

Žmogaus kūnas geba prisitaikyti prie aplinkos daiktų. Orvilis stvėrė Mirandą ir, lyg staiga ji būtų tapusi besvorė, smarkiai prispaudė prie surūdijusios estakados statramsčio ir laikė ranka, pats stengdamasis, kad jų liemenys ir veidai neišsikištų iš sijų tarpo.

Traukinys susilygino su jais.

Orvilis mintyse bandė įsivaizduoti, koks atstumas nuo jųdviejų, prisiplojusių prie sijos, ir bėgių krašto, keikdamasis: „Po velnių – ne! Tik ne dabar, po kažkokiu supistu traukiniu!“ ir melsdamasis: „Prašau Tavęs mudviejų, Krėjaus ir Eimės vardu!“

Juos smarkiai bloškė kurtinantis trenksmas ir vėjas – atrodė, kad jie nesiliaus niekada. Bet akimirksniu viskas buvo baigta. Traukinys greitai tolo, bildėdamas tyliau, tarsi nuliūdęs, kad neišnaudojo progos, ir už posūkio nuskubėjo Olbanio link.

Juodu atsiplėšė nuo sijų; ant delnų ir po nagais liko rūdžių žvyneliai. Oras buvo persisunkęs dyzelino tvaiko. Abu drebėjo, ne kvėpavo, bet veikiau aikčiojo, ir iškvėptas oras debesėliais stingo virš galvos. Išpūtę akis jie žiūrėjo vienas į kitą ir matė rūdžių taškelius ant kaktos ir skruostų.

– Yra ir geresnių vietų, – tirtėdama tarė Miranda, – santykiams aptarinėti.

Jie iš lėto parėjo ir sustojo priešais namo duris.

– Nesakyk Krėjui, – spausdama rankeną įspėjo Miranda.

Orviliui pasirodė, kad tai dar vienas atvejis, kai ji rodo perdėtą atsargumą sūnaus atžvilgiu, ir norėjo kažką apie tai pasakyti, bet suprato, jog neverta. Pervargęs, taip kvailai vos nepadėjęs galvos, jis žinojo tuoj leptelėsiąs ką nors paniekinama, bet nutylėti irgi negalėjo.

– Kodėl?

– Nenoriu jo išgąsdinti.

Jam pavyko susitvardyti ir nieko neatsakyti, bet tik vargais negalais, ir jis tikėjosi, kad Miranda to nepajuto.

Vis dėlto Miranda pajuto, bet dabar, vos per plauką išvengus mirties, abejonės išsisklaidė.

– Eikš, – tarė. – Užeik į vidų.

Krėjus buvo suirzęs. Stiprėjantis kosulys ir sloga (Orvilis jau ėmė galvoti, ar neištraukus iš savo krepšio antibiotikų), valanda, praleista žiūrint vaizdajuostę, įtampa, kurią juto tvyrant tarp jųdviejų – visa tai jį sudirgino. Jis priskreto prie Orvilio ir reikalavo, kad šis visą dėmesį skirtų jam. Kiekviena Orvilio kūno ląstelė gėlė ir maldavo miego. Bet kaip gydytojas jis buvo įpratęs dėti antžmogiškas pastangas, todėl įjungė autopilotą ir bandė elgtis, kaip juo dėtas būtų elgęsis tėvas... na, gal ne visai tėvas.

Iš pradžių Krėjus užsimanė į lauką – žaisti sniege futbolą. Orvilis šį siūlymą vetavo, nes Krėjus buvo peršalęs. Tada berniukas užsispyrė pastatyti vartus svetainėje ir šaukdamas „Miklios kojelės! Miklios kojelės!“ bandė praspirti kamuolį į juos pro Orvilį. Miranda netrukus nutraukė namų futbolą. Tada jie pažaidė stalo ledo ritulį, vėliau šaškėmis. Orvilis pralošė ledo ritulį, bet laimėjo dvi šaškių partijas, todėl Krėjus nušlavė šaškes nuo lentos ant grin-

dų. Orvilis kantriai, netardamas nė žodžio, jas surinko. Jis niekaip negalėjo sulaukti vakarienės.

Suaugusieji išgėrė butelį vyno. Aštuntą vakaro Orvilis be perstojo žiovavo, o Miranda iš paskutiniųjų stengėsi neužsimerkti grimzdama vis giliau į minkštą seną sofą. Nors Krėjus čiaudėjo ir kosėjo, vis dar buvo kupinas jėgų. Jis atsisakė gerti tailenolį ar eiti gulti, kol jie nesužais dar vieno – paskutinio – žaidimo.

– Gerai, – nusileido Orvilis, – dar vieną... – jis garsiai, pratisai nusižiovavo, – ...o tada viską baigsime.

– Gyvūnų spėlionę. Tu pirmas sugalvok gyvūną.

Orvilis nusižiovavo.

– Gerai.

– Bet neleisk man iškart atspėti.

– Sutarėm.

– Jau sugalvojai?

– Taip.

Vėl kelis kartus nusižiovavo. Miranda irgi pradėjo žiovauti.

– Spėk.

– Bet sakyk tiesą, gerai?

– Gerai. Šįkart tau bus sunku, labai labai labai sunku.

Krėjus iš džiaugsmo sucypė.

– Ar tai... delfinas afalina?

– Tu sakei... delfinas afalina?

– Ne! Nesakyk, kad atspėjau, jei aš neatspėjau!

– Norėjau pasakyti, – Orvilis vėl nusižiovavo jusdamas kažkokį nesveiką norą kvailinti berniuką, – ar tu tikrai spėji, kad tai delfinas...

– Atspėjau ar ne? – jau nebesišypsodamas paklausė Krėjus.

– Ne, – atsakė Orvilis. – Tai ne delfinas afalina.

– Tai kodėl sakei, kad atspėjau?!

– Visai to nesakiau...

– Bet leidai man suprasti, kad aš atspėjau!

– Aš tik juokavau – tik kvailiojau.

– Apgavikas! Tu – baisus apgavikas! Aš tavęs nekenčiu! Aš niekada daugiau neleisiu tau man skaityti!

Krėjus pasuko prie laiptų. Orvilis atsistojo ir sugriebė jo ranką norėdamas sulaikyti, bet Krėjus pasipriešino. Jis sudavė Orviliui į pilvą, tada baisiai kosėdamas pargriuvo ant laiptų ir ėmė spardyti jį iš viršaus.

– Atsiprašau, bet aš nesakiau...

– Tu tik šaipeisi iš manęs, didelis šūdžiau!

– Krėjau! – užriko atsistodama Miranda.

Berniukas užlėkė laiptais į viršų ir užtrenkė duris. Du kartus.

Orvilis susigėdęs pažvelgė į Mirandą. Jos akyse jis perskaitė klausimą: *Po galais, kam taip padarei?!*

Jausdamasis bejėgis jis ėmė teisintis:

– Aš tik stengiausi, kad jam būtų gera, linksma...

– Tau nereikia to daryti. Jis tik nori, kad būtum *čia.*

– Gerai, vienam vakarui man gana. Labos nakties.

– Palauk...

– Ne, ne. Ne. Kad ir ką daryčiau, vis tiek neįtinku.

Orvilis čiupo paltą, išėjo pro duris ir vos nepargriuvo aklinoje tamsoje užkliuvęs už akmeninio laiptelio.

Praėjo pro kraislerį ir pasuko prie šlaku nuklotos aikštelės upės krante. Ji buvo juoda kaip degutas. Į veidą smogė šiaurys. Orvilį ėmė purtyti drebulys, bet nė nebandė vilktis palto. *Ar dabar viskas jau baigta?* Stovėdamas ten ir nieko nematydamas jis jautė praradęs bet kokią viltį. Drebulys nė kiek nekliudė – iš visų pusių supamam mirties Orviliui tai buvo gyvybės ženklas.

Bet tuomet ėmė ne juokais drebėti, net kalenti dantimis, visas kūnas tirtėjo, tarsi kaulai būtų trankęsi vieni į kitus – kūnas reagavo į žvėrišką šaltį ir siaubą. Kuo labiau, sukaupęs visą savo valios jėgą, stengėsi nustoti drebėjęs, tuo smarkiau drebėjo.

Nuo šalčio tampomas traukulių, susirietęs vos ne dvilinkas, jis bandė apsivilkti paltą, tirtėdamas nuo kelių iki vidurių, krūtinės ir kalenančių dantų. Pro lūpas vis ištrūkdavo negarsūs šūksmai. Žemai palenkęs galvą jis centimetras po centimetro parboglino prie kraislerio. Kol pirštai mėšlungiškai grabaliojo kišenėje raktelių, bandė atsitiesti. Žvilgsnis užkliuvo už šviesos virš Mirandos namo laukujų durų. Ją skleidė viena iš tų lempų vabzdžiams naikinti; vasarą vabzdžiai jos nematydavo ir sudegdavo prisiartinę. Dabar vaiskiame ore ji skleidė virš senų durų auksinę šviesą.

Tame name – du žmonės, kuriuos myliu labiau už viską pasaulyje.

• • •

Miranda bandė paguosti Krėjų, bet šis neatidarė jai durų. Nulipusi į apačią eidama pro laukujes duris, pati nesuprasdama kodėl, įjungė šviesą lauke. Kaip jai pasirodė, ilgai sėdėjo prie virtuvės stalo, klausydamasi, kaip staugia šiaurys, jausdama, kaip šalti jo pirštai skverbiasi pro seno namo plyšius. Miranda tirtėjo – ne tiek nuo šalčio, kiek nuo širdgėlos. Atrodė, kad iš jos ir liko vien ta širdgėla.

Ar jis grįš? Ar aš noriu, kad grįžtų?

• • •

Jis tyliai pabeldė į duris.

19

Viešas Verto viešbučio klausimo svarstymas po kelių savaičių įvyko miesto tarybos salėje, rotušėje, esančioje 4-osios ir Vašingtono gatvių sankryžoje. Rotušę iš plytų pastatė kvakeriai 1805 metais,

per pirmą kadenciją mero Kalebo Starbako, vieno iš Bilo prosenių nantaketiečių. Patalpa buvo stebėtinai aukšta, gal pusaštunto metro. Į gatvę išeinantys langai buvo taip pat aukšti ir siauri, įstatyti gerokai aukščiau nuo grindų negu vėlesnių stilių pastatuose. Stovėti turėję paprasti miestiečiai salės gale nenustygo.

Miranda ir Orvilis sėdėjo šalia priekinėje eilėje. Greta Orvilio sėdėjo Penė, toliau Henris, Nelda Džo ir Henris jaunesnysis. Paauglys vilkėjo mėlynu sportiniu švarkeliu, baltais marškiniais su sagutėmis apykaklės kampuose, ryšėjo raudoną kaklaraištį, o po akimi jam švietė bjauri šviežia mėlynė. Krėjus liko Skunerių namuose su Maksiu. Nuo Henrio sklido vos juntamas skrudintų avižų ir miežių – sočios pusryčių košės – kvapas. Henris su Miltu neseniai perkėlė savo kontorą į Gadikės pašarų ir grūdų bendrovės pastatą ir po dienos naujose patalpose persigėrė viliojančio aromato. Eimė su Miltu sėdėjo eilėje su kitais užsirašiusiaisiais kalbėti, už žemo turėklo, skiriančio auditoriją nuo tarybos narių ir mero.

Orvilis buvo šlykščiai nusiteikęs ir paskendęs mintyse. Darbo kabinete, kaip anksčiau tą dieną sakė Mirandai, turėjo „neįtikėtinai daug". Šalčiai užsitęsė ir laikėsi visą kovą. Kolumbiečiai sukandę dantis laukė šilumos, laukė, kada galės laisviau atsikvėpti, ir belaukdami žalojo vienas kitam kūnus, protus, augintinius, gyvulius, niokojo automobilius, televizorius, namus ir bažnyčias (taip, supleškino dvi bažnyčias, bet niekas nebuvo sučiuptas). Užmiestyje visa augalija buvo perdžiūvusi, sunykusi, vaismedžių guotai panėšėjo ne tiek į sodus, kiek į netikėtai nutrūkusio kaištukų lentos žaidimo figūras; belapiai klevai, ąžuolai ir bukai styrojo vėjo prapučiamuose laukuose it elektros linijų stulpai.

Šiandien, važiuodamas atgal į Bilo kabinetą po skubaus iškvietimo – bandė gelbėti du ūkio darbininkus, įkritusius į srutų cisterną, bet jam atvažiavus nelaimėliai jau buvo negyvi – Orvilis pama-

tė atsidūręs pasaulio pakrašty, už pasiklydusio „Stebuklingosios duonos“ sunkvežimio. Jam neliko nieko kita, kaip spoksoti į du lipdukus ant buferio: JĖZUS GRĮŽTA, APSIMESK, KAD TRIŪSI! ir MAIGYK KLAKSONĄ KIEK NORI, AŠ PRIIMU NAUJĄ KROVINĮ! Kabinete tarp korespondencijos rado atviruką su Fudzijamos vaizdu.

Sveikas, sūneli,

Fudzijamoje kaip silkių statinėj. Sušis minkštas kaip košė. Tokijas taip užsikimšęs, kad automobilį nėra kur statyti – nė draudžiamųjų ženklų nereikia. Volfgangas su Kene baigia įgristi. Jisai – kvailys, ją kamuoja depresija, be to, yra baisi plepė. Babetei skauda nugarą. Starbasolis padeda, bet jo atsargos senka.

Sėkmės,

Bilas

Orviliui tapo aišku, kad Bilas neketina grįžti greitai – o gal ir niekada – ir kad jam nė kiek nerūpi, kaip Orviliui sekasi darbas su pacientais. Orvilis tarė sau nepamiršti perduoti praktiką kam nors kitam prieš išvykstant rugpjūtį.

Pirmas kalbėjo meras Amerikas Skomparca. Jis nušvietė padėtį. Pastatas stovi tuščias jau daug metų ir kelia grėsmę. Restauruoti kainuotų šimtus tūkstančių dolerių, nugriauti – aštuoniolika tūkstančių. Prieš penkerius metus JAV vyriausybė per Būsto ir miestų plėtros departamentą pasiūlė sumokėti du trečdalius griovimo kainos. Buvo nusamdytas rangovas. Tada kilo protesto judėjimas „Vertą gelbėti verta“. Garsioji aktorė Helena Hajes, savo didžiausios šlovės metais gyvenusi viešbutyje, iškilieji dainininkai Meibelė Mercer ir Haris Belafontė, abu turintys po namą šioje apygardoje (Belafontė įsigijo savąjį po to, kai nusifilmavo Kolumbijoje trileryje „Ką žada rytojus“), atsiuntė telegramas. Teisėjas pasirašė potvarkį,

draudžiantį pastatą griauti. Vidaus reikalų departamentas pareiškė, kad turi būti dedamos visos pastangos išsaugoti Verto viešbutį kaip šalies nacionalinio paveldo objektą. Neseniai judėjimui „Vertą gelbėti verta" pavyko pasiekti, kad pastatas būtų įtrauktas į nacionalinį istorinių objektų registrą. Tai reiškia, kad Kolumbija vis dar gali jį nugriauti, bet negaus tam pinigų iš BMPD.

– Norite pasakyti, kad per tuos mulkius mes praradome dvylika gabalų? – piktai paklausė kažkas.

– Aha, – atsakė meras Amerikas.

Susirinkusieji pratrūko piktai šaukti ir plūstis.

– Taigi esmė tokia, – kalbėjo toliau meras: – arba paliekame viešbutį tokį, koks yra dabar, arba leidžiame jūsų, mokesčių mokėtojų, pinigus jam nugriauti ar suremontuoti, arba parduoti kam nors, kas to imtųsi. Oficialiai leista daryti su juo ką tik, velniai rautų, norime.

Lipdamas nuo pakylos meras vogčiomis apsižvalgė, ar niekas tuoj negrius. Jokio incidento neįvyko, tad jis atsisėdo už turėklo salės priekyje. Kolumbiečiai lengviau atsikvėpė: meras pasakė kalbą, ir niekas nesulūžo.

Paskiau kalbėjo kiti užsirašiusieji, pasisakantieji „už" pramaišiui su pasisakančiaisiais „prieš". Pirmiausia „Vertą gelbėti verta" vardu kalbėjo ponia Tar iš Amerikos revoliucijos dukterų draugijos. Nors ją kamavo sausas kosulys, ji sklandžiai papasakojo trumpą garsiausio Kolumbijos sūnaus Viljamo Dženkinso Verto biografiją ir savo prisiminimus apie viešbutyje per daugybę dešimtmečių organizuotas madų demonstracijas, Moterų savanorių organizacijos pokylius ir kitus labdaros renginius. Po jos prieš pastato išsaugojimą, kaip DMPMS atstovas, pasisakė Gasas Klintonas iš Banginio miesto taupomojo fondo. Paskui kalbėjo ponia Klaiv Folivel, „Širdžiai brangių senienų" krautuvės savininkė ir Kolumbijos senienų prekiautojų draugijos įkūrėja. Ji siūlė išsaugoti Vertą ir taip pat pasidalijo prisiminimais, bet paskui leidosi

į ilgiausius Melvilio stiliaus postringavimus, todėl netrukus niekais pavertė energingosios ponios Tar argumentus, įtikinusius didžiumą susirinkusiųjų, – kolumbiečiai nieku gyvu nebenorėjo išsaugoti Kolumbijos apskritai ir ypač Verto viešbučio. Mei Karter, atstovaujanti paskubomis įsteigtai organizacijai ČGŽ („Čia gyvena žmonės"), bendrijai vargšų, gyvenančių Verto kaimynystėje ir nebenorinčių turėti reikalų su „ta viešbučiu vadinama lūžena" ir „norinčių turėti savo „Pirk pigiau".

Paskutinė kalbėjo Eimė Plotkin. Ji atsistojo pakylos priekyje, per patį vidurį, ir prabilo. „Malonė prievartos nepripažįsta: ji – kaip lietus, nukritęs iš dangaus sausros metu..." Kuo toliau, tuo labiau raudo jos skruostai. „Malonė galingesnė už skeptrus, nes josios sostas – tai karalių širdys. Ji – Dievo ženklas. Žemiška galia tada labiausiai dieviška atrodo, kada malonė švelnina teismus"*, – kukliai baigė Eimė ir nulenkė galvą.

Tyla. Paskui iš salės galo pasigirdo šauksmas: *Bravo, bravo, bravissimo!* Grynis Selersas pasilipo ant kėdės ir itališkais žodžiais bei gestais ėmė raginti atsistoti ir pasekti jo pavyzdžiu niujorkiečius bei senienų mėgėjus – šie paklausė. Kai visi ėmė ploti, Eimė nusilenkė. Net kolumbiečiai atsistojo ir padėkojo plojimais. Juk Eimė buvo, galima sakyti, sava – Milto duktė.

Paraudusi Eimė vėl prašneko:

– Prašau jūsų – parodykite Vertui bent kruopelę gailesčio. Norėčiau užbaigti malda, – ji užsimerkė, nulenkė galvą. – Brangus Dieve, prašau Tavęs apsaugoti nuo mano tėvo šį gražų seną viešbutį, kuriame mano mylima senelė Selma dalyvaudavo per madų demonstracijas!

Žodžio paprašė Miltas. Jis atsistojo ir pasakė atstovaująs ben-

* Viljamas Šekspyras, „Venecijos pirklys", *Raštai*, 3 t., Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1962. Vertė V. Bložė.

drovei „Skuneris ir Plotkinas, nekilnojamojo turto vystytojai“. Bendrovė „akies mirksniu“ nupirksianti pastatą, sumokėsianti, kad jį saugiai nugriautų, ir pastatysianti ne „Pirk pigiau“ parduotuvę, bet visą prekybos centrą ir pavadinsianti jį generolo Verto garbei. Jis tuoj pat parodysiąs, kaip centrą įsivaizduoja architektas.

– Net mano mylima amžinatilsį uošvė atsisakė dalyvauti „Vertą gelbėti verta“ veikloje. Keletą pastarųjų metų ji net nenorėdavo pro viešbutį važiuoti. Turime ištraukti nesveiką dantį ir vietoj jo uždėti auksinį tiltelį, – tarė jis žvilgtelėdamas į dantistą Bašą, – ir taip toliau. Tam, kad Vertą išgelbėtume, turime jį sunaikinti.

Daugelis susirinkusiųjų sulinksėjo. Miltas trumpai papasakojo apie moderniausią projektorių, kuriuo jis rodys skaidres.

– Mirksniau, ar galėtume pritemdyti šviesas?

Šviesos prigeso.

Miltas įjungė kompiuterį, pasigirdo tylus paf, ir salėje pasidarė tamsu. Nervingas juokas, paskui švilpimas. Akivaizdžiai kažkas sugedo, tad tamsoje kilo nerimas. Sargas uždegė žibintuvėlį ir atidarė saugiklių dėžutę; laimė, joje gulėjo atsarginis. Vyras pakeitė saugiklį, ir šviesos užsidegė. Visi ėmė džiaugsmingai šaukti ir ploti. Bet Miltas užmiršo išjungti kompiuterį, tad vėl pasigirdo paf, ir viskas pasikartojo. Miltas riktelėjo, kad kompiuterį išjungė, bet sargas riktelėjo jam, kad daugiau atsarginių saugiklių nėra. Kažkas sušuko, kad reikia įkišti vieno cento monetą, bet šis siūlymas buvo nutildytas gausių riksmų. Visi liko tamsoje.

Kažkas ėmė bėgioti, ne vienas gavo spyrį į blauzdą, bet galop ant kalbėtojų stalo atsirado kelios žvakės ir žibintuvėliai. Susirinkusiųjų akys ėmė taikytis prie prieblandos. Į salę iš žibinto lauke pateko šiek tiek šviesos – maloniai ryškios tarsi iš NSO. Ji skverbėsi pro vieną aukštą langą. Netrukus žmonės matė pakankamai gerai, kad būtų galima tęsti susirinkimą.

Bet Miltui vėl pradėjus kalbėti – prastai, mat negalėjo rodyti

skaidrių – miestiečiai suprato, kad susirinkimo bėda ne šviesos stygius, o karštis. Kelias dienas laikėsi tam metų laikui neįprastai šilti orai. Dabar kambarį vėsinusi oro kondicionavimo sistema išėjo iš rikiuotės, o senučiai radiatoriai vis dar kaito, tvoksdami karštį į sausakimšą patalpą. Sargas nulipo į rūsį ir, negalėdamas nieko geriau sugalvoti, išjungė šildymo katilą, bet visiems pranešė, kad praeis velniaižin kiek laiko, kol seni radiatoriai atvės. Salėje pasidarė trošku. Kažkas pasiūlė atidaryti langus, bet stipriems, sunkiems kolumbiečiams net su ilgu kobiniu nepavyko langų praverti. Galėjai pamanyti, kad jie užkalti vinimis.

Miltas atsisėdo suprakaitavęs, pralaimėjęs. Meras pasakė, kad oficialiai galima pradėti susirinkimo diskusijas.

Iš pradžių salėje pasidarė bjauru, o paskui ir pavojinga. Bėda buvo ta, kad šviesa pateko tik į salės priekį, todėl beveik visa auditorija skendėjo tamsoje. Niekas negalėjo pasakyti, kas rėkia ant kalbėtojų ar juos drąsina. Viešbučio griovimo šalininkai, aiškinę, kaip jiems būtų svarbu turėti savo prekybos centrą, kuriame galėtų apsipirkti, ir kaip jis galėtų pritraukti kitas bendroves, tarkime, *McDonald's* ar *Taco Bell**, buvo palaikomi pritarimo šūksmais. Niujorkiečius, bandžiusius įtikinti, koks tai neįkainojamas istorinio paveldo objektas, ir pasišovusius steigti piliečių komitetą jam ginti, organizuoti labdaros renginius, samdytis konsultantus ir tirti miesto plėtros klausimus, nutildė riksmais, nors ir kaip meras stengėsi palaikyti tvarką. Ponia Tar bandė prieštarauti, bet sulaukė žodinio puolimo.

– Ei, ponia, – suriko kažkas iš tamsos, – jūs net čia negyvenate. Jūs su savo poniomis istorikėmis geriate arbatą Spuk Roke, o man tenka stengtis neleisti vaikų į tą landynę, kad nesusidurtų su girtuokliais, narkotikų prekeivomis ir iškrypėliais. Ir žiurkėmis. Kada paskutinį kartą matėte žiurkę?

---

* Meksikietiško greitojo maisto restoranų tinklas.

Nespėjus poniai Tar atsakyti, kažkas kitas sušuko:

– Taip, mokesčius mokame mes, ne jūs. Jūs nemokate mokesčių Kolumbijoje.

– Aš moku mokesčius kaip valstybės tarnautoja. Jeigu mums duotų laiko, mes savo jėgomis galėtume surinkti lėšų viešbučiui išgelbėti. Sutvarkytas jis galėtų tapti didžiausia viso miesto centro puošmena tarp senienų krautuvių ir gyvenamųjų namų – viso miesto centro ir mūsų dušimtųjų metinių iškilmių ateinančiais metais. O paskutinį kartą žiurkę mačiau prieš dvi dienas.

– Bet aš mokesčius moku, – įsiterpė ponia Folivel, Kolumbijos senienų prekiautojų draugijos įkūrėja, – ir aš su savo kolegomis senienų prekiautojais norime mokėti *didesnius* mokesčius, jei tai išgelbės Verto viešbutį. Ir aš siūlyčiau tam tikslui pirmą kartą įvesti Kolumbijoje specialią rinkliavą.

– Taip, nes jūs išgalite ją mokėti.

– Tvarkos, tvarkos! – trankydamas per stalą mediniu plaktuku sušuko meras.

Atsistojo Orvilis ir prakalbo apie tai, koks svarbus buvo Verto viešbutis jam augant.

– Daktaras Bilas Starbakas vesdavosi ten mane pietauti. Ten aš pirmą kartą nusprendžiau tapti gydytoju. *Jūsų* gydytoju, ir...

– Iki rugpjūčio! – šūktelėjo kažkas.

– Užsičiaupk! – suriko jam kažkas kitas. – Kol kas jis geras gydytojas.

– Bet ne Bilas Starbakas!

– Ačiū už tai Dievui!

Visi nusijuokė.

Orvilis apstulbo. Pirmą kartą kolumbiečiai iš jo šaipėsi. Jis sukrėstas atsisėdo, bet paskui pajuto pyktį.

Atsistojo Grynis Selersas. Apsivilkęs juodaodžių mėgstamą ryškių spalvų palaidinę trumpomis rankovėmis, žaliai nusidažęs

plaukus, jis rėžė ugningą kalbą, vis įterpdamas į ją itališkų ir vokiškų žodžių. Jis aistringai pasisakė už abi puses, remdamas „didingą senąjį džentelmeną viešbutį ir mano *antico negozianti* iš Niujorko“, taip pat „mano engiamą proletariatą, tokius pat kaimyninio rajono gyventojus kaip ir aš“. *Ich bin ein Columbian!**

Jį labai negailestingai nušvilpė.

Susirinkusieji ėmė elgtis lyg pamišėliai, ir suvaldyti juos darėsi neįmanoma. Karštis buvo nepakeliamas. Kvėpuoti tapo sunku. Visus kvapus permušė kūnų dvokas. Nutukę raudonžandžiai dūsuokliai ir pamėlę išpampėliai, atstovaujantys emfizema sergančių kolumbiečių draugijai, ir klaustrofobai būriais plūdo iš salės. Iš tamsos pasigirdo šauksmai, kaltinimai, negarsūs rasistiški, moteris ir homoseksualus užgauliojantys juokeliai ir kuždesiai – juos visus Amerikas bandė nutildyti savo plaktuku. Iškilus naujų mokesčių grėsmei ir nupiešus naujutėlės „Pirk pigiau“ parduotuvės – net ne parduotuvės, o *visiškai naujo* prekybos centro – perspektyvą, pasisakantieji už Verto viešbučio gelbėjimą dabar atrodė kaip kokie „iš svetur atsibastę agitatoriai ir hipiai“. Minia darėsi panaši į gangsterius.

Orvilis stebėjo priekyje sėdinčią Eimę ir matė, kokia ji persigandusi. Jis atsistojo ir pamojo grįžti ir atsisėsti prie jų. Eimei atsistojus, iš priekinės eilės pasigirdo gerai pažįstamas balsas.

– Jūsų kilnybe, ar galiu pasisakyti?

Henris Skuneris jau stovėjo.

– Aha.

Užuot kalbėdamas iš vietos kaip kiti oratoriai, Henris nuėjo į vidurinį tarpueilį ir atsistojo prie žemo turėklo vartelių. Atsigręžė į Eimę – ši drebėdama stovėjo kitapus vartelių.

– Tau nėra ko bijoti, širdele, – tarė jis, atvėrė vartelius, paėmė ją

* Selersas mėgdžioja garsiąją prezidento Johno F. Kennedy frazę „Ich bin ein Berliner“, pasakytą kalboje Vakarų Berlyne 1963 m. po to, kai sovietai Berlyne pastatė miestą padalijusią sieną.

už rankos ir nusivedė prie savo kėdės šalia jos motinos. Tada grįžo į tarpueilį, atsistojo veidu į susirinkusiuosius ir kurį laiką tylėjo. Paskui nusivilko sportinio kirpimo švarką, permetė per turėklą ir šypsodamas susirinkimo dalyviams rūpestingai atsiraitojo abi marškinių rankoves.

Orvilis buvo sužavėtas. Skuneris atsistojo ten, kur gatvės žibinto šviesa paryškino baltus jo plaukus ir apvalų veidą. Nors atraitotos rankovės darė nerūpestingumo įspūdį, dryžuotas pulko kaklaraištis vis dar buvo standžiai prigulęs prie kaklo. Henris atrodė šaltakraujiškas ir nė kiek nesukaitęs. Minia nuščiuvo. *Kaip jam tai pavyksta?*

– Mano draugai kolumbiečiai, – pradėjo jis. – Mūsų žavioji panelė Eimė Plotkin parinko tinkamą žodį. Malonė. *Malonė*, – jis patylėjo ir vėl pakartojo: – Malonė. Teisingumas ir malonė.

BALSAS, – dingtelėjo Orviliui. Kimus. Brandus. Kupinas pasitikėjimo.

– Parodykime vienas kitam šiek tiek malonės. Pasaulis yra margas, bet be to margumyno jame būtų nyku.

Minia tylėjo lyg suakmenėjusi. Orviliui, Mirandai, Penei, kitiems atrodė, tarsi Henris būtų kreipęsis tik į kiekvieną jų ir jam būtų rūpėjusi tik kiekvieno jų reakcija, tartum kiekvienas jų būtų pats svarbiausias žmogus salėje. Ir tartum kiekvienas būtų televizijos kamera.

Nuostabu, pamanė Miranda. *Kaip mane gyvą matai.*

Orvilis nusišluostė į akį atitekėjusį prakaito upelį. *Kaip čia yra, kad jis net neprakaituoja? Jo kaklaraištis užveržtas, bet jis net neprakaituoja?*

– Pirmiausia prisiekiu, kad esu neutralus. Nesu nei už viešbučio gelbėjimą, nei už jo griovimą. Aš esu už mus, už mus visus. Už Eimę ir Miltą, už savo ir jūsų artimuosius, už Kolumbiją, už Ameriką, už visą pasaulį.

– Nejaugi? – pasigirdo iš tamsos paniekinantis balsas. – Bet juk Plotkino ir Skunerio bendrovė siekia pastatyti „Pirk pigiau“?

– Ir prekybos centrą. Nepamirškite prekybos centro!

– Džiaugiuosi, kad uždavėte šį klausimą. Kaip žinote, iškėliau savo kandidatūrą į Kongresą. Kaip kandidatas atstovauti jums *visiems*, nenoriu būti susijęs su jokia interesų grupe ar kapitalu.

Orvilis apstulbo – nejaugi jis išties pasakė ne „pinigais“, o „kapitalu“?

– Todėl Miltas ir aš sutarėme, kad nuo šios dienos aš perduosiu teisę naudotis visomis savo akcijomis kitam asmeniui. Jeigu pralaimėsiu pirminiuose rinkimuose rugsėjį ar juose nugalėsiu, bet pralaimėsiu lapkritį, grįšiu į bendrovę. Apgailestauju, kad tenka palikti savo brangų draugą ir partnerį Miltą – mudu be galo išsamiai aptarėme šį reikalą – bet aš turiu dėti visas pastangas, visus šimtą penkiasdešimt procentų, tarnauti savo šaliai taikos metu, kaip tarnavau jai per karą. Dabar norėčiau visų akivaizdoje nuoširdžiai tarti „Ačiū, partneri!“ Miltonui Plotkinui.

Henris paplojo Miltui, visi prisidėjo. Miltas atrodė, lyg jam tai būtų naujiena, ir toli gražu ne maloni. Jis sėdėjo geibiai mojuodamas susirinkusiesiems. Nors vangiai šypsojosi, visa jo laikysena bylojo: *Aš įžymybė.*

– Taigi, mano brangūs kolumbiečiai, – toliau kalbėjo Skuneris, – mes turime išmokti gyventi ir dirbti išvien. Svarbiausia – ne aš ar jūs, svarbiausia – mes. Mes, viešbučio kaimynystės gyventojai, tokie kaip mano draugė Mei Karter, atstovaujanti organizacijai „Čia gyvena žmonės“. Mes, prekiautojai senienomis ir senovės gerbėjai, visomis išgalėmis bandantys atjauninti šį rajoną per Kolumbijos senienų prekiautojų draugiją. Mes, Draugijos mūsų puikiajam miestui saugoti nariai, siekiantys iš esmės to paties tikslo, tik kitomis priemonėmis. Ir mes, tėvai tokių nuostabių vaikų kaip Eimė Plotkin, gebanti taip jaudinamai deklamuoti Šekspyro poe-

ziją. Ne aš ar jūs, bet mes, kolumbiečiai, mes, amerikiečiai, ir, šiame pasaulyje, kur nuolatos kelia grėsmę branduolinį ginklą turinčios blogio jėgos, mes, žmonės. Todėl, mano draugai, nuolankiai teikiu tokį sprendimą. Siūlau mums tai, ką mano brangus senas draugas, gerasis Kolumbijos daktaras Orvilis Rouzas, vadina laiko tinktūra. Taigi siūlau miesto tarybai ir šiems čia susirinkusiems geros širdies piliečiams, visiems savo draugams, atidėti viešbučiui bausmės vykdymą ir suteikti galimybę mūsų draugams iš „Vertą saugoti verta" per devynis mėnesius, iki metų pabaigos, surinkti pakankamai lėšų viešbučiui renovuoti. Jeigu jiems nepavyks, šiam terminui pasibaigus mums, bendruomenei, neliks kitos išeities kaip parduoti teises į pastatą kitiems. Juk Amerikoje priimta privataus sektoriaus pastangomis rinkti lėšas visuomenės gerovei.

– Argi jiems dar neužteko laiko? – kažkas sušuko.

– Ne, neužteko, – lyg kirviu nukirto Henris. – Šįvakar mes pirmą kartą pagaliau ėmėme svarstyti šį klausimą kaip bendruomenė. Drauge. Mes visi dalyvaujame jį svarstant. Man pranešta, kad organizacijai reikia mažiausiai devynių mėnesių, pradedant nuo šios dienos.

– Mes ir taip sugaišome tam per daug laiko!

– Taip, baikime šį reikalą, ir gana!

– Neskubėkime, – tarė Henris taip tyliai, kad sunkiai galėjai jį išgirsti, bet visi įtempė ausis, todėl kitus jo žodžius išgirdo visi, nors buvo ištarti dar tyliau: – Tai, kas sunaikinama... – Henris iškėlė sugniaužtą kumštį, o paskui išskėtė pirštus it fokusininkas pradangindamas gyvą balandį, – išnyksta amžinai.

Jis nutilo, kad klausytojai įsisąmonintų jo žodžius.

Mirtis, pamanė susirinkusieji. Jis kalba apie mirtį.

– Išnyksta. Amžiams.

Skuneris atsiduso, tarsi prisimindamas visas mirtis, matytas per karą.

– Siūlau nustatyti draugijai „Vertą gelbėti verta“ terminą iki šių metų pabaigos paversti viešbutį atgimusio miesto centro pagrindiniu traukos objektu. Jeigu jai nepavyks, Miltas ar kiti nekilnojamojo turto vystytojai galės jį perimti ir tokiu objektu padaryti „Pirk pigiau“ ar prekybos centrą. Abiem atvejais mes visi laimėsime. Antra: siūlau organizuoti didesnę policijos apsaugą – jeigu mums tai pagal išgales – kad būtų užtikrinta viešoji sauga visų, gyvenančių viešbučio kaimynystėje. Jeigu mums tai ne pagal išgales, siūlau organizuoti piliečių patruliavimą saugai užtikrinti. Patruliai užtikrintų, kad nepageidaujami elementai ir toliau negyventų viešbutyje – šis, nors turėjo tokią turtingą istoriją, dabar labai žemai nusirito. Aš siūlausi savanoriu į pirmus patrulius šį vakarą.

Jis atsisuko į žemą turėklą, pasiėmė švarką, užsimetė ant peties ir perkišo pirštą per kilpą – paprastas vyrukas, pasiryžęs kautis doros kovoje su blogiu, kol laimės. Tada vėl atsigręžė į susirinkusiuosius.

– *Turime veikti išvien.* Reikia, kad mūsų skirtumai, užuot silpninę, mus stiprintų. Mes galime būti pavyzdžiu – ne vien savo vaikams, bet ir vienas kitam bei aplinkiniams. Mes, kolumbiečiai, mes, amerikiečiai, mes, gyvenantieji mūsų brangiojoje Žemės planetoje trumpą tarpsnį... taip, Dievo malones. Telaimina Dievas jus visus ir telaimina Dievas Ameriką.

Henris nulenkė galvą. Pasigirdo griausmingi plojimai, trypimas ir garsūs pritarimo šūksmai. Henris grįžo prie savo kėdės ir įsispraudė į stebėtinai ankštą tarpą tarp Eimės ir Neldos Džo – ši apkabino jį per pečius ir pabučiavo.

Henris atsisėdo ir įsmeigė akis tiesiai prieš save.

– Ar kas nors pritaria siūlymui?

– Aš pritariu!

– O aš įtariu!

Pasigirdo juokas.

Balsuojančių „už“ buvo nepalyginti daugiau.

Visi išėjo iš susirinkimo džiugūs, pakilios nuotaikos.

Orvilis ir Miranda sėdo į jo kraislerį. Jie turėjo užvažiuoti paimti Krėjaus, bet susigriebė sėdintys – nekrustelėdami, nekalbėdami – priblokšti Henrio Skunerio.

20

– Jis net kvepia skaniai! – galop prašneko Orvilis. – Pusryčių grūdų mišiniu – gal kokiais „Skunerio dribsniais“. Henris Skuneris – didžiausias gailiaširdis iš visų kolumbiečių?!

– Nuostabu, – pritarė Miranda. – Anksčiau nebuvau mačiusi jo taip elgiantis. Kažkas nutiko. Patinka mums tai ar ne, vyrukas pasiekė, ko norėjo. Jis iškilo į orbitą. Jis darys karjerą.

– Glotnus kaip šunyčio šūdas. Tikrų tikriausias apsimetėlis.

– O gal ne.

– Gal juokauji? Gal negirdėjai tų jo patriotiškų skiedalų pasitelkiant į pagalbą Dievą? Liaukis, aš pažįstu tą vyruką. Jis galvažudys, tikras žvėris, veidmainis. Veidmainis – geriausiu atveju.

– Daug laiko praėjo nuo tada, kai jį pažinojai.

– Žinau ir tai, ką mačiau vėliau. Klausyk, man ne tiek svarbu, kad žmogus veidmainis, jei po viena kauke slypi antra, po šia – trečia, bet ne blogis.

– Ką?! – apstulbo Miranda. – Pala pala. Iš kur gali tai žinoti?

– Supranti tai štai čia, – tekšendamas sau per krūtinkaulį atsakė jis, – krūtinės viduryje. Supranti, kai vaikystėje vidurnaktį prabundi apimtas siaubo ir suvoki matęs jo veidą košmare. Jis buvo blogas vaikas, dabar – blogas vyras. Paskutinis veidmainis. Iš tikrųjų jam nerūpi niekas. Ničniekas.

– Na ir kas?

– *Na ir kas?!*

– Kas nuo to keičiasi?

– Daug kas. Mačiau, kiek jis pridirbo. Kai klajojau po pasaulį ir bandžiau lopyti žmones, susidurdavau su tokiais vyrukais kaip Skuneris – aš bemat pastebiu tokius tuščiavidurius, abejinguosius. Ir supratau viena: žmonės, kuriems nerūpi niekas, gali padaryti bet ką! Kas, jeigu po visomis tomis kaukėmis slypi ne tuštuma, bet labai negeri dalykai? Kas, jeigu širdies gilumoje jis toks tuščias ir... nieko nevaržomas, kad galėtų padaryti *bet ką?* Kas, jeigu jis geba pateikti savo siekius taip gražiai, kad tu juo patiki? Kad visi juo patiki?

– Tai kas?

– Tai kas? Pasižiūrėk į rezultatą! Pasižiūrėk į šį miestą, į šią šalį! Pabūk vieną dieną su manim – ne, geriau pirma praleisk vieną vakarą žiūrėdama televizorių ir matydama, ką Reiganas ir kompanija vaizduoja kaip „normalų" amerikietišką gyvenimą, o paskui vieną dieną praleisk su manim, pamatyk, ką matau aš – tą skurdą, smurtą, rasizmą, neapykantą gėjams, komunistų ir blogiukų su bombomis baimę! Matei tai šįvakar – jie nekenčia tų senienų mėgėjų ne todėl, kad jie turi daug pinigų ar klesti, bet todėl, kad dauguma jų yra gėjai, žydai ar vadinamieji liberalai. Viskas prasideda čia! – Orvilis bandė nurimti. – Todėl matydamas, kaip tai nutinka nedideliu mastu čia, kaip žmonės įsimyli Skunerį, darausi labai atsargus.

– Aš taip pat. Bet šalis pavargo. Žmonėms reikia atokvėpio. Po septintojo dešimtmečio – pilietinių teisių sąjūdžio, Vietnamo, politinių žmogžudysčių, Votergeito – žmonės nebenori susidurti su problemomis, jie nori tikėti. Todėl jie tiki Reiganu, tiki, kad „Amerika – pirma šalis pasaulyje".

– Reiganas juos mulkina, tuština jų pinigines ir atiduoda jų

dolerius turtuoliams, o jie sako: „Ačiū jums, pone prezidente, už tai, kad mus mulkinate ir atiduodate mūsų pinigus turčiams. Ačiū, kad mus atstumiate, ir ačiū, kad duodate leidimą nekęsti." Manai, aš pamišęs? Kur Reiganas pradėjo savo pirmą kampaniją? Misisipės valstijos Filadelfijos mieste, kur vietos Didieji Amerikiečiai kankino, o paskui nužudė tris kovotojus už pilietines teises. Tai buvo akivaizdžiai rasistiškas gestas, parodytas subtiliai – meistriškai užmaskuotas. Jis davė žmonėms neapykantos licenciją.

– Manau, kad žmogaus neapykanta išplaukia iš jo prigimties, – paprieštaravo Miranda. – Istorija – bent jau Amerikos istorija – iš šalies žiūrint, rutuliojasi šitaip, trisdešimties metų ciklais. Septintasis dešimtmetis panėšėjo į ketvirtąjį, devintasis į šeštąjį. Pamatysi: dešimtąjį, kai Krėjus studijuos koledže, jaunimas ir vėl bus aktyvus, – ji nutilo, paskui pridūrė: – Amerikiečiai nori atokvėpio. Reiganas jiems ir yra atokvėpis. Skuneris taip pat.

– Nuostabu.

– Anądien aptikau tokius Emersono žodžius: „Didžioji istorijos pamoka yra gėris, atsirandantis iš blogio." Galimas daiktas, ši vyriausybė – visai pakenčiama.

– *Tu rimtai?!*

– Pažiūrėk, kaip sunku sutarti net mums – dviem žmonėms, kurie... kurie myli vienas kitą. Pažiūrėk į tūkstančius šio miesto gyventojų, į tą minią susirinkime. Įsivaizduok, kad tokių milijonai, šimtai milijonų. Taip jau yra. Žmonės tokie.

– Tai visa, ką jie sugeba?

– Nežinau. Istorija rodo, kad jie niekada nebuvo kur kas geresni.

Miranda žiūrėjo, kaip jis liūsta, ir pasijuto pasmerkta.

– Ką gi, – niūriai tarė jis, – man atrodo, kad mus ištiko nesėkmė.

– Mus? – apimta panikos paklausė ji. – Turi galvoje save ir...

– Ne, ne, mus – žmones. Ne tokius didžius kaip mudu. Kad ir

kvakerius su ta savo utopija. Aš vis įsivaizduoju, kad galime pasiekti daugiau, kad žmonės gali keistis, augti. Esu to matęs.

„Kaip jis, toks cinikas, vis dar gali būti toks naivus? – stebėjosi ji. – Ar ne todėl, kad niekada sunkiai nesirgo, nebuvo neįgalus? Gal dėl tokio idealizmo viskas galop jį nuvilia, ir jo naivumas duoda peno jo cinizmui?“

– Bet Skuneris nesikeičia.

– Ne, Skuneris nesikeičia, – pabrėždamas savo žodžius jis papurtė galvą ir pasijuto įgavęs daugiau jėgų. – Klausyk, aš negaliu taikytis su esama padėtimi. Ji negali būti tokia šūdina. Viskas turi būti geriau.

– Niekados nesiūliau taikytis su esama padėtimi...

– Ne kas kitas kaip tu taip ciniškai žiūri į perspektyvas.

– Piketuoju aš, o ne kas kitas, – karštai tarė ji. – Neužmiršai?

– Gerai, gerai, bet kam piketuoti, kai tavo požiūris į žmogaus prigimtį toks niūrus? Kodėl nenuleidus rankų, ir tiek?

– Todėl, kad jeigu nepiketuosi, – tarė ji ugningu balsu, – didieji istorijos silpnapročiai, apie kuriuos nuolat sapalioji ir svaičioji, ar tie žmonės susirinkime, nekenčiantys tokių kaip tu, aš ir Eimė – jie nugriaus tavo brangų seną viešbutį ir... – ji susilaikė ir nebaigė sakinio. – Tiek to. Mes vėluojame paimti Krėjų.

– Ne, ne, sakyk.

Miranda dirstelėjo į jį, bet išsyk nusuko akis. Vėl pažvelgė į jį.

– Todėl, kad jeigu nepersiplėši šiknos stengdamasis pajudinti kojos raumenis, jie atrofuosis, ir tu niekados nebevaikščiosi.

Tyla, tik vėjas švilpė pro pravirus iki pusės automobilio langelius.

Jis palietė jai ranką.

– Atleisk.

– Ir tu man. Man nelabai sekasi pykčio protrūkiai.

• • •

Orvilis sustojo priešais Skunerių namą. Jis jautė neįstengsiąs matyti Henrio. Miranda nuėjo į vidų parsivesti Krėjaus. Iš namo išėjo Henris, vis dar su baltais marškiniais, bet kaklaraištis buvo atlaisvintas, todėl vyras atrodė nepretenzingai it koks šeimos tėvas. Jis sustojo verandoje, iš kurios sklido gintarinė šviesa, ir širdingai pamojo. Orvilis irgi jam pamojo, tik vangiai. Henris nulėkė laipteliais ir pasuko prie kraislerio.

Šventojo Henrio audiencija? Nejaugi aš miriau ir patekau į dangų? Orvilis per klaidą nuspaudė šoninio langelio pakėlimo mygtuką ir nuo jo atsitvėrė, bet tada nuspaudė nuleidimo. Dabar jis atsidūrė akis į akį su miestelio išganytoju.

– Buvo labai malonu matyti tave susirinkime, Orvi.

– Puikiai tvarkeisi su minia, Henri.

– Matei, kaip veikia demokratija. Didi šalis, ar ne?

– Be abejo, Henri, – apsimesdamas nuoširdus atsakė Orvilis ir nusistebėjo: kodėl su juo kalbėdamasis visada atrodau veidmainiaująs?

– Rupūs miltai, – tarė Skuneris iš nuostabos purtydamas galvą. – Galbūt, senas drauge, netrukus sakysi tai nuoširdžiai. Man nusispjauti, bet žmonės sako: „Jei neduosi valgyti mokytojams, jie suės mokinius."

– Nesupratau?

– Žmogus Raketa Krėjus! – staiga sušuko Henris atsitiesdamas. Krėjus tekinas bėgo prie automobilio. – Ar smagiai praleidai laiką su Maksiu?

Orvilis nudžiugo, kai Krėjus atsakė Henriui taip pat, kaip anksčiau atsakydavo jam: nieko.

– Džiaugiuosi tai girdėdamas, – sukikeno Henris.

– Sveikas, Orvi! – šūktelėjo iš verandos Nelda Džo. Ji persiren-

gė ir dabar vilkėjo šilkiniu chalatu, rodančiu daugybę išlinkių, bet mažai odos. – Kodėl dažniau jūsų nematome? Užsukite visi mūsų aplankyti – ar girdit? Sakykit „gerai".

– Gerai.

Miranda ir Krėjus įlipo į automobilį. Henris pasitraukė iš kelio šypsodamas ir modamas ranka, tarsi jie visi leistųsi į metų trukmės kelionę aplink pasaulį su Bilu, Babete, Volfgangu ir Kene.

Krėjus buvo šlykščiai nusiteikęs. Jis neatsakinėjo į jų klausimus apie tai, ar smagu buvo su Maksiu, ką juodu veikė ir ką valgė. Kai Miranda neatlyžo negaudama atsakymo apie valgį, Krėjus pareiškė:

– Nenoriu apie tai kalbėti.

Miranda žinojo, kad Krėjus nekakojo tris dienas, ir nerimavo, jog jis nevalgo todėl, kad jam nepatinka tuštintis. Nors žinojo, kad reikia nekreipti į tai dėmesio, vis tiek paklausė:

– Ar kakojai?

– Ne! Neklausinėk manęs daugiau!

– Gerai, daugiau neklausinėsiu, jei pasakysi, ką judu su Maksiu veikėte. Bent vieną dalyką.

Jie 9-uoju greitkeliu važiavo namo.

– Jis parodė man nuotraukų – sekso. Na, supranti – sekso? Jis sakė, kad tai vadinama „pistis".

– Ką?! – šūktelėjo Miranda. – Kas taip sakė?

– Maksis. Jis ir rodė man tas nuotraukas.

– Iš kur jis gavo tas nuotraukas? – paklausė Miranda.

Krėjus nieko neatsakė.

– Nagi, Krėjau, iš kur?

Krėjus vėl nieko neatsakė.

– Iš savo tėčio? – paklausė Orvilis prisiminęs, kaip būdamas vaikas Henris rodė jiems malką meksikietiškų kortų, vaizduojančių besidulkinančias poras.

– Ne. Iš savo brolio. Iš Džunioro.

– Ar jo tėvas tai žino? – paklausė Miranda.

– Nežinau.

– Rytoj žinos!

– Ne! Negali jam to sakyti!

– Kodėl?

– Maksis mane primuš.

– O, Dieve – jis taip sakė?

– Negaliu tau pasakyt.

– Vos grįšim namo, paskambinsiu jo tėvui.

– Ne!

– Jis pamokys Maksį, nesijaudink. O tu per mažas matyti tokius dalykus ir šitaip kalbėti. Kad daugiau neišgirsčiau vartojant šį žodį.

– Tu jį vartoji. Orvis irgi.

– Mes suaugę, – tarė ji dirstelėdama į Orvilį, – o tu dar ne.

– Nejaugi aš neturiu jokių teisių?

– Šiek tiek.

– Ne, jokių! Velnias ir pisau!

– Tučtuojau liaukis!

– Pisau.

– Jei taip kalbėsi, savaitę neleisiu žiūrėti televizoriaus!

– Aš niekada negaunu to, ko noriu!

Grįžus į namus Miranda paskambino Henriui. Šis atsakė esąs „priblokštas, tiesiog priblokštas!“ ir tuoj pat viską sutvarkysiąs. Krėjus nugirdo jųdviejų pokalbį, bet nors atrodė paniuręs, nesišakojo. Juodu elgėsi su juo kaip įprastai: Orvilis jam skaitė, Miranda atsigulusi šalia glostė nugarą, kol užmigo, tada jie irgi atsigulė į lovą.

Gulėdami šalia abu juto įvykus nedidelę permainą. Neseniai jie kalbėjosi be meilės, paskui tik per plauką liko gyvi, ir juodu jautėsi, tarsi atsidūrę poros metrų gelmėje – tai suvokęs pradedantis

plaukikas gali iš baimės nuskęsti. Išgąstis, patirtas ant geležinkelio bėgių, juos vėl suartino – jie pajuto galį padais paliesti dugną, atsistoti ir laisvai kvėpuoti.

– Džiaugiuosi, kad tu čia, – tarė Miranda galva glausdamasi jam prie kaklo.

– Ir aš. Tai bent dienelė!

– Gal tu ir teisus dėl Henrio – turint omenyje, ką iškrėtė Džunioras.

– Man Skunerio vienai dienai jau per akis, nekalbėk daugiau apie jį.

– Man irgi, bet tavęs dar per mažai.

Ji nubraižė pirštu apskritimą jam ant šlaunies, paskui uždėjo jo ranką sau ant krūties.

– Ką gi, mieliausioji, – tarė Orvilis – jis susijaudino ir tuo pat metu atsipalaidavo, todėl pajuto išganingai slūgstant įtampą, – atrodo, sužinosime, ką?

– Hmmm? – ji buvo bepamirštanti dieną patirtą skausmą ir visa širdimi šliejosi prie Orvilio. – Ką sužinosime?

– Ar žmonės nesugeba nieko geriau.

– Kaip mes tai sužinosime, daktare?

– Iš mudviejų.

• • •

Ketvirtą ryto, kai dar buvo pavojingai tamsu, gavęs iškvietimą Orvilis pastebėjo Selmą, iš Atėnų pusės skrendančią žemai virš Hadsono. Ji staigiai pasisuko tiesiai veidu į pietus ir nusklendė, tarsi ruošdamasi galutiniam skrydžiui virš bėgių į Kolumbiją. Ji buvo pasidariusi ilgalaikę šukuoseną, vilkėjo juoda panašaus į šilką audeklo suknele, ir jai už nugaros plaikstėsi ryškiai raudonas šalikas. Skrido greitai, apsižergusi kažką panašaus į dulkių siurblį.

– Negaliu sustoti paplepėti! – nušvilpdama tolyn šūktelėjo. – Skrendu kitais reikalais!

21

Po kelių savaičių, gegužės pirmosios trečią valandą nakties, Orvilis sėdėjo slaugytojų poste įvykus nelaimingam atsitikimui ir saugojo... ausį. Priešais jį fiziologiniame tirpale tarp ledų gulėjo žmogaus ausis, o maždaug penkiasdešimt penkerių metų moteris laukė žinios, ar Olbanio medicinos centro gydytojai nori, kad ausis ir ji būtų ten nugabentos, ir ausis vėl susijungtų su savininke. Tai buvo dar vienas medicininis įvykis iš ilgos istorijos Skomparcų šeimos, aplink kurią, rodės, sukosi begalės ligų, avarijų ir mirčių, ištinkančių kolumbiečius. Fiesolė Skomparca, pravarde Sprogdintojas, vyresnysis mero brolis ir miestelio kirpėjas bei lažybų tarpininkas, paėmė skustuvą ir nurėžė žmonai ausį, „kai itin aistringai glamonėjomės, suprantate mane, daktare?“ Jo žmona Lavlė nepasakojo, kaip prarado ausį, tik kartojo: „Jei galite man ją prisiūti – prašom, jei ne, važiuosiu namo, turiu ten dar vieną, ar ne?“ Abu buvo girti kaip dūmas. Per pastarąsias dvi paras Orviliui tik retkarčiais pavykdavo nusnūsti, todėl jis vis užmigdavo tarp tokių nelaimingų atsitikimų.

Nuo susirinkimo viešbučio klausimu jo darbe su ligoniais įvyko svarbių permainų. Anksčiau jo praktiką galėjai apibūdinti žodžiu „neįtikėtina“, dabar ji tapo „visiškai neįtikėtina“. Orviliui galva neišnešė, kaip Bilas sugebėjo suktis. Bilą – o dabar jį – ištisą parą kviesdavo tūkstančiai kolumbiečių, ir rūpintis jais tekdavo vienam. Aišku, prireikus jis galėdavo pasikviesti pagalbininką, bet negalėjo tikėtis iš anksto žinosiąs, kada turės laisvadienį. Orvilis ir toliau stengėsi susitarti, kad jį pavaduotų, bet sekėsi prastai: retas gydytojas turėjo laiko, o siųsti ką nors pas daktarą

Edvardą R. Šapirą buvo tolygu pasirašyti žmogui mirties nuosprendį. Dažnai tėkmė pasisukdavo priešinga kryptimi, ir Šapiros nelaimėlis atsidurdavo Orvilio rankose. Viena iš tokių prieš dvi dienas tapo ponia Tar.

Jos prašymu Orviliui paskambino intensyviosios slaugos skyriaus slaugytoja iš Olbanio medicinos centro. Moteris gulinti mirties patale ir norinti jį pamatyti. Orvilis nedelsdamas atvažiavo. Juodu bendravo tik Verto viešbučio reikalais, tad apie jos gyvenimą Orvilis žinojo mažai – ji buvo kilusi iš senųjų nantaketiečių; kartoms keičiant vienai kitą, šių baltųjų anglosaksų protestantų santūrumas įgavo pamišimo požymių. Dar žinojo, kad ji su drauge senmerge gyvena prabangiuose šeimos namuose Spuk Roke, pavojingai arti Šapiros priimamojo, ir šis yra jos gydytojas. Intensyviosios slaugos skyriuje Orvilis pamatė ją pasliką gulinčią lovoje, dūstančią. Jai buvo prijungtas deguonis ir lašelinė. Moteris prieš mėnesį kreipėsi į Šapirą dėl dusulio. Jis atliko tyrimus, pasak jo, rezultatai buvo normalūs. Nieko neįtariančios ponios Tar nelaimei, norėdamas pratęsti gydytojo licenciją, daktaras Edvardas R. Šapira baigė dešimties dienų neakivaizdinius Froido psichoanalizės kursus. Pasiguldęs ją ant savo apžiūros stalo ir atmintinai iškaltais klausimais negailestingai išanalizavęs sužinojo, kad dusulys ėmė ją varginti maždaug nuo penktų metinių staigios vyro mirties – jam sutraiškė krūtinę šieno rišimo agregatas; pasiknisęs giliau Šapira išsiaiškino, kad būdama šešerių ji vos neuždusо, kai naktį plyšo plunksninė pagalvė. Diagnozė? Šapira jai pasakė, kad ją kamuoja „penio pavydas ir depresija“, todėl nusiuntė ją į Džermantauno psichiatrijos ligoninę. Ten ji ėmė dar sunkiau kvėpuoti, todėl buvo nusiųsta į Olbanio medicinos centrą. Vieninteliai nukrypimai nuo normos, kuriuos nustatė Olbanio gydytojai, buvo sumažėjusi plaučių funkcija, sklidi rentgenograma, nerodanti jokios konkrečios diagnozės, ir eozinofilų padaugėjimas: kraujo

ląstelės rodė alerginę reakciją. Buvo patikrinta jos reakcija į visus žinomus alergenus; moterį gydė nuo infekcijos; ją net prapjovė, kad galėtų duoti kąsnelį plaučių išalkusiam patologui. Nieko. Gydytojai, galima sakyti, nuleido rankas ir ketino su deguonies balionu išsiųsti ją namo mirti.

Orvilis apstulbo ją pamatęs. Sulysusi, perbalusi, pamėlusiomis nuo deguonies stygiaus lūpomis, ji vos galėjo kalbėti. Ką daryti? Kelis mėnesius gydęs kolumbiečius Orvilis ėmė vertinti seną Bilo įsitikinimą, kad geriausias gydytojo įnagis – deramai išsiaiškinti ligonio istoriją, ir kad atsekęs kelių kartų istoriją ligos gal ir nenustatysi, bet dažniausiai sužinosi tiesą ir kaip gydyti. Orvilis išgavo jos ir jos šeimos istoriją; nors tai, ką išgirdo, buvo tiesiog istoriko svajonė, medicinos požiūriu niekas neatrodė svarbu. Galop jis prarado viltį. Juodu sėdėjo ir šnekučiavosi – apie Verto viešbutį, Mirandą, Eimę, moters susirūpinimą dėl savo daržo, gyvenimo, mirties ir kas nutiks vargšui fokusininkui, jeigu ji mirs.

– Fokusininkui? – paklausė Orvilis.

– Taip. Tam, kurį priėmiau gyventi praėjusį rudenį.

Ji papasakojo Molden Bridžo sendaikčių turguje susipažinusi su „skurstančiu geros širdies fokusininku", ieškančiu išsinuomoti kambarį. Moteriai jo pagailo, tad priėmė jį gyventi. Jis atsikraustė su balandžiais, reikalingais savo pasirodymams. Ponia Tar leido jam laikyti paukščius rūsyje uždarytus į narvelius.

– O kurioje rūsio vietoje? – paklausė Orvilis.

– Virš skalbyklės su džiovintuvu.

Paaiškėjo, kad, kaskart jai įjungus džiovintuvą, oro vamzdis įtraukdavo balandžių išmatų daleles, ir moteris ištisus mėnesius jomis kvėpavo.

Orvilis nuskubėjo į medicinos biblioteką, surado žinyne „balandžius" ir rado „balandžių augintojo plaučių ligą" – alergišką reakciją į įkvėptas balandžio išmatas. Kaip ją gydyti? Reikia atsikra-

tyti balandžių ir, aišku, duoti moteriai steroidų. Kokia prognozė? Puiki.

Kraisleriui skrendant iš Olbanio atgal į Kolumbiją, Orvilis pajuto vieną iš tų retų akimirkų, kai atgyja geros medicinos dvasia, kai sutelktas dėmesys ir klausymasis be išankstinio nusistatymo ir gatavų sprendimų gelbsti žmogui gyvybę. Kaip retai mes įdėmiai klausomės ir galvojame! Ponia Tar gyvens ir piketuos toliau. Orvilis netvėrė džiaugsmu.

Neilgai. Sugaišus popietę užmiestyje, susikaupė darbų Kolumbijoje. Ponia Tar kitas dvi dienas atrodė tik kaip šviesos spindulėlis bekraštėje tamsoje žiaurumo, pjautynių ir šiurpių nelaimingų atsitikimų; galų gale jis sėdėjo ir pastėręs spoksojo į tą leduose plaukiojančią ausį. Aptemusiu iš nuovargio protu jis dirbo su įprastais ligoniais: su padauginusiais narkotikų ar svaigalų, aukomis įniršio sukeltų automobilių avarijų, talžymo lazdomis ar kumščiais, spardymo kaustytu batu, dūrių peiliais ir šūvių iš šaunamųjų ginklų, su pamišėliais, psichopatais ir, aišku, normaliai vaikščiojančiais, kuriems nedavė ramybės diagnozės psichikos ligų, taip paplitusių tarp kolumbiečių, kad norint įvertinti suaugusiųjų sveikatą, kaip ir dažniausiai nenormalius naujagimių Apgar skalės balus, reikėjo sukurti naują sistemą atskaitos tašku laikant žemesnius rodiklius. Vis dėlto kai kurie atvejai išliko Orvilio atmintyje.

Zigmundas Bašas, miesto dantistas, buvo romus, manijų apsėstas į pelytę panašus žmogelis, beprotiškai mėgstantis golfą. Visas miestas žinojo, kad, lipdamas laiptais aukštyn ar žemyn, jis visada skaičiuoja pakopas, nes ant paskutinės būtinai turi atsistoti dešine koja. Ką tik išėjęs iš banko, suskaičiavęs pakopas ir atsistojęs ant paskutinės dešine koja, jis pamatė nutrūkusį nuo pavadžio pitbulį. Prašiepęs iltinius dantis šuo lėkė į jį. Dantistas leidosi į kojas, pitbulis greitai prisivijo, dantistui pasirodė, kad tarp automobilių yra tarpas, jis išbėgo į gatvę ir buvo partrenktas dešimties tonų

sunkvežimio, vežančio cementą iš gamyklos *Universal Atlas*. Tuo metu Orvilis buvo jau toks nusikalęs, kad matė ne vieną dantistą, o du, tad įdėjęs šiek tiek antžmogiškų pastangų Bašą atgaivino ir išsiuntė į Olbanį atkuriamosios operacijos.

Pro visus šiuos žiaurumus prasimušantis leitmotyvas buvo staiga iškilęs į paviršių pūlingas pėdsakas venerinės ligos, prasidėjusios prieš mėnesį, kai pas Orvilį paslapčiomis apsilankė meras Skomparca; nuo tada šis pėdsakas nuvinguriavo tarp jo giminių ir jų žaidimų draugių ir draugų per visą miestą, visą apygardą kaip gausūs susikibę šokėjai per itališkos kilmės amerikiečių vestuves. Paskiausiai priimamajame pasirodė keistas duetas („trečias narys“ slėpėsi laukiamajame) – Grynis Selersas ir klounas Mirksnius. Grynis buvo pakilios nuotaikos nuo kokaino ir postringavo panašia į norvegų kalba, bet slaugytoja pasakė, kad latviškai, o Mirksnius – nesenstantis alkoholikas, pabėgęs iš klajojančio cirko ir dalyvaudavęs visose eitynėse, linksmindavęs visuose mokyklų renginiuose ir privačiuose gimtadienių vakarėliuose – buvo paniuręs nuo metakvalono. Jie abu nenustojo elgtis tarsi scenoje net tada, kai Orvilis, užsimovęs dvejas pirštines, išmelžė pūlius iš jų pimpalų. Antrą valandą nakties su receptais rankose jie išėjo linksmi tarsi iš vakarėlio ar spektaklio, o liguisto smalsumo pagautas Orvilis nuėjo į laukiamąjį pasikalbėti su trečiu *ménage à trois* nariu. Paaiškėjo, kad tai Feitė Šenkberg su tomis krūtimis, kurios po vasaros priminė deginamąją auką.

Trijulė bent jau Orvilį prajuokino ir leido lengviau atsikvėpti, bet tik trumpai, nes grįžo pas motiną, nuo heroino priklausomą narkomanę, pagimdžiusią neišnešiotą mergytę. Mažylė buvo miniatiūrinė, pageltusios odos ir net odenos, nejudančių lėliukių. Ji visa tirtėjo nuo nutraukimo sindromo, nes kiekviena jos kūno ląstelė prašyte prašė narkotiko. Tuo metu, kai Orvilis stengėsi prisiminti reikiamas dozes ir nutraukimo sindromo valdymo grafiką, jo

senas draugas Heilės sūnus Vizas, lankantis Anoniminių alkoholikų draugijos susirinkimus ir baigiantis atsikratyti žalingo įpročio, atsivedė kitą Vietnamo karo veteraną Timą Šafraną, mirštantį nuo vadinamojo oranžinio reagento. Baigdamas išprotėti nuo smegenų vėžio, jis kirviu puolė per televizorių rodomą prezidentą Reiganą. Vizas padėjo Orviliui nustatyti dozes nuo nutraukimo sindromo kenčiančiai neišnešiotai naujagimei. Vėliau, gavęs iškvietimą į namus, Orvilis mielai pasinaudojo proga ištrūkti iš ligoninės. Mėgaudamasis kraislerio teikiama vienatve jis nuvažiavo į lūšnelę varganiausioje apygardos dalyje. Ten rado senokai mirusią senutę, apgraužtą negalinčio išeiti į lauką jos šuns, ir baisiai apleistą kuiną. Jo kanopos buvo užsirietusios į viršų, todėl jis panėšėjo į supamąjį arkliuką ir negalėjo paeiti. Orvilis išgrūdo kuiną pas veterinarą.

Vos išvykus ausiai ir jos savininkei, pasirodė Serafina Rob, septyniolikmetė dukra ligoninės slaugytojos, kurią Orvilis pažinojo dar nuo pradžios mokyklos. Serafiną anglių barža paryčiais prie Katskilio išgriebė iš Hadsono upės – šaltą kaip ledas, negyvą. Jos pilvas buvo perplėštas, daugybė kaulų lūžę – mergina nušoko nuo Ripo van Vinklio tilto. Ant jo kadaise rinkęs rinkliavą Orvilis žinojo, kad iki vandens – 48 metrai (per atoslūgį – metru daugiau, per potvynį – metru mažiau). Slogus reginys. Jos viduriai praplėšė skaisčiai raudoną išleistuvių suknelę ir išvirto lauk, auksinė apyrankė tebežvilgėjo ant šiurpiai persikreipusios rankos. Orvilis paskambino jos motinai, našlei.

– Turiu siaubingą naujieną, Pam, – tarė. – Tavo dukra ligoninėje.

– Dieve mano! Tikiuosi, nieko rimta?

– Deja, brangioji. Tuoj pat atvažiuok.

Išgirdęs jos riksmus Orvilis padėjo ragelį.

Taip, pamanė jis, Bilas sako tiesą: kolumbiečių gydytojas pakelia dangtį ir pamato visas paslaptis. Na, gerai, bet kokia iš to nauda pasauliui?

Laukdamas atvažiuojančios Serafinos motinos, Orvilis bandė pasirengti likusioms šeštadienio valandoms. Jis susitarė, kad jį pavaduos, tad dieną praleis su Miranda, Krėjumi ir Eime. Jį apėmė kažkokia negera nuojauta. Nuo tada, kai ant estakados vos nepakliuvo po traukiniu, Miranda atrodė nusiminusi, o jam vis labiau klimpstant į darbus – visai niūri. Iš pažiūros viskas atrodė gerai, o kai jis bandydavo klausti, kaip jaučiasi, visada atsakydavo, kad gerai, tik mažumą pavargusi. Bet jis jautė, kad juodu ima šiek tiek tolti vienas nuo kito – net mylėdamiesi – tarsi dalis vieno ir kito jų klajotų kažkur kitur. Orvilis dėl to nerimavo, norėjo, kad juodu vėl jaustųsi susilieję į daiktą kaip anksčiau, kai tas pojūtis abiem įkvėpdavo jėgų. Bet jis nežinojo, kaip to pasiekti, be to, jam trūko jėgų bandyti.

Galiausiai vidurdienį jis išėjo iš ligoninės jausdamasis leisgyvis. Tačiau, automobilių aikštelėje jam į akis pašvietus ūkanos dengiamai šiltai saulei, jis sumirksėjo, pajuto esąs vis dar supamas gamtos, ir jam pasidarė šiek tiek geriau. Pakėlė veidą į pavasario dulksną – švelnią, kupiną pažadų. Atėjo metų laikas, kai upė teka laisvai, o vakarai stebina vis dar nepranykstančia šviesa.

Pamačiusi jį Eimė tarė:

– Jūsų akys baisiai išraudusios. Atrodot siaubingai!

– Jeigu dabar jausčiausi tik siaubingai, būtų visai neblogai.

Važiuojant pas Mirandą kelio juostas skiriančios baltos linijos ėmė vingiuoti zigzagais, tad Orviliui teko sustoti ir vėl išgerti kavos. Jis tikėjosi kaip nors pavyksiant dieną nusnausti. Jį pamačiusi Miranda irgi išsigando. Krėjus paklausė, kaip jis jaučiasi.

– Laimingas kaip šunyčio nosis pavasarį! – atsakė Orvilis. Rupūs miltai – ką jis turėjo daryti? Pradėti dieną skųsdamasis jiems, kad jaučiasi šūdinai?

Jie sukorė ilgą kelią iki Samuelio Tildeno kapo – istorinės vietovės Lebanono mieste. Miranda jiems papasakojo, kad Tildenas

buvo nenusisekusio likimo kolumbietis, 1876 metais išrinktas JAV prezidentu per visuotinį balsavimą, bet pakliuvęs į vieną iš tų šalies istorijos avarijų: prezidento postą iš jo atėmė korumpuota rinkėjų kolegija, nusispjovusi į liaudies valią. Granitiniame Tildeno antkapyje dydžio sulig irkline valtimi buvo iškalta paskutinė ilgesinga jo frazė: AŠ VIS DAR TIKIU ŽMONĖMIS.

Iš ten jie nuvažiavo pietauti į užkandinę. Užsisakė keturis „mėsainius-banginius ir skrudintų bulvyčių", paskui nuėjo į „Pusmėnulio" kino teatrą žiūrėti naujo filmo „Kelionė į Indiją". Jame pamatė puikių scenų su išpuoštais drambliais. Krėjus visą dieną neatstojo nuo Orvilio, bet šis neprieštaravo, nes Miranda buvo prastos nuotaikos. Tačiau berniukas šlykščiai elgėsi su motina ir net su Eime. Vienu tarpu jis net atsisakė eiti gatvėje šalia jos, pareiškęs, girdi, „mergaitės yra radioaktyvios – negalima prieiti per daug arti jų!" Šitaip atstumta Eimė pajuto nuoskaudą, bet kaip visada nenusiminė ir liko geros nuotaikos.

– Daug mano pažįstamų berniukų taip mano, bet nuo to blogiau tik jiems, ne mums, mergaitėms, – atšovė ji.

Krėjus kartą net išsišaipė iš jo – žaidžiant gyvūnų spėlionę. Orvilis iš pirmo karto spėjo, kad Krėjus sugalvojo Himalajų snieginę panterą, ir berniukas, mėgdžiodamas, kaip anksčiau darydavo Orvilis, apsimetė galvojąs, paskui tarė:

– Aš *iš tikrųjų* galvojau apie Himalajų snieginę panterą!

Miranda pažvelgė į juos abu. Buvo justi įtampa.

Prieš grįždamas nakvoti pas Mirandą, Orvilis užsuko į namus persirengti ir pasiimti pašto. Padarė didelę klaidą. Jo laukė dar vienas Selmos laiškas.

Sveikas, skrajūne!

Aš gerai nusiteikusi – visada būnu gerai nusiteikusi, kai pareinu namo iš kitų žmonių laidotuvių. Šiandien laidojome

Semą Šenkbergą, Feitės tėvą. (Žydas, bet bjaurus.) Per pamaldas mes visi sėdėjome, ir niekas nepasisakė – niekas negalėjo sugalvoti ko nors malonaus. Net rabinas Verlinas, toks profesionalas per laidotuves, neišstenėjo nė žodelio. Galop atsistoja kažkas sinagogos gale – manau, vienas iš atėniškių Rozenblatų – duria pirštu į Dievą ir surinka: „Jo bholis buvo dah blogesnis!"

Baisiausiai nekantrauju išgirsti, ką kalbės apie mane. (Reikėtų sakyti, ką *bus kalbėję*.)

Kažkodėl prisimenu tavo rankas: tuos ilgus pirštus, tuos švelnius delnus. Visada krimtausi, kad pasirinkai tokią medicinos specialybę. Bendrosios praktikos gydytojas? Bilas juk yra bendrosios praktikos gydytojas! Su tokiomis rankomis galėjai būti ginekologu.

Štai kodėl man kyla klausimas, ar tu normalus. Daugeliu atžvilgių toks atrodai. Puiku. Bet apskritai šnekant aš teigiu, kad nesi normalus. Tavo sesuo, tėvas ir pastaruoju metu net tavo dukterėčia – žinoma, Miltas taip pat – man pritaria. Tu esi nenormalus dėl vieno svarbaus dalyko: baisaus savanaudiškumo. (Penė, lankiusi begalę psichoanalizės sesijų, kartą paklausė savo psichoanalitiko apie tave, ir jis pasakė, kad tau tinka narcizo diagnozė.) Aišku, tu atsakysi: o kas nėra savanaudis? Niekas, ničniekas. Net aš kartais būnu savanaudiška. Visada svajojau, kad mano fotografiją – besišypsančios – būtų išspausdinta pirmame *New York Times* puslapyje. Vadinasi, mes atplaukėme ne *Mayflower*, o *Jewflower*?* Vadinasi, man reikia tenkintis *Forvitz*?**

---

* *Mayflower* – pažodžiui „gegužės gėlė" – laivas, kuriuo 1620 metais iš Anglijos į Ameriką atplaukė anglai, bėgę nuo religinio persekiojimo. *Jewflower* – pažodžiui „žydų gėlė" – Selmos prasimanytas laivas.

**„Pirmyn" *(jidiš)* – laikraštis, kasmet spausdinantis 50 įtakingiausių JAV žydų sąrašą.

Bet paklausyk: aš kalbu apie tai, kad tu visuomet galvojai vien apie save ir niekada negalvojai apie *mane*.

Net po mano operacijos. Buvau normali, kai kas net sakė, kad graži. Buvau žvaigždė Verto viešbutyje Moterų savanorių organizacijos rengiamų madų demonstracijų, kurių tu neprisimeni, bet paskui mane Olbanyje subjaurojo tas gojus* neurochirurgas, su kuriuo tavo tėvas susipažino golfo lauke. Grįžau namo negyva nuo kaklo iki viršugalvio, bet ar tu manimi rūpinaisi, ar bent kartą likai su manimi?

Ne.

Ar žinai, koks jausmas verkti viena akimi? Girdėti viena ausimi? Šypsotis viena veido puse? Ar kai reikia kelti petį, kad galėtum sumirksėti?

Galiu lažintis: kad ir kokią merginą čia išsirinkai, tau su ja sekasi prastai. Tau ir vėl nenuskils. Ko gero, klausi savęs: „Iš kur ji tai žino?“ Aš žinau. Žinau, nes pažįstu tave.

Linkiu geros sveikatos –
Tavo Pasipūtėlė

Iš kur ji žino? Tiesiog šiurpu! Gal ji vis dar *gyva?* Kažkur slepiasi? Klajoja po miestą užsimaskavusi it kokia liudytojų apsaugos programos dalyvė? Nuo Kapinių kalvos pro žiūronus viską stebi? Gal ji kaip nors suvaidino savo mirtį? Mintyse nusprendė paklausti Penės, ar ji iš tikrųjų matė negyvos Selmos kūną, ir patikrinti Selmos mirties liudijimą. Bet Selma suklastojo jo gimimo liudijimą, tad ar negalėjo suklastoti ir savo pačios mirties liudijimo?

Su iškrypėliška mintimi galvoje, kad laiškas kada nors kur nors gali pasitarnauti kaip „daiktinis įrodymas“, Orvilis rūpestingai lyg

* Nežydas *(jidiš)*.

meilės laiškutį jį sulankstė ir įkišo atgal į voką. Jausdamas lengvumą ir podraug sunkumą jis keistai pranašingoje gegužės pirmosios prieblandoje nuvažiavo pas Krėjų ir Mirandą.

• • •

Švystelėjo žaibas, ir staiga nuo Ripo van Vinklio dykvietės kitapus upės atriedėjęs griaustinis atsimušė į senojo namo stogą. Krėjui buvo laikas miegoti, bet jis spyriojosi – norėjo dar kartą pažaisti su Orviliu spėlionę.

– Nagi, Krėjau, į lovą, – liepė Miranda.

– Ne!

– Girdėjai, ką sakiau. Šioje zonoje ožiuotis draudžiama. Valykis dantis, apsirenk pižamą ir gulk į lovą.

Vėl sužaibavo. Perkūnas trinktelėjo greičiau ir smarkiau.

– Jeigu tik Orvilis vienas man paskaitys.

– Ei, Krėjuk, – įsiterpė Orvilis, – mes abu tau skaitom, pats žinai.

– Bet perkūnija labai mane gąsdina, todėl turi būti taip, kaip noriu aš.

– Neskiesk man apie išgąstį, vaikuti.

– Gerai, – atsiduso pasiduodama Miranda. – Bet tik šįvakar.

– Valio!

Krėjus nubėgo laiptais į vonią.

Miranda nuėjo į savo miegamąjį persirengti. Orvilis nusekė paskui Krėjų. Siaubingai garsiai trenkė griaustinis. Šviesos sumirgėjo, prigeso ir išsijungė. Visi trys ėmė vienas kitam šūkauti, prisilaikydami sienų priėjo iki laiptų, nulipo žemyn, apgraibomis rado spinteles, jose – žvakių ir mažyti žibintuvėlį, tada vėl užlipo aukštyn.

Pasišviesdamas žibintuvėliu Orvilis skaitė Krėjui Kiplingo pasaką apie tai, kaip drambliukas įsitaisė straublį. Berniukui užmigus, Orvilis išvadavo savo ranką ir nuėjo į aklinoje tamsoje skendintį

Mirandos miegamąjį. Išjungęs žibintuvėlį apčiuopomis susirado savo vietą šalia jos. Garsiai jiems virš galvų driokstelėjo griaustinis – atrodė, lyg per stogą kas būtų trenkęs kumščiu; sudrebėjo gegnės ir grebėstai. Rodės, visas namas susipurtė, nes juodu išgirdo virtuvėje dzingsint lėkštes ir puodelius.

Tamsoje jie ėmė lūpomis ir pirštais vienas kitą ryti. Abu buvo išalkę; galėjai pamanyti, kad jų aistra būtų galėjusi užgožti nesenus nesutarimus, kilusius blėstant meilei, ir vėl pataisyti nuotaiką. Leisdami garsus iš pražiotos burnos jie nusispardė apklotus ir atsidavė aistrai.

Kai įsitaisė vienas kito glėbyje ir nusiteikė miegoti, išgirdo, kaip griaustinio kumščiai atsigniaužė, ilgais pirštais subarbeno lietus; juodu užuodė aiškų sieros tvaiką, atšniokščiantį su vis žemiau pliaupiančia liūtimi, ir pro vakarų pusėje paliktą atdarą langą išgirdo tolstantį perkūnijos aidą.

Staiga visos šviesos užsiplieskė. Jie abu gulėjo nuogi – ant lovatiese neužklotos lovos, iš palubės akinamai tvieskiant pigiam šviestuvui, kurį Miranda jau daug metų prisiekinėjo pakeisianti kitu.

Stebėtina, bet per visą pažinties laiką jie pamatė vienas kitą nuogą ryškioje šviesoje. Miranda visada reikalaudavo, kad jie mylėtųsi tamsoje ar žvakių šviesoje, be to, užsiklojęs. Dabar Orvilis pajuto spoksąs į jos sunykusią koją.

Per menka raumenų masė neužpildė odos apvalkalo, išsikreipęs šlaunikaulis buvo išsišovęs. Ties keliu buvo matyti gausių atkuriamųjų operacijų randai. Audiniai palei kulkšnį buvo randuoti kitaip, gal nuo ortopedinio bato ar net praeityje turėto plieninio įtvaro. Orvilis iškart prisiminė anatomijos paskaitas, prozektoriumą, staiga išvydo skrodžiamą lavoną. Po medicinos studijų ir daugybės gydytojo darbo metų jis nebepatirdavo šoko matydamas nuogus kūnus. Jis išmoko atskirti savo širdį nuo savo darbo kuo nors baltu – chalatu, tvarsčiais, baltais gydytojo logikos puslapiais.

Bet dabar viskas buvo kitaip. Jis irgi buvo nuogas – nevilkėjo baltu chalatu, neturėjo atlikti jokio darbo. Priblokštas to, ką išvydo, jis dar labiau apstulbo, kad tai jį apstulbino, patyrė dar didesnį šoką dėl to, kad buvo šokiruotas reginio. Juk diena po dienos jis matydavo kur kas baisesnių dalykų.

Mediko kaukė iškart vėl nusileido, bet akimirka anksčiau Miranda spėjo pamatyti jo šoką ir net šmėstelėjusį pasišlykštėjimą. Nuogutėlė, neužsiklojusi, pažeminta, ji instinktyviai padarė tai, ką galėjai palaikyti drąsiu veiksmu. Ji suėmė jo skruostą ir pasuko veidą į save, kad jis žiūrėtų jai į akis, o pati stengėsi suprasti, ką regi jo akyse. Jis priešinosi jos pastangoms, ir Miranda tai pajuto. Orvilis pajuto, kad ji pajuto. Ji irgi.

Tą akimirką juodu galėjo patirti tikrų tikriausią širdžių sąlytį – tokia galimybė buvo. Bet jie neįstengė žiūrėti vienas kitam į akis ir jas nusuko.

– Gerai jautiesi? – paklausė Miranda.

– Gerai.

– Užgesink šviesą.

– Ne, ne, viskas gerai, – tarė jis. – Pažiūrėkime tiesai į akis.

– Aš to nenoriu.

– Aš noriu.

– Ne, nenori, – atsakė ji. – Junk šviesą.

– Tu nežinai, ko aš noriu.

– Reikia šiek tiek drausmės, – griežtai tarė ji. – Prašau – išjunk šviesą.

Jis padarė kaip lieptas ir vėl atsigulė šalia. Ji uždengė juos abu lengvu apklotu.

Juodu gulėjo tamsoje. Nustojo žaibuoti, nustojo griaudėti. Tik lietus nesiliovė tratinti savo būgnelio.

Orviliui pasirodė, kad tyla užsitęsė. Mirandai tylos akimirkos bėgo siaubingai greitai – dar sekundė, ir galimybė bus prarasta.

– Mudu turime pasikalbėti, – tarė ji. – Apie tavo išvykimą.

Jis įsitempė.

– Gerai.

Jis nieko daugiau nesakė, tad ji paklausė:

– Po penkiolikos savaičių galėsi išvykti – taip ir padarysi?

– Nežinau.

– O kada žinosi?

– Negaliu tau pasakyti. Norėčiau, bet negaliu.

– Kaip spėji dabar?

– Atleisk, bet tikrai nenumanau. Norėčiau žinoti, norėčiau, kad galėčiau nuspręsti dabar. Noriu likti – neapsakomai noriu, nes tiesiog kraustausi iš proto dėl tavęs ir Krėjaus – bet nesu įsitikinęs, kad čia ištversiu, liksiu gyvas. Ne vien dėl šio miestelio – dėl vaiduoklių. Dėl Selmos. Tu nežinai, kaip man skaudu.

– Norėčiau sužinoti.

– Taip, galbūt, – jis atsiduso. – Atleisk, bet manau, kad mudviem reikia dar palaukti, kol rugpjūtis bus arčiau. Gal mums reikia mėginti gyventi tikint, kad viskas mums susitvarkys – mums visiems.

Jis nutilo.

– Yra visokių galimybių. Gal tu ir Krėjus galėtumėte vykti kartu su manim?

– Tu turi iš ko rinktis, aš neturiu.

– O gal turi.

– Bepigu tau kalbėti, bet iš tikrųjų neturiu. Jei būčiau viena – kas kita, – neslėpdama balse pašaipos pridūrė: – Galėjai pastebėti, kad nesu viena.

Jos žodžiai sukrėtė Orvilį – tarsi žengtum pakopa žemyn tikėdamasis, kad ten bus kita, bet jos ten nėra.

– Taip sakai todėl, kad jis ne mano?

– „Mano“?

– Biologiškai.

Ji žvelgė į jį negalėdama patikėti.

– Aš vadovaujuosi prielaida, kad rugpjūčio 27-ąją tu išvyksti.

– Vadinasi, jei likčiau, jis būtų mano?

– Atsargiai, Orvi, – pati žūtbūt stengdamasi nepasikarščiuoti perspėjo Miranda. – Mudu daug ką statome ant kortos, o praeitis nėra nė vieno iš mūsų pusėje. Būk atsargus.

Jis stengėsi būti atsargus, bet argi gali būti atsargus, kai srovė neša tave įžambiu kampu vis toliau nuo kranto, ir tu žinai, kad jeigu tuoj pat nepradėsi iš visų jėgų plaukti kranto link atsižvelgdamas į kampą, niekados negrįši.

– Klausyk, – galop prašneko jisai, – žinau, kad tai, kas vyksta, kelia tau baimę. Man irgi. Bet kodėl pastaruoju metu tu kažkokia... surūgusi ir ne juokais įsitempusi bendraudama su manimi ir Krėjumi? Gal todėl, kad pastaruoju metu Krėjus taip smarkiai prie manęs prisirišo? Gal tai ir neduoda tau ramybės?

– Gal, – atsakė ji, – o gal ir ne.

– Taigi. Ko gero, tavo baimė, kad kažkas gali nutikti, tave ir baugina. Gal tavo baimė ir gimdo tas šmėklas, kurių bijai.

– Labai ačiū, – ne juokais įsižeidusi atsakė ji. – Gal jas gimdo tavo panieka?

– Ką?! Nori pasakyti, kad aš nieki...

– Po perkūnais! Aš noriu pasakyti, pasilik arba išvyk – bet tik nenuodyk visko!

22

Maždaug po penkių savaičių, trečiadienio rytą, kai trumpas Kolumbijos pavasaris jau buvo užleidęs vietą uodų rojui aplinkinė-

se pelkėse, o miestiečiai prakaitavo, plekšnojo patys sau, kasėsi ir keikė bjaurią Kolumbijos vasarą, Orvilis sėdėjo kabinete įsmeigęs akis į naujausią Bilo atviruką ir galvojo, kaip jį pamatęs džiaugsis Krėjus. Atvirukas su užrašu „Dramblių uolos, Bengalijos įlanka“ buvo iš pietų Indijos. Jame pavaizduoti uolose išraižyti drambliai.

Sveikas, daktare!

Labai smagu, bet valgiai velnioniškai aštrūs. Jodinėjimas drambliu kiaurą dieną – nei velnias, nei gegutė. Babetę supykino, bet šiaip sveika. Pragariškai karšta. Starbasolis tuoj baigsis. Volfis ir Kenė – rakštis šiknoj. Šiandien prie jų prisidėjo sūnus Glenas. Išsiskyręs, niekur nedirba, nosy plaukai.

Tavo drg. Bilas

Paskambino iš ligoninės. Vidury dienos Daimondo gatvėje, prie pat SPK (Spalvotųjų piliečių klubo), vienas vaikigalis šovė į kitą norėdamas atimti odinę striukę.

Kai Orvilis buvo ką tik baigęs gelbėti vaikiščią ir pasirašinėjo popierius jį iki vakaro pavaduosiančiam gydytojui, įlėkė slaugytoja su telegrama.

VOLFIS KENĖ IR GLENAS DINGO VISI MŪSŲ PINIGAI IR BABETĖS DEIMANTAI TAIP PAT TŠK BŪK GERAS IŠSIŲSK PENKIS GABALUS APAČIOJE NURODYTU ADRESU TŠK ŠIAIP VISKAS GERAI TŠK MYLIU BILAS TŠK

Orvilis priblokštas prisiminė, kad čekiais ir mokėjimo kortelėmis nepasitikintis Bilas visada nešiodavosi po miestą storą pluoštą banknotų. Nejaugi jis nešiojosi krūvą banknotų ir keliaudamas aplink pasaulį? Niekada nepasitikėk jaunuoliu, kuriam nosyje

auga plaukai. Orvilis pabandė išsiųsti pinigus iš Kolumbijos pašto. Nors tarnautoja buvo priblokšta, kai teko atlikti naują užduotį, atrodė, kad operacija pavyks. Na, o paskui jo laukė nemalonumas.

Orvilis buvo žadėjęs Mirandai užsukti jos paimti pusę vienuolikos ir padėti jai ruošti labdaros pietus lėšoms Verto viešbučiui rinkti. Renginys turėjo vykti Joabo centro pastate, istoriniame banginių medžiotojo iš Nantaketo name. Šis laivo pavidalo pastatas buvo prišvartuotas Hario Hovardo prospekte, visai šalia Penės ir Milto vienaukščio. Prieš ateinant telegramai, Orvilis jau buvo susitaręs su jį pavaduosiančiu gydytoju ir pasirengęs laiku atvažiuoti pas Mirandą. Pamatęs, kad vėluos, pakėlė ragelį jai skambinti ir pats nustebo, kad bijo jos reakcijos.

• • •

Skubančią ruoštis labdaros pietums Mirandą ėmė pykinti, galva svaigo ir skaudėjo. Atrodė, kad visi pojūčiai be galo aštrūs. Krėjus buvo peršalęs, be to, jam raižė vidurius, tad Miranda pamanė užsikrėtusi nuo jo. Orvilis buvo sakęs, kad mieste plinta kažkokia infekcija, bet jis *visuomet* taip sakydavo. Jai tris savaites vėlavo mėnesinės. Kilo mintis, ar nebus pastojusi, bet metė ją iš galvos prisiminusi, ką apie savo būklę sakė Orvilis.

Pakuodama minkštą prancūzišką ir norvegišką *Jarlsberg* sūrius, angliškus traškučius, puodelius ir lėkštes labdaros pietums, Miranda ėmė nervintis. Jiedvi su ponia Tar turėjo organizuoti renginį kartu, bet nugaišo mylimas ponios Tar katinas Randolfas. Tiesiog paralyžiuota sielvarto moteris sėdėjo namie ir klausėsi Meibelės Mercer įrašų. Krėjus irgi mylėjo Randolfą. Jis su Miranda išvakarėse padėjo poniai Tar palaidoti katiną jos kieme už namo. Taigi Mirandai teko rengti labdaros pietus vienai.

Dirbdama ji stengėsi negalvoti apie tai, kas vyksta tarp Orvilio

ir jos, tarp jos ir Krėjaus bei tarp Orvilio ir Krėjaus. Ji suvokė, kad jos santykiai su Orviliu šlubuoja ir kad Krėjus tai jaučia. Dabar, iki mokslo metų pabaigos likus vos porai savaičių, atrodė, kad Krėjus dar labiau atitrūko nuo jos ir net nuo savo dievo – daktaro Rouzo. Neseniai ryte, kai Orvilis nuėjo jo žadinti, Krėjus dar ne visai pabudęs jį aprėkė.

– Nevalia šitaip brautis! Turi prieiti švelnutėliai kaip mama!

Miranda juto, kad Randolfo mirtis žadina Krėjui jausmus, sukeltus tėvo mirties. Ji juto, kad sūnus slapčia liūdi, ir norėjo, kad jis atvirai apie tai prašnektų. Ją pačią tas liūdesys apnikdavo kasmet baigiantis pavasariui, kai Kolumbijos orai pradėdavo jai priminti slopius karščius Meksikos įlankos pakrantėje. Ji gailėjosi, kad negali sielvartauti drauge. Ne tik jinai su Krėjumi, bet dar ir su Orviliu. Jai atrodė, kad Orvilio sielvartas dėl motinos mirties pasireiškia nekantrumu. Miranda pastebėjo, kad pastaruoju metu jį erzina jos liūdesys. Šitokia jo reakcija į liūdesį kėlė jai didelį nerimą.

Be to, sustojo jos darbas prie disertacijos. Rodės, nebeįstengia skirti jai daugiau laiko, o kai jo rasdavo, negalėdavo sukaupti dėmesio. Galėjai pamanyti, kad Kolumbijos dvasia, stebėdama, kaip ją fiksuoja dokumentais, paleido į darbą savo avarijų burtus bandydama ją apkerėti.

• • •

– Atsiprašau, kad pavėlavau, – įeidamas į virtuvę tarė Orvilis. – Iškilo netikėtų kliūčių. Bet dar tik be aštuoniolikos vienuolika, tad mes turime marias laiko.

Jis pakštelėjo jai į skruostą.

– Kaip jautiesi?

– Sumautai.

– Užjaučiu. Kokie požymiai?

– Tie patys. Tokie kaip Krėjaus.

– Taip, mieste baisiai plinta kažkoks užkratas.

– Jam jau geriau, man blogiau.

– Tikrai atlaikysi šį renginį?

– Taip, jei tu padėsi.

Jie kibo krauti vyną, sūrius, sumuštinukus, indus ir servetėles. Netrukus pamatė užtrunką gerokai ilgiau, negu turėtų. Vėluoti jie negalėjo, nes Miranda vienintelė turėjo Joabo centro raktą. Eimė jų lauks ten.

Orvilis tempė sunkias dėžes su šardonė, džinu *Beefeater*, toniku ir žaliosiomis citrinomis, glėbiais vilko *Jarlsberg* ir minkštą prancūzišką sūrius, kvietinius javainius, kukurūzų traškučius ir dėželes su žemės riešutais iš namo šlapiu, įmirkusiu, pramaišiui su žole pakloto skalūno taku į talpa garsėjančią kraislerio bagažinę. Kelis kartus suvaikščiojęs, visas suprakaitavęs ir šiek tiek apdujęs, jis atsišliejo į variklio dangtį atsipūsti ir nieko nematančiomis akimis žvelgė virš dvokiančios upės į kalnus, kuriuose, rodės, nėra jokio gyvo padaro. Orvilis jautėsi kaip per tą daugybę metų, kai motina imdavo jį apsipirkti į troškias Olbanio universalines parduotuves, kur matuodavosi vieną skrybėlę po kitos, vieną batą po kito, vieną, antrą, trečią suknelę kokiai nors šeimos šventei, kaip kad bar micva*, dar vienos pusbrolio dukros vestuvėms ar nesibaigiančiai virtinei nuožmių Selmos ir Solo sutuoktuvių metinių pokylių. Tose parduotuvėse Orviliui atrodydavo, kad širdis iš nuobodulio sustos, o gal net jau sustojo, bet jis to nė nežino, nes jau anksčiau mirė smegenys, jam irgi to nesuvokus.

Ta upe, pamanė jis, plaukė Henris Hadsonas, taręsis, kad šiaurvakarių keliu plaukia į Indiją, klaidingai įsivaizduodamas, kad jau

* Žydų paauglių pilnametystės šventė. Švenčiama berniukui sulaukus trylikos, mergaitei – dvylikos metų.

už kito posūkio pasieks vadinamąją Įnirtingąją srovę. Galbūt kaip tik šioje vietoje prieš tris šimtus septyniasdešimt penkerius metus Hadsonas pamatė, kokia sekli čia upė, ir suvokė padaręs siaubingą klaidą.

Orvilis žvilgtelėjo į laikrodį ir suprato, kad juodu vėluoja. „Vertą gelbėti verta" nariai ir Eimė atėję pamatys, kad durys užrakintos, o *Jarlsberg* sūrio nė kvapo. Jis pažiūrėjo į taką ir lauko duris. Mirandos nematyti. Jis dar labiau suirzo.

• • •

Miranda nulėkė į vonią ir susivėmė. Skalaudama burną ir prausdamasi veidą žiūrėjo į savo atvaizdą veidrodyje mintyse klausdama: ar tai įmanoma? Ne – turint galvoje, ką Orvilis buvo jai sakęs. Ar vis dėlto turėčiau jam pasakyti, ką įtariu?

Išėjus iš vonios ją griūte užgriuvo sumišusios stiprios emocijos – nerimas ir išgąstis, viltis ir laimė. Jų paveikta ji net susvirduliavo. Gal pasakysiu jam. Taip, nieko nelaukdama.

Virtuvėje pamatė, kad Orvilis pamiršo punšo dubenį ir stiklines. Juos paėmusi vargais negalais nukėblino prie lauko durų. Staiga pajuto, kaip į galvą plūsteli kraujas ir apima svaigulys. Miranda atsirėmė į staktą. Žvelgdama iš seno namo tamsos į skaisčios vidurdienio saulės užlietą kiemą apstulbo nuo tyro forsitijos geltonio – krūmas pagaliau, tik dabar, pražydo. *Rožes reikia karpyti, kai forsitija žydi.* Tai savo sode Boka Grandėje nepaprastai švelniai sakydavo jai motina, kai Miranda dar buvo maža.

– Velniai rautų, Miranda, nejaugi negali paskubėti?!

Šitaip netikėtai pažadinta iš apmąstymų ji pakėlė akis ir pamatė jį stovintį prie automobilio. Buvo aiškiai matyti, kad jis nekantrauja. Miranda vis dar juto silpnumą ir išsigando, kad pargrius. Išgirdo lyg kažkur toli į punšo dubenį dzindzindzin klingtelint sti-

klines. Ji iš paskutiniųjų stengėsi išsilaikyti ant kojų, nepasiduoti tam silpnumui.

– Ateinu, – tarė ryžtingai ir atsargiai ėmė žengti šlapiomis nuo lietaus skalūno plytelėmis, slidžiomis nuo purvo, palikto Orvilio batų jam vaikštant iš namo į automobilį ir atgal. Sunykusią koją Miranda statė atsargiai, todėl jos garso beveik negalėjai girdėti.

Orvilis su skausminga išraiška veide atlėkė prie jos taku.

– Atleisk, nepamačiau, kad stovi tarpduryje – maniau, kad vis dar esi viduje.

Jis paėmė iš jos dubenį su stiklinėmis ir atkišo parankę.

Miranda į ją neįsikibo.

– Važiuojam, ir tiek.

• • •

Jie pavėlavo. Eimę rado apsiašarojusią. Kai kurie Verto gelbėtojai buvo atėję, bet išėjo. Pasiliko vos vienas kitas, ne visi paaukojo pinigų. Labdaros renginys baisiausiai nenusisekė.

23

Jie pasimatė tik po kelių dienų. Visą savaitę Krėjus nenustygo – nekantravo, kada baigsis pamokos ir prasidės vasara. Miranda vis dar negalėjo atitokti nuo piktų Orvilio žodžių. Ją vis dar pykino. Jos žodžiais, ji „įsijungė išgyvenimo režimą“: stengėsi daryti tik būtiniausius dalykus, susijusius su valgiu, drabužiais, būstu ir (vargais negalais) pakentė nenustygstantį Krėjų. Orviliui darbo nestigo dėl vasaros avarijų ir nelaimingų atsitikimų bei tikrų ir įsivaizduojamų ligų. Jis kaip įmanydamas stengėsi parodyti Mirandai labai besigai-

lintis dėl to, kas įvyko. Kuo dažniau jai skambino, du kartus nusiuntė gėlių su švelniais laiškučiais, o vieną popietę atvažiavo prie Krėjaus mokyklos, kai šis išėjo po pamokų, pasilabinti su jais abiem.

Tą pačią savaitę Orvilis atvažiavo pas Mirandą vakarienės. Krėjus prie jo prilipo – prikalbino žaisti futbolą, paskui lenktyniauti, katras greitesnis, paskui „kirsti kopūstus" – nuožulniai mėtyti akmenukus į upę, kad jie tik paliestų vandens paviršių ir atšoktų – o galiausiai grįžti į kiemą kasti sliekų žūklei. Miranda kurį laiką juos stebėjo, paskui nuėjo virti vakarienės ir užkaitė vandenį milijoninei Krėjaus makaronų lėkštei.

Prieš aštuonis mėnesius, kai Orviliui teko imtis vos ne tėvo vaidmens, jis pastebėjo, kad būdamas su berniuku kartais jaučiasi jaunesnis, kitąsyk – vyresnis, o retkarčiais – ir jaunesnis, ir vyresnis vienu metu. Jaunesnis, nes vėl tapo vaiku, kad galėtų žaisti su kitu. Vyresnis, nes Krėjus akivaizdžiai atstovavo kitai kartai, sugebančiai daryti dalykus, kurių tu nebesugebi: kiaurą dieną lakstyti negailint jėgų, prisiminti viską iki menkiausių smulkmenų, be jokių pastangų atsisėsti tikra lotoso poza ir vaikščioti ant rankų. Nebuvo nieko, ko nebūtų išdrįsęs šitas žmogutis. Todėl kartais Orvilį apimdavo tiesiog nepakeliamas vaikystės dienų ilgesys.

Šiandien Orvilis jautėsi vyresnis. Labiau pavargęs. „Ar senatvė tuo ir pasireiškia? – klausė savęs. – Tuo, kad gyveni jausdamasis pavargęs?" Sprendžiant iš balso ragelyje, Miranda irgi buvo pavargusi, paniurusi, silpna, prastos nuotaikos.

Orvilis dygėjosi sliekais, jam nepatikdavo verti juos ant kabliuko ir mesti į mirtį, todėl jis pasakė Krėjui nenorintis jų kasti. Krėjus ėmė ginčytis, Orvilis nenusileido. Krėjus metė į jį žemių saują ir išvadino „daktaru Tešlagalviu". Orvilis paklausė, iš kur jis sužinojo tą žodį – ar iš Maksio? Užuot atsakęs, Krėjus pašiepiamai uždainavo: „Daktaras Tešlagalvis, daktaras Tešlagalvis! Dak..."

– Liaukis, Krėjau! – užriko nebeišlaikęs Orvilis. – Liaukis, girdi?!

Krėjus nuskuodė į šalį, bet netrukus grįžo ir vėl ėmė jį erzinti.

Išgirdusi Krėjų Miranda išėjo į lauką. Ji liepė sūnui eiti į vidų valgyti makaronų, o juodu su Orviliu eisią pasivaikščioti. Krėjus nepaklausė, nuėjo su jais prie upės ir atsisėdo ant didelio akmens (Miranda prisiminė, kad ant jo prisiekė Selmai) – alkūnėmis įsirėmęs į kelius, smakrą pasidėjęs ant delnų. Juodu paliko Krėjų sėdėti, o patys nuėjo žvyrkeliu palei upokšnį.

Diena ėjo vakarop. Birželio vidurio saulė pažemiui metė įžambius spindulius į žolę visai kaip lapkričio viduryje. Šviesa buvo ta pati, tik lūkesčiai kiti. Visą tą dieną tarpais lijo. Į skalbimo lentą panašiame žvyrkelio paviršiuje mirguliavo balos. Tirštas, pikta pranašaujantis birželio oras buvo klampus, tarsi jame būtų tvyroję trilijonai mažyčių rieškučių drėgnos žemės. Jiedviem iš dešinės Kinderhuko upokšnis šniokštė estakados link, paskubomis nėrė po ja tikėdamasis ištrūkti į laisvę, bet tik įsiliejo į didžiąją upę.

Palei staigų upelio vingį žydėjo išlakus katalpos medis. Po juo stovėjo nedailiai aptašytas suolas. Jis traukte traukė juos atsisėsti. Šlapia žolė masino žalumu, bet buvo slidi, todėl eidamas lengvai galėjai pargriūti. Orvilis paėmė Mirandą už rankos, ir jie iš lėto pasuko prie suolo. Abiem atrodė, kad padarė neblogą pradžią: vienas jautė prilaikąs, kita jautėsi prilaikoma. Gal yra ko tikėtis... Juodu susėdo po katalpa.

Miranda žinojo, kad katalpų prisodinta visoje Kinderhuko apygardoje pirmą kartą minint Medžių sodinimo šventę trečiajame dešimtmetyje. Ši katalpa atrodė dar senesnė. Kasmet jos lapai gerokai vėluodavo sprogti, daugybė pernykščių į bananus panašių sėklų dėžučių išdžiūvusios vis dar ant jos kabodavo, ir Miranda nerimaudavo, kad per žiemą medis iššalo. Bet medis visuomet spėdavo pražysti prieš jos gimtadienį – iki jo buvo likusios trys dienos, pražydo ir šįsyk. Balti, lelijas primenantys žiedai šviesiai violetiniu vidumi, kiekvienas su aukso dryžiu, kekėmis po šešis kabojo ant ilgų kotų.

Žiedai greitai, vos po savaitės nuvys. Orvilis pasilipo ant suolo, nuskynė žiedyną ir padavė Mirandai. Abu pauostė žiedus. Drėgname ore jie skleidė jazminų kvapą, sumišusį su apelsinų ir rožių.

Jų žvilgsnį patraukė gargesys nuo upokšnio vingio, kur aštri it peilis srovė, skubėdama ištvinti, išgraužė geldutės pavidalo įdubą tolimajame krante, ir susidarė uolos atbraila. Orviliui ji pasirodė panaši į miniatiūrinę kopiją uolos Hadsono krante Kolumbijos miestelyje, kur prie aukštos, stačios Paradų kalvos uolos dvi gilios įlankos iš abiejų šonų šliejosi jau tada, kai atplaukė kvakeriai.

– Vertikali uolienos atodanga, – prašneko Orvilis. – Išmokei mane šio termino, prisimeni?

– Prisimenu.

Tą žodžių derinį ji pavartojo tądien mokykloje, kai juodu susipažino. Bet tai ji nutylėjo.

– Tą dieną mokykloje, – tarė jis. – Prisimeni?

– Prisimenu.

Juodu sėdėjo nejudėdami, klausydamiesi šniokščiančio vandens; vėjelis, kurį abu juto oda, šiureno ką tik išsprogusius netoliese augančio gluosnio svyruoklio lapus.

– Juk prašiau atleisti, – priminė Orvilis pasisukdamas ant suolo veidu į ją.

– Aš atleidau.

Ji neatsigręžė į jį.

– Ko tokia nusiminusi? – paklausė jis.

Tyla.

– Vis dar pykina?

Buvo pats tinkamiausias metas pasakyti jam, kad mėnesinės vėluoja ir kad jau kuris laikas jos galvoje sukasi neįtikėtina fantazija, neva ji laukiasi. Kartais dėl to ją užplūsta viltis, kad juodu kaip nors liks drauge, o Krėjus turės broliuką ar sesutę, bet kitąsyk jai darosi baugu, kad dėl to ji tik patirs su Orviliu daugiau vargo. Jai

kilo mintis pasakyti, net bandė prisiversti tai padaryti, bet susilaikė. Negana, kad jau dabar jų santykiai tokie painūs – dar prisidės ir *tai?* Nieku gyvu.

Ji giliai įkvėpė, paskui pratisai atsiduso.

– Šiek tiek.

– Kodėl tu pastaruoju metu tokia paniurusi?

Miranda neatsakė.

– Kad ir ką bandyčiau... Juk sakiau, kad prašau atleisti.

– O aš sakiau, kad atleidau. Darei viską teisingai. Buvai geras.

Jis pajuto pašaipėlę.

– Tai kas tada?

Ji atsisuko veidu į jį ir karčiai tarė:

– Nevalia šaukti neįgaliam žmogui: „Paskubėk!“

– Juk sakiau, kad...

– Paklausyk manęs. Nevalia jam šaukti: „Nejaugi negali paskubėti?!“ Žinai kodėl? Todėl, kad jis negali skubėti. Ant neįgalaus žmogaus apskritai negalima šaukti. Jo reikia laukti. Reikia jam padėti eiti.

– Kaltas.

– Man nereikia, kad jaustumeisi kaltas. Noriu, kad suprastum. Kaip galėjai šitaip pasielgti?

– Tu ne visai teisi. Aš nė negalvojau apie tavo negalią – tą akimirką aš jos visai nepastebėjau ir...

– Gerai. Gal aš ir neteisi. Bet... Už to slypi dar kažkas.

– Iš kur žinai? Mano žodžiai buvo bjaurūs, bet – prisiekiu – neturėjau galvoje nieko bloga.

– Po daugybės metų su negalia tapau pasaulinio lygio žmonių reakcijos žinove. Jaučiu – iš to, kaip žmonės ima mano delną, ranką – jų požiūrį į save. Koks tavo požiūris į mano negalią? Į negalią apskritai?

Orvilis apmąstė jos žodžius.

– Gal tapai man tokia artima, kad aš visai nebežiūriu į tave kaip į neįgalią. Aš elgiuosi su tavim kaip su normaliu žmogumi, neturinčiu jokių fizinių trūkumų.

– Ir nustojai mane mylėti?

– Pala, pala! Aš myliu tave dėl tavo negalios? Ką čia paistai?!

– Aš vis svarstau, kodėl užsinorėjai manęs mokykloje tą lietingą popietę. Klausiu savęs: kas nutiko tą dieną? Kada aš tave taip patraukiau? Gal tada, kai atsistojau ir nuėjau į kitą kambario pusę? Jaučiau, kad tu įsmeigęs akis į mane. Atrodė, kad nugarą, nuogus pečius man kaitina saulė. Kai grįžau, buvai pasikeitęs. Kokia meile liepsnojo tavo akys! Ką tada jutai?

– Vien neįtikėtiną troškimą tau atsiverti. Ir taip, mane patraukė tavo šlubčiojimas. O gal tavo narsa, tai, kad nė kiek nesigėdiji, kontrastas tarp tavo grožio ir tavo fizinio trūkumo? – „Po galais, kam aš pavartojau šiuos du žodžius?!“ – klausė jis mintyse. – Bet visa tai mane dar ir nustebino.

– A... – ji nusuko akis. – Labai gaila. Kai tą akimirką pamačiau, koks tu pažeidžiamas, pamaniau, gal mūsų žaizdos panašios.

– Taip, gal, – jis suglumo, bet iškart atitoko. – Žinai, nuo tos dienos aš vis jaučiu, kad žiūri į mane... nežinau, gal tikėdamasi? Tarsi... tarsi ieškotum manyje kažkokio ypatingo gerumo, kažko, kas padėtų tau ir mano pacientams. Kažko žavaus. Tarsi visados tikėtumeisi, kad atsiskleis mano geriausios savybės. Tarsi tikėtumeisi iš manęs to, ko aš nė nejaučiu turįs. Keistas pojūtis.

– Tu prilaikei mane už rankos apledėjusioje gatvėje priešais kvakerių maldos namus. Tu išties rūpestingas pacientams, Orvi, labai rūpestingas – aš tai matau, bet tu pats nenori to pripažinti.

– Bet man susidaro įspūdis, jog tu tikiesi iš manęs, kad būsiu dar rūpestingesnis – tarsi aš slėpčiau savo dėmesingumą nuo tavęs, o tu klaustum savęs: „Kurgi tas rūpestingasis vyrukas?“

Miranda buvo beatsakanti, bet staiga ją užliejo karščio banga,

paskui nupurtė šaltis ir visos mintys susijaukė, todėl paskesni jo žodžiai įėję pro vieną ausį išėjo pro kitą, ir ji išgirdo tik pačią pabaigą.

– ...dėl to, kad esu gydytojas?

– Dėl to, ką jinai man sakė apie tave.

– Jinai? – Orvilis pamatė, kad ji išbąla. Jis apstulbęs įsmeigė į ją žvilgsnį. – Selma?

– Taip.

– Sakei man, kad jos nepažinojai.

Miranda sukando lūpą stengdamasi susikaupti.

– Šiek tiek pažinojau.

– Iš kur?

– Mudvi dirbome bibliotekoje savanorėmis. Beveik nieko daugiau.

– Tai kodėl man sakei, kad nepažinojai?

Ji nusuko akis.

Orvilis dar nebuvo matęs jos tokios – nepasitikinčios savimi, susigėdusios, tarsi būtų sugavęs ją meluojant ar kažką slepiant. Ūmai jis prisiminė, kaip užklupo ją palėpėje prie skrynios su vestuvine suknia. Jis pastebėjo, kad ji bemat pastūmė kartoninę dėžę į šalį, atgal į tamsą. Dėžę su Skomparcos kraustymo ir laidojimo paslaugų bendrovės ženklu.

– Dieve mano! – jis akimirksniu pajuto pažeminimą, paskui pyktį. – Tu laikai jos laiškus. Toje dėžėje palėpėje. Tu siuntinėji tuos laiškus man.

Miranda svarstė, kiek galimybių išsisukti. Jokių. Žaidimas baigtas.

– Taip.

Jis ne iš karto atgavo žadą.

– Neįtikėtina! Dievaži, neįtikėtina! Tu su ja... judvi buvote tokios artimos?

– Ne, mes porą kartų iš širdies pasikalbėjome, ir tiek. Po jos mirties tą dėžę man atnešė į namus. Niekas taip nenustebo kaip aš.

– Tu... Tu siuntinėji man tuos laiškus, o aš einu iš proto... Vieną net skaičiau tau... o tu visąlaik *žinojai*? Kodėl man nepasakei?

– Aš tikrai nežinau, kas juose rašoma. Ji visus užklijavo, surašė nurodymus, kada kiekvieną turiu išsiųsti. Aš tik nurodytomis dienomis juos išsiunčiu.

– Puiku, tiesiog nuostabu, – jis papurtė galvą. – Bet kam slėpti tai nuo manęs?

– Kad aš žinočiau, – liūdnai atsakė Miranda. – Jinai parašė man laišką – jį man atnešė kartu su dėže. Girdi, tai paskutinė jos valia, ir aš privalau prisiekti, kad ją vykdysiu. Aš pažiūrėjau į dangų ir prisiekiau. Tavo motina elgėsi nesubtiliai, bet užtat labai įtaigiai.

– Kaip tu galėjai?!

– Iš pradžių tavęs nepažinojau, o... Na, iš to, ką ji man pasakojo, aš įsivaizdavau daranti gera – padedanti jai išsakyti tau viską, ko kadaise nespėjo, ir kad taip padedu tau jos gedėti, ištverti savo sielvartą. O paskui susipažinau su tavim, pamilau ir norėjau tau pasakyti. Bandžiau sukaupti drąsą ir pasakyti, po teisybei, vos nepasakiau, bet kaskart, kai bandžiau tai padaryti, mane sukaustydavo baimė. Bijojau, kad tavęs neteksiu, ir kuo stipriau tave mylėjau, tuo labiau bijojau. Kuo labiau gilėjo mūsų jausmai, tuo baisiau buvo jais rizikuoti. Nes... nes viskas tada būtų baigęsi.

– Viešpatie! – jis papurtė galvą. – Netikiu tavim.

Susigėdusi, bet nenorėdama to parodyti, Miranda visa įsitempė. Įtvaras įkištas. Mergaitė jį apaugo ir tapo moterimi su plieno gabalu sieloje. Vidinis balsas jai sakė: *Niekad nepripažink savo silpnumo. Slėpk jį. Būk atsargi.*

– Mano požiūrį į tave nulemia tai, – prieš kiekvieną žodį pagalvodama taip pat gerai kaip kaskart statydama koją, – kad aš išties klausiu savęs: „Kurgi tas rūpestingasis vyrukas?“ Taip yra dėl to, ką man sakė Selma. Pasak jos, kai ji tą vasarą grįžo po operacijos, neįstengė savimi pasirūpinti, o tavo sesers ir tėvo nebuvo šalia ir jie jai

nepadėjo. Tu vienintelis ja rūpinaisi. Sėdėdavai šalia, žiūrėjai, kad jai nieko netrūktų. Ji man sakė: „Orvilis liko su manimi. Jis pasiliko!" Taigi, kai man atnešė tuos laiškus su keistu jos prašymu – tiksliau, reikalavimu – įsivaizdavau, kad tai motinos meilės laiškai sūnui.

Iš pradžių Orvilis apstulbo, o paskui pajuto nuolankią baimę gavęs galimybę pažvelgti į tikrąjį Selmos – silpnos, bet kartu nuolatos rezgančios intrigas – gyvenimą. Jai Orvilis atrodė toks netikęs sūnus, kad savo paskiausiai ne itin artimai draugei pavaizdavo jį kaip šventąjį. Visa ši situacija buvo tokia apgailėtina, tokia kvaila.

– Ji melavo, – tarė jis.

– Ką?

– Ji tau melavo. Susiriesdama. Aš bėgau galvotrūkčiais. Kiek kojos įkerta. Ji niekada man už tai neatleido. Meilės laiškai? Nori sužinoti, kas tuose „meilės laiškuose"? Kaltinimai, tyčiojimasis, pagieža, kokių kaip gyva nesi mačiusi. Ir bemaž kiekviename vis prisimena, kaip ją palikau.

Jis užsičiaupė pagalvojęs: kokia ironija! Aš ką tik įtikinau moterį, kurią tariausi mylintis, kad nesu vertas būti mylimas. Labai ačiū, mamyte.

– Bet kodėl... – pralemeno ji. – Bet kodėl nesakei man?

– Ko nesakiau? – jam irgi mintis ėmė traukti migla, jį apėmė neviltis.

– Kodėl nesakei man, kas rašoma tuose laiškuose?

– Per daug žeminantys dalykai. Ir kad aš prasmegčiau skradžiai, jei leisiu jai viską sugadinti. Ir žinai ką?

– Gal jeigu nebūtum to slėpęs...

– Tik ne tau man prikaišioti!

Jie ir toliau sėdėjo ant suolo. Nors aplink viskas judėjo – vanduo, vėjas, gluosnis ir vabzdžiai – juodu sėdėjo nekrustelėdami kaip ir ta nematoma jėga, sukelianti visus tuos judesius.

– Vadinasi, tu nepasilikai? – galop paklausė ji.

– Ne.

– O dabar?

– Ką tik man pasidarė kur kas sunkiau pasilikti. Kai jau buvau bepradedąs galvoti, kad tai įmanoma.

Žodis „įmanoma“ jiems tapo visa ko vertinimo matu: kas įmanoma jųdviejų santykiuose, kas įmanoma kitiems ir visam pasauliui. Vienas ir kitas pajuto šmėstelint mintį: „Ar tai įmanoma dabar?“, bet ji sumirgėjo pykčio atpakalyje.

– Mama!

Jie atsisuko. Krėjus stovėjo ant kelio apsižergęs dviratį.

– Ką?

– Sveika.

– Sveikas, balandėli.

– Sveikas, Krėjau.

– Sveikas, Orvi.

Orvilis nesureagavo.

– Tau juk labai patinka tas žodis, tiesa?

– Labai.

Krėjus visai neseniai perėjo nuo triračio prie dviračio, tad kol kas prastokai juo važiavo.

– Kur tavo šalmas? – paklausė Miranda.

– Maaam. Kelias juk nedidelis.

– Užtat automobiliai dideli.

– Dideli berniukai važinėja su šalmais, – įsiterpė Orvilis.

– Gerai, atsinešiu, – jis patylėjo, paskui pridūrė: – Ar galiu važiuoti namo – turiu galvoje, be šalmo pasiimti savo šalmo?

Miranda buvo dėkinga, kad sūnus su jais susitaikė.

– Jei būsi atsargus, zuikeli.

– Ar judu greitai pareisite?

Jie atsakė, kad greitai. Krėjus apsuko dviratį, sunkiai pradėjo važiuoti ir išmuštu keliu nudardėjo namų link.

Berniuko pasirodymas buvo nelyginant priekaištas jiems už rietenas dėl niekų. Jam nuvažiavus abiem kilo noras tapti geraširdžiams kaip kasdien.

– Man be galo patinka, Orvi, – tyliai tarė Miranda, – kad tu tvirtai tiki tuo, kas įmanoma, tuo, ką galime pataisyti. Tai puikus bruožas, kaip Dievą myliu. Žaviuosi, kad tau vis dar sektinas pavyzdys septintasis dešimtmetis – kai žmonės veikė išvien, būrėsi. Dabar kiekvienas galvoja tik apie save.

Ji viltingai atsigręžė į jį.

– Matyt, man tik gaila, kad tu neidavai su manim.

Išgirdusi savo žodžius susigėdo:

– Turiu galvoje, kaip kovojant dėl Verto viešbučio. Po to pirmo karto daugiau nėjai kartu.

– Aš nešiojau norvegišką sūrį.

Miranda linktelėjo.

– Klausyk, visą gyvenimą aš padedu – stengiuosi, kad žmonės, gyvenantys šiame miestelyje, liktų viename daikte. Tai nėra lengva.

Staiga ji viską suprato.

– Ar tuo metu tu iš tiesų dalyvavai... dalyvavai pilietiniame judėjime?

– Aš... – jis nutilo pajutęs, kad buvo perprastas. – Tuo metu lankiau parengiamuosius medicinos kursus, dirbau laboratorijose, paskui išvykau į Dubliną...

Miranda nudelbė akis.

– O tu? – paklausė jis.

– Taip, aš dalyvavau. Pietuose. Alabamoje, Misisipėje.

Jis pasijuto klaikiai. Lyg skęstų, bet bandytų išsikapanoti.

– Kiekvienas mūsų darome ką galime.

– Bet tu vis sakai, kad galime padaryti daugiau. Ne vien savo darbuose, bet ir savo gyvenime. Kam gaišti laiką pliekiant tuos kolumbiečius, kai...

– Ką siūlai?

– Paverkti. Paverkti dėl ko kito.

Orvilis nustebo.

– Ką? Kokia prasmė?

– Kai mirė motina, verkiau visus metus. O tu verkei savosios? Ar bent kartą aplankei jos kapą?

– Žydai to nedaro. Antkapis statomas tik praėjus metams.

– Aišku.

Miranda tikėjosi tuo ir baigti pokalbį šia tema.

– Kas?

Ji papurtė galvą, nes nenorėjo nieko daugiau sakyti.

– Vadinasi, dabar mudu nesutariame todėl, kad esu savanaudis, nenorintis kartu piketuoti dėl kažkokio viešbučio?

– Po velnių! Kuo čia dėtas viešbutis?!

– Tai kas tada?

– Ar lieki. Ar plepėsi, ar darysi, ką sakai. Ar būsi su manim ir Krėjumi.

– O gal svarbiausia kitkas. Rizika. Tu tokia atsargi, taip bijai kuo nors rizikuoti, kad gali visko netekti.

– Tik ne sūnaus. Negaliu jo netekti. Turiu apsaugoti savo sūnų.

– Nuo ko, Viešpatie?! Nuo gyvenimo? Nuo manęs?

– Nuo to, kad nebūsi šalia jo – visa širdimi – ir jis negalės tikėtis tavo paramos. Nei aš.

– Bijodama nieko neapsaugosi.

– O pabėgdamas?

– Tu niekada neklysti, tiesa? Tu niekada nebūni silpna, pažeidžiama, niekada, velniai griebtų, nesijauti bejėgė ir niekuomet neklysti – nieku gyvu! Tu visados esi teisi, o aš visados klystu? Tai bent išdidumas!

– Dėl kažkokios keistos priežasties negalėjai pakęsti jos negalios, todėl manoji tau pasirodė patraukli?

– Baikim, – priblokštas tarė jis. – Eime atgal. Turiu galvoje, į namus.

– Ne, aš dar truputį čia pabūsiu.

– Leisk man pabūti kartu.

– Ne, – ji giliai įkvėpė. – Sudiev.

Jis pajuto, lyg jam būtų dūrę į širdį.

– Pala...

– Pasikalbėsim vėliau.

– Aš paskambinsiu.

Jis užsiropštė žolėtu šlaitu iki žvyrkelio ir nuėjo prie kraislerio.

Viena ant suolo ji ėmė nesutramdomai verkti.

• • •

Kitą dieną Orvilis apdujęs dirbo su pacientais, tik sekėsi nekaip. Jis baisiai ilgėjosi Mirandos ir Krėjaus. Tą vakarą po to, kai juodu susiriejo, jis paskambino norėdamas palinkėti saldžių sapnų Krėjui. Šis buvo nusiteikęs kaip paprastai.

– Labanakt, Orvi.

– Man labai patinka tas žodis!

– Mama, ar nori su juo kalbėtis?

– Ne.

Krėjus padėjo ragelį.

Kitą dieną Orvilis pakėlė ragelį, bet vėl jį padėjo neprisivertęs paskambinti. Paskui dar kelis kartus jį pakėlė. Porą sykių surinko numerį, bet vėl padėjo ragelį, kol niekas neatsiliepė.

Už paros jį paryčiais iškvietė per pranešimų gaviklį. Skubėdamas pro lauko duris prieangyje už kažko užkliuvo. Kartoninė dėžė su Skomparcos kraustymo ir laidojimo paslaugų bendrovės ženklu. Viršuje lipnia juosta buvo priklijuotas laiškas. Orvilis praplėšė voką.

RANDOLFO MYRTIS

Romanas

Autorius ***Krėjus***

Diadikacija

Skyriu šia knyga savo mamai ir Orviui kurie mane labai myli. Aš tūriu katina jis labai mėlas katinas ir man buvo 6 ir 2   kai parašeu ši romana mokikloje padedamas paniales Saimon savo mokitojos.

Mano krykšto motinos ponios Tar katinas myre. Katino vardas buvo Randolfas. Jis myre. Jis buvo mėlas ir gūdrus katinas ir jis buvo labai baigštus katinas nes mano krykšto motinos drauge ji gyvena su ponia Bisli turėjo dvi kates ir Randolfas jų byjojo nes jos buvo dideles kates o jis buvo mažas katinas.

Jo šyrdis buvo kūpina meiles nes mano krykšto motina gerai juo rupinosi ir Randolfas labai mėkdavo tunus ir labai mėkdavo tupeti jai ant keliu ir savo vietoje ant šaldituvo.

Randolfas labai mane milėjo ir viena diena jis nūmire. Mano krykšto motina ir aš palaiduojome ji kieme su jo žaislyne pele ir gabaleliu tuno.

PABAIGA

Orvilis pažiūrėjo į dėžės vidų. Tiesiai prieš akis gulėjo laiškas su Selmos braižu ant lapelio parašytais nurodymais: „Nr. 14. Išsiųsti

pirmą savaitę dešimto mėnesio po jo grįžimo." Laiškas buvo viršuje pluošto, perjuosto guminiais žiedais. Dėžėje dar rado keletą suvyniotų didelių daiktų. Apčiupinėjęs nusprendė, kad tai galbūt įrėmintos nuotraukos. Jų neatplėšęs dėžę uždarė ir nunešė į palėpę.

Tada paskambino Mirandai. Išgirdo įrašą atsakiklyje: „Numeris, kuriuo skambinate, nenaudojamas." Paskambino į telefono ryšio bendrovę. Ne, numeris nepakeistas. Orvilis nuvažiavo į jos namus. Nieko. Nei automobilio, nei kačių, nei paukštelių. Namai aklinai uždaryti. Pasikalbėjo su kaimynais abiejose žvyrkelio pusėse. Niekas nieko nežinojo. Paklausė ponios Tar. Nieko nežino. Nelda Džo ir Henris irgi. Penė. Nieko. Nuvažiavo į mokyklą. Pamokos baigėsi vakar, prasidėjo vasaros atostogos.

Orvilis sunerimo, kad nutiko kas nors negera. Netgi tikėjosi, kad nutiko, bet tik koks mažmožis, kurį netrukus bus galima ištaisyti. Pasikalbėjo su pareigūnu Pakiu Skomparca. Tas nieko nežinojo. Parašė užklausą dėl dingusių žmonių. Atsakymo negavo. Bandė rasti giminių. Suvokė, kad jinai slėpė nuo jo visus giminaičius. Paskambino į Boka Grandę Floridoje, paskui į Avaloną Misisipės valstijoje, į amžinatilsį jos vyro gimtinę. Nieko nesužinojo. Suvokė, kad ji net nepasakė jam, kokia buvo pavardė ištekėjus. Kai suprato, kiek paslapčių ji turėjo, pasijuto apsvaigęs ir apstulbęs – lyg kas būtų trenkęs per galvą plyta.

Parašė jai laišką. Jis grįžo su antspaudu „Gavėjas nenurodė, kokiu adresu persiųsti".

Eimė padūko. Jis bandė paaiškinti, ko jie susipyko, bet neįstengė.

Gali pamanyti, kad jie dingo nuo žemės paviršiaus.

Priblokštas jis vienas sėdėjo tame vaiduokliškame name, kuriame be aidų nebuvo likę nieko. Visos mintys sukosi apie Mirandą ir tą nuostabų berniūkštį Krėjų. Ir Selmą.

– Kokia velniava! – sušuko jis. – Iš tokios meilės – toks pragaras!

Trečia dalis

• • •

Nuolankiai kviečiame Dievą būti su mumis
ir gyventi gyvenimą taip, kaip mes jį
suprantame.

– *Kvakeris (pavardė nežinoma)*

24

– Kuo galiu padėti? – klausė Henris Skuneris vieną vakarą po dviejų savaičių priešais Orvilio motinos namo lauko duris.

Atėjo nesibaigiantis karštligiškos dienos finalas. Namuose nebuvo oro kondicionieriaus. Orvilis grįžo tiesiai po iškvietimo į namus, tiksliau – į tvartą. Jis manė pamatysiąs sunkiai sergantį žmogų, bet gavo kimšte kimšti antibiotikus nusilpusiai telyčiai. Taigi jis pasigriebė butelį viskio *Dickel*, šešių skardinių pakuotę romo kokteilio *Knickerbocker*, pakelį kukurūzų spragėsių *Korn Kurls*, naują kartoninę cigarų *Parodi* pakuotę, lipdamas elegantiškais graikinio riešutmedžio laiptais išsirengė iki apatinių ir sudribo ant sofos priešais *Yankees* rungtynes rodantį televizorių. Išgirdęs durų skambutį, apsimovė Nairobyje pirktus rusvai žalsvus šortus, apsivilko juodus teniso marškinėlius be užrašo. Amerikoje be užrašo, dingtelėjo jam. Galima sakyti, šie žodžiai apibūdina, kas esu.

Nuo tada, kai Miranda su Krėjumi dingo, Orvilis liko namie vienas su mirusia motina ir negiedančiu agaporniu. Jis buvo priblokštas apnikusios nevilties. Nuliūdęs kaip žemė. Toks prislėgtas, kad negalėjo valgyti, taip kamuojamas nerimo, kad negalėjo miegoti. Dieną darbe jausdavosi išsekęs ir paskendęs mintyse. Naktį gulėdamas lovoje viską kaskart perkratydavo galvoje jausdamas, kaip iš vidaus skaptuoja sielvarto peilis. Tokios nevilties kaip gyvas nebuvo patyręs.

Išvydęs už lauko durų Henrį, Orvilis suvokė, kad Skuneris kaip paprastai apsirengęs tinkamiau negu jis. Kokia ironija, pamanė.

Tas padauža vaikigalis, visada vilkėdavęs išaugtiniais brolių drabužiais, nemokėdavęs suderinti spalvų, dabar kolumbiečiams yra aukštosios mados mokytojas. Henris stovėjo prieš jį mūvėdamas drobinėmis kelnėmis su ryškiu kantu, vilkėdamas šiugždžiais rausvais marškiniais su sagutėmis apykaklės kampuose ir pasirišęs stilingai atlaisvintą dryžuotą pulko kaklaraištį – šitokius apdarus matai trečiojo dešimtmečio kino žurnaluose, kuriuose nufilmuoti pramogaujantys turtuoliai. Per įstrižus mėlynus ir baltus kaklaraiščio dryžius lėktuvnešių flotilė plaukė link gilių vandenų už jo krašto, o gal į kitą jo pusę.

Orvilis prakaitavo, Henris – ne. Orvilis dvi dienas neturėjo kada nusiskusti ir buvo nusivaręs. Henris atrodė šviežias, žvalus, žandai ir smilkiniai, ant kurių nebuvo matyti nė plaukelio, švietė raudoniu. Nuo jo sklido neatsispiriamas kūdikių šampūno kvapas.

Orvilis visada sunkiai atlaikydavo Henrio žvilgsnį. Atrodė, tarsi Henris prieš veidrodį būtų treniravęsis žiūrėti į žmogų. Jusdavai, kad jis žiūri vien į tave, net į tavo vidų ar dar giliau – kiaurai tave į kažkokią svarbią tiesą, ir jeigu jam pasiseks, tu ją imsi ir atskleisi. O kai jis būdavo šalia, sukeldavo įspūdį, kad esi vienintelis svarbus žmogus pasaulyje. Kol kas kandidatuodamas į Kongresą kaip vienintelis respublikonų kandidatas pirminiuose rinkimuose jis sulaukė fantastiškos sėkmės.

Orvilis susigriebė žiūrįs ne Skuneriui į akis, bet į kaktą, į vienintelės nerimo raukšlės rėžiamą rausvą odą, paskui aukščiau, į nuostabius plaukus, kurių negalėjai tiksliai apibūdinti: nei balti kaip berniuko, nei pilki kaip vyro. Net juos sušukavus, pakaušyje visada sukdavosi verpetas. Jau anksčiau Orvilis pastebėjo, kad Henris nervindamasis išsiduoda vieninteliu ženklu: jis sukiodavo tą verpetą pirštu. Tas gestas suteikdavo žavingo berniukiškumo. O kas galėjo atsispirti tokiam žavesiui? Net kaip gydytojas, išmokytas suprasti kitų žmonių kūno kalbą ir šiek tiek mintis, Orvilis nie-

kada neįstengdavo suprasti Skunerio jausmų ar minčių – nebent šį tą išduodavo tas verpeto sukiojimas.

Čiupinėdamas ant sprando gumbelį rando, likusio, kai Henris prieš dvidešimt penkerius metus už dviejų kvartalų nuo šios vietos užgesino cigaretę, Orvilis apmąstė Henrio klausimą. Jis pastebėjo, kad Henris klausė ne „Ar *galiu* padėti?“, bet „*Kuo* galiu padėti?“, leisdamas suprasti, kad Orvilis netvers džiaugsmu sulaukęs tokio šaunaus vyruko pagalbos – tereikia susitarti dėl smulkmenų.

– Padėti? – ilgai tylėjęs pagaliau paklausė Orvilis.

– Juos surasti ir išbristi iš keblios padėties.

Orvilis nieko neatsakė, tik nudelbė akis ir pastebėjo, kad Henris prie savo tvarkingai išlygintų laisvų kelnių šakumo spaudžia baltų šiaudų panamą, perrištą tamsiai purpuriniu kaspinu – tarsi atėjęs aplankyti neseniai artimojo netekusio žmogaus, tikėdamasis, kad šis žydų papročiu leis kartu sėdomis pagedėti – kodėl gi ne?

– Jie lyg skradžiai žemę prasmego, – atsakė Orvilis. – Žmonės ieško jau beveik dvi savaites, bet neranda jokių pėdsakų.

– Kažkaip nesmagu stovėti čia tarpduryje, senas bičiuli.

Velnias, pamanė Orvilis, tikra dilema: jeigu Henris atsisės, ilgai išbus; jeigu ilgai išbus, man teks su tuo šūdžiumi bendrauti. Bet jeigu jį išvysiu, pats būsiu šūdžius ir laukinis, ne jis.

– Eikš į vidų.

Juodu atsisėdo virtuvėje. Orvilis atkimšo dvi skardines alaus ir pasiūlė dėželę sūdytų žemės riešutų. Gydytojo akimi perbėgo gaminio sudėtį ir nusprendė, jog dėželėje tiek kancerogenų, kad užtektų visoms aplink Teismo aikštę gyvenančioms voverėms išnuodyti.

Henris neatsisakė ir ėmė mąsliai žiaumoti.

– Atleisk, kad nesielgiau pagalbiau, kaip dera kaimynui, kai tave

užklupo bėda. Buvau Kolumbijos apygardoje. Kandidatuojant į Kongresą reikia turėti daug pinigų. Gerai, kad turiu tarpininkų. Prisimeni Šveicerį, pravarde Storulis? Jo firma „Maisto sprendimai" įsikūrusi prie 9-ojo greitkelio? Nuo 1954-ųjų perversmo Gvatemaloje aprūpina maistu CŽV vyrukus. Sulaukė didžiulio pasisekimo – jo firma yra trečia pagal dydį maisto didmenininkė šiuose kraštuose.

Orvilis pritariamai linktelėjo.

– Ir prisimeni Larį Nortą? Gyveno visai netoli, Filmonte?

Orvilis papurtė galvą.

– Nesvarbu. Dabar, velniaižin kodėl, jis prisistato kaip Olis Nortas. Susipažinau su juo tarnaudamas karo laivyne. Jis buvo iš Anapolio. Pažinojau jį Vietname. Dabar jis prezidento komandoje, sprendžia nacionalinio saugumo klausimus. Praėjusį trečiadienį susitikau su juo, paprašiau, kad paremtų mano rinkimų vajų lėšomis. *Baltųjų rūmų* rūsyje.

Henris nutilo – matyt, laukė, kad pašnekovas ims visas drebėti iš nuolankios baimės.

– Jis pinigingas?

– Jis žino, kur gauti pinigų.

– Užtikrina nacionalinį saugumą žudydamas nikaragviečius? Mirties būrių siautėjimu ir kankinimais?

– Taigi. Kaip vaizdo žaidime „Laisvės kovotojai", – Henrio balsas išdavė jį irztant. – Kaip liepia prezidentas. Kovoja su „blogio imperija".

– Daro šį pasaulį saugų diktatoriams?

– Tu vėl giedi savo! – Henris papurtė galvą tarsi žavėdamasis Orvilio ryžtu. – Bet aš mirsiu už tavo teisę tai sakyti* – Vietname

* Skuneris laisvai cituoja garsiąją Voltaire'o frazę: „Nesutinku su tuo, ką sakai, bet iki mirties ginsiu tavo teisę tai sakyti."

mačiau savo kovos draugus, kniūbsčius krintančius į žemę, kai kovėsi už šią teisę.

Orvilis nelabai suprato, kodėl jo kovos draugai iš karinio jūrų laivyno žuvo sausumoje.

– Bet paklausyk, – Henris įsirėmė alkūnėmis į stalą, tarsi būtų žmogus, turintis galios kažką sakyti žmogui, neturinčiam galios klausytis. – Jie gali juos rasti.

– Olis Nortas gali tai padaryti?

– Ir Storulis, ir jų operatyvininkai. Jie gali rasti bet kokį žmogų – bet kokį pasaulio žmogų – per dieną ar dvi. Nebent tai būtų profesionalas, nupjovęs pirštų galiukų odą, kad nepažintų iš atspaudų, pasidaręs plastinę operaciją – pats žinai.

– Ne, nežinau.

– Aišku, nežinai, ir kuo mažiau žinosi, tuo geriau. Tik leisk man veikti, ir mes juos rasim.

– Kiek tai kainuos?

Atrodė, kad klausimas Henrį pribloškė. Šypsena veide dingo, ją pakeitė nusivylimas. Jis nusuko akis, tarsi būtų tapęs šiurpaus nelaimingo atsitikimo liudytoju.

– Atleisk, – tarė Orvilis, sunerimęs, kad jeigu nesukliudys Henriui toliau taip skysti, iš jo tuoj teliks balutė ant grindų, ir jam teks sugaišti dar daugiau laiko ją valant.

– Atleidžiu, – bemat nušvisdamas tarė Skuneris. – Norėjau pasakyti, po šimts velnių, Orvi – iš kur žinai karišką tvarką? Juk civilių gyvenimas kitoks.

Apgniaužęs žemės riešutų dėželę, tarsi ji būtų pilna brangakmenių, o ne toksinų, Henris vėl paklausė:

– Tai sutarta?

Orvilis vėl pasijuto įkliuvęs į spąstus. Jeigu pasakys „taip", ką jis bus skolingas Henriui? Ar Henris ieškodamas Mirandos ir Krėjaus neįsibraus į jų privatų gyvenimą? Bet pats nė per plauką nepasi-

stūmėjo bandydamas juos rasti ir bemaž nuleido rankas. Netekties pojūtis ir iš proto varanti neviltis tapo nepakeliami. Kasryt pabudus pirmiausia į galvą ateidavo mintis: *Jie dingo!* Jam plyšo širdis. Ta mintis neduodavo jam ramybės kiaurą dieną – ir trukdė gydytojo darbui. Jis negalėjo susikaupti ir todėl darė klaidų. Užmiršdavo paskirti ligoniui kokį tyrimą arba patikrinti jo rezultatą, nusiųsti pas specialistą, ateiti sutartu laiku, o dar blogiau, kad kartais susimaudavo gydydamas. Mirė tik vienas pacientas – aštuoniasdešimt aštuonerių metų ponas Targas, vienas iš Virvių skersgatvyje gyvenančių Targų šeimos. Juodu su Bilu gydė jį nuo prostatos vėžio. Ponas Targas buvo paguldytas į ligoninę dėl grėsmingos tachikardijos, ir ši diena iš dienos nepasidavė, kad ir ką bandė Orvilis. Galop senuko širdis neatlaikė. Naktį negalėdamas užmigti Orvilis galvojo apie šį atvejį ir suvokė pamiršęs svarstyti hipertirozės galimybę. Kitą dieną liepė atlikti išsaugoto kraujo laboratorinį tyrimą. Buvo nustatytas gerokai padidėjęs skydliaukės hormono kiekis. Ar būtų pastebėjęs tai anksčiau? Gal būtų, o gal ir ne.

– Gerai, – tarė Orvilis Henriui. – Veik. Tik neįkyriai. Nenoriu, jog jie žinotų, kad juos seki ar kad juos radai. Aš tik noriu įsitikinti, kad juodu saugūs.

– Manai, aš to nenoriu? Jie man irgi brangūs. Pasakysiu tau kai ką, senas bičiuli. Nuo tada, kai beveik prieš trejus metus grįžau į šį miestą – savo ir tavo gimtąjį miestą – jaučiu, kad jis yra dalelė manęs. Šis žmogus, tas žmogus, ši bažnyčia, ta sinagoga, ši futbolo komanda ir ana, net, velniai rautų, kanalizacijos dangčiai ir prašmatnios senienų krautuvės – viskas yra mano dalelė. Ir žinai, kas nutinka, jei griūva pastatas ar senienų krautuvės savininkas pasigauna tą gėjų ligą, ar jeigu ant tos tavo sinagogos kažkas nupaišo svastiką, ar jeigu Palaimos bokšto rajone nužudomas koks juodaodis? *Aš tai jaučiu.* Net jeigu nežinau to juoduko vardo. O jeigu *asmeniškai* pažįstu tą, kuris suserga ar miršta?

Atrodė, kad Henris vėl nugrimzta į beribės širdgėlos gelmes.

– Aš priimu tai asmeniškai. Man tai peilis. Taip buvo mirus tavo brangiai mamai. Ta didi moteris buvo nelyginant motina, kokią troškau turėti. Kaip ir Miranda ir tas berniukas... eee...

– Krėjus.

– Taip, Krėjus – senstu, atmintis nebe tokia kaip anksčiau.

– Visai kaip Reigano.

– Cha! Chacha! – Henris pliaukštelėjo sau per skruostą. – Tavo sąmojis tiesiog jėga! Vis dar!

Henris dar pakikeno, paskui atsiduso ir kalbėjo toliau:

– Žinau, tu nuoširdžiai myli ją ir jį, aš irgi myliu ją, jį taip pat. Tas berniukas juk praleido daug laiko mūsų namuose su Maksiu ir Džunioru. Ir staiga jie dingsta? Pražūva kaip į vandenį? Niekam nieko nesakę? Nė neatsisveikinę? Mano Maksis... eee... neranda sau vietos.

– Gerai. Pažiūrėk, ką pavyks padaryti. Turiu grįžti į darbą.

– Dieve, kaip sunkiai tu dirbi! – Henris stebėdamasis papurtė galvą. – Kodėl tau šiek tiek neatsipalaidavus?

– Rask man gydytoją, kuris pavaduotų, kai aš išvyksiu, tada atsipalaiduosiu.

– Tu tikrai išvyksti?

– Nebeturiu dėl ko likti.

– Ak! Velnias. Skaudu, senas bičiuli. Man dėl to skauda. Štai čia, – jis pridėjo delną ten, kur manė esant širdį, bet iš tikrųjų buvo blužnis. – Matai, aš pats niekada rimtai netikėjau, kad tu išvažiuosi.

Jo veidas ištįso, visas kūnas suglebo.

– Neįsivaizduojamas skausmas. Mes ir šis miestas niekados neatitoksime – juk tu paskyrei mums savo gyvenimą, šiuolaikinės medicinos žinias ir...

– Bet aš nesu toks šiuolaikiškas kaip Edvardas R. Šapira, ar ne?

– Suprantu, ką nori pasakyti. Bet ar žinai, kodėl vaikštom pas jį?

Orvilis atsakė nežinantis.

– Todėl, kad gydomės pas jį nuo tada, kai čia grįžome. O mes esame ištikimi. Ištikimi žmonės. Koks esu aš tau.

Jis ūmai atsistojo, ir Orviliui nespėjus pasekti jo pavyzdžiu vyriškai uždėjo delną jam ant peties. Priverstas sėdėti Orvilis pakėlė žvilgsnį į tas juodas it anglys akis, bet iškart nusuko.

– Ryšys tarp mudviejų stiprėja, Orvi, aš tai žinau. Reikės laiko, kol atsiras pasitikėjimas ir pagarba, bet mes einam ta kryptimi.

Nelaukdamas, kol Orvilis tai patvirtins, Henris kalbėjo toliau:

– Kodėl tau neužsukus į mūsų namus Nepriklausomybės dieną? Bandelėse įkeptų dešrelių, mėsainių, alaus. Tu pagerbsi mus kaip šeimos narys.

– Liepos ketvirtą man gali tekti dirbti.

– Užsuk kada nors. Ateik – bet kuriuo paros metu. Klausyk, žinau, kaip šūdinai jautiesi – netekai mamos, netekai savo moters ir to mielo berniūkščio, kuris tau buvo nelyginant sūnus. Bet du dalykai: pirmas – mes juos rasim, garantuoju. Antras – leisk Skuneriams padėti tau ištverti skausmą. Užsuk kada panorėjęs.

Orvilis pamanė, kad reikėtų atsakyti „ne“, bet nutylėjo.

– Ė – mes darom pažangą! Tu nepasakei „ne“!

Orvilis, suglumintas, kad jį taip veikia nuoširdumas, kuriuo nenorėjo tikėti, išlydėjo Henrį pro lauko duris į prieangį. Ramus vakaras po alpios dienos teikė atvangą. Ore galėjai justi jei ne vėsą, tai bent slūgstantį karštį. Kitapus ūkanoje skendinčios aikštės auksu spindėjo šviesa Skunerių verandoje, atspindėdama gintaro spalva dažyto verandos stogo apačią.

– Jei ne liepos ketvirtą, ateik trečią, penktą ar, velniai rautų, kokią tik nori dieną. Užeik bet kada. Užsuk. Skambinti iš anksto nereikia. Šiais laikais beveik niekas pas nieką neužsuka, pastebėjai? Jauni būdami užsukdavome. Dabar to nebedarome. Štai kodėl

ką tik užsukau. Jeigu mudu imtume vadovauti sąjūdžiui „Užsuk“, gal tada... – jis atsiduso. – Dar vienas dalykas.

– Koks?

Henris amžinai prisimindavo dar vieną dalyką, ir paprastai jis būdavo svarbesnis už visus ankstesnius.

– Mes neperėjome gydytis pas tave dėl to, kad nenutrūktų tęstinumas. Turiu galvoje tai, kad ruošiesi išvykti. Ir dar dėl to, kad per daug patinki Neldai Džo, todėl ji negali leisti, jog jūsų santykiai būtų vien kaip gydytojo ir pacientės.

– Ką?! – Orvilis mintyse matė vien tas muskatines vynuoges.

– Tik pajuokavau, Orvi, – Henris patapšnojo jam per ranką. – Retkarčiais nusijuok, gerai?

Jis pasisuko ketindamas eiti.

– Dar vienas dalykas, Henri, – tarė Orvilis.

Henris atsigręžė su klausiama išraiška veide.

– Klok, senas drauge.

– Kodėl aš?

Henris atrodė suglumęs.

– Kodėl tu taip manim domiesi?

– Turi galvoje, nekalbant apie tai, kad esame seni draugai?

– Mes niekados nebuvome seni draugai, Henri. Mudu su tavim...

– Argi nedideli nuomonių skirtumai seniems draugams ką nors reiškia?

– Henri, kodėl aš toks palaimintas tavo draugystės?

Jei Skuneris ir pajuto pašaipą, to neparodė.

– Nori sužinoti tiesą?

Orvilis linktelėjo galvodamas: „Tuoj išgirsiu melą.“

– Na, gerai. Aš esu įsitikinęs, kad turiu tavimi rūpintis.

– Ką?!

– Kažkodėl vaikystėje manęs nekentei. Bet aš tave gerbiau. Kai palikau Kolumbiją, tau su Vizu ir Tomiu sekant mane žvilgsniu

įžengiau į tą mišką, buvau sutrikęs – sutrikęs vaikiščias, kurio laukė nemalonumai. Užsirašiau savanoriu į karinį jūrų laivyną. Buvo ne pyragai. Po metų atsidūriau Sietle ir turėjau rinktis: tarnauti Vietname arba bėgti – dezertyruoti. Tą vakarą turėjau išplaukti. Lietui lyjant vaikščiojau ir negalėjau sustoti. Pamačiau esąs prieplaukoje. Įsispitrijau į keltą, atplaukiantį iš Vankuverio. *Ūūū, ūūū*, – ūkė jis, – *ūūū, ūūū*. Jis artinosi prie kranto. Galėjau į jį įlipti, nuplaukti į Vankuverį ir išgelbėti savo kailį. Vienas mano draugelis neseniai taip ir buvo padaręs. Sakė, kad Kanadoje malonu. Ant gatvių žibintų kabo vazonai su gėlėmis. Gyvenimas smagus. Arba galėjau rinktis Vietnamą. Laiko turėjau nedaug, bet negalėjau apsispręsti. Ir žinai, ką padariau?

Orvilis nežinojo.

– Suradau taksofoną ir paskambinau tau.

– *Man?*

– Tave vienintelį iš savo pažįstamų vyrukų galėjau gerbti. Ir nusprendžiau: pasielgsiu taip, kaip tu liepsi, kad ir ką pasakytum.

– To niekados nebuvo, Henri.

– *Žinoma*, to niekados nebuvo, Orvi. Tu buvai išvykęs studijuoti koledže. Atsiliepė tavo motina.

– O, Dieve!

– Ji man visada patiko, ją gerbiau. Tad kai pasakė, kad tavęs nėra, paklausiau jos patarimo.

– Paklausei *Selmos*, ką tau daryti?

– Prisimenu, kaip fone ūkė keltas: *ūūū, ūūū*. Aš išplaukiu į Kanadą, *ūūū, ūūū!* Buvo viena iš tų lemtingų akimirkų, supranti, ką noriu pasakyti?

– O ką ji atsakė?

– „Nebėk. *Nedrįsk!* Būk čia. Atlik savo pareigą Dievui ir tėvynei. Kaip pasielgė Solas.“ Tavo mama – didi moteris. Ji privertė mane prižadėti, kad liksiu. Ir tai pakeitė mano gyvenimą. Tavo

motina pakeitė mano gyvenimą. Nes pasielgiau deramai. Jei būčiau išplaukęs į Kanadą, mano gyvenimas būtų susiklostęs šūdinai. Esu tas, kas esu šiandien, todėl, kad vykau į Vietnamą, dariau tai, kas pridera. Karinis jūrų laivynas padarė iš manęs vyrą. Nuo tada niekada nesižvalgiau į praeitį. O dabar aš Baltųjų rūmų rūsyje kalbuosi su Oliu Nortu iš Nacionalinio saugumo agentūros. Gali tuo patikėti?

– Sunkiai, – atsakė Orvilis. Henris nepajuto pašaipos jo balse.

– Už viską esu skolingas tavo mamai.

Juos užpuolė uodai, tad kurį laiką abu pliauškino patys sau.

– Bet aš vis galvoju apie vieną dalyką, – šiek tiek užsikirsdamas tarė Henris. – Jei tąsyk būčiau radęs tave namie, ką būtum pataręs man daryti?

– Būčiau pataręs bėgti.

Henris pratrūko juoktis – šį kartą nuoširdžiai, iš pradžių vien kampuotu veidu. Nosis paraudo, iš akių liko vien siauri plyšeliai, paskui jos apsiašarojo. Jis susiėmė už pilvo, paskui įsikibo į prieangio turėklą. Orvilis nesusilaikė ir prie jo prisidėjo.

– Ką gi... Orvi... tada... – jis pabandė atgauti kvapą. – Tada gerai, kad atsiliepė ji! Cha! Chacha!

Jis vėl ėmė vis garsiau kvatoti.

Orvilis laukė.

– Taigi tada... kai aš... kai aš grįžau, su ja susidraugavau. Ji buvo man kaip motina, kokios niekada neturėjau. Buvo ne geriausios sveikatos, todėl užsukdavau jos aplankyti. Kalbėdavomės apie tave. Judviejų santykiai nebuvo artimi, – Henris ištiesė rankas kaip teisėjas, liepiantis dviem beisbolininkams nurimti. – Klausyk – turi suprasti. Ji atrodė labiau kamuojama depresijos pernai tokiu metu – tiksliau, liepai baigiantis, maždaug per tavo gimtadienį. Atrodė nesveika. Aš užsukdavau dažniau. Ir ji mirė. Viena. Virtuvėje ant grindų. Mirė viena virtuvėje ant grindų.

Atrodė, kad Henris nusibraukia vieną kitą ašarą. Jis ištiesė ranką ir suėmė Orviliui delną.

– Manau, ji būtų norėjusi, kad tavimi rūpinčiausi.

Orvilis žiūrėjo, kaip tas į šaldytuvą panašus kūnas vasaros vakarą iš lėto grįžta per aikštę. Pusiaukelėje, kur takas nuo teismo pastato laiptų kirtosi su jųdviejų namus jungiančiu takeliu, Henris sustojo pačiame šviesos pluošto viduryje, atsigręžė ir ryžtingai pamojavo. Paskui nusisuko, nuėjo ir pranyko.

Netikėk nė vienu jo žodžiu.

Tačiau grįžęs į bedvasį namą Orvilis apstulbo pamatęs, kad nelikus Henrio jaučiasi dar vienišesnis.

ČipčipčYYYP!

Agapornis pamatė jį einantį koridoriumi link jo narvelio virtuvėje ir veriamai sucypė. Paukštį Orvilis gavo dovanų Šventojo Valentino dienos proga nuo Mirandos ir Krėjaus.

– Tau reikia kokio padarėlio, – paaiškino Miranda, – o šis beveik nereikalauja priežiūros.

– Ar galiu pavadinti jį Žvaigždučiu? – paklausė Krėjus.

Taip jį ir pavadino. Selma ir Solas nekentė gyvūnų. Vaikystėje Penė ir Orvilis vis maldaudavo kokio augintinio. Tuščiai. Gyvendamas pas Mirandą tarp jos amadinų, kačių, draugiškų meškėnų, pelių, voverių ir elnių, Orvilis suprato, kaip įtariai buvo pradėjęs žiūrėti į augintinius, kaip paseno. Kai netikėtai gavo dovanų paukštį, šis pasirodė jam gražiausia būtybė, kurią kada nors buvo matęs. Iš Afrikos kilęs paukštelis buvo panašus į persiką: galva – rausvai oranžinė, žalia ir geltona, o sparnų ir uodegos plunksnos – pastelinių melsvai žalių atspalvių, kokius matai atogrąžų jūrų pakrantėse. Kai maudydavosi lėkštėje, jo uodega krypuodavo į šalis taip tankiai, kad akis neįstengė įžiūrėti. Orvilį stulbino, kad plunksnų atspalviai keičiasi labai nepastebimai – nuo rausvai oranžinių pereina į auksinius, paskui į žalius ir galop mėlynus.

Palyginti su agapornio plunksnomis, pasaulis atrodė blankus ir stingus.

O jau skrydžio stebuklas! Tas padarėlis mokėjo skraidyti! Tiesa, ne per geriausiai. Pakirptais sparnais jis tegalėjo skristi žemyn. Jis pašokdavo, apimtas įnirtingo optimizmo, kaip patrakęs suplasnodavo, kad pakiltų į orą, bet krisdavo ant grindų, tada, kabindamasis riestu snapu, ropšdavosi artimiausių kelnių kiška iki aukščiausio kambaryje žmogaus – paprastai Orvilio – aukščiausios kūno vietos. Rodės, agapornis nė nepastebi, kad negali skraidyti. Laimingas, kad įsitaisė jam ant peties, paukštis imdavo pūkšti. („Pūškalius!“ – praminė jį Krėjus.) Paskui jis užmerkdavo vokus – atrodydavo, kad užsidarė dėželės antvožas ir paslėpė du žvilgančius tamsius brangakmenius – ir užmigdavo.

Dabar Orviliui bežiūrint į narvelyje tupintį paukščiuką, šis pakreipė galvą ir tylomis spoksojo į jį. Tada Orviliui net širdį suskaudo kuo aiškiausiai prisiminus, kaip Krėjus laibu vaikišku balseliu mokėjo itin taikliai pamėgdžioti šaižų agapornio spygsmą. Paukštis jam atsiliepdavo ir užsimegzdavo savotiškas pokalbis. Paukštis mėgdžiojo ne vien Krėjaus balsą, bet ir dūžtančių lėkščių trenksmą, telefono ir durų skambutį, bet niekados nemėgdžiojo Orvilio ar Mirandos. Kartą per pusryčius jis užplasnojo ant plastikinio Krėjaus padėkliuko, vaizduojančio JAV žemėlapį.

– Jis vaikšto po Ameriką! – džiugiai sušuko Krėjus.

– Ir kakoja ant Ajovos! – pridūrė Orvilis.

Kakodavo ir ant Orvilio. Paukštukas galėdavo visą valandą žiūrėti televizorių Krėjui nuo peties ir susitūrėti, bet tą pačią akimirką, kai nutūpdavo ant Orvilio – kliurkt. Į gera ar bloga, bet paukštis pasirodė Orvilio gyvenime meilės laikotarpiu ir iš pradžių tik džiugino.

Rakštis subinėj, dabar mintyse tarė Orvilis atidarydamas narvo dureles ir leisdamas agaporniui ropštis ant peties, o pats išvalė

sysalus, kakutes, saulėgrąžų lukštus ir plunksnas nuo narvo dugno. Jei narve laikomi du agaporniai, jie arba sudrasko vienas kitą į skutus, arba prisiriša amžiams ir sudrasko į skutus kiekvieną prie jų prisiartinusį. Ir mes vadiname juos meilės paukščiais?*

ČipčipčYYYP!

– Ėėė! Tik ne tiesiai man į ausį, gerai?

Paukštis išleisdavo vien šį garsą, bet, ištrūkęs į Orvilio ausį, jis siaubingai sudrebindavo klausomuosius kaulelius, pliūptelėdavo pusratiniais kanalais ir ausis kone plyšdavo.

ČipčipčYYYP!

– Nejaugi nieko kita negali pasakyti?

ČipčipčYYYP!

– Kvailas paukštis, – žiūrėdamas jam tiesiai į akis tarė Orvilis ir ištiesė prie jo ranką.

Agapornis smarkiai įgnybo jam į smilių. Orvilis instinktyviai buvo jam beužvožiąs, bet pačiu laiku susilaikė. Palenkė petį prie narvo durelių, ir paukštis purptelėjo į vidų. Smiliuje ištryško kraujo lašas sulig agapornio akimi. *Puiku! Mirsiu nuo psitakozės, mirsiu čia, Kolumbijoje. Henris galės manęs raudoti.*

Juodu spoksojo vienas į kitą – žmogus ir paukštis. Gal, dingtelėjo Orviliui, jis irgi jų ilgisi? Pastaruoju metu agapornis šėrėsi ir nenustygo vietoje. Kai tik Orvilis įeidavo į virtuvę, jis pradėdavo strakséti po narvelio dugną ir spiegdavo, kol Orvilis jį ištraukdavo. Visą savaitę Orvilis kasryt pamatydavo, kad per naktį paukštis parvertė ant dugno savo žaislinį veidrodį, o kai uždengdavo narvelį, girdėdavo, kaip įnirtingai po apklotu Žvaigždutis puola veidrodyje atsispindintį paukštį. Paukščio susierzinimas Orvilį erzino. Agapornis ėmė darytis našta.

Nėra ko stebėtis, pamanė jis. Kai netenki to, ką myli, meilė vi-

* Paukščio pavadinimas kilęs nuo graikiškų žodžių *agape* („meilė“) ir *ornis* („paukštis“).

sam kitam blėsta. Orvilis beveik juto kartumą burnoje. Gydydamas kolumbiečius, susirgusius, sužeistus ir išprotėjusius nuo vasaros karščių ir vabzdžių antplūdžio, tą kartumą pastaruoju metu juto dar aiškiau. Jis net ėmė gurkšnoti starbasolį. Gal tik placebas, bet visžalių augalų skonis padėdavo.

O kam aš atiduosiu tą padarą išvykdamas?

Paukštis vėl pradėjo beprasmiškas lengvosios atletikos varžybas – cypdamas lakstė pirmyn atgal po narvelio dugną. Vargšelis! Reikėtų jo atsiprašyti. Orvilis ištiesė ranką durelių link, bet judesio nebaigė. Ištiesta ranka lyg vaškinė pakibo ore.

Į jį smogė sielvarto banga. *Aš jų netekau.*

Dabar tai nutikdavo nuolat. Jausdavosi visai neblogai, tvarkydavo kasdienius reikalus, lyg gyvenimas būtų ėjęs įprasta vaga, bet staiga – bac! – kumštis tarsi iš komiksų knygelės išlėkdavo iš paveiksliuko rėmelio ir voždavo jam į paširdžius. Orvilis susvirduliuodavo ir stengdavosi nepargriūti. Tada kuo netikėčiausiai imdavo prisiminti. Į galvą ateidavo menkiausi poelgiai ar žodžiai, dėl kurių gailėjosi, ar dalykai, kurių gailėjosi nepadaręs ar nepasakęs – normalus žmogus būtų juos padaręs ar pasakęs automatiškai – ir pasijusdavo sukrėstas, susigėdęs ir pasibaisėjęs. Visi tie dalykai neduodavo jam ramybės. Jis vėl išgirsdavo paskutines V. B. Jeitso eilėraščio eilutes, žmonos Lilės sviestas jam su visa knyga, kai atėjo jų santykių galas: „...ir nėr dienos, kad žodžiai tie neištarti neslėgtų sąžinės manos ir vis tuštybės lyg peiliu nežeistų."

Ranka vis dar kabojo, mintys grįžo į tikrovę. Aš viską sušikau, pamanė jis, visut viską! O kai iš čia išvyksiu, kur man keliauti? Kas dabar manęs laukia Europoje? Dar daugiau tuštumos.

Į stiklą įsimetė ledukų, įsipylė viskio ir pasiėmęs butelį, jausdamasis lyg visas kūnas būtų švininis, užlipo prie televizoriaus.

Yankees laimėjo. Televizorius vėl rodė vienas kitą šautuvais pyškinančius vyrus ir karikatūriškai besielgiančias moteris; įpras-

tas laidas pertraukė trumpas žinių pranešimas: susenęs jų prezidentas grasino numesiąs daugybę branduolinių bombų ant šalies X ar Y, bet ir jį pertraukė pasakiško automobilio reklama. Orvilis nevaliojo žiūrėti. Nė pats nepajuto, kaip užlipo į palėpę, paėmė Skomparcos firmos dėžę su Selmos laiškais bei nuotraukomis ir nusinešė į savo septyniakampį miegamąjį.

Atidarius dėžę po kambarį pasklido saldus, bet podraug gaižus kvapas. Senosios damos kvapai: naftalino, suplėkusio audeklo, kūdikių pudros, kvepalų. Jis paėmė laišką Nr. 14.

Sveikas, Žemės gyventojau!

Malonu gauti laišką, ar ne? JAV pašto tarnyba išties dirba puikiai. Spėju, kad esi sveikas. Aš nesu. (Ar numirėlis gali būti sveikas?) Mane vėl užpuolė tas prakeiktas rėmuo. Niekaip negaliu jo atsikratyti. Išgėriau tiek *Maalox*, kad užtektų vonios kambariui ištinkuoti, bet nepadėjo. Bilas vis bruka starbasolį. Kai liepė man trintis tuo mėšlu raumenį, nors iš tikrųjų man buvo išvarža – viena, visai kas kita, kai suleido jo man nuo galvos svaigulio, kai iš tikrųjų turėjau smegenų auglį. Bet *gerti* tą šlykštynę?! Kokios ligos jis nepastebi dabar? Bijau ne mirti, o tik mirti viena. Bet tau nė motais. Kai išvykai paskutinį kartą, net nepalikai telefono numerio.

Noriu pasikalbėti su tavim apie meilę ir neapykantą. Iš mūsų visų tu blogiausiai mokėjai mylėti ir geriausiai nekęsti. Penei viena ir kita sekėsi pusėtinai. Solas nemokėjo mylėti, bet niekad nejusdavo neapykantos. Aš pati geriausiai sugebu mylėti, prasčiausiai – nekęsti. Matyt, aš tiesiog matau visuose žmonėse geriausia!

Taigi. Tu ir meilė. Ar tu nevertas meilės? Kai gimei, mano padėtis buvo nepavydėtina. Sąrėmiai truko dvidešimt dvi valandas, bet nė iš vietos. Taigi medikai griebėsi žnyplių. Kai

tave ištraukė iš manęs, buvai ilgas ir liesas, galva – batų dėžės formos. Tarnauti kariniame oro laivyne buvo siaubinga, o tavo tėvas tepdavo lėktuvus iš apačios, todėl pareidavo visas purvinas. (Mūsų vienintelė pramoga buvo kelionės iš Fajetvilio prie vandenyno, prie didžiųjų kopų netoli Kitihoko, kur Vilberis ir ***ORVILIS*** atliko savo pirmą skrydį. Skrydis – tinkamiausias žodis tau apibūdinti.) Iš gimdymo namų grįžau liūdna. Solui knietėjo žaisti golfą. Aš jam pasakiau: „Iš tavęs noriu tik trijų dalykų: rūpesčio, kad palaikytum draugiją ir kad nebūtum abejingas. Prašau tavęs, Solai, maldauju!" Kur tau! Vyko karas, bet aš nė kiek nedvejodama nusprendžiau su juo skirtis.

Bet neišsiskyriau ir padariau didžiausią klaidą savo gyvenime. Man reikėjo su juo išsiskirti tą dieną, kai tu gimei. O dar geriau dieną prieš tai, kai tu buvai pradėtas – baisaus čia daikto, vienu Rouzu pasaulyje mažiau! Esu įsitikinusi, kad šis senas pasaulis suksis (sukasi) toliau, kai jame liko viena Selma mažiau. Baisu net pagalvoti: leidau prapūsti kiaušintakius, kad galėčiau turėti tave. Vajetau, koks skausmas!

Tu išsiskyrei su Lile, bet nereikėjo. (Taip sakau, nors ji bjauriai su manim elgėsi.) Man reikėjo išsiskirti, bet to nepadariau; tau nereikėjo, bet išsiskyrei – keistenybės! Klausi, kodėl gyvenau toliau? Kodėl nesilaikiau šeimos tradicijos žudytis? Vieną 1953 metų šabą turėjau religinį potyrį ir radau atsakymus į savo klausimus. Pirmą: NA IR KAS? Antrą: KAS TOLIAU? Suvokiau: tam, kad Rouzų šeima iškiltų, kitos turi smukti. Šiame pasaulyje juk vadovaujamasi šūkiu „akis už akį", o žmogus žmogui yra vilkas.

Būdamas penkerių pabėgai nuo manęs ir daugiau neatsigręžei. Niekad su manim nepasilabindavai. Amžinai kažkur bandei įgyvendinti kažkokius sumanymus, kažko pasiekti.

Kartą važiuojant ėmei man pasakoti, koks tu šaunuolis, o aš nesusitvardžiau ir atšoviau: „Liaukis pūtęsis kaip gaidys ant mėšlyno!" Ar sutrikai? Nė per nago juodymą. Šiek tiek iš tikro pasiekei. Bet jeigu ne Bilo pažintys, niekados nebūtum įstojęs į medicinos mokyklą – ir tai jis tesugebėjo įtaisyti tave užjūryje.

Nuodėmė, kurią iki šiol tau galima prikišti, yra tavo pasipūtimas ir užsispyrimas. Per Jam Kipuro* pamaldas pastebėjau, kad niekados nenulenki galvos kartu su mumis visais – tariesi esąs geresnis už mus, ką? Geresnis už D...ą? Įgrisai tu ir tos tavo pretenzingos kalbos apie tai, kaip myli Europą, koks nuostabus miestas Dublinas ir kaip Paryžius tau patinka labiau už Kolumbiją. Manai, *man* nepatiko Paryžius? Ar nepatiko Solui? (Na, gerai, Solui nepatiko, bet jis buvo kilęs iš senos neraštingų lenkų valstiečių giminės – neklausyk, jei jis ar ta kvaiša jo sesuo aiškins kitaip!) Kiekvieną savo sprendimą grindei nauda sau, ir aš tau tai išdrožiau. Negali sakyti, kad žiūri į pasaulį pro egoizmo prizmę – veikiau laikai save pasaulio bamba.

Ko čia stebėtis, kad mane graužia rėmuo, nuo kurio uždustų net grifas.

Tu bėgai nuo manęs. Po kelių savaičių pabėgsi vėl – na ir keliauk sau sveikas. (Manai, tai blogai Kolumbijai, bet gerai tau, bet žinok: yra atvirkščiai.) Pinigus ištaškysi greičiau, negu manai, o kas tada, pone Didysis Daktare Be Sienų?

Prisiminiau dar vieną taisyklę, kurią per savo karčią patirtį sužinojau gyvenime: jei žmogui skauda pėdas, tai visuomet matyti jo veide.

Kam apie tai kalbu? Dėl daugybės priežasčių. Jei planuoji vėl išvykti, pabėgti nuo savo namų ir artimųjų praėjus metams ir trylikai dienų, vadinasi, esi gyvas įrodymas, kad didesnio

* Svarbiausia žydų religinė šventė, Permaldavimo diena.

savanaudžio už tave nerasi. Vadinasi, galop būsi toks vienišas, kad kito tokio kaip tu irgi nerasi. O kaip viską apibendrinti? TU MANE APVYLEI.

Su visa meile,
Tavo Motina

Orvilis užsivertė butelį ir žiūrėdamas į lubas susipylė paskutinius viskio lašus.

– Žinai, mama, – balsu tarė jis vis dar nenuleisdamas akių, – tu teisi.

– Dėl ko?

Ji sklandė už miegamojo lango, sulig auksiniu bumbulu vėliavos stiebo viršūnėje. Vėl vilkėjo ta žalsvai mėlyna suknele. Ilgalaikė šukuosena – šeštojo dešimtmečio stiliaus, veidas – keista – vėl sveikas. Kai Orvilis būdavo su Miranda ir Krėjumi, ji retai atskrisdavo, dažniau tik į pabaigą, kai santykiai ėmė šlyti. Dabar, Mirandai ir Krėjui dingus, ji atskrisdavo dažniau. Vieną kartą praskrido virš galvos, kai jis su Heilės vyru Klaivu Geigerio sąvartyne bandė atgaivinti kolumbietį, įkišusi pirštus į neišjungtą elektros lizdą. Kitą kartą, jam kraisleriu važiuojant per Ripo van Vinklio tiltą, ji lyg koks aukštojo pilotažo meistras smigo žemyn iš didelio aukščio virš tilto antstato beveik iki vandens, pranėrė po tiltu ir žvaliai pamojusi dingo bekraštėje žydrynėje virš Katskilio kalnų. O visai neseniai, kai jis atvažiavo į ką tik pakrikštytą apygardos Skrimšo aerodromą nustatyti tapatybės lakūno, kuris eidamas atbulomis palindo po lėktuvo sraigtu, ji apsirengusi kaip Amelija Erhart treniravosi kilti ir tūpti.

– Dėl visko, mama. Tu teisi dėl visų tų dalykų.

– Džiugu. Taigi viskas puiku, ir tu liksi. Lik sveikas.

– Liksiu? Nusileisk į tikrovę.

– Norėčiau. Tos dienos praėjo. O dabar – iki.

Ji ore keitė kryptį.

– Palauk!

– Negaliu – turiu *skristi!*

– Kur?

– Pas Skunerius, – džiugiai atsakė ji, tarsi būtų išsirengusi į išpardavimą didžiausiame pasaulyje nebrangiame prekybos centre. – Tas Henris – toks meilutis. Jis visada buvo *zysa bojala* – mielas berniukas – o dabar yra toks rūpestingas, atjautus vyras, visada gebantis paguosti. Ne taip kaip vienas toks mano pažįstamas.

– Eisi pas Skunerius?

– Būtinai, – šūktelėjo ji. – Visi dabar ten renkasi vieni kitiems pasirodyti!

Ji nusisuko, padvejojo, vėl atsisuko.

– Beje, Daktare Visažini, kaip ten tie nutrūkę santykiai su Miranda?

Orvilis spoksojo į ją nenorėdamas atsakyti. Žaizda buvo per daug šviežia.

– Bus tau pamoka, kad negali neįsileisti manęs į savo meilės gyvenimą. Velniai rautų, aš dalyvavau jame visą tą laiką!

– Kur ji? Ar žinai, kur ji?

Selma pranyko.

Apdujęs jis bandė sekti ją akimis skrendančią virš aikštės, bet ji dingo tarp karščio iškepintų ąžuolų ir klevų.

Čirkštelėjo durų skambutis. Orvilis pažiūrėjo į laikrodį – beveik vienuolika. Nubildėjo laiptais žemyn ir atidarė duris Neldai Džo Skuner.

Jam pasirodė, kad regi būtybę iš kažkokio ne šios žemės dangaus: šviesūs plaukai sušukuoti atgal, akys spindi neslepiamu šelmiškumu, lūpos rausvai oranžinės kaip Žvaigždučio snaputis, kūnas įspraustas į rožinę glaustinukę ir šviesiai rudus šortus.

– Sveikas, – tarė ji. – Galiu užeiti?

25

– Žinoma, – atsakė jis Neldai Džo. – Norėtum išgerti?

– Turi kukurūzų viskio, pupuliuk?

– Dar klausi. Mudu su Džordžu Dikeliu tapom labai artimi. Butelis viršuj, atnešiu.

– Nereikia. Užlipsiu su tavim.

Jis nusivedė ją į kambarį, kurį Selma su Solu vadino šeimos. Jo langai išėjo į Kalėjimo skersgatvį. Juodu atsisėdo ant odinės sofos priešais išjungtą televizorių. Kambaryje tvyrojo prieblanda.

– Pamiršau stiklą, – tarė Orvilis.

– Kraštuose, iš kurių kilusi, geriama iš vieno.

Orvilis įpylė viskio, padavė stiklą jai. Nelda Džo pakėlė jį tostui.

– Už tai, kad tau greičiau baigtųsi tas velniškai šūdinas metas, Orvi, ir už mūsų draugystę.

– Už draugystę, – atsakė jis pakeldamas butelį ir galvodamas: kodėl Skuneriai amžinai tauškia apie draugystę? Ir kodėl šįvakar Skuneriai keičia vienas kitą ringe su juo boksuodamiesi? Burbonas kėlė gašlias mintis. Orvilis užsigėrė jį šviežiu alumi iš skardinės, kurią pasiėmė iš stovinčio prie kojų nešiojamojo šaldiklio.

– Atėjau dėl poros priežasčių, – pranešė Nelda Džo ir paėmė jo ranką. Jos delnas buvo stiprus – aerobika paliko pėdsaką. – Tu esi gražus vyras ir tikrai nenusipelnei šito.

– Šito? – jis žvilgtelėjo į jos ranką, į mėlynas akis ir juste pajuto jos kūną, nors į jį nežiūrėjo.

– Aš apie Mirandą ir tą mielą berniuką Krėjų. Jaudinuosi dėl jų, nes nežinau, kas nutiko. Tu tikriausiai iš nerimo baigi išprotėti.

Orvilis linktelėjo.

– Bet negali užsidaryti nuo tų, kurie tave palaiko, nuo artimųjų, draugų, nuo manęs ir gerojo Viešpaties. Kai pirmą kartą tave

pamačiau, tu man labai patikai, Orvi: tu tokio švelnaus būdo, toks romus, tu visados matai mane tokią, kokia iš tikrųjų esu.

– Ačiū. Tu irgi man patinki.

– Aš tai matau.

Ji spustelėjo jam delną.

– Jaunystėje judu su Henriu baisiai nesutarėte. Man dėl tų buvusių jūsų vaidų nei šilta, nei šalta. Atėjau čia savo valia.

Orvilis linktelėjo.

– Puikiai žinai, kad elgiuosi kaip tinkama, esu nepriklausoma moteris – vadovauju sveikatingumo kompleksui, tvarkau šeimos reikalus. Baigiau Oklahomos universitetą, turiu verslo administravimo magistro laipsnį. Man dabar iš jo jokios naudos, bet nurašiau tuos dalykus kaip kainą, kurią teko sumokėti už verslą. Žinai ką? Daug apie tave galvoju. Gal net per daug.

– Argi taip gali būti, Nelda Džo?

Ji nusijuokė – atrodė, kad sukliko sirgaliai kažkokios pietų valstijos futbolo stadione – ir jos krūtys krestelėjo po tuo standžiai prigludusiu rožiniu audeklu. Orvilis vėl pripildė stiklą. Nelda Džo išgėrė.

– Ir aš meldžiuosi už tave šį išbandymo metą. Net jeigu tu netiki maldų galia, manau, dabar jos gali tau padėti. Gal aš pasirodysiu naivi, bet nuo tada, kai ėmiau tikėti Dievą, mano gyvenimas, gyvenimas šioje žemėje ir amžinasis gyvenimas mane nuteikia kur kas palankiau.

– Gerai, tiesiog puiku. Melskis už mane. Bandyk, gal kas išeis.

– Sutarta. Yra dar vienas dalykas. Susijęs su medicina. Ar galiu paprašyti, kad į kai ką pažiūrėtum?

Šiame kūne? Gal aš miriau ir atsidūriau danguje?

– Dabar? – paklausė jis.

– Man taip neramu, kad negaliu užmigti. Gydytojas Šapira sako, kad tai pavojinga – gali būti melanoma, todėl man reikėtų

atlikti biopsiją, bet tas dalykas subtilioje vietoje. Be to, aš juo nepasitikiu.

– Tu ne vienintelė.

– Tikrai?

Orvilis linktelėjo.

– O, varge. Gal mums visiems pereiti pas tave?

– Man būtų malonu.

Visi jos veiksmai, žodžiai ir net tai, kad už jį meldžiasi – tokia sveika, stipri, seksuali ir gera būtybė veikiausiai prikalbins Dievą įsikišti – panėšėjo į be galo malonų sapną. Tokių sapnų Orvilis nebuvo regėjęs jau daug savaičių.

– Man truputį gėda, – prisipažino ji.

– Nesigėdyk. Aš matęs visko.

– Gerai.

Ji padėjo taurę, susikryžiavo rankas ant krūtinės ir užtraukė rožinę glaustinukę ant galvos. Orvilis tiesiai prieš akis išvydo krūtis, pečius ir pilvo raumenis, tokius pat tobulus kaip Olandijoje matytų sportininkių.

Nelda Džo pasuko galvą į šoną.

– Turėjau omeny šį apgamą. Matai?

Apgamas buvo dešiniame šone, prie pat krūties. Juodas gydytojo krepšys buvo ant grindų. Orvilis išsitraukė iš jo skaisčiai šviečiantį žibintuvėlį. Iš tikrųjų apgamas, juodas kaip anglis, ir Orvilis pajuto, kaip sveikai goslioje erdvėje tarp jųdviejų pakibo tas šiurpus klausimas: „Ar jis reiškia, kad mirsiu?“ Apšviesta iš šono krūtis su išsipūtusiu speneliu pūpsojo didžiulė it Rašmoro kalno paminklas* vyriškai fiksacijai. Geismo apimtas jis pasijuto, tarsi vėl vaikystėje žaistų daktarus su Feite. Jis stropiai apčiupinėjo apgamo paviršių, perbraukė pirštu kraštą, apžiūrėjo apybrėžą (glotni

* Rašmoro kalne iškalti keturių JAV prezidentų veidai.

ir taisyklinga), paklausė, ar seniai atsirado („Prieš daug metų"), ar pastaruoju metu padidėjo („Nemanau, bet sunku pamatyti – mano liemenėlė jį dirgina, todėl jos nenešioju") ir ar kada nors turėjo panašių („Tik apgamėlių vaikystėje"). Prieš išjungdamas žibintuvėlį Orvilis pastebėjo ant rankos bjaurią neseniai atsiradusią mėlynę – tarsi Nelda Džo būtų skaudžiai parkritusi ar kas nors būtų ją stipriai sugriebęs.

– Tai ką? – paklausė ji nesivargindama uždengti krūtų ir visu kūnu pasisukdama į jį. Jos akys stengėsi įžvelgti nuosprendį jo žvilgsnyje.

– Apgamas, ir tiek. Viskas gerai.

– Dievuliau! – šūktelėjo ji, apsivijo jį rankomis ir prispaudė taip stipriai, kad jį pargriovė, taigi galiausiai jis išsitiesė aukštielninkas ant sofos, o ji – jam ant viršaus. Tada Nelda Džo atsitraukė, jų žvilgsniai susitiko, ir jinai pabučiavo jį tiesiai į lūpas, liežuviu pabrėždama dėkingumą už diagnozuotą nepiktybinį apgamą. Bučiuojamas Orvilis neliko tik pasyvus stebėtojas.

– Po perkūnais – tu išties gražus vyras.

Nelda Džo atsilošė į sofos atkaltę ir gurkštelėjo iš butelio.

– O tu – nepaprasta moteris.

– Fui, – tarstelėjo ji delnu vėduodama nuogą krūtinę, – karšta – turiu galvoje ne kambario temperatūrą.

Abu nusijuokė.

– Verčiau eisiu.

– Taigi. Šiaip ar taip, mane tikriausiai netrukus iškvies.

Jis žiūrėjo, kaip ji pridengia tuos muskatinius spenelius ir pritrenkiančias krūtis elastingu rožiniu audeklu. *Ak, kad būčiau tas rožinis audeklas ant jos krūtų!*

– Žinai, tau nereikėtų laikytis formalumų. Turėtum tiesiog užsukti kurią dieną. Šiaurėje niekas pas nieką nebeužsuka. Oklahomoje žmonės nuolat vieni pas kitus lankosi. Nesielk kaip koks ne-

pažįstamas, girdi? Mano Henris visą laiką laksto po tuos rinkimų kampanijos renginius, tad aš liūdžiu.

– Sunku patikėti, kad tu liūdi.

– Netikęs žodis. Geriau derėtų sakyti „man trūksta draugijos".

Ji atsistojo, pasitaisė drabužius – liekna, stipri, viskas prigludę it kostiumas prie plaukikės.

– Kaip sakoma pietuose, prašom visus mus aplankyti.

Jis nulydėjo ją laiptais į apačią, o jai išėjus pamojo ranka ir stovėdamas žiūrėjo, kaip ji žingsniuoja per aikštę. Dabar, šitoks pažeidžiamas ir įpykęs, jis velniškai jos norėjo. Kodėl ji taip pasielgė? Iš palengvėjimo sužinojusi diagnozę? Ar ji nuoširdžiai kvietė jį užeiti? O gal ją pasiuntė Henris? Bet kam? Nelda Džo jam priminė, kaip mylėdavosi su sportininkėmis Olandijoje. Taip, jis geidė jos, bet su Celestina ir Miranda jis ėmė suprasti, kad vien sekso negana. Taigi jis padarė pažangą. Jam reikėjo to, ką prarado.

• • •

Kurį laiką Orvilis sugebėjo atsispirti traukai tos auksu spindinčios šviesos verandoje, kviečiančios į tai, ką jis praminė Skunerlendu.

Kartais vakarais jis matydavo visą Skunerių šeimyną sėdint verandoje: Henrį su Nelda Džo ant pintų iš vytelių baltų supamųjų krėslų, Džuniorą – spalvingame gvatemalietiškame hamake, Maksį – žaidžiantį ant laiptų. Atrodė, kad jie sėdi ištisas valandas, plepėdami su kaimynais ir draugais, vaikštinėjančiais netoliese tvankiais vasaros vakarais. Orvilis stebėdavo, kaip šie kolumbiečiai sustoja ir pasilieka – taip, užsuka. Netrukus juoko nuotrupos, šūksmai ir dainos – net dainos! – nuaidėdavo virš šimto trisdešimt keturių žingsnių ilgio betonuoto tako ir keturiomis pakopomis, vedančiomis į Orvilio prieangį, kur jis atsisėdęs rūkydavo cigarus,

maukdavo viskį užsigerdamas alumi ir jausdavosi atstumtas. Net Selma, rodės, traukia jį į Skunerlendą. Retkarčiais Orvilis spėdavo ją pamatyti skrendančią link ar tolyn nuo to Viktorijos laikų stiliaus namo, tarsi ji ten gyventų, suktų lizdą ar turėtų angarą ir atsidavusių mechanikų profilaktinei priežiūrai.

Kai Orvilis netyčia susitikdavo kurį nors Skunerį – net Maksį ar Džuniorą – tai atrodydavo didis tos dienos įvykis. Jie normaliai modavo ranka, normaliai šypsodavosi, normaliai kalbėdavosi. Atrodė, kad Henris su Nelda Džo visada netoliese ir daro tai, kas įprasta vasarą; retkarčiais juodu drauge užeidavo su naminiu pyragu ar Havanos cigaru, niekada nepagailėdavo kelių gerų žodžių ir nepriekaištaudavo, kad jis vis dar nepasinaudoja tebegaliojančiu kvietimu. Išeidami būtinai pasakydavo: „Telaimina Dievas tave", o jeigu Henris būdavo vienas, dar pridurdavo kandidato „ir telaimina Dievas Ameriką". Kaskart, kai Orvilis susitikdavo Skunerius, net Kolumbijos oras atrodydavo normalesnis. Pašėlęs karštis apmalšdavo, drėgme persisunkęs oras pasausėdavo. Vasaros lietūs merkdavo iš lėto ir būdavo naudingi pasėliams. Audros ne tik atnešdavo atokvėpį, bet ir išgenėdavo sausuolius, duodavo sveiką dramatizmo dozę ir baigdavosi greitai, nepadariusios didesnės žalos. Po to apgamo vakaro Nelda Džo vis dar flirtavo su Orviliu, bet viena nė karto neatėjo.

Orvilis įsivaizdavo Skunerlendą ne vien kaip geografinį tašką, bet ir kaip hagiografijos epizodą. Čia tiesiai į Skunerius liejosi normali, be jokių žalingų priemaišų Amerika. Nefiltruota, neskiesta, nepermaldaujamai normali ir visa širdimi priimama. Ir net garbinama, mat Skuneriai ne tik buvo gerbiami Šv. Morkaus episkopalinės (Henris) ir Šilojo baptistų (Nelda Džo) bažnyčių nariai, bet ir nepraleisdavo įvairių ekumeninių pamaldų Spuk Roke: žydų, juodaodžių, atvykėlių iš Lotynų Amerikos, ukrainiečių ir olandų reformatų. Skuneriai dalyvaudavo beveik visuo-

se miesto ir apygardos renginiuose. Skuneriai mėgdavo rodytis žmonėse.

Orvilis suvokė: negana to, kad normali Amerika liejosi į Skunerių šeimyną, įvykdavo kažkoks alchemijos procesas, ir ji grįždavo atgal būdama stipresnė ir grynesnė medžiaga, patvaresnė, apibrėžtesnė ir net atnaujinta ir pagerinta. Skunerių dėka Amerika darė pažangą, tobulėjo. Tą tobulesnį įvaizdį spinduliavo kiekviena šypsena – mažojo Maksio, Džunioro, Neldos Džo, tarnų filipiniečių ir paties Henrio. Tos šypsenos apnuogindavo dantis, žvilgančius kaip ledas naujuose bendrovės *Amana* šaldytuvuose.

Taip, tas tobulesnis įvaizdis atsispindėdavo kaip linksma verandos šviesa liepos prietemoje, paskui perbėgdavo lygutėliu it veja aplink golfo aikštės duobutę kiemu ir lengvu žingsniu pereidavo Teismo aikštę su paminklais didiems kolumbiečiams, žuvusiems karuose, pradedant JAV nepriklausomybės karu, generolo Verto 1812 metų karu, Ispanijos–Amerikos karu (nežinia, kas ir dėl ko jame kariavo), Karu dėl pietų valstijų atsiskyrimo, dar žinomu kaip Pilietinis karas, ir baigiant Didžiuoju karu – o jis nebuvo toks didis, jei jame padėjai galvą – paskui Karu, turėjusiu padaryti galą visiems karams (bet jo nepadariusiu), keistuoju Korėjos karu, paskui pasukdavo link Vietnamo karo – jį galėjai pavadinti Karu, kurį mes pralaimėjome, tačiau apsimetėme laimėję, bet tas karas buvo netikras, tad ir pralaimėjimas visai nesvarbu – bet šioje vietoje tas tobulas įvaizdis pasukdavo į šalį, kad per daug neprisiartintų prie *šio* karo, o paskui, atsikratęs visų tų karo paminklų naštos, įvaizdis sukaupdavo jėgas viskam paneigti, nuskriedavo per liepos prietemą ir pasklisdavo virš visos Kolumbijos nuo vienos pelkės iki kitos, nuo upės iki kapinių, paskui po visą Kinderhuko apygardą, Jungtines Valstijas ir pasaulį.

Amerika rado Skunerius, o šie nušvietė Ameriką iki pasaulio galų. „Juk ką girdi Himalajų kalno viršūnėje? – dingtelėjo Orvi-

liui. – *Beach Boys.* Kuo vilki žmogeliai, kanoja plaukiantys Amazonės upe? Maiklo Džeksono apdarais. Ką geria Sacharos pakraštyje prie Maroko? Kokakolą. Kokį aktorių ekrane mato Bankoko žiūrovai? Arnoldą Švarcenegerį. Kas nekinta šiame pasaulyje? Peliukas Mikis. Visa tai yra reklama Gerosios Amerikos, gal net Geriausiosios Amerikos."

Skuneriai atrodė tokie normalūs, kad Orviliui norėjosi nuo jų vemti.

Jis tapo nebe toks niršus. Palūžo dvasiškai, ne tiek dėl motinos, kalančios į galvą, kad jis nenormalus, kiek nuo šleikštaus pojūčio, jog ji visiškai teisi. Matydamas, kokios nesėkmės jį ištiko stengiantis būti normaliam su Miranda, Krėjumi, Eime, su baisiąja Pene, konkrečiuoju Miltu, vargše efemeriškąja Celestina, psichoanalitiko paveikta Lile ir, taip, net su Skuneriais – galop jam neliko nieko kita, kaip manyti, kad Selma sako tiesą.

Tavo motina teisi. Tu toks nenormalus, kad turi būti uždraustas įstatymais.

Nuo pat tos vaikystės popietės, kai pakėlęs akis į dangumi slenkančius debesis suprato, kad esama „kažko daugiau", negu regi akis, ir kai pranešęs šią žinią motinai išgirdo esąs beprotis, nes „be to, ką matai, nieko daugiau nėra", Orvilis gyveno kamuojamas giliai širdyje glūdinčio, nesiliaujančio pojūčio, kad yra nenormalus. Nepaaiškinamas jo nevaisingumas galutinai tai patvirtino. Nenormalus be jokios abejonės. Visuomet atsilikdavo nuo vyraujančios kultūros. Net po studijų Sirakūzų koledže ir Dublino medicinos mokykloje metų, septintąjį maištingąjį dešimtmetį, nors žodžiais palaikė vadinamąjį alternatyvųjį judėjimą, veiksmais prie jo neprisidėjo.

Dabar Orvilis vis labiau žavėjosi Henriu, nes šis vyrukas, rodės, aiškiai žino, kas yra, ko atėjo į šį pasaulį, ko siekia ir kaip pasieks. Tas žmogus buvo *atkaklus.* Orvilis labai nenoromis turėjo pripažinti, kad Henris Skuneris moka gyventi.

• • •

Vieną malonų šeštadienio vakarą trečią liepos savaitę Orvilis pasijuto normalioje aplinkoje: su Henriu, Nelda Džo ir Pene sėdėjo stiklintoje Skunerių verandoje užpakalinėje namo pusėje. Miltas buvo Sietle, pasak Penės, bandė įgyvendinti „dar vieną iš tų idiotiškų kompiuterių verslo sumanymų su kažkokia nauja bendrove *Microsoft*. Orviliui pavyko susitarti, kad jį pavaduos nuo vidurdienio iki dešimtos vakaro. Jie keturiese žaidė golfą „Banginių ploto“ aikštyne, Rouzai prieš Skunerius.

Vos prasidėjus varžyboms Orvilis prisiminė, ką pirmąsyk buvo pastebėjęs, kai vadovavo Kolumbijos vidurinės mokyklos „Erelių žuvininkų“ krepšinio komandai: apie žmogų gali pasakyti viską iš to, kaip jis žaidžia sportinius žaidimus. Ypač daug apie tokį iš pažiūros tobulą Henrį atskleidė jo elgesys žaidžiant golfą.

Visi keturi žaidė prastai, tačiau net šiose nieko nereiškiančiose varžybose Henris tiesiog draskėsi, nors iš išorės buvo kaip visada malonus. Likus paskutinei duobutei, kai rezultatas buvo lygus, iš kitos pusės Orvilis pamatė, kaip Henris sukčiauja. Jis numušė kamuoliuką dešiniau, į aukštą žolę. Smūgiuoti į trumpai kirptą veją prie duobutės jam trukdė medis. Orvilis iš žaidimo aikštelės pamatė, kaip Henris patraukia kamuoliuką toliau nuo medžio, kad galėtų smūgiuoti netrukdomai. Tada Orvilis pamatė, kad Henris mato jį. Skuneris nerūpestingai užsimojo, tarsi nieko nebūtų nutikę, ir smūgiavo į veją. Kamuoliukas sustojo už kokių aštuonių metrų nuo duobutės. Penė su Nelda Džo patenkintos daužė kamuoliuką po žaidimo aikštelę kažin kur nuo duobutės.

Orvilis priėjo prie savo kamuoliuko, nesusikaupęs smogė lazda, ir kamuoliukas nulėkė palei pat vejos paviršių – golfininkų žargonu, „skutamuoju skridimu“. Orvilis jau norėjo nusikeikti, bet

pastebėjo, kad kamuoliukas lekia tiesiai duobutės link. Veja tiek jį pristabdė, kad kamuoliukas nustojo riedėti vos per gerą pusmetrį – įridenti jį bus vieni juokai. Rodės, kad Rouzai vienu smūgiu laimės varžybas.

Henris stovėdamas ridenimo aikštelėje rengėsi smūgiui. O jis buvo sudėtingas: žemyn, vingiuota trajektorija. Henris sudavė lazda visiškai pasitikėdamas savimi. Kamuoliukas stabtelėjo ant duobutės krašto, kryptelėjo ir įkrito į duobutę.

Orvilis dabar galėjo pasiekti tik lygiąsias, bet tam reikėjo pataikyti vienu smūgiu. Kamuoliukas buvo ant lygios vejos, vos už poros sprindžių nuo duobutės. Palinkęs virš kamuoliuko Orvilis nervinosi. Kiek įmanydamas susikaupė, bet tada laibas balselis viduje sukuždėjo: *Nepataikyk! Nepataikyk!* Orvilis smūgiavo tiesiai į duobutę. Kamuoliukas atriedėjo iki duobutės krašto ir sudvejojo. Paskui, tarsi valdomas ateivių, o gal Selmos, jis net atriedėjo atgal nuo duobutės, bet taip į ją ir neįkrito. Orvilis neteko žado. Skuneriai laimėjo.

Ką tik sukčiavęs Henris dabar elgėsi kilniai.

– Nepasisekė, bet finansiniu požiūriu jums tik geriau, nes pralošėte tik vieną dolerį, o nugalėtojai perka alų.

Lipant šlaitu į klubo pastatą, Nelda Džo paėmė Orvilį už rankos. Ji buvo šiek tiek už jį aukštesnė, ir jis juto grakščią jos šlaunį aukščiau savosios, o jos krūtis tabalavo jam prie pat širdies, todėl jis ne taip krimtosi nepataikęs į tą paskutinę duobutę.

Duše Orvilis klausė savęs, kodėl nepapriekaištavo Skuneriui už sukčiavimą. Juk varžybos buvo draugiškos, tai kam to reikėjo? Tam tikra prasme jį ramino tai, kad taip aiškiai išvydo Henrio ydą. Kaip ir tada, kai Henris su Oliu Nortu ir Storuliu, nepaisant jų slaptųjų operatyvininkų, turinčių šnipų Centrinėje Amerikoje, ir JAV jūrų pėstininkų su kompiuteriais Baltųjų rūmų rūsyje, nesugebėjo rasti Mirandos ir Krėjaus. Orvilis sustingo suvokęs, kad

per visą žaidimą nė karto nepajuto graužaties. Golfas buvo keturias valandas veikęs anestetikas. Gal čia ir glūdi gyvenimo paslaptis: reikia daugiau žaisti golfą. Gal šio pasaulio miltonai plotkinai ir solomonai rouzai vis dėlto teisūs?

Jie visi kurį laiką pasisukiojo klube: valgė žemės riešutus, sūrius sausainius ir gėrė šaltą alų iš rasotų ąsočių. Henrį – kandidatą į Kongresą ir televizijos įžymybę – nuolat užkalbindavo gerbėjai. Su kiekvienu jis bendravo maloningai, bet taip, kad nė akimirkos nenutrūktų ryšys su kitais trimis jo draugijos nariais.

Paskui jie ekspromtu surengė vakarienę pas Skunerius. Tarnas filipinietis čirškino virš žarijų kepsnius, jo žmona patiekė į verandą bulvių mišrainės ir keptų kukurūzų burbuolių, sodraus burgundiško vyno ir dar šilto obuolių pyrago su tirpstančiais palei kraštus vaniliniais ledais. Netrukus apgirtę nuo svaigalų ir cukraus jie pamiršo visus rūpesčius. Atsitvėrę nuo Kolumbijos uodų ir pašėlusiai plakančių sparnais dėmėtų naktinių drugių, jie klausėsi svirplių, čirškiančių vėstantį vasaros vakarą.

– Gyvenime nėra smagiau, kaip su visais drabužiais smaukytis ant lėktuvnešio denio, – išsišiepęs iki ausų pareiškė Henris.

Jis pamerkė akį Orviliui ir nusijuokė. Orvilis, su cigarete *Camel* dantyse ir buteliu alaus *Heineken* rankoje, irgi nusijuokė.

– Ar galime cituoti šiuos jūsų žodžius, Jūsų Vulgarybe? – paklausė Nelda Džo.

– Jei pacituosi, mažule, aš tai paneigsiu.

– Išeinu, mama, – pasirodęs stiklintoje verandoje pranešė Džunioras.

– Šitaip apsirengęs? – nustebo Nelda Džo.

Kubišką kūną Džunioras buvo pridengęs apdriskusiais džinsiniais šortais ir marškinėliais su užrašu GIRTOMS PANOMS AŠ ATRODAU GRAŽUS. Balti jo plaukai buvo nukirpti trumpai kaip armijos naujokų, tad kaktoje buvo matyti stulbinama dau-

gybė spuogų. Dešinė ranka nuo krumplių iki riešo buvo negrabiai sutvarstyta.

– Taip. Iki pasimatymo.

Jis jau buvo beeinąs pro duris, bet orą perskrodė šaižus švilpesys. Jis atsigręžė.

– Ką, tėti?

– Grįši iki vidurnakčio, girdi?

– Tėėėti!

– Ne vėliau, sūnau. Antraip niekur neisi.

– Tau niekas nesakydavo, kada parsirasti.

– Būčiau kur kas geresnis žmogus, jei būtų sakę, – atkirto Henris. – Jei netiki, paklausk daktaro Rouzo.

– Šventa tiesa.

– Mes taip darom todėl, kad mylime tave, Džuni, – įsiterpė Nelda Džo. – Be to, rytoj eisim į bažnyčią.

– Dar to betrūko, – burbtelėjo sūnus ir išbėgo.

– Ruoškis, brangioji Pene, – tarė Nelda Džo. – Visai netrukus pati to sulauksi.

– Gal juokauji? Eimė jau dabar nepakenčiama. Ačiū Dievui, kad sugalvojo mergaičių stovyklas.

Orvilis nustebo. Eimė nepakenčiama? Gal Penė visai su protu susipyko?

– Džunioras duodasi su ta Skomparcų mergiščia, – paaiškino Henris, – Ameriko dukra. Ką čia bepridursi? Kai būsiu ištrinktas, pasiūlysiu įstatymą, leidžiantį tėvams nudobti ir suėsti savo paauglius.

– Liaukis, Didžiūne, – tarė Nelda Džo. – Jis įsimylėjęs.

– Ne įsimylėjęs, o rujoja, – paprieštaravo Henris. – Dėl to ir nerimavau. Jis darosi tikras vėjo pamušalas ir... ei, pažiūrėkit!

Visi pasekė jo pirštą, nukreiptą į televizorių.

– Štai ko laukiau! Tik pažiūrėkit!

Kol jie sėdėjo verandoje, televizorius rodė be garso. Henris dabar jį įjungė. Ekrane vietoj siautulingų komedijų, filmų su daugybe smurto scenų ir įkyrių linksmų reklaminių filmukų pasirodė taikus kaimo laukas, sėte nusėtas skaisčių geltonų gėlių; fone stovėjo baltas jaukus valstiečio namas. Tada kamera iš paukščio skrydžio parodė didingą Didžiojo kanjono panoramą, paskui įstabius vaikučius, apsirengusius ne kaip Džunioras, bet kaip įstabūs vaikučiai, dūkstantys gėlių laukuose, paskui vienas kitą vis dar mylinčius senukus, einančius už parankės, tuomet jaunus stiprius juodaodžius – tvarkingi, švarūs, raumeningi, šypsningi, jie žaidė krepšinį, tada suodinus, bet išdidžius fabriko darbininkus prie staklių, o galiausiai vyrą kosminiame laive. Ir kai visi šie vaizdai keitė vienas kitą fone grojant muzikai, kurioje lengvai derinosi giesmės, maršai, lopšinės, valsai, gospelai bei simfonijos, ir visa tai kažkaip sumišo į jaudinamai atliekamą „Gražiąją Ameriką", pasakotojas tavo senelio Edo ar tavo tėčio tą dieną, kai jam viskas sekasi, ar, pamanė Orvilis, seno, išmintingo, norinčio nuraminti gydytojo balsu kalbėjo:

> Amerikoje dabar rytas. Čia Amerika, tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt ketvirtųjų pavasaris... Ir čia Amerika... Ir čia Amerika... Ir čia... Ir čia... Ir čia taip pat Amerika. Amerikai pasirodė naujas žmogus. Karo veteranas. Patriotas. Jo pavardė – Henris Skuneris. BALSUOKITE UŽ AMERIKĄ! BALSUOKITE UŽ SKUNERĮ!

Tada ekrane pasirodė jis. Henris su šeima vejoje priešais savo namą vienas kitam svaidė baltą skaistų beisbolo kamuoliuką.

Visi keturi sėdėjo netekę amo. Vaizdo siužetas itin tikslia įtampos doze užgavo giliausias širdies stygas ir nejučiomis tave apėmė nuolanki baimė. Supratai: balsuodamas prieš Skunerį, balsuosi ne

tik prieš Ameriką, bet ir prieš Rytą Amerikoje, gal net prieš Rytą apskritai, prieš visus tuos mielus žmones, dainas ir senelį Edą.

– Puiki reklama! – tarė Penė. – Tiesiog tobula!

– Nuostabu, Henri, – pritarė Orvilis mintyse stebėdamasis, iš kur, po velnių, šis gavo pinigų.

– Ačiū. Argi mano žmona atrodo ne fantastiškai?

– Henri, mielasis... – tarė Nelda Džo.

– Turiu galvoje ne vien reklamą. Pažėkit į ją. Kokia graži moteris, ką?

Penė atsakė, taip, graži, ji atiduotų viską, kad turėtų tokį kūną, Orvilis atsakė, kad jis irgi – visi iš jo žodžių nusijuokė – bet Orviliui toptelėjo tai, ką sužinojo gydytojaudamas: jeigu vyras kitiems girdint kalba apie tai, kokia graži jo žmona, vadinasi, santuokos prasti popieriai, ypač lovoje. Henris nepatiria pasitenkinimo, Nelda Džo taip pat. Gal Orviliui tikrai reikėtų „užsukti".

– Atidaviau visą savo turtą, – toliau aiškino Henris.

– Neldą Džo? – paklausė Orvilis ir pajuto esąs girtesnis negu paprastai.

– Koks sąmojingas šis vyrukas! Chacha!

Matyt, Henris pamanė, kad čia vienas juokingiausių dalykų, girdėtų gyvenime, tad jam teko nusišluostyti ašaras, kad galėtų kalbėti toliau.

– Vašingtone man sakė, girdi, dabar turiu labai stengtis, kad mano pavardė būtų atžapįstama. Kad ji būtų atžap... po velnių, atžapįstama – gal aš ne teisus?

Visi sutiko, kad šitokia strategija gera, nes labai svarbu, kad tavo pavardę visi atpažintų. Tik pažiūrėkit į *General Motors*, *General Electric*, *General Foods* ar generolą Vertą.

Orvilis kažkodėl nusekė Henriui pavymui iš verandos. Darbo kambaryje Orvilis prarado pusiausvyrą ir trenkėsi į masyvią indaują atsikišusiu viduriu. Ji grėsmingai susverdėjo. Kaip gydytojas,

Orvilis greitai pastebėdavo, kur gali įvykti nelaimingi atsitikimai, tad tarė sau, kad reikės dar kartą priminti Henriui, jog reikia pastatyti ją stabiliau. Lipdamas laiptais į rūsį jau galvojo apie kitką: kas darosi su Amerika? Kuriems galams visi tie *general*?* Kur pasidėjo tai, kas konkretu? Nejaugi konkretūs likome vien mudu su Bilu?

Tokio tvarkingo ir švaraus rūsio Orvilis kaip gyvas nebuvo matęs. Jokių nereikalingų daiktų, jokių nešvarumų. Ant darbastalio po dienos šviesos lempa buvo išdėliota kelios dešimtys buteliukų ir plastiko dėželių su kažkokia juoda medžiaga; šalia stovėjo rimtai, net rūsčiai atrodantis chromuotas prietaisas su svirtimi, besibaigiančia fluorescuojančiais oranžiniais dažais nudažyta rankena tikro vyro kumščiui. Panašiu prietaisu tikras vyno žinovas tikriausiai traukia kamščius iš savo neįkainojamų butelių. Dėželėse gulėjo žvilgančios žalvarinės šovinių tūtelės, o buteliukuose – parakas. Chromuotas prietaisas buvo tam, kad galėtum niekam nematant savo jaukiuose namuose sugrūsti paraką į tūteles. Henris pats gaminosi kulkas.

– Jei su tokia pataikysi į voverę, – aiškino Henris, – pamatysi tik kailio debesėlį. Pataikysi, velniai rautų, į elnią – jam galas.

Jis parodė Orviliui, kaip gaminti geras kulkas. Orvilis pasakė, kad jam jos panašios į gražias, geras kulkas. Paskui jis parodė Orviliui savo šaunamuosius ginklus. Jie buvo sudėti į niekur nepritvirtintą seifą, kokių būna nedideliame banke. Pasak Henrio, seifas atlaikytų viską, išskyrus „branduolinės bombos sprogimą“. Orvilis pagyrė: ginklai gražūs, seifas irgi gražus, bet staiga jam pasirodė, kad mato *déjà vu*. Vienas su Skuneriu rūsyje, kad ir kokiame tvarkingame ir švariame, jis nejučiomis prisiminė kitą, galbūt liuteronų bažnyčios rūsį, kur kadaise vykdavo skautų pratybos. Ten Orvilis buvo su Henriu ir būsimuoju pedofilu Lenu

* *General* – bendras *(angl.)*.

Deitu. Tame rūsyje Lenas su Henriu pareikalavo, kad Orvilis nusismauktų kelnes, ir jie galėtų „pasižiūrėti, kaip atrodo žydo pimpis“.

Dabar, klausydamasis Henrio, postringaujančio apie šautuvus ir kaip su tinkamu gali pataikyti į žmogų už daugiau negu pusantro kilometro, tik reikia atsižvelgti, kad greitai lekianti kulka dėl sunkio jėgos čia šiek tiek pakyla, čia truputį nusileidžia, Orvilis prisiminė, kokį siaubą tada patirdavo. Kaip sėdėdamas klasėje stengdavosi sugalvoti tokį kelią namo, kad išsisuktų nuo Henrio persekiojimo ir kumščių. Prisiminė, kad jo vaikystė buvo kupina siaubo – jei nekalbėsime apie pjaute pjaunantį nuobodulį. Siaubo ir nuobodulio vaikystė.

– Tu mane terorizuodavai, Henri, – dabar tarė Orvilis.

Henris suglumęs įsmeigė į jį žvilgsnį.

– Kai buvome vaikai. Tu mane terorizuodavai, ir aš niekados to nepamiršiu.

– Aš?

Nuostabos kupinas žodis išlėkė iš burnos su stipriu skrudintų avižų kvapu.

– Tik nesakyk, kad to nebuvo.

– Pasakyk man ką nors kork... kork... korknetaus.

Abu buvo apsinešę ir liežuvis jų neklausė. Netvirtai stovintys ant kojų, lakstančiomis į šalis akimis, jie spoksojo bandydami nutaikyti žvilgsnį vienas į kitą. Orvilis ėmė vaizduotis, kaip Skuneris sukiša jį į tą seifą ir užrakina. Paskui – kad juodu su Henriu tuoj ims šokti ča ča.

– Be to, senas bičiuli, tavo mama niekad man apie tai nepasakojo.

– Manai, būčiau jai sakęs? Tu juk sakei, kad mane užmuši, jei kam nors pasiskųsiu. Niekados to neužmiršiu. Niekuomet.

– Žinoma, bičas. To, ką *įsivaizduoji*, niekuomet neužmiršti, nie-

ku gyvu. Bet *atleisti!* Štai kas svarbiausia! Tai juk krikščionių dorybė – po perkūnais, judėjų taip pat. Didžiausia judėjų ir krikščionių dorybė! Mūsų, po šimts velnių, bilietas pas *Gott im Himmel*, vaikuti! Tiesiausiu taikymu! Žmonės keičiasi. Mudu abu tikime, kad žmonės gali tapti geresni. Mes juk dabar bičiuliai, ar aš klystu?

– Vien todėl, kad aš... kad mano padėtis... kelbi.

– Miranda nuostabi, tas vaikutis irgi, bet pasakysiu tau kai ką – kai susižavi, net tokia moterim kaip Nelda Džo, tau šakės. Tada išties netenki viso, kas brangiausia – ar aš klystu?

– Ne, negaliu sakyti, kad klysti, Henri, bet...

– Ar aš klystu?

– Ne, tu...

– Tu esi laisvas, aš – ne. Spruk iš šio šūdino miesto, kol gali. Smaginkis, po paraliais, kiek širdis geidžia Italijoje, net Sicilijoje, visame pasaulyje. Kaip aš dariau tarnaudamas karo laivyne. Pasiimk pinigų, šok į lėktuvą ir pasiek ko nors daugiau gyvenime. Klausyk. Tu turi talento, aš jo neturiu, turi proto, aš jo neturiu, turi laisvę, aš ne. Rupūs miltai, tuoj turėsi beveik milijoną! Spruk iš čia ir gyvenk gražiai. Po perkūnais, varyk iš čia ir tvarkykis!

Orvilį apstulbino toks kilnus Henrio siūlymas. Bet „tvarkykis" turėjo ir antrą reikšmę – Orvilio paauglystės metais šis žodis Kolumbijos žargone reiškė „dulkintis". Suskambo jo pranešimų gaviklis. Dešimt po dešimtos šeštadienio vakarą. Kolumbiečiai žalojo vieni kitus, o jam reikėjo už juos atsakyti. Jis apsisuko eiti.

– Ei, – jam pavymui šūktelėjo Henris. – Aš niekada to nesakiau.

– Ko nesakei?

Juodos Henrio akys dabar buvo tuščios, atgrasios.

– Nieko, ką sakiau. Jei kas nors išgirs, aš viską neigsiu. Aš niekuomet nesakiau to, ką sakiau.

– Net to?

Henris atrodė nustėręs iš nuostabos.

– Ir niekuomet nedarei to, ką darei?

Henris vis dar atrodė nustėręs iš nuostabos. Orvilis išvažiavo į ligoninę.

• • •

Tą naktį, vėl parėjęs namo, rado dar vieną atviruką. Jame buvo nufotografuotas kažkoks laukinis – Australijos aborigenas.

> Sveikas, daktare,
>
> ačiū už pinigus. Kelionė ne itin smagi, bet puiki. Maistas siaubingas, australai dar baisesni. Babetė viduriuoja. Volfis su Kene pavogė ir jos rubiną. Australijos krūmynuose starbasolis menkai padeda. Trauksime prie Amazonės ir piečiau. Perduok linkėjimus mūsų mažajam stebuklui Eimei.
>
> Tavo drg. Bilas

Nė žodžio apie grįžimą, lipant laiptais į miegamąjį dingtelėjo Orviliui. Prausdamasis pasižiūrėjo į save nuogą veidrodyje ir pasibaisėjo. Plaukai atrodė praretėję, veidas pariebėjęs. Nešiojo akinius storais lęšiais, nes nuo kontaktinių lęšių paskausdavo akys. Visas buvo baltas kaip žuvies papilvė, tik rankos, veidas ir kaklas įdegę saulėje. Orvilis buvo išstorėjęs, nes mažai judėjo, be perstojo ką nors valgė ar gėrė – kaip tikras kolumbietis. Taip, nuo alaus išaugo ryškus pilvukas, gal net pilvas. Nepaisant to, kad rūkė daugiau. Cigaretes *Camel* – kaip Bilas.

Jis sunerimo suvokęs, kad per vienuolika mėnesių gerokai supanašėjo su Starbaku: jau sveria vos ne šimtą kilogramų – ir yra tokios pat prastos fizinės formos.

Žiūrėdamas į atspindį veidrodyje bandė įsivaizduoti save, kai galiausiai išsivaduos iš Kolumbijos. *Taip, susikurk mintyse paveikslą, jis bus tau gelbėjimosi ratas, padėsiantis išgyventi ateinančias penkias savaites.*

Joks paveikslas neatėjo į galvą.

Jis dar labiau sunerimo suvokęs, kad neturi jokios ateities vizijos. Regėjo vien šį nutukusį beveik keturiasdešimties metų vyrą veidrodyje. Nieko daugiau.

Iš lauko pasigirdo riksmai. Orvilis priėjo prie lango. Triukšmas sklido iš Skunerių namo. Verandoje ir darbo kambaryje šviesos tebedegė. Kažkas įnirtingai ginčijosi nešykštėdami keiksmų. Vienas balsas buvo Henrio, kitas jaunesnis. Nė vienas nenorėjo nusileisti. Orvilis žvilgtelėjo į laikrodį – beveik dvi. Tikriausiai Džunioras parsirado namo gerokai vėliau, negu jam buvo liepta. Juodu su Henriu riejosi ne juokais – klykė vienas ant kito. Staiga lyg peilis būtų perrėžęs įniršį tarp besiriejančiųjų, ir stojo tyla.

Užsitrenkė lauko durys, užgeso šviesos. Tai, kas vyko, vėl atsidūrė karalystėje to, ko niekados neįvyko. Skunerlendas...

26

– *Buon compleanno!*

– Celestina?

– Orvilo!

– Orvilo?

– Celestina! *Buon compleanno e tanti auguri!* Sveikinu su gimimo diena ir siunčiu geriausius linkėjimus!

– *Grazie*, – atsakė jis stengdamasis pabusti ir pažiūrėjo į laikrodį. Dešimt po penkių ryto.

– *Grazie*, bet šiandien ne mano gimtadienis.

– Tavo gimtadienis liepos dvidešimt ketvirtą. Pernai šventėme, prisimeni?

– Kaip galėčiau užmiršti? Turiu galvoje tuos kojų pirštus.

– Aš alpstu, kai prisimenu.

Orvilis nusižiovavo.

– Mano gimtadienis ne šiandien. Ji, mano motina, man melavo. Paprašė ištaisyti gimimo liudijimą. Gimiau trylika dienų vėliau, rugpjūčio šeštą. Lygiai metai prieš tai, kai numetė bombą virš Hirosimos, ji metė mane iš įsčių.

Tyla.

– Prašau – tik nepadėk ragelio!

– Ne, ne, – atsakė ji. – Ne. Ji vis dar skraido?

– Dažniau negu kada nors. Didelė, stora, išpampusi – it koks persirijęs kolibris.

– *Magnifico!* Ir tu jau tikrai gauni naudą iš tos dovanos, *caro?*

– *Caro?* – apstulbo jis.

– *Si, si.* Tu – mano meilė. Myliu tave iki beprotiškumo!

– Na... hm... o kaip tas šveicarų bankininkas su drambliu?

– *Puse* dramblio. Jo reikėjo tik dėl mokesčių. *Non sincero.* Mūsų santykiai buvo skylėti kaip šveicariškas sūris.

Celestina nutilo. Jis girdėjo jos kvėpavimą. Kažkodėl jis kėlė jam gašlių minčių.

– *Orvilo*, aš atsiprašau, – jos balsas buvo liūdnas, ramus. – Labai atsiprašau už tai, ką tau iškrėčiau.

– Tu siaubingai mane įskaudinai.

– Žinau. Buvau kvaila. Nesupratau, ką turiu, kol viską sugadinau.

Orvilis išgirdo, kaip ašaros ima gniaužti jai gerklę.

– Nekenčiu savęs už tai, ką padariau, – jos balsas buvo verksmingas.

Orvilis susijaudino – atrodė, kad ji kalba nuoširdžiai.

– Sprendžiant iš balso, tu pasikeitusi.

– Aš tikrai pasikeičiau, *caro*. Mane pakeitė mano klaidos. Per šįmet aš suaugau. Dieve, ką aš padariau?!

Ji palūžo ir ėmė raudoti.

– Palauk, nedėk ragelio, – viso to apstulbintas tarė jis. Nejaugi ji išties pasikeitė?

– Ar kada nors galėsi man atleisti?

Jis padvejojo.

– Jei esi nuoširdi, galbūt. Bet galimybė labai menka.

– Aš esu nuoširdi, tikrai, bet reikės laiko, kol praeitis bus užgydyta, ne?

Orvilis vėl apsvarstė jos žodžius.

– Daug laiko, jei tai apskritai įvyks, – galop tarė.

– *Bene*. O dabar mes turime tik dabartį. Yra tik ši dabarties akimirka. Taip ir su tavo mirusia ir skraidančia motina. Ar gyji su ja dabartyje? Ar aiškėja, kad ji – didžiausia dovana tau?

– Dovana? Aš perėjau pragarą. Siaubingi metai. Patyriau velnioniškai daug skausmo.

– Labai atsiprašau už skausmą, dėl kurio kalta aš, mano meile.

Stulbinantys dalykai, pamanė jis. Atrodo, kad ji kalba nuoširdžiai. Beveik kaip suaugęs žmogus.

– Tu iš tikro pasikeitei.

– *Si, si*. Nebe esu Naujojo amžiaus lengvabūdė, ieškanti trumpiausio kelio į dvasinę palaimą. Dabar esu susikaupusi, stoviu ant tvirto kaip uola budizmo. Tai – tavo skausmas, mūsų skausmas – yra pirma kilni tiesa.

– Taip, bet man skauda! Ką man daryti?

– Nedaryk nieko.

– Nieko?

– Kiek įmanoma mažiau, brangusis. Sėdėk tylėdamas, sek savo

kvėpavimą, o kai užeis skausmas? Nepajudink nė piršto – net mažojo pirštukėlio. Nieko neveik, ir skausmas virs liūdesiu.

– Nesupranti – man ir taip liūdna, ir aš negaliu to ištverti.

– Tau skauda. Tai psichologinė kančia. Sėdėk ten tylėdamas, *caro*, ir kvėpuok. Sėdėk ten dabartyje, sėdėk negailestingoje akistatoje su savastimi, praeitimi, faktais.

– O kas paskui?

– Paskui skausmas ir kančia virs liūdesiu.

– Na ir kas?

– Liūdesys pasitrauks. Liūdesys visada pasitraukia.

– O kas nutiks, kai liūdesys pasitrauks?

– Pasveikimas. Gydanti pasitraukusio liūdesio *essenza*. Rasi tai, ko niekada nebuvai praradęs.

Ji išdėstė viską kuo sausiausiai, tarsi tuos dalykus būtų gerai supratusi – anksčiau jai būdingo lengvabūdiškumo nebuvo justi nė kvapo. Atrodė, kad ji pasakoja išgyventą tiesą. Beveik prieš savo valią Orvilis pajuto sutelkiąs visą dėmesį į ją, tvirčiau gniaužiąs ragelį – taip skęstantis žmogus įsikimba į jam numestą iš laivo virvę. Nesvarbu, ar ji vis dar kuoktelėjusi – ši informacija gali praversti.

– Bet kas, jeigu aš nepajėgsiu ištverti, – paklausė jis, – o ta gydomoji *essenza* neateis?

– Aš tave mylėsiu, kad ir kas nutiktų.

Orvilis apstulbo pajutęs, kad pirmą kartą per daug savaičių jaučiasi ramus. Saulės šviesa, sklindanti pro septyniakampio kambario langą, rodės, stovi vietoje, bet tuo pat metu juda – skrieja greičiau negu visa kita, taip greitai, kad jos judėjimo akis net nefiksavo. Šviesa yra materija, o materija – energija. Galbūt čia ir vėl pasireiškė Celestinos magija. Jis prisiminė, kaip ji išpranašavo du blogus dalykus, nutikusius paskutinę dieną, kai juodu buvo prie Ortos ežero, ir jis gavo telegramą apie motinos mirtį.

– Kur tu esi? – paklausė jis.

– Romoje. Kaip visada. Prie lovos tavo nuotrauka. Dabar aš bankininkė.

– Bankininkė?!

– Dirbu banke *Chase Manhattan*, Romos filiale. Puse etato dėstau jogos kursą bankininkams. Turiu kuo sumokėti už nuomą. Tiek daug nutiko. Kaip tavęs pasiilgau!

– O aš tavęs, – atsargiai atsakė jis, bandydamas išsiaiškinti jos reakciją ir stebėdamasis, kad jo žodžiai kuo nuoširdžiausi.

– Kada atskrendi? – paklausė ji.

– Kas sakė, kad aš atskrendu?

– Tu. Sakei, po metų ir trylikos dienų.

– Taip, bet per tą laiką daug kas nutiko. Daug vandens į marias nutekėjo. Be to, keturias savaites negaliu niekur išvykti. Pinigus gausiu rugpjūčio dvidešimt septintą.

– *Eccolo!*

– *Eccolo?*

– Būtent.

– Palauk...

– Laukiu užčiaupusi kvapą. Giliai alsuodama. Kalbėk.

Orvilis nekalbėjo – galvojo apie ją ir pinigus.

– *Pronto, pronto*, – paragino ji, – aš klausausi, bet tu nekalbi.

– Įsivaizduoji, kad po viso to aš lyg niekur nieko užmiršiu, kaip su manim pasielgei, ir atskrisiu pas tave, lyg nieko nebūtų nutikę?

– Ne, ne, lyg viskas būtų nutikęs ir mes būtume pasimokę. Mudu abu dabar protingesni. Pasiruošę rimtai vienas kitą mylėti, vaikščioti gatve susiėmę rankomis. Mūsų laukia visa ateitis drauge.

– Maniau, sakei, kad egzistuoja vien dabartis?

– Ne tokiems įsimylėjėliams kaip mes.

– Turiu apie tai pagalvoti.

– Pagalvoti? – ji atsiduso. – Kas dieną mums ateina į galvą gal

šešiasdešimt tūkstančių minčių. Iš jų gal penkiasdešimt devyni tūkstančiai devyni šimtai devyniasdešimt penkios – apie tai, kas nutiko praeityje ar nutiks ateityje. Prisiminimai arba vaizduotė. Mes bijome būti dabartyje. Dabartis, *caro*, atėjo!

Orvilis tylėjo.

– Turi kitą? – paklausė ji.

– Turėjau, bet dabar neturiu.

– Aš irgi. Atskrisk. Laukiu tavęs dvidešimt septintą. Mes vėl atostogausime Lago del Ortoje.

– Nežinau nė ką sakyti.

– Nežinai, bet aš jaučiu, kaip tavo širdis sako *si*, *si*. Palauk, aš galvoju.

Orviliui norėjosi paklausti: „Bet ką tu prieš kelias akimirkas sakei apie galvojimą?"

– *Si*, – pakartojo ji, – aš supratau. Mudu turime vėl nesikalbėti, kol pasimatysime akis į akį, o paskui greitai labinsimės kojų pirštais. Daugiau tau neskambinsiu. Atsiųsk telegramą su skrydžio smulkmenomis.

– Bet tu turi... mes turim viską išsiaiškinti!

– Per daug galvojimo, *caro*, galvojimo ir kalbų. Daugiau telefonu nekalbėsim.

– Aš tau paskambinsiu.

– Aš blokuosiu tavo skambučius ir neatsiliepsiu, nors man širdis dryksta girdint tavo balsą. Užteks kalbų. Pranešk telegrama reiso numerį. Iki dvidešimt septintosios Romoje!

– Lėktuvas nusileis Da Vinčio oro uoste tik dvidešimt aštuntosios rytą.

– Tada ir pasimatysime, *mio grandioso amore*. Niekados daugiau tavęs nepaliksiu. *Ciao!*

– Palauk!

Spragt.

Keista, keletą kartų tą dieną pagalvojo Orvilis baksnodamas stetoskopu, lopydamas, pjaustydamas ir siūdamas sergančius ir sužeistus kolumbiečius, jų klausydamasis, juos koneveikdamas, slėpdamas nuo jų savo panieką, stengdamasis užmegzti su jais dvasinį ryšį ar bent jau žmoniškai su jais elgtis. Maloniai keista. Ji tokia pat nenormali kaip Buda ar Jėzus. Iš balso ji išties atrodė pasikeitusi. Taip, išmintingesnė. Ji nori manęs. Italija... Kaip galiu Celestiną atstumti? Kaip galiu ja pasitikėti? Bet Italija! Italijoje buvau su ja laimingas! Gal ir gerai, kad ji taip čia ir neatvyko. Sunku įsivaizduoti, kad mudu būtume galėję būti laimingi čia.

Kaip svaigalai, cigaretės, kukurūzų spragėsiai ir golfas, šis pokalbis su Celestina kuriam laikui apmalšino jam skausmą. Dabar jis turėjo iš ko rinktis. Vis dar jautėsi esąs visiškai nevykęs sūnus, meilužis, tėvo pavaduotojas, dėdė, brolis, svainis, paukščio augintojas, draugas ir kolumbietis, bet dabar visas šias nesėkmes matė galimybės vėl būti Europoje fone.

Žinai, mama, pamanė jis, tu teisi. Aš neteisus, nesveikas ir nenormalus. Toks nenormalus, kad nesugebu sulaukti sėkmės net Kolumbijoje – ką jau kalbėti apie Ameriką. Tegul viskas eina velniop! Aš jau istorija. Visa, kam tinku šiame pasaulyje, – mylėti keistą, galbūt nušvitusią bodhisatvą* iš Italijos. Ši bent jau gali kibiai ir uoliai supinti savo kojų pirštus su tavaisiais ir bent jau neturi savyje nieko kolumbietiško.

• • •

Vienintelis žmogus, be Mirandos, žinojęs, kad iš tikrųjų Orvilis gimė ne liepos dvidešimt ketvirtąją, buvo Penė. Ji niekam to ne-

---

* Nušvitimą pasiekusi siela, kuri galėtų likti nirvanoje, bet vis grįžta į šį pasaulį, kad padėtų ir kitiems pasiekti nušvitimą.

sakė. Penė pasiūlė imti ir atšvęsti jo gimtadienį tą dieną, kurią visi laikė jo gimimo diena – girdi, taip būsią paprasčiau, juolab kad jis taip greitai išvyksiąs.

Vakarėlį jie surengė tą vakarą. Atėjo Miltas su Eime ir Henris su Nelda Džo. Eimė atvažiavo jo pasveikinti iš mergaičių stovyklos prie Kopiko ežero. Orviliui pasirodė, kad ji liūdna. Ji sunkiai išgyveno Mirandos ir Krėjaus išvykimą, stovykloje nežinojo, ko griebtis, nenorėdama virsti „pamaiva" ir „dėl berniukų apsimetinėti kvailele". Penė su Miltu vėl atsiuntė dukrą patarimo pas Orvilį. Kaip ir Starbakas, jis nieko nepatarė, tik kelis kartus, kai Eimė galėjo ištrūkti iš namų, ėmė ją kartu į iškvietimus pas ligonius. Ji nebebūdavo pakilios nuotaikos kaip anksčiau. Jos mintyse buvo kažkokie kiti dalykai. Orviliui reikėjo pasikalbėti su ja akis į akį.

Gimtadienio vakarienė vyko itališkame Rozės Ahern restorane su gyvūnų iškamšomis. Kiek prisiminė Orvilis, ši įstaiga miestelyje buvo visada. Dabar ji priklausė jo vaikystės draugui Markui Taranteliui. Markui priklausė ir gretima sporto aprangos krautuvė. Jos vitrinoje jau kokie penkiolika metų buvo išstatyti tie patys šortai, marškinėliai, sportbačiai ir teniso raketė. Niekas nežinojo, kuo prekiauja ši krautuvė, bet visi žinojo, kad vienintelis dalykas, kuriuo ji neprekiauja – sporto apranga. Nesiliovė gandai apie žaidimų automatus, prostituciją, narkotikus ir nelegalias palūkanas.

Nuo tada, kai Kolumbijoje pasirodė niujorkiečiai, restoranas su visomis iškamšomis tapo viena iš madingų įstaigų, kuriose galėjai pasižiūrėti į kitus ir parodyti save. Čia senienų mėgėjai galėjo be baimės bendrauti su tikraisiais miestelio gyventojais. Firminė Ahern pica išsinešti buvo recenzuota senienų mėgėjų žurnale, bet ne tiek dėl savo sudėtinių dalių ar skonio, kiek dėl pristatymo būdo: ją veždavo motoroleriu *Vespa*, pririštą virš variklio tampriomis gumomis, todėl net šalčiausiais vakarais ją atnešdavo karštutėlę. Pica skleidė aiškiai juntamą benzino aromatą.

Šeštą vakaro gimtadienio vakarėlio dalyviai susėdo prie šiuolaikiško stalo palei pat langą į lauką. Jie spoksojo čia į iškamšas žvėrelių išsigandusiomis akimis – lapės, briedžio ir audinės, čia į garsiai besilinksminančius, tiesiog šėlstančius niujorkiečius, puikiai informuotus apie tai, kas dedasi mieste, o kitąsyk – į seną kalėjimo pastatą 4-osios ir Vašingtono gatvių sankryžoje. Dabar jame buvo įsikūrusi „Kolumbijos šauklio" redakcija.

Pokalbio su Celestina vilties ir pastangų atsispirti pagundai narkotikas nustojo veikęs, tad Orvilis vėl jautėsi kaip žemes pardavęs. Vakarykščią dieną Orvilis praleido su jaunu gydytoju, atsiliepusiu į reklaminį skelbimą apie parduodamą Bilo praktiką. Sutartis turėjo įsigalioti Orviliui išvykus iš miesto. Tai buvo jau penktas gydytojas, per pastaruosius du mėnesius galvojęs įsikurti Kolumbijoje. Jo pavardė buvo Patrikas O'Laima ir jis buvo iš Dublino, tik baigęs Švč. Trejybės, o ne Dublino universiteto koledžą. Vyrui įėjus pro duris ĮEITI, Orvilis nustebo, kad jo oda juodmedžio spalvos. Paaiškėjo, kad tikroji jo pavardė Olaima – iš Nigerijos kilęs vyras ėmė rašyti ją su apostrofu tikėdamasis padaryti karjerą Airijoje. O'Laima praleido dieną su Orviliu. Apsidairęs po Kolumbiją jis paklausė: „Gal juokaujate?" ir išėjo pro duris IŠEITI.

Jie buvo bebaigią gimtadienio tortą, o Skuneris – trumpą, bet nuoširdžią kalbą Selmai Rouz pagerbti.

– Noriu tik vieno: kad ji galėtų būti čia, sėdėti po jai taip patikdavusia audine, pamatyti savo mylimą sūnų šią didžią akimirką.

Orviliui šie žodžiai pasirodė ne tik pernelyg sentimentalūs pliauškalai, bet ir pažeminimas, nes per tą laiką įsitikino, kad daugeliu atžvilgių motinos mylimas sūnus buvo ne jis, o Henris.

Bet dėl Henrio kalbėsenos – jie vėl girdėjo Balsą – jo žodžiai atrodė ne tik nuoširdūs, bet ir išgyventi. Jam baigus visi restorano lankytojai nutilo kažko tikėdamiesi. Net ištempę ausis klausėsi prie vieno stalo sėdintys niujorkiečiai ir apkaušę stikliuko mėgėjai

kolumbiečiai. Kai Henris baigė kalbą ir pakėlė taurę ragindamas išgerti, jie visi irgi išgėrė.

Stojusią tylą pertraukė Miltas.

– Nuostabu, kad buvai čia – beveik nuostabu. Galbūt tu uostelėsi Europos ir grįši uostyti Kolumbijos rožių. Visada būsi laukiamas svečias, nes mes tave mylime. Ir esame labai dėkingi už tai, kad gydei šį miestą, už tavo didžią asmenybę. Po galais, nors Penė, aš ir Eimė dėl to pralošiame, žavimės už tai, kad ištvėrei tuos metus ir trylika dienų, reikalingų gauti pinigus. Tai rodo, kad esi narsus, tvirtos valios, finansiškai atsakingas. Už mano mylimą švainį, velnioniškai šaunų vyrą. *Lešaim!**

Visi vėl pakėlė stiklus ir išgėrė.

Per vakarienę Orvilis jautėsi esąs čia svetimas, prislėgtas, į pokalbius beveik neįsitraukė. Pirmiausia visi vienas per kitą kalbėjo apie ką tik įsigytus mechanizmus. Henris nusipirko naują *Harley-Davidson*. Miltas parsivežė iš Sietlo nešiojamąjį kompiuterį, tokį mažą, kad tilpo į lagaminėlį. Kompiuteris turėjo kažkokią MS-DOS operacinę sistemą, Milto tvirtinimu, tapsiančią tikra aukso kasykla. Penė įsigijo naują golfo vežimėlį, Nelda Džo – naują treniruoklį. Paskui jie šnekėjosi apie filmus ir televizijos laidas. Galop – apie Henrio rinkimų vajų, paskui apie jų vaikus, ypač apie Maksį. Šis tiesiog klestėjo Lenkų sportininkų federacijos futbolo ir šaudymo stovykloje.

Viena ausimi klausydamasis burbuliuojančių balsų Orvilis išgėrė dar vieną butelį alaus. Susigriebė pro restorano langą spoksąs į nežymią Vašingtono gatvės nuokalnę toje vietoje, kur ji kirtosi su 4-ąja, ir jam skaudžiai smogė širdgėlos kumštis. Miranda Brak. Jinai jam pasakojo, kad miestui kuriantis dabartinės 4-osios gatvės vietoje plytėjo gili griova. Kvakeriai, tempdami savo utopiją iš

* Pažodžiui – už gyvenimą *(jidiš)*. Tradicinis žydų tostas, sakomas geriant vyną.

uosto prie Paradų kalvos į Kapinių kalvą, nutiesė per griovą masyvų akmeninį tiltą. Tai buvo įstabus statinys, ilga romėnų stiliaus akmens arka, tuo metu tapusi kone stebuklu. Vėliau tiltas buvo palaidotas po šimtais tonų žemių.

Šiurpu, pamanė Orvilis, kai pagalvoji, kad tiltas tebestūkso ten po žemėmis. Dėl savo paslapties sankryža dabar atrodė kiek efemeriška. Kurdamiesi gyventojai pastebėjo netoliese dar ir nemenką įdubą. Jeigu suverstos žemės pasislinks, ar tiltas atlaikys? Orvilis stebeilijo į nuokalnę, tarsi tai būtų lopinėlis liemenį dengiančios odos, slepiančios lavono kaulus. Miranda suprato istoriją kaip žodžiais nenusakomą, neapibūdinamą miesto pojūtį laiko tėkmėje. Labai panašiai muzikantas virtuozas, genialus matematikas ar šachmatininkas suvokia savo meną. Jos dėka miesto kaita bėgant laikui Orviliui įgavo prasmę. Net šis šimtmetis jos dėka įgavo jam prasmę.

Kaip aš jų pasiilgau! Kur jie?

Bet tada jį šiurkščiai pakėlė nuo kėdės ir pro duris išlydėjo Nelda Džo su Henriu. Vakarėlis baigėsi.

Vasaros vakaras buvo tik prasidėjęs. Liepos pabaigai būdingi žvilgūs saulės spinduliai priminė jam, kaip raudona valtimi irstėsi su Celestina ežere, pro ūką matydami Šventąjį kalną su dvidešimčia koplyčių ir judančių piligrimų. Kopdami į viršūnę jie stabtelėdavo pasimelsti, pajudėdavo ir vėl melsdavosi.

Tą vakarą Orvilis nebudėjo ir neturėjo ką veikti. Jo laukė vakaras namie, kur bus vienas, todėl pajuto, kaip jį užgriūva liūdesys.

– Henri, ar galiu paprašyti tavęs paslaugos?

Henris atrodė užkluptas nepasiruošęs – iki tol Orvilis niekada to nedarė. Anksčiau visada prašydavo Henris. Bet Henris sureagavo iškart.

– Jau maniau, kad niekados į mane nesikreipsi, senas bičiuli, – sausai tarė. – Prašyk ko tik nori.

– Ar galėčiau gimimo dienos proga pasivažinėti su Eime tavo „Harliu“?

– Eimė ant motociklo? – įsiterpė Penė. – Tik per mano lavoną!

Orvilis žinojo, kad galvoje ji turi kitką: motociklai tik nežydams.

– Ar galiu, dėde O.?

– Viskas priklauso nuo Henrio.

– Ar kada esi važiavęs motociklu, daktare? – aiškiai parodydamas jam neįprastą atsargumą paklausė Henris.

– Metus gyvendamas Olandijoje turėjau BMW.

– Tos firmos motociklai geri. Štai raktelis, o čia šalmas.

– Tik vienas? – paklausė Penė. – Įstatymai tai draudžia.

Eimė užsidėjo šalmą.

– Gal, Pene, bet klausyk – jeigu aš prisiplosiu, tau atiteks pinigai, namas ir kraisleris.

Jis pakštelėjo seseriai į skruostą, paspaudė ranką Miltui ir jau ketino spausti ranką Henriui, bet nespėjo – pateko į šiltą jo glėbį. Nelda Džo irgi jį apkabino, ir aerobiškas jos krūtų prisispaudimas kaip visada įkaitino jam variklius.

– Kada grįšit? – paklausė Penė.

– Rugsėjį.

Orvilis sėdo ant žvilgančio motociklo, pamokė Eimę, kaip apsikabinti jam aplink juosmenį ir tvirtai laikytis. Jos apkabintas patyrė be galo malonų pojūtį.

– Koks sąmojis, ką? – tarsi negalėdamas patikėti papurtė galvą Henris.

– Būtinai netrukus kada nors vėl susieikime, – pasiūlė Miltas.

– Negalėsiu, Miltai, – atsakė Orvilis. – Tą dieną būsiu užsiėmęs.

– Nesupratau?

Orvilis paleido motociklą, padidino apsukas.

– *Ciao!*

– Klausyk, bičas, – perrėkdamas riaumojantį variklį sušuko Henris, – mes vakare eisime į Siono Afrikos metodistų episkopalinę bažnyčią, ten vyks pamaldos už tą vakar nušautą vargšą vaikiščią, paskui rinkimų kampanijos susitikimas Spuk Roke, tad palik raktus virtuvėje ant stalo. Durys nerakintos.

– Sutarta.

Juodu nuriaumojo tolyn. Eimė laikėsi tvirtai įsikibusi ir cypė iš džiaugsmo.

Jie laisva pavara nuriedėjo Vašingtono gatve, pasuko į 3-iąją, paskui į kairę. Pravažiavę pro paskutinį šviesoforą padidino greitį ir nurūko nuokalnėn Didžiosios pietų pelkės link; rožiniai bendrovės *Styrocups* sumaigytų polistireno indų dribsniai sūkuriavo jiems pavymui it konfeti. Važiuodamas lipniu asfaltu pro aukštus plačialapius švendrus ir be saiko prisidauginusias iš kažkur užvežtas raudokles, šalmo skydelio nepridengtu veidu jusdamas vabzdžių taškelius, Orvilis prisiminė, kaip išlipo iš sugedusio traukinio ir bėgiais per pelkę traukė į miestą. Šį prisiminimą užgožė kitas – kaip Miranda rodė Eimei, Krėjui ir jam Henrio Ario paveikslą, užfiksavusį Pietų pelkę, kai dar nebuvo geležinkelio, ir šioje vietoje tyvuliavo nuostabi įlanka, o giliavandeniame uoste grūdosi tokia daugybė banginių medžiotojų laivų, kad nuo Pekoros kalno į Kolumbiją galėjai pereiti jų deniais.

Jie pasuko į kairę prie Ripo van Vinklio tilto, paskui pavažiavę greitkeliu 9-G vėl išsuko į kairę, vingiuotu keliu į miškingą įkalnę, vedančiu į Olaną. Orvilis sustabdė motociklą ir paliko jį automobilių aikštelėje. Turistinis autobusas išspjovė virtinę mėlynplaukių ponių iš Vapingers Folzo miestelio, atvažiavusių į paskutinę tą dieną ekskursiją.

Visa išraudusi Eimė nusiėmė šalmą.

– Fantastiška! – sušuko ji. – Kas čia?

– Olana. Frederiko Čerčo sodyba.

– Kieno?

– Vieno tikrai didžio kolumbiečio. Eikš.

Prieš juos dunksojo didelis keraminėmis plytelėmis dengtas bokštas. Maurų stiliaus durų anga ir trijų aukštų statinys su giliose nišose įstatytais langais bei žavingais balkonais besileidžiančios saulės šviesoje pribloškė spalvomis ir formomis. Štai ką pirmiausia pamačiau iš traukinio, pamanė Orvilis. Kadų kadaise.

Juodu pasirašė svečių knygoje ir prisidėjo prie ekskursantų. Gidė pacitavo Čerčo dienoraščio įrašą: „Manau, geriau gyventi ant kalno, nuo kurio atsiveria pasaulis, negu būti tik šliaužti gebančiu padaru, bandančiu jį pamatyti kaip daugybę smulkmenų. Nuo aukštumos matai vien grožybes. Už mažiau negu penkiasdešimt kilometrų nuo Olbanio yra pasaulio centras, ir aš esu jo savininkas."

Namas – arabų kalba *Olana* reiškia „mūsų būstą aukštybėje" – buvo Čerčo gyvas menas, paverstas tikrove taip pat kruopščiai kaip jo peizažai, dėl kurių jis tapo garsiausiu devyniolikto amžiaus pabaigos Amerikos dailininku. Itališkas ir persiškas stiliai keistokai, net beprotiškai susimaišė sodybos pastatuose. Jiems buvo panaudoti margaspalviai akmenys iš vietinių kirtyklų. Daugybė įmantrių mauriškų arkų rėmino vaizdus visai kaip jo tapytus peizažus. Kambariai buvo išdėstyti simetriškai lyg veidrodžio atspindžiai. Patalpos, kuriose violetiniai atspalviai perėjo į auksinius, o šie į raudonus, buvo apstatytos įstabiais daiktais iš viso pasaulio: žalvariniais puodais iš Arabijos, šarvais iš Anglijos, ant vėžlių jojančiais natūralaus dydžio ibiais iš Kinijos ir masyviomis indaujomis iš Toskanos. Visa tai buvo rūpestingai išsaugota nuo devyniolikto amžiaus aštuntojo dešimtmečio.

Tarp garsių Niagaros, Hadsono upės, Amazonės peizažų, „Griuvėsių Petroje", kur pro tamsų uolos plyšį atsivėrė gintarinės šviesos užlieta dykuma – visuose šiuose darbuose matei vien Čer-

čui būdingus angeliškus auksinius spindulius ir pažiūrėti skysčiu virtusias uolas – kabojo mažesni, tamsesni, tokio pripažinimo nesulaukę paveikslai. Svetainėje kabojo du maži peizažai, „Patekanti saulė“ ir „Patekantis mėnulis“. Abiejuose žemumos pakrašty sklido pirma blausi šviesa, abu buvo niūrūs, nors šviesos lyg ir netrūko. Juos Čerčas nutapė mėgindamas ištverti skausmą, kai per 1865 metų difterijos epidemiją mirė du vyriausi jo vaikai. Bendrajame kambaryje kabojo du portretai, rūstaus senyvo vyro – dailininko tėvo, Hartfordo pramonininko, ir jaunesnio vyro nukreiptomis į tolį ir aukštybes, vaizduotės kupinomis akimis – jo sūnaus dailininko.

Šiame kambaryje Orvilis parodė Eimei nedidelę sceną ant pakylos, vedančios prie prabangių laiptų. Vietoj uždangos ant žalvarinio turėklo žalvariniais žiedais buvo pakabintas persiškas kilimas. Čerčų šeima mėgo su svečiais statyti mėgėjiškus spektaklius, todėl turėjo daugybę šilko ir atlaso apdarų pašoms ir princesėms, karaliams ir karalienėms vaidinti.

Galop visi sustojo priešais trijų metrų aukščio maurų stiliaus skliautinį langą dvigubais gintaro spalvos stiklais, tarp kurių švietė subtilūs juodi paties Čerčo trafaretiniai piešiniai. Pro langą į kambarį sklido auksinė vakaro šviesa, tokios panašios į sviestą spalvos, kad jiedviem atrodė, jog gali pajusti jos skonį. Gintariniai stiklai priminė Orviliui didįjį Marakešo turgų. Kaip man trūksta ano pasaulio, pamanė jis, jo gyvumo, jo bekraštybės. Iškart susigriebė: argi tas pasaulis dabar nėra čia pat, šalia šios brangios mergaitės skaudama širdimi? Mudu su ja bandome išlaikyti pusiausvyrą stovėdami ant skausmo, o gal net sielvarto prarajos krašto, laikydamiesi vienas kito ir tikėdamiesi paguodos iš šio meno.

– Žibalinių lempų ir dujinių žibintų laikais, – pasakojo gidė, – šie gintaro spalvos langai buvo įstatyti atsižvelgiant į skirtingais

metų laikais kintantį Žemės ašies pokrypį, kad, nevilties apimto Čerčo žodžiais tariant, jis „ištisus metus gautų saulės šviesą".

Pasibaigus ekskursijai jųdviejų laukė kažkoks vyras. Jis prisistatė kaip Orlandas Dernis, Olanos muziejaus direktorius. Pasak jo, pamatęs jų pavardes svečių knygoje, „tiesiog negalėjau jūsų nepamatyti". Jis buvo plikas, aukštas, lieknas ir kerėjo entuziazmu bei aiškia tartimi. Vilkėjo alyvų spalvos marškiniais ir buvo pasirišęs raudoną varlytę nugeibusiais nuo karščio galais. Į akis pirmiausia krito į viršų riesti vyro ūsai, taip stropiai sutepti, kad Orviliui atrodė, jog jie galėtų išdurti akį.

– Negalėjau su jumis nesusitikti ir nepadėkoti.

– Už ką? – nustebo Orvilis.

– Už jūsų nuostabią motiną. Selma niekieno nepadedama vadovavo mūsų gelbėjimo sąjūdžiui. Paskutiniai Čerčų šeimos palikuonys sodybą visai apleido, tad padėtis tapo vos ne katastrofiška. Jūs tik įsivaizduokit – įpėdiniai norėjo parduoti šį pastatą kaip paprastą namą! Selma ėmėsi vadovauti ir pasikvietė mane. Mes kartu organizuodavome labdaros renginius lėšoms rinkti ir nedavėme ramybės fašistui, atstovaujančiam mums Kongrese. Ji niekada nenuleisdavo rankų ir atlaikydavo stipriausius vėjus, net tornadus. Taip, taip, mes drauge saugojome sodybą ir prikėlėme ją naujam gyvenimui. Vyko kažkas panašaus į postmodernistinę misteriją, vaizduojančią Kristaus kančias. Dabar čia nacionalinis muziejus, lobis ateinantiems šimtmečiams.

Jis atsiduso kaip laimingas žmogus.

– Ji buvo kupina jėgų, tikrai galinga moteris. Jei tik ką nusižiūrėdavo, tai ir gaudavo. Niekas negalėdavo jai prieštarauti, ar ne?

– Taip, būdavo sunku tai daryti.

– Taigi. Ji buvo tiesiog gamtos jėga. Ironiška, tačiau ji labai panėšėjo į tai, ką tapydavo Čerčas. Tikiuosi, man atleisite. Ji buvo tikrų tikriausia Čerčo „Niagara" ir... – jis išsitraukė nosinę ir iš paraudu-

sios nosies išpūtė į ją suplūdusias emocijas, – ne tik mane rėmė, bet ir priėmė mane tokį, koks esu. Kai niekas kitas nepriėmė.

Orvilis beveik įsivaizdavo jį minimą Selmos laiške: „Malonus, bet *homikas.*"

– Turite labai ja didžiuotis, – tarė Dernis.

– Turiu. Ačiū.

Dernis įdėmiai į jį pažiūrėjo, paskui nusišypsojo.

– Čerčas buvo baisus keistuolis. Jis nepritapo niekur, tik čia, Kolumbijoje. Čia rado ir iki šiol randa prieglobstį daugybė keistuolių.

Jis pamerkė akį – neįtikėtina, tačiau tikrai tai padarė!

– Susitiksime per paminklo atidengimą kitą savaitę. Iki pasimatymo.

„Jinai visur!" – pamanė Orvilis eidamas prie durų. Jis prisiminė Penę užsiminus, kad reikia paskirti dieną, kada bus atidengtas paminklas – žydų papročiu tai daroma per pirmas mirties metines. Reikės paklausti jos, kada tai vyks.

Pro maurų stiliaus arką juodu išėjo į švelnią prieblandą. Autobusas prarijo mėlynplaukes ponias ir staigių posūkių išraižytu šlaitu dardėjo į žemumą ir namus. Dar nenorėdamas grįžti Orvilis nusivedė Eimę už pastato kampo.

Staiga atsivėrusi panorama juos apstulbino. Jiems iš dešinės, šiaurėje, aukštos Katskilio kalnagūbrio bangos raustančios saulės fone ritosi iš Olbanio. Delnu prisidengę nuo šviesos akis žemai apačioje lyg sidabrinę vinį, paguldytą skersai žvilgančio upės kaspino, juodu išvydo Ripo van Vinklio tiltą. Pietuose, už draugiškai šviečiančios neoninės *Mike's Pizza* iškabos, Red Huko pusėje, Hadsonas išplatėjo į nedidelę žemyninę jūrą mėgdžiodamas kelis jų ką tik matytus paveikslus. Pasisukę į rytus pamatė širdies formos tvenkinį. Čerčas suprojektavo jį taip, kad jis atsvertų išplatėjusios upės apybrėžas; tvenkinio skilvelio viršus kreipė akį

pro pavėsinę iš maždaug šimto medžių – dailininkas jų pasodino keturiasdešimt tūkstančių. Paskui jųdviejų žvilgsniai nuslinko ryčiau, peršoko dūmus spjaudančius cemento gamyklos *Universal Atlas* kaminus ir nuklydo į lygius žalius plotus, sunkiai įžiūrimus blėstančioje šviesoje, atsimušusioje nuo Takoniko ir Berkšyro kalnų. Reginys gniaužė kvapą.

– Dievuliau brangus! – šūktelėjo Orvilis.

– Jėga! Eime!

Eimė pasileido veja, suklupo, persivertė ir atsigulė aukštielninka. Orvilis priėjo prie jos, išsitraukė *Camel*, užsirūkė ir ant nugaros išsitiesė šalia.

– Jums nereikėtų rūkyti.

– Ačiū už informaciją.

– Ar galiu parūkyti ir aš?

Orvilis tik dėbtelėjo į ją. Abu pasikišo rankas po galva ir pažvelgė į slenkančius debesis.

– Mmm, – sumykė abu mąsliai, bet kartu džiugiai.

– Jūs tikrai išvykstat? – paklausė Eimė.

Jis linktelėjo.

– Ar galiu keliauti su jumis?

– Ką?!

– Man reikia iš čia ištrūkti. Kai mano geriausia draugė Eliza persikėlė į Naująją Meksiką, man buvo sunku – nežinau, ar be jos kitąmet ištversiu mūsų klasės berniukus! O Mirandai išvykus viskas tiesiog klaiku – aš baisiai nerimauju dėl jos ir Krėjaus!

Eimė pasirėmė viena alkūne ir įdėmiai pažvelgė jam į veidą.

– Noriu skrist su jumis. Jūs galit prikalbint mamą, žinau, kad galit. Prašau jūsų!

– Aš net nežinau, ko imsiuosi.

– Pasakysiu jums, ką mes veiksim. Pradėsim Romoje, nuo Celestinos. Tik iš pradžių pas ją negyvensim. Susirasim jaukų butuką

prie Ispaniškųjų laiptų – ne, pala – prie Navonos aikštės. Tai pati mėgstamiausia mano vieta!

– Iš kur tiek daug žinai apie Romą?

– Miltas, mama ir aš buvome ekskursijoje Romoje, kai dar buvau maža. Taigi mudu ten gyvensim, aš mokysiuos italų kalbos, jūs dirbsit vargšų klinikoje, o vakarais mes vakarieniausim – labai, labai vėlai. Be to, mes – o, taip! – statysim nedidelius vaidinimus Navonos aikštėje turistams!

Orvilis įdėmiai pažiūrėjo į ją ir nusijuokė.

– Aš rimtai!

– Žinau.

– Prašau jūsų – žiūrėkit į mane rimtai.

– Gerai. Jau dabar žiūriu. Pasiūlymas puikus, bet nesu įsitikinęs, kad tau tai būtų į gera, Eime.

– Bet aš, galima sakyti, čia merdžiu!

Iš akių jis suprato, kad jinai kaip ir jis tikrai čia merdi.

– Gerai, aš...

– Valio! – ji triumfuodama iškėlė kumštį.

– Palauk. Aš paklausiu Penės. Bet ji neleis, o grobti tavęs negaliu. Draudžia įstatymai.

– Velnias, – vėl guldamasi aukštielninka tarė ji. – Gerai, bet aš gal bent galėsiu jus aplankyti?

– Be abejo. Per kiekvienas atostogas.

– O iki jums išvykstant galiu pagyventi senelės Selmos namuose?

– O tavo stovykla?

– Man ten velniškai nepatinka.

– O kaip ten „Pamatyk, ko tu verta, kai bernų nėra šalia!“

– Bernai nuolatos ateina iš kito ežero kranto. Tas šūkis – tik pokštas.

– Kodėl jie kitame ežero krante?

– Jie gyvena berniukų stovykloje, jai vadovauja tokie pat mul-

kiai. Jų šūkis – „Pabūk tikroje kario stovykloje“ ar panaši nesąmonė. Ar galiu su jumis pagyventi?

– Aš visą laiką dirbu.

– Taip... Ei, man šovė mintis! Aš dirbsiu jūsų priimamajame – būsiu jūsų registratorė. Jūs juk jos neturit, tiesa?

Orvilis atsakė, kad neturi.

– Mudu gyvensim pas jus, ir bus labai smagu!

– Taip, bus labai smagu. Gerai. Gal Penė su tuo ir sutiks.

– Pirma paklauskit jos, ar galiu skristi su jumis, o jeigu neleis, paprašykit to antro varianto.

– Žinai, kaip vaikas tu labai gudri.

Eimė visa nušvito.

– Padarysiu visa, ką galėsiu.

Kurį laiką juodu gulėjo ir tylėdami žiūrėjo į dangų.

– Kodėl jūs išvykstat? – paklausė Eimė.

– Be tavęs, niekas daugiau čia manęs nelaiko.

– Nuo tada, kai išvažiavo Miranda?

– Ir Krėjus.

– Judu buvot baisiai įsimylėję, ar ne?

– Taip, mes visi trys.

– Tai kas nutiko?

– Mūsų negalios nesiderino.

– Vaje! Tuomet būna sunku.

– Taip. Man plyšo širdis.

– Ar sulaukėt iš jų kokių žinių?

– Nieko.

Eimė padėjo galvą jam ant krūtinės. Jie stebėjo debesis, lyg vaiduokliai slenkančius dangumi.

– Vadinasi, išvykstat dėl jos?

– Taip, bet čia dar ne viskas.

– Tikrai?

– Tikrai. Esmė čia vizija. Vieną dieną, kai buvau šešerių, štai taip gulėjau vienas lauke, pakėliau akis ir, pamačius tokius pat debesis, mane aplankė vizija.

– Jėga! Kokia vizija?

– Suvokiau, kad pasaulis – ne vien tai, ką matai, girdi ir jauti. Esama kažko daugiau.

– Ko?

– Nežinau ko, bet išgirdau žodžius „kažko dar“.

– Pavyzdžiui, Dievo?

– Gal. Kažko dar, kas sudaro visumą, o aš tesu jos dalelė. Jei reikėtų bandyti įvardyti tai dabar, sakyčiau – kažkas dieviška.

– Labai neįprasta.

– O gal ir ne. Ta vizija taip mane sujaudino, kad parbėgau namo papasakoti motinai. O ji man atsakė: „Atleisk, Orvili, bet nieko daugiau nėra – vien tai, ką matai aplink.“

– Selma?

– Aha.

– Kaip apmaudu!

– Šiaip ar taip, bandžiau laikytis įsikibęs šios vizijos visą gyvenimą, Eime, o kai buvau toli, dirbau organizacijoje „Gydytojai be sienų“, laksčiau po pasaulį ir įsimylėjau Celestiną Italijoje – beveik lygiai prieš metus – man pavyko nepaleisti jos. Ir tuomet jutau... nežinau, kaip pasakyti... tartum būčiau kažko *vertas*, supranti? Nes buvau dalis kažko daugiau.

– Taip, aš irgi tai jutau, kai buvau maža.

Orvilis šyptelėjo.

– Bet grįžęs čia įsitikinau, kad išsaugoti šią viziją yra labai sunku. Jei ilgai čia užsibūsiu, ji pranyks. O aš jau seniai nusprendžiau: jeigu leisiu jai išnykti, manęs irgi neliks šiame pasaulyje.

Juodu vėl nutilo ir gulėjo apimti taikių minčių.

– Kaip manot, dėde O., ar senelės Selmos vizija išnyko?

Orvilis buvo apstulbintas – ne tiek klausimo, kiek Eimės meilės – ne, ne meilės, veikiau atjautos. Eimės gebėjimo persikelti į Selmos gyvenimą, pamatyti tikrove netapusias Selmos svajones – jam pačiam to nepavyko padaryti, nors ir kaip stengėsi.

– Žinai ką, Eime?

– Ką?

– Tu esi stebuklas. Varom!

– Bet jūs neatsakėt į mano klausimą.

– Tau tai labai svarbu, ar ne? Mano atsakymas toks: padarysiu visa, ką galiu, kad įtikinčiau Penę leisti tau mesti tą stovyklą, apsigyventi pas mane ir dirbti mano registratore. O kai gausiu tuos Selmos pinigus, išvykęs galėsiu bet kada kviestis tave į Europą – net savaitgaliui, jei tau reikės manęs. Sutarta?

– Sutarta.

– Patinka?

– O, taip.

– Važiuojam!

Orvilis atvežė Eimę iki namų, tada prieblandoje atriedėjo prie Skunerių namų. Palikęs motociklą įėjo į verandą auksinėmis lubomis, paskui pro nerakintas lauko duris.

– Ei, ar kas yra namie?

Jis žinojo, kad Henrio su Nelda Džo nėra, bet gal vaikai niekur neišėję. Niekas neatsiliepė. Jis paliko raktelį virtuvėje ant stalo ir buvo beišeinąs.

Kažkodėl darbo kambaryje sustojo, įsipylė stiklą kukurūzų viskio, alaus užsigerti ir užsidegė cigarą *Monte Cristo*. Sudribo ant masyvaus oda traukto fotelio priešais netvirtai stovinčią indaują atsikišusiu viduriu ir didelį televizorių tuščiu ekranu. Orvilis pagaliau užsuko pas Skunerius.

„Tai štai ką reiškia būti Skuneriu? – pamanė. – Taip, tikriausiai. Bet ką reiškia būti tokiam kaip Skuneris?“

Jis ilgai sėdėjo ir nieko nematančiomis akimis žiūrėjo prieš save. Galop sau atsakė: ko gero, esmė ta, kad toks kaip Skuneris yra tuščias, ir tiek. Taigi – tuščias ir nieko daugiau. Lauki Godo ar Neldos Džo – koks skirtumas ko?

Ta tuštuma taip jį paveikė, kad jis netrukus užsnūdo. Pažadino suskambęs telefonas. Jis tol skambėjo, kol galop įsijungė atsakiklis.

– Sveikas, Ereli, čia Sančas Pansa.

Orvilis pažino Miltono Plotkino, savo svainio, balsą.

– Viskas paruošta griauti rytoj šeštą nulis nulis.

Atsakiklis išsijungė.

Akimirką apstulbęs Orvilis tiesiog suakmenėjo negalėdamas patikėti. Jie nedrįs...

Bet tada patikėjo. Jie susprogdins Verto viešbutį.

Jis įniršo, įsiuto, kad leidosi apmulkinamas. Mintyse vėl išvydo Henrį, stovintį prieš piktus miestiečius susirinkime vos prieš kelis mėnesius. Henris juos ramino, tikino, siūlė atidėti seno didingo viešbučio griovimą iki metų galo, prašė visų nedaryti nieko neapgalvoto ar skuboto, suteikti draugijos „Vertą gelbėti verta“ nariams realią galimybę surinkti reikiamas „lėšas“.

Melas, visa tai buvo grynas melas. Vos tik pasitaikė proga – Mirandos nėra, ponia Tar gedi nugaišusio katino ir dingusios draugės, Orvilis nuleidęs rankas – jie ėmėsi žygių viešbutį nugriauti.

Jį užplūdo prisiminimai: kaip pirmą kartą išvydo tris vienišas žmogystas, piketuojančias pirmą vakarą jam pėsčiomis grįžus į miestelį, kaip mokykloje susipažino su Miranda ir juodu šiltai atsisveikino žodžiais: „Vertą gelbėti verta?“ – „Taip! Verta, tikrų tikriausiai!“, kaip juodu su Eime įsitraukė į sąjūdį, kaip vyko miestelio susirinkimas. Viskas nuėjo į praeitį. Jis vienintelį kartą pratisai iškvėpė, ir viduje neliko nė trupučio oro. Lyg pradurtas balionas jis susmuko ant nusitrynusios odos. Pyktį užgožė pralaimėjimo

pojūtis. Iš pradžių mes prarandame vienas kitą, o dabar praradome ir jį.

Jis pasijuto bejėgis, liūdnas. Galvojo apie Mirandą, žinodamas, kaip jai buvo svarbu išgelbėti viešbutį. Apsidairė po kambarį, pažvelgė į tobulai dekoruotas sienas, į masyvią indaują atsikišusiu viduriu, į neįžvelgiamą televizorių. Jis pajuto nebylią vienatvę šio seno gražaus namo, mačiusio daug šlykščių dalykų.

Jei šansą vysiesi pakankamai ilgai, jis virs lemtimi. Kartą tai jam sakė Miranda. Ji kalbėjo apie istoriją ir jos žalios akys šelmiškai spindėjo. *Šansas.*

Viskas staiga apsivertė aukštyn kojomis. Jis pajuto švystelint viltį, suplazdant palengvėjimą. Atsistojo iš minkštos odos gniaužtų.

– Gerai, šūdžiai, – tarė stovėdamas prieš stiklintą indaują. – Ačiū už šansą. Dabar veiksiu aš!

27

Drėgnas brėkšmos oras. Raudona saulė. Tyla. Orvilis užsirūkė dar vieną cigaretę ir atsilošė supamajame krėsle nenuleisdamas akių nuo Vašingtono gatvės ir „Išsidažiusios damos" baro. Kelias pastarąsias valandas aplink buvo ramu. Kaip miestelio gydytojas, jis jau sužinojo šiek tiek tiesos apie kolumbiečius ir gal net apie pačią Kolumbiją. Juto iš visų pusių supantį sapnų miestą, tą, kurį sapnavo visi kolumbiečiai. Čia, pamanė jis, yra vienintelė utopija. Neapibrėžta laike, vietoje, aktyvios stadijos miego plonytėmis voratinklių gijomis pririšta prie istorinės vietovės. Orvilis įsivaizdavo, kad dauguma sapnų dabar malonūs – ne tie, kurie pažadina miegantįjį. Jis įsivaizdavo, kad sapnuojantys kolumbiečiai dalyvauja pokyliuose ir vakarėliuose, viskas jiems gerai klojasi, jie yra stip-

rūs, raumeningi, nenutukę, blaivūs, turtingi, nerūko ir jiems nereikia kreiptis į gydytoją. Tie utopiški sapnai – gausi įvykių istorija to, kas laukia ateityje.

Garsas. Pasak Celestinos, citavusios „Vedantas", pasaulio aušroje garsas atsirado anksčiau už visa kita. Dabar, auštant dienai, pirmas irgi atsirado garsas. Sučiaudėjęs užsivedė automobilis, sudžeržgė pavaros, ir jis nuriedėjo nuokalne Pietų pelkės link – kažkas važiavo į darbą. Tanklaivis ūkaudamas praplaukė pro yrantį upėje švyturį prie Midlgraund Fletso salos, prieš du šimtus metų išgarsėjusios dėl idiotiško sumanymo įrengti keltą. Sučirškė žadintuvas, įsijungė radijas, kažkas užtraukė melodiją. Kažkas susiginčijo, kitapus gatvės lange užsidegė šviesa, pasirodė mieguisto gunktelėjusio kolumbiečio apybrėža.

Orvilis pamatė pirmą šviesą aukso bumbule, puošiančiame vėliavos stiebo viršų jam iš kairės, Paradų kalvoje. Bumbulas atspindėjo spindulius saulės, išlendančios iš savo slėptuvės Masačusetse ir bėgančios Kapinių kalvos viršūne.

Dudunkt! Dunkt!

Trenksmas sunkių mechanizmų, paleidžiamų Šiaurės 2-ojoje gatvėje. Sprendžiant iš besiartinančio garso, kažkokia didžiulė metalo masė. Dyzelinis variklis, gremėzdiškos pavaros. Pirma perjungiama į antrą, ta į trečią, ir mechanizmas skystoje šviesoje sunkiai stenėdamas juda Vašingtono gatve. Iš tų laikų, kai dirbo mokesčių rinkėju ant Ripo van Vinklio tilto, Orvilis pažino šį garsą. Sunkus vilkikas, vežantis kažką dar sunkesnio. Jis artėjo.

Štai jis pasirodė. Orviliui iš kairės it kokia siena judėjo sunkvežimis, gabenantis didelį kraną su juodu rutuliu statiniams griauti, pakištu po nuleista jo strėle – atrodė, tarsi dramblys būtų kišęs sau į nasrus kažkokį juodą vaisių. Sunkvežimis su kranu sustojo tiesiai prieš Orvilį. Jis pamatė užrašą: „Skomparcos namų griovimo ir baldų apmušimo bendrovė."

– Kas per velniava?!

Šiems žodžiams pavymui iš sunkvežimio kabinos išlipo vyras. Orvilis pažino savo pacientą – Džefrį Libovskį, ukrainietiškos kilmės, bet beveik ją užmiršusį amerikietį. Bilas atpratino jo mažametį sūnų kakoti į tėvo motociklininko šalmą.

– Viešpatie aukštielninkas! – balsas buvo policininko Pakio Skomparcos. – Ei, daktare, ką čia veiki?

Žybtelėjo šviesa, paskui dar ir dar kartą. Pakis su Džefriu pasisuko į Tobį op den Daiką – šis įmantria kamera pliauškino vieną kadrą po kito pavakariniam „Kolumbijos šauklio" numeriui.

– Rupūs miltai! – pyko Džefris. – Kad tave kur velnias!

– Bliamba, Orvi, – rūstinosi Pakis, – ar tau to reikėjo?

Tobis išfotografavo dar keletą kadrų.

– Ačiū, kad įspėjai, Orvi, – tarė jis, žvaliai pamojavo ir nuėjo švilpaudamas „Vieną pilną kerų vakarą".

– Tai ką, po velnių, tariesi čia darąs? – paklausė Pakis.

– Medituoju.

– Susirakinęs grandinėmis?

– Jėzus irgi buvo surakintas, gal ne?

Pakis apie tai pagalvojo.

– Kas buvo, tai buvo.

– O *jūs* ką čia veikiat? – paklausė Orvilis.

– Atvažiavo komanda. Su užduotimi griauti.

Šalia sustojo sunkvežimis su dar keliais darbininkais. Paskui sustojo automobilis, netrukus dar vienas. Nedidelė minia ėmė gausėti. Žmonės spoksojo išpūtę akis.

– Klausyk, Džefri, – paklausė Orvilis, – kas tau liepė jį griauti?

– Mums davė įsakymą.

– Kas?

– Klausyk, brolau, – atsakė Džefris, – mums liepta nesakyti, kas

davė įsakymą, aišku? O jeigu tuoj pat nenugriausim šio gražuolio, mūsų šiknos kentės – supratai?

– Supratau, ir man labai gaila.

– Taip, – atsakė Džefris, – o kas apie tai pranešė tau, brolau?

– Miltas.

Abu pašnekovai apstulbo.

– *Miltas?!* – nustebęs pakartojo Libovskis. – Bliamba!

– Pala, neskubėk, – įsiterpė Pakis. – Palauk. *Koks* Miltas?

– Miltas Plotkinas, mano svainis.

Darbininkai susižvalgė.

– Po perkūnėliais! – keiktelėjo Libovskis.

– Ką sakai? – paklausė Pakis.

– Po perkūnėliais!

– Negaliu patikėt, supranti? – Pakis vėl atsigręžė į Orvilį. – Turiu galvoj, čia grandinės?

Tai išties buvo grandinės, ir Orvilis buvo jomis susirakinęs. Storiausios grandinės ir sunkiausiai įveikiama kabamoji spyna, kokias tik galėjo rasti. Jis pasiėmė iš namų senelės supamąjį krėslą, įsimetė į kraislerio bagažinę ir trečią nakties atvažiavo prie Generolo Verto viešbučio.

Rakintis grandinėmis prie portiko kolonų buvo sunku ir pavojinga. Viešbučio portikas, kolonos ir stogas buvo tiek apirę, kad panėšėjo į korį. Orvilis apžiūrėjo kitas pastato dalis, bet ten viskas irgi buvo sukežę. Jeigu kur nors smarkiau būtum trinktelėjęs, visas pastatas galėjo sugriūti. Orvilis apvyniojo sunkia grandine dvi dorėnines kolonas išklerusiame portike – jis buvo susmukęs nelyginant subjaurota jo motinos veido pusė – prakišo pro vieną išdaužtą langą prie pūvančių durų, ištraukė pro kitą iškultą langą, paskui atsisėdęs supajame krėsle porąsyk apsivyniojo aplink save. Kabamosios spynos lankelio galas sulindo į plieninę korpuso angą, spragtelėjo ir tvirtai užsirakino.

Orvilis sėdėjo vilkėdamas kostiumu, pasirišęs Krėjaus dovanotą kaklaraištį su drambliais, besiganančiais šilkinėje Afrikos stepėje. Orvilis kelias valandas sūpavosi tamsoje prisirakinęs prie iškabos GENE   IEŠ   . Galėjai pamanyti, kad senas širdžiai brangus viešbutis tapo kažkokia Kolumbijos biotechnologijų bendrove. Sūpuodamasis tamsoje Orvilis laukė. Prisimindamas, kaip per viešbutyje vykdavusias madų demonstracijas triumfuodavo Selma, kai tebebuvo graži, jis bemaž tikėjosi pamatyti ją kabančią ore ar skraidančią. Retkarčiais nužvelgdavo dangų nedrąsiai to vildamasis, bet jos nepamatė.

– Gerai, daktare, – tarė dabar Pakis, – tu parodei, ką nori pasakyt. Dabar atsirakink ir važiuok namo.

– Tik tada, kai bus įvykdyti mano reikalavimai.

– Kokie reikalavimai, brolau? – šūktelėjo Libovskis.

– Velniai rautų, taip ir žinojau, kad jis taip pasakys! – tarė Pakis.

– Kokie, bliamba, reikalavimai?

– Gal manai, kad čia koks gėlių vaikų protestas prieš karą Vietname? – paklausė Pakis. – Jie nebevyksta, Orvi. Karas baigėsi, nežinojai?

– Gal nesibaigė. Čia itin svarbus reikalas. Kviesk merą.

Pakis žvilgtelėjo į Džefrį, šis į Pakį. Jie pasijuto dar nesmagiau.

– Klausyk, daktare, – tarė Pakis. – Merą mes kviečiam tik neatidėliotinu reikalu.

– Žinau, – atsakė Orvilis. – Todėl ir liepiau jį kviesti. Čia ir yra toks atvejis.

Juodu apie tai pamąstė, pasikuždėjo. Žioplių per tą laiką pagausėjo, susibūrė visa minia.

– Taip, reikia gelbėti Vertą! – kažkas sušuko, kitas pridūrė: – Laikykitės, daktare!

– Gerai, Orvi, – tarė Pakis. – Mes apsisprendėm.

– Džiugu. Man patinka ryžtingi žmonės.

– Mes nusprendėm griauti – na, žinai, apgriausim viską aplink tave, aišku?

– Ką?! – sušuko Orvis staiga siaubingai išsigandęs, ką tie mulkiai gali pridirbti. Nuo smūgio į bet kurią pastato vietą portikas gali ant jo užgriūti. Tai būtų galas. Mirtis. Mirti čia? Štai taip?

– Džefris sako, kad gali *truputį* apgriauti aplink tave, tiesa, Džefri?

– Taip, brolau, galiu tik šį tą apgriauti, tikrai. Kaip tu sakai savo pacientams, jūs ničnieko nepajusit, – jis patylėjo, paskui baigė: – brolau.

– Taigi atsipalaiduok, daktare, – patarė Pakis. – Mes pradėsim ten, kur buvo šokių salė, prisimeni?

– Ne! – atsakė jis galvodamas: *laukia dar viena kolumbietiška avarija!* – Jūs negalit to daryti.

– Kodėl?

– Jūs mane užmušite. Visa priekinė dalis ant manęs užgrius.

– Ne, neužgrius, – pareiškė Libovskis. – Tu manęs nesupranti. Mes tik *truputį* apgriausim, brolau, *visai nedaug*, štai tą šoninę dalį.

– Šokių salę, – paaiškino Pakis.

– Bet viskas tarpusavyje susiję.

– Štai kodėl aš dirbsiu ypač atsargiai. Nieko baisaus. Aš griausiu štai ten.

– Griausi? – paklausė Orvilis. – Tu juk net nedirbi griovimo padalinyje, Libovski? Priimamajame sakei man, kad dirbi baldų apmušimo skyriuje.

– Žinau, kad gali abejoti mano kompetencija, brolau, – atsakė Libovskis, – bet patikėk manim: dirbdamas nemažai prisižiūri nuo kitų. Bėda ta, kad mūsų tikrasis griovėjas šią savaitę dirba Las Vegase.

– Nieko baisaus, daktare, – įsiterpė Pakis. – Tu tik sėdėk ir būk ramus.

– Taip, medituok toliau, daktare, – nusijuokė Džefris. – Galvok apie malonius, ramius dalykus!

Jis nusikvatojo, purtydamas galvą, tarsi negalėtų patikėti tuo, kas vyksta, grįžo prie krano, sėdo į kabiną ir paleido variklį. Jo pagalbininkai padėjo jam nuleisti plienines nuovažas, kad kranas galėtų nuriedėti nuo sunkvežimio. Kai nuovažos nuslydo ir dunktelėjo į grindinį, kranas riogsojo dirbdamas tuščiąja eiga, šildamas – nesuvaldomas it gauruotas mamutas, gerai pailsėjęs, pasirengęs.

– Jei paliesite šį viešbutį, – suriko Orvilis, – mano advokatas paduos jus į teismą ir numaus paskutines kelnes!

Išgirdę žodį „advokatas", visi sustingo. Pakis priėjo prie krano kabinoje sėdinčio Džefrio. Kažką jam sušuko, šis sušuko atsiliepdamas – tačiau ką, Orvilis negirdėjo per dyzelinio variklio burzgimą. Tada Pakis išsitraukė savo nešiojamąjį siųstuvą-imtuvą, įjungė, prisikišo prie ausies, trumpai pakalbėjo, paskui skausmingai suklykė, atitraukė jį nuo ausies ir išjungė. Atsisėdo ant sunkvežimio platformos krašto ir užsirūkė cigaretę. Dyzelinis griovimo kranas, riogsantis ant dviejų nuovažų viršutinio krašto, toliau dirbo tuščiąja eiga – tara bummmm, tara bummmm, tara bummmm. Orvilio ausiai tas garsas buvo paguoda – kimi, gerai sutepto plieno mantra, skirta vidaus degimui.

Nieko neatsitiko, tik pagausėjo minia žioplių. Daugelis spoksojo, ir tiek, bet vienas niujorkietis padėjo priešais Orvilį gėlę. Paskui kiti žmonės nuėjo atsinešti gėlių, paskui irgi padėjo jas prieš Orvilį.

Kai smulkučio mero gigantiškas rožinis kadilakas *El Dorado* privažiavo, sustojo, šiek tiek pasisūpavo ant amortizatorių ir išspjovė Ameriką, Kolumbijos mastais minia jau buvo milžiniška. Vieni skandavo: „Vertą gelbėti verta!", kiti: „Vertą griauti verta!"

Ameriko netrukus laukė nauji mero rinkimai, tad visi susirinkusieji kadilako buferių lipdukuose pirmą kartą pamatė naują jo kampanijos šūkį:

TEGUL JŪSŲ GYVENIMAS ĮGAUNA
ŠIEK TIEK ITALIŠKO SKONIO.
RINKITE MERU A. SKOMPARCĄ!

Amerikas pasuko tiesiai prie Orvilio. Galėjai pamanyti, kad jį nudobs ir suės.

– Po velnių – ką čia išdarinėji?!

Bet tuomet įsižiebė ryški šviesa. Orvilis ir Amerikas į ją pasisuko. Ką tik atvažiavo televizijos filmavimo komanda, pasirengusi fiksuoti vaizdajuostėje visa, kas vyksta, kad parodytų per vietines ryto žinias, vidudienio žinias, vakaro žinias, nakties žinias, o jeigu įvykis bus pakankamai skandalingas – gal net parodytų per nacionalinius kanalus ir aprašytų spaudoje: laikraštyje *Time*, žurnaluose *Newsweek* ir *People*. Gal net dviejuose leidiniuose, formuojančiuose viešąją nuomonę – *National Enquirer* ir *New Yorker*.

Užkluptas prožektorių šviesos Amerikas apsigalvojo. Susitvardęs jis demonstratyviai nuėjo prie portiko – prie Orvilio ir savo paties pusbrolio Pakio. Atsisukęs į televizijos kamerą Amerikas tarė:

– Kaip šio puikaus miesto meras, aš esu pasipiktinęs. Baisiausiai pasipiktinęs!

Jis atsigręžė į Orvilį ir Pakį, vis dar pasisukęs geru kampu į kamerą.

– Taip, aš pasipiktinęs jumis!

Jo akys lakstė nuo Pakio prie Orvilio ir atgal. Buvo neaišku, katro iš jųdviejų elgesį jis turi galvoje.

– Pasipiktinęs jumis, pareigūne Skomparca! Kaip valstybės tarnautojas gali talkinti ir bendrininkauti griaunant šį šventą seną

istorinį viešbutį, šią miesto įžymybę?! Pasipiktinęs, kad kažkam – kažkokiems nepatenkintiems šio miesto gyventojams – galėjo apskritai ateiti į galvą mintis griauti šį puikų viešbutį. Nors nepritariu jūsų poelgiui, daktare Rouzai, aš koviausi kare, kad apginčiau jūsų teisę elgtis kaip... patriotui. Už žodžio laisvę. Man gėda, pareigūne Skomparca ir pone Libovski, gėda, kad jums galėjo ateiti į galvą mintis sulyginti su žeme šį nuostabų seną istorinį viešbutį.

Jis pagalvojo ir, matyt, suvokęs, kad pernelyg daugiažodžiavo prieš televizijos kamerą, priėjo prie jos arčiau ir tarė:

– Laisvė yra užtikrinta visiems kolumbiečiams!

Televizijos prožektoriai išsijungė. Filmavimo komanda ėmė krautis daiktus.

– Kodėl jūs tai darot?! – atsigręžęs į Pakį ir Džefrį užriko meras.

– Mes tik vykdėm įsakymą, pone mere, – atsakė Pakis.

– O kas jums davė šį įsakymą, pareigūne?

Tyla.

– Ar aš esu saistomas priesaikos?

– Jei nenorite – nesate.

– Aišku. Gerai, – jis mąsliai suraukė kaktą ir pagalvojo. – Užmiršau kas.

Amerikas papurtė galvą ir nusispjovė ant šaligatvio. Pažiūrėjo į krano kabiną ir riktelėjo:

– Libovski!

– Ką, jūsų kilnybe?

– Eikšekit čia. Tik greitai!

Džefris padarė kaip lieptas. Visi trys pasitarė. Minia ėmė garsiau šūkčioti, bet trijulė nekreipė dėmesio, kol šauksmai peraugo į isteriškus klyksmus: be Libovskio likęs kranas pajudėjo žemyn plieninėmis nuovažomis link gatvės ir ten stovinčių transporto priemonių, tarp jų televizijos komandos mini furgono ir mero rožinio kadilako.

Žmonės išsilakstė. Akimirką atrodė, kad svyruojantis kranas virs nuo nuovažų į viešbučio pusę ir jį nugriaus; Orvilis jau pamanė mirsiąs, bet kranas pasisuko į kitą pusę, link kruopščiai restauruoto aštuonioliktο šimtmečio banginių medžiotojo namo su aptvarėliu ant stogo grįžtantiems iš jūros laivams stebėti. Pirmame namo aukšte dabar buvo įsikūrusi prašmatni senienų krautuvė.

Rodydamas neregėtą narsą Libovskis stryktelėjo ant sunkvežimio platformos, lyg kaubojus ant žirgo šoko prie krano vairo ir sugebėjo išlaikyti jį ant nuovažų, bet mechanizmas iš inercijos vis tiek trenkėsi į grindinį ir siaubingai sužvangėjo. Nuo trenksmo senasis viešbutis grėsmingai sudrebėjo, Orviliui virš galvos sugirgždėjo kolonos, ėmė leistis tokios tirštos dulkės, kad Orvilis išsigando, jog visas statinys grius, ir jis tuoj pat čia mirs.

Viešbutis negriuvo, bet nuo smūgio į Vašingtono gatvės grindinį kanalizacijos dangtis išlėkė į orą, trūko vamzdis, ir į viršų šovė įtartinai rudo vandens geizeris. Jo purslai tiško po visą gatvę. Visi spėjo išsidanginti, liko tik Pakis, Amerikas ir Orvilis.

Televizijos kamerų nebebuvo, tad meras tarė:

– Neįtikėtina. Tai ko, po velnių, tu nori, Orvi?

– Kad jūs tesėtumėte susitarimą, kurį pasiekėme per susirinkimą – kad viešbutis nebus griaunamas šešis mėnesius – ir kad dėl to, kas ką tik įvyko, jūs pridėsite dar pusmetį.

– Bus padaryta.

– Ir kad jūs pats pasirašysite raštą ir asmeniškai tai laiduosite.

– *Asmeniškai?* Nori, kad aš imčiausi tokios atsakomybės?

– Taip.

– Eik šikt.

– Būtų sunku šitaip prikaustytam grandine. Aš lieku. Štai čia, – jis žvaliai apsidairė. – Čia visai malonu.

– Pasakysiu tau, ką aš padarysiu. Aš laiduosiu *politiškai*, gerai?

– Ką tai reiškia?

– Pasinaudosiu aukšto vykdomojo pareigūno privilegija to neaiškinti. Paprašysime miesto advokato – Leno Deito – surašyti tokio turinio raštą, sutinki?

– Argi jis nėra laikinai nušalintas ir laukia teismo už tai, ką darė tam mažam...

– Ne, ne, berniuko tėvai su juo tariasi. Už apvalią sumelę jis išsisuks.

– Bet jeigu liks dirbti, Kolumbija nieko gero tikėtis negali, ar ne?

– O iš ko šis miestas gali tikėtis ko nors gero šiais laikais? Negaliu su tavim ginčytis šiuo klausimu, bet jis šantažuoja mus. Girdi, jeigu jį atleisime, paduos mus į teismą remdamasis kažkokiu sušiktu federaliniu įstatymu dėl diskriminacijos darbo vietoje. Jis tikras psichikos ligonis, tas smirdžius, supranti?

– Gerai, bet tik su sąlyga, kad dalyvaus ir mano advokatas. Laimės kūdikis Tornas.

– Oho! – Amerikas pamojavo aukštyn žemyn sau prieš pilvą į viršų nukreiptu delnu, šitaip rodydamas susižavėjimą. – Tie anglosaksai advokatai iš Spuk Roko – kieti vyrai!

– Todėl jį ir nusamdžiau.

– Gerai. Tai ką – dabar atsirakink.

– Neturiu rakto.

– Jis neturi rakto? – paklausė Pakio Amerikas. – Visą laiką tai žinojai?

– Iki to mes nepriėjom.

– Po velnių – jis neturi rakto! Tai ką – gal mums susirasti litavimo lempą?

– Bet aš žinau, kur jūs galit gauti raktą, – tarė Orvilis.

– Kurgi?

– Pirma pasirašysime dokumentą, o jau tada gausime raktą.

– Kad tave kur velniai, Orvi, – tu pažįsti mane visą gyvenimą. Nejaugi manimi nepasitiki?

– Amerikai, pažįstu tave visą gyvenimą – kaip tik todėl tavimi nepasitikiu.

– Liaukis, nebūk, po paraliais, užsispyręs kaip asilas! Galvok apie šį miestą – savo miestą, mano miestą, mūsų miestą. Darai jam gėdą, supranti?

– Tada verčiau paskubėkit. Man nieko netrūksta. Jūs irgi galit būti patenkinti. Aš palauksiu.

Prireikė nemažai laiko surašyti dokumentą ir jį pasirašyti, bet viskas buvo padaryta.

– Tai kur tas raktas, daktare? – paklausė Pakis.

– Mano kabinete, ant stalo, po elnio galva su keturiolikos šakų ragais, uždengtas dideliu starbasolio buteliu.

Kol Orvilis sėdėdamas sūpavosi ir laukė, jam į galvą atėjo posakis: „Saugokis silpnųjų, nes stiprieji neturi kuo nuo jų apsiginti."

• • •

Tą pavakarę „Kolumbijos šauklys" išspausdino nuotrauką pirmame puslapyje. Ji užėmė beveik visą viršutinę puslapio dalį. Eimė įbėgo į Orvilio priimamąjį su laikraščiu rankoje. Orvilis įsmeigė akis į griozdišką kraną, riogsantį priešais seną sutrūnijusį viešbutį, į pareigūną Pakį Skomparcą ir poną Džefrį Libovskį – išpūtę akis, atvipusiomis žiaunomis, jie stovėjo priešais besišypsantį daktarą Orvilį Rouzą. Šis, su kostiumu ir kaklaraiščiu, prisirakinęs grandinėmis šypsodamasis sėdėjo supamajame krėsle. Tekančios saulės spindulys atsispindėjo nuo vienos naujutėlaitės plieninės grandinės grandies atgal į netobulą objektyvą dideliu akinamu šviesos kryžiumi; Orvilis pamanė, kad koks postmodernistinių polinkių senienų mėgėjas tą kryžių galėtų paversti tikru meno kūriniu. Užrašas po nuotrauka skelbė:

MIESTO GYDYTOJAS IŠGELBSTI ISTORINĮ VIEŠBUTĮ
RIZIKUODAMAS GYVYBE, GALŪNĖMIS IR KALĖJIMU

Visą tą dieną, kai Orvilis kaip visada gydė kolumbiečius, ekspromtu reaguodamas į didesnį jų dėmesį, mat tapo įžymybe, ir atsakinėdamas į jų argumentus už ir prieš viešbučio išsaugojimą, tuo pat metu nerimaudamas, ar ras kas pirks iš jo praktiką, nes nenorėjo, kad grįžęs Bilas pamatytų, jog ji nebeegzistuoja, jo galvoje be perstojo sukosi keistas žodis: *ahimsa*.

Tai buvo Gandžio žodis, reiškiantis „smurto atsisakymą". Orvilis retkarčiais girdėdavo jį tai viename, tai visai kitame pasaulio kampelyje dirbdamas organizacijoje „Gydytojai be sienų". Jis miglotai prisiminė, kad iš tikrųjų žodis reiškia visa ne tai, ką visi manė jį reiškiant – ne „smurto atsisakymą". Bet iki pat vakaro jis negalėjo prisiminti tikrosios šio žodžio reikšmės. Jis eidavo gatve, ir jo padai kaukšėjo į šaligatvį *ahimsa*, *ahimsa*. Jis pietavo Hendriko Hadsono užkandinėje ir kramtydamas skrudintas bulvytes girdėjo *ahimsa*, *ahimsa*.

Praėjusią liepą, gal net tą pačią dieną, Lago del Ortoje Celestina Polo jam paaiškino, kad sanskrito žodis *ahimsa* klaidingai verčiamas kaip „smurto atsisakymas".

– Tikroji jo reikšmė, *caro*, yra „kurianti meilė".

28

Sveiks, daktare,

šalta ir šlapia. Bjauri vietovė. Čia negali tikėti Dievo. Arčiau Antarktidos jau neįmanoma nusigauti. Babetė nori tenai – pa-

matyti imperatoriškuosius pingvinus. Vieną jų matei, ir gana, bet jai nepaprieštarausi – toks jau vedybinis gyvenimas. Viduriai baisiai užkietėję. Net armijoje taip nebuvo. Išvykdamas užrakink kabinetą, o raktą išmesk.

Tavo drg. Bilas

Atviruko priekinėje pusėje buvo matyti kalnagūbris be gyvos dvasios, vien kalnų keteros ir įdubos, nė vieno medžio. Kalnai stūksojo virš dar nykesnės uolėtos pakrantės. Priekiniame plane puikavosi vienintelė ryški purpurinė ir auksinė laukinė gėlė. Ugnies Žemė, piečiausias Pietų Amerikos žemyno taškas. Taip toli į pietus visuomet šalta.

Orvilis perskaitė atviruką sėdėdamas ant Bilo kėdės. Jam dingtelėjo, kad keteros ir įdubos kėdės sėdynėje puikiai prisitaikė prie didelio Bilo užpakalio, bet dabar jo pasturgalis ant jos irgi jautėsi visai patogiai. Jo paties Ugnies Žemė.

Buvo pavakarė rugpjūčio šeštosios, jo tikrosios gimimo dienos. Keista, pamanė jis, pirmą kartą per keturiasdešimt gyvenimo metų švęsti tikrą savo gimtadienį. Tai bent šventė! Apie ją nežino niekas, be Penės, Mirandos ir Celestinos. Celestina ir Miranda nepasiekiamos, o Penė įsiutusi ir su juo nesikalba. Šventė, kurgi ne!

Per beveik dvi savaites, praėjusias nuo tada, kai prisirakino prie Verto viešbučio, padėtis šiek tiek pagerėjo, bet paskui nepalyginamai pablogėjo. Pagerėjo, nes Orvilis trumpai patyrė dvasios pokylį žinodamas, kad tikrai išvyks. Jis nusipirko bilietą į Romą rugpjūčio dvidešimt septintajai ir Celestinai nusiuntė telegramą su visomis smulkmenomis. Visa kita ėjo blogyn. Nė vienas geras poelgis nelieka nenubaustas, kartodavo jis mintyse tvarkydamasis su viena nelaime po kitos tarp savo pacientų ir artimųjų.

Pasklido kalbos, kad viešbučio istorijos kaltininkas – Miltas.

Baisiausiai įsiutęs ant Orvilio jis neigė įsakęs – galbūt kartu su Henriu Skuneriu – griauti viešbutį. Taip, gal įsakė Skuneris. Nors Orvilis iš to Milto skambučio spėjo, kad Skuneris įsivėlęs į tą reikalą, jis negalėjo būti tuo visiškai įsitikinęs. Kaip visada visas Skunerio elgesys iš pažiūros atrodė akivaizdus ir aiškus, bet giliau pažvelgęs suvokdavai nieko gerai nežinąs. Tą dieną, kai Orvilis prisirakino prie viešbučio, Henrio nebuvo mieste ir iki šiol jis negrįžo.

Orvilis paskambino jam į namus. Atsiliepė Nelda Džo. Ji pasakė, kad jisai išvyko į Vašingtoną rinkti lėšų, iš sostinės keliaus į JAV pietus.

– Jis seka paskui pinigus – storos piniginės dabar pietuose. Mano tėtušis turi įtakos Talsos naftininkams, o visi Henrio bičiuliai iš karo laivyno laikų, atrodo, įsikūrė šalia golfo aikštynų dykumoje ir pinigų turi kaip šieno. Jis grįš rugpjūčio dešimtą. Brangusis, manau, kad pasielgei drąsiai ir šauniai. Jeigu neišgelbėsime tos lūženos, ką mes apskritai galime išgelbėti? Verslo požiūriu labai gudrus ėjimas – sumokėję šią kainą susigrąžiname turistus. Gal užsuktum? Arba ateitum sekmadienį – kepsim ant žarijų mėsą?

– Atsiprašau, bet negaliu.

Orvilis nepasiteiravo, kaip baigėsi su tuo apgamu.

– Ką gi, tada kitą kartą. Pasakysiu Didžiūnui, kad skambinai.

Tą patį vakarą Henris pats paskambino Orviliui. Balsas buvo suglumęs ir susirūpinęs.

– Aš priblokštas, pasibaisėjęs tuo, ką iškrėtė Miltas, – tarė jis, – bet kartu nuliūdintas. Kas bus iš mūsų nuostabaus miestelio, jei nebus laikomasi deramų procedūrų? Padėjęs ranką ant Biblijos prisiekiu, Orvi, kad neturėjau su tuo nieko bendro. Ačiū Dievui, kad tu įsikišai ir išgelbėjai tą brangų seną džentelmeną. Motina tavim didžiuotųsi. Telaimina tave Dievas.

Orvilis laukė „...ir telaimina Dievas Ameriką“, bet neišgirdo.

Eimė netvėrė džiaugsmu dėl Orvilio žygio, o Penė, bandydama pelnyti bent šiek tiek dukros palankumo, pagyrė jį už pilietišką poelgį. Ji leido Eimei atsikraustyti pas jį kelioms savaitėms iki jo išvykimo. Eimė padėjo Orviliui priimamajame – atliko registratorės pareigas, paskirdavo vizito laiką ir talkino išrašant sąskaitas. Dėl to darbas vyko kur kas sklandžiau, ir kolumbiečiai baisiai dėl to apmaudavo. Jiems ypač nepatiko, kad nurodomas konkretus laikas ir jiems nereikia laukti, kol priims.

– *Bilas* niekada nepriimdavo mūsų nė kiek nelaukus! Beje, kada jis grįžta?

Penė siuto ne be pagrindo. Negana to, kad per Orvilį jos vyras buvo viešai pažemintas, brolis pavėlavo į motinos antkapio atidengimo iškilmes.

– Tyčia taip padarei! – pilnomis pagiežos akimis pareiškė ji, kai Orvilis atvažiavo visiems jau išsiskirsčius.

– Ne, – paprieštaravo jis, – prisiekiu, kad ne. Dvi paras iš eilės buvau nesudėjęs akių. Po dar vienos budėjimo nakties, priėmęs kūdikį Red Roke, sėdau į kraislerį ir kiek galėdamas greičiau važiavau 66-uoju greitkeliu, kad spėčiau į iškilmes, užsnūdau, bet iškart pabudau. Tačiau juostas skirianti linija vėl ėmė atrodyti vingiuota, aš vėl užsnūdau ir pabudau tik tada, kai automobilis ėmė kratytis nuvažiavęs į šalikelę – vos spėjau laiku sustoti. Buvau tiek pavargęs, kad neįstengiau aiškiai matyti ir vairuoti. Tada užmigau – kietu miegu, todėl į viską pavėlavau ir nuoširdžiai gailiuosi, Pene. Aš tiesiog pramiegojau, supranti?

– Ne. Tai, kad pramiegojai, rodo, kad pasąmonėje nekenti motinos.

– Ką tu – aš myliu motiną! Selma buvo didi kolumbietė.

– Nesišaipyk iš manęs, gerai? Praėjo ištisi metai, bet, užuot jos gedėjęs, ėmei dar labiau nekęsti. Tau reikia kreiptis į psichoanalitiką – tuoj pat!

– Aš užsnūsdavau vairuodamas! Žmonės šitaip žūva! Tau labiau patiktų, jei būčiau užsimušęs?

– Netrauk manęs už liežuvio. Tu man nusibodai. Kada išvyksti?

– Dvidešimt septintą. Tą dieną gaunu čekį ir išskrendu.

– Tikrai?

– Jau turiu bilietą.

– Į vieną pusę?

– Kokia tu maloni!

– Nieko panašaus. Tai, kad palieki Kolumbiją, ir čia lieka vienu gydytoju mažiau, yra gera ir kartu bloga žinia.

– Tikrai?

– Taip, bet ne dėl to, ką manai. Tu manai, kad tai blogai Kolumbijai ir gerai tau, bet pranešiu tau naujieną: yra atvirkščiai. Per tuos metus pridirbai čia daug negerų dalykų, ir mums visiems bus geriau be tavęs.

– Ačiū, sese.

– Nėr už ką. Bėda ta, kad per tave mums atsirado naujų lūkesčių – man, Eimei, net – nepatikėsi – Miltui. Per daugybę metų mes įpratome nieko iš tavęs nesitikėti, tad kai likai čia kuriam laikui, gavome daugiau, negu tikėjomės. Bet dabar, po perkūnais, aišku, kad likai čia vien dėl pinigų. Nė už ką – net už milijoną – nesutikčiau gyventi tavo galvoje nė dienos! Ačiū Dievui, kad tavęs nebebus. Kai išskrisi, visi nurimsime. Visi galėsime vėl gyventi normaliai.

Jos pagieža Orvilį pribloškė. Net po trijų dienų vis dar nebuvo atitokęs.

Taigi atėjo rugpjūčio šeštoji, pirmasis tikras jo gimtadienis. Tą rytą jis užlipo į motinos namo palėpę, susirado dėžę su Skomparcos kraustymo ir laidojimo paslaugų bendrovės ženklu ir nuo Selmos laiškų pluošto paėmė viršutinį. Jis buvo su užrašu „Nr. 15. Išsiųsti pirmą savaitę vienuolikto mėnesio nuo jo grįžimo“. Atplėšęs perskaitė:

Brangus sūnau,

ko gero, tas laiškų tau rašymas man atsiliepia.

Šiandien man atėjo į galvą mintis. Nuo jos apsiašarojo mano sveikoji akis.

Gal tu bėgai ne nuo manęs – bėgai mano labui.

Negaliu daugiau rašyti, brangusis, nes taip verkiu, kad nieko nematau.

Iki kito karto.

Su meile –
Mama

Orvilis buvo nustebintas ir sujaudintas. Jis prisiminė, kaip vaikystėje gulėdavo šalia jos ant sofos, padėjęs galvą jai ant krūtinės. Senelė Molė sėdėdavo savo supamajame krėsle, ir jie visi žiūrėdavo per televizorių tai, ką senoji visada vadindavo „Edo Solomono laida“, mat klaidingai įsivaizdavo, kad Edas – žydas. Gulėdamas ant sofos Orvilis jusdavo motinos kvėpavimą. Krūtinė pamažėle pakildavo, paskui pamažėle nusileisdavo. Jusdavo, kaip ji juokiasi iš laidomų per televizorių juokelių.

Jis dar kartą pažiūrėjo į laišką, apvertė – bene pamatys durklą, kurį jinai suvarys į jį vos tik pavyks pasiekti, kad sūnus atsivertų.

Jokio durklo.

Orvilis įkišo ranką į dėžę ir paėmė kitą laišką, „Nr. 16. Išsiųsti antrą savaitę vienuolikto mėnesio nuo jo grįžimo“. Laiškas pasirodė lengvas. Vokas buvo neužklijuotas. Orvilis pažiūrėjo į vidų. Tuščia.

Vėl pažiūrėjo į dėžės vidų, ištraukė iš šūsnies kitą laišką. „Nr. 17. Išsiųsti trečią savaitę vienuolikto mėnesio nuo jo grįžimo“. Šis irgi buvo neužklijuotas ir tuščias, visi kiti laiškai taip pat. Ant jų buvo užrašytas nurodymas išsiųsti vis trumpesniais tarpais, kol praeis metai ir trylika dienų, porą savaičių – dukart per savaitę, o paskutines septynias dienas – kas dieną. Visi vokai buvo tušti. Su pašto ženklais, bet tušti.

Kažkuriuo metu tarp penkiolikto ir šešiolikto laiško jo motina mirė. Šmėstelėjo prisiminimas: ankstesniuose laiškuose ji skundėsi, kad nuo įtampos kamuojąs rėmuo – net *Maalox* nepadedąs. Bilas susimovė nustatydamas diagnozę. Tai buvo ne rėmuo, o krūtinės angina – sušlubavo jos širdis.

Orviliui ėmė svaigti galva ir jis susmuko ant šiurkščių dulkinų palėpės grindlenčių. Ji negyva. Tie tušti laiškai reiškė, kad ji iš tikrųjų negyva. Laiškų nebebus. Jis prarado ryšį su ja visiems laikams. Orvilį ėmė pykinti.

– Bėgau jos labui?

• • •

Diena gydant buvo ilga ir vieniša. Dar labiau prailgo ir tapo dar vienišesnė dėl to, kad buvo jo gimtadienis, bet niekas to nežinojo. Niekas nesveikino ir šitaip nepadėjo ištempti iki vakaro, niekas nepasitiks grįžusio namo. Kai tą vakarą kėblino drėgna niūria tamsa iš Bilo kabineto į Selmos namus, širdį slėgė sunkumas, nuotaika buvo prasta. Pėdos tyliai, liūdnai aidėjo į šaligatvį. Priėjęs Teismo aikštę pasijuto stebimas ir pakėlė akis.

Štai ji! Selma neskrido – kabojo ore per kelis sprindžius jam virš galvos, sulig pirma ąžuolo šaka. Orvilis pajuto keistą palengvėjimą – džiaugėsi matydamas ją dabar, kai buvo kažkokia... negyvesnė. Galvą buvo nusukusi nuo jo. Šįsyk vilkėjo ne ta prašmatnia žalsvai mėlyna suknia, bet kažkuo baltu – gal kokia darbine suknele? Ant galvos irgi buvo užsidėjusi kažką balta – baltą skrybėlę?

– Selma?!

Ji neatsiliepė.

– Tavo rėmuo? Prisimeni savo rėmenį?

Ji vis dar kabojo ten, sulig ta ąžuolo šaka, nusisukusi, netardama nė žodžio.

– Bilas susimovė. Tau buvo ne rūgštus raugulys, o širdis.

Tyla.

– Mama!

Dabar ji atsigręžė į jį. Jis pasibaisėjęs atšoko. Jos veidas buvo klaikus. Chirurgai perpjovė veido nervą, todėl viena veido pusė buvo ištįsusi, tarsi ji sielvartautų, o viena akis buvo užsiūta juodais siūlais, kad apsaugotų rageną, nes akis nebegalėjo mirksėti. Balta suknelė, pasirodo, ligoninės chalatas, o balta skrybėlė – turbanas galvai apvynioti ir paslėpti išskustam odos lopui virš kaukolėje išgręžtos skylės. Jam ėmė trūkti oro ir jis žengtelėjo atatupstas. Šitaip ji atrodė tą rytą grįžusi namo iš ligoninės; vos kartą žvilgtelėjęs į šią moterį, kuri jam visada atrodydavo graži, jis išbėgo iš namo, per aikštę ir pasileido į mišką, nes buvo visai nepasiruošęs tam, kad jai gali nutikti kas bloga, net koks mažmožis. Tą pirmą akimirką jis neliko su ja, neliko su ja ir visą tą vasarą.

– Mama? Tau negera?

Atsakymo neišgirdo, tik jos subjaurotame veide šmėstelėjo nepaguodžiamas liūdesys. Ji nusklendė tolyn.

Sukrėstas jis apgraibomis susirado suoliuką ir atsisėdo. Bandydamas atgauti kvapą įsmeigė žvilgsnį į namą. Jis buvo tamsus ir, rodės, pranašavo kažką bloga. Kaip galiu į jį eiti?

Už nugaros pasigirdo garsai iš Skunerlendo. Rokas. Tikriausiai Džunioras. Kažin ar Henris grįžo? Jis atsigręžė pasižiūrėti galvodamas, ar neužėjus, bet jį sulaikė didžiulis plakatas vejoje priešais namą – BALSUOKITE UŽ AMERIKĄ! BALSUOKITE UŽ SKUNERĮ! Jau lengviau kvėpuodamas išsitraukė cigarą *Parodi* ir užsirūkė. Pajutus aštrų skonį kilo nesutramdomas noras išgerti kukurūzų viskio ir alaus, bet tie dalykai buvo namuose. Jis atsistojo ir iš lėto, netvirtu žingsniu nuėjo Selmos namo link galvodamas: *Dabar mane atstūmė net numirėlis.*

Lauko durys buvo atrakintos. Keista! Jis kaskart rakindavo du-

ris nuo tada, kai prieš mėnesį užklupo įsilaužusį lūšnyno gyventoją, jo gydytojo krepšyje beieškantį narkotikų. Gal užmiršo ryte jas užrakinti? Jam tai nebūdinga. Gal grįžo Eimė? O gal Heilė? Bet šviesos nedegė. Jis atsargiai įėjo.

– Eime!

Jokio atsako.

– Heile!

Tyla.

Šūktelėjo dar kartą, garsiau. Nieko. Smilktelėjo baimė. Orvilį nukrėtė šiurpas. Heilė visada likdavo, jei žinodavo, kad jis pareis namo, o šįvakar jis turėjo pareiti. Jam vakarieniaujant juodu ketino šnekėtis ir žiūrėti televizorių. Tai būtų jam paguoda. Eimė lyg ir sakė, kad jie visi vakarieniaus šįvakar drauge. Kažkas ne taip. Tada jis suvokė, kad Žvaigždutis tyli. Paukštis visada klykaudavo jam parėjus, šiuo atžvilgiu jis buvo geriau už sarginį šunį. Kažkas tikrai negerai.

Koridoriuje Orvilis paėmė iš stovo skėtį. Kupinas išgąsčio tamsiu koridoriumi atitipeno iki virtuvės durų, užsimojo skėčiu ir atidarė duris. Riaumojimas, smūgis, šviesos blyksnis. Refleksiškai kirsdamas skėčiu suprato, kad smūgis buvo delno pliaukštelėjimas per nugarą, raginantis žengti toliau į kambarį, kad blyksėjo fotoaparatai ir kad riaumojo kolumbiečiai, šaukiantys: „Valio! Valio!“ Iškeltas plakatas skelbė: SU 40-UOJU GYMTADIENIU IR GERO KELIO!

Lyg valtis, sūpuojama draugiškų ežero bangelių, Orvilis plūduriavo tarp draugų, brangių slaugytojų, ligoninės darbuotojų, pacientų ir priešų. Kažkas nudengė Žvaigždučio narvelį, ir paukštis ėmė spiegti. Orvilis jautėsi sujaudintas, kai ėjo nuo vieno svečio prie kito, o paskui užpūtė žvakutes ant torto ir jį supjaustė. Stovėdamas tarp kresnos Heilės ir aukštesnės, liesesnės Eimės, Orvilis jusdamas aplinkinių dėkingumą ir pats jautėsi dėkingas. Žiūrėdamas Heilei į akis – pro storus akinių stiklus pastebėjo, kad akių lę-

šiukai jau pradėję drumstis, ir pamanė, jog moteriai reikia kreiptis į specialistus, bet ne čia, o Olbanyje – tarė:

– Kaip nuostabu! Ačiū!

– Tai ką, O., – paklausė Heilė, – galop patikėjai, kad žmonės nėra tau abejingi?

– Gal kas ir nėra abejingas, bet tik ne tu.

– Ką čia tauški?! – kumštelėdama jam į ranką atsakė ji.

– „Matau", – tarė neregys savo dukrai kurčnebylei imdamas į rankas plaktuką ir pjūklą.

Tai buvo Heilės mėgstamas posakis; Orvilis girdėdavo jį nuo vaikystės. Heilė nusišypsojo.

Penė stumtelėjo į priekį Miltą. Patriarchas Miltas Plotkinas rankose laikė lentelę. Priverstam tarti žodį vyrui prakaitas nuo kaktos sruvo ant keliagubo pagurklio, trukčiojo akis – lyg būtų pradėję reikštis Tureto sindromo požymiai, pamanė Orvilis.

– Mudu su tavim kartais nesutarėme, Orvili. Na kad ir viešbučio tvarkymo klausimu.

Niekas nenusijuokė.

– Perskaityk, kas parašyta ant lentelės, ir tiek, – sausai paliepė Penė.

– Bet, po teisybei, – stengdamasis atitokti kalbėjo toliau Miltas, – buvo ne taip jau blogai, kad gyvenai čia.

Šis bandymas pašmaikštauti irgi turėjo tokį pat pasisekimą kaip švininis balionas.

– Tėti, liaukis! – subarė Eimė. – Perskaityk, ir tiek, gerai?

Miltas iškėlė lentelę – vieną iš tų mėlynų ženklų, tvirtinamų prie istorinių pastatų.

ČIA 1983 M. RUGPJŪČIO 14 D. – 1984 M. RUGPJŪČIO 27 D.

GYVENO MIESTO DAKTARAS

ORVILIS ABRAHAMAS ROUZAS

– Dėl Dievo meilės, Miltai, – tarė Orvilis, – galima pamanyti, kad aš miriau!

– Gal ir mirei, – atšovė Miltas, – o čia, šalia manęs, yra dangus!

Galiausiai kažkuris svečias nusijuokė.

Henris Skuneris, skleisdamas sveiką skrudintų avižų kvapą, nenustodamas juoktis žengtelėjo į svečių pulko priekį. Stebuklingasis visuomenei skirtas Balsas paleido keletą glaustų pastabų, o baigė žodžiais:

– Pažinojau Orvį vaikystėje, pažinojau jo motiną – nuostabią moterį ir motiną – kai ir pats buvau vaikas, tad dabar kuo nuoširdžiausiai galiu pasakyti, kad tas berniukas Orvis išaugo į vyrą Orvilį Abrahamą Rouzą – puikų vyrą, labai mums savą, kad ir kaip trumpai, brangų ir šlovingą gydytoją. Jis rūpinosi mumis turte ir skurde, ligoje ir nelaimėje...

– Brangusis, ką ketini daryti? – sušuko Nelda Džo. – Imti jį į žmonas?

– Kiekvienas mūsų gali pasvajoti, mamyte, – atkirto Henris, – argi ne?

Visi pamanė, kad jų dialogas – vos ne juokingiausias dalykas, koks tik gali būti.

– Daktaras Orvilis Rouzas, – kalbėjo toliau Henris, – parodė mums šį tą neįtikėtinai svarbaus: nepaisant mūsų nesutarimų, visi galime dirbti išvien Kolumbijos labui, Amerikos labui, viso pasaulio labui. Tai man primena, ką prieš kelias dienas man atsakė vienas Niujorke gyvenantis mano draugas, kai paklausiau, kaip jis ten ištveria. „Čia bjauru, – atsakė jis, – bet mes visi čia murkdomės."

Henris padarė trumpą pauzę.

– Ką gi, draugai, mes pranašesni už niujorkiečius, nes gyventi ir krautis turtų į Kolumbiją atsikėlę niujorkiečiai gali paliudyti: mūsų miestas ne šlykštus, jis *mielas!*

Tariant tuos žodžius net jo veidas, rodės, tapo mielas.

– Taip, draugai, čia miela ir buvo dar mieliau visus šiuos metus, kai čia gyveno mūsų miesto gydytojas, *gerasis* daktaras Rouzas. Taip, čia miela, ir mes visi čia klestime. Telaimina tave Dievas, Orvili, ir...

Daug kas iš svečių pulko drauge su juo sušuko:

– Ir telaimina Dievas Ameriką!

– Ir balsuokite už Skunerį! – riktelėjo kažkas. – Balsuokite anksti ir gausiai per respublikonų pirminius rinkimus rugsėjo penkioliktąją!

– Ačiū jums, – nusišypsojęs atsakė Henris. – Dar kai kas. Orvio vardu Nelda Džo, Džunioras, Maksis ir aš nuo šiol skiriame neįgaliems Kolumbijos vaikams tris valandas per savaitę nemokamai leisti laiką Skunerio sveikatingumo komplekse. Šios valandos Orviliui Rouzui prisiminti prasidės kitą mėnesį. Ačiū, draugai. Dar kartą Dievas telaimina jus ir jumis rūpinasi.

Grynas kičas, pamanė Orvilis, bet jis teisus. Tokiame mažame mieste žmonės negali nesutarti. Vienas kito nekenčiantys žmonės, žiūrėk, kurį laiką visai maloniai tarpusavyje bendrauja – taip šiandien buvo ir jam su Miltu, Ameriku, Pakiu ir kitais. Vieną akimirką jie tave dulkina, kitą yra tavo draugai, o ribos tarp vienos ir kitos būsenos nėra. Kas tikra? Kas apsimesta? Kam tai rūpi? Gal Selma buvo teisi formuluodama savo taisykles: NA IR *KAS?* ir KAS *TOLIAU?*

Orvilis apsidairė aplink ir suvokė, kad per tuos metus gydė beveik visus, esančius šiame kambaryje, išskyrus Skunerius, Penę ir Miltą. Žinau visas jų paslaptis, mintyse tarė, jas saugojau, o matydamas juos žmonėse girdžiu visus jų melus – o jie mato, kad aš juos girdžiu. Kaip sakė Bilas, „šiame kabinete pakeli dangtį ir pažvelgi į tiesą“. Tinkamas žodis čia būtų „privilegija“, nors jis ir skamba melodramiškai, dingtelėjo Orviliui. Taip, jis turėjo kažką panašaus į privilegiją. Bet melodramiškiausia tai, kad iš pažiūros jie visi nuliūdę, jog aš išvykstu.

Penė dabar irgi neberodė nė truputėlio pagiežos. Jinai įteikė

jam savo ir Eimės dovaną – juodą medvilninį nertinį. Jo priekyje blizgučiais buvo išsiuvinėta:

ROMA

PARYŽIUS

LONDONAS

KOLUMBIJA

Tobis op den Daikas įteikė jam didžiulę įrémintą nuotrauką, kurioje jis buvo grandine prisirakinęs prie GENE VIEŠ – ją pamatę kvatojo visi, net Pakis, Amerikas ir Miltas. Tomis Klainas ir Vizas, du „Erelių žuvininkų" krepšinio komandos kapitonai, įteikė jam įrémintą nespalvotą fotografiją, užfiksavusią juos tris laikančius taurę. Užrašas po nuotrauka skelbė: ERELIAI ŽUVININKAI SUTRIUŠKINA VISUS VARŽOVUS IR LAIMI 1962 M. LYGOS PIRMENYBES. Džonis Holseplas, sumanus klasės draugas, tapęs pienininkystės ūkio savininku, dovanojo žalvarinę karvę su išgraviruotu užrašu BOTVEIZO ŪKIS, VAKARŲ GENTAS. Orlandas Dernis įteikė įrémintą nuotrauką, kurioje juodu su Selma stovėjo priešais apleistą Olanos pastatą – akivaizdu, kad dar neprasidėjus Selmos vajui. Ameriko dovanos buvo dvi: miesto raktas ir nė vieno oficialaus komentaro. Balandžių atsikračiusi ponia Tar plunksna nupiešė vienintelę Ikebodo Kreino mokyklos klasę, kurioje jis susipažino su Miranda – piešinį pamačius Orviliui suspurdėjo širdis ir tapusi besvorė nugarmėjo į tuštumą.

– Kalbą, Orvi, rėžk kalbą!

Orvilis droviai žengtelėjo į priekį.

– Saugokitės – tuoj kas nors lūš! – sušuko kažkas.

Svečiai juokais ėmė bakštinti vieni kitus alkūnėmis, bet vogčiomis dairėsi aplinkui, o kiti net įsitaisė taip, kad niekas neužstotų kelio sprunkant iš namo.

– Kai atvažiavau prieš metus, – prakalbo Orvilis, – maniau, kad čia bus... na, savotiškas pragaras. Bet dabar, nors negaliu tvirtinti esąs savotiškame danguje, galiu teigti, kad šie metai buvo kupini...

Jis nutilo. *Jų nėra! Mirandos ir Krėjaus nėra!* Niekaip negalėdamas atsikratyti tos minties, pritrūko kvapo. Kurį laiką tylėjo, galop sutramdęs ašaras drebančiu balsu baigė:

– Meilės tiems, kurių nebėra šalia mūsų. Ačiū.

Tyla, pertraukiama šnirpščiojimo ir kosčiojimo. Niekas nekrustelėjo.

Daug kartų per savo keliones Orvilis buvo atsidūręs tokioje padėtyje, kai maždaug vienuoliktą vakaro susibūrę žmonės nutyla, o paskui sustingsta. Jis įsitikino, kad visame pasaulyje šį sąstingį žmonės aiškina vienodai: girdi, tai ženklas, kad viršuje praskrenda angelai.

„Nejaugi tikrai taip gali būti? – klausė dabar jis mintyse. – Čia, Kolumbijoje?" Svečiai ir toliau nekrustelėjo, ir jis vis svarstė. Gal tai ir įmanoma. Juk neįrodysi, kad taip nėra.

Tada tartum „Erelių žuvininkų" krepšininkai, persirengimo kambaryje sukalbėję trumpą maldą prieš svarbiąsias rungtynes su baisiąja Nikajumos mokyklos komanda, svečiai pratrūko. Vėl prasidėjo kalbos, juokas, šauksmai ir cypsmai, vakarėlių linksmybės, tokios kaip viena ranka pakelti kėdę už kojos – kolumbiečiai smaginosi. Pulkas skilo vis į mažesnius būrelius, bet paskui vieni ėmė nerimauti, ar nusamdytos auklės gerai rūpinasi paliktais vaikais, kiti – kad rytoj gali pavėluoti į darbą, pasigirdo skundai, kad sutriko virškinimas, paūmėjo sėdmens nervo ar reumatiniai skausmai, ir didžiuma svečių išėjo.

Tuoj po vidurnakčio, kai Heilė, Eimė ir Orvilis rinko lėkštes, taures, cigarečių ir cigarų nuorūkas, suskambo lauko durų skambutis. Orvilis nuėjo atidaryti.

Miranda Brak. Nespėjus jam nieko pasakyti, išgirdo šūksmą ir pajuto kažką vožiant į pilvą taip smarkiai, kad vos nepargriuvo, ir suprato – Krėjus.

– Sveikas, Orvi... – pradėjo, bet nebesuvaldė džiaugsmo ir apsižliumbė it kūdikis.

Berniukas bandė slėpti ašaras, tad Orvilis prispaudė jo galvą sau po kaklu; jusdamas berniuko plaukus prie savo skruosto ir pats apsiverkė. Orvilis pirmą kartą gyvenime prisiminė, kaip jį, tokio amžiaus kaip dabar Krėjus, Selma mėnesiui nusivežė pas savo luošą tetą Aną. Orvilis visą tą laiką beveik negalvojo apie Solą, bet kai senas sraigtinis lėktuvas vėl nutūpė La Gvardijos oro uoste, berniukas patyrė meilės protrūkį ir nė pats nepajuto, kaip ėmė verkti lyg pamišęs ir elgtis taip, kaip dabar Krėjus – kniaubtis veidu tėčiui į kaklą. Tuomet Orvilis ėmė kaip prisuktas pasakoti apie Kaliforniją, irstymąsi valtimi prie Katalinos salos, apie Disneilendą, apie žemės paviršiuje slūgsančius asfalto telkinius ir apie ūkininkų turgų. Dabar šitaip darė Krėjus, tik jis vapaliojo apie Šiaurės Dakotą, kviečių jūras, tetulės Heivard ūkį, arklius ir kiaules.

Su berniuku glėbyje Orvilis pasisuko į Mirandą, stovinčią kitapus slenksčio. Švelniai lyg žmogus, braukiantis netyčia ištryškusią ašarą, abu žengė po žingsnį vienas kito link; jis pajuto, kad ji žengia sveikąja koja, jai dingtelėjo, koks tikras jis yra gyvenime ir koks efemeriškas tapo jos atmintyje per skyriumi praleistus mėnesius. Tada visi trys atsidūrė vienas kito glėbyje ir apsiverkė tartum išprotėję.

– Su gimimo diena, daktare, – tarė ji nusišluostydama ašaras. – Atleisk, kad pavėlavome. Ką tik atvažiavome iš Šiaurės Dakotos.

– Neįtikėtina! Bet kodėl?

Miranda nuleido jo klausimą negirdomis.

– Mes pamatėme nuotrauką „Šauklyje". Puikiai sugalvojai! – ji visa švytėjo. – Tiesiog puikiai!

– Po velnių – kas jums pasidarė?!

Iš jos akių Orvilis suprato, kad ji neįstengs visko papasakoti dabar, tame Krėjaus ir jų susitikimo ilgai nesimačius viesule.

– Duok man šiek tiek laiko.

– Orvi, klausyk! Aš išmokau melžti karvę ir ožką, vairuoti kombainą – nori išgirsti?

– Labai!

Krėjus pradėjo pasakoti, bet tada pasirodė Eimė. Ji apsiverkė, ir visi vėl susigraudino.

Netrukus Krėjų suėmė miegas. Orvilis nunešė jį į didžiąją Selmos ir Solo lovą. Paskui juodu su Miranda iškrovė reikalingiausius daiktus iš automobilio. Fordas atrodė aplamdytas, iškleręs, bet džiūgaujantis, kad sugebėjo parvažiuoti iš Šiaurės Dakotos. Orvilis nunešė lagaminus ir narvelį su zebrinėmis amadinomis. Paukšteliai čirškė, tad Žvaigždutis ėmė klykauti. Kad visi galėtų miegoti, paukščius reikėjo atskirti. Taip ir buvo padaryta. Miranda įnešė į vidų didelę rašomojo popieriaus dėžę su savo disertacija.

Išvargę, bet pakilios nuotaikos, visi nuėjo miegoti: Heilė – į svečių kambarį, Eimė – į buvusį Penės kambarį, Miranda su Krėjumi – į Selmos ir Solo, Orvilis – į savo septyniakampį miegamąjį.

Antrą nakties Orvilis vis dar nemiegojo – žiūrėjo pro langą į aikštę. Buvo pernelyg susijaudinęs, kad galėtų miegoti. Pirmą kartą nuo grįžimo juto, kad namai *pilni*. Tai buvo namai tikriems miegantiems žmonėms, kurių gyvenimai buvo kupini visų subtilių vaivorykštės spalvų ir nesutramdomos galios tas jūras javų kertančių kombainų – tų lygumų banginių. *Taip, tarsi būtume šeima.* Orviliui net atrodė, kad girdi kvėpuojant kiekvieną iš jų – Eimę, Heilę, Mirandą, Krėjų, amadinas ir Žvaigždutį, vis dar tikintį, kad moka skraidyti, bet vis dar tesugebantį skristi žemyn ir visados miegantį snapu, pasuktu į dubenėlį su vandeniu. Orvilis juto, kad namuose tiek gyvybės, tiek staiga atsiradusios vilties, jog neabejojo: mirusi motina nedrįs pasirodyti šiame meilės lizde.

Pabeldė į jo miegamojo duris. Miranda stovėjo su vienu iš Solo chalatų; jo etiketėje buvo ispanų užkariautojo šalmas ir jų golfo aikštelės Floridoje pavadinimas – *El Conquistador.*

– Sveikas, – tarė ji. – Galim pasikalbėti?

– Žinoma. Turiu vieną ypatingą vietelę. Ar galėsi užlipti kopėčiomis ant stogo?

– Jei padėsi.

– Lipam.

Orvilis padėjo jai pasiekti savo vaikystės šventovę – plokščią skardinį stogą. Atnešė jai sulankstomą kėdę, o pats atsisėdo šalia ant šiltos skardos. Orvilis paaiškino jai, kad čia vienintelė vieta name, kur jis turėdavo bent kiek ramybės, privatumo ir patirdavo pilnatvę; Rouzų šeimoje ši vieta buvo vien jo. Ranka parodė jai savo draugus – buką, maumedį, milžinišką klevą – paskui pasvirusius vasaros žvaigždynus ir drovų mėnulio pjautuvą. Juodu nusiraminę tylėjo.

– Išvažiavau dėl daugybės priežasčių, – į jo neužduotą klausimą atsakė jinai. – Net dabar, ko gero, žinau tik kokius šešiasdešimt procentų jų. Jaučiausi įskaudinta – bet ne tai buvo svarbiausia.

Miranda padvejojo.

– Tiesiog negalėjau ištverti matydama, kaip tai, kas mus siejo, ritasi vis žemyn, kokie laukiniai buvome tą paskutinį kartą ant suoliuko po katalpa, prie upokšnio.

– Taip, tai buvo siaubinga. Labai atsiprašau.

– Ir aš.

Jos akys apsipylė ašaromis.

– Negaliu patikėti, kad vėl matau tave, – tarė ji. – Aš... – Miranda nutilo ir vargais negalais nurijo seiles. – Žinai, aš vis dar tave myliu.

Jis nustebo, bet kartu nudžiugo.

– Ir aš tave. Jaučiau tave su Krėjumi šalia kiekvieną dieną.

– Bet man nederėtų to sakyti. Tu juk išvyksti, tiesa?

– Tiesa. Jau turiu bilietą.

– Į kur?

– Į Romą.

Ji ne iš karto suprato šių žodžių prasmę.

– A...

Bandė atgauti žadą.

– Gal mums net nereikėtų kalbėtis, – tarė ji. – Pamiršti viską, ir tiek?

– Negaliu. Vėl pamačius tave ir Krėjų, sunku įsivaizduoti, kad mudviem neliko nė kibirkštėlės vilties. O tau?

– Man irgi.

Jai velniškai norėjosi pasakyti ką nors daugiau, bet neįstengė.

Kurį laiką tvyrojo tyla, tik užpakalinėmis kojelėmis muzikavo svirpliai.

– Papasakok man viską, – galop prašneko jis, – nuo tada, kai išvažiavot.

Miranda papasakojo, kaip susikrovė daiktus, paskui sutemus nepastebimai išsprūdo ir išvažiuodama iš miesto paliko dėžę su Skomparcos bendrovės ženklu jo prieangyje. Ponia Tar vienintelė žinojo, kur ji važiuoja, bet ne kodėl, ir Miranda prisaikdino ją tylėti – per draugę jinai palaikys ryšį su Kolumbija. Jie važiavo į vakarus didingais, iš pažiūros klestinčiais Amerikos kraštais ir po kelių dienų pasiekė jos tetulės Heivard ūkį – salelę ūkių salyne, supamame kviečių okeano. Krėjui ji nieko nepasakojo – tik kad juodu susikivirčijo (Krėjus pats tai pastebėjo), todėl išsiskyrė ir vasarą bandys viską pamiršti naujoje vietoje. Krėjus būsiąs vienintelis vyras namuose ir ūkyje, todėl jam labai patiksią.

– Taip ir buvo, – pasakojo Miranda, – nors jis siaubingai tavęs ilgėjosi. Sapnuodavo košmarus, ašarodavo, vaikščiodavo nosį nukabinęs – žodžiu, baisiai liūdėjo.

Ašaros ėmė ją dusinti, bet ji susivaldė.

– Sunkiai įtikinau jį tau nerašyti, neskambinti, bet jis geras vaikas. Iškart suprato, kad dėl manęs turi elgtis kaip didelis, rūpintis viskuo, pats savimi ir manimi. Taigi jis man padėdavo. Per vasarą jis labai išaugo! Kita vertus, vėl tapo artimesnis man, kaip anksčiau, kai buvo mažas. Važiuojant atgal man pareiškė, kad jis nebe mažas – jis jau paaugęs.

– Taip, aš pastebėjau.

– Be to, dėl disertacijos.

Miranda vogčiomis šyptelėjo ir dirstelėjo į jį.

– Baigei?

Ji linktelėjo.

– Puiku! Šaunuolė! „Kolumbijos dvasia“!

Jis jau norėjo ją apkabinti, bet akimirka pasirodė pernelyg intymi – kaip jiems susitikus pirmą kartą – tad susilaikė.

– Keista, – kalbėjo ji, – bet žvelgdama, kaip anksčiau dirbau prie jos čia, mieste, supratau tapusi naujausia keistų Kolumbijos kerų auka. Rašyti apie istoriją man visada, kol atsikėliau į Kolumbiją, būdavo lengva, bet čia tiesiog negalėjau. Čia mane kaustė keistas sąstingis. Atrodė, tarsi smegenys būtų virtusios taukais, pirštai neįstengė suimti rašiklio. Tik išvažiavusi iš čia ėmiau viską blaiviai vertinti, pajutau įkvėpimą, žodžiai liete liejosi ir... Žodžiu, viskas gerai.

– Neabejoju, kad disertacija nuostabi. Nekantriai lauksiu, kada galėsiu ją perskaityti.

– Turėsiu dar ją peržiūrėti ir sudaryti literatūros sąrašą. Ateinančias dvi savaites nesitrauksiu nuo jos dieną naktį. Turiu baigti, kol Krėjui prasidės pamokos.

– Ar duosi man kopiją? Su autorės parašu?

– Būtinai.

Jų žvilgsniai susitiko, bet tik akimirką – tarsi būtų per sunkūs išlikti pakilę – ir vėl išsiskyrė. Juodu žvelgė tiesiai prieš save į tamsą, kurioje nieko negalėjai matyti, nebent mėnesieną, atsispindinčią

nuo auksinio kryžiaus ant Švč. Mergelės Marijos bažnyčios smailės. Iš pažiūros milžiniškomis pastangomis jis uždėjo delną jai ant rankos. Ji pakėlė ranką ir ją apsuko, tad bent jau delnai susilietė. Pirštai susipynė, vieni kitus pažino ir atgijo nuo prisiminimų.

Orvilis pajuto išties tampantis efemeriškas, pradedantis nykti, tarsi dalies jo jau nebebūtų likę.

Miranda pasijuto esanti ne ten, kur turėtų būti, nes suprato, kad dabar viskas tikrai baigta. Jai nelieka nieko kita, kaip ištverti tas dvi savaites, iki jis grįš toliau gyventi pas savo meilužę italę, be vaikų, be šeimos. Tada bus padėtas taškas.

Tai buvo geriausia, ką jie galėjo daryti, bet kartu blogiausia – sėdėti drauge, spoksoti į tamsą ir mintyse būti kažkur kitur. Jis – savo kitur, ji – savo.

29

Brangus Orvi,

jau du mėnesiai, kai išvykai. Iš Eimės žinau, kad laimingai įsikūrei Romoje pas Celestiną. Tai, ką ketinu pasakyti, sutrikdys tave emociškai, bet nuoširdžiai tikiuosi, kad neatsilieps tavo santykiams su ja. Jaučiu, kad tarp mūsų viskas baigta, ir baigta gražiuoju. Yra tik vienas priminimas iš mūsų bendros praeities.

Jau penki mėnesiai, kai aš laukiuosi. Taip, jis tavo, mūsų. Turint omenyje, ką sakei, tai stebuklas, bet, matyt, stebuklų būna. Taip, prieš išvažiuojant į Šiaurės Dakotą man daug kartų kilo mintis tau pasakyti. Po tos katastrofiškos mudviem labdaros renginio Verto viešbučiui dienos. Pirmą kartą pajutau galinti būti nėščia prieš pat išeidama į lauką su punšo dubeniu ir stiklais. Tu laukei manęs prie automobilio, mudu vėlavome, ir tu pykai. O užsibuvau namuose todėl, kad vėmiau vonioje. Pri-

dėjusi prie to prastą savijautą (iki tol maniau, kad dėl jos kaltas aplink siaučiantis gripas) ir tą faktą, kad vėluoja mėnesinės, nusprendžiau kitą dieną atlikti nėštumo testą, nors atrodė neįmanoma, kad būčiau galėjusi pastoti. Tuomet vos tau nepasakiau, bet tada mes taip siaubingai nervinomės. Susilaikiau pamaniusi: jei rezultatas bus teigiamas, galėsiu tau pasakyti. Kitą kartą pamačiau tave, kai kalbėjomės ant suoliuko po katalpa palei upokšnį. Tada, kai, man rodos, pamatėme vienas kitą iš blogiausios pusės ir siaubingai susivaidijome – kaip gyva nesu taip bjauriai su niekuo vaidijusis. Mes negalėjome susitaikyti su tuo, ką vienas kitame matėme. Viskas buvo baigta.

Tada nieku gyvu negalėjau tau pasakyti ir nieku gyvu negalėjau likti. Nė už ką nenorėjau, kad liktum Kolumbijoje šitaip verčiamas. Tu nusprendei nebūti su manim, aš – su tavim, ir tuo viskas baigėsi. Kai grįžau, mudu pasiekėme kažkokį lygį... na, taip, meilės, tik ji suruseno dėl tavo būsimo išvykimo. Man buvo sunku, bet tau atrodė, kad šitaip nukirsi visas mudu siejusias gijas. Kai man grįžus tą pirmą naktį sėdėjome ant stogo, man kilo mintis tau pasakyti, norėjau tau pasakyti, bet nenorėjau, kad liktum vien dėl to, jog manysi turįs likti. Aiškiai mačiau, kad tau reikėjo – kaip būtų pasakiusi tavo motina – skristi. Žinia, tai buvo vienas dalykų, dėl kurių tave mylėjau.

Tai, ką sužinojai, baisiai tave nuliūdins, ir aš dėl to gailiuosi. Nuoširdžiai gailiuosi.

Bet aš noriu, kad žinotum. Sakau tau iš savo sielos gelmių, iš meilės tau, kuri kaitina mane iš vidaus lyg koks įšilęs saulėje metalinis amuletas – kad ir kokį vaidmenį norėsi vaidinti to vaikelio gyvenime, aš neprieštarausiu.

Tikiu, jog mūsų vaikui augant elgsimės taip, kad atsiskleistų pačios geriausios mudviejų savybės – manau, tai būtų nuostabu.

Su meile –
Miranda

Ji užklijavo laišką, reikiamoje vietoje užrašė savo adresą, jo pavardę, prirašiusi „perduoti per Celestiną Polo", bet nenurodžiusi gatvės ir namo – būtinai turės sužinoti prieš jam išvykstant – o apačioje – „Roma, Italija".

Kitą dieną nuėjo į paštą, nupirko kiek reikia ženklų, lipdukų „Oro paštu" ir rūpestingai priklijavo.

Laišką padėjo į viršutinį komodos stalčių – Krėjus niekada jo neatidarys. Jį išsiųs praėjus dviem mėnesiams po Orvilio išvykimo.

30

Likus savaitei iki išvykimo, Orvilis sėdėjo virtuvėje ir spoksojo į vieną iš įrėmintų nuotraukų, atknistų dėžės su Skomparcos bendrovės ženklu dugne. Fotografuota buvo per jo bar micvos šventę, bet dar prieš jam skaitant iš Toros. Solas, Selma, Penė ir Orvilis buvo išsipuošę. Solas su kostiumu atrodė apsmurgęs, Penė su kaklą atidengiančiu smėlio spalvos kostiumėliu – aristokratiškai; Selma, dar sveiku veidu, vilkėjo ta prašmatnia žalsvai mėlyna suknia, su kuria dabar skraidydavo, ir atrodė įstabiai. Orvilis buvo apsirengęs prastai tinkantį rudą kostiumą. Jį nusitempė į Niujorko siuvyklų rajoną ir ten kostiumą pirko didmenine kaina iš antros eilės pusseserės svainio, turinčio siuvimo verslą. Orvilis stebėjo, kaip sukirpėjas elektriniu peiliu sklandžiai pjausto gero sprindžio storio medžiagų krūvas, lyg ten būtų ne audeklas, o sviestas. Orvilį tiksliai išmatavo. Kostiumą turėjo pasiūti pagal užsakymą, kad tiktų idealiai. Kai drabužį atgabeno į Kolumbiją, idealiai jis netiko.

Selma buvo aukščiausia, paskui ėjo Penė, po jos Solas, galiausiai – Orvilis. Solas atrodė kamuojamas stiproko hemorojaus skausmo, Penė – didingai, o Selma – triumfuojanti ir gal net šiek

tiek koketiška. Ji akivaizdžiai sklandė padebesiais. Orvilis panėšėjo į žmogų, tuoj šoksiantį nuo stačios uolos.

Apskritai nuotrauka būtų buvusi visai graži. Bėda ta, kad fotografavo kolumbietis. Jis pakreipė kamerą, vos sugebėjo įsprausti šeimyną į kadrą ir nelabai gerai nustatė ryškumą. Visi Rouzų šeimos nariai lyg kokios iš pagaliukų nupieštos žmogystos krypo į kairę, tarsi būtų užfiksuotos okeaninio lainerio denyje tą akimirką, kai laivas rėžiasi į ledkalnį.

Orvilis pastebėjo kitoje pusėje už rėmelio užkištą popieriaus skiautę. Selmos braižu buvo parašyta: „Kalbėjausi su nauja valytoja. Labai miela, bet *etiopė*."

Sučirškė durų skambutis. Atnešė telegramą.

BYLAS NEGALOJA

GRYŠTAM NAMO PIRMADIENI RUGPJUČIO 20

TRAUKINIU 16:39 SDM LINKĖJIMAI BABETĖ

– SDM? Kas čia per velnias?!

• • •

Po dviejų dienų Orvilis stovėjo geležinkelio stotyje ir žiūrėjo, kaip traukinys bauginamai pakrypsta važiuodamas staigiu posūkiu prieš Kolumbiją. Širdis plakė tankiai – jis suvokė, kaip pasiilgo Bilo, ir nekantravo vėl jį pamatyti.

Per kokią savaitę nuo pokalbio su Miranda juodu retai matėsi, o kai pasimatydavo – tik prie Krėjaus ir Eimės. Miranda buvo visa galva pasinėrusi į disertaciją, o vaikai vėl puikiai bendravo kaip vyresnė sesutė su jaunesniu broliuku. Bendromis jėgomis juodu bandė prikalbinti Orvilį likti. Kai nepavyko, privertė jį prižadėti, kad visi galės lankyti jį Italijoje. Mirandos ir Orvilio santykiai

buvo atsargūs lyg moters ir vyro, išgyvenusių nedidelio lėktuvo dužimą ir nenorinčių artimiausiu metu vėl rizikuoti skristi.

Dabar, Orviliui ruošiantis išvykti, Penė puolė motinos namus su švaros maniako įniršiu užsibrėžusi tikslą ištrinti kiekvieną purvo mikroną ir menkiausią pėdsaką, kad jo čia gyventa. Valytojų armija šveitė ir gremžė. Beveik visi baldai buvo uždengti paklodėmis. Kaskart parėjus miegoti Orvilį apimdavo jausmas, kad čia negyvėlių namai – bent jau negyvų baldų. Šie paklodėmis uždangstyti stalai, kėdės ir sofos primindavo jam uždengtus lavonus morguose, matytus visur, kur jis nukeliavo dirbdamas su „Gydytojais be sienų". Kai kuriems lavonams ant akių būdavo uždėtos monetos dangaus sargams papirkti. Lavonai – savotiški baldai, mąstė jis laukdamas traukinio, ar ne tiesa? Grįžęs namo pakeldavo paklodes, nutraukdavo ir pajusdavo palengvėjimą pamatęs ne lavonus, bet sofas, fotelius, komodas ir toršerus. Kitą dieną juos vėl gaubdavo drobulės.

Traukiniui privažiavus Orvilis pamatė, kad kažkas negerai. Palydovas išsikišęs iš vagono galo lyg patrakęs mojavo ir kažką rėkė. Galop jis atsidūrė pakankamai arti, ir Orvilis išgirdo.

– Gydytoją! Kvieskit gydytoją!

– Kvieskit greitąją! – automatiškai sušuko Orvilis stoties viršininkui tekinas pasileisdamas paskui traukinį.

Traukinys sulėtino greitį, ėmė kratytis. Orvilis bėgo kampu į jį bandydamas nuspėti, kur sustos vagonas, nudūmė per toli, bet galiausiai užšoko ant nuleistų metalinių laiptelių.

– Aš gydytojas.

– Čionai.

Palydovas dingo vagone, Orvilis nusekė jam įkandin.

Brangusis seneliukas gulėjo susmukęs žmonai ant kelių; iš prisiplojusios burnos kampučio dribo seilės.

– Orvi! Ačiū Dievui! – sušuko Babetė.

– Kas atsitiko? – paklausė jis automatiškai darydamas viską,

ką reikia gaivinant žmogų – atlaisvino kvėpavimo takus, padarė dirbtinį kvėpavimą ir širdies masažą.

– Supranti, Peru kalnuose jam buvo nekaip, bet visą kelią čionai jautėsi visai neblogai, kol... staiga ėmė ir sukniubo.

– Kada?

– Vos tik traukinys pasuko prie Pekoros kalno, pasileido per pelkę, ir jis vėl pamatė Kolumbiją. Jis buvo toks... toks laimingas!

Babetė apsiverkė.

Kai išgirdo šaižiai spiegiančią besiartinančio greitosios pagalbos automobilio sireną, Orvilis jau žinojo diagnozę. Po pergalingos kelionės aplink pasaulį, vos įvažiavus į Kolumbijos pakraštį, Bilą ištiko sunkus insultas.

• • •

Bilo liga buvo tokia rimta, kad galėjo jį pribaigti. Tačiau jis – galima sakyti – liko gyvas. Jį ištiko koma, jo būklė buvo sunki. Orvilis ketino gabenti jį į Olbanio medicinos centrą, bet Babetė jam paaiškino, kad juodu su Bilu apie viską buvo kalbėjęsi. Jeigu Bilui kas nors nutiksią, jis pageidavo būti paguldytas į Kinderhuko memorialinę ligoninę ir kad juo rūpintųsi Orvilis. Tą pirmą naktį Orvilis visai nesudėjo akių ir darė viską, ką gali – rūpinosi, kad Bilas gautų visus širdies vaistus, kad būtų įstatytas stimuliatorius ir pradėtas steroidų kursas, mat pabrinko smegenys. Orvilis paskambino geriausiems Olbanio neurologams ir neurochirurgams. Dažnas jų pažinojo Bilą, tad vienas net atvažiavo jo apžiūrėti. Visi sutarė, kad krešulys užkimšo kažkokią didelę kraujagyslę; prognozė buvo niūri. Ją dar labiau blogino visi Bilo rizikos veiksniai: nutukimas, rūkymas, nejudri gyvensena, širdies liga, šeimoje dažnos mirtys nuo širdies ir kraujagyslių ligų, prastas lipidų ir cholesterolio santykis.

Orvilis žinojo: ištikus insultui kritiškos pirmos dvidešimt keturios–trisdešimt šešios valandos. Tiek laiko jis beveik nesitraukė nuo Bilo lovos. Babetė irgi didžiumą to laiko buvo ligoninėje. Bilą paguldė viršutiniame aukšte – Selmos Rouz korpuso Skunerių palatoje. Orvilis senokai lankėsi šioje prašmatniai įrengtoje palatoje, tad pirmą kartą pažvelgęs pro išeinančius į vakarus langus didžiai nustebo. Ligoninė dunksojo ant aukštos Kapinių kalvos, tad atsivėręs reginys buvo neprilygstamas: žvilgsnis klydo Vašingtono gatve Paradų kalvos link, virš apgailėtinų rausvų ir mėlynų Šveicarijos kalnų trobeles mėgdžiojančių Plotkino kaimelio namukų, krypo prie plačios upės, paskui aukštyn Katskilio kalnais, išmargintais pirmųjų rudenio spalvų, o viršūnėse – pirmo sniego lopinėlių. Vaizdas buvo skaudžiai gražus, juolab kad komos ištiktas Bilas negalėjo jo matyti.

Babetei buvo atnešta lova. Aišku, visi čia visus pažinojo, tad nebuvo nė vieno, kuris nebūtų nusiminęs. Bilas buvo jų gydytojas ir kur kas daugiau. Jis tapo tikru Kolumbijos simboliu. Palyginti su juo, Milto, Skunerio ir Draugijos mūsų puikiajam miestui saugoti sugalvotas nenuoširdus banginis buvo nieko vertas. Šis žmogus buvo miestelio siela. Argi, svarstė Orvilis, Starbako nesieja su užmiršta miestelio kūrėjų nantaketiečių utopija jo pavardė ir argi jis nėra glaudžiai susijęs su šiuo šimtmečiu daugiau negu aštuoniasdešimčia nugyventų metų? Bilo insultas buvo viso miestelio insultas. Orvilis pamatė, kaip tamsus šešėlis krito ant jo pacientų.

Orvilis buvo matęs daugybę insultų, ėmė suprasti, kad insultai kaskart savaip atsiliepia smegenims bei sieloms ir kad geriausia, ką galima padaryti – užkirsti kelią komplikacijoms ir pasikliauti laiko tinktūra. Nuo tada, kai buvo išneštas iš traukinio, Bilas nebuvo aiškios sąmonės. Šviesa jame vis dar degė, bet bliksėdama. Praėjus savaitei jo būklė buvo stabili, bet iš komos jis nepabudo. Bilo širdį varė stimuliatorius, jis buvo puikiai slaugomas, Babetė,

draugai ir pacientai rodė jam didžiulį dėmesį, taigi atrodė, kad Bilas ilsisi, ir tiek.

Kiekvieną dieną Orvilis pradėdavo aplankydamas Bilą, pas jį dieną ir baigdavo. Kol Orvilis apžiūrinėdavo ligonį, Babetė sėdėdavo kitoje lovos pusėje. Orvilis ateidavo taip anksti ryte, o išeidavo taip vėlai vakare, kad dažnai matydavo ją su flaneliniais naktiniais marškiniais ir ožio ragus primenančiais plaukų suktukais.

Per gydytojo darbo metus Orvilis retai matė ligonius pabundant iš komos, bet žinojo, kad kai kurie šiek tiek girdi ar jaučia, kas darosi aplink. Todėl prie Bilo kalbėdavo atsargiai ir prašė kitus taip elgtis. Orvilio raginama Babetė dažnai kalbėdavosi su Bilu, pasakodavo jam naujienas, paskalas, koks lauke oras ir kuo nepatenkinti miestiečiai. Pats Bilas Orviliui kadaise sakė, kad koma yra sielos pusiausvyra tarp gyvybės ir mirties, savotiškos virvės traukimo varžybos tarp galingų priešininkų, kurių jėgos tokios lygios, kad virvės viduryje pririšta vėliavėlė nuo jų pastangų be perstojo virpa, nors akis nepastebi jos slenkant į vieną ar kitą pusę. Tie iš mūsų, kurie dar kupini gyvybinių syvų, gali gerokai padėti, nes mirštantieji kartais jaučia, kad mes tiesiame pagalbos ranką ir smarkiai tempiame virvę su jais. Ta tarp gyvybės ir mirties įsitempusi virvė nepanaši į virves, paprastai naudojamas tokiose varžybose – joje visados užtenka vietos kitoms rankoms įsikibti. Bilui tokių rankų nestigo. Padėti siūlėsi keturios kolumbiečių kartos.

Orvilis vis peržiūrėdavo Bilo gydymo sąrašą ir kaskart pasijusdavo atsidūręs medicinos žinių aklagatvyje. Jis įspraudė savo mokytoją į ankštus rėmus diagnozės (krešulys užkimšo vidurinę galvos smegenų arteriją, dėl to išsivystė hemiplegija, vienpusė anestezija ir anopsija), gydymo (iš esmės jokio) ir prognozės (prasta, nors Bilas kairiarankis, todėl jo smegenų funkcijos tolygiau pasiskirsčiusios abiejuose pusrutuliuose). Viena Bilo veido ir

kūno pusė buvo paralyžiuota. Kaskart matant Bilo veidą Orviliui nejučiomis prieš akis iškildavo subjaurotas motinos veidas.

Pasibaigus pirmai savaitei po Bilo grįžimo, rugpjūčio dvidešimt septintąją, Orvilis bus įvykdęs motinos testamente iškeltą sąlygą, be to, nusipirkęs lėktuvo bilietą tai dienai. Jai artinantis Orvilis suvokė, kad nieku gyvu negalės palikti Bilo, kai šis tokios prastos būklės.

Taigi dvidešimt šeštąją jis paskambino Celestinai į jos butą Romoje. Ji neatsiliepė, atsakiklis irgi neįsijungė. Jis per visą dieną bandė kelis kartus, net kai Romoje buvo naktis. Nepavyko. Tada Orvilis išsiuntė telegramą.

MANO DRAUGĄ DR. STARBAKĄ IŠTIKO KOMA
KOL KAS NEGALIU JO PALIKTI
PASKAMBINK LABAI MYLIU ORVILIS

Po kelių valandų Celestina paskambino ir jį pažadino. Buvo dvi valandos rugpjūčio dvidešimt septintosios nakties.

– *Allora*, tu neatskrendi?

Orvilis juto jos balse įtampą. Atrodė, ji tuoj ne juokais supyks.

– Atskrisiu, pupa, bet kol kas negaliu.

– Tas daktaras Starbakas – tavo guru?

Šis žodis iš pradžių jį nustebino, bet paskui jis suprato, ką ji turi galvoje, tad atsakė:

– Taip.

Jis paaiškino, kas atsitiko.

– A... *Si, si*. Suprantu.

Ištarė tuos žodžius niūriai, mąsliai.

Jų meilės pradžioje Celestina būdavo lengvabūdė, juokinga, mėgdavo šokiruoti. Bet retkarčiais jos veide pasirodydavo baisiai rimta mina, ir tarp jųdviejų vykdavo įstabūs akis atveriantys

pokalbiai apie dalykus, kuriuos jis ligi tol laikė nepažiniais – apie gyvenimą, mirtį, meilę, sielą, persikūnijimą, gebėjimą atleisti, atjautą, iš meilės atsirandantį gerumą. Prieš susipažindamas su ja Orvilis šiomis temomis beveik nesusimąstydavo. Jos budizmas davė jam galimybę visai naujai suprasti šiuos dalykus, ir Orvilis ją už tai mylėjo.

Ji kalbėjo toliau; jos tonas buvo ramus ir giedras kaip ta diena Lago del Ortoje. Vėl girdėdamas ją tokią, troško būti su ja. Ji išties pasikeitė, pamanė Orvilis, jinai įminė kažkokią paslaptį. Dabar su ja atsivers neribotos galimybės.

– *Transizione dell'anima*, – rimtai tarė ji. – Sielos perėjimas, – atodūsis. – Nenoriu sakyti, *caro*, bet tai dar viena dovana tau.

– Aš irgi taip manau, pupa, – šypsodamas tarė jis. Kaip jis pasiilgo tokių jos žodžių, jos pačios!

– Ar matei pirmą dovaną – skraidančią savo motiną?

Jam toptelėjo, kad nematė Selmos ore nuo netikėtai jam ištaisyto gimtadienio vakarėlio, kai grįžo Miranda su Krėjumi. Kol jie buvo išvažiavę, ji dažnai atskrisdavo, bet nepasirodė jiedviem grįžus. Kaip ir Selma, Orvilis buvo prietaringas, tad dabar klausė savęs: ar tie du dalykai kaip nors susiję? Gal numirėliai neskraido meilės akivaizdoje?

– Ne, – nenorėdamas atskleisti šių minčių jai atsakė jis. – Nuo tikrojo savo gimtadienio nemačiau.

– A. Vadinasi, dabar išvykti saugu.

– Taip.

– Tai kada, *caro*?

– Gerai nežinau, mieloji. Bilo būklė gali pakisti kiekvieną dieną.

– Aišku. *Eccolo*. Mudu palaikysime kuo intymesnį ryšį. Lik dabartyje. Jei paliečiame šios akimirkos pagrindą, paliečiame ramybę ir džiaugsmą. Pilni ramybės ir džiaugsmo, kai vėl susiliesime kojų pirštais, pamatysime vienas kitą tartum pirmą kartą, ir aistra

neregėtai sužydės. *Conclusione? Uno*: lik dabartyje. *Due*: kalbėsimės kasdien, gerai?

– Gerai.

– Ir aš lauksiu tavęs.

– Pažadi?

– Pažadu.

Ragelyje stojo tyla.

– Alio? Alio? – jis išsigando, kad ji vėl taps tokia kaip anksčiau, ims slapukauti ir pranyks.

– *Si, si.* Aš tik galvojau.

– Apie ką?

– Kad tu ir aš, tokie aistringi meilužiai, esam *sciocco*.

– *Sciocco*?

– Kvaili. *Comico*. Kaip ir visi, – jos balsas atrodė liūdnas. – Mes visi esame juokingi, bet sukurti Dievo.

– Dievo?

– Kieno dar?

– Ne Budos?

– Jėzus ir Buda, *si, si.* Neseniai skaičiau *La Vangeli Gnostica* – „Gnostikų evangelijas“. Nuo šešiolikos iki trisdešimties metų Jėzus keliauja po Indiją ir vaikšto su Budos mokiniais. Viena ir kita – dievybės, tad ko čia peštis dėl smulkmenų? – ji nusižiovavo. – Aš dar negėriau *espresso*, nes iškart tau paskambinau. Dabar turiu eiti į darbą.

– Kur?

– Į banką *Chase Manhattan*. Mokyti šykštuolių dalytis turtais. Šiandien pasakosiu istoriją, kaip Buda su savo vienuoliais susitiko karvių bandos savininką. Šis eina iš proto. Jis sako: „Aš netekau savo karvių! Jos tokios vertingos, o aš jų netekau! Turiu rasti savo brangias karves – gal jas matėt?“ Buda atsako: „Ne, mes nematėm tavo karvių.“ Išprotėjęs savininkas nubėga tolyn. Buda pasisuka į savo vienuolius ir sako: „Argi nesidžiaugiat, kad neturit karvių?“

Orvilis nusijuokė su ja.

– Puikus pasakojimas, pupa.

– Man labai patinka, kai vadini mane pupa. *Allora*, brangusis, šie metai mus suartino. Mes abu vienodai pasikeitėm, jauti?

– Taip, jaučiu.

– Bus jėga! Bet būk atsargus, *Orvilo*, mes negalim grįžt.

– Ką nori pasakyti? – Orvilis pajuto, kaip visas įsitempia, tarsi kažko baimintųsi.

– Mes negalim grįžti prie to, ką turėjom, kas buvo. Turim sužinoti, kas yra.

– Palauk. Visados sakydavai, kad tai, kas buvo ar kas bus...

– ...kas bus, *si, si*. Bet tarp mūsų viskas turi būti nauja – arba nieko.

– Nepakęsiu dar vieno „nieko"! Ką manai? Manai, kad mums išdegs?

– Po to, ką išgyvenome – ir kai nebereikės jaudintis dėl pinigų? Žinoma, *caro*, žinoma. *Certo! Ciao, ciao!*

– *Ciao*.

Padėjus ragelį jį apėmė kažkokia bloga nuojauta. Kažkas nedavė jam ramybės. Ir kodėl pabaigoje ji vėl užsiminė apie pinigus? Bet apie tai galvodamas suprato, kad ji teisi. Grįžti jiems nevalia. Viskas turi būti naujai. Baugu, bet tiesa.

Vėliau tą dieną, įvykdęs motinos testamento sąlygas, Orvilis gavo beveik milijoną dolerių, motinos namo dokumentus ir kraislerio su visa erdvia bagažine popierius. Akimirką jis pajuto palengvėjimą, kad dėl pinigų nebereikės sukti galvos, bet tik akimirką. Pats nustebo, kaip tai atrodė nereikšminga.

– Dabar pats turi surašyti testamentą, – tą popietę pareiškė Penė.

Orvilis suprato, kad dabar jis yra tas karvių netekęs žmogėnas.

– Gerai, – atsakė jis. – Pakartosiu Selmos pokštą. Viską paliksiu tau, bet tik su sąlyga, kad nusiskusi galvą ir be pertraukos metus ir

trylika dienų vilkėsi ašutine. Arba Miltui, jeigu jis įsivers auskarus, žiedus į nosį ir varpą, be to, tas pačias tris šimtus septyniasdešimt aštuonias dienas uoliai eis į baptistų bažnyčią. Sutarta?

– Sadistas!

– Tikrai taip, – atsakė jis iš naujo pajusdamas motinos poelgio svarbą.

Šitaip pasielgti su žmogum gulint kapo duobėje?! Niekur jo nepaleisti? Kiek reikia turėti tulžies, kad šitaip pasielgtum su žmogum, kurį sakai mylinti? Jis pajuto plūstelint pyktį ir pakėlė akis tikėdamasis ją išvysti – tada ją aprėktų ar bandytų kaip nors nutupdyti, žodžiu, ką nors padarytų. Deja.

Jis paskambino Celestinai norėdamas išlieti savo pagiežą.

– *Momento*, – tarė ji, ir numestas ragelis dunktelėjo.

Orvilis laukė. Ji grįžo ir perskaitė jam kelias eilutes iš kažkokio veikalo *Upakkilesa Sutra* – Sutros apie pirmapradį proto prigimties tyrumą:

> Šiame pasaulyje
> Neapykanta dar niekad neįveikė neapykantos,
> Neapykantą įveikia tik meilė.
> Tai dėsnis,
> Senas ir nekintantis.

– Sutinku, – tarė jis, – bet kuo čia dėtas aš?

– Gal tuo, kad esi geras gydytojas savo kolumbiečiams.

Jis apstulbo. Iš pradžių jis piktinosi kolumbiečiais ir juos niekino. Dabar suvokė, kad per tuos metus kažkas pasikeitė. Dabar jis bemaž nejuto nei vieno, nei kito.

– Alio! – rėkė ji į ragelį. – Alio!

– Gal, – nusileido jis. – Bet manyje vis dar daug kartėlio. Aš ne šventasis, tu tai žinai.

– Nė vienas mūsų čia, apačioje, nėra šventas.

– „Čia, apačioje"? Nori pasakyti, „ten, viršuje", jų yra?

– Be abejo. Bet leisk man pasakyti *essenziale* – pagrindinį – ir krikščionišką dalyką. Tavo atveju „daryk kitiems tai, ko tavo motina nedarė tau" – štai kur Selmos dovana!

Testamentu paliekamų pinigų klausimą jis išsprendė paprastai: pusė – Eimei, kita – Krėjui.

Namą ir automobilį padalyti buvo sunkiau. Ne itin rimtai galvojo vieną ir kitą atiduoti Mirandai, bet žinojo, kad jinai nepaims. Kilo mintis dovanoti namą kokiai nors Kolumbijos įstaigai, pavyzdžiui, Negiedančių agapornių prieglobsčiui ar moderniam Plotkino kekšynui, ar Nenormalių idealistų namams. Arba paversti jį bunkeriu, kuris atlaikytų branduolinės bombos sprogimą ir nebijotų jokių nelaimingų atsitikimų. Čia po vienu stogu galėtų glaustis Negiedančių idealistų namai ir Plotkino kekšynas nenormaliems agaporniams.

Jis paprašė Milto parduoti namą aukcione ir pinigus atsiųsti jam telegrafu, pasilikus komisinius.

O kraisleris? Orvilis nusprendė atiduoti jį Eimei, todėl pats pasirūpins, kad jis būtų saugomas ir prižiūrimas penkerius metus, kol dukterėčia galės vairuoti. Jeigu automobilio langai bus sandariai uždaryti, gal viduje vis dar išliks Selmos kvapas – Eimei tai patiks.

Erdvią bagažinę pasiliko sau.

31

Maždaug po mėnesio, baigiantis rugsėjui, Orvilis sėdėjo virtuvėje užkluptas keistai ankstyvo rudens. Aukštai virš Kolumbijos kažkoks nelaimingas atsitikimas ištiko orų sistemas. Šiaurėje kažkas skilo. Žvarbus oras nuo Hadsono įlankos prasiveržė pro prasivėru-

sį plyšį, tad neįprastai anksti atšalo. Lapų gyslose neliko chlorofilo ir atsiskleidė tikrosios jų spalvos – skaisčiai raudona, geltona, auksinė, purpurinė ir ruda. Lapų kotelių ir šakelių sandūros susilpnėjo, pakirstos mirtinos rudens genetikos. Lapams tereikėjo vėjo su lietumi, kad pasileistų ir nuplazdėtų žemėn.

Nuo Meksikos įlankos atsklendė iš pažiūros nieko bloga nežadanti šilto, panašaus į kempinę oro masė. Susidūrusi su šaltesniu oru drėgna kempinė buvo išgręžta, ir tai, kas joje buvo susikaupę, iškrito ant Kolumbijos. Dvi dienas įkyrus lietus ir čaižantis vėjas draskė kotelius nuo šakų ir nuklojo visą Orvilio kiemą negyvų lapų vaivorykšte.

Orvilis su paukščiu sėdėjo prie stalo dabar jau savo namo virtuvėje ir pro langą spoksojo į besileidžiančių lapų siautulį. Seni didieji jo draugai bukas, klevas ir maumedis skendėjo tikro vario, purpuro ir aukso adatų debesyje. Orvilis lūkuriavo pats stebėdamasis, kad nenori leisti šeštadienio popietės Mirandos namuose su ja, Krėjumi ir Eime. Jis jautėsi plėšiamas pusiau – buvo vienišas, bet bijojo su jais būsiąs dar vienišesnis. Sunku pakelti vienatvę, kai esi vienas, bet kai esi su mylimais žmonėmis, ji tampa tikru pragaru. Jis suvokė: bėda ta, kad atėjus rudeniui, metų pradžiai, matuojamai nuo derliaus nuėmimo, o ne pagal kalendorių, visi, išskyrus jį, pradėjo naują ciklą.

Krėjui ir Eimei vėl prasidėjo pamokos, tad matydavo juos gerokai rečiau. Miranda uoliai tvarkė baigiamąsias smulkmenas savo disertacijos – „Kolumbijos dvasia: negandos ir atsparumas joms“. Ponia Tar, tiesiog negalinti atsidžiaugti šiuo darbu, parodė jį keliems savo draugams senienų mėgėjams; šiems „baisiausiai patiko!“ Be to, ji perdavė disertaciją vienam literatūros agentui iš Niujorko. Šis gerai nepagalvojęs nusipirko prašmatnų namą „blogojoje“ miestelio dalyje ir tvirtino, kad disertacija „gali turėti didžiulę komercinę sėkmę – nieko nuostabaus, nes šis miestas toks juokingas! – jau

dabar ji sukėlė nemenką triukšmą". Agentas norėjo, kad Miranda disertaciją paredaguotų, pabrėždama ironiją ir humorą – tada ją būsią galima išleisti. Išsigandusi ir susijaudinusi Miranda dirbo nepakeldama galvos. Jai atsirado proga parodyti savo darbą platesniam pasauliui – pinigai irgi būtų neprošal. Taip, puiki proga. Taigi Orvilis retai ją matydavo. O kai pamatydavo, būdavo sunku su ja bendrauti. Atrodė, kad jai rūpi vien jos pačios ateitis – jos disertacija, Krėjus. Tarp kolumbiečių Orvilis jautėsi dar labiau sutrikęs.

Jie visi turi aiškų tikslą, žiūrėdamas į paukštį belaisvį mintijo jis. Jie darosi tikroviškesni, žvaliai žengdami rudens gatve pakeliui į susitikimus ar dar kur. Aš pats tuo tarpu tapau efemeriškesnis, praradau tikslą. Kolumbiečiai elgiasi taip, tartum aš jau būčiau išvykęs – nors tebesu čia, mane jau užmiršo. Aš kybau ore – visai kaip Selma! – atitrūkęs nuo miestelio, virš jo, nemylimas ir negyvas.

Bet, priminė sau, Celestina jį tikrai myli, ir jai jis gyvas. Juodu palaikė visai gerus santykius, kalbėdavosi kone kasdien. Jį labiausiai stebino, kokie turiningi ir įvairiapusiški būdavo jų pokalbiai, kupini humoro, žavesio, geidulio ir puikaus sekso nuojautos. Visa tai susipynė su Celestinos Polo budizmo doktrinomis – jos dabar, rodės, labiau malšino jo skausmą. Šitoks alternatyvus požiūris buvo visai prasmingas.

Kalbant su ja telefonu bendravimas tarsi pereidavo į aukštesnį lygmenį; galėjai pamanyti, kad, neturint galimybės pažvelgti jai į akis, paliesti jos lūpų, blakstienų, krūtų, šlaunų ir kojų pirštų, viskas būtų tapę kur kas lengviau. Jam niekada nebuvo lengva žiūrėti moteriai tiesiai į akis ir tuo pat metu tvarkytis su savo ar jos jausmais. Bet per metus su moterimis – su pirmąja meile Lauricija, Lile, Celestina, Miranda – jis ėmė suprasti, kad moteriai kur kas sunkiau, kai *nežiūri* jai į akis. Susitikę žvilgsniai jas įjaudrindavo. Nebuvo abejonės, kad jo ryšys su Celestina pagilėjo. Ar jis atlaikys susitikus akis į akį? Tuoj jis pamatys.

Orvilis atsistojo nuo virtuvės stalo ir įleido Žvaigždutį atgal į narvelį. Jis nusišluostė agapornio kakučių blyną nuo peties ir išėjo pro priekines namo duris.

– Fintą! Fintą!

Šauksmas sklido iš kitos aikštės pusės. Orvilis pamatė Henrį Skunerį vejoje priešais namus tarp belapių medžių žaidžiantį futbolą su Maksiu. Orvilis pasuko į jų pusę.

Henris buvo įsikandęs cigarą, rankoje turėjo alaus skardinę. Laikė ją stebėtinai delikačiai suėmęs už krašto nykščiu ir smiliumi. „Štai kur vyras, mokantis laikyti alaus skardinę! – pamanė Orvilis. – Vis dėlto karo laivyne šio to išmoko. Mano mokesčių doleriai nenuėjo šuniui ant uodegos."

Henrio rinkimų vajus vyko kuo sklandžiausiai. Dabartinis Kongreso narys respublikonas nusprendė nekelti savo kandidatūros, didžiuma rinkėjų buvo konservatyvūs respublikonai, besidžiaugiantys Reigano ekonomine politika, o demokratų kandidatas – nevykėlis romanistas iš Kolumbijos Lestonas Muras (labiausiai remiamas „Piliečių, nusistačiusių beveik prieš viską"; jo kampanijos šūkis buvo kvailas: „Kas padės nusimesti mokesčių tonas, jei ne Lestonas?"), taigi atrodė, kad Skuneris laimės be vargo. Garbingasis Henris Skuneris – mano atstovas Kongrese? Neįmanoma patikėti!

Matyt, Henris nepastebėjo besiartinančio Orvilio. Jam tai nebūdinga, pamanė Orvilis. Jis pasislėpė už medžio ir ėmė klausytis.

– Po perkūnais! Aš bandau išmokyti tave fintų. Juk žinai, kas yra fintas – ką?

– Ne, – nunarinęs galvą atsakė Maksis. Jis atrodė įbaugintas, palaužtas.

– Apsimeti, kad varaisi kamuolį į vieną pusę, bet iš tikrųjų varaisi į kitą. Apgauni varžovą. Fintas – kai apgauni varžovus, visus, o paskui nusivarai kamuolį toliau ir įmuši įvartį! Nagi, dar kartą pabandyk man sukliudyti. Žaisk kietai, girdi, kietai?!

Henris nusivarė kamuolį prie sūnaus, padarė apgaulingą judesį į vieną pusę, Maksis metėsi į ją, Henris lengvai šoko į priešingą ir netrukdomas spyrė kamuolį į vartus.

– Po velnių, Maksi, per lengvai patikėjai. Nesileisk mano apmulkinamas. Stenkis atspėti, ką bando daryti varžovas. Skaityk jo mintis. Būk kietas ir akylas, labai kietas ir akylas. Kietas protiškai, kietas fiziškai. Sukaupk dėmesį!

Jis užsidegė užgesusį cigarą.

– Dabar tu bandyk mane apgauti. Būk kietas, girdi?!

Maksis paėmė kamuolį iš vartų, ir juodu apsikeitė vaidmenimis. Sūnus ėmė varytis kamuolį į tėvą. Šis atrodė atsipalaidavęs, judėjo lėtai leisdamas Maksiui jį apgauti ir laimėti. Berniukas nerangiai, ne itin stengdamasis pabandė atlikti fintą, ir Henris kuo lengviausiai atėmė iš jo kamuolį.

– Kad tave kur velnias, Maksi, tu nesistengei!

– Ne, stengiausi!

– Sakai, stengeisi?

Berniukas linktelėjo galvą.

– Neskiesk! Šimtą kartų tau sakiau: man nė motais, jei tau nepavyks, svarbiausia, kad darytum viską, ką gali. Tu to nepadarei... – rodės, jis bando suimti save į rankas, bet nesėkmingai, – ir tai mane siutina!

– Aš dariau viską, ką galiu.

– Geriau negalėjai? Nieko geriau už tą šūdiną fintą lyg kokios mažos mergaitės?

Maksis niūriai vėl linktelėjo galvą.

– Jei tai tiesa, turim rimtą bėdą.

Maksis nieko neatsakė.

– Tu nesusikaupi, sūnau, nesutelki viso dėmesio į apgaulingą judesį. Be to, nesi agresyvus. Svarbiausia gyvenime – būti susikaupusiam, agresyviam ir apgaudinėti kitus, aišku?

– Ar dabar galiu eiti į vidų? Man šalta.

Henris sužaibavo į jį akimis. Atrodė, jis tuoj sprogs. Net tolokai stovėdamas Orvilis juto, koks ledinis jo žvilgsnis. Per tuos metus tokio Skunerio jis nebuvo matęs, bet nieko naujo dabar neišvydo – tokį Skunerį jis pažinojo kadaise.

Orvilis nerūpestingai pripėdino ir tarė:

– Sveikas, Henri.

– O – sveikas, daktare Rouzai!

Henrio balsas buvo tas, kuriuo kreipdavosi į plačiąją visuomenę, raminantis savo skambesiu, keliomis gaidomis žemesnis – iš džiugių senelių pasaulio. Jis leido suprasti, kad gerojo gydytojo pasirodymas ir pasisveikinimas – didžiulė garbė, gal net kol kas svarbiausia dienos akimirka.

– Nelda Džo šiandien turi grįžti įtaisiusi Džuniorą Vali Fordže, – pranešė jis, tarsi Orvilis būtų laukęs šio svarbaus žinių pranešimo, – o aš mokau Maksį žaisti futbolą.

– Vali Fordže?

– Karo akademijoje. Nukreips tą vaikiną reikiama linkme!

– Šįmet vėl dirbsi futbolo treneriu?

– Norėčiau. Treniruoti man labai patinka, bet šį rudenį dėl rinkimų vajaus neturiu laiko.

– Nuostabu, Henri, kaip puikiai jis vyksta. Žmonės sako, kad lengvai laimėsi.

– Neperšokęs griovio, nesakyk „op“. Bet turint galvoje, kokia arši konkurencija, gal gausiu net tavo balsą? Man tai būtų labai svarbu, Orvi, turint galvoje mudviejų nesutarimus, senus ir naujus. Tikrai svarbu. Taip sakant, prieš tau išvykstant mūsų draugystė būtų užtikrinta prie rinkimų urnos – supranti, ką turiu galvoje?

– Jei vis dar būsiu čia, būtinai balsuosiu.

– Puiku! Tiesiog nuostabu! Būtų garbė gauti tavo balsą, daktare. Beje, visada galima balsuoti ir paštu. Galėtum pasiimti biulete-

nį prieš išvykdamas. Man tai daug reikštų. Svarbūs visi balsai, bet kai kurie svarbesni už kitus. Tai kada išskrendi?

– Priklausys nuo Bilo būklės.

– Kilnu. Po paraliais, kaip tai kilnu! Mūsų kilnusis, šlovingasis gydytojas. Mes pasiilgsim tavęs. Susieikim kada. Aš užsuksiu.

– Gerai. Dabar turiu eiti.

– Ką gi... Ačiū, kad užsukai. Gerai, Maksi, žaiskim. Parodyk miklias kojeles!

Maksio kojelės tą akimirką buvo tolokai, ant viršutinės verandos laiptų pakopos, o pasturgalis – ant pačios verandos. Kojelės nunešė ten, kai Maksis pajuto palengvėjimą, pamatęs besikalbančius Orvilį ir Henrį, bet neįnešė jo į namų vidų. Henriui liepus rodyti miklias kojeles, jos nekrustelėjo. Orvilis pastebėjo, kad berniuko lūpos pamėlusios, ir jis kalena dantimis. Atrodė, kad vaikas nesveikuoja. Henris susikišo į burną kelis pirštus ir šaižiai sušvilpė. Kojelės ėmė lipti laiptais žemyn, bet neatrodė miklios, toli gražu. Jos neliuoksėjo, pirštai nesirietė – žodžiu, nebuvo to šokio, kurį Krėjus dažnai šokdavo žinodamas, kad jo laukia mėgstamas žaidimas. Po teisybei, Maksis pargriuvo. Nulipęs laiptais į kiemą, jis užkliuvo už nukritusios šakos ir kniūbsčias išsitiesė tarp lapų.

Orvilis nuėjo į šalį ir pakėlęs akis į motinos namą tylomis meldėsi: prašau, Dieve, Moze, Jėzau ir Buda ar Dar Kas, prašau, padarykite, kad Bilas pasitaisytų iki rinkimų lapkritį ir kad man nereikėtų tesėti pažado balsuoti už Henrį!

32

Vėliau tą popietę Miranda su grėbliu rankose nužvelgė kiemą, nuklotą nukritusių lapų – raudonų raudonojo klevo, geltonų cukri-

nio klevo, skaisčiai raudonų žagrenio ir sodriai purpurinių paskiausiai pakeitusio spalvą jovaro. Pasikeitė metų laikas, dabartinis, žinant, kokia būna Kolumbijos žiema, aiškiai pranašavo pikta.

Orvilis grėbė lapus skyrium, šlaito viršuje.

Miranda žvelgė kitapus lėtos upės į tingiai išsidrėbusius priekalniuose, nutįsusius šešėlius metančius šieno ritinius, į rausvai spindinčią saulę, nušviečiančią kalnų viršūnes. Tiesiai virš galvos toli vienas nuo kito išsibarstė pilki debesys, bet, prisiartinę prie besileidžiančios saulės, jie susigrūdo į glaudesnę rikiuotę ir nusidažė rausvai. Tokio pat atspalvio žąsų trikampis skrido į vakarus, link to raudonio ir karščio.

Miranda tvirtai pastatė sveikąją koją ir ištiesė grėblį. Naudodama jį dar kaip lazdą pasiremti, lėtai grėbė lapus į krūvą.

Krebžt... krebžt. Perkelk pėdą, atsiremk, ištiesk grėblį, trauk. Krebžt... krebžt.

Ji grėbė kiemo už namo šlaitą, pradėjusi nuo dviejų pušų. Jos lapų krūva buvo kampe, kur meškėnai rausdavosi po šiukšles, pakraštyje žvyrkelio, vedančio prie aikštelės automobiliams apsisukti, geležinkelio bėgių ir upės. Popietė buvo giedra ir vėsi; saulei nusileidus paspaus šaltis. Ją šildė darbas ir mintis, kad Krėjus su Eime žaidžia su vandeniu kažkur palei upę, gal prie Laukinių brolių malūno, pastatyto prie Staivesanto krioklio 1824 metais, kai anglai nutraukė slėnyje prekybą audiniais.

Viena iš gerų permainų, pamanė Miranda, yra ta, kad Eimė ir Krėjus nepaprastai suartėjo. O jos disertacijos tarp niujorkiečių sukeltas triukšmas keistai patvirtino, kad ji įžvalgi ir gabi kaip rašytoja – to ji nežinojo. Literatūros agentas padėjo jai pabrėžti teksto ironiją ir parūpino užduotį parašyti straipsnelį *Times* kelionių skiltyje. Mintis, kad staiga ėmė gauti mokamų literatūrinių užsakymų, ją baugino ir kartu jaudino. Gal juodu su Krėjumi visai neblogai versis. Kai stengdavosi paryškinti juokingas vietas, vėl prisimindavo

Orvilio garsų juoką – jis džiūgaudavo sužinojęs apie kolumbiečių kvailumą. Dabar tai prisiminus jai buvo šiek tiek liūdna. Ji sumirksėjo ir grįžo į tikrovę – grėbstymas, lapai, jis. Miranda nuolatos nerimavo, kad tuoj ims matytis jos nėštumas – jau laukėsi kiek daugiau negu trys mėnesiai. Kūnas kėlė jai pilnumo ir šilumos pojūtį, krūtys ir pilvas buvo išsitempę, speneliai minkšti. Jos nuostabai, atrodė, kad kūnas vientisas, net sveikas. Geidulingas. Jis priminė jai, kokia buvo nėščia pirmą kartą su Krėjumi, kai šalia buvo Džo. Tai buvo džiugus, kupinas lūkesčių metas. Ne taip, kaip dabar.

Krebžt... krebžt. Ji bando susigaudyti užplūdusiose mintyse. Krebžt... krebžt.

Prieš mėnesį jis tapo laisvas ir galėjo skristi. Pinigus ir namą gavo. Bilas iš komos nepabudo, bet jo būklė buvo stabili. Orvilis ir aš, tarė ji mintyse, išsikvėpėme. Matomės retai, o kai pasimatome, veikiau kaip geri draugai ar sesuo su broliu. Vis dėlto kaip mylimi sesuo ir brolis, žinantys, kad beprasmiška kalbėtis apie praeityje šeimos patirtą traumą. Mes susėdam ir kalbamės, bet ne vienas prieš kitą, o šalia. Man patinka, kad dabar jis nelyginant geras brolis, o ateityje tai padės. Praeitis per daug svarbi dabarčiai. Mes nebesiekiame kojomis dugno. O tai, kad jis grįžta pas savo italę? Kartais man dėl to neramu, kitąsyk – ne. Mums pavyko rasti atstumą, kurį išlaikydami galime būti geri vienas kitam. Atsargūs, bet geri. Viskas būtų gerai, jei ne vienas dalykas: jis vis dar *čia!* Štai ant tos kalvos! Jeigu liks bent kiek ilgiau, neįstengsiu nuslėpti nuo jo nėštumo, net su tokiais kaip maišai kabančiais drabužiais. Turėsiu jam atvirai prisipažinti.

Prieš savaitę ne tiek drąsiai, kiek irzliai ji paklausė:

– Ko tu lauki? Kodėl neišskrendi?

– Dar negaliu.

– Kodėl?

– Laukiu, kol bus aišku, gyvens ar mirs Bilas.

Miranda pasirėmė į grėblį ir pažvelgė į Orvilį.

Krebžt... krebžt... Orvilis nuo kalvos pažvelgė į Mirandą. Ji vilkėjo tuo pačiu laisvu žvejo megztiniu, ant galvos buvo užsidėjusi tą pačią žavingą megztą kepuraitę kaip ir praėjusį rudenį, kai juodu įsimylėjo, per tą pirmą piketą priešais Verto viešbutį, netrukus po to, kai susipažino mokykloje. Jam užgniaužė kvapą, bet ne tiek krūtinėje, kiek pilve. Stengdamasis atgauti pusiausvyrą, pakėlė akis į dvi pušis, iškilusias aukštai virš namo, bet jos tik priminė jam tą dieną, kai išėjęs iš mokyklos užuodė visžalių medžių kvapą ir pažvelgęs į dygiąsias egles pamatė lietaus merkiamą suopį.

Vėl pažiūrėjo į Mirandą – pasirėmusią į grėblį, žiūrinčią į jį. Raudoni lyg liepsna plaukai kyšojo iš po gumbuotos baltos kepuraitės. Žalios akys žibėjo po tamsiomis blakstienomis, kreminiai skruostai buvo kiek paraudę nuo pastangų ir vėsaus oro. Pastaruoju metu jos veidas atrodė gražiai, nes visas švytėjo. Ji džiaugėsi disertacijos sukelta sensacija. Stiprūs pečiai, stipri krūtinė, baltos vilnos dengiami pusrutuliai krūtų, kurios jai grėbiant judėjo it kokie gyvi padarai, gal banginiai – kodėl gi ne? Jie kėlė gašlių minčių. Nesveika koja, sveika koja. Apsitrynę džinsai, tvirti auliniai batai. *Moteris, tvirtai stovinti ant žemės.* Kaip kadaise nupurtė jaudulys pagalvojus apie ją, apie tai, kas ji yra. Jo aistra šovė į viršų ir liko kaboti. Kol ji nesmigo žemyn, įnirtingai ėmė grėbti eidamas šlaitu, norėdamas savo lapų krūvą sumesti į jos krūvą apačioje. Krebžt krebžt... krebžtkrebžtkrebžt...

Ji išgirdo įkyrų jo krebždinimą, pamatė jį atkakliai dorojantį krūvą – tempiantį gumbuotą branduolį link jos. Lapai virto vienas per kitą kaip didelio vaivorykštės spalvų šuns gaurai. Paskui jis pasileido šlaitu aukštyn suvaryti į krūvą išdrikusių lapų, prikalbinti juos gultis į krūvos kraštus, krėtė ant jos viršaus, paskui nurideno visus Mirandos link. Jis dirbo užmiršęs viską pasaulyje, linksmai – žaidžiantis didelis vaikas. Miranda nusijuokė.

Išgirdęs ją juokiantis Orvilis dar įnirtingiau kibo į darbą. Netrukus jo krūvos priekinis kraštas atsidūrė šalia jos krūvos. Jis atsiklaupė, nustūmė savo lapus ant jos – virš grėblio, virš jos batų, o paskui išsitiesė ir pažiūrėjo į ją. Lyg didelis šunėkas, pamanė ji.

– Tai bent krūva! – džiugiai sušuko jis. – Milžiniška! Nė Gargantiua gėdos nepadarytų, vaikeli!

– Gražiai grėbi.

– Jaučiausi vienišas ant kalvos.

– O dabar?

– Nė kiek ne vienišas. Prigulk šalia manęs.

Jis patapšnojo per didžiulę krūvą.

– Minkšta, dygu, kelia gašlių minčių ir smagu, – jis nusišypsojo ir pakartojo: – Kelia gašlių minčių.

– Tuoj, – atsakė Miranda. – Noriu apie kai ką pasikalbėti.

– O, Viešpatie! – sušuko jis griebdamasis už krūtinės ir apsimesdamas ištiktas siaubo. – Ruoškitės Trečiajam pasauliniam karui!

– *Tu* gali nekalbėti, jei nenori, bet aš noriu kai ką pasakyti. Na... kaip čia pasakius... paaiškinti kai ką istoriniu požiūriu.

– Sakyčiau, priimtina. Man neskaudės?

– Nemanau. Tau tereikia klausytis.

– Apie ką kalbėsi?

– Apie Selmą.

– Vajetau! – pašokdamas ant kojų sušuko jis susiėmęs už pilvo, kur jį pervėrė kardu virtęs grėblys, ir nesėkmingai stengdamasis jį ištraukti. Orvilis pradėjo raudoti, susvirduliavo, griuvo aukštielninkas ant didžiosios krūvos ir iškėlė kojas apsimesdamas negyvas. Grėblys styrojo it lelija.

Miranda nusikvatojo. Po ilgokos pertraukos ji nesistengė tvardytis, leido jam pralaužti kiautą, dengiantį likučius to, kas juos tebesiejo.

– Didelis mulkis.

– Na, gerai. Aš pasirengęs, – jis pasirėmė ant alkūnės. – Sakei, apie Selmą.

Ji atsirėmė į grėblį ir pažvelgė į jį. Koks jis šiandien patrauklus! Taip, net seksualus. Grįžusi ji nustebo, koks jis didelis – sunkesnis, tvirtesnis negu jos prisiminimuose. Trumpi kaštoniniai plaukai, praplikę viršugalvyje, didelė kakta ir mėlynos akys, vanagiška nosis ir plonos lūpos, stebėtinai rusva barzda – per tuos metus jis jai tapo kūniškesnis. Tačiau artėjantis išvykimas darė jį efemeriškesnį.

– Ypač apie tai, – tarė ji, – ką Selma man melavo dėl to, kad likai šalia.

– Klok, – paragino jis virpėdamas viduje.

– Kai pasakei man, kad ji melavo, buvau priblokšta, pykau. Ji visiškai mane apmulkino.

– Tokia jau buvo Selma. Kol kas manęs nestebini.

– Bet paskui...

– Taip ir maniau. Tuo „bet" teisinsi Selmą.

Ji nutilusi priekaištingai pažvelgė į jį.

– Gerai, gerai. Atsiprašau. Pasakok toliau.

– Bet tada susimąsčiau. Gal iš tikrųjų ji įsivaizdavo, kad esi geresnis, ar įsivaizdavo vien geresniąją tavo dalį ar panašiai. Įsivaizdavo... Žodžiu, pasauliui ji atskleidė tik tai, ką laikė geriausiomis tavo savybėmis.

– O blogiausias slėpė, kad žinotų tik pati ir atskleistų man?

– Gal, – su mąslia mina atsakė Miranda.

– Panašiai ji elgėsi savo pačios atžvilgiu. Visuomenei stengėsi pasirodyti esanti panaši į šventąją, o šeimoje virsdavo žvėrimi.

– Bet katra Selma buvo tikroji?

– Selma šeimoje buvo velniškai tikroviška. Aš ją pažinojau, patikėk.

– Bet miestiečiai sakydavo tą patį – kad ją pažįsta – ir tvirtinda-

vo, esą ji nuostabi. Ji nemažai čia pasiekė, o mudu žinome, kad tai nelengva! Biblioteka, Olana, Ligoninės savanorių pagalbininkių organizacija. Be to, ji įsikišdavo ir padėdavo daugeliui žmonių tiesiogiai. Aš ją stebėjau. Ji tiesiog stulbino. Žmonės ją mylėjo.

– O tu?

– Norėtųsi atsakyti „ne“, ir tai būtų beveik tiesa – ją buvo sunku mylėti – bet kai prisimenu tą vienintelį pokalbį iš širdies po susirinkimo bibliotekoje... Taip, tada ją mylėjau. Istorija, kurią ji man papasakojo tą vakarą, žadino švelnius jausmus, o ji pati ją pasakodama – taip pat. Keistoka, bet verta meilės. Mat po viso, kas ją ištiko – operacijos, netekčių – ji vis dar regėjo viziją. Jaučiau, kad vaikystėje ir jaunystėje Niujorke ta vizija buvo aiški, bet kai Selma atsikraustė čia, turėjo ją primiršti. Ji nustojo žiūrėjusi į aukštybes, rūpinosi Solu, augino vaikus, manydama, kad tada, kai gyvenimas taps ramesnis, galės vėl puoselėti savo viziją. Kai po daugelio metų pakėlė akis, vizija buvo pranykusi. Jai liko vien „tie kolumbiečiai“ ir du suaugusieji – buvę jos vaikai. Ir dar Solo lėktuvų modeliai. Taigi manau, kad ji buvo moteris, netekusi vizijos – ši dingo kažkur aukštybėse, o gal plačiajame pasaulyje. Moteris, priversta gyventi menkiau, istoriškai žvelgiant – kaip šeštajame dešimtmetyje, nusileidusi ant žemės. Ir ji puolė į šį gyvenimą su aistra.

Miranda nutilo ir apmąstė ką pasakiusi.

– Lyg jis būtų buvęs toks pat kaip kadaise, Niujorke.

– Šlavė viską iš kelio lyg Šermano tankas.

– Tam tikra prasme taip. Varoma savo laikotarpio ir savo istorijos – o gal įkliuvusi į juos kaip į spąstus.

– Džiaugiuosi dėl jos, dar labiau – dėl Kolumbijos. Vis dėlto, net jeigu visuomenės požiūriu ji šventoji, jai turėjo būti sunku palaužti tau dvasią savo namuose, kur ji jautėsi rami ir niekieno netrikdoma. Tiek to – neklausyk, ką sakau, nes aš nepataisomas savanaudis. Pats sau rūpiu labiau negu kolumbiečių gerovė – gali įsivaizduoti?

– Negaliu.

Ji nusišypsojo, jis irgi.

– Šiuo atžvilgiu ji panaši į Skunerį. Žmonėms – neatsispiriamai žavus, o kai niekas nemato...

– Koks?

– Dievas težino. Juodu buvo draugai, Henris ir ji. Niekada to nežinojau. Pirmą kartą grįžęs jis trindavosi jos namuose. Dabar suprantu kodėl. Jai jis buvo gerasis sūnus, aš – blogasis. Niekad nepasakojau jai, kaip negailestingai jis lupdavo mane vaikystėje.

– Kodėl nepasakojai?

– Jis grasino, kad mane užmuš, jei pasiskųsiu, ir dar todėl, kad jeigu ką nors papasakodavau, jai visada pavykdavo tik dar labiau mane įskaudinti. Ta moteris mokėjo užjausti nė kiek ne geriau už raganosį.

Orvilis pajuto, kaip ima gesti nuotaika vien dėl to, kad apie ją kalba. Jam nepatiko, kaip krypsta pokalbis.

– Klausyk, viskas paprasta. Ji man sakydavo, girdi, širdies gilumoje esu vienas nedėkingiausių, savanaudiškiausių niekšelių, kada nors gyvenusių šioje žemėje, o kalbėdama apie mane tau ir kitiems teigdavo, jog esu Mozė, Sandis Koufeksas* ir daktaras Kilderas** viename asmenyje.

– Nėra ko nė sakyti, aš irgi vaizdavausi tave tokį.

– Bet nebe?

– Manau, tai galima pateisinti tik vienaip: šitaip elgiasi visos motinos. Pati šitaip darau kalbėdama apie Krėjų aplinkiniams. Stengiuosi pavaizduoti jį kuo geresnį – ir nemeluoju. Motinos linkusios kitiems rodyti tik geriausius vaikų bruožus. Nieko čia neįprasta.

* Tikroji pavardė – Sanfordas Braunas. Legendinis septintojo dešimtmečio amerikiečių beisbolininkas.

**Ketvirtojo dešimtmečio pabaigos–penktojo pradžios amerikietiškų filmų ir septintojo dešimtmečio televizijos serialų veikėjas.

– Sutinku. Tačiau mane siutina, kokios visiškos priešingybės buvo tie du jos Orviai, ir kad ji niekada nesugebėjo pamatyti, koks iš tikro yra sūnus.

Jis pajuto, kad kaklas ima kaisti.

– Vieną akimirką ji priekaištauja, kad esu didžiausias savimyla žmonijos istorijoje, kitą tvirtina, neva tokio altruisto niekas dar nėra regėjęs. Tai vadinama iliuzija.

– Arba viltimi.

Orvilį nustebino jos žodžiai. Jis pažvelgė į rudens dangų ir sparčiai iš jo nykstančią šviesą.

– Ačiū, bet šiandien daugiau neištversiu.

– Aš irgi.

Juodu žiūrėjo vienas į kitą.

– Prigulk čia prie manęs, – paragino Orvilis. – Tik sekundei.

– Ne.

– Kodėl?

– Nebent ilgiau.

– Sutarta.

Miranda atsargiai atsigulė prisilaikydama grėblio. Jo dantys sulinko, bet nelūžo. Lapai pro megztinį atrodė švelnūs, kuteno. Ji padėjo galvą jam ant peties ir pažiūrėjo į tą patį dangaus plotą. Jų kūnai nugrimzdo giliau į lapų krūvą, švelniai lyg svajonėse. Abu matė blausią šviesą pušų viršūnėse.

Juodu gulėjo iš naujo bandydami prisitaikyti prie pojūčio, sukelto kito kūno prisilietimo. Jai grįžus juodu liesdavo vienas kitą tik kaip draugai, o pasisveikindami ir atsisveikindami tik pakštelėdavo vienas kitam į lūpas ir trumpai apsikabindavo. Dabar vyko kažkas kita. Net blogiausiomis akimirkomis drauge geidulingumas suteikdavo jiems prieglobstį, ir dabar jis vėl atgijo.

Jie ėmė bučiuotis, iš pradžių – švelniai, paskui aistringiau. Kai susiglaudė, nugrimzdo giliau, tad lapai juos uždengė beveik nuo

galvos iki kojų; prasiskverbianti šviesa nusidažė ryškiai raudona, auksine ir violetine spalvomis. Viskas buvo taip saldžiai paslaptinga. Juodu papureno lapų apklotą, ir jis tapo toks storas, kad šviesa beveik nebeprasimušė. Tas žemiškas kvapas Orviliui priminė ežero vandenį, o Mirandai – kaip vaikystėje, prieš susirgdama poliomielitu, pelkėtoje Meksikos įlankoje žaisdavo tarp „vaikščiojančių medžių“ – bengalinių fikusų.

– Toks įspūdis, kad mes po vandeniu, – tarė ji. – Tarsi kokie didžiuliai jūros gyvūnai, neveikiami sunkio jėgos.

– Neturėčiau nieko prieš, – džiugiai atsakė jis, – jei mane veiktų mažesnė sunkio jėga.

Jis pirštais švelniai lietė jai skruostus ir lūpas, ji – jam kaklą. Atsargiai jis palindo po jos megztiniu ir pro liemenėlę ėmė glostyti krūtis; speneliai sustandėjo, jo varpa taip pat. Lapai kandžiojo nuogos odos lopinėlius kaip aistros pagauti įsimylėjėliai.

Miranda pajuto, kaip jo ranka nuslenka jai link pilvo, ir pagriebusi ją sulaikė.

– Kas yra? – nustebintas tokio staigaus, šiurkštaus jos gesto paklausė Orvilis.

Ji vos neapsigalvojo, bet tik vos.

– Negaliu to daryti.

– Kodėl?

Ji nieko neatsakė – per daug pavojinga.

– Kodėl? – pakartojo jis.

– Aš... nesu įsitikinusi, kad dabar galim apie tai kalbėtis.

– Dabar arba niekada.

– Tai nepadeda.

– O tu sukliudai ir taip padedi? – paklausė jis.

Miranda neatsakė.

– Pati atsigulei šalia. Aš tavęs neverčiau.

– Aš tik norėjau prisiglausti.

– Mudu prisiglaudėme.

– Ir buvo malonu. Net labai.

– O paskui?

– Pakvipo kai kuo daugiau, o daugiau dabar negaliu.

– O jeigu aš likčiau?

– Ne, ne, – atsitraukdama nuo jo atsakė Miranda. – Ne. Aš nenoriu vėl aiškintis, kas būtų, jeigu.

– Net jeigu tai įmanoma?

– Ne kažin kas įmanoma, Orvi, kai tu grįžti pas ją.

– Pabėgai tu, o ne aš! – piktai tarė jis.

– Bet aš grįžau. Aš esu *čia*. Aš lieku, tu – ne.

– Regis, nesupranti, kad ir *tu* gali ką nors įskaudinti, kad turi tiek galios. Dieve brangus!

Jis netekęs kantrybės atsiduso ir vėl griuvo į lapų krūvą. Miranda irgi išsitiesė. Juodu gulėjo ant vėstančios žemės, vis dar vos matomi po lapais. Saulė buvo bepranykstanti, su ja ir šiluma.

– Ei, ką judu čia išdarinėjat?

Balsai sklido iš viršaus. Lapai prasiskyrė. Krėjus žiūrėjo klausiamai, Eimė taip pat.

– Viskas gerai, Krėjau, – atsakė Miranda. – Mes įgriuvom į nedidelę lapų daubą.

– Ar galim išsivirti karšto šokolado? – paklausė Eimė. – Juk šiandien pirma šalta diena.

– Žinoma, – sutiko Miranda. – Eikit ir pradėkit virti. Mes tuoj ateisim.

– Lenktyniaukim, katras pirmas parbėgs namo! – sušuko Krėjus ir nuskuodė, Eimė – jam iš paskos.

Orvilis atsistojo pirmas, padėjo jai atsikelti, tvirtai atsiremti į šlaito veją.

Du pražūtingai uždelsę drugeliai monarchai atplasnojo į besileidžiančios saulės ruoželį, pasisukiojo mosuodami rudais ir juodais

sparnais, paskui vėl nuplasnojo tolyn. Kažkada kažkurioje pasaulio dalyje Orviliui kažkas sakė, kad drugeliai – į spąstus patekusios sielos. Ar pasakyti tai jai? Orvilis į ją pažiūrėjo. Akys tame gražiame veide žvelgė ilgesingai, mąsliai. Jis papasakojo – tai buvo savotiškas jo siūlymas taikytis. Ji švelniai paėmė jį už rankos, ir juodu iš lėto nuėjo namo, į virtuvę, kur laukė karštas šokoladas ir vaikai.

• • •

Po kelių valandų Orvilis sėdėjo su agaporniu niūriai svarstydamas, kam jį palikti, kai lauke išgirdo šiurpius riksmus. Jie sklido iš Skunerlendo.

Jis čiupo savo krepšį ir per aikštę nubėgo prie namo. Tarnaitė filipinietė klykdama šokinėjo verandoje ir tiesė į jį rankas. Jam prisiartinus, supypsėjo jo pranešimų gaviklis. Tuo pat metu jis išgirdo kaukiant greitosios pagalbos automobilį. Orvilis įbėgo į prieškambarį, iš jo – į darbo kambarį.

Henris su tarnu filipiniečiu stenėdami ir keikdamiesi kėlė parvirtusią senąją indaują atsikišusiu viduriu. Nelda Džo iš siaubo iššokusiomis ant kaktos akimis, mirtinai išbalusiu veidu klūpojo prie mažojo Maksio. Jis kniūbsčias bejėgiškai tysojo tarp stiklo šukių ir sudužusių indų. Baldas ant jo užgriuvo.

Skvarbus it lazeris Orvilio žvilgsnis nukrypo į berniuką. Jis atsiklaupė greta Neldos Džo, nustūmė į šalį ją ir Henrio ranką šaukdamas:

– Nejudinkit jo!

Orvilis prispaudė skruostą prie kilimo norėdamas apžiūrėti berniuko veidą. Kvėpuoja. Akys atmerktos. Apsvaigęs, kamuojamas skausmo.

– Pakrutink kojų pirštus, – liepė berniukui Orvilis matuodamas pulsą ir mintyse melsdamasis, kad nebūtų lūžęs sprandas. Pirštai nesujudėjo.

– Maksi, tai svarbu. Pakrutink kojų pirštus.

Maksis juos pakrutino. Ačiū Dievui, stuburas sveikas. Atvažiavo greitoji. Orvilis su greitosios pagalbos darbuotojais atsargiai pervertė berniuką ant nugaros. Pro kruvinus džinsus kyšojo kaulas – spiralinis lūžis, pats bjauriausias.

– Kvieskit medikų sraigtasparnį, – paliepė Orvilis. – Turim nugabenti jį pas Olbanio medicinos centro chirurgus ortopedus. Pažįstu geriausią jų specialistą.

Jis pažiūrėjo į Henrį ir Neldą Džo.

– Sutinkat?

Nelda Džo buvo tokia sukrėsta, kad negalėjo ištarti nė žodžio.

– Žinoma, daktare, – atsakė Henris. – Kvieskit sraigtasparnį. Aš skrisiu kartu.

Dabar buvo ne laikas klausti, kaip tai įvyko. Orvilis pasidygėjęs suvokė, kad jam nė nereikia klausti.

33

– Ooo šūdas! Ooo šūdas! Ooo šūdas!

Bilas Starbakas su pertrūkiais šaukė beveik visą savaitę. Kartais raudodavo.

Prieš prasidedant šauksmams ir raudoms Bilo būklė sparčiai ėjo blogyn. Iš pradžių Orvilis, Babetė ir slaugytojos manė tuos žodžius rodant, kad jis bunda iš komos, bet, slenkant minutėms, paskui valandoms ir paroms, rodikliai tik prastėjo, ir tai bylojo, kad visos organų sistemos nyksta. Orvilis darė vienintelę išvadą: Bilas – iki paskutinės akimirkos supratingas gydytojas – nujautė besiartinančią mirtį ir juto didžiulį skausmą, fizinį ir dvasinį.

Kurį laiką visi stengėsi labiau. Orvilis tapo dėmesingesnis. Ba-

betė budėdavo akyliau. Slaugytojos dirbo ištisą parą, kad tik Bilui nekiltų nepatogumų. Jos net stengėsi supilti į maitinimo vamzdelį didžiules starbasolio dozes ir, Babetei pasiūlius, svogūnų laiškų tyrės. Bet niekas Bilui nepadėjo. Jo būklė toliau blogėjo.

Dabar, atėjus spalio devintajai, ligonis keikėsi ir raudojo beveik nepaliaujamai. Žmonės vengė eiti į jo palatą. Bilas darėsi vis labiau atskirtas nuo visų. Net Orviliui patikrinimai kas vakarą ėmė kelti baimę.

Šįvakar Orvilis spitrijo į Bilą. Susmukęs ant pagalvės jis buvo įsirausęs po patalais, tarsi norėtų sulįsti į žemę. Kyšojo tik Kliunkį Pliumpį primenantis jo veidas. Jau nebe taip padribusiais žandais, be akinių storais lęšiais Bilas atrodė jaunesnis. Jo galva ėmė labiau panėšėti į kaukolę. Oda pažiūrėti suplonėjo; ji tapo gyslota ir perregima kaip kūdikio, tad kiekviena kalvelė ir slėnis kaulėto reljefo po ja, rodės, persišviečia kiaurai tarsi blausiai nušviesti iš vidaus. Reti juodi plaukai buvo susitaršę ir krito nuo pliko viršugalvio, primindami Orviliui aktorių komiką Samuelį Mostelį, pravarde Nulis. Bilo lūpos vis dar buvo mergaitiškai papūstos, bet cianozės požymiai buvo ryškesni. Tai rodė, kad jo širdis ne plaka, o vos taksi, atlikdama mirčiai skirtą ritminę figūrą.

– Ooo šūdas! Ooo šūdas!

Bilas buvo užsimerkęs. Vienas nuleistas vokas žvilgėjo nuo ašarų, kitas – paralyžiuotoje veido pusėje – buvo sausas. Orvilis išgirdo motinos žodžius: „Man baisiai šlykštu, kad verkiu tik viena akimi."

Orvilis pastebėjo, kad Bilas apšepęs. Pastaruoju metu slaugytojos buvo per daug nusiminusios, kad jį skustų. Orviliui atsisėdus ant lovos, Bilas vėl ėmė raudoti. Kai jaunesnis gydytojas bandė užčiuopti pulsą miego arterijoje, Bilas suriaumojo:

– Ooo šūdas! Ooo šūdas! Ooo...

– Baik, Bilai, kad tave kur velnias! – užriko Orvilis.

Bemat susigėdęs jis atsistojo ir priėjo prie lango, išeinančio į vakarų pusę. Puiku! Tai štai ko išmokai per tuos metus? Šaukti ant skausmo kamuojamų žmonių?

Pažiūrėjo pro langą. Tvyrojo prieblanda. Saulė buvo kiek žemiau kalnų; liepsnos raudonio žarą raižė uolų nelygumai. Raudonis upės paviršiuje įgavo violetinį atspalvį, violetiniai sodai nuogomis šakomis ir miškai atrodė juodi, o Atėnų kaimelio už Midlgraund Fletso salos žiburėliai – šen ir ten mirgantys geltoni ir raudoni taškeliai – rodės, atsispindi ne vandenyje, o aliejuje. Arčiau Orvilio Kolumbija jungė šviesas ruošdamasi rudenį anksti nusileidžiančiai tamsai. Jos šachmatų lenta – penkios ilgos tiesios gatvės nuo upės iki kapinių ir aštuoni skersgatviai nuo vienos pelkės iki kitos, visi nelogiškai pasukti keturiasdešimt penkių laipsnių kampu – buvo prismaigstyta įžūlių žibintų su argono lempomis, tarsi skelbiančių, kad bet kokios nepadorios naktinio gyvenimo apraiškos bus griežtai apšviestos pačių dorovingiausių utopistų. Iš dešinės į kairę nuskrido žąsų pulkas, kaip ir upė skubantis link Rainklifo, Pokipsio, Vest Pointo; nugagenusios virš Jonkerso, Manhatano ir Staten Ailando, jos galbūt žiemos Kil Devil Hilse ar net, kaip ir kiti šilumą mėgstantys paukščiai, Boka Ratone.

Vėl atsigręžęs į Bilą Orvilis aiškiai pajuto, kad kažkas pasikeitė. Nieko konkretaus ar vaiduokliško, bet aiškiai juntama. Kas tai? Kažkodėl Orvilis pagalvojo apie ponią Tar.

Prieš keletą mėnesių, kai ponia Tar išmetė iš namų fokusininką ir pasveiko nuo jo balandžių, sausas jos kosulys pablogėjo. Orvilis diagnozavo plaučių vėžį. Moteris niekada nerūkė, bet keturiasdešimt metų Amerikos revoliucijos dukterų bibliotekoje uostyti kolumbiečių dūmai galop jai atsiliepė. Po to, kai buvo nustatyta diagnozė ir pradėtas gydymas, jos būklė ėmė sparčiai blogėti. Pastaruoju metu Orviliui ji tapo klasikiniu pavyzdžiu kolumbiečio, kurio kraujo parametrai ir fizinė būklė rodo, kad šiame pasaulyje

jam nebėra kas veikti. Bet ji lyg niekur nieko sukiojosi gyva. Raudonu turbanu užsidengusi nuplikusią nuo chemoterapijos galvą, ji už pavadžio tampėsi deguonies balioną visai kaip nepaleisdavo savo katino Randolfo; ARD bibliotekoje sėdėdama prie stalo po lenktu banginio žandikauliu registruodavo išduodamas ir grąžinamas knygas ir toliau piketuodavo priešais Verto viešbutį.

Orvilį nustebino kolumbiečių poniai Tar rodomas kilnumas. Dauguma žmonių buvo jai geri. Sunkmečiu beveik visi kolumbiečiai stengdavosi būti geri. Padėdavo vienas kitam nueiti iki knygų išdavimo stalo bibliotekoje, iki kasos prekybos centre, iki automobilių aikštelės ir net toliau. Atlikdavo pareigą, nors ne visuomet noriai. Kartais prireikdavo ir deguonies. Padėdavo įeinant pro duris ĮEITI ir išeinant pro IŠEITI.

Tą akimirką vėl atsigręžęs į Bilą Orvilis pamatė, kad senasis jo mokytojas čia, geriausioje ligoninės privačioje palatoje, yra nustumtas į šalį, atskirtas nuo visų. Nebuvo nė vieno žmogaus, kuris išties būtų drauge. Tada Orvilis suprato, ko jį išmokė Bilas prieš daugel metų, kai atėjo pas jį sutrikęs, užguitas Selmos ir Solo, paauglys, ieškantis žmogaus, turinčio kruopelę sveiko proto – ne, daugiau – šiek tiek platesnio akiračio. Bilas nieko jam nesakydavo, ne – jis rodydavo. Būdamas šalia ligonio, uždėdamas ranką jam ant peties, sukikendamas, paimdamas dėžę su laiškiniais svogūnais už išpjautas tonziles ar vištą už išgydytą kolitą, Bilas jam parodė, kad žmogų gydai ne tiek nustatydamas diagnozę ar išrašydamas vaistus, kiek su juo bendraudamas.

Pirmą kartą Orvilis suprato, koks galingas atskirties poveikis. Net vėžininkui ar ištiktam komos. Dar suprato, kad žmogus pradėdavo gyti tada, kai jis, dažnai atsitiktinai, būdavo šalia jo. Bilas jam parodė, kad taip elgiasi geri gydytojai. Jie būna šalia ne vien lemtingomis, bet ir paprastomis akimirkomis. Jie ištraukia tuos, kurie vadinami ligoniais, iš pašalės ir įtraukia juos į žmonių srau-

tą. Tai, kas žmoguje atrodo svetima, jie mato kaip sava. Štai kas yra gydymas. Štai ką daro geras gydytojas. Atskirtis žudo. Ryšys su žmogum gydo. Net jeigu žmogus ant mirties slenksčio.

Orvilis tada suprato: jeigu nori likti palatoje su šiuo brangiu senu gydytoju, privalo jį atjausti.

Taip, pone Daktare Didysis Šule, klausė jis savęs, o kaip tai padaryti?

Paprastai. Nusileisdamas ant žemės. Nereikia nieko didvyriško. Padaryk kokį mažmožį.

Taigi daktaras Rouzas nusprendė nuskusti daktarą Starbaką. Juk pirmi gydytojai – chirurgai – išsivystė iš kirpėjų, tiesa?

Kadangi Orvilis nuolat baigdavo dieną ar naktį kaip gydytojas ir pradėdavo naują naktį ar dieną kaip paprastas žmogus, įprato nešiotis savo juodame krepšyje skutimosi reikmenis. Taigi jis išsiėmė medinį puodelį, barzdaskutę, prisuko kotelį prie tikro barsuko kailio šepetuko. Sušlapinęs jį garuojančiu karštu vandeniu išplakė putas. Kai pasodino Bilą aukščiau, apklotas nuslinko nuo kaklo, tad atrodė, kad ligonį ekshumavo. Pasklido siaubingas seno prakaito dvokas, sumišęs su ekskrementų ir šlapimo likučių bei kūdikių pudros smarve, pernelyg gerai žinomas gydytojams bei slaugytojams ir bylojantis apie kūno irimą ir prastą priežiūrą ligoninėje.

Orvilis ėmė muilinti putomis Bilui veidą. Skusti kitą žmogų buvo nelengva. Bilo odą liečiantis šepetukas kėlė keistą pojūtį. Bandyk įsivaizduoti veidą, kaip jį įsivaizduoja Bilas, pamanė Orvilis. Kas, jeigu galėtum tai padaryti kada tik užsimanęs? Pereik nuo „aš“ prie „tu“, bandyk įlįsti į jo kailį. Dar geriau sudėk į daiktą viską – „aš“, „tu“ ir „mes“. O kas, jeigu visą dieną bandytum išsiversti be žodžio „aš“?

Bandydamas įsivaizduoti esąs Bilas, muiluodamas šepetuku nuo smakro prie žandenų, nuo skruosto prie lūpų kampučio, patyrė kitokį pojūtį, tartum būtų muilavęs sau pačiam veidą, gry-

nai nesąmoningai, iš įpratimo – jei rišdamasis kaklaraištį dėtum pastangas, visai neįstengtum to padaryti. Bilas ir toliau keikėsi ir raudojo. Kai Orvilis paėmė į rankas skustuvą, turėjo rūpestingai pasirinkti, kada juo braukti. Jis kibo į darbą.

– Jums nereikėtų to daryti, daktare Rouzai, – iš tarpdurio tarė slaugytoja.

– Nieko baisaus, – atsakė jis. – Aš baigsiu jį skusti.

– Bet čia ne jūsų pareiga. Aš pakviesiu savanorę pagalbininkę.

– Aš noriu jį nuskusti.

– Daktare, – pareiškė ji tvirtai ir net su pykčio gaidele, – ligoninės taisyklės tai draudžia.

Juodu susižvalgė,

– Slaugytojų poste yra savanorė.

Orvilis įsiuto. Rodės, visa jo neviltis susikaupė už akių, ir jis pajuto, kad veidas surūstėja – tuoj jis ją išplūs.

Bet tada Orvilis pamatė ją ne tą akimirką, bet visą jos istoriją, jos gyvenimą. Jis gerai jį žinojo, nes vidurinėje mokykloje ji mokėsi su juo vienoje klasėje, be to, buvo Bilo ir jo pacientė. Jis prisiminė, kaip ši fermerio dukra susidėjo su žiauriu mokiniu ir priešpaskutiniame kurse nuo jo pastojo. Ji gėdingai metė mokslus, už jo ištekėjo ir pagimdė dvynukes. Tas žvėris, kai mergaitėms buvo apie metus, baigęs maudyti vieną išsinešė iš vonios kambario, o antra įkrito į kibirą su vystyklais ir nuskendo. Užvirė tikras pragaras. Tas gyvulys moterį paliko. Ji tapo vieniša motina. Kažkaip jai pavyko susitvarkyti ir tapti slaugytoja, garsėjančia ligoninėje tuo, kad skrupulingai laikosi taisyklių ir yra nesveikai atsidavusi darbui. Dabar, kai likusi gyva dvynukė išsikraustė iš namų į Tusoną, darbas virto visu jos gyvenimu, bet slaugytoja ji buvo gera. Nuo tokios nelaimės, dabar sakė sau Orvilis, neatitoksti – kai kūdikis paskęsta vystyklų kibire, tu neatitoksti, o pasikeiti. Ši moteris ir pasikeitė.

– Atleisk, Sinde, – tyliai tarė jis turėdamas galvoje, kad užjaučia ją dėl patirtos kančios ir yra dėkingas jai už tai, kad grįžo čia, pas jį ir Bilą, kad padeda. – Supranti, man labai gaila Bilo, todėl noriu jam ką nors padaryti, kokį paskutinį dalyką prieš mirtį.

Pats suminkštėdamas jis suminkštino ir ją. Jos akyse ištryško ašaros.

– Atleisk, Orvi, – tarė. – Skusk. Paskambink, kai... jeigu mūsų prireiks.

– Ačiū, Sinde. Paskambinsiu.

Ji išėjo. Orvilis skuto toliau.

Bilas raudojo ir keikėsi, tad sekėsi prastai. Įpjovus lėtai sunkdavosi menkai prisotintas deguonies kraujas, primenantis tamsiai raudoną saulėlydį. Orvilis tepė žaizdeles kraujavimą stabdančiu pieštuku. Kai tepdamas užčiuopė po putomis trapią Bilo odą, jam atrodė, kad čiupinėja savo paties šerius ir kad skustuvas braukia putas nuo jo paties veido. Kai vėl sukaupė dėmesį, pojūtis pakito – atrodė, kad jis neskuta Bilo ir nesiskuta pats, bet kad skutimas vyksta savaime. Rinkis, pamanė jis – arba sukaupi dėmesį, arba įsivaizduoji, kad skutiesi pats. Skutimas tapo siuvimu – rodės, viskas vyksta veidrodyje, kažkokiame mėsingame daikte.

Nušluostęs paskutinius putų taškelius, Orvilis išsitraukė alavijų kremo su šveicariškomis žolelėmis – jis neleido suskeldėti ir sutrūkinėti per dažnai mazgojamoms jo rankoms. Orvilis įtrynė jo į popierių primenančią Bilo odą ir ją suminkštino.

– Gerai, Bilai, – tarė, – dabar gausi velniškai gerą priežiūrą, kokios sulaukia tik geriausi mūsų klientai. Man jį davė Miranda.

Jis išsitraukė buteliuką odekolono *Caswell-Massey Number 6*. Miranda jam sakė, kad jį gamina ta pati firma, kuri prieš du šimtus metų gamino odekoloną Amerikos tėvui Džordžui Vašingtonui. Tik tada, kai patepė Bilui odą Džordžo Vašingtono odekolonu, suvokė, kad senukas nutilo.

Vyksta dar kažkas, pamanė jis. Jame, manyje, mumyse, už mūsų. Dabar aš jam motina. Jis mano sūnus. Padėk jam iškeliauti.

Jis pakratė buteliuką losjono, paėmė Bilo ranką ir smarkiai jį įtrynė, tempdamas odą virš kaulų, kad giliai susigertų; Bilo krumpliai panėšėjo į stiklinius rutuliukus vaiko aksominiame maišelyje, kaulai – į pailgus akmenis. Orvilis pasilenkė senukui prie ausies.

– Dabar gali išeiti, Bilai.

Bilas suprato jo žodžius – Orvilis sprendė iš to, kad pradėjęs trinti jam krūtinę, tą rumbėtą dėžę virš spurdančios paukščio širdies, pajuto atsaką – spurdėjimą savo paties širdyje, vėsą, jaudulį ir tuo pat metu liūdesį, išvykimo ir podraug atvykimo. Bilas išvyksta ir parvyksta, pamanė jis, aš parvykstu ir išvykstu, bet ta kelionė iš tikro tėra viena.

Bilas gulėjo ramiai. Alsavo lengvai, bet ramiai. Šitaip jis pranešė mirštantis.

Mirdamas jis verčia mane skelbti, kad tebesu gyvas, pamanė Orvilis, čia, šią akimirką su šiuo senuku. Širdis – ne jo ir ne mano, tai žmogaus širdis, žmogaus kelionė, paprasta, eilinė, rimtas reikalas ir kartu menkas reikalas, vienintelis reikalas, prieinamas mums visiems be papildomų išlaidų, jei tik galime jį atlaikyti, ištverti, juo pasidalyti.

Ta akimirka nebuvo mistiška, liūdna, baugi ar banali – akimirka, ir tiek. Ji spindėjo.

Orvilis užmiršo apipurkšti Bilui krūtinės ląstą odekolonu, todėl priėjo ir tai padarė šnibždėdamas jam į ausį:

– Senas drauge, dabar gali išeiti, supranti?

Išpurškė visą kūną, tapšnodamas vis dar storą pilvą, tą berniuko pilvą, kurį motina kadaise su tokiu džiaugsmu žaismingai tapšnodavo tepšt patepšt.

– Iškeliauji ne geriausios formos, Bilai.

Ištrynė net Bilui kirkšnis ir varpą tamsiai raudonu galu, pa-

tyrusią nemažai nuotykių todėl, kad rūpinosi Daimondo gatvės kekšėmis.

– Du doleriai už iškvietimą, Bilai, ir iš ten niekada neišėjai tuščiomis.

Orvilis išsitraukė šukas ir sušukavo Bilui retus plaukus, pilkus siūlelius ant žvilgančio kupolo.

– Gali dabar išeiti, Bilai.

Orvilis kiek galėdamas oriau sudėjo geibias blizgančias galūnes, užtraukė antklodę, palikęs neuždengtas rankas delnais į viršų. Ramiai tyloje sėdėdamas Orvilis suprato mintyse kalbąs ne vien su Bilu, bet ir su savo motina. Ji vis dar buvo negyva ir nustojo skraidyti. Pajuto kažkokį keistą jėgų antplūdį, geismą, bloškiantį jį nugara į kėdės atkaltę. Jis bandė apglėbti rankomis tai, ko geidė. Tokį pat širdį draskantį geismą jis juto mylėtai moteriai, kai jos neteko, ir jos sūnui. Orvilis atsistojo, priėjo prie durų, mostu pakvietė iš koridoriaus slaugytoją ir paprašė jos perduoti Babetei, kad ateitų.

Ši atėjo greitai. Buvo persirengusi: vilkėjo laisvą havajietišką suknelę su žydinčiomis kinrožėmis ir šuoliui pasiruošusia pantera, ant galvos buvo užsidėjusi skrybėlę, papuoštą gvajavomis. Ausyse karojo auskarai su plastikiniais bananais. Iš Orvilio žvilgsnio ji viską suprato.

– Ne, dar ne! – sušuko ji. – Prašau – nereikia!

Orvilis atvedė ją prie Bilo lovos. Babetė ant jos atsisėdo ir nusiėmė skrybėlę.

– Jis taip gražiai atrodo, – tarė. Ašaros tekėjo jos makiažu kaip lietus dulkėmis. – Taip jaunai! Lyg mažas kūdikis! Toks mielas! Ir skaniai kvepia.

Orvilis paėmė jos ranką ir parodė, kaip kartu su juo masažuoti jam dilbį, skruostą. Netrukus jos ranka atsipalaidavo. Jis pajuto ją jaučiant tai, ką juto pats: jos vyro kančia apmalšo, palengvėjo,

tarsi jis būtų įsiurbęs šviesą iš kambario. Iš to gulinčio kūno sklido kažkas panašaus į švytėjimą. Spindesys.

Babetė ėmė raudoti. Orvilis atsisėdo šalia ir uždėjo ranką jai ant plačios nugaros. Ji ėmė verkti, ir ašaros krito jam ant kaklo. Netrukus nustojo raudoti ir atitraukė galvą.

– Babete, – tarė Orvilis, – klausyk.

Jis paėmė jos ranką, pasisuko į Bilą, uždėjo jos ranką jam ant delno ir tvirtai tarė:

– Dabar gali išeiti, Bilai.

– Ne! Negali!

Ji atitraukė Orvilio ranką ir laikė pakeltą virš antklodės.

– Nagi, – Orvilis vėl padėjo jos ranką Bilui ant delno. – Pati jam pasakyk.

Jie sėdėjo nejudėdami ir netardami nė žodžio, atrodė – ilgą laiką.

Paskui Babetė suėmė Bilui ranką ir pasidėjo sau ant kelių. Droviai žiūrėdama į ją kaip maža mergaitė, kalbanti su įsivaizduojama drauge, kuri jai tokia svarbi, kad yra tikresnė už gyvą, ji tarė:

– Svogūnini?

Susigėdusi ji pakėlė akis į Orvilį ir paaiškino:

– Šitaip jį vadinau visus tuos metus. Tai buvo slapta mūsų pravardė. Mat jis labai mėgo laiškinius svogūnus. Jis irgi vadino mane Svogūnine. Mes niekada niekam nepasakojom – taip kvailai atrodė. Namie kreipdavomės vienas į kitą „Daktaras Svogūninis ir ponia Svogūninė“ ir juokdavomės – ak, kaip mes juokdavomės! Tai buvo kvaila, bet tai buvo kažkas sava visą mudviejų gyvenimą...

Ji vėl apsiašarojo, paskui pakėlė galvą, pažiūrėjo Bilui tiesiai į akis ir, sulig kiekvienu žodžiu įgaudama daugiau pasitikėjimo savimi, tapo žmona, moterimi, štai taip nesitraukusia nuo jo visus tuos metus, kad ir kaip sunku būtų buvę. Ta moteris ištikus bėdai būdavo šalia ir padėdavo nelyginant gera motina. Palaikė anksti

mirus vieninteliam neįgaliam jų vaikui, palaikė kolumbiečių gydymo varguose. Jis dalijosi visomis miestelio paslaptimis, melagystėmis ir tiesomis, nes vienintelis žmogus, kuriam viską galėjo papasakoti, buvo jinai.

– Svogūnini, ar girdi mane? Viskas gerai. Tu... tu...

Ji atsigręžė į Orvilį.

– Aš negaliu.

Jis nusišypsojo jai, uždėjo ranką ant peties.

– Gali... gali dabar išeiti, mano mylimiausias.

Jie abu pajuto liūdesio bangą. Orviliui iš akių ištryško ašaros ir nuriedėjo skruostais. Babetė nesutramdomai raudojo. Visas jos kūnas tirtėjo. Plastikiniai bananai ausyse lyg medžiai siaučiant uraganui daužėsi į kaklą.

Juodu kartu sėdėjo ant Bilo lovos. Palatoje buvo ramu.

Nurimę jie pajuto, kad šviesa paliko Bilą. Orvilis pasilenkė ir užčiuopė miego arteriją. Pulsas dar buvo juntamas, bet tik vos vos. Bilo kūnas dar nebuvo miręs, bet dvasia buvo kažkur kitur. Jos pamatuoti negalėjai, bet pastarąją valandą Orvilis juto, kad ji dar tvyro – taip liepsnelė paliekama rusenti seno namo krosnyje – bet dabar jos nebeliko. Ten jos nėra. Senasis namas aukštas po aukšto šąla.

Babetė dabar raudojo ne taip smarkiai, ir palengvėjimo ašaros nuplovė baimę.

– Dabar jam viskas bus gerai, brangioji, – atsistodamas tarė Orvilis. Jo ranka vis dar gulėjo jai ant peties, kaip prireikus Bilas uždėdavo ranką ant peties jam. – Viskas jam bus gerai.

Už palatos durų pasirodė kelios slaugytojos.

– Jis jau ruošiasi išeiti, – tarė Orvilis. – Jau greitai.

Slaugytojos apsiverkė. Orvilis ėmė brautis pro jas jausdamasis labai senas. Senatvė išskėtė jame sparnus, ir jis pajuto išdavikišką girgždesį.

– Išeini? – vėl išsigandusi sušuko Babetė.

– Ne, brangioji. Būsiu koridoriuje.

Bilo kūnas atlaikė dar kelias aštuoniasdešimt trečių gyvenimo metų valandas, paskui pasidavė. Per tą laiką ašaros suminkštėjo – jose nebeliko baimės. Ar dar liko ko bijoti? Tos suminkštėjusios ašaros buvo duoklė Bilo gyvenimui – tam, kuris buvo susietas su jų visų gyvenimu ilgą laiką, bet kartu trumpą, o dabar – paskutinį. Tai buvo duoklė už tai, kad jis buvo dalis kažko didingesnio, to, kas norom nenorom sukelia nuolankią baimę.

Toks pat įspūdis kyla, kai stovėdamas sekvojų giraitėje pakeli akis arba stovėdamas ant kanjono krašto pažiūri žemyn, arba kai laikai rankose kūdikį – jei tau pasiseks, vieną dieną jis laikys tave rankose. Tokiomis akimirkomis suvoki, kad tavo gyvenimas tėra laiko dulkelė tai sekvojai ar kanjono uolai, ar to kūdikio ir vyro virsme. Tą nuolankią baimę kelia tai, kad esi visumos dalis, net jeigu tai tetrunka vieną tavo gyvenimo akies mirksnį.

Nežinia iš kur atsiradusi, prislėgė neviltis, ėmė negailestingai talžyti, beatodairiškai tempti žemyn. Aš esu vienas. Vienut vienutėlis! Kam galiu paskambinti? Mirandai? Ne. Kam tada?

Orvilis pažiūrėjo į laikrodį. Po vidurnakčio. Romoje rytas. Jis pakėlė ragelį.

34

Po dviejų dienų, Kolumbo šventės ir Bilo Starbako laidotuvių rytą, pabudę kolumbiečiai pamatė, kad jų miestas netikėtai anksti apledėjo. Naktį užėjo neįprasta plikšala. Negana to, ji sutapo su viena iš tų „bjaurių cemento dienų", kai cemento gamyklos *Universal Atlas* kaminai šiurpiai spjaudėsi dulkėmis, o vėjas pūtė nepalankia kryptimi.

Viską dengė ledas. Storas. Susibetonavęs. Daugybė kolumbiečių išėję pro savo namų duris nustebę žiūrėjo į pasakų šalį – į apledėjusius medžius, krūmus, namus ir automobilius. Dar labiau jie nustebdavo, kai pajusdavo, kaip kojos nebelaiko, o prieangis, laipteliai ar plokštėmis klotas takelis pakyla ir į juos trenkiasi. Šleikštulį keliančią akimirką jie pakibdavo virš žemės. Paskui pasigirsdavo šleikštus blambt! Pargriuvę jie atsargiai bandė judinti kūno dalis – alkūnes, kelius, nugaras ir sėdynes, norėdami įsitikinti, kad niekas nelūžo. Plikšala nežadėjo nieko gera šventei ir laidotuvių eisenai.

Krėjus su Eime liko nakvoti Orvilio namuose. Orvilis rytoj išskris, tad Krėjui šovė mintis kartu su Eime praleisti naktį pas dėdę O. Juk per Kolumbo dieną pamokos nevyksta. Jie visi galės nueiti į eiseną. Miranda su Pene galės pasimatyti su jais tenai.

Naktis buvo kupina šėlsmo ir linksmybių – jie nuėjo gulti tik antrą valandą. Krėjui iškrito dantis, ir jis pakišo jį po pagalve dantukų fėjai. Krėjui rūpėjo, kaip ji sužinos, kad jis ne namie, bet Eimė jį patikino, kad ji moka sužinoti tokius dalykus.

Abu vaikai miegojo ilgai, taip ilgai, kad Orviliui teko juos pažadinti ir skubinti krapštuką Krėjų baigti pusryčių ritualą. Dantukų fėja paliko penkių dolerių banknotą. Berniukas netvėrė džiaugsmu.

– Kai paliečiu liežuviu tą vietą, kur buvo dantis, – pasakojo Krėjus, – jaučiu, lyg ten būtų minkštas sviestas.

Galiausiai jie susiruošė, šiltai apsitaisė ir išėjo į lauką. Akimirką jis stovėjo ir spoksojo į tą kristalų pasaulį. Teismo aikštė žvilgėjo skaisčios saulės šviesoje. Visi iki vieno medžiai, iki menkiausio lopinėlio, buvo padengti ledu. Erškėčių krūmai prieangio laiptelių pašonėje tarsi nuo skausmo buvo palinkę prislėgti susicementavusio ledo. Orvilis žiūrėjo į pajuodusias šakeles po ledo apdangalu. Atokiau juodi kiekvieno krūmo ir medžio griaučiai virto neryškiu dendritiniu raštu. Labai panašiai, pamanė Orvilis, neuronai mūsų smegenyse jungiasi su kitais, ir tie jų ryšiai leidžia mums staty-

ti tiltus, skristi į mėnulį, pasakoti istorijas, pasimesti ir vėl rasti vienam kitą, išvysti tam tikrą dėsningumą plikšaloje ir sąryšį su tuo dėsningumu smegenyse, dalyvauti skrydžio ir dieviškumo paslaptyje. Iš toli visa, kas liko iš medžių, buvo šiek tiek į medžius panašūs žvilgančio ledo debesys, tokie pat delikatūs kaip vanduo ar lietus, paversti milžiniškais blizgančiais saldainiais ant pagaliuko, viliojančiais įžambiai krintančioje rudens šviesoje. Ledas kaip visi pranašingi ženklai buvo melsvo atspalvio. Orvilis giliai įkvėpė bandydamas mintyse išsaugoti šią akimirką amžiams.

Krėjus nubėgo laipteliais, ant plytelių tako prarado pusiausvyrą, dar bandė ją išsaugoti mojuodamas rankomis, bet griuvo į erškėčių krūmą. Kad kristų ne taip skaudžiai, įsikibo į šakeles, šios lūžo.

– Žiūrėkit, – tarė Krėjus iškėlęs saują šakelių ir žvelgdamas į juodą šerdį melsvame lede, – panašu į vabzdžių ar krabų kojas.

– Ar dramblių, – balsu svarstė Orvilis.

– Dramblių? Gal išprotėjot?

– Taip, išprotėjau.

– Kartą jis man sakė, – tarė Krėjui Eimė, – kad jo mąstymas yra baisiai beprotiškas, todėl turi būti uždraustas įstatymų.

– Tikra tiesa, – patvirtino Orvilis. – Anądien Amerikas išleido įsaką, kad Kolumbijoje draudžiama mąstyti kaip aš. Bet Italijoje nedraudžiama.

– Italijoje nedraudžiama?

– Nedraudžiama? – apsimesdamas apstulbęs pakartojo Orvilis. – Italijoje tai ne tik nedraudžiama – ten tai religija. Italai pastatė fontaną ir pavadino Orvio minčių fontanu. Turistai meta į jį monetas ir...

– Nejaugi, Orvi? – išpūtęs akis paklausė Krėjus.

– Netikėk nė vienu jo žodžiu, Krėjau.

– Taigi, – pritarė Orvilis, – nes būtum pamišėlis, jei patikėtum. Eikšekit, mano mažieji stebuklai, pašokime rokenrolą.

Slysčiodami, čiuoždami ir bėgdami apledėjusiais šaligatviais, jie Teismo aikštės pakraščiu pasiekė 4-ąją gatvę, paskui Vašingtono gatve nusigavo į episkopalinę bažnyčią, kur vyko pamaldos Bilui atminti.

Dėl prasto oro bažnyčia nebuvo pilna. Važiuoti buvo neįmanoma, eiti pėsčiomis rizikinga. Atsisveikinti su Bilu atėjo mažiau negu šimtas drąsuolių. Pirmoje eilėje sėdėjo Babetė, apsitaisiusi juodai nuo galvos iki kojų, su skrybėlaite plokščiu viršumi ir šydu, beveik uždengiančiais žilus jos plaukus. Atlape žvilgėjo kažkas žalia ir balta – nedidelis nefrito laiškinis svogūnas? Šalia sėdėjo vyras kuo juodžiausiais drabužiais, su baltų plaukų kupeta.

Henris Skuneris. Vienas. Orvilis nebuvo jo matęs nuo to vakaro, kai ant Maksio užgriuvo indauja. Olbanio medicinos centre koją sutvarkė, bet gydytojai nesiryžo prognozuoti, kad ji visiškai sugis. Maksį nuskraidino į Teksaso vaikų ligoninę Hjustone. Neldos Džo tėvas, naftos ir dujų verslą turintis turtuolis iš Bartlesvilio Oklahomos valstijoje, turėjo ten ryšių. Pastarąsias dešimt dienų Henris praleido Hjustone. Jis paskelbė apie tragediją ir atidėjo savo rinkimų vajų. Kada jį tęs – praneš atskirai. Kažkas nufotografavo juos išeinančius iš Olbanio medicinos centro, kai važiavo į oro uostą. Henris su Nelda Džo, vilkintys vien juodai, ėjo iš abiejų pusių neštuvų, ant kurių su nelaiminga išraiška akyse gulėjo Maksis.

Šaunuolis, pamanė Orvilis, kad atėjo tarti sudiev Bilui. Vis dėlto... Niekas daug nekalbėjo apie tai, *kaip* indauja užgriuvo ant berniuko. Girdi, tragiškas nelaimingas atsitikimas, ir tiek. Bet Orvilis žinojo, kad indauja šiaip sau nebūtų užvirtusi – toli gražu neužteko berniukui į ją atsitrenkti, net bėgomis. Nesvarbu, kad tą berniuką nelaimės tiesiog persekiojo.

Orvilis sąmoningai pakėlė akis Henriui virš galvos, į altorių, kur buvo pašarvotas Bilas.

Karstas gulėjo priekyje aukštos navos, relikvijos tų laikų, kai

Kolumbijoje niekas nelūždavo ir negriūdavo, tad nebuvo bijoma aukštų statinių. Orvilis nustebo, kad taip jaučia miesto istoriją, ir koks nuo jos neatskiriamas buvo Bilas. Visa, ką dabar matė ir girdėjo, priminė jam „istorines iškylas" su Miranda, kai juodu vienas kitą pamilo. Pavyzdžiui, kaip ji parodė jam Starbako pavardę Kolumbijos savininkų sąrašo originale – 1783 metų pergamentą ARD bibliotekoje parodė ponia Tar po to, kai jie kartu su Eime piketavo priešais Verto viešbutį. Arba kodėl jis, Krėjus, Eimė ir kiti gedėtojai dabar sėdi episkopalinėje bažnyčioje, o ne kvakerių maldos namuose: radus naftą pergalę pasiekė kekšės ir lošėjai, o Nantaketo kvakerių gretos ėmė retėti, kol iš jų didingų utopinių pastangų liko vien tie vieno kambario maldos namai Karstų gatvėje.

Tą dieną su ja tuose kvakerių maldos namuose, prisiminė dabar Orvilis, jis nesusitvardė. Papasakojo, koks nelaimingas yra gydydamas kolumbiečius. Ji nusijuokė, tarstelėjo: „Taip!", nusivedė į biblioteką, parodė dokumentus, miesto antspaudą, papasakojo visą miesto istoriją. Pirmą kartą jo istorija susipynė su istorija plačiąja prasme. Miranda suprato, ką jam teko patirti, leido pajusti, kad jis nėra koks nenormalus. Tą šaltą dieną priešais biblioteką juodu įsimylėjo.

Miranda turėjo susitikti su jais prie bažnyčios. Orvilis nusprendė, kad oras sukliudė jai išeiti iš namų – takas per daug apledėjęs, kad galėtų rizikuoti eiti juo viena, o grandyti automobilį ir juo važiuoti būtų per daug sudėtinga. O gal ji bandė, bet pargriuvo ir neįstengė atsikelti? Jis pajuto išpilant šaltą prakaitą. Gal grįžti namo ir jai paskambinti? Ne, raminkis. Ji išradinga, išmintinga. Ji niekados šitaip neįstumtų savęs į pavojų. Tikriausiai laukia, kol suveiks druska, kurios pabarstė. O gal nenori daugiau jo matyti po to vaido lapų krūvoje?

Buvo sakomas žodis apie velionį. Tobis op den Daikas, „Ko-

lumbijos šauklio“ redaktorius, pasakojo Bilo istoriją. Tyliai kosčiodami ir šnypšdami nosį kolumbiečiai pravirko.

Išvakarėse Orvilis užrakino Bilo kabinetą. Įėjęs pro duris ĮEITI atsisėdo ant Bilo kėdės, jausdamas, kaip per metus odoje įsispaudė jo sėdynė – Bilas sėdėjo ant jos pusę amžiaus, tad Orvilio pasturgalio poveikis buvo menkas, bet vis tiek, galima sakyti, Orvilis parašą taip pat paliko. Jis spoksojo į elnio su keturiolikos šakų ragais ir stiklinėmis akimis galvą, į vieno iš pirmų Kolumbijos miestelio gydytojų – su revolveriu, šaunia kaubojiška skrybėle ir liūdnu galu – nuotrauką, į ginekologinę kėdę chromuotais kojų laikikliais, į didelį puošnų starbasolio butelį ir visur suslapstytus butelius su tuo pačiu eliksyru. Bežiūrėdamas pamatė save kaip suprastą – ne, mylėtą – berniuką, mat juodu su Bilu siejo meilė, protinga meilė – tada, kai senasis gydytojas išleido jį į kelią, kad jaunuolis irgi stengtųsi rūpintis žmonėmis ir jiems padėti.

Atsilošus ant odinės kėdės, spoksant į presuotos skardos lakštais dengtas lubas, jam dingtelėjo mintis: *O kas, jeigu likčiau?*

Staiga jam ėmė rodytis, kad mato save sklandantį ore, žvelgiantį į save po dešimties metų. Senesnis, storesnis, labiau praplikęs, jis sėdėjo su kažkokia nepažįstama paciente, viena ausimi jos klausydamasis. Po dešimties metų dirbs savo darbą, kaip Bilas visada dirbo savo darbą ir kaip dirbo visi gydytojai dar nuo Laukinių Vakarų laikų.

Puiku, tiesiog puiku, tarė jis sau kildamas eiti – tu jau pradedi matyti *save* skraidantį! Laikas kuo greičiau nešti kudašių iš šio miestelio, partneri.

Išeidamas pasiėmė atminimui du daiktus: buteliuką starbasolio ir receptų bloknotėlį su užrašu *Gyd. Viljamas Starbakas*. Įpėdinio rasti jam nepavyko. Taškas. Net jeigu į Kolumbiją atvyktų naujas gydytojas, jis ar ji nieku gyvu nenorės priimamojo šiame namelyje bjaurioje miestelio dalyje. Orvilis išėjo pro duris IŠEITI ir jas užrakino. Gydytojavimo čia ratas nutrūko. Orvilis jautėsi sukrėstas.

– Tūkstantis aštuoni šimtai trisdešimtaisiais metais, – kalbėjo dabar Tobis op den Daikas, – kai Kolumbijos ekonomikai atėjo galas, ir kiti pirkliai kvakeriai išvyko, Bilo prosenelis Kalebas Starbakas liko. Po šimto metų Starbakai tebegyveno čia. Bilas pradėjo praktiką 1929-aisiais. Išvyko vos kartą – tarnauti Anglijoje per Antrąjį pasaulinį karą. Štai kodėl šiandien vyks kariška eisena. Po karo jis grįžo ir gydytojavo iki 1984-ųjų – penkiasdešimt penkerius metus. Ir visus tuos metus mums paskambinus Bilas ateidavo. O kai pasidarydavo sunku, jis man visuomet sakydavo: „Žinai, man šis darbas įgriso. Poryt aš išvykstu. Che che."

Visi nusijuokė – jie buvo girdėję Bilą šitaip sakant.

Orvilis ėmė gailėtis, kad jo nepaprašė tarti žodį – jis būtų galėjęs viešai prisipažinti mylėjęs Bilą. Bet tu to nenusipelnei, tarė sau. Šitam miesteliui, šitiems žmonėms tu niekas. Jie žiūri į tave kaip į praeities dalyką.

– Daugeliui jūsų Bilas padėjo ateiti į šį pasaulį, – kalbėjo Tobis. – Dar daugiau buvo tų, kuriais jis rūpinosi. Kapinės, kuriose netrukus atguls ilsėtis, gausu tų, kuriems jis padėjo išvykti į paskutinę kelionę. Ar gali būti geresnis žmogaus gyvenimo įvertinimas negu žinoti, kad kur beeitum Kolumbijoje ar net visoje Kinderhuko apygardoje, jei ištarsi Bilo vardą su tam tikra intonacija, žmonės supras, ką turi galvoje. Negana to, žmonės *supras*. Mes visi mylime tave, Bilai, ir tavęs ilgėsimės.

Tobis nutilo. Net šis bejausmės žurnalistikos ir jankių savitvardos korifėjus paspringo ašaromis. Kolumbiečiai nesusitvardė ir raudojo drauge. Kosčiojimas, šnirpštimas ir aikčiojimas rodė, kad sielvarto užkratas suminkštino širdis.

– Bilai, – baigė Tobis, – ilsėkis ramybėje.

Vyrai išnešė karstą ir paguldė į atvirą ūkininko furgoną, padarytą iš medžio ir geležies, su ratais geležiniais lankais ir mediniais stipinais. Jį paskolino ūkininkas, kuriam Bilas tris kartus išgelbė-

jo gyvybę. Furgoną vadeliojo pats ūkininkas, o tempė dvi keršos kumelės. Priekyje ant apledėjusio kelio šokinėjo kastruotas juodis, pabalnotas, bet be raitelio, pririštas ilgu lotlyniu. Išgąsdintas minios, jis kaukšėjo kanopomis: tarkšt patarkšt! tarkšt patarkšt! ir atrodė, kad patrankų sviediniai atsimuša nuo susicementavusio ledo. Arklio iškvėptas garas kilo į vaiskų to keistai šalto spalio rytą it uodeguoti cilindriniai kamuoliai. Arklių tempiamo furgono ir juodžio be raitelio vaizdas pakankamai seniems priminė Džono F. Kenedžio laidotuvių procesiją tą baisiai šaltą saulėtą dieną, palaužusią amerikiečių dvasią ir labai panašią į jo inauguracijos dieną, kai Robertas Frostas dėl akinamos saulės negalėjo įskaityti savo eilėraščio ir padeklamavo jį atmintinai.

Priekyje žygiavo Bilo karo bendražygiai ir vėliavnešiai, po jų „Erelių žuvininkų“ dūdų orkestras, iš paskos ėjo arklys be raitelio ir važiavo furgonas su karstu ir kitų karų veteranais. Vienintelis gyvas likęs Ispanijos–JAV karo veteranas buvo atgabentas iš savo slaugos namų ir stačias įspraustas tarp Babetės ir Ameriko rožiniame mero kadilake nudengiamu stogu. Amerikas mojavo, kaip dera politikui, Babetė nesmagiai jausdamasi linksėjo, o veteranas svyravo pirmyn atgal sulig kiekvienu mero rankos judesiu. Už kadilako ėjo garbingi Kolumbijos piliečiai, tarp jų ir Henris Skuneris. Jis vilkėjo elegantišku batus siekiančiu juodo kašmyro paltu, ant galvos buvo užsidėjęs solidžią fetrinę skrybėlę. Iš po skrybėlės kraštų kyšojo baltų plaukų žiedas – Skuneris buvo tiesiog gedulo įsikūnijimas. Didžiumą laiko jis ėjo nuleidęs galvą, tik retkarčiais pakeldavo smakrą, tarsi narsiai pasitikdamas kažkokį neišvengiamą siaubą, laukiantį jo ir Amerikos.

Visiems paskesniems karams, net Vietnamo, buvo deramai atstovaujama. Vietnamo karo veteranai, tarp jų Heilės sūnus Vizas ir Tomis Klainas iš „Banginių riebalų ir dujų“ bendrovės, mokėsi su Orviliu vienoje klasėje. Jie vilkėjo žalsvai rusvais koviniais dra-

bužiais ir beformėmis kepurėmis, todėl ryškiai skyrėsi nuo kitų karų dalyvių, apsivilkusių puošnias pulko uniformas, o galvas prisidengusių uniforminėmis kepurėmis ar šalmais, kokius rodo filmuose. Grynis Selersas – Orvilis pažino, kad jo apdarai yra Italijos kelių policininko uniforma su visa kepure – žygiavo greta klouno Mirksniaus. Šis nešėsi gėlę vaizduojančią vėliavą su užrašu AŠ MYLIU BEGONIJAS.

Orvilis ėjo su paprastais kolumbiečiais; Eimė buvo įsikibusi jam į vieną ranką, Krėjus – į kitą. Prie jų prisidėjo Penė su didžiule spalvingomis plunksnomis puošta juoda skrybėle. Šaunuolė, pamanė jis, bent kiek pagyvino šią eiseną.

Pati Kolumbo diena šįmet buvo švenčiama menkai. „Kolumbo riterių" organizacijos nariai, nešini butaforinėmis muškietomis, žingsniavo šalia sunkvežimio, ant kurio trys mergaitės iš kartono iškirptuose laivuose *Niña*, *Pinta* ir *Santa Maria* sukiojosi tarp būrio išsidrėbusių, pypkes rūkančių indėnų.

Viešųjų darbų valdyba pabarstė smėliu ir druska Vašingtono gatvę – na, bent jau pabandė tai padaryti. Tarp 2-osios ir 4-osios gatvių, kur buvo nedidelė nuokalnė, to užteko, bet eisenai perėjus lomą už 4-osios, kur gulėjo palaidoti seno akmeninio tilto palaikai, prasidėjo įkalnė, tad daug kas slidinėjo vos išsilaikydami ant kojų. Sunkiausia buvo arkliams – jų pasagos sunkiai kabinosi į ledą. Furgonas retkarčiais paslysdavo, gėlėmis uždengtas karstas taip pat, grėsmingai dunksėdamas į medinius skersinius abiejuose šonuose, todėl visi eisenos dalyviai ėmė būgštauti anksčiau ar vėliau pamatysią mielą seną Bilą dar kartą, kai iškris iš subyrėjusio karsto ir Vašingtono gatvės viduriu nušliuoš upės link, tarsi norėdamas paskutinį rytą padirbėti savo kabinete.

Bet ne. Eisenai pavyko įveikti Vašingtono gatvę ir Kapinių kalva pasukti į kairę pro ligoninę. Čia įsitempę gretomis stovėjo sanitarai, slaugytojos ir savanorės pagalbininkės žaliomis, baltomis ir

raudonų bei baltų dryžių uniformomis, šiugždžiomis ir ryškiomis skaisčioje saulės šviesoje. Dažnas jų verkė. Jie ilgėsis šio dručkio, kuris, rodės, visuomet yra šalia ir kikena į kumštį matydamas naujausią žmonių kvailystę ir kažkaip sugebėdamas tą savo pašaipą paversti atjauta. Šito, matydamas visą vaizdą pamanė Orvilis, man nepavyko visus šiuos metus.

Galop eisenos dalyviai įsuko į Meškeriotojų ir medžiotojų klubo kelią, paskui į kapines, šalia kurių telkšojo nedidelis tvenkinys. Procesija pasiekė aukščiausios kalvos viršūnę. Netrukus visi susispietė aplink duobę, iškastą palei granitinį obeliską, kuriame buvo reljefiškai išraižytas... Aišku, banginis, o po juo – pavardė STARBAKAI. Čia ilsėjosi visos kartos Starbakų, kurių prireikė pratempti nuo 1783-iųjų iki 1984-ųjų. Giminės kapas buvo atgręžtas į rytus, į Nantaketo pusę. Ta sala buvo toli net nosies tiesumu, už kalvotų, upelių išraižytų sklypų, kuriais rūpinosi Bilo gydyti ūkininkai; sklypai spietėsi Takoniko papėdėse, o Takoniko kalnai perėjo į Berkšyro gūbrius. Oras buvo toks šaltas, kad matei labai toli.

Laidotuvių apeigos buvo trumpos. Po maldų buvo sugiedota kvakerių giesmė, besibaigianti žodžiais „mes kintam ir tampam dorybingi". Buvo liejamos ašaros, kai karstas su Bilo palaikais buvo leidžiamas į duobę. Orvilis neašarojo – jis buvo ne tiek liūdnas, kiek rūškanas. Su Bilu jis jau atsisveikino. Pasipylė žemės. Į karsto antvožą sudunksėjo akmenukai. Buvo įmestos gėlės. Kariai smailu kampu paleido salvę į orą. Saulė pasislėpė už debesies, pakilo vėjas. Sutratėjus būgnams, Krėjus ėmė tampyti Orvilį už rankovės.

– Noriu kakoti.

– Tikrai?

– Labai noriu.

– Gerai.

Orvilis sukuždėjo Eimei:

– Krėjus nori kakoti. Grįšim po kelių minučių.

Bet vietą buvo sunku rasti, ir juodu ilgai užtruko. Kai taku parėjo atgal į kapines, nieko neberado, Eimės taip pat. Kur ji? Gal jiems reikia pareiti pėsčiomis į miestą ir laukti jos ten?

Krėjus nekantravo. Orvilis apsidairė po kapines – nuo raibuliuojančio tvenkinio, liūliuojamo gelstančių gluosnių, iki naujesnės jų dalies. Nė gyvos dvasios. Jis ėmė leistis nuo kalno ir netrukus ėmė prastai orientuotis, nors dauguma pavardžių ant antkapių jam buvo pažįstamos.

Per šiuos metus gydžiau didžiumą šių šeimų, dingtelėjo jam. Žinau jų protėvius ir palikuonis. Per savo gyvenimą, per visas keliones nejutau tokių gilių saitų. Ne, ne visai gilių, veikiau plačių – dar niekada taip gerai nepažinojau šalia gyvenančių žmonių istorijos.

Orviliui pasirodė, kad kažką išgirdo, ir jis pasuko galvą į tą pusę. Kalvos viršūnėje išvydo besileidžiančios saulės išryškintas apybrėžas dviejų žmonių – didelio ir mažo. Šie mosavo rankomis ir šaukė, bet jie buvo pavėjui, todėl balsai jo nepasiekė. Mažesnė žmogysta mostaguodama rankomis ėmė ant užpakalio čiuožti ledu žemyn link jo ir Krėjaus. Eimė! Išraudusiais žandais ji džiugiai šaukdama rėžėsi į Krėjų, pargriovė tuo didžiai jį nudžiugindama, ir juodu kartu sukosi keletą metrų, kol sustojo.

– Kas ten ant kalno? – paklausė Eimės Orvilis.

– Mama. Ji nori, kad eitume paskui ją.

– Ko?

– Ji turi jums dovaną, kai ką prisiminimui išvykstant. Eime.

Ji ištiesė ranką.

– Jos automobilis ten?

– Taip, ji atvažiavo automobiliu.

Orvilis pamatė, kad Penė mostais rodo susitikti su ja kairiau, kitapus kalvos. Jis paėmė Krėjų už rankos. Ji buvo plika.

– Ė – kur tavo pirštinės?

– Pamečiau, – išdidžiai pareiškė jis. – Dabar mudu su jumis abu gausime pylos nuo mamytės!

Vaikai norėjo kopti į kalną ne keliu, bet kuo tiesiau. Visi trys ėmė ropštis šlaitu ten, kur ką tik stovėjo Penė. Jie slysčiojo, klupčiojo; kartais vaikai prilaikydavo Orvilį, kartais jis išsilaikydavo ant kojų ir keldavo juos. Jie be perstojo griuvo ir juokdamiesi raitėsi. Nežinia kiek kartų pargriuvę, atsistoję, reikiamu metu vienas į kitą pasirėmę, kitąsyk net šliaušdami pilvu ir kabindamiesi nagais, jie vis dėlto pasiekė viršų. Visą tą laiką jie juokdamiesi iki ašarų pasakojo, kaip kas pargriuvo, kas ką nusitempė žemyn ar pakėlė. Orvilis kelis kartus skaudžiai virto. Dar neužsiropštus į viršūnę jam ėmė gelti užsigautas vietas, purtė šaltis, jis gaudė kvapą. Vaikų svorio centras žemiau, pamanė jis, todėl ir krinta jie ne taip lengvai. Mus, suaugusiuosius, užtenka stumtelėti pirštu.

Penę jie rado ne kalno viršūnėje, bet gerokai žemiau. Jos skrybėlės plunksnos švietė lyg vienišas ryškus lopas visame tame balsvame mėlyje.

– Čiuožkim! – sušuko Eimė sėsdamasi ir tempdamasi kartu Krėjų.

Orvilis paslydo ir taip pat pargriuvo. Vaikai nušliuožė, Orvilis jiems įkandin – sukdamasis aplink, nebesusigaudydamas, į kurią pusę judąs, bet labai tuo patenkintas. Jie stengėsi nuvairuoti prie Penės ir jos skrybėlės. Dar viena maloni akimirka, ir jie kvatodami, išsitiesę aukštielninki, žiūrėjo į ją.

– Sveika, Pene! – džiugiai sušuko Orvilis. – Ką sumanei?

– Žiūrėk, – ji parodė į antkapį, kuriame buvo iškalta SELMA ARIEL FLEIŠER ROUZ. Šalimais pūpsojo akmuo SOLOMONUI ROUZUI.

– Ateinu čia kaskart, kai lankausi kapinėse, – tarė Penė. – Kalbuosi su ja. Eimė irgi. Su tėčiu nesikalbu. Tiesiog negalėčiau prisiversti. Tu niekad nesi čia buvęs, tiesa?

– Nuo tėčio mirties nesu.

Orvilis atsikėlė – pirma atsiklaupė, paskui atsirėmė viena pėda, galiausiai abiem.

Jie visi sustojo šalia ir pažiūrėjo į vienodus poliruoto rausvo granito antkapius su išdrikomis hebrajiškomis raidėmis. Orvilis pažvelgė į šalia stovintį raudonplaukį berniuką ir pagalvojo, kaip jį paveiks visų tų mirčių apsuptis.

Jo tėvas guli kažkur po žeme. Aš irgi netrukus dingsiu. Elkis atsargiai. Dėl to berniuko.

– Gerai, klausykit visi, – ryžtingai tarė Penė. – Dabar paimsime po akmenuką ir padėsime ant antkapių – kas ant katro nori. Paskui ką nors pasakysime tam žmogui.

– O kodėl negalim padėti abiem? – paklausė Eimė. – Ir senelei, ir seneliui?

– Gerai, – piktokai tarė Penė. – Galėsi padėti abiem.

– O kur mes gausim akmenukų? – paklausė Krėjus dairydamasis aplink. – Jie visi po ledu.

– Aš jų atsinešiau, – atsakė Penė kišdama ranką į rankinę. Ji ištraukė polietileninį maišelį su glotniais apvaliais akmenukais ir įdėjo jiems į delnus. – Keturi akmenukai. Po vieną kiekvienam iš mūsų.

Penė su Krėjumi bandė padėti savo akmenukus ant antkapių viršaus, Penė – ant Selmos, Krėjus – ant Solo. Bet akmenukai vis slydo nuo ledo plutos, krito ant apledėjusios žemės ir atsimušę straksėjo it gyvi.

– Jie nesilaiko! – sušuko Krėjus.

– Mes išgremšime jiems duobutes, – tarė Orvilis. – Tai bus jų namučiai.

Jis išsitraukė šveicarų armijos peiliuką, atlenkė kaltuką ir ėmė gremžti antkapių viršų dengiančią ledo plutą. Taip jis padarė tvarkingas duobutes akmenukams – trims Selmai ir vienam Solui.

Visi padėjo akmenukus. Šįsyk jie laikėsi.

– Dabar, – tarė Penė, – kalbėsimės su jais.

– Pene, vargu ar tai geras sumanymas... – pradėjo Orvilis turėdamas galvoje, kad tai gali neigiamai paveikti Krėjų.

– Aš pirma! – šūktelėjo Eimė.

– Ne, aš, aš! – garsiau už ją suriko Krėjus.

– Na, gerai, – nusileido Eimė, – pradėk, Krėjau.

Krėjus stovėjo nesumodamas, ką pasakyti.

– Aš nebenoriu.

Jis užlindo Orviliui už nugaros ir įsikibo jam į kelnių kišką.

– Pene, aš rimtai – gana. Krėjus to nenori.

– Gerai, – tarė Eimė. – Dabar bandysiu aš.

– Palauk.

Orvilis pasilenkė ir sukuždėjo Krėjui į ausį:

– Nori iš čia išeiti? Jei nori, mudu su tavim galim išeiti. Tikrai. Mums nebūtina čia likti.

Krėjus pažiūrėjo sau į kojas, paskui į Orvilį, galop į Eimę.

– Noriu likti.

– Ką gi. Bet jeigu tik užsimanysi, pasakyk man, ir mudu išeisime.

– Gerai, – tarė Eimė. – Mano eilė.

Ji užsimerkė ir susimąstė.

Vėjas negailestingai juos čaižė.

– Širdele, – tarė Penė, – baisiai šalta, tad jeigu galėtum šiek tiek pasku...

– Senele Selma, aš tave myliu ir tavęs ilgiuosi. Mokslai ir vaidyba man sekasi gerai. Aš pasiilgsiu Orvio. Jis išskrenda rytoj ryte. Netrukus pasimatysime.

Ji nutilo.

– Tikiuosi, ne visai netrukus – ne danguje. Tiesiog išvysiu tave mintyse tokią, kokia esi iš tikrųjų. Pala – ne kokia *esi*, bet kokia iš tikrųjų *buvai!* Noriu baigti citata iš „Venecijos pirklio“. Aš vaidinau

Porciją. „Kolumbijos šauklys“ pavadino mane „nuostabia miniatiūrine Porcija“.

Ji pakėlė akis ir kreipėsi į dangų – Orviliui net šovė mintis, ar ji irgi paslapčiomis nemato ten Selmos.

– „Tas žiburys manojoj menėj dega. Kaip žvakė vis dėlto toli matyti! Geri darbai taip spindi blogio jūroj.“* Aš visados tave mylėsiu, močiute. Per amžius.

Penė pažvelgė į Orvilį. Jis mostu paragino ją kalbėti.

– Mama, – tarė ji, – gera vėl būti čia. Kaip girdėjai, Eimei sekasi puikiai. Miltui sekasi... Na, Miltui sekasi, kaip jam ir turi sektis. Įsivaizduoji – jis šįryt grįžo iš Honkongo? Kažkokie reikalai, susiję su tuo, ką jis vadina asmeniniais kompiuteriais. Miltonas Plotkinas – Honkonge?! O kaip aš? Man būtų ne pro šalį numesti keletą kilogramų, bet... Mes džiaugiamės, kad Orvilis pagaliau apsisprendė išskristi – norėjau pasakyti, Italijoje jam geriau, o kai jo nebebus, mus mažiau vargins stresas. Turėjau omenyje, kad mes velniškai jo pasiilgsime, bet – *bon voyage!* Dar šis tas. Rausdamasi tarp savo daiktų radau laišką, kurį rašei tu. Kai namie sveikai po galvos operacijos. Orvis jo nematė.

Orvilis mintyse sudejavo. Dar vienas laiškas? Pakėlė akis manydamas, kad ją pamatys. Ne. Jam pasidarė dar neramiau dėl Krėjaus. Berniukas dabar stovėjo priešais jį, tad Orvilis apkabino jį abiem rankomis. Selma gali pasakyti ką tik nori.

Penė ėmė raustis rankinėje, bet laiško nerado. Knisosi, knisosi, o galiausiai pasilenkė, išvertė viską iš rankinės ant žemės virš Solo, tad lūpdažių tūbelės, BMW raktai sulig pelėmis, piniginės, becukriai ledinukai, šokoladukai *Mars* ir buteliukai su tabletėmis pažiro ant jį dengiančio ledo. Jokio laiško.

* Viljamas Šekspyras, „Venecijos pirklys“, *Raštai*, 3 t., Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1962. Vertė V. Bložė.

– Paieškok kišenėje, mama.

Penė paieškojo.

– Radau!

– Baigiu sušalti! – pasiskundė Eimė. – Paskubėk. Kol skaitysi, surinksiu tavo daiktus.

Penė perskaitė.

Brangūs vaikai,

Kai po operacijos gulėjau ligoninėje, nelabai norėjau gyventi. Kai jūsų tėvas parvežė mane namo ir su Heile padėjo užlipti į antrą aukštą, buvau nuplikusi, apsivyniojusi turbaną ir šydu prisidengusi negyvą veido pusę. Tą pirmą dieną, Pene, tu pamatei mane, ir aš išvydau šoką tavo akyse. Man buvo sunku, bet dar sunkiau buvo, kai mane pamatė Orvis. Nors regėjau jį neryškiai pro šydą sveikąja akimi, pamačiau jo siaubą, tarsi staiga būtų išvydęs kažkokią pabaisą, o ne savo mamą, kuri prieš daug savaičių išvažiavo iš namų būdama graži moteris. Jis metė vieną žvilgsnį ir išbėgo iš namų, o grįžo tik sutemus. Ar žinai, koks jausmas, kai pamatai savo vaiką, kuriam pasidygėjimą ir siaubą sukėlė tavo *išvaizda*? Tada galėjau nuleisti rankas ir neiškišti nosies, būti luoše, ir tiek. Sėdėjau prieš veidrodį vonios kambaryje ir klausiau: „Dieve, ko man gyventi po to, kai mane subjaurojo?!“ Verkiau be perstojo. Paskui Dievas man tarė: „Selma, privalai gyventi dėl vaikų ir dėl jų vaikų.“ Taigi gyvenau dėl judviejų. Diena po dienos sėdėdavau vonioje krutindama petį, kad mano veidas šiek tiek judėtų – man persodino nervą. Girdi, jis gali prigyti ir augti po milimetrą per mėnesį, tad galėsiu mirksėti, šypsotis – bent jau kažkiek. (Geri chirurgai, prasti žmonės.) Tada ėmiau visomis išgalėmis stengtis daryti gera kitiems ir mūsų vargšui apleistam miesteliui, į kurį Solas mane atsivežė prieš mano valią dėl tos žaislų parduotuvės. Aš gyvenau dėl judviejų.

Tikiuosi, dabar gyvenate dėl manęs. Man svarbiausia buvo meilė. Mylėti aš niekados gerai nesugebėjau, bet stengiausi iš paskutiniųjų. Gal jeigu niekados nenuleidi rankų dėl kitų, tai ir yra meilė?

Su visa savo meile, mano brangieji –

Jūsų motina

Penės balsas drebėjo, jos skruostais ritosi ašaros. Ji sulankstė laišką, bet jo nepaslėpė.

Penės širdgėla sujaudino Orvilį, bet visą dėmesį jis buvo sukaupęs į Krėjų – kaip šis visa tai supras. Be abejo, jį nuliūdino tai, ką teko išgyventi Selmai, bet tik mintyse – širdis liko abejinga.

Ironiška tai, pamanė Orvilis, kad įtikinėdama mane, neva esu savanaudis ir kietaširdis jai, mane tokį ir padarė. Su ja elgdavausi kaip savanaudiškiausias žmogus pasaulyje. Bet tik ne su kitais. Su kitais toks blogas nebuvau. Nieku gyvu ne pabaisa. Dėl Selmos paniekos manyje ir atsirado tai, ką ji niekino. Ji rodė man bjauriausias savo būdo savybes, o aš jai atsakiau tuo pačiu. Gal šis jos laiškas nesujaudino mano širdies dėl to, ką perskaičiau visuose kituose jos laiškuose?

Tačiau Orvilis negalėjo likti abejingas matydamas kenčiančią seserį, žinodamas, kad iki gyvenimo galo jai reikės vargti su tuo paskutiniu nevykėliu vyru šiame gūdžiame užkampyje. Orvilis apkabino ją per pečius. Jo nuostabai, ji nustojo verkti ir atsitraukė.

– Ką į tai pasakysi? – laukiamai žiūrėdama į jį paklausė.

Jis pajuto augančią baimę.

– Ką į tai pasakysi? – paklausė ji vėl, šįsyk įsakmiau.

– Ta ponia tikrai rašo bjaurius laiškus.

Sesuo dėbtelėjo į jį.

– Būk geras, nejuokauk. Dabar tavo eilė jai ką nors pasakyti.

Ji laukė.

Orvilis pažiūrėjo į akmenį. Paskui pažiūrėjo įdėmiau.

– Mama, atsiprašau, – galop tarė.

Tyla. Jis pasisuko eiti.

– Čia viskas? – sušuko Penė. – Čia viskas, ką gali atsakyti į jos priekaištus žinodamas, kad rytoj išskrendi?

– Man pasirodė, kad pasakiau labai daug.

– Mama, – įsiterpė Eimė, – jis juk pasakė, kad atsiprašo?

– Tai buvo niekas, – šaltai atsakė Penė. – Beveik niekas.

– Maniau, kad išsakiau daug gerų dalykų, – paprieštaravo Orvilis.

– Po viso to, – neatlyžo Penė, – tik tiek?

– Mama, ko tu kabinėjiesi?! Jis kalbėjo nuoširdžiai! Tai jis ir norėjo pasakyti savo motinai! Senelei! Man atrodo, kad jo kalba buvo šauni!

– Puiku, – tarė Penė. Iš jos tono buvo akivaizdu, kad nieko puikaus tame ji nemato. Ji išsitraukė polietileninį maišelį. – Sudėkime akmenukus atgal į maišelį ir baikime.

Ji paėmė akmenuką nuo Solo antkapio ir ištiesė ranką prie kitų trijų, padėtų Selmai.

– Ne! – sušuko Eimė. – Negali jų pasiimti. Jie turi likti. Kartais pagalvoju, kad tu net sapnuoji polietileninius maišelius. Rodos, įkištum į juos mane ir tėtį, jei tik rastum reikiamo dydžio!

Eimė apsiverkė.

– Aš... aš atsiprašau, širdele, – sukrėsta tarė Penė. – Tu teisi... Norėjau pasakyti, jie turi likti.

Penė buvo bepralaiminti; ji suglumusi dairėsi aplink, tarsi tikėdamasi, kad ją išgelbės skraidanti Selma.

– Jie liks. Na ir pridirbau! Nesijaudink, aš... tu...

Penė irgi pravirko, kuo nuoširdžiausiai.

Eimė apstulbusi į ją žiūrėjo.

– Atsiprašau, labai atsiprašau, širdele, gerai? – Penė nutilo. – Gerai?

Eimė neatsakė „gerai“.

– O varge! – sukliko Penė. – Aš amžinai darau viską ne taaaaip!

– Viskas gerai, sesute, – ramino Orvilis ištiesdamas jai ranką.

Ji griuvo veidu jam į krūtinę taip smarkiai, kad jis paslydo ir vargais negalais išsilaikė ant kojų. Penė pratrūko rauda.

– Dabar... dabar... – Penė išsišnypštė nosį. – Gerai. Matai tuos tris ženklus, Orvi? – ji parodė ranka į tris plokščius akmenis po ledu. – Du greta mamos yra Miltui ir man. Trečias, Orvi, šalia tėvo, yra tau. Jei tu... na, sutinki.

Orvilis net krūptelėjo. Jį atgabens iš ten, kur mirs, kad atgultų *čia*?

Jis pakėlė akis į debesis ir vėl pasijuto, lyg iš viršaus matytų vaizdą – savo paties laidotuves po kelių dešimtmečių. Žmonės lydėjo jį į paskutinę kelionę. Susirinko stebėtinai didelė minia kolumbiečių, matyt, dėkingų už tai, kad liko ir visus tuos metus juos gydė.

– Man būtų garbė, Pene, – tarė.

– Tikrai? Nuoširdžiai?

– Pasakiau, ir gana.

– Gerai. Dabar visi važiuokime namo išgerti po puodelį karšto... karšto šokolado.

Ji pasisuko eiti prie automobilio.

– Dabar mano eilė.

Krėjus. Jis priėjo prie Solo kapo.

– Čia tavo tėtis, Orvi?

– Taip.

– Jis mirė. Mano tėtis mirė. Man gaila, kad jūs mirėt. Bet jūs buvot senas. Mano tėtis buvo jaunas, kai sudužo jo lėktuvas.

Krėjus atsigręžė į Orvilį.

– Tu rytoj išskrendi lėktuvu į tolimą kelią ir gali žūti.

Berniukas maldaujančiu žvilgsniu žiūrėjo jam į veidą.

– Šiais laikais tie dideli reaktyviniai lėktuvai labai saugūs, Krėjau.

– Bet tu gali žūti, tiesa?

Orvilis linktelėjo.

– O mama ir aš liksim?

– Taip.

– Gal mudu su mama galim skrist su tavim, tada jeigu tu žūsi, mes irgi žūsim?

– Tu ir mama negalit skristi su manim.

– Kodėl?

– Todėl, kad tau reikia eiti į mokyklą, o ji turi darbą, be to...

– Nekenčiu mokyklos.

– Taip, žinau, visi jos nekenčia, bet mama negali skrist su manim.

– Tai kodėl tu išskrendi?

Žalios Krėjaus akys prašė tiesos, bet vienintelė tiesa, kurią galėjo jam pasakyti Orvilis, buvo melas. Panašiai Bilas jam parodė, kad kai kuriems pacientams tiesa yra melas, melas, skirtas gyvybinei jėgai, nes jeigu pasakysi jiems, kad jie mirs, tik priartinsi mirtį. Be to, niekada nežinai, ar žmogus pasveiks, mat net tuo atveju, kai visi požymiai rodo, kad mirtis ne už kalnų, jie yra kolumbiečiai, ir kartais susidaro įspūdis, jog jie įgijo tam tikrą imunitetą tam paskutiniam nelaimingam atsitikimui ir gali dar ilgai pratempti. Rupūs miltai, pažiūrėkit kad ir į ponią Tar – vakar su tuo savo deguonies balionu ji ėjo žaisti kėgliais! Čia svarbiausia ne kūnas, svarbiau kažkas kita. Taigi tiesa, kurios reikėjo Krėjui, buvo melas.

– Aš gavau ten darbą. Jūs atskrisit manęs aplankyti, jūs ir Eimė.

– Bet jeigu mama ir aš skristume su tavim, o lėktuvas sudužtų,

mirtume *visi*, todėl mudu su mama neliktume vieni ir mums nereikėtų čia atsistojus verkti.

Krėjus nuėjo į šalį.

Orvilis nuskubėjęs jį pasivijo ir uždėjo ranką ant peties. Krėjus pakėlė akis. Jo veidas buvo niūrus – vyresnis, liūdnesnis. Orvilis paėmė berniuką už rankos, ir tik tada šis apsiverkė.

35

„Ar tai beprotystė? – klausė savęs Miranda tą patį vakarą atsargiai apeidama užšalusias balas, lipdama laipteliais ir įeidama į Orvilio namo prieangį. – Taip, beprotystė, ypač po tos baisios nesėkmės lapų krūvoje. Būk drąsi!“

Iki vidurdienio pasikeitė vėjas, o su juo ir oras – Kolumbijoje tai buvo įprasta. Išlindo saulė, pakilo temperatūra, tad ledas sparčiai tirpo, sunešdamas cemento dulkes į pilko ledinio vandens balas ir klanus. Storesnės ir plonesnės šakos, išvaduotos nuo susicementavusio ledo svorio, tiesėsi aukštyn, atgavo formas, stengdamosi sugerti bent truputėlį daugiau saulės šviesos ir pasigaminti maistingųjų medžiagų, kad šios leistų išgyventi žadamą dar vieną atšiaurią žiemą.

Miranda laukė iki pavakarės, kol tako plokštės nutirpo, ir ji galėjo drąsiai prieiti prie automobilio. Fordas duobėtu žvyrkeliu lengvai nuskriejo iki 9-ojo greitkelio, paskui pietų link, į Kolumbiją. Po eisenos paskambino Krėjus ir paklausė, ar galės likti su Eime ir Orviliu iki dienos galo ir pavakarieniauti. Miranda neprieštaravo. Jai reikėjo laiko baigti dalį žurnalo straipsnio, sutvarkyti keletą smulkių reikalų, galutinai susitaikyti su mintimi, kad Orvilis išskrenda, ir, žinoma, su juo atsisveikinti. Visą dieną jos mintys su-

kosi aplink vyro mirtį ir kaip Orvilio išvykimas paveiks jos sūnų. Po vakarienės ji nuvažiavo pas Orvilį.

Prieblanda tik ėmė leistis. Teismo aikštėje šiltas oras, krintantis ant ledinės žemės, virto ūku, kilo spiralėmis ir sūkuriais sklendė po argono gatvės žibintais. Ji drąsiai paspaudė skambutį. Ją drąsiai pasitiko Orvilis, Krėjus ir Eimė.

– Mama, ar galėsiu dar kartą pernakvoti pas Orvį?

– Ne, – atsakė Miranda.

– Mama, baik!

Miranda nieko neatsakė.

– Kodėl negalėsiu?

– Todėl, kad šiąnakt mano eilė.

Ji žiūrėjo, kaip Orviliui atvimpa žiauna. Žiūrėjo, kaip reaguoja Eimė su Krėjumi – iš pradžių suglumsta, paskui nudžiunga.

– Gerai, o aš? – paklausė Krėjus.

– Kalbėjausi su Pene. Šiąnakt galėsi pernakvoti pas Eimę, o Penė su judviem iš ryto atvažiuos paimti Orvilio ir manęs, kad visi galėtume palydėti jį į traukinį. Jeigu Eimė neprieštarauja.

Krėjus pažiūrėjo į Eimę.

– Man tinka, – nerūpestingai atsakė ji. – Važiuosi, mažasis broliuk?

– Valio! – dūrė kumščiu į orą Krėjus.

– Puiku, – atsakė Eimė. – Kada važiuojam?

– Dabar. Aš jus nuvešiu.

Iki šiol Miranda beveik nežvilgtelėjo į Orvilį – dabar padarė tai pirmąsyk.

– Tau priimtina?

Iš pradžių jis ko neišsigando, bet žavėdamasis jos narsa bemat atsakė:

– Net labai. Tiesiog puiku.

Likęs vienas namie po to, kai juose ėjo galvomis vaikai, vis

dar neatitokęs nuo Krėjaus ašarų einant nuo kapo, Orvilis jautėsi vienišas ir kiek sutrikęs. Nusprendė, kad galėtų baigti krautis daiktus. Prisipylė stiklą kukurūzų viskio, užsidegė nebaigtą rūkyti cigarą *Parodi* ir užlipo laiptais į savo septyniakampį miegamąjį. Prisiminė, bet ne iš karto, kaip atėjo į miestą vien su kuprine ir Italijos moterų plaukimo rinktinės nertiniu. Dabar daiktų būtų užtekę trims lagaminams, bet Orvilis buvo pasiryžęs imti tik tą pačią kuprinę ir vieną lagaminą. Jis vėl pradės keliauti be didelio bagažo. Ką pasiimti su savimi? Ką daryti su viskuo, kas lieka? Atiduoti saugoti? Išmesti su šiukšlėmis? O ką daryti su Žvaigždučiu? Krėjus kažkodėl jo nenorėjo, Eimė taip pat. O kaip pasielgti su gimtadienio dovanomis? Su lentele, skelbiančia, koks puikus gydytojas jis buvo, su didžiule įrėminta nuotrauka, kurioje buvo grandine prisirakinęs prie Verto viešbučio, su žalvarine karve iš BOTVEIZO ŪKIO VAKARŲ GENTE, su Selmos ir Dernio fotografija Olanoje, su plunksna nupiešta vienintele Ikebodo Kreino mokyklos klase, kurioje jis susipažino su Miranda, su medvilniniu nertiniu ROMA PARYŽIUS LONDONAS KOLUMBIJA? Jas visas ir dar šį tą jis sukrovė į dėžę, kad Penė padėtų savo rūsyje. Atsikratyk daiktų, tarė sau. Keliauk neapsikrovęs.

Bet paskui vėl išėmė iš dėžės viešbučio nuotrauką ir mokyklos piešinį. Juos kartu su žalvariniu banginuku ir Mirandos dovanota knyga „Geros manieros: dorovingo elgesio vadovas“ jis pasiims į Europą. Paskui ėmėsi paskutinės dėžės – Skomparcos kraustymo ir laidojimo paslaugų bendrovės.

Selmos laiškai liks, kaip ir į kairę pakrypusi Rouzų šeimos fotografija, daryta per bar micvos šventę bei kiti Selmos jam palikti daiktai. Ruošdamasis sudėti tuos daiktus atgal į dėžę ir ją užklijuoti, pamatė prispaustą prie dėžės dugno kai ką, ko nepastebėjo anksčiau. Ištraukė. Kažkoks didelis įrėmintas daiktas, suvyniotas į popierių. Orvilis giliai įkvėpė. Dabar ji negali padaryti man nieko

bloga. Pradėjęs plėšti vieną rudo popieriaus kampą, išgirdo trinktelint duris ir Mirandą šaukiant jį vardu.

– Aš viršuj, – riktelėjo ir išgirdo nelygius jos žingsnius lipant laiptais.

Jinai įėjo į kambarį ir pamatė jį sėdintį ant ąžuolinių grindų tarp penkių langų, nušviestą paskutinių saulės spindulių. Jis tebevilkėjo kaip per laidotuves – baltais marškiniais ir tamsiomis laisvomis kelnėmis. Pasiraitojęs rankoves, pasirėmęs rankomis žiūrėjo į ją, ir jo akys atrodė kitokios – atviresnės, tik nežinia kam. Jai visada patiko jo rankos – gydytojo rankos – ilgesniais, delikatesniais ir, ji žinojo iš Orvilio prisilietimo, švelnesniais pirštais, negu galėjai spėti iš stambių rankų. Dabar, kai praskėsti pirštai buvo įremti į grindlentes, jo rankos irgi atrodė atviresnės. Jos nebuvo sugniaužtos nuo gydymo. Jo gydytojo darbas čia jau buvo praeitis. Akys ir rankos. Tai, kas pažeidžiama ir kas nekalta. Neapsakomas švelnumas. Štai ką jame ji mylėjo.

Visa tai jai dingtelėjo per vieną akimirką – tą akimirką, kai jis nusišypsojo jai.

– Pamaniau, kad tau nederėtų būti vienam šįvakar, – tarė ji. – Niekas neturi būti vienas paskutinį vakarą kažkur. Vaikams girdint sakei, kad neprieštarauji, bet gal... jei nenori, kad čia likčiau...

– Noriu, – atsakė jis nustebintas to, kas atėjo jam į galvą – pora eilučių iš Šekspyro soneto: „Galbūt dangaus dievaitės oru žengia, o mano meilė vaikščioja žeme."* – Tikrai esu už tai dėkingas.

Kokia žavi ji tada atrodė jam, stovinti tarpduryje blėstančiai žarai žaidžiant raudonuose jos plaukuose! Jis žvelgė į raminančias žalias akis, kuriose jau kadų kadaise matė ne vien ją, bet ir Krėjų, į lūpas, į stiprius pečius, į krūtis po laisvu alyvų spalvos megztiniu, į

* Viljamas Šekspyras, *Dramos. Sonetai*, Vilnius: Vaga, 1986. Vertė A. Churginas.

susiglamžiusius džinsus, slepiančius asimetriškas kojas. Skausmas susisuko lizdą jo širdyje ir išskėtė sparnus visai kaip tą akimirką, kai jis pasitraukė nuo Bilo mirties patalo ir staiga pasijuto esąs senas, neįsivaizduojamai senas.

Jis atsistojo ir pasisiūlė:

– Atnešiu tau kėdę.

– Nebūtina. Atsisėsiu ant lovos.

Taip ir padarė.

– Noriu tau kai ką pasakyti, – tarė ji.

– Ką?

– Aš vis prisimenu tą mūsų... siaubingą ginčą lapų krūvoje prieš kelias savaites, kai mes paskutinį kartą... na, žinai...

– Aš irgi.

– Taip, ir aš turiu paaiškinti vieną dalyką. Supratau anksti šį rytą, kai gulėdama klausiausi krintančios šlapdribos... – ji giliai įkvėpė. Visi žodžiai atrodė per daug oficialūs, visai netinkami – rodės, pastaruoju metu su juo kitokie nė neateidavo į galvą. – Prisimeni, sakei man, kad aš nežinau, kiek galios turiu, kaip galiu įskaudinti kitą žmogų?

Orvilis linktelėjo.

– Buvai teisus. Aš to nežinau. Nematau to. O šįryt gulėdama – na, supranti, kai vyksta tokie dalykai, taip būna... Žodžiu, pamaniau, kad dėl to galbūt kalta mano praeitis.

– Kokia prasme?

Ji žinojo, bet negalėjo prisiversti ištarti šį žodį.

– Nesu tuo įsitikinusi.

– Poliomielitas?

Garsiai ištartas šis žodis visuomet keldavo jai pasibjaurėjimą. Ji pati niekados jo netardavo. Bet dabar, išgirdusi jį iš jo lūpų, nustebo – jokių neigiamų emocijų jis nesukėlė. Ji suprato, kad jisai suprato. Jai iš akių ištryško ašaros ir ji nuleido galvą.

– Kai ką tik išgirdau tave ištariant šį žodį ir matant tave tokį... atleisk, Orvi, tokį velniškai žavų, užlietą tos gražios šviesos, man pasidarė keista. Turiu galvoje, kad toks šiurpus dalykas gali būti vadinamas tokiu... linksmu, melodingu pavadinimu.

– Žinau.

– Nesvarbu, kad jis skamba itališkai.

Ji nusišypsojo pro ašaras.

– Nesugebu tavęs paguosti.

– Nieko panašaus, – geraširdiškai tarė ji. – Dabar tau puikiai sekasi.

– Tai kaip supratai, kas yra kaltininkas?

– Gal kada... Bet aš nesakau to ir nieko dabar nedarau vien todėl, kad išvyksti.

– Man nė į galvą neateitų, kad tu galėtum...

– Man nieko iš tavęs šiąnakt nereikia, patikėk. Bet turėjau pasakyti tau tą dalyką ir nenorėjau, kad būtum vienas.

– Džiaugiuosi, kad tu čia. Kaip Dievą myliu. Niekada to nepamiršiu. Nieku gyvu.

Kurį laiką juodu sėdėjo tylėdami.

– Kas čia? – paklausė Miranda rodydama į tą suvyniotą, įrėmintą daiktą.

– Nežinau. Jis buvo įspraustas Selmos dėžės dugne. Paskutinis vėjo šuoras iš praeities. Pasižiūrėkim.

Orvilis nuplėšė vyniojamąjį popierių. Didžiulė sena nespalvota fotografija, užfiksavusi šimtus žmonių dujinių žibintų prastai apšviestoje šokių salėje.

Kažkas paskambino į duris. Juodu susižvalgė.

– Neatidarysiu, – tarė Orvilis.

Bet skambutis tuoj pat sučirškė dar ir dar kartą. Jie išgirdo kažką nesėkmingai bandant atidaryti duris, paskui daužant į jas.

– Tikriausiai įėjusi užrakinau, – balsu svarstė Miranda.

– Gerai. Nueis. Pacientų nebepriimu. Nė vieno.

– Ei, Orvi! Orviiii! Čia aš!

Pažįstamas balsas šaukė iš aikštės.

– Rupūs miltai! – keiktelėjo Orvilis. – Skuneris. Atsikratysiu jo.

Henris stovėjo tako gale ir užvertęs galvą žiūrėjo į apšviestą miegamąjį. Pamatęs Orvilį atidarant duris pasuko taku; ūkanoje masyvus jo kūnas tarp balų sklandžiai judėjo į priekį. Orvilis pasitiko jį prieangyje. Bent kartą jis buvo geriau apsirengęs negu Henris: balti marškiniai su kaklaraiščiu, tamsios kelnės ir batai stilingumu pranoko Henrio džinsus, teniso marškinėlius ir kažką panašaus į neperšaunamą maskuojamosios spalvos liemenę.

– Visi išvažiavo! – pareiškė Henris tarsi pranešdamas svarbią naujieną. – Berniukai išvažiavo, Nelda Džo išvažiavo, rytoj išvažiuosi tu.

Jis atsiduso.

– Galiu užeiti?

– Ne dabar.

– Na ką tu!

– Aš užsiėmęs.

– Taip, žinau, kad ji pas tave, ir tai puiku, tiesiog puiku, bet mudu su ja irgi draugai. Na, žinai – dėl Maksio ir Krėjaus. Taigi galime visi susėsti, išgerti taurelę, arbatos ar dar ko.

– Tu išgėręs?

– Nė lašo. Prisiekiu Dievu, – Henris persižegnojo. – Prašau tavęs.

– Atleisk – ne.

– Matai? Tu vis dar manęs negerbi. Žinoma, mudu nesutarėme vaikystėje, bet tavo motina man atleido, o aš grįžau ir tapau geru žmogumi, – jis nutilo. – Argi netapau geru žmogumi?

– Nelygu kaip apibrėši tuos du žodžius.

– Aš būsiu tavo atstovas Kongrese.

– Ne mano, Henri. Ryte aš išvažiuosiu traukiniu ir nebegrįšiu.

– Tai kodėl manęs negerbi?

– Kaip ta indauja užvirto ant Maksio?

Henris pamąstė.

– Nesupratau tavo klausimo.

– Ji nei iš šio, nei iš to negriuvo. Mačiau ją svyruojant visus metus. Net sakiau tau, kad reikia ją patvarkyti. Ji svyruodavo, bet nevirsdavo. Reikėjo per ją smarkiai trenkti, labai smarkiai, kad nuvirstų.

– Tarkim, kam nors į ją atsitrenkti.

– Aš į ją trenkiausi. Ji susvyravo, bet nenuvirto.

– Kur tu lenki?

– Kad tu sudavei Maksiui – ar smarkiai jį pastūmei – ir jis trenkėsi į indaują. *Smarkiai*, – Orvilis nutilo. – Visus metus jam lūžinėjo kaulai, vis iššokdavo mėlynės...

Henris nekrustelėdamas stovėjo prieangyje ten, kur nesiekė šviesa. Akių nenuleido, nenusuko į šalį – žiūrėjo tiesiai į Orvilį. Stovėjo, ir tiek. Didžiulis, rūstus, užsidaręs.

Orvilis pats nustebo pajutęs mintyse raginantis Henrį – raginantis pasakyti tiesą, kad ir kokia ji būtų. Nustoti malti šūdą ir išsisukinėti. Prašyti pagalbos. Bandyti išpirkti kaltę.

Galop Henris žengtelėjo į prieangio šviesą ir prašneko. Balsas buvo sodrus, ramus, skambus – tas, kuriuo jis patraukdavo žmones.

– Nuo ko pradėti? – tyliai, liūdnai paklausė Henris. – Žinant viską, kas buvo tarp mudviejų, nesistebiu, kad laidai užuominas, neva aš galėjęs padaryti kažką panašaus. Pasakysiu tau atvirai, mano drauge: per savo gyvenimą esu padaręs daug blogų dalykų, dalykų, dėl kurių man gėda – kad ir kare. Esi priverstas juos daryti, bet paskui niekada negali jų pamiršti ar apie juos pasakoti. Tai, ką tu teigi mane darius tau, kai buvome maži, atrodo viso labo vaikų žaidimai, palyginti su tais dalykais.

Henrio veide šmėstelėjo ir tuoj pat pranyko šypsena.

– Bet aš esu žmogus, – kalbėjo jis toliau, – turintis širdį, išdidumo ir meilės. Dabar esu palaužtas. Bet aš vis dar stoviu, vis dar stengiuosi paneigti tavo... kaltinimą. Nes žinau, kad tu nuoširdžiai tuo tiki. Pažiūrėk į mane, Orvi. Pažiūrėk! Ar aš esu žmogus, kuris apskritai galėtų gyventi padaręs kažką tokio savo sūnui, savo mažajam berniukui, savo kūnui ir kraujui? Ar aš galėčiau bent kvėpuoti? Nieku gyvu! Turėčiau būti kažkoks pabaisa. Bet aš nesu pabaisa – žinai, kad nesu. Prisiekiu Dievu, nesu. Ir tu esi teisus, mano drauge: tu išties sakei sutvarkyti tą prakeiktą indaują, ką nors po ja pakišti, kad stovėtų tvirtai, o aš vis kartojau: „Rytoj, sutvarkysiu ją rytoj." O rytoj atėjo vakar.

Jis vėl nutilo ir stovėjo nuleidęs pečius, panarinęs galvą, sunkiai alsuodamas.

Orvilis pasijuto nejaukiai. Gal Henris sako tiesą? Pajuto abejojąs. Tas baldas išties stovėjo netvirtai. Maksis išties buvo padūkęs berniukas. Ar jis negalėjo duotis po namus, trenktis į indaują ir bac?! Bet aš tikėdavau Henriu anksčiau, tikėdavau tokiais kaip jis ir būdavau apmulkintas. Kai turi reikalo su juo, niekad negali žinoti, kaip yra iš tikrųjų. Ar kai turi reikalo su tokias kaip jis. Gal jie iš tikro nužudė prezidentą Kenedį, Martiną Liuterį Kingą, paskui Kenedžio brolį Robertą? Gal Bušas iš tikro slapčia nuvyko į Paryžių ir pinigais bei ginklais papirko iraniečius, kad šie nepaleistų įkaitų amerikiečių, kol Reiganas laimės 1980 metų rinkimus? Kaip gali kada nors sužinoti tiesą? Gal tik po daugelio metų. Užuominą apie tokius dalykus po dešimties metų randi užslėptą kažkur septynioliktame laikraščio puslapyje. Bet žinovai ją iškart sudirba. Girdi, to niekados nebuvo.

– Tai štai, mano drauge, – vis įtikinėjo Henris, – kad neliktų jokių abejonių – gali klausti Neldos Džo, tarnaitės ar paties Maksio – manęs ten nebuvo, kai tai atsitiko. Aš buvau antram aukšte, ruošiausi gulti.

Iki tos akimirkos Henris vis neleido Orviliui būti iki galo įsitikinusiam, vertė jį dvejoti. Bet šis savotiškas alibi vėl grąžino Orviliui įsitikinimą. Aišku, kad Skuneris meluotų. Tokie kaip Skuneris visada meluoja. Henris negali sau leisti prisipažinti. Jeigu žinia pasklis, jam galas. Šuniui ant uodegos nueis viskas, dėl ko jis kovojo nuo tos dienos, kai pažemintas nuėjo nuo Orvilio, Tomio, Vizo ir kitų „Erelių žuvininkų", stojo į karinį laivyną ir kažkuriuo metu tapo Didžiuoju Amerikiečiu. Tą akimirką Orvilis pajuto, kad po kojomis nebeliko tvirto pagrindo. Gal Henris kaltas dėl to, kas nutiko, gal nekaltas – niekad negali žinoti. Bet su tokiais kaip jis bėda ir yra ta, kad jeigu negali žinoti, tai viską pasako. Pasako, kad mes niekados nesužinosime. Bet žinoti mums reikia, kaip berniukui reikia sužinoti tiesą iš tėvo ar motinos lūpų. Nes tai svarbu.

Žiūrėdamas Henriui į tas maskuojančias tiesą juodas kaip rašalas akis, Orvilis pajuto stovintis priešais žmogų, kuriam tai nesvarbu, tuščią viduje žmogų, bejausmį, kuriantį tuščią, bejausmį pasaulį. Žmogų, niekuo nesiskiriantį nuo televizijos, nuo „prezidento". Ir kuriantį nepakenčiamą pasaulį, kokį matai reklamoje, bet rodomą kaip tikrą. Tokiame pasaulyje, pamanė Orvilis, gyventi negaliu.

– Henri, – karčiai tarė jis, – kaip žmogus tu niekingesnis už banginio šūdą.

– Už banginio šūdą?

Jis susimąstė, tarsi viską apgalvodamas su jūrų biologo blaiviu protu ir objektyvumu.

– Už banginio šūdą. Ne itin garbinga.

– Tai jau tikrai. Atrodo, tu net neliūdi dėl to, kas atsitiko.

– Neliūdžiu? – apstulbo jis. – Sakiau tau, kad liūdžiu.

– Sakei, bet visai nepanašu, kad liūdėtum.

– Tikrai liūdžiu, bičiuli. Kiekvieną mielą dieną man iš skausmo plyšta širdis, – jis atsiduso. – Bet aš iš paskutiniųjų stengiuosi... kaip čia pasakius... būti pavyzdžiu. Apsimesti, kad nieko nenutiko.

Orviliui trūko kantrybė. Jis pasisuko eiti.

– O ką pasakytų tavo brangi motina, girdėdama tave sakant man šitokius žodžius?

– Kas? – jau spausdamas durų rankeną paklausė Orvilis.

– Tavo motina. Ką ji pasakytų? Mudu juk buvome artimi man grįžus. Papasakojo apie tave tiesą.

– Kokią tiesą?

– Kad tu bėgai. Kad bėgai, bičiuli, oi, kaip bėgai! Kai ji grįžo namo ir jai reikėjo kokio žmogaus, nes po tos siaubingos operacijos buvo vienui viena su tuo šiurpiu veidu, ji tavęs prašė, maldavo – ji pavartojo šį žodį – maldavo. O kaip tu pasielgei? Ką, velniai rautų, padarei, bičiuli? Tu bėgai. Tiesa?

– Tiesa, – atkirto Orvilis. – Na ir kas?

– Kaip šauksi, taip atsilieps, Orvi, – atsakė Henris jau kitu balsu – gatvės mušeikos iš tų laikų, kai jie buvo maži. – Ir neaiškink man, kas yra niekingas, kas didis, o kas – banginio šūdas, supratai? Aš turiu ydų ir susiduriu su jomis kiekvieną supistą dieną. Dabar turiu sūnų, kuris galbūt išmoks būti geru kariūnu, dabar turiu dar vieną sūnų, kuris galbūt niekada negalės gerai vaikščioti, juo labiau bėgioti, žaisti beisbolą ar krepšinį. Be to, turiu žmoną, kuri... tiek to... ir jos tėvą. Mano gyvenimas dabar šūdinas, tuose sušiktuose namuose neturiu nieko, vien tuos filipiniečius. Aš ateinu draugiškai nusiteikęs, norėdamas palinkėti tau gero kelio, ir kas nutinka? Tu išvadini mane niekingu? *Tu* vadini *mane* niekingu?

Jis pakėlė delną tarsi kreipdamasis į Dievą.

– Aš tau kai ką pasakysiu. Mano gyvenimas šūdinas, bet ar *aš* bėgu? Ar Henris Skuneris bėga? Ar aš lekiu pas kažkokį gurą Europoje? Valgyti makaronų ir gerti vyno mieste, kuriame tai, kas nutiko prieš tris šimtus metų, yra svarbiau negu tai, kas vyksta dabar? Ar *aš* bėgu?

– Eik velniop!

– Aš lieku, senas drauge. Aš iš tų, kurie lieka. Mano gyvenimas šūdo vertas – ačiū tiems pydarams, kurie stengiasi suversti man kaltę už kiekvieną sušiktą menkniekį, ačiū tokiems žmonėms kaip tu, kurie piršto nepajudina, kad gyvenimas taptų geresnis. Mano gyvenimas šūdinas, bet ar aš bėgu? Ar nuleidžiu rankas? Manai, nenorėčiau bėgti? Noriu, bet nebėgu.

– Tąsyk rūsyje pats sakei man nešti kudašių. Sakei, jeigu galėtum, ir pats pabėgtum – prisimeni?

– Noriu bėgti, bet nebėgu. Tu nori bėgti ir bėgi. Vadini *mane* banginio šūdu? Viešpatie!

Jie stovėjo tirštėjančioje prieblandoje. Vakaro oras buvo keistai šiltas, girdėti galėjai vien kaip tirpsta paskutinis ledas. Abiejų vyrų akyse matei įsiūtį. Orvilis ėmė drebėti.

Henris įkišo ranką į liemenės vidinę kišenę.

Orvilis akimirksniu prisiminė Henrio rūsį – kulkas, šaunamuosius ginklus. Visas įsitempė pagalvojęs: taip žmonės žūva. Per šiuos metus prisižiūrėjau tų dalykų iki valios dirbdamas skubiosios pagalbos kabinete.

Jis abiem rankomis stvėrė Skunerį už liemenės, smarkiai suėmė, kad neleistų išsitraukti pistoleto. Pasirengė sulaukti didžiulio raumenų pasipriešinimo, bet, didžiai jo nuostabai, Henrio kūnas nebuvo tvirtas ir raumeningas, veikiau minkštas ir geibus, tarsi pripildytas mėsos be tonuso. Pilnas oro duobių. Tuščias. Ginklo Orvilis neužčiuopė. Paleidęs Henrį praskėstais pirštais atsitraukė atatupstas.

– Kokį velnią čia išdarinėji?! – lėtai išsitraukdamas iš kišenės cigarą apstulbęs paklausė Henris. Tada suprato. – Tu pamanei... – jis sumirksėjo, – kad aš?..

– Žinoma.

– Pamišęs močkrušy!

Iš nuostabos purtydamas galvą jis įkišo ranką į kitą kišenę ir išsitraukė sidabrinį peiliuką cigarams.

– Tai štai ką apie mane galvoji?

– To iš tavęs bijau.

Henris rūpestingai nupjovė cigaro galiuką, užsirūkė ir išpūtė dūmų kamuolį į šviesą.

– Velnias! Bėgi nuo moters, kuri tave myli – tu net to nematai, ar ne? Bėgi nuo to mielo berniuko, kuris myli tave kaip tėvą? Velnias!

– Bėgu nuo tokių kaip tu.

– Taip, tokie kaip aš padarė šią šalį tokią, kokia ji yra šiandien.

– Šventa tiesa.

– Iš miesto pabėgti neįmanoma. Netrukus rasi kitą visai tokį pat.

– Koks tau skirtumas? Argi tau, velniai rautų, rūpi, kad aš išskrendu?

– Rūpi, nes mudu esam lyg broliai, ir man...

– Liaukis, dėl Dievo meilės!

– ...man tu rūpėjai labiau negu aš tau. Mes panašūs, mes abu stengiamės susigaudyti, kas darosi mūsų gyvenime, tiesa? Tavo mama buvo man lyg mama. „Henri, sakė ji man, tu man kaip geras sūnus. Gaila, kad Orvis ne toks kaip tu.“ Aš jai sakiau: „Ne, brangioji, jis irgi geras sūnus, tik sunkokai valdomas.“ Aš tave užsistodavau, gerbiau tave, o tu mane apspjaudei. Visi amžinai į mane spjaudo. Deramai neįvertina. Žinai ką? „Palaiminti persekiojami dėl teisumo: jų yra dangaus karalystė.“ Evangelija pagal Matą, penktas skyrius, dešimta eilutė.

– Tu pamišėlis, tikras pamišėlis.

– Aš visados troškau tavo pagarbos, bet dabar pagaliau man nusišikt ant tavo paniekos. Nes tu esi bent jau ne mažiau niekingas negu aš. Ar toks pat didis, brolau, toks pat didis.

Jis papsėjo cigarą ir mąstė.

– Dabar aš vienas, vienui vienas. Bet tai gerai, nes aš veiksiu vienas. Veiksiu amerikietiškai – savo jėgomis. Atmink, Orvi,

gimsti vienas, miršti vienas, ir visa, ko pasieki – pasieki vien savo jėgomis.

– Henri?

– Ką?

– Gimsti ne vienas.

– Ką nori pasakyti?

– Niekas negimsta vienas. Visuomet būna motina, atsimeni?

– Mano atveju tai netinka. Aš net neturėjau motinos. Tokios, kuri būtų bent ko nors verta. Ir pažiūrėk, koks tapau.

Henris plačiai išskėtė rankas tarsi ketindamas jomis suplasnoti ir atsiplėšti nuo prieangio, nors tai ir neįmanoma.

– Pažiūrėk!

Orvilis tada išties pažiūrėjo. Tai, ką pamatė, jį nustebino. Jis išvydo berniūkštį, vaiką – vaiką, neturintį tikros motinos, kai dar nebuvo užaugęs tiek, kad galėtų gėdyti, bauginti ir mušti kitus vaikus. Jis pamatė tą storą, vienišą vaikigalį.

– Iki pasimatymo, Henri. Esu įsitikinęs, kad tu daug pasieksi.

Jis atidarė duris ir žengtelėjo į namo vidų.

– Orvi! Įleisk mane!

– Atleisk, aš užsiėmęs. Kaip pats sakei, pas mane atėjo moteris, kuri mane myli. Labanakt.

Jis jau norėjo uždaryti duris.

– Dar vienas dalykas!

Skuneris amžinai prisimindavo dar vieną dalyką. Orvilis nusigręžęs laukė.

– Duok man ką nors.

– Ką? – Orvilis į jį atsisuko.

– Man reikia ko nors iš tavęs. Kad apie tave primintų. Aš labai gerbiu tave ir tavo mamą. Duok man ką nors.

Orvilis padvejojo.

– Atleisk, – tarė ir neuždarydamas durų nusigręžė, įėjo į vidų

ir tamsiu koridoriumi pasuko virtuvės link. Tarpduryje sustojo ir metė žvilgsnį atgal. Henris tebestovėjo prieangyje. Orvilis žvelgė į jį iš tamsos. Jis matė Henrį, bet šis negalėjo jo matyti.

Henris kažkiek dar laikė rankas iškeltas, bet paskui jos nusviro prie šonų. Galva irgi nulinko. Atrodė, kad visas į šaldytuvą panašus vyras praskysta, ištirpsta. Jis apsisuko ir nukėblino prieangio laipteliais prie vartų ir tuščių savo namų.

Padaryk ką nors gera, dingtelėjo Orviliui. Pertrauk tą užburtą ratą. Parodyk kokį kilnų gestą.

Orvilis apsidairė po virtuvę.

ČipčipčYYYP!

Orvilis čiupo paukščio narvelį ir meksikietišką antklodę, kuria uždengdavo jį nakčiai, pustekinis leidosi koridoriumi ir išėjo pro lauko duris.

– Henri?!

Šis buvo prie pėsčiųjų perėjos aikštės viduryje. Sustojo, akimirką pastovėjo nugara į Orvilį, paskui atsigręžė.

– Ką?

– Še.

Orvilis žengė į perėją, Henris – į jo pusę, ir jie susitiko aikštės pakrašty.

– Čia tau.

Henris įsmeigė akis į paukštį.

Paukštis įsmeigė akis į Henrį.

ČipčipčYYYP!

Henriui akys iššoko ant kaktos. Jis nusišypsojo. Ne tiek iš dėkingumo, pajuto Orvilis, kiek džiaugdamasis pergale.

– Narvelį imk už žiedo viršuje, – pamokė Orvilis. Užnėrė žiedą ant ištiesto Henrio smiliaus. Agapornis iš vieno žmogaus gyvenimo perskrido į kito.

– Kuo jis vardu?

– Žvaigždutis.

– Žvaigždutis, – Henris linktelėjo galvą ir nusišypsojo. – Orvi, tiesiog nežinau, kaip tau atsidėkoti.

– Rūpinkis juo, ir tiek. Štai – uždenk šia antklode nakčiai. Jį gali nugaišinti trys dalykai: skersvėjai, šokoladas ir avokadai.

– Skersvėjai, šokoladas... – atrodė, jis mėgaujasi šiais žodžiais, – ir avokadai.

Vyrai spoksojo vienas į kitą.

– Verčiau nešk jį namo. Atsimeni – skersvėjai?

– Skersvėjai... šokoladas...

– Henri?!

– Ką?

– Tu stovi baloje.

Henris nuleido akis. Jis iki kulkšnių stovėjo ledinio vandens baloje. Kai pakėlė akis, visas švytėjo, triumfavo nelyginant vaikas, besidžiaugiantis išsipurvinęs ir sušlapęs. Šoktelėjęs iš balos sušuko:

– Nemiklios kojelės! Visai nemiklios kojelės!

Aukštai iškėlęs narvelį jis greitai nuėjo į šalį – taip greitai, kad iš atstumo atrodė, jog juodu su paukščiu sklendžia su kylančia ūkana atsiplėšę pusę sprindžio nuo žemės.

36

– Ko jam reikėjo? – paklausė Miranda Orviliui grįžus į kambarį. Ji tebesėdėjo ant lovos.

– Kas žino? Jam reikėjo... na, jam reikėjo visko. Pagarbos. Keršto. Norėjo mane primušti ir norėjo su manim draugauti. Reikėjo, kad jį garbinčiau. O gal ir pažeminčiau. Gerumo.

– O tu jam davei?..

– Žvaigždutį.

– Netikiu!

– Niekas daugiau jo nenorėjo. Jis nubrido su juo šokdamas balose tarsi kokiam filme, ir abu atrodė laimingi.

Miranda nusijuokė.

– Manau, Nelda Džo juo pasirūpins.

– Jeigu jinai grįš.

– Jeigu?

– Turiu tokią nuojautą.

Jis stovėjo septyniakampiame kambaryje pro langą žiūrėdamas į tą vietą padebesiuose, kur dažnai matydavo Selmą. Atrodė, tarsi matytų save jos vietoje, žiūrintį į Mirandą ir save patį. Abu, tik vyresni, rūpinosi gripuojančiu paaugliu Krėjumi, gulinčiu senoje Orvilio lovoje.

– Kas? – įdėmiai žvelgdama į jį paklausė Miranda.

– Apie ką tu?

– Tu mintimis kažkur nuklydai.

– A, taip. Tiesiog mačiau save – taip pat tave ir Krėjų – ateityje.

Miranda pažiūrėjo į jį ir linktelėjo galvą.

Jis vėl dirstelėjo pro langą. Nieko, vien apšviestas Henrio namas.

– Žinai, – tarė jis, – iškart grįžęs sėdėjau priešais televizorių ir mane apėmė jausmas, kad kol buvau išvykęs, Amerika pasikeitė... Ji tikrai pasikeitė. Tik nežinojau, į kokią pusę. Dabar žinau.

– Į kokią?

– Ji virto Skuneriais. Didžiuoju atotrūkiu.

– Ką tai reiškia?

– Tai reiškia, kad aš vis dar pernelyg kupinas kartėlio, ir tiek.

Orvilis paėmė tą didelę įrėmintą nuotrauką ir padėjo ant grindų jai prie kojų. Nuotraukos apačioje buvo užrašas, su kažkokiu

smailiu daiktu išraižytas juodoje nuotraukos dalyje, tad raidės atrodė sidabrinės:

POKYLIS
PIRMŲJŲ JAUNŲJŲ STANISLAVIEČIŲ LABDARINGOS DRAUGIJOS
20-ŲJŲ METINIŲ PROGA
LEKSINGTONO SALĖJE
1923 M. GRUODŽIO 30 D., SEKMADIENĮ

Orvilis atsistojo keturiomis ir įdėmiai apžiūrėjo nuotrauką. Žydai. Imigrantai. Jūra veidų, šimtai jų, plaukiančių horizonto link dujinių žibintų apšviestoje prašmatnioje banketų salėje. Pirmame plane veidai buvo dideli, smulkmenos ryškios, kokias tik galėjo išgauti to meto fotoaparatai, naudoję stiklo plokšteles, padengtas šviesai jautria sidabro druskų emulsija. Galėjai matyti kiekvieną akį ir nosį, kiekvieną džiazo amžiaus šukuoseną, kiekvieną apgamėlį. Antrame plane mirgančios dujinės lempos dėl ilgo išlaikymo virto pūkų kamuoliais, o veidų negalėjai atskirti vienų nuo kitų. Dauguma dalyvių buvo susėdę prie apskritų stalų. Visi baisiausiai išsičiustiję. Vyrai su juodais kaklaraiščiais, dėl baltų V raidės pavidalo marškinių po tamsiais švarkais panašūs į pingvinų koloniją; moterys – su prašmatniomis, daugiausia juodomis sukniomis, puoštomis brokato raštais ar šilkinėmis, ovalias iškirptes padabinusios auksu ir perlais. Jos rizikavo būti pasmerktos dėl savo netradicinių apdarų ir elgesio.

O jau veidai! Svečiams buvo liepta nejudėti. Kaip galėjo nejudėti šios nuo pogromų sprukusios žydų imigrantų kartos atstovai, sukurti žemo ūgio, kad greičiau bėgtų? Vis dėlto didžiuma nekrutėjo, išskyrus keletą ant kelių sėdinčių mažų vaikų – šie išėjo tokie pat neryškūs kaip dujiniai žibintai. Dėl priverstinės

rimties visi atrodė nenatūralūs. Net per šią šventę vyrų veidai buvo niūrūs ar rūsčiai ambicingi, skeptiški ar išgąstingi. Moterys atrodė sunerimusios. Tik viena kita nedrąsiai šypsojosi. Vyrai buvo užsikišę už marškinių servetėles. Dažnas jaunuolis buvo apkabinęs per pečius ar kaklą merginą ir atvirkščiai. Nuotraukos viršuje lyg nimbas palei baikščiųjų galvas driekėsi dujinių sietynų dryžiai.

Už rėmo buvo užkištas Selmos braižu jam adresuotas vokas.

Orvilis ir Miranda susižvalgė.

– Neskaitysiu, – tarė jis.

– Liaukis. Dabar ji negali padaryti tau nieko bloga.

– Nori lažintis?

Jis išlankstė laišką ir balsu perskaitė.

Sveikas, skrajūne!

Šią nuotrauką man paliko motina. Tai laidotuvių draugijos nariai stanislaviečiai. Kvinse rasi sklypą, kur palaidota mama, tėtis ir mano sesuo. Paklausk pirmo pasitaikiusio, kur stanislaviečiai. (Saugokis samdomų chasidų prie vartų. Jie meldžiasi už pinigus – žydai, bet *gonifai**.) Stanislavas – jų miesto Lenkijoje pavadinimas. Žydai pinigus taupė ir atvykę į Naująjį pasaulį labiau už viską norėjo būti palaidoti šalia pažįstamų žmonių, žmonių iš gimtojo miesto. Taigi jie susimesdavo pinigų ir rengdavo tokius pobūvius, kad surinktų lėšų kapinių sklypams. Sambūriai tapdavo proga pabendrauti – paprastai žydams taip ir nutinka. Per žydų šventes visi dejuoja ir aimanuoja apie mirtį, tą Holokaustą, o paskui kas nors paragina: „Gerai, *valgykime*!“ Taigi nuotraukoje – vienas iš tokių jų pobūvių.

* Menkysta *(jidiš)*.

Ar matai mane, Lilę, Samą ir Molę? Ko gero, ne. Keturi Fleišeriai vieninteliai nesėdi – stovi prie sienos dešinėje pusėje (tiesą sakant, Lilė sėdi, nes nauji bateliai nuspaudė jai kojas, o kai žmogui skauda kojas, tai visada matyti iš veido). Mes visi atrodome gana neblogai, turint galvoje visas aplinkybes. Tėtis – metalo konstrukcijų montuotojas – statė dangoraižius. Dėl drąsos dirbant didžiuliame aukštyje jį praminė Skraidančiu Fleišeriu. Todėl mes save vadindavome Keturiais Skraidančiais Fleišeriais. Gaila, neturėjome kokio cirko numerio. Aš stoviu kairėje. Miela, ką? Man tada buvo dešimt.

Kadangi patraukiau tavo dėmesį, du dalykai. Pirmiausia – dėl pelių. Buvo paskelbtas pranešimas ir įspėjimas visiems apie oru sklindantį mirtiną virusą, skleidžiamą pelių išmatų. Sandėliuose ir turguose visus produktus, pakuotą maistą ir net konservus išmatomis ir šlapimu teršia graužikai. Todėl viską reikia rūpestingai plauti, nes dulkių ir gyvūnų pėdsakų gali būti bemaž ant visko. Antra – klausimas dėl tavo budizmo. Suprantu, tai dvasinis dalykas. Bet ar jis *žydiškas*?

Sėkmės –

Mama

Orvilis ir Miranda susižvalgė.

– Varge! – vartydama akis tarė ji. – Saugokis pelių išmatų!

– Naktim nemiegosiu!

Ji nusijuokė. Kaip ir anksčiau, jos balsas jam nuskambėjo kaip muzika.

– Kuri jinai? – palinkdama arčiau prie jo paklausė Miranda.

– Šita.

Šešėlyje stovėjo Samas, žemas ir tvirtas, šalia – už jį aukštesnė ir dvigubai storesnė Molė. Greta jos pusiau šešėlyje sėdėjo aštuoniolikmetė Lilė, tokia pat stambi kaip Molė. Tamsus raštuotas kas-

pinas, kuriuo buvo persirišusi kaktą, darė ją panašią į paskutinę žydų mohikanę. Galiausiai šeimos būrelio krašte palei sieną stovėjo dešimtmetė Selma.

– Atsinešiu didinamąjį stiklą, – tarė Orvilis.

Sukišę galvas jie žiūrėjo pro lupą į jo motinos atvaizdą vaikystėje. Ji buvo visa apsitaisiusi baltai. Perlai, juosiantys lelijų baltumo ilgą it gulbės kaklą, dingo ovalioje suknelės iškirptėje. Rankas Selma laikė prie šonų, tamsiems trumpai kirptiems plaukams neleido iškrikti baltas raištis – tyresnis ženklas negu tamsus sesers kaspinas.

Selmos veidas užgniaužė kvapą – apvalainas, paprastų, elegantiškų bruožų. Tiesi nosis nuo lenktų tamsių antakių siekė putlią lūpų elipsę. Klasiškai simetriškas veidas – tiesiog Modiljanio portretas, visai kaip Celestina! Toliau – akys. Tos dešimtmetės akys buvo kupinos trapumo, smalsumo, sumanumo. Bet tai dar ne viskas. Žvilgsnis ryžtingas. Ir neryžtingas. Pasitikintis savimi. Ir kartu nepasitikintis. Klausiantis. Viltingas, bet rodantis baimę viltis. Jis bylojo apie nepaprastą atvirumą, kita vertus, pamanė Orvilis, tas liūdnas susimąstymas yra ne pagal metus subrendusios mergaitės liūdesio požymis.

– Įstabios akys! – balsu gėrėjosi Miranda. – Kiek jose tyrumo, kiek vilties!

– Šventa tiesa. Plačiai atmerktos akys.

– Jos primena Aną Frank.

– Taip. Anksčiau tokį žvilgsnį matydavau Eimės akyse.

– O aš tebematau Krėjaus, nors vis rečiau.

– Žinau.

Orvilis vėl pažvelgė pro didinamąjį stiklą.

– Iš jos akių beveik matyti, kad tuo metu ji iš tikro turėjo viziją, net svajonę. Kartą vasarą, kai judviejų nebuvo, mudu su Eime kalbėjomės apie savo gyvenimo viziją, ir ji manęs paklausė, ar manau, kad čia mirė Selmos vizija.

– Ką atsakei?

– Nieko neatsakiau. Bet matant tai... – jis atsiduso. – Šioje nuotraukoje ji dešimties... Taip, tokio amžiaus ji buvo be galo gabi pianistė, galima sakyti, vunderkindė. Tikriausiai jos įrašus jau leido per Niujorko radiją. Be to, buvo protinga. Lankė jau devintą klasę...

– Dešimties metų?

– Niujorke labai gabius vaikus keldavo iš karto per kelias klases. Vidurinę ji baigė trylikos, Hanterio koledžą – šešiolikos. Jos laukė puiki ateitis, tikrai puiki.

– Ji niekada neužsiminė... – tarė Miranda. – Nė karto man neskambino.

Jinai paėmė lupą.

– Kokia ji graži – vos ne švyti!

Orvilis įdėmiai pažvelgė į taip droviai stovinčią mergaitę nuotraukoje, norėjusią tik paversti tikrove nedidelę savo svają; tas kiek persigandęs žvilgsnis rodė, kad čia ta pati jam pažįstama palaužta moteris. Kaip tai nutiko? Kada ji ėmė justi neturinti pagrindo po kojomis? Ji buvo tokia gabi. Viskas klostėsi kuo puikiausiai – Bachas, Bethovenas, net Debiusi. Koledže baigė botaniką, per Didžiąją depresiją ėmė dirbti Niujorko įdarbinimo biure ir ten susipažino su Solomonu Rouzu. Selma ištekėjo, karo metais išvyko su juo į tarnybos vietą Šiaurės Karolinoje, pamatė Solo trūkumus ir Orviliui vos gimus nusprendė skirtis, bet neišsiskyrė, leidosi jo nutempiama į Kolumbiją, tapo namų šeimininke ir pritvinko kartėlio. Paskui prasidėjo tas svaigulys, chirurgai ją subjaurojo ir ji vėl pasikeitė – niekam nematant būdavo laukinė, o žmonėse – šventoji. Virto stichija. *Dovana.*

Tada Orvilis suvokė, kokia baisi buvo jos žaizda, kaip skaudžiai ji krito. Kaip – palaužta ir priremta prie sienos – ji išliedavo įtūžį ant tų, kuriuos mylėjo. Supratus šį paprastą dalyką, pamačius ją tokiu aspektu, Orvilio pyktis išgaravo. Viskas pasikeitė, ir jis pajuto savyje taip neaiškiai kaip iškvėptą orą rūke liūdesį. Akys

paplūdo ašaromis. Supratimas, širdgėla, meilė – gal čia viso labo skirtingi žodžiai tai pačiai sąvokai apibūdinti? Jei supranti – myli. Jei myli – supranti.

Miranda uždėjo delną jam ant peties.

– Ką pasakysi?

– Viskas taip liūdna, – atsakė jis, – taip velniškai liūdna. Man taip jos gaila! Ji patyrė tiek skausmo. Ir buvo viena su juo. Niekas negalėjo jai padėti.

– Ji pati to nenorėjo.

– O mes negalėjom, nei aš, nei kas kitas iš mūsų. Ji sulaukė to, ko bijojo. Tam tikra prasme ji buvo nuostabi, bet galop liko tokia beviltiškai vieniša.

Jam ėmė gniaužti kvapą.

– Nebent čia, miestelyje, su tokiais žmonėmis kaip tu ji nesijuto vieniša?

– Galima sakyti, taip. Ji padarė čia nuostabių dalykų, bet taip, ji buvo nelaiminga, labai nelaiminga, tik niekam to nerodė. Aš niekados to nemačiau.

– Bėgti iš čia reikėjo jai. Pažiūrėk į tas akis – ar tai regi?

– Ką?

– Viską! Mus visus! Mergaitės viltį. Kas galų gale ištinka moterį. Čia ji – visai dar vaikas, kaip Eimė, ir tokio pat amžiaus. Kaip Krėjus. Kaip tu.

– Ir kaip tu.

– Kas nutinka? Kodėl žmogui tenka patirti tiek daug sielvarto? Kodėl mes – mes visi – pradedam gręžtis į žmogų, o paskui nuo jo nusisukam? Kada tai nutinka? Kaip čia yra, kad mes trokštam būti su žmogum, bet nuo jo nusigręžiam?

Širdgėla augo, su ja ir skausmas. Orvilis pajuto ant skruosto Mirandos delną. Jis švelniai padėjo galvą jai ant kojos; iš to, kokia ji menka, suvokė, kad čia nesveikoji, todėl rėmėsi dar atsargiau.

– Viskas taip liūdna.

Miranda delnu palietė jo galvą – ji buvo šilta. Šitaip jie sėdėjo, ir jo širdgėla aidu atsiliepė jai. Čia ir mano istorija, pamanė ji. Mūsų istorija.

Netrukus jis pakėlė galvą ir pažvelgė į ją. Ji dar nebuvo mačiusi jo tokio atviro, tokio nuoširdaus ir buvo didžiai sujaudinta. Bet juto ir baimę dėl to, ką pasakyti atėjo. Giliai įkvėpė.

– Turiu būti įsitikinusi, kad kai ką suprasi prieš išskrisdamas.

Ji nusigręžė neįstengdama žiūrėti jam į akis.

– Galima sakyti, jau žinai tai, bet... Orvi, man labai gėda dėl to, ką padariau. Tau, mums.

Jis sumirksėjo, tarsi šitaip galėtų atsikratyti praeities, likti dabar su Miranda.

– Tau nebūtina...

– Būtina. Kiekvieną dieną, dievaži, kiekvieną, išgyvenu viską iš naujo, viską pamatau, patiriu tą siaubą. Negaliu leisti tau išvykti, kol nežinai, kad aš be galo apgailestauju, kad jaučiuosi tiesiog siaubingai. Aš pasielgiau taip kvailai, taip žvėriškai, taip savanaudiškai.

Miranda nuo jo atsitraukė gniauždama kumščius ant kelių.

– Maniau, kad paslapčiomis pabėgdama galėsiu apsaugoti save ir Krėjų, o grįžusi stengiausi suprasti tave, pamatyti viską tavo akimis... Dieve brangus!

Ji giliai įkvėpė ir pažvelgė jam į akis.

– Tu turi visišką teisę manęs nekęsti.

Orvilis sėdėjo ant grindų ir žiūrėjo į ją. Kai pastaruosius keletą kartų bandė su ja apie tai kalbėtis, apimdavo pyktis, siaubingas liūdesys ar net panieka – viena iš trijų. Šįsyk buvo kitaip. Ne, jausmai jo neužplūdo. Veikiau jis suvokė, kad ji tiesiog yra be galo žmogiška. O tai suvokęs tą akimirką pajuto jai meilę. Žiūrėdamas į raudonus jos plaukus, baltą odą, akis su tamsiais ratilais, stiprius pečius, girdėdamas panašų į muziką jos balsą, primenantį, kad

juodu praranda vienas kitą, jo širdis atsivėrė jai kaip gėlės žiedas rasai. Kažkas didesnio už jį patį, galbūt juos siejusio ryšio likučiai, jį *pastūmėjo*.

– Miranda, tu... tu tesi žmogus. Mes – tu ir aš – tesame žmonės.

Ji pažiūrėjo į jį, į šviesias jo akis, dabar tokias tiek sušvelnėjusias, kad nors neverkė, galėjai pamanyti, kad jose, be ašarų, nieko daugiau nėra. Ji suprato.

– Taip, – atsakė ji, – ir mes gyvename savo mažas istorijas.

– Taigi.

– Nesame garsūs.

– Toli gražu. Net ne iš reklamos.

– Taupydami važinėjame vienu automobiliu, patys skalbiame, ravime daržą, rūpinamės augintiniais, protestuojame.

– Gydome.

– Miestelyje, garsėjančiame nelaimingais atsitikimais.

Juodu sėdėjo kartu, žiūrėjo vienas kitam į akis ir dabar matė vienas kitą ne tiek kaip atskirą individą, bet kaip šios bendros, silpnos, ydingos ir paprastos visumos dalis. Jungiamas savo trūkumų.

Tada Orvilis pajuto esąs nevertas jos meilės. Jo mintys nuskriejo į tą žiemos vakarą prie jos namų, kai susigriebė vienas stovintis prie upės, vienas tame žvarbiame šaltyje ir tirtėjo susilenkęs dvilinkas; tada jo žvilgsnis užkliuvo už šviesos, spindinčios jos namo tarpduryje, ir suvokė, kad viduje – du žmonės, kuriuos myli labiau už viską pasaulyje. Dėkingumo, net palaimos akimirka.

– Tu... – jis apsiverkė, tad skubėjo kalbėti: – tu taip stengeisi mane mylėti – o aš tave. Abu stengėmės.

– Taip, – pritarė ji vėl apsiašarodama, – mudu stengėmės.

– O tai nelengva.

– Nelengva. Bet mudu darėme viską, ką galėjome.

– Taip.

Juodu verkė kartu. Jis įsikniaubė veidu jai į kaklą, jinai – jam.

Ašaros vilgė jiems ausis, plaukus. Jis išskrenda. Viskas baigta, vilties nebėra, ir tas beviltiškumas leido jiems išsakyti savo tiesą – taip elgiasi keliautojai, laikinai užklupti kažkur atsitiktinumo ar lemties ir bandydami nuo jų pasislėpti.

Tą trumpą akimirką juodu suprato, kad išsiskiria, todėl širdimi gali būti kartu. Jau nebebuvo svarbu, kad jis iškeliaus, o ji liks – juos sieja paprasta ir nuolanki tiesa, suprasta savo esybė. Mirtis tvyrote tvyrojo, tad ateitis nebeteko prasmės. Juos privertė būti dabartyje. Nelikus ateities, neliko ir baimės ar reikalo kažką slėpti, saugoti. Pasidalijus sielvartu, jis atslūgo.

Orvilis atsiduso.

– Aš... – jis nutilo, pabandė iš naujo: – nesuprask klaidingai...

– Argi dabar galėčiau?

– Kai pažiūriu į savo paties gyvenimą, į viską, ką esu pridirbęs, kiek sielvarto sukėlęs... pats jaučiuosi suluošintas.

Miranda pajuto besimėgaujanti akimirka, atradimu, kad praeitis yra praeitis.

– Esmė – ne kaip mes suluošinti, – atsakė šypsodama jam, – o kaip mes vaikštome.

37

Kitą rytą Penė atvažiavo jų vežti naujutėliu smėlio spalvos linkolnu. Krėjus užsispyrė sėdėti su Orviliu ir Pene ant priekinės sėdynės. Mirandai ir Eimei atiteko visas erdvus automobilio galas. Orvilio kuprinė ir lagaminukas buvo sumesti į bagažinę, o ji buvo tik šiek tiek mažesnė už kraislerio. Automobilis pasuko už Teismo aikštės kampo, kirto 4-ąją gatvę ir Vašingtono gatve pasileido geležinkelio stoties link.

Diena buvo saulėta, giedra ir rudeniškai gaivi – tokiu oru matai labai toli tarp nuogų medžių ir pastebi, kai kalbant tau iš burnos ištrūksta garo kamuolėliai. Tada norom nenorom prisimeni, kaip jauku būna sėdėti prie ugnies, o naktį palįsti po pūkine antklode.

– Miltas apsirgo Honkongo gripu, – pranešė Penė. – Iš ryto susitiko su Henriu, paskui vėl atsigulė į lovą. Atsiprašo tavęs, kad negali išlydėti.

Privažiavę 3-iąją gatvę jie išgirdo kurtinantį sprogimą. Jis sudrebino žemę taip, kad net linkolno amortizatoriai sulingavo. Tiesiai prieš juos iškilo dūmų debesis. Žmonės kažką rėkė. Jie važiavo į priekį, kol juos sulaikė ryškiai oranžinis ženklas APYLANKA.

Pareigūnas Pakis Skomparca reguliavo eismą. Jie negalėjo patikėti savo akimis.

Generolo Verto viešbučio nebebuvo.

– Kokį šūdą jis ten mala – Honkongo gripas?! – suspigo Penė. – Nudėsiu tą šunsnukį!

– Tas šlykštukas! – suspigo Eimė. – Šūdžius paskutinis!

Jie įsmeigė akis.

Iš viso dviejų šimtų metų viešbučio teliko dalis užpakalinės sienos, du jos aukštai. Plokštumoje priešais juos, antrame aukšte, buvo matyti žymės dviejų kambarių, vienodai nudažytų rožine ir geltona spalvomis; ten, kur būta juos skiriančių sienų, tamsavo statmeni dryžiai. Tos ryškiaspalvės virš griuvėsių dunksančios, bet kurią akimirką nugriūti grasinančios dviejų vienodų kambarių sienos, rodės, šaukia jiems nelyginant pamesti ir tuoj nuvirsiantys ar nušoksiantys vaikai. Kokių istorijų matė šios ryškiaspalvės sienos! Tuose kambariuose vyko visko, tikrai visko! Prie vienos sienos dar laikėsi keraminė kriauklė, pilna kažko panašaus į veidrodžio šukes. Blogas ženklas!

Jiems visiems atrodė, kad žiūri į skandalingai demonstruojamus numirėlio vidurius.

– Neįtikėtina, – tarė Eimė.

– Net labai įtikėtina, širdele, – paprieštaravo Miranda.

– Aš jį užmušiu, – dairydamasi aplink pagrasino Penė. – Kur jisai? Ir kur Henris?

Bet nė vieno žmogaus nebuvo matyti – tik Džefris Libovskis ir dar vienas Skomparcos namų griovimo ir baldų apmušimo bendrovės darbuotojas. Juodu sėdėjo kitapus gatvės ant apverstų muilo dėžių „Išsidažiusios damos“ baro kieme. Pats baras buvo užkaltas lentomis, o kiemas apėjęs piktžolėmis. Vyrai ilsėdamiesi rūkė. Prieš juos lyg kokie nešiojamieji elektriniai vargonėliai stovėjo sprogdinimo įrangos valdymo pultas.

– Man jis panašus į žmogų, – svarstė balsu Krėjus.

– Tikrai taip, balandėli, – pritarė Miranda.

– Ir jis *mirė*. Viešbutis *mirė*.

– Tai buvo senas didingas viešbutis, – drebančiu balsu tarė Miranda, – su sena didinga istorija. Stengsimės prisiminti apie jį vien tik geriausia.

– Paršai prilindo prie lovio, – įsiterpė Orvilis ir pažiūrėjo į savo laikrodį su DABAR vietoj skaičių. – Mums jau metas.

Jie vos spėjo į stotį. Glotnus, į gyvą padarą panašus traukinys atūkė iš šiaurės, nuo upės. Posūkyje raudonas, baltas ir mėlynas *Amtrak* ženklas priminė JAV vėliavą, ištiestą atrakcionų parko pastate ir virtusią chromu.

Lokomotyvas sustojo tiesiai prieš juos, pats traukinys baigėsi kažin kur.

Atsisveikinimas buvo palaimingai trumpas. Apsikabino, pasibučiavo, apsiašarojo, vėl apsikabino, paskutinį kartą pasibučiavo; delnas slydo iš delno pirštas po piršto, kol visai pasileido. Paskui Orvilis tekinas nulėkė prie atdarų durų kitame traukinio gale – ten palydovas nuleido plieninius laiptelius ir mostu ragino lipti.

Orvilis užkėlė koją ant aukšto laiptelio. Prisiminė vaikystė-

je matęs Bilo priimamajame senuką, kuriam buvo diagnozuotas „traukinio palydovo kelis“ – lėtinis girnelės sausgyslės uždegimas, atsirandantis todėl, kad į traukinį palydovams nuolatos tenka lipti neįprastai aukštais laipteliais. Netrukus Orvilis jau buvo viduje.

Nieko nelaukdamas pasuko kairėn į miegamąjį vagoną, metė kuprinę ir lagaminuką ant regzties ir atsisėdo prie lango, kad traukiniui nuvažiuojant galėtų pamoti ranka. Jį išlydinčiųjų iš stovinčio traukinio nematė – jie buvo per toli, prie stoties pastato. Jis ėmė laukti.

Vis laukė.

Traukinys nejudėjo. Orvilis pažiūrėjo į savo laikrodį. Traukinys vėluoja. Laikas, rodės, sustojo. Niekas nieko nepranešė.

Miranda, Krėjus, Eimė ir Penė stovėjo perone laukdami, kada traukinys išvažiuos. Miranda laikė uždėjusi delną Krėjui ant peties. Ji juto, kaip petys virpa – jai pačiai širdis buvo vėl beplyštanti.

Viskas baigta. Palaidok kas buvo.

– Vėsu, – tarstelėjo Penė. – Gal jau važiuojam?

– Manot, kažkas ne taip? – paklausė Eimė.

Orvilis sėdėjo vagone imdamas rimti, taikytis su tuo, kad išvyksta – per savo gyvenimą turėjo susitaikyti su tuo daugybę kartų.

Traukinys suūkė. Lokomotyvas atsikrenkštė. Vagonai susiūbavo ruošdamiesi pajudėti.

Nedaryk kitų dar nelaimingesnių.

Orvilis apstulbo. Šie žodžiai aidu nuskambėjo jo viduje.

Nieku gyvu nedaryk kitų dar nelaimingesnių.

Traukinys pajudėjo.

Krėjus paėmė motiną už rankos. Penė uždėjo delną ant peties Eimei, ši į ją atsišliejo. Kai traukinys ėmė didinti greitį ir ties pirmu posūkiu kiek palinko, jie visi nusisuko ir pradėjo eiti atgal prie automobilio stengdamiesi neaplenkti Mirandos.

Orvilis pašoko nuo sėdynės, griebė kuprinę su lagaminuku ir nubėgo prie durų. Užrakintos. Pečiu pabandė atidaryti duris iš kitos pusės. Atsidarė. Traukinys judėjo, o Orvilis buvo prisižiūrėjęs per akis nelaimių, kilusių todėl, kad kolumbiečiai šoko iš visokių judančių dalykų – automobilių, traktorių, dviračių ir – taip – traukinių, bet rinktis nebuvo iš ko. Mintyse apskaičiavęs savo trajektoriją jis šoko ir atrodė, kad nuskrenda praretėjusiu oru, bet tuoj pat smarkiai trenkėsi ir nuriedėjo, kol atsitrenkė į antrus bėgius. Tada užuodė aitrų kreozoto tvaiką – pagaliau tas vaikystėje neaiškiai suvoktas kažkas dabar buvo čia pat.

Pakėlęs akis virš bėgių pamatė traukinį dingstantį už posūkio. Toli perone jam pažįstamas būrelis kiūtino šalin. Žmogystos atrodė prislėgtos, susikūprinusios, susimetusios į krūvą, kažkokios leisgyvės. Penė buvo apsikabinusi Eimę, ši laikė už rankos Krėjų, berniukas buvo įsikibęs į parankę Mirandai. Taikydamiesi prie jos lėtos šlubčiojančios eisenos, jie pėdino prie apsilaupiusio plytinio stoties pastato su ženklu, skelbiančiu, kad čia – Karibų jūros baseino šalies prekybos postas OLU B A.

Orvilis pašoko ant kojų.

– Ei! Ei!

Jie jo neišgirdo. Jis čiupo kuprinę, lagaminą, pabėgėjo kelis žingsnius ir kiek gerklė išneša sušuko:

– Ei, aš čia!

Jie išgirdo. Jie atsigręžė. Jis pamatė jų kūnus keičiant padėtį suvokus, kas įvyko. Tie stingūs kūnai išsitiesė, suminkštėjo. Vėjas pūtė jų link, todėl Orvilis negirdėjo jų šauksmų, bet pamatė, kaip Krėjus pirmas atitrūksta ir kiek kojos įkerta pasileidžia į jį, kaip visada juokingai – liemuo nelankstus, tik rankos dirba kaip stūmokliai priversdamos kojas minti tankiau; pamatė, kad Eimė irgi atskuodžia mesdama kelius į šalis, kaip dažniausiai bėga ne visai mažos mergaitės ir moterys, nes jų šlaunikauliai dėl platesnio kū-

dikiams gimdyti pritaikyto dubens pakreipti į vidų. Tada pamatė, kad Miranda akimirką padvejoja, paskui irgi ima bėgti – iš tikro bėgti! Netolygus jos kudulkščiojimas netikėtai priminė jam vaikystės dienų didvyrį – kaubojų Greitąjį Kasidį*. Bėgo net Penė, ir Orvilis jau tikėjosi išvysti Selmą, skrendančią žemai virš šio pulkelio. Bet ne. Gyvendamas miestelyje jis įsitikino, kad ji neskraido, kai ore tvyro meilė. Dar akimirka, ir jie buvo visai arti, tad jų šauksmai vieni kitiems – nebe tiems, kokie buvo, pasikeitusiems – buvo aiškiai girdėti. Galėjai pamanyti, kad jie visi prisikėlė iš mirusiųjų.

* Hopalong Cassidy – populiarių XX amžiaus pradžios knygų, o nuo 1935 metų – ir filmų bei komiksų veikėjas.

Shem, Samuel
Sh-11 Miestelio dvasia : romanas / Samuel Shem ; iš anglų kalbos vertė Vytautas Petrukaitis. – Vilnius : Tyto alba, 2009. – 503, [1] p.

ISBN 978-9986-16-717-4

Samuelis Shemas (g. 1944 m., tikroji pavardė Stephenas Josephas Bergmanas) studijavo mediciną Harvarde ir Oksforde, nuo 2005 m. – Harvardo medicinos mokyklos psichiatrijos profesorius. Tačiau į literatūros istoriją jis pergalingai įžengė 1978 m. išleidęs autentiška patirtimi Bostono ligoninėje pagrįstą romaną „Dievo namai", o vėliau – „Vargo kalnas". Naujausias S. Shemo romanas „Miestelio dvasia" išlaiko geriausius šių dviejų knygų bruožus: cinišką humorą, sumišusį su atjauta, gilų žmogaus psichikos pažinimą ir intriguojantį siužetą. Tačiau iš ligoninės, įprastos Shemo romanų veiksmo vietos, viskas šįkart persikelia į mažą Kolumbijos miestelį. „Miestelio dvasia" pasakoja apie mažo miestelio šlovę ir žlugimą; ir, žinoma, gydytoją Orvilį Rouzą, kurio liūdnoku tragikomišku žvilgsniu ir išvystame aplinkinio pasaulio įvykius.

UDK 820(73)-3

Samuel Shem

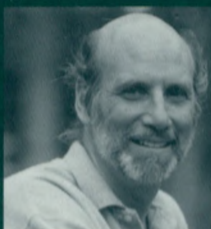
Miestelio dvasia

Romanas

Iš anglų kalbos vertė *Vytautas Petrukaitis*
Viršelio dailininkė *Ilona Kukenytė*

Tiražas 2500 egz.
SL 1686. 2009 08 17. 19,68 apsk. l. l.
Išleido „Tyto alba", J. Jasinskio g. 10, LT-01112 Vilnius,
tel. 2497453, info@tytoalba.lt
Spausdino UAB „Logotipas", Utenos g. 41A, LT-08217 Vilnius

Orvilis, kaip gydytojas, be jokių pastangų suprasdavo kūnus, kaip ūkininkai supranta žemę ir orus ar jūreiviai orus ir jūrą.

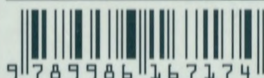
Samuelis Shemas (g. 1944 m., tikroji pavardė Stephenas Josephas Bergmanas) studijavo mediciną Harvarde ir Oksforde, nuo 2005 m. – Harvardo medicinos mokyklos psichiatrijos profesorius. Tačiau į literatūros istoriją jis pergalingai įžengė 1978 m. išleidęs autentiška patirtimi Bostono ligoninėje pagrįstą romaną „Dievo namai“, o vėliau – „Vargo kalnas“. Abi šios knygos parduodamos milijoniniais tiražais, jos jau tapo amerikiečių literatūros klasika.

Naujausias S. Shemo romanas „Miestelio dvasia“ išlaiko geriausius „Dievo namų“ ir „Vargo kalno“ bruožus: cinišką humorą, sumišusį su atjauta, gilų žmogaus psichikos pažinimą ir intriguojantį siužetą. Tačiau iš ligoninės, įprastos Shemo romanų veiksmo vietos, viskas šįkart persikelia į mažą Kolumbijos miestelį. Gydytojas Orvilis Rouzas dėl motinos mirties priverstas iš saulėtos Italijos skubiai grįžti namo – ten, kur nebuvo nei laimingas, nei suprastas. Tačiau pasirodo, kad čia, Kolumbijos miestelyje, jam teks praleisti ne keletą dienų, o ištisus metus ir trylika dienų. Kodėl? Ir kokie išgyvenimai lauks jo, palikusio mylimąją italę, gyvenimo prasmės ir savęs paties paieškas Europoje? Ką teks pakeisti, su kuo susitaikyti ir ką atrasti?

Tai romanas apie meilę ir mirtį, motiną ir sūnų, ligą ir sveikatą, vaiduoklius ir politikus, gydytojus ir pacientus. „Miestelio dvasia“ pasakoja apie mažo miestelio šlovę ir žlugimą; ir, žinoma, gydytoją Orvilį Rouzą, kurio liūdnoku tragikomišku žvilgsniu ir išvystame aplinkinio pasaulio įvykius.

2008 m. *USA Book Awards* romanui „Miestelio dvasia“ suteikė geriausios nacionalinės metų knygos titulą.

ISBN 978-9986-16-717-4

www.tytoalba.lt